

Po stopách charismatického světce

Z knihy *Memorie Biografiche*
vybral a přeložil P. Oldřich Med, SDB

X.–XIV. díl

X. DÍL

1 Úvodní slovo

Tento životopisný seriál o životě svatého Jana Boska je i není původní práce. Abychom mu dobře rozuměli, musíme vědět, že jde opravdu o chůzi ve stopách tohoto velikána církevních dějin moderní doby. V tom smyslu je název „Po stopách charismatického svěťce“ opravdu případný. Autor však neměl v úmyslu uložit do něho výsledek vlastního bádání o životě Dona Boska, nýbrž usnadnit čtenáři zmocnit se látky, kterou nashromáždili jeho synové – salesiáni žijící kolem něho, ještě za jeho života, a současně i všeho, co bylo možno nalézt v souvislosti s ním. Už dávno před Don Boskovou smrtí bylo jeho okolí přesvědčeno, že mezi nimi žije člověk poslaný od Pána Boha, kněz se zvláštním posláním, který bude jednou postaven církví na oltář a prohlášen za svatého. Proto se snažili všechno svědomitě zapisovat, sbírat a uchovávat, aby nic nepřišlo nazmar. Dokonce ustavili komisi, která tuto práci konala. Prvním předsedou této neoficiální komise byl pozdější Don Boskův první nástupce, dnes blahoslavený Michal Rua, dále kněz salesián Ruffino, který bohužel záhy zemřel, kněz Bonetti a jiní. Velmi se v této práci angažoval zejména kněz Jan Křtitel Lemoyne, který vstoupil mezi salesiány až po své primici, ale znamenitě pochopil Dona Boska i jeho cíle a jeho práci. Ten udělal snad nejvíce pro uchování písemného materiálu ze života turínského svěťce.

Když Don Bosco 21. ledna 1888 v Turíně zemřel, hned po pohřbu, už 7. února, don Rua, jako jeho nástupce, svolal salesiánskou hlavní radu a tlumočil jí výzvu kardinála Parocchiiho, protektora Salesiánské společnosti, aby salesiáni začali vyjednávat s turínským kardinálem Alimondou o zahájení beatifikačního procesu Dona Boska s uspíšením, tedy s dispensí od Svatého Stolce. Opravdu se začalo, ale hned vyvstala opozice ze strany některých církevních činitelů turínských, kteří už v minulosti dělali Donu Boskovi všemožné překážky. Opozice zase vedla nutně salesiány k tomu, aby měli dobře připravený dokumentační materiál minulých událostí, a ten zase musel být utříděn a sebrán tak, aby mohl být vydán knižně, až bude třeba. Hned se vidělo, že to bude práce ohromná a že dokumentační materiál bude mít celou řadu svazků o mnoha stránkách. Tak vznikla myšlenka všechno dostupné zachytit a vydat zatím jako soukromé tisky pro salesiány. Pro dobu starší nebylo nebezpečí, že vznikne vážnější odpor a pro dobu pozdější se myslelo, že bezta práce nepůjde příliš rychle a že se pak uvidí, co a jak.

Redakcí tohoto velikého dokumentárního životopisu Dona Boska byl pověřen již jmenovaný don Lemoyne. V jeho rukou se ocitla všechna dokumentace, on řídil i další průzkum a v roce 1898 – 10 let po Don Boskově smrti, měla kongregace v rukou I. svazek „Životopisných pamětí kněze Jana Boska“ a mohla se těšit na další. Skoro každý rok přibýval jeden další svazek, až do roku 1917. Rok před koncem 1. světové války plodný spisovatel zemřel a dílo se zastavilo. Proč se tak stalo? Stalo se to tím, že don Lemoyneův spolupracovník, dobře obeznámený s materiály – don Angel Amadei, dostal za úkol napsat napřed dokumentární životopis Don Boskova nástupce dona Ruy, což znamenalo shánění dalšího materiálu a odložit to, co nebylo zrovna aktuální. Pak zde byla další věc. Don Lemoyne dovedl historii

do roku 1870 a právě toho roku začínala snad nejsvícenější část Don Boskova života. Světec usiloval o definitivní schválení Stanov Salesiánské společnosti a tehdy se turínská kurie postavila urputně proti němu. Dále pak šlo o udělení privilegií a o jiné věci. Don Bosco musel hájit zájmy své kongregace a vydobýt pro ni co největší samostatnost, kurie se naopak snažila udržet jeho dílo celé jen pro diecézi a bojkotovala každou iniciativu. Z Turína tehdy chodily do Říma nedůstojné žaloby a bohužel přidal se k tomu vahou své autority i sám nový turínský arcibiskup Vavřinec Gastaldi, kdysi Don Boskův věrný přítel a pomocník.

V roce 1917 už probíhal Don Boskův beatifikační proces a církevní soud musel vyslyšet svědky z jedné i z druhé strany. V takových poměrech ani nebylo dobré, aby byly určité věci z let po roku 1870 uveřejňovány, třeba jen „výlučně pro vnitřní potřebu salesiánů“. A tak se stalo, že „Životopisné paměti“ zůstaly při těch prvních devíti Lemoyneových svazcích a s ostatním se čekalo na vhodnější dobu. Don Amadei sice něco dělal, ale protože ho to nehralo a k tomu na povrch vycházely další věci, nespíchal. Pak přišel rok 1929. To už byl papežem Pius XI., osobní přítel Dona Boska. Ten Don Boskův proces dokončil. Věc turínského svěťce skončila vítězstvím. Co „Životopisné paměti“?

Po blahořečení už nebylo možno Don Boskovu svatost popírat. Také jeho někdejší nepřátelé většinou umřeli. Bylo možno v „Pamětech“ pokračovat, i když v trochu jiné podobě. Kongregace zde měla nového dobře připraveného historika v osobě dona Evžena Ceriy, kterému představení uložili, aby v Lemoyneově díle pokračoval. Stárnoucímu Amadeiovi, který už měl rozepsaná čtyři léta Don Boskova po roce 1870, nechali tuto práci s tím, že jeho X. svazek vyjde až poslední, když už budou jiné časy a až se o Don Boskových nepřátelech bude moci psát veřejně čistá historická pravda.

Od roku 1930 začaly vycházet svazky z pera Ceriova. Byl to svazek XI. a další. Ceria svou práci skončil v roce 1939 na prahu II. světové války. Jeho poslední svazek měl číslo IXX. A teprve potom – už za války v roce 1940, spatřil světlo světa Amadeiův svazek X. Tím bylo celé monumentální dílo šťastně dokončeno.

Škoda, že Amadeiův svazek má jiné dělení než svazky Lemoyneovy a Ceriovy. Má skoro 1 400 stran a jen 10 kapitol, takže kapitoly jsou sto i více stránkové. Autor musel látku dále kouskovat podtitulky, jichž je v každé kapitole množství. Asi ho k tomu přinutil různorodý materiál. Ten se zatím neúměrně rozhojnil, ale vše se muselo vtěsnat do čtyř let, a ta musela být uzavřena v jednom jediném svazku, jelikož Ceria začal rokem 1875 a už nebylo možno pořadí svazků měnit. Nás to také nutí látku převypravovat s vynecháním všeho nepodstatného, aby se vše vešlo do 200 stránek, jako tomu bylo při vyprávění látky předešlých svazků Lemoyneových. S pomocí Boží se tedy vydáme po stopách charismatického svěťce znovu v naději, že vypravování bude stejně poučné, jak tomu bylo v předešlých dílech. Počet kapitol nebude nutně odpovídat počtu kapitol X. svazku „Životopisných pamětí“.

2 Vše pro duše

Když se v roce 1929 jednalo o schválení zázraků pro blahorečení Dona Boska, papež Pius XI. v příležitostné promluvě vzpomenu, co říká kanonizační bula o svatém Tomáši Akvinském. Říká, že pro něho nebylo zapotřebí zázraků, protože každý článek jeho Teologické sumy je hotový zázrak. A totéž prý by se mohlo říci o Donu Boskovi. Celé jeho dílo je hotový zázrak. A papež rozvedl tuto myšlenku. Opravdu všechno, co jsme dosud četli o turínském apoštolu mládeže, je zázračné a je v tom vidět jasně stopy Boží Prozřetelnosti. Tajemství jeho svatosti – tak připomněl Pius XI., spočívalo v jeho hesle, převzatém do svatého Františka Saleského: „Pane, dej mi duše, vše ostatní si ponech!“

Dovedli jsme jeho historii až do roku 1870, do roku pádu papežského státu. Co všechno v předchozí době Don Bosco zažil! Napřed jsme ho viděli uprostřed stovek výrostků, kteří byli postrachem Turína, a pohled na ně mrazil mnohého v zádech. Říkalo se o něm: „Chudák mladý kněz! Zbláznil se!“ Jeho kolegové ho chtěli odvézt do blázince. Pak řekl jeho zpovědník a duchovní vůdce, svatý Cafasso: „Tajemství! Tajemství! Ani já nechápu, ale vím, že svatí mají svá tajemství. Nechápu ho, ale spokojím se s tím, že žasnu.“ U Dona Boska bylo podivuhodné především to, že nic podivuhodného nedělal. Byl normální diecézní kněz, dobrý a dost. Chodil i na hostiny do paláců šlechticů, aby od nich získal podporu pro hochy. Doma byl až příliš střídmý v jídle, ale tam, aby neurazil, klidně pojedl, co mu dali. Byl vždy v rovnováze, vždy veselý, ať ho chválili nebo haněli a vláčeli po novinách. Před chudými i před pány byl vždy otevřený, odvážný, sebejistý, doma rezervovaný, bázlivý a plný něhy. Byl klidný, když neměl hmotnou základnu pro své stavby, nebo byl zavalen spoustou nepřijemností, ve všech zkouškách myslel na bolesti druhých, o svých nemluvil. Dovedl se rozplakat, když se dověděl, že někdo z jeho synů zemřel, nebo když zjistil, že se nezachovává některý článek stanov, nebo že někdo pronesl kletbu nebo nemravné slovo. Byl krajně opatrný, a přece po pravdě opakoval: „Před svými nemám žádná tajemství!“ Když hájil své dílo, byl urputně rozhodný, ale když byl urážen osobně, neřekl slovo na svou obranu. Když seděl hodiny a hodiny ve zpovědnici a vracel se polomrtvý, vypadalo to, že se při takovém životě ani nemůže modlit, a přece se modlil stále, bez přestání. Jeho zjev byl pro mnohé rozporuplný, a přece stejně jednoduchý, prostě úžasný.

Opravdu bylo vše v tom jeho hesle: „Pane, dej mi duše, vše ostatní si ponech!“ Jednou – už v pozdních létech, položil pozdějšímu biskupu Raimundu Angelovi Jarovi, tehdy ještě mladému knězi, otázku: „Máte rád Dona Boska?“ „A jak!“ odpověděl tento. „A víte podle čeho se pozná, že má někdo rád Dona Boska?“ „Protože má rád jeho salesiány. Budu je mít vždy rád.“ „A víte, jak se pozná, že má někdo rád salesiány?“ „To nevím.“ „Že má rád duše.“ Sám z lásky k duším by se byl zcela vydal.

Po zemřelém hraběti Cibrarovi se stal prvním sekretářem královského velkořádu svatého Mauricia a kancléřem italské koruny senátor Castellí. Ten jednou od Dona Boska něco potřeboval, a ač byl spíše proticírkevního smýšlení, stal se jeho přítelem a ochráncem. Stalo se, že senátorova holčička byla u prvního svatého přijímání a Don Bosco byl k nim pozván na oběd. Popravdě řečeno, nebylo mnoho naděje, že dítě bude moci v náboženském životě pokračovat. Všechno byla jen tradice, nic víc. A přece Don Bosco navedl

dítě, aby šlo tatínka poprosit, aby smělo chodit často k stolu Páně. Senátor se slzami v očích slíbil a snad i slovo dodržel.

Don Bosco byl plný Boha. Stávalo se, že když byl už obléčen ke mši svaté, kývl na blízko stojícího hoch a zeptal se ho šeptem: „Co chceš, abych ti při mši svaté vyprosil?“ Kolik jen slovíček do ouška pronesl třeba jen na dvoře uprostřed hry! Don Lemoyne některá už uvedl, jiná měl připravená k uveřejnění: „Máš strach, že se Pán Ježíš na tebe zlobí? Obrát se na Pannu Marii. Ona ti bude přímělkyní.“ „Nebe není pro lenochy.“ „Máš pocit, že jsi v bouři? Zvedni oči k mořské hvězdě, k Panně Marii.“ „Nespoléhej se příliš na své síly. Svatý Petr se spoléhal, a padl.“ „Chceš být hodný a spokojený? Mysli na Pána Boha.“ A podobně.

Don Bosco byl velikým apoštolem svaté zpovědi. Podle blahoslaveného dona Ruy neřekl dvě slova, aniž by jedno z nich platilo svátosti smíření. Někdy říkával žertem na večerním slovíčku: „Bojíte se jít ke mně ke svaté zpovědi? Jděte k donu Ruovi. Bojíte se jít k němu? Poradím vám. Náš vrátný Sandro si dává v noci klíč od vrátnice nade dveře. Potřebujete-li, vstaňte a po špičkách jděte ke dveřím, otevřete si, jděte v noci na Monte dei Cappuccini, zabouchajte tam, on vám někdo přijde otevřít. Vyzpověďte se, pak se potichounku vraťte, zase za sebou zavřete a jděte si lehnout. Tak nikdo nebude vědět, že jste byli v noci pryč.“ A smál se. Smáli se i druzí.

Don Bosco byl pro stálého zpovědníka. Jednou v Římě mluvil s kardinálem Patrizim a řeč se stočila na zvláštní téma. Kardinál říkal, že je mu nápadné, proč je v Římě tolik řeholníků, kteří žijí v pověsti svatosti, ale skoro žádné řeholnice. Čím to je? Don Bosco mu řekl, že má svůj názor, proč to je. V Římě má skoro každá sestra svého zpovědníka a nejedna má zvlášť zpovědníka a zvlášť duchovního vůdce. Kampak to může vést? Ať se začne zachovávat předpis. Každý klášter ať má stálého zpovědníka, každého půl roku ať přijde mimořádný zpovědník a stejně o duchovních cvičeních. Udělejte to a uvidíte, že svatost zase pokvete. Kardinál podotkl, že by to bylo strkání hole do vosího hnízda, ale Don Bosco řekl: „Příčina je zde!“

Při zpovídání byl velmi střídmý. Žádné dlouhé řeči! Jednou když přišel do Alassia a tamní sestřičky se to dověděly, najednou všechny zatoužily jít k němu ke zpovědi. Don Bosco přijal, ale pod podmínkou, že jakmile řekne dost, každá ho poslechne a přestane mu vykládat své problémy a bude poslouchat, co on řekne. Nebylo to lehké, ale on neustoupil – po každém „Basta (dost)“ už nechtěl slyšet ani slovo navíc.

Jednou se ho ptal Pius IX., jestli zpovídá také v Římě. Řekl, že když dostane dovolení, zpovídá. Papež ho tedy prosil, aby laskavě vyslechl i jeho zpověď. To později prozradil světec svému sekretáři donu Bertovi.

Pro spásu duše by byl Don Bosco šel nevím kam. V roce 1869 umíral „Na Ponte Mosca – v domě Cridově č. 6“ hoch Cesare Bardi. Cridové byli jeho poručníci, ale nebyli to vůbec zbožní lidé a nechtěli Dona Boska pustit do domu. Dělal mu všemožné překážky. Hoch byl kdysi chovancem v ústavu v Lanzu a Don Bosco se s ním znal. Věděl, že hoch je na tom moc špatně, a neustoupil. Nakonec se s těmi lidmi skoro pohádal, když ho nechtěli pustit dovnitř ani po dlouhém čekání, prý až se chlapec probudí. Ale on se k němu dostal a chlapec se mu vrhl kolem krku, jak byl šťastný, že ho Don Bosco našel. Brzy nato zemřel.

3 Obdařen Božími dary

Bůh dával Donu Boskovi pro jeho apoštolát zcela mimořádné dary. Mezi ně patřilo i vidění na dálku, do budoucnosti a také do svědomí.

18. září 1870 vstoupil do Oratoře patnáctiletý hoch Josef Gamba. Byl v Oratoři jen jeden rok, pak odešel, stal se knězem a nakonec zemřel jako turínský kardinál. Byl vždy velkým přítelem salesiánů. Od jeho sekretáře Josefa Angrisaniho, salesiánského spolupracovníka, víme, že pan kardinál rád vyprávěl jednu epizodu ze svého pobytu u Dona Boska. Don Bosco se vrátil z nějakých cest a na večerním slovíčku mimo jiné řekl, ať si hoši nemyslí, že během svého pobytu mimo domov nebyl v Oratoři. Byl tam dokonce dvakrát. A všelicos viděl, tak například jednoho, který zítra půjde domů. Takové ústav nepotřebuje. Všichni byli zvědaví a skutečně: druhý den jeden musel z ústavu.

Jiná epizoda pochází od dalšího hochy, který se shodou okolností jmenoval také Josef Gamba a byl později salesiánským inspektorem v Uruguayi. Přišel do Oratoře v roce 1872. Chtěl jít ke svatě zpovědi, ale měl to v hlavě všechno zmuchlané a bál se. Jak byl překvapen, když mu Don Bosco hned na začátku zpovědi řekl: „Jsi ochoten jen prostě říkat na mé otázky ano nebo ne?“ Hoch přikývl a Don Bosco mu jen říkal: „Udělal jsi toto“, a on řekl „ano“. Nebo: „Toto jsi neudělal“ a hoch odpověděl „neudělal“. To byla celá zpověď. Po ní se mu velice ulevilo, protože nabyl jistoty, že se vyzpovídal zcela platně. Pak už chodil k Donu Boskovi ke zpovědi hlavně pro tu jistotu, že Don Bosco ví všechno.

Jinou zajímavou historku napsal ze Santiaga de Chile salesiánský misionář don Alois Nai. V roce 1872 Don Bosco jednou zpovídal za hlavním oltářem. Bylo to v závěrečný den duchovních cvičení studentů. Nai byl poslední. Don Bosco mu v jedné chvíli řekl: „Počkej! Teď vidím tvou budoucnost. Proti tobě se řítí jeden medvěd a jeden lev. Jsou to symboly zkoušek, které tě čekají. Budeš mít velké těžkosti s čistotou a také s pomlouvou. Ale zvítězíš.“ Nai skutečně obě zkoušky – velice tvrdé, podstoupil. Ta s tou pomlouvou byla v tom, že mu jeden z pomsty slíbil, že na něho bude žalovat Donu Boskovi nepravdivé věci. Stalo se, ale Don Bosco, když se Nai přišel ospravedlnit, mu řekl: „Nic mi nemusíš říkat, já všechno vím. Bylo to tak a tak.“ Jindy Don Bosco řekl Naiovi při zpovědi, že by s ním chtěl udělat smlouvu. Pak dlouho nic, až se Nai při zpovědi jednou sám zeptal, co to mělo být. Don Bosco mu řekl, aby se na to šel zeptat dona Ruy. Šel. Ten se zamyslel a pak mu řekl, aby přišel večer do kostela svatého Františka Saleského na konferenci salesiánů. A pak už tam chodil pravidelně, až se stal salesiánem, knězem, misionářem. Později, už jako kněz, se zeptal Dona Boska, jak poznal, že je povolán k salesiánům. Ten mu to prozradil. Řekl: „Já občas vidím v kostele nad hlavami některých hochů plaménky a to vždy znamená, že jsou povoláni do kongregace. Tebe jsem také viděl s plamínkem.“

Také horlivý misionář salesián v Patagonii don Bernard Vacchina mohl dosvědčit, že Don Bosco viděl do svědomí. Vstoupil do Oratoře v roce 1873. Předtím byl u generální svatě zpovědi doma, pak v Oratoři u dona Cagliera a pak ještě do třetice u Dona Boska. Ten se ho ptal, jak se jmenuje a když řekl, že Vacchina, on na to: „Kdybys byl nepřišel, byl bych si tě zavolaal sám.“ A řekl mu, který hřích ještě zapomněl říci. Bylo to něco divného. Hoch se rozplakal, ale byl rád, že ho to už nebude trápit.

I don Maggiorino Borgatello, další horlivý misionář, měl zajímavou vzpomínku. V roce 1873 nastoupil do ústavu ve Varazze. Ani mu nenapadlo, že by mohl být knězem, tím méně salesiánem. O Donu Boskovi měl své mínění, lépe řečeno, své předsudky. Byl by ho rád viděl, ale jen z dálky. Tu se rozkřiklo, že Don Bosco přijel do Varazze. Byl z toho poplach, vše se k němu hrnulo, každý mu chtěl políbit ruku. I on by byl rád tak učinil, ale aby to Don Bosco neviděl. Udělal to tak, že mu v tlačenici políbil ruku zezadu. Ale co to? Don Bosco mu stiskl jeden prst a už ho nepustil a on neměl odvahu vytrhnout se mu násilím. Musel ho provázet přes celý dvůr a Don Bosco ho stále držel. Když spolu osaměli, světec na něho pohleděl tak pronikavě, že se hoch neubráníl pocitu, že ho proniká skrz naskrz a že o něm všechno ví. A Don Bosco mu s nevýslovnou něhou řekl: „Chtěl bych být tvým přítelem. Zítra budu zpovídat v sakristii. Pjijď a promluvíme si. Uvidíš, že budeš spokojen.“ Setkali se, promluvíli si a Borgatello byl od té doby zajatcem lásky k Donu Boskovi a už se od něho nemohl za živý svět odloučit.

V roce 1871 nějaká paní z Janova cestou do Monzy se zastavila v Turíně. Doprovázela sestřenicí do kláštera a měla u sebe dvě dcerušky. Don Bosco o jedné z nich řekl, že bude následovat tetu do kláštera. O té druhé řekl, že nadělá rodně veliké starosti. Obojí se splnilo. Don Bosco viděl do hlav i do srdcí. Velice často někomu řekl: „Udělal's to a ono“, „Myslel's to a to“, „Měl's takovou a takovou pochybnost“, „Umínil sis to a to“. Vždy bylo třeba uznat, že má pravdu.

Antonín Bruno z Rubiany ležel v červnu 1872 na ošetřovně. Lékař nedovedl určit, co mu je. Nemohl se ani postavit na nohy slabostí. Přišel Don Bosco, dal mu požehnání a řekl mu, aby ráno normálně vstal, pak že půjde na procházku ven z města. Hoch uposlechl a šel dost daleko a vrátil se s dobrou náladou. Byl brzy docela zdrav. Když přišel k Donu Boskovi, ten mu řekl, jako by se stala maličkost: „Když budeš něco mít, přijď vždycky za mnou.“

Antonín měl ještě dva bratry, kteří bydleli s matkou. Jeden z nich chtěl mermomocí do Francie. Jel přes Turín a zastavil se v Oratoři. Don Bosco mu cestu rozmlouval, ale on ne. Za krátký čas přišla zpráva, že je mrtvý. Druhý bratr byl učenlivější, ale už měl jít k odvodu. Z toho důvodu se Antonín chystal odejít z Oratoře, aby se staral o matku. Don Bosco mu řekl: „Počkej. Uvidíš, že nebude odveden.“ A co se nestalo! Před odvodem bratrovi hrozně oteklo oko. Šel s tím celou noc s kamarády do Susy. Doktoři ho hned prohlásili za neschopného. Cestou zpět mu oko splasklo a domů se vrátil zcela normální. Antonín zůstal v ústavě a byl z něho koadjutor na misiích v Uruguayi.

Felix Gavarino měl v roce 1874 v březnu veliké bolení zubů. Ráno vstal později a šel se do kostela pomodlit. Don Bosco se právě chystal k oltáři. Zavolaal hochy a ptal se ho, co mu je. Ten měl pusu otekou a jen posuňky naznačoval, co mu je. Don Bosco mu dal požehnání a vše okamžitě zmizelo. Později ještě dvakrát měl takové soužení a pokaždé mu Don Bosco pomohl. V tom druhém případě mu přímo řekl, že to má vyléčené už natrvalo. Gavarino tvrdil, že ho opravdu zuby už nikdy nebolely.

V Oratoři na Valdoku byl 48 roků vrátným proslavený koadjutor Marcel Rossi. Vstoupil do Oratoře v roce 1871. Za dva roky tak onemocněl, že to vypadalo na smrt. Měl

chrlení krve z plic, že by naplnil tři šálky krví. Ležel na ošetřovně a myslel, že je jeden z pěti, kteří mají podle Don Boskovy předpovědi toho roku zemřít. Don Bosco ho však ujistil, že se ho to netýká. Také se úplně uzdravil. Říkali mu „záračný chlapec“.

Ve stejném roce 1871 těžce onemocněl hoch Mosè Veronesi. Lékař se vzdal veškeré naděje na uzdravení. Don Rua telegrafoval Donu Boskovi, který byl někde v Ligursku, aby mu poslal na dálku požehnání. Mosè byl potěšen Don Boskovou odpovědí: „Posílám mu požehnání, ale ne pas na věčnost.“ Hoch se opravdu uzdravil a ještě navíc dostal od Dona Boska ujištění, že bude žít déle než 72 roků. Vše se splnilo. Zemřel v roce 1930, když mu bylo 79 let. Don Veronesi patří trochu i k dějinám českého salesiánského díla. Byl totiž inspektorem benátské inspektorie v letech, kdy byl náš don Stuchlý na asistenci v Gorici. V té době přišla do Benátek nějaká nabídka na založení salesiánského díla v Praze. Don Veronesi tehdy pověřil klerika Stuchlého, aby odpověděl do Prahy česky, že to zatím není možné. Sám jsem to slyšel vypravovat dona Stuchlého. Ještě něco. Byl to právě don Mosè Veronesi, který ustanovil Stuchlého prefektem v Gorici, ačkoliv tento nebyl ještě knězem, nýbrž pouze

4 Don Boskovy sny

Písmo svaté nám dosvědčuje, že Bůh ve své prozřetelnosti vedl někdy své svaté i prostřednictvím snů. U Dona Boska je to zcela prokazatelné. Máme po ruce více než 140 snů, pečlivě zapsaných jeho posluchači, z nich 12 náleží do čtyřletí, jímž se zabývá tento desátý svazek. Uvedeme si je všechny stručně na tomto místě.

1. Návštěva v Lanzu

11. února 1871 psal Don Bosco obyvatelům ústavu v Lanzu, co se mu zdálo. Přicházel do ústavu a na náměstíčku před kostelem viděl obludu se dvěma rohy a psíma ušima, jak si hraje s několika kamarády. Neměla co dělat, protože měla vevnitř v ústavě dobré zastoupení. Obluda ho dovedla do kostela, kde zpovídal ředitel, a řekla, že i tam má své lidi. Zpovídají se špatně, pořád totéž a nepolepšují se. Obluda ho uvedla také do ložnice a ukázala mu hochy, kterým se nechce jít do kostela. Vedla ho ještě na jiná místa a ukázala další hochy. Don Bosco se jí ptal, co jí dělá největší radost a dostal odpověď: „Řeči, řeči...“ Co jí nejvíce mrzí? „Časté přijímání, úcta k Panně Marii a...“ Dále nechtěla říci. Don Bosco jí však poručil. Všechny obludy se začaly kroutit, řvát, až nakonec ta hlavní řekla: „Zpovědní předsevzetí, která se plní.“ Don Bosco se vzbudil za hrozného rachotu a uvědomil si, že sedí za svým psacím stolem. Ostatek slíbil, že dovypravuje, až bude v Lanzu.

2. Pohřební prapor

Začátkem listopadu 1871 Don Bosco vypravoval, že viděl ve snu smuteční průvod. V čele byl nesen prapor, na kterém byla zobrazena smrt, jak kosí stéblo. Na druhé straně bylo napsáno jméno a letopočet 1871–1872. Z toho usoudil, že dotyčný zemře během školního roku. Sen zapsal don Lemoyne.

3. Dábel na dvoře

Prosinec a leden 1871–1872 proležel Don Bosco ve Varazze těžce nemocen. Několikrát se mu zdálo o chlapcích v Turíně. Všelicos o tom zapsal jeho ošetřovatel Petr Enria a ředitel ústavu don Francesia. Po návratu do Turína světec

jáhnem. Pak přijel do Gorice don Rua a řekl, že to není regulární a poručil řediteli Scaparonovi, aby dal Stuchlého co nejdříve vysvětit.

V roce 1872 poslal arcibiskup Gastaldi k Donu Boskovi nějakou paní z Mathi, zřejmě posedlou zlým duchem. Přivedli ji a ona seděla v jeho předpokoji jako nepřítomná duchem. Když na ni přišla řada, vstoupila k Donu Boskovi, ale začala křičet: „Ne, ne.“ Celá se kroutila, chrochtala jako vepř a mňoukala jako kočka. Dalo mnoho práce, než ji přinutili, aby si klekla. Když políbila medailku Panny Marie Pomocnice, uklidnila se. Později si přišla ještě několikrát pro Don Boskovo požehnání.

V Římě byla zase jistá žena, která tvrdila, že měla nějaká zjevení. Měla vše napsané a chodila na pokyn Svatého otce od jednoho hodnostáře k druhému, až papež tuto záležitost svěřil Donu Boskovi, který zrovna přijel do Říma. Don Bosco s ženou mluvil a ujistil se, že v tom není nic mimořádného, snad halucinace, ale podvod to také nebyl. Svatý otec tehdy řekl: „Vida, tady může pomoci jen Don Bosco.“ Papež Pius IX. svěřil k prošetření některé věci Donu Boskovi v jistotě, že se dozví pravdu.

vypravoval jeden z těch snů na večerním slovíčku. V jednom zápise se dochovalo dosti úplné znění:

Měl tedy v noci sen. Vycházel ze starého kostela svatého Františka, když tu viděl na rohu portikátu jednoho člověka, který měl v rukou sešit se jmény všech hochů. Pořád chodil a chodil a něco psal. Don Bosco za ním. Viděl vždy jméno a na druhé straně naproti hlavu nějakého zvířete s latinskou větou z Písma svatého, znamenající hřích, kterého se dotyčný dopouští. Některé obrázky a nápisy byly těžko rozluštitelné. V jedné chvíli si všiml, že ten dotyčný má červené dlouhé uši a oči jakoby rozžhavené. Chtěl s ním promluvit a říci mu, že dobře ví, kdo je, ale ten začal obíhat dvůr. Nakonec ho Don Bosco dostihl v kostele, kde už byli hoši shromáždění ke mši svaté, kterou sloužil don Cibrario. Když při pozdvihování všichni začali „Chválena a velebena budiž bez ustání Nejsvětější Svátost oltářní“, dotyčný, který až do té chvíle seděl těsně u mřížky, zahulákal a pak zmizel. Za ním se zvedl oheň a kouř a sešit shořel. Po mši svaté šel Don Bosco ven a zase tu potvoru našel přikrčenou kdesi v rohu domu. Měla na čele dva ostré rohy. Don Bosco mohl každému chlapci říci, co viděl napsáno u jeho jména. Ke snu o ďáblu se vrátil ještě 4. března 1872, když odpovídal na dotazy. Mezi jiným ho v onom sešitě zaujaly určité cifry – letopočty, které šly od roku 1872 do 1876, dál ne. U některých jmen totiž byl napsán rok a dále věta: „Odpčinutí věčné dej mu, Pane.“ Pro rok 1872 jich bylo tak označeno 6, do roku 1876 celkem 22. Později při shledávání a ověřování písemných materiálů si někdo dal práci s hledáním v záznamech o úmrtích a skutečně: do roku 1876 bylo z tehdejších hochů Oratoře 22 na věčnosti. Svědčil o tom při beatifikačním procesu mezi jinými Don Boskův sekretář don Berto.

4. „Je nás deset, je nás deset...“

Od 3. do 7. července 1872 měli hoši v Oratoři duchovní cvičení. Kázali je don Lemoyne a don Corsi. Don Bosco měl opět sen:

Zdálo se mu, že se nachází na nějakém velmi rozlehlém hřišti, ohraničeném křovinami, plnými ptačích hnízd, ve

kterých byla mláďata chystající se k prvnímu rozletu. Vtom, co se opájel ptačím švitořením, padlo mu k nohám jedno ptáče. Podle hlasu to byl slavík. Chtěl ho zvednout a vložit znovu do hnízda, ale kdež! Ptáče roztáhlo křídla a letělo do prostředí dvora. On za ním a ono mu třikrát takto uletělo. Pak jako blesk se snesl na hřiště ostříž, uchvátil ptáče a unášel ho pryč. Ptáče lidským hlasem volalo: „Je nás deset. Je nás deset...“

Druhý den měl Don Bosco znovu sen. Viděl ostříže, a ten měl ve spárech lístek, který upustil k Don Boskovým nohám. Na něm četl 10 jmen. Jak se domyslí, byli to hoši, kteří si špatně vykonali duchovní cvičení. Ještě ve snu Don Bosco poklekl a děkoval Panně Marii, že ta jména zná a že snad bude moci hochy zachránit. Don Berto i tento sen uvedl v informačním beatifikačním procesu a řekl, že devět z těch hochů se vzpamatovalo, jen jeden zůstal hluchý a odešel z Oratoře.

5. Návrat z prázdnin... Pohrůžka nenadálou smrtí

Tento sen vypravoval Don Bosco na začátku školního roku 1872–1873. Vypravování zachytil don Evasio Rabagliati, tehdy klerik v Oratoři.

Donu Boskovi se zdálo, že zatímco se chlapci vraceli z prázdnin, on zrovna odcházel do města. Brána byla otevřená. Tam se setkal s jedním, který se také vracel. Hoch ani nepozdravil. Don Bosco se ho sám ptal, jak se měl, ale on odpovídal jen tak na půl huby, jako by neměl zájem. Dona Boska to bolelo, ale vtom se ozvalo něco jako rána z kanónu a on se probudil. Přemýšlel smutně a nakonec zase usnul. Sen pokračoval. Do Oratoře přicházeli dva pohřební zřízení. Ptal se jich, kam jdou, a oni, že pryč pro toho hochu, co umřel. Don Bosco popíral, že by byl někdo umřel, ale oni neslyšeli a šli dál. Don Bosco za nimi. Tam vzadu stála rakev – zavřená. Don Bosco šel k ní a pokoušel se nadzvednout víko. Nešlo to. Na víku bylo jméno mrtvého hochu a letopočet 1872. A ještě věta: „Jeho neřesti budou spát s jeho prachem.“ Tu jeden z těch lidí kopl do rakve a Don Bosco se probudil. Po zbytek noci nespál. Ráno se hned po hochu ze sna ptal a, když se dověděl, že si klidně hraje na dvoře, trochu se upokojil. Zdá se, že se jednalo o hochu učně, který zemřel asi měsíc po návratu z prázdnin, jak o tom vypovídal v beatifikačním procesu don Piscetta. Hoch umřel v Oratoři, ale nekajícně. Až do samého konce odmítal kněze i svátosti. Don Bosco nebyl v době jeho smrti doma.

6. První misionářský sen – Patagonie

Někdy v roce 1872 měl Don Bosco sen, který začal vypravovat teprve v roce 1876, napřed Svatému otci Piu IX., pak jako prvnímu ze salesiánů donu Bodratovi, pak donu Barberisovi a donu Lemoyneovi. Tito dva obsah snu zapsali.

Donu Boskovi se zdálo, že je na nepřehledné rovině a jen v dále viděl něco jako hřebeny hor. Všude viděl lidi divě tváře s kopími a lasy. Honili zvěř a bili se navzájem. Pleť měli tmavou, byli spíš nevhlední a s rozčuchanými vlasy. Byli skoro nazí, měli jen přes sebe přehozené zvířecí kůže.

Tu viděl, jak k nim přicházejí skupiny misionářů různých řádů. Ale divoši se na ně vrhli a pobili je. Přicházeli také vojáci v evropských uniformách. Ti s nimi sváděli boje. Všude samá krev a na kopích kusy nabodnutého masa. Pak Don Bosco viděl další misionáře. Když se přiblížili, poznal v nich salesiány. Některé znal, jiné ne. Chtěl je varovat, aby nechodili dál, ale oni šli a kupodivu: Před nimi divoši skláněli kopí, vítali je, ano, radostně je obstoupili a nechávali si od

nich zvěstovat víru. Jeden z misionářů zaintonoval „Lodate Maria – Chvalte Marii“, a oni poklekl a zpívali také.

Proč Don Bosco sen tajil? Asi ještě nepřišel čas a on sám nevěděl nic bližšího. Také se bál strašit své syny. To už byl rozhodnut vyslat je do misii, jen ještě nevěděl kam. Sen mu byl napřed záhadný. Myslel na Austrálii, na Indii, na Etiopii. Až roku 1874 pochopil, že se jedná o Patagonii na jihu Ameriky, která tehdy byla ještě záhadnou zemí, zcela neprobádanou. Ta měla být první misijní zemí svěřenou salesiánům.

7. Upozornění, proč jde tolik lidí vstříc záhubě

31. května 1873 řekl Don Bosco, že se celý měsíc modlil, aby věděl, kde je hlavní příčina, proč se tolik lidí nepolepšuje a jde do záhuby. Měl více snů a ve všech mu bylo řečeno, že většině lidí chybí při zpovědi předsevzetí. Proto jejich zpověď nemá cenu a nepřináší žádný pokrok. Neuvedl žádné podrobnosti těchto snů, jen myšlenku.

8.–9. Zvláštní osvětlení k prospěchu církve a národů

Pod těmito čísly X. svazek Memorií uvádí tři proroctví Dona Boska, týkající se historických událostí, které prožívala církev za papeže Pia IX. při zániku církevního státu a v letech bezprostředně po něm.

První proroctví, určené pro papeže a pro lidi kolem něho, jsme už četli v našem IX. dílu, když jsme pojednávali o návštěvě Dona Boska v Říma za I. vatikánského koncilu. Bylo to proroctví oslovující Francii a pak Řím, hlavní město církevního státu, bohužel znalé pro těžkou zkoušku pro svůj lehkomyšlný život. Nebudeme toto proroctví opakovat, jen musíme říci, že Don Bosco papeži toto první proroctví předal osobně při audienci 12. února 1870, ale jen stručně. Asi ho nechtěl polekat. Papež se však dověděl, že jiným z jeho okolí řekl více, hlavně kardinálovi Josefu Berardimu, a žádal, aby i k němu mluvil jasně, pozitivně a určitě. Don Bosco tedy napsal vše důkladněji, jeho sekretář to pěkně opsal, odeslalo se to zmíněnému kardinálovi a ten to předal Svatému otci. V průvodním dopise se jasně říká, že osoba, která to psala, ukázala již mnohokrát, že má světlo šůry, ale nemůže všechno svěřit papíru. V případě nejasnosti by však byla ochotná pokusit se podat další objasnění. Donu Bertovi Don Bosco zakázal mluvit o těchto věcech s dalšími osobami, jelikož chtěl zachovat naprostou anonymitu.

Později Don Bosco k prvnímu proroctví přidal ještě druhé, a to v roce 1873, a konečně ještě, co vzkázal rakouskému císaři Františku Josefu I. po hraběnce Lutzowové. Tak vznikl spis zvaný „Trojí proroctví“, uchovaný v archivu Salesiánské společnosti v Římě. Mýlil by se, kdo by chtěl tato tři proroctví číst a jednoduše je vidět uskutečněné ve známých historických událostech. O všech proroctvích – starozákonních i novozákonních – platí, že mnohé věci jsou podmíněny tím, jak budou lidé na Boží upozornění reagovat. Mnohé tresty měly úlohu varovat, ale nemusely se pak plně uskutečnit. Don Bosco k svým proroctvím dokonce napsal na okraj vysvětlivky a tak dal najevo, že nechce říci více než své vlastní mínění. My na tom v našem století nejsme lépe. Fatimské děti nebo medžugorské děti nám předaly poselství, ale ani církev si netroufá podat o výrocích Matky Boží autentické vysvětlení. Teprve budoucnost ukáže, co Bůh chtěl lidem říci. Proroctví nejsou srovnatelná s předpověďmi meteorologů. Řídí se jinými pravidly.

Hlavní linie Don Boskových předpovědí se uskutečnila a dokonce jeho proroctví ovlivnila dějiny. Tehdy bylo

všeobecné mínění, že by měl papež opustit Řím, že to, co se stalo, je záležitostí krátkého času. Dnes však musíme říci, že bylo dobře, že papež nepodlehł nátlaku tak mnohých vlivných osobností ba i vlád. Kdoví, jak by se byly nadále vyvíjely dějiny církve! Bůh to nedopustil a nakonec se řešení „římské otázky“ našlo.

Ani Don Boskova druhá vize budoucnosti, kterou měl v roce 1873, nezklamala. Don Bosco v onom dalším vidění přihlížel průvodu, který vycházel pod vedením papeže z Vatikánu. V průvodu byli kněží, řeholníci, řeholnice, muži, ženy, děti, mladí i staří. V čele šel papež. Vtom se zvedla bouře, která měla podobu boje mezi světlem a tmou. Na jednom náměstí ležela spousta mrtvých. Šlo se dlouho, až byl průvod daleko od Říma. Slunce zapadlo a zase vyšlo aspoň dvěstěkrát. Procesí silně prořídlo, ale věrní se tím více smekli kolem papeže. Tu se ukázali dva andělé. Měli korouhev a na ní na jedné straně byl nápis pod obrazem „Neposkvrněná“ a na druhé nápis „Pomocnice křesťanů“. Papež od nich vzal korouhev do vlastních rukou, ale byl smutný. Andělé řekli: „Jdi a těš své děti! Piš svým bratřím, roztroušeným po celém světě, že je třeba obnovit lidské mravy. To bude možné, jen když se bude národům lámat chléb Božího slova. Katechizujte děti, kaďte odpoutanost od věcí tohoto světa. Přišel čas, kdy jedny národy budou evangelizovat druhé národy. Kněží se budou brát od lopaty, rýče a od kladiva, aby se naplnilo slovo proroka Davida: „Povýšil jsem chudáka mezi knížata svého lidu.“ Když to papež slyšel, pohnul se a řady kolem něho houstly. Když vstoupil do Svatého Města, zaplakal nad zpusťšením. Z obyvatel mnozí už nebyli. Když pak vešel do baziliky svatého Petra, zanotil „Bože, chválíme tebe.“ Odpověděl mu sbor andělů: „Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem dobré vůle.“

Na konci vidění Don Bosco napsal, že Francie, Španělsko, Rakousko a jedna moc Německa zabrání sociálnímu rozkladu a dají mír církvi, která je tak dlouho již sužována. Začne se to plnit na jaře roku 1874, jestliže se ovšem nové nepravosti nepostaví Božím záměrům.

Třetí „proroctví“ tvoří krátký dopis psaný a odevzdaný v červenci roku 1873 rakouskému císaři, králi uherskému a českému Františku Josefovi I. Don Bosco mu jménem Božím dodává odvahy, aby se stal dobrodincem světa. Radí mu, aby se neopíral o Prusko, ale o mocnosti Severu, o katolickou Francii, katolické Španělsko, ať se snaží vytvořit s nimi jednoho ducha, jednu činnost. S Ruskem ať naváže vztahy, ale ne spojenectví. Císař prý Donu Boskovi poděkoval a slíbil, že věnuje jeho radám pozornost. Mimoděk se nám vtírá otázka, jak by asi byly vypadaly dějiny tohoto století, kdyby byl císař nevytvořil spojenectví právě s Pruskem, které v té době, kdy Don Bosco psal, pronásledovalo kruté katolickou církev. Tolik k Don Boskovým proroctvím, lépe k Don Boskovu poslání k papeži, k církvi a k národům světa. Mnohé z toho, co jsme zde četli, je aktuální dodnes.

10. Návštěva v ložnicích

Večer 11. listopadu 1873 Don Bosco vypravoval, co se mu zdálo před dvěma dny. Byl se podívat v ložnicích, když tu se tam objevil nějaký člověk, vzal mu lucerničku a vybídl ho, aby šel s ním. Chodili od postele k posteli. Každý chlapec měl na čele napsány své hříchy. Někdo měl čelo úplně čisté,

bílé jako sníh. Jeden měl na čele samé skvrny. Don Bosco si směl všechno zapsat do zápisníku. Když byli na konci prohlídky ložnic, bylo slyšet zpěv „Smiluj se nade mnou, Bože“. Ten neznámý řekl, že zemřel hoch se skvrnami na čele. Ano, otevřel nějaký kalendář a ukázal mu datum 5. prosince. Mnoho chlapců šlo po tomto vypravování ke zpovědi. Předpověděný opravdu zemřel 5. prosince. Den před tím ještě běhal po dvoře. Don Bosco hochy potěšil oznámením, že byl předtím u generální svatě zpovědi. Sekretář don Berto vše horlivě zapisoval. Chtěl, aby také Don Bosco věci zapisoval, ale on nechtěl. Je prý to dar jen pro spásu duší, ne pro zapisování. Řekl také, že má skoro denně takové sny. Obyvatelé Oratoře byli na tyto věci zvyklí a brali to jako součást života.

11. Boží moc – Vzývejme Boží milosrdenství

29. listopadu 1873 došlo k dalšímu vypravování. Don Bosco se vracel do Oratoře a hle: Oratoř nebyla na svém místě, ale u vchodu do rozsáhlého údolí, po jehož stranách byly kopce. Šel mezi hochy a tu začalo vycházet slunce. Bylo mnohem zářivější než to obyčejné, takže bylo třeba sklonit hlavu až k zemi, aby člověk neoslepl. Pak zase slunce začalo mizet, až zmizelo docela a nastala naprostá tma. A zase něco nového. Od jednoho kopce k druhému se sklenula krásná duha, jak to bývá po bouři nebo při polární záři. Byly to potoky světelných paprsků. Všichni na tom mohli nechat oči. A zase. Objevilo se cosi jako elektrická koule s tak silným světlem, že oslepovala. Koule se přibližovala, až stanula ve výši asi 300 m nad zemí. Nad ní bylo něco jako veliký balón a různé galerie, množství lidí, samá krása, úsměvy, nepopsatelná nádhera. Ze středu koule padala na zem spousta paprsků a světlo bylo takové, že myslel, že zemře. I prosil: „Bože můj, milosrdenství!“ Všichni chlapci padli na tvář a vzývali Boží milosrdenství, jen někteří zůstali stát, byli celí černí a plní vzdoru, jako by se chtěli stavět proti Bohu. Don Bosco chodil mezi chlapci a dodával jim odvahy. Pak odkudsi z horizontu údolí začala vyvstávat nějaká obluda a blížila se k nim. Rostla, rostla..., ale ta koule se přenesla mezi ni a hochy a zatarasila obludě cestu. A bylo slyšet hlas: „Žádné spolky Krista s Belialem!“ Don Bosco pak hochům vysvětlil symboly, viděné ve snu.

12. Jeden z nás už nebude dělat cvičení šťastné smrti

17. listopadu 1874 Don Bosco opět předpověděl, že jeden se nedočká příštího cvičení šťastné smrti. Zapsal vše jeho sekretář don Berto, který se také Dona Boska ptal na podrobnosti snu. Don Bosco mu řekl, že viděl hochy jít na procházku, ale tak, že každý šel po své pěšině. Pěšiny byly nestejně dlouhé a na konci každé byl vyznačen rok. U hochy, který měl odejít na věčnost, bylo datum 1875, ale datum bylo nezřetelné, pěšina končila před tím rokem. Podle poznámek dona Lemoyného šlo o hochy, který se za nic na světě nechtěl vyzpovídat. Snad byl poslán do Oratoře od zednářů, aby tam rozvracel společný život. Skončil rok 1874, kdy měl podle Dona Boska jeden zemřít, ale nic. Mezi hochy se vykládalo, že to Donu Boskovi tentokrát nevyšlo. Hoch zemřel až po Novém roce, po cvičení šťastné smrti. Don Bosco na zvláštní dotaz odpověděl: „A to jste chtěli, abych ho nechal odejít bez toho, že by se vyzpovídal?“ Zřejmě mu vyprosil odklad, aby ho zachránil. Hoch byl jím osobně zaopatřen.

5 Pokorný chudý divotvůrce

V roce 1868 byl dostavěn a posvěcen chrám Panny Marie Pomocnice v Turíně. Vše bylo tak podivuhodné. Don Bosco dělal propagandu a Panna Maria udělovala svým ctitelům milosti a někdy opravdové zázraky. Don Bosco nikdy tyto mimořádnosti nepřipisoval sobě. Vše jenom ona – Maria. On jen dával jejím jménem lidem pozhnání.

V roce 1875 v Katolickém čtení vyšel v květnu svazek s nadpisem „Panna Maria Pomocnice s vypravováním několika milostí obdržných v prvních sedmi letech jí zasvěceného kostela v Turíně.“ Je tam uvedeno 110 případů, ale ani jednou tam není jmenován Don Bosco jako autor zázraku. Nanejvýš se tam mluví obecně o knězi nebo řediteli Oratoře, když je třeba vypravovat, jak k zázraku došlo. Uvedeme si některé případy, vztahující se na léta 1871–74, o kterých píšeme v tomto svazku.

12. července 1874 Don Bosco zapsal, co mu vypravovala při návštěvě chrámu Panny Marie Pomocnice uzdravená Terezie Danielová. Byla u konce života následkem stálých střežných potíží. Poslala dceru do Turína dát na mši svatou a doporučit se do modliteb tam konaných. Dcera vykonala, co jí matka přikázala, a hle: Když se vrátila, maminka byla na tom lépe a v několika dnech se zcela uzdravila.

24. května 1871 byl pořízen další zápis. 26. května minulého roku spadl hoch Josef Moreno z třetího patra do druhého a zlomil si nohu ve stehně. Kost špatně srostla, takže měl nohu zkřivenou a o 3 cm kratší. Rodina odmítla další operaci s důvěrou, že Panna Maria je mocnější než lékaři. Dali sloužit mši svatou a co se nestalo? Hoch spadl se židle, kost se zlomila znovu, ale srostla přesně, takže po úrazu nebylo ani památky. Milost vypravovala paní Ida Andreisová, příbuzná svatého Leonarda Murialda, a potom vše ještě jednou potvrdila při výslechu v beatifikačním procesu Dona Boska. Lékař Dr. Gamba, který uzdraveného hochu prohlížel, sám řekl, že jde o vyložený zázrak, protože není přirozené, aby se špatně srostlá kost zlomila přesně na stejném místě, kde nastal první úraz, a aby se vše vrátilo do zcela normálního stavu. Uzdravení nastalo po pozhnání, které dal chlapci Don Bosco.

4. června 1874 byl při otvírání kostela Panny Marie nalezen přede dveřmi nějaký ubožák. Pomohli mu dovnitř. Byl prolezlý revmatizmem, zkracovaly se mu nervy, byl hrbatý, takže se těžko pohyboval. Don Bosco vstal ze zповědnice a uzdravil ho. Byl při tom don Berto a ještě nějaký pan Musso. Ten člověk však odešel a nebylo možno vypátrat jeho jméno. Bylo to o svátku Božího Těla.

K Donu Boskovi přišel lékař, který trpěl epileptickými záchvaty. Byl bez víry už mnoho let. Don Bosco ho uzdravil a dotýčný už neměl nikdy padoucníkové záchvaty.

Splnění proseb Don Bosco vždycky podmiňoval tím, že to bude k duchovnímu prospěchu žadatele, že dotýčný bude mít neomezenou důvěru v pomoc Panny Marie a že dá nějaký příspěvek na salesiánské dílo. Jen výjimečně poradil sumu, kolik má dát, hlavně když šlo o bohaté lidi. Panna Maria očividně žehнала.

Amadei uvedl na 93. stránce X. svazku Memorií Lemoyneuv hymnus díky Panně Marii Pomocnici. On jak znalec dějin Don Boskova díla viděl nejlépe do zákulisí a nejlépe

poznal, jak vypadala spolupráce Panny Marie s Donem Boskem. Když vzpomněl v hlavních liniích, co všechno Panna Maria vykonala pro každého, kdo se dostal mezi syny Dona Boska, pokračoval: „Se vzrůstajícími potřebami, podniky a šířením tvého díla, po celé zemi, rostla i tvá přispění. Každý den nám přinášel vše potřebné pro tisíce tvých synů. Povolala jsi nám na pomoc Itálii, Francii, Španělsko, Anglii, Německo, Rusko, Polsko, Ameriku Jižní i Severní a všechny národnosti nám podávaly pomocnou ruku. Lidé nám neznámí dostávali od tebe zvláštní milosti a nám odevzdávali dary na znamení vděčnosti tobě. A když naše nepatrná znalost administrativní anebo lidská zloba hrozily, že zničí naše štěstí, nechyběla nám tvá nečekaná mimořádná pomoc a věci se zase dávaly do pořádku. Jak bychom tedy měli ti jinak děkovat, než že budeme plně odpovídat, ó milá Matko, účelu, pro který jsi nás povolala a zahrнула zvláštní láskou. Napřed to byla Itálie, pak Francie – daly nám obrovské sumy, aby nám pomohly, pak byly unavené dáváním příspěvků, protože je stihly veliké finanční pohromy. Don Bosco sám se přestal obracet na bohaté Italy, takže někteří se skoro cítili opomenuti a psali, že jsou ochotni dále nás podporovat jako dříve. Ale když přestala pomoc těchto národů, nastoupilo na jejich místo Prusko, Rusko, Polsko, třebaže Don Bosco neudělal nic a nijak se nesnažil prosit je o spolupráci. Začal jeden farář v nitru Ruska posílat 1 000 rublů jako poděkování za milost. Od té doby rubly vydržovaly Oratoř. Sta a sta jich přicházelo každý týden, ale nechyběly ani dolary, libry šterlinků, florény. Panna Maria sama upozorňovala na naše potřeby. V roce 1883 přišel dopis od mohamedánky z Malé Asie s prosbou o modlitbu k Pomocnici křesťanů, v roce 1886 ze země Tatarů pohanka prosila ruský psaným dopisem o obrácení své vlastní rodiny.“

Lemoyneuv hymnus díky nám ukázal jedno z důležitých tajemství růstu a rozkvětu salesiánského díla ve světě. Panna Maria měla v rukou pokladnu a dávala, co bylo potřeba, až zázračně. Ale ze strany Dona Boska a salesiánů to vyžadovalo lásku k chudým a solidárnost s jejich chudobou. Přicházeli i chudí, kteří si odtrhávali od úst poslední. Amadei líčí případ chudobné ženy, která měla dítě polomrtvé a s manželem žila za dvě až tři liry denně. Don Bosco jí dítě uzdravil a ona mu chtěla dát poslední, co měla: zlatý prstýnek, náušnice a prsten. Nevzal si všechno, jen prsten, když jinak nedala. Nechtěl jí připravit o poslední. Jindy přišel člověk – celý den a celou noc šel pěšky, aby splnil slib, daný Panně Marii. Měl v papíře jen jednu liru. Don Bosco ho nutil, aby zůstal, že mu dá snídani, oběd, nechá ho vyspat, aby teprve potom šel domů. Ale nepořídil. Ten člověk by byl považoval svůj slib za nesplněný. Náš světec byl s chudými naprosto solidární a, jak říkal, že našim salesiánským odznakem má být čistota, tak na druhé straně učil salesiány: „Milujte chudobu, chcete-li udržet finance kongregace v dobrém stavu. Zbavme se hmotných věcí, abychom mohli s větší svobodou pracovat pro Pána. Dokud se budeme svěřovat do rukou Boží Prozřetelnosti, dotud ona nepřipustí, abychom byli bez toho, co musíme mít, a naše Společnost bude vždycky prosperovat. Začneme-li spořit, Prozřetelnost se k nám obrátí zády.“

6 Turín – Lanzo – Borgo San Martino

Vracíme se k chronologickému vypravování dějin salesiánského díla, které se zastavilo v roce 1870. Na začátku roku 1871 čítala Salesiánská společnost celkem pět domů. Byl to mateřský dům v Turíně na Valdoku, malý seminář v Borgo San Martino, přenesený sem z Mirabella. Dále tři ústavy – to je koleje s gymnazijním programem – a to v Lanzu, v Cherascu a teprve nedávno v Alassiu. V Turíně byl ředitelem Don Bosco, v Borgo San Martinu don Bonetti, v Lanzu don Lemoyne, v Cherascu don Francesca a v Alassiu don Cerruti. Byl zde ještě dům v Trofarellu, ale to byl spíše prázdninový dům pro duchovní cvičení nebo pro odpočinek. Dům v Mirabellu zatím zůstával prázdný.

Hotových salesiánů měla Společnost 77, z toho 30 jich mělo věčné sliby, 47 tříleté. Noviců bylo 69. Dohromady to bylo 146 lidí. Kněží bylo 27, kleriků 69, koadjutorů 34 a 16 teprve studovalo nižší gymnázium.

O svátku svatého Františka Saleského se konala v Turíně tradiční generální konference, které se zúčastnili všichni turínští spolubratři a na které jednotliví ředitelé přednesli referáty o stavu svých domů. Dva novici skládali sliby. Don Bosco využil příležitosti, aby vyjasnil některé body salesiánského života.

Turín. V té době se v Turíně všelicos podnikalo. Už minulý rok Don Bosco koupil zase kus pozemku za Oratoří, nyní se dohotovovala novostavba podél Cottolengovy ulice před kostelem. Don Bosco začal jednat s městem, aby směl stavební místa v blízkosti Oratoře oplotit a zřídit tam provizorně něco jako hospodářskou školu, než bude schválen regulační plán a určí, co bude muset být vyhrazeno novým komunikacím. Schválení přišlo a stavitel Karel Buzzetti se hned jal stavět zeď kolem budoucí zahrady. Při jednání o tento jakýsi druh zemědělské výroby přišli na radnici na nápad, že by Don Bosco mohl vzít do své režie plánovaný veliký zemědělský institut pro chudé hochy a Don Bosco nebyl proti tomu. Už přišla i komise, aby s ním věc projednala. On byl ochoten za příspěvek 70 000 lir tam přijmout a živit 280 chudých chlapců. Ano, dokonce řekl, že by za ten příspěvek byl ochoten zvednout počet až na 500 hochů. Pánům přecházely oči nad tou velkodušní a měli za to, že tím je projekt přijat. Ale Don Bosco nebyl takový optimista. Věděl, že na radnici sedí mnoho lidí, kteří mají zájem nějak se přiživovat v plánovaném podniku v kancelářích a vůbec v administrativě, a tak se pod vousy jen smál. Chodil sice za věcí, ale nakonec mu sám předseda komise řekl: „Však vidíte, jací lidé sedí v radě. Každý čeká na svou příležitost.“ Nic z toho nebylo.

Don Boskova čínorodá povaha nedovedla stát. Tak bylo třeba zvětšit prostor kolem presbytáře. V roce 1871 se k němu přistavovalo z obou stran. Bohužel, rozšíření padl za oběť památný jilm, na kterém kdysi našel záchranu chlapec před rozzuřeným otcem – don Felix Reviglio. Don Bosco na ten strom moc držel. Skáceli ho, když nebyl doma, aby tolik netrpěl.

V tom roce 1871 znovu rozkvetla sváteční oratoř, kterou Don Bosco svěřil nedávno na kněze vysvěcenému Juliovi Barberisovi. Oratoriánům byl vyhrazen kostelík svatého Františka Saleského a za ním 90 metrů dlouhý dvůr.

Minulého roku 8. prosince Svatý otec vzhledem k obtížím, v nichž se ocitla církev, prohlásil svatého Josefa za Ochránce církve a svátek svatého Josefa 19. března povýšil

na slavnost. Don Bosco hned začal tento svátek slavit jako zasvěcený.

Další starosti měl s projektem stavby kostela svatého Jana Evangelisty a s ním spojeného ústavu na předměstí Porta Nuova na místě druhé oratoře. Projekt měl doporučení pana arcibiskupa Riccardiho, ale ten už 13. října odešel na věčnost. Veliké těžkosti byly kolem pozemku. Architekt Mella udělal plán, který předpokládal příkopení kousku terénu od souseda, jménem Morglia, ale jako by ďábel zmobilizoval kdeco, terén nebylo možno získat. Ale Don Bosco narázil ještě jinde, kde by to byl nejméně čekal. Nový arcibiskup Vavřinec Gastaldi chtěl stavět kostel svatého Sekunda a nepřál stavbě svatého Jana, i když měl být v Don Boskových intencích památkem vděčnosti papeži Piu IX., který měl svatého Jana za křestního patrona. Arcibiskup nakonec zakázal Donu Boskovi stavět.

Kostel svatého Sekunda chtěl postavit v těch končinách zvláštní spolek, založený pro tento účel už v roce 1868. Měl už zakoupený pozemek a aby stavbu měl v rukou někdo, kdo by sám svou schopností dával záruku, že stavba jednou započatá nezůstane nedokončená, na tom trvalo město. V tom byli všichni zajedno, že jedině Don Bosco by byl schopen vzít podnik do rukou a přivést jej k šťastnému konci. Generální vikář Zappata si ho zavolal a bez obalu mu řekl, že jestli to nevezme, bude ve svědomí vinen za to, že lidé v těch končinách nebudou mít duchovní správu. On dobře věděl, že jde do neznáma, ale dal souhlas. Město zase, když se dovědělo, že podnik bude v jeho rukou, upustilo od záruk. Stačilo jeho jméno. Uvidíme, co bude dál.

Lanzo. Přejdeme nyní do Lanza. I tam měl Don Bosco řadu starostí. Už jsme četli v IX. svazku o tom, že se rozhodl stavět na své konto vedle městské koleje, kterou vedl do té doby v režii obecní rady. Zima byla těžká a hodně poškodila už postavené zdi. To radilo k opatrnosti. Don Bosco psal řediteli donu Lemoyneovi v dubnu, aby se pokusil ještě obměkčit město a přimět je k nějaké slušné mluvě, pokud šlo o výchovu žáků z města. Nevíme zatím, co se v té věci událo. Zajímat nás však může, že Don Bosco měl potíže i s vlastními příbuznými. V roce 1870 prosil dona Lemoyneho, aby přijal do ústavu jeho prasynovce Josefa Boska, syna Františka, kterého už sám měl na Valdoku a pak ho poslal domů pro špatný prospěch. Josífek na tom nebyl dobře, ani se neučil a musel napřed přejít do Turína do Oratoře, pak odtamtud domů. Don Bosco po mnoha létech donu Lemoyneovi pokorně psal a vyznal, že se na něho trochu hněval, myslel si, že si v Lanzu hocha nevěšili, a tak zavinili jeho špatný prospěch. Ale v Turíně si opravil úsudek, protože to bylo opravdu slabé. A skončil slovy: „Vidíš, láska k příbuzným někdy vede k určitým závěrům, které nejsou správné. Hoch se špatně učí a ty si myslíš, že je to vina ředitele a personálu. Ale už o tom nemluvmě, nechme to Boží Prozřetelnosti. Já bych si byl přál, aby byl v kongregaci někdo, kdo by nesl mé jméno a byl by se mnou poután i pokrevními svazky. Nestalo se tak. Smířil jsem se s tím a nechal vodu téci, jak tekla.“ Don Bosco však byl odměněn za tento neúspěch jinak. Tři Josífkovy sestry se staly Dcerami Panny Marie Pomocnice a jedna z nich – Eulalie, se stala v Institutu generální asistentkou. Hloupá tedy jistě nebyla.

Borgo San Martino. Ještě něco řekneme o tomto domě zcela novém, kam přešli salesiáni z Mirabella, kde byly

hygienické podmínky špatné. Mirabellští těžce nesli, že od nich salesiáni odešli a mstili se tím, že dělali Donu Boskovi finanční potíže ve věci inventáře domu. Ale on nedbal. Však ani na novém místě to nebylo bez obtíží. Jako v Mirabellu narazili salesiáni na požadavek, aby personál malého semináře měl vyučující s řádnými diplomy, tak to bylo i teď v Borgu. Bohudík, věci se i zde uklidnily.

7 Cherasco – Varazze

Cherasco. Ani bývalý klášter somasků, který Don Bosco převzal v Cherascu s výslovným svolením Svatého Stolce, nevyhovoval. Byla zde sice smlouva s obcí, ale byly zde i bacily, které působily mezi chovanci horečnaté stavby. Asi komáři z blízké říčky Stury di Demonte se po skácení stromů na břehu stěhovali v noci do ústavu. Lékař nařídil, aby se z té strany přes noc zavírala okna. Don Bosco žádal obec, aby provedla asanaci místa a aby se zřídila velká ložnice na jižní straně. Obec však tvrdila, že místo je zdravé a k ničemu se neměla. K tomu si ještě na radnici usmyslili nutit salesiány, aby si pospíšili s dosažením práva veřejnosti pro své gymnazijní třídy, což ale salesiáni nebyli podle smlouvy povinni. Don Bosco tak jako tak všude usiloval o získání práva veřejnosti pro své školy, ale nechtěl se ukvapovat. Proto i pro tento rok držel ústav otevřený a jen se poohlížel po něčem jiném, vhodnějším, nezlepší-li se hygienické podmínky. Během roku se pilně korespondovalo. Cherasco tvrdilo, že se Don Bosco zavázal dosáhnout práva veřejnosti, Don Bosco zase na základě smlouvy říkal, že to není pravda. Přitom hygienické podmínky byly v roce 1871 horší, než tomu bylo v minulém roce. Tu Don Bosco prohlásil, že smlouvu ruší a odstupuje. Bylo zle. Cherasští se rozhodli dát věc k soudu. Soud se konal a Don Bosco byl odsouzen k plnění smlouvy. On se proti tomu odvolal a odvolací soud pro změnu dal pravdu jemu. Věci se táhly až do roku 1877, kdy došlo k přátelskému ujednání a nakonec i k dohodě.

Varazze. Koncem roku 1870 dostal Don Bosco nabídku na převzetí nově postaveného konviktu ve Varazze v diecézi savosaské. Novostavba stála na pěkném, vysoko položeném místě města a salesiány doporučovaly chvály, které si v minulém roce vysloužil jejich ústav v Alassiu, řízený donem Cerrutim. Don Bosco rád přijal jednání, už také proto, že předvídal opuštění Cherasca. Pozval místního proboshta k návštěvě Oratoře a dal souhlas, aby advokát Fazio udělal první návrh smlouvy. Fazio napsal Donu Boskovi, jak si představuje novou kolej. Rozhodně je třeba vzít do úvahy

8 Tři sta let od bitvy u Lepanta

V roce 1871 uplynulo 300 let od slavné bitvy u Lepanta, ve které slabé loďstvo křesťanské zničilo silné loďstvo turecké. Vítězství bylo připisováno Panně Marii a papež svatý Pius V. tehdy kázal vložit do loretánské litanie invokaci: „Pomocnice křesťanů, oroduj za nás!“ Přirozeně se vzpomínalo i další veliké vítězství křesťanů u Vídně v roce 1683, které zlomilo tureckou moc pozemní a zachránilo Evropu od pomohamedánštění. A do třetice se vzpomínalo i osvobození papeže Pia VII. z napoleonského zajetí v roce 1814. V roce 1871 už stál v Turíně nádherný chrám Panny Marie Pomocnice křesťanů, ale nálada křesťanů byla poněkud pokleslá. Rok předtím se čekalo, že Panna Maria zabrání pádu papežského

Pro stavbu v Lanzu potřeboval Don Bosco peníze. Dověděl se, že mirabellští chtějí stavět novou školu, ale ta by stála víc, než by mohli dát. Dal tedy pokyn salesiánu donu Prove- rovi, aby přes svého bratra Vincence, který byl v Mirabellu v místní obecní radě, nabídl mirabellským, aby odkoupili jeho prázdný dům. Ze začátku se jeho nabídka setkala se zájmem, ale pak věc usnula. Jak vidět, šlo se po růžích, ale nechyběly v nich skryté trny. Všude je něco.

kraj. Ligursko je kraj s přístavy. Jeho živitelem je moře. V Ligursku nepřevládají zemědělci jako v Piemontě, ale námořníci. Zatím lidé musí jezdit za profesí do Nizzy, Curychu, Londýna, ale potřebovali by mít nějakou odbornou školu v místě. Rozumí se, že by to nebylo zapotřebí omezit se jen na to. Vedle takové školy, potřebné pro obchod a námořní provoz, by bylo dobré otevřít i gymnázium. Advokát si je jist, že za takový dar by bylo vděčno i náboženství, i rodina, i vlast, i ekonomie. Doba se mění, je třeba se také změnit.

Don Bosco v zásadě souhlasil a hned hodil na papír pro začátek svůj návrh. Začne se s třídami gymnazijními a obecnými. Zatím pošle do Varazze čtyři učitele s kvalifikací pro obecnou školu a dostatečný počet profesorů pro gymnázium. Také zřídí technický kurz, kde se bude vyučovat italština, zeměpis, aritmetika, decimální metrický systém a kreslení. Vyučování vede podle směrnic státních škol, administrativu a vnitřní život koleje bude mít ústav ve svých rukou. Smlouva bude na pět let a po jejich uplynutí bude možno od ní odstoupit. Do školy budou mít přístup jak internisté, tak externisté. Začne se ve školním roce 1872–1873.

Don Bosco byl ve Varazze s ekonomem donem Saviem 22. února 1871 a měl rozhovory se starostou města. Upozornil ho, že stavba počítala s kaplí a starosta slíbil, že na kapli bude upraven velký sál v přízemí. Město sice počítalo s tím, že k náboženskému životu studentů postačí blízký zavřený kostel kapucínů, ale když se Don Bosco přesvědčil, že by s tím kapucíni nesouhlasili, hned jasně řekl, že toto řešení je pro něho nepřijatelné.

Věci šly rychle kupředu. Už 23. března bylo ve varazské městské radě usneseno odevzdat nový konvikt Donu Boskovi. Brzy přišlo i vyšší schválení. Byla vypracována smlouva, ke které Don Bosco přičinil své poznámky. Byly přijaty. V červnu byla smlouva schválena, přišlo i schválení od provinční školské rady, a tak bylo rozhodnuto začít už od nového školního roku.

státu, ale nestalo se tak. Papežský stát byl zabrán Itálii a papež se stal prakticky vězněm ve vatikánském paláci.

Don Bosco neměl skleslou náladu. Jemu bylo jasné, že cesty Boží nejsou cesty lidské a věřil, že se časem římská otázka srovná v zájmu státu i církve. Proto věnoval svátku Panny Marie Pomocnice 24. května velikou pozornost. Snad nikde na světě se neslavil toho roku ten den tak jako v Turíně. Devět dní před 24. květnem se konala slavná devítidenní příprava. Každý den od samého rána až do poledne se v kostele sloužily mše svaté, zpovídalo se a podávalo svaté přijímání. Každý večer v 7 hodin bylo kázání a svátostné požehnání. V neděli bylo mimo normální program svaté biřmování. Svátek připadl na středu, ale už v neděli teploměr

nálady šel prudce vzhůru. Při pontifikálce hoši z Oratoře zazpívali v doprovodu orchestru novou velkolepou mši složenou donem Cagliem. Zpívalo ji na 200 zpěváků. Večerní nešpory byly ještě slavnější. Zpívala se Cagliemova skladba zvaná „Bitva u Lepanta“. Při ní účinkovalo dokonce 300 zpěváků, provázených orchestrem. K turínským hochům se přidali ještě hoši z Lanza, Cherasca, Alassia a z Borga San Martino. Přítomna byla mezi zpěváky a mezi publikem řada profesorů a učitelů hudby a jiných odborníků. Byla to prostě kulturní událost v Turíně. Hoši z venkovských salesiánských ústavů měli příležitost vystoupit se zpěvy také v dalších dnech. Nebylo jen to. V pondělí a v úterý před svátkem byl na prostranství Oratoře veliký jarmark s řadou atrakcí. Lístky prodávali ve zvláštních stáncích šlechtičtí synci. V divadle byly koncerty a divadelní představení. Ty dny byla Oratoř zcela otevřena veřejnosti, a přece nedošlo k žádným nepořádkům. Předtím zasedala v domě zvláštní komise v čele s generálním prefektem donem Ruou a všechno bylo do nejmenších detailů připraveno a pak provedeno. Tak si tisíce poutníků přišlo v ty dny na své. Dokonce se stal zážrak. Don Bosco uzdravil slepého hochu. Ctitelé Panny Marie Pomocnice ještě i o další neděli přišli ve velkém počtu.

Don Bosco měl plnou hlavu velikých plánů. Nedal se odradit dílčími neúspěchy. I ty zde byly. Když něco nevyšlo, díval se na to jako na projev Boží vůle a dal se do jiné práce. Monsignor Manacorda, který mu dělal v Římě generálního prokurátora, mu psal, že salesiáni nedostanou v Římě ani kostel svatého Jana della Pigna, ani kostel zvaný Santo Sudario, ačkoliv Svatý otec o to tolik stál. Sešlo i z Manacordova plánu usadit salesiány v Palombaře blízko Říma. Zabránili tomu nepřátelé církve, kteří po pádu církevního státu pilně hlídali své pozice a neradi by viděli podnikavého Dona Boska na této půdě. Don Bosco si z toho nic nedělal, ale spěchal znovu do Říma, aby přispěl k manifestaci lásky k papeži při oslavě 25ti let jeho pontifikátu. Nejen to. Leželo mu na srdci, aby přispěl také k řešení svízelné záležitosti obsazení biskupských stolců. I proto spěchal do Říma. Měl úmysl zastavit se ve Florencii, kde ještě sídlila některá ministerstva, aby si promluvil o tomto bolestném problému s ministrem Lanzou, o němž věděl, že je mu nakloněn a s ochotou ho přijímá na audience.

Chtěl jet až po svátku svatého Jana Křtitele, tedy po svých jmeninách, ale ministr ho chtěl přijmout o něco dříve. Tak odjížděl z Turína už 22. června. Mluvili spolu a Don Bosco hned nato jel do Říma a měl audienci u Svatého otce. Ten byl rád, že má po ruce člověka, který slouží věrně církvi a může mnoho i u lidí ze státní administrativy. Ale o tom budeme mluvit ještě zvlášť.

Cesta do Říma byla tentokrát omezena jen na málo dní, takže se Don Bosco brzy vrátil. Zakázal si ovace na přivítanou, ale salesiáni a hoši mu vše vynahradili hned v neděli oslavou jeho svátku. Pak se blížil závěr školního roku se vším všudy, co jej tradičně provázelo.

O prázdninách stálo v popředí zájmu salesiánského světa otevření koleje ve Varazze. Ředitelem tam Don Bosco jmenoval dona Francesiu. Pěkně zněl na seznamu vyučujících jeho titul „Dottore in lettere – Doktor literatury“. Pro Dona Boska však bylo důležitější, že mohl jít zase jako jiná léta v srpnu na duchovní cvičení pro laiky k svatému Ignáci nad Lanzem. Šel tam s donem Golziem, rektorem Kněžského konviktu a po čtrnáct dní se věnoval hlavně zpovídání. K němu se chodilo jako ke světci, takže měl stále co dělat.

Ani ve volných chvílích nezažáhl. Psal dopisy, vyřizoval si věci, které nestihl doma. Mezi jiným tam přichystal program pro založení dalšího domu v Marassi. Jednalo se o otevření domova pro chudé hochy s nějakými dílnami. Bylo to poblíž Janova, také v Ligursku. Don Bosco, pokud měl lidi, byl ochoten jít všude, kde mohl rozvinout své poslání.

Zajímavou epizodku vypravoval deset let po smrti Dona Boska kaplan z Buttigliery jménem Guanti, který o těch prázdninách dělal jako laik u svatého Ignáce duchovní cvičení. Don Bosco ho jako svého souseda v bydlení poprosil, aby mu přepsal jeden jeho rukopis na čisto. Guanti byl ochoten, ale Don Boskovy opravy na nečistopisu se někdy podobaly čmáranici, takže co chvíli musel zaklepat na jeho dveře a ptát se, co to tam je. Někdy klepal, když Don Bosco právě někoho zpovídal. Nakonec mu Don Bosco řekl: „Víš ty co? Abychom ty i já mohli klidně pracovat, udělej to tak! Vždycky, když něco po mně nebudeš moci přečíst, řekni ‚Maria, Pomocnice křesťanů, oroduj za nás‘ a uvidíš, že to přečteš.“ A skutečně to pomohlo.

Don Bosco se vrátil do Turína 20. srpna a zrovna ten den přišli za ním mezi obědem do Oratoře dva biskupové z ciziny. Jeli do Říma. Don Bosco zrovna opožděně jedl, ale hned je přivítal a pozval je k jídlu. Oni ho přinutili, aby zůstal sedět na svém místě a aby mu při jídle ministrovali. Ten den odjížděl z Oratoře hoch Alžírán, umístěný tam biskupem Lavigierim. Jmenoval se Ali. Monsignor ho vyzval k návratu do vlasti. Vracel se jako křesťan a loučení s ním bylo velmi dojemné.

Druhý den Don Bosco odjížděl do Nizy Monferrato ve věci svěřené mu Svatým Otcem, kterou on prostě nazýval jen „důležitá věc“. My už víme, že se jednalo o obsazení biskupských stolců. Tehdy ho pozvala do Nizy hraběnka Gabriela Corsiová, prý aby pobyl nějaký den v jejím kasinu (letovisku) a odpočal si. Don Bosco rád přijal. Právě ho moc bolely nohy a potřeboval odpočinek. Také potřeboval peníze. Hraběnka mu nabídla 3 000 lir, zůstane-li u ní pár dní.

Do Nizy za Donem Boskem přijel jeden z pánů, kteří s ním vyjednávali ve věci Marassi, aby mu blíže vyložil situaci. Don Bosco se dověděl, že Marassi leží několik kilometrů od Janova v pěkném, příjemném, zdravém a klidném údolí. Dům patřil senátorovi Cataldimu, který chtěl jen 500 lir nájemného. Už mu byly peníze proplaceny. Don Bosco jen namítl, že takové soukromé letovisko se moc nehodí pro zřizování domova s přidruženými dílnami, ale doufá, že se později najde něco jiného, účelnějšího.

28. srpna dorazil za Donem Boskem do Nizy don Francesca, určený za ředitele do Varazze. Přijel tam také don Cerruti z Alassia. Sděloval mu, že totiž město žádá, aby salesiáni otevřeli v ústavě ještě i vyšší třídy. Lyceum. Přišel se poradit, co dělat. Don Bosco řekl, že nejsou peníze. Zřízení dalších tříd by znamenalo další výlohy. Musel by se pořídit řádný fyzikální kabinet a podobně. A navrhl: dát na vědomí rodičům, kteří nechtějí své synky posílat do vzdálených měst, aby se uvolili dát salesiánům jisté procento z peněz, které by jinak padly za pobyt jejich synů daleko od domova. Návrh se zdál rozumný a tak se i stalo. Don Bosco tehdy s úsměvem přikázal v přítomnosti hraběnky donu Cerrutimu: „Napíšeš do kroniky ústavu, že rozhodnutí otevřít v Alassiu ještě lyceum bylo učiněno u hraběnky Corsiové.“

Don Boskovo dílo tedy v Ligursku začalo být populární. Brzy nato musel korespondovat s nějakým farářem, který chtěl dostat salesiány do San Pier d'Areny, blízko Janova.

Donu Boskovi se v Ligursku zřejmě líbilo. Byl tam ještě začátkem září. Také do Marassi si zajel podívat se osobně na nabídnutý objekt. Ale na svátek Narození Panny Marie už byl v Turíně a chystal se jet do Lanza na první turnus duchovních cvičení pro salesiány. Nedostal se tam. Přišel telegram od ministra Lanza, aby přijel do Florencie. Nezbylo než v zájmu oné „důležité věci“ nechat všeho a jet. A když už byl ve Florencii, musel jet do Říma za papežem. A zase do Florencie k Lanzovi říci, jaké je mínění Svatého Stolce v té „důležité věci“. Starostů měl tedy dost a dost a ještě přicházely zbytečné starosti. Ve Varazze ještě salesiáni neotevřeli ústav a už se tam zvedla mezi lidmi nespokojenost. Způsobily ji řeči, že salesiáni chtějí zabrat pro své účely kapucínský kostel. Don Bosco se to dověděl ve Florencii a hned psal kapucínskému provinciálovi ujištění, že se postaral o jiné řešení. Pro studenty bude na kapli upraven jeden sál v novém konviktu, externí mládeži bude sloužit malá svatyně Nanebevzetí blízko konviktu.

9 Těžké onemocnění

Začal školní rok 1871–1872. Don Bosco se chystal vyrazit do Ligurie navštívit své salesiány, hlavně ty v nových domech v Marassi a ve Varazze. Ale do toho spadla slavnost uvedení do funkce nového turínského arcibiskupa Vavřince Gastaldiho, kterou nový arcipastýř stanovil na neděli 26. listopadu 1871.

Doba byla pohnutá. Gastaldi nebyl zrovna populární osobou ve vládních kruzích. Gazzetta del popolo si pospíšila s tvrzením, že Vatikán jmenoval nového Fransoniho. Arcibiskup napsal starostovi města hraběti Valpergovi a dostal odpověď, že městská rada nepovažuje za vhodné v té době zúčastnit se intronizace. Král na Gastaldiho dopis vůbec neodpověděl. Přesto měla mít intronizace slavnostní průběh. Mělo se vyjít z kostela svatého Filipa, kam měl přijít arcibiskup z nádraží Porta Nuova soukromě, ale pak odtamtud do katedrály svatého Jana Křtitele se mělo jít v průvodu. Dopadlo to jinak, než si to pan arcibiskup představoval. U svatého Filipa se sice sešly všechny korporace duchovenstva, ale chystala se tam také antiklerikální demonstrace. Mezi lidem se pohyboval v naší knize už jmenovaný odpadlý kněz don Ambrogio a šval lidi k projevům nelibosti. Policie mu sice pohrozila, že ho zatkne, bude-li pokračovat v řečnění, ale už nebylo jisté, že nic nevypukne. Bylo to oznámeno také panu arcibiskupovi a ten dostal strach. Rozhodl se, že pojedje do katedrály soukromě, aby prý průvod přišel za ním. Demonstrace se tedy nekonala.

I Don Bosco byl v průvodu, který se valil neuspořádaně ke katedrále, ale šlo se mu špatně. Rozbolelo ho silně rameno a měl velké potíže s tlukotem srdce. Avšak zdolal to a byl na celé pontifikální mši. Jedno mu bylo nápadné. Pan arcibiskup skoro doslovně opakoval v kázání to, co už přinesl článek v Unità Cattolica, a až nápadně zdůrazňoval, že jeho zvolení do čela turínského arcidiecéze není výsledkem lidského přispění, ale nenadálým zásahem Boží Prozřetelnosti do lidských věcí, že sám Duch svatý ho postavil na to místo. Toho si všimli i jiní a ne jeden zasvěcený do událostí si řekl: „Don Bosco to má špatně.“ Tak to dosvědčoval později kanovník Sorasio. Prostě nějak se rozkřiklo mezi kněžími, že to byl Don Bosco, který se přičinil o jmenování přítele Gastaldiho turínským arcibiskupem.

V těchto starostech se vrátil do Turína, pak šel na druhý turnus duchovních cvičení do Lanza a už zde byl říjen s tradiční růžencovou poutí v Becchi. Tam také musel jít. Na odpočinek nebylo pomysleno.

V půli října odjížděl don Francesia do Varazze připravit zahájení školního roku v novém objektu a o něco později odjížděl do Marassi don Albera, aby zahájil tamní dílo. K jeho odjezdu se váže milá epizodka. Don Albera si jako externí prefekt oratoře ušetřil 500 lir a chtěl si je vzít do začátku s sebou. Ale Don Bosco mu dal jen tolik, kolik potřeboval pro sebe a pro dva kleriky na cestu, ostatní musel odevzdat donu Ruovi. Prý se pán Bůh postará! Evangelijní pracovník si podle slov Páně nemá brát s sebou zbytečné věci. Bylo to pěkné poučení pro budoucího Don Boskova nástupce, který je svým časem neopomene předávat druhým.

Slavnosti přešly a Don Bosco se 2. prosince rozjel do Ligurska. Na první adventní neděli 3. prosince byl v Janově a navštívil Marassi. Druhý den 4. prosince přijel do Varazze. Na svatého Mikuláše 6. prosince byl návštěvou u hraběnky v Castello d'Ivrea a další den jel s ředitelem Francesiou do Albisoly navštívit dobročinnou dámu Zuzanu Saettonovou, na jejíž adresu chodil celý balík Katolického čtení, které pak osobně rozdávala lidem. Byla naděje, že se tato paní stane dobroditelkou varazského ústavu. Bohužel, Don Bosco zmeškal zpáteční vlak, na nádraží foukal silný, mokrý vítr, znovu mu začala bolet v rameni a, když přijel zpět do Varazze, ještě na nádraží prožil něco jako mrtvicový záchvat. Do ústavu ho museli takřka donést, tam talár rozpárat, aby ho mohli svléci a uložit do postele. Hned zavolali lékaře Dr. Carattiniho, který se mu velmi věnoval a snažil se mu ulevit. O půlnoci mu podle tehdejšího lékařského umění pustil žilou a pak ještě jednou.

Druhý den se měl Don Bosco vrátit do Turína, ale místo toho dostal don Rua z Varazze telegram: „Otec odkládá návrat. Revma se zhoršilo. Pouštění žilou. Nic vážného.“ Zpráva se rozkřikla také po Varazze a oběd, který chtěla uspořádat obecní správa, se nekonal. Druhý den se stav nemocného ještě zhoršil. Osobně byl klidný, nenaříkal, spíše litoval ty, kdo se kolem něco točili. Říkal, že lenoší, kdežto oni musí vedle svého zaměstnání sloužit ještě jemu. Ale oni nedbali. Pořád byl někdo u něho, hlavně klerik Petr Guidazio. Měl chudák denně devět hodin vyučování, a ještě řadu nocí hlídal milovaného otce, kterému zalhával, když ho ujišťoval, že za dne odpočívá.

Nemoc vůbec nebyla něco jen tak. První dny byla dokonce obava o Don Boskův život. Dr. Carattini nebyl ve městě dlouho, nebyla tedy plná důvěra v jeho schopnosti, i když se krajně obětoval. Don Rua poslal z Turína do Varazze docenta Dra Fissoreho na konsultaci, ale ten vydal Carattinimu dobré vysvědčení, takže se salesiáni uklidnili. Nemoc měla těžký průběh. Střídaly se chvíle poměrného klidu, ale hned zase přicházely horečnaté stavy. Na těle vyskočila Donu Boskovi několikrát vyrážka a puchýře byly veliké. Pacient se nemohl obrátit na posteli, měl veliké bolesti. A když viděl, že Guidazio očividně schází, prosil, aby mu poslali z Turína na pomoc koadjutora Enriu. Enria přichvátal jak na koni,

šťasten, že může otce opatrovat v jeho bolestech. Pak si s Guidaziem službu rozdělili tak, aby Guidazio nemusel ve dne pracovat a v noci bdít.

O Dona Boska byl neutuchající zájem. Denně docházely z Varazze do Turína dopisy, někdy i dvakrát denně. Korrespondenci obstarávaly hlavně čtyři osoby: don Francesca a don Rua a koadjutoři Enria a Buzzetti. Enria vydával hotové lékařské bulletiny. Z Turína denně odcházely zase zprávy do ústavů, aby ředitelé byli informováni a mohli informovat další. A že zprávy se střídaly, a třeba odpoledne říkaly něco jiného, než zprávy ranní, žili všichni synové Dona Boska v neustálém napětí.

Nechyběly modlitby, to je samozřejmé. I když zde zrovna nebylo nebezpečí smrti, přece to vypadalo na dlouhé trápení. V každém případě se mohla přidat komplikace a Don Boskův život mohl skončit. Někteří nabízeli Pánu Bohu svůj život za život a zdraví milovaného otce. Znájí se konkrétní jména lidí, kteří udělali Pánu Bohu takový slib. Mezi nimi byl don Pestarino z Mornese, který pak za dva roky zemřel. Byli i jiní, kteří také brzy odešli na věčnost. „Nikdo nemá větší lásku než ten, kdo položí život za své přátele.“

Nemoc se prodlužovala a sám Don Bosco měl chvíle, kdy myslel na smrt. Jednou prosil dona Francesiu, aby mu zavolal notáře, že chce sepsat závěť, aby byly věci kongregace pro každý případ v pořádku. Don Francesca se rozplakal a odešel pryč. Neudělal, co mu bylo řečeno. Někdy se v pokoji Dona Boska vedly melancholické řeči. Hlavně Enria pořád vzpomínal, jak bylo před léty, když začínal turínský Domov, jak maminka Markéta hudrala, když Don Bosco přiváděl stále nové opuštěné a hladové kluky, a jak ji on z toho vždycky vyváděl. Vzpomínalo se, jak leželi ti první na suchém lupení, jak byla v noci zima a oni měli na sobě jen tenkou deku, jak Don Bosco s maminkou zašival po nocích chlapcům roztrhané kalhoty, i staré kabátky, ale jak bylo v Oratoři dobře, kolik lásky tam bylo. Oba rozmlouvající – Enria a Don Bosco, potichu plakali.

Byly dny, kdy stoupala naděje, ale byly dny, kdy stoupaly obavy. V neděli 17. prosince měl Don Bosco celý den horečku, pak byla klidná noc a on spal až do rána, ale během dne šla horečka zase vzhůru. V dopisech se vyskytovaly i značné rozpory, hlavně proto, že ty oficiální diktoval Don Bosco sám a nechtěl trápit své syny poplašnými zprávami. Jiní zase psali bez těchto ohledů. I to patřilo k oněm smutným dnům celého salesiánského díla.

Dona Boska v ty dny hodně vysilovaly dopisy, které dostával a které mu nebylo možno zatajit. Byly to listy plné lásky, některé dojmající k slzám. Psali mu kněží, psali mu salesiáni, psali mu dobrodinci. Jiní lidé se ptali na jeho zdravotní stav, žádali telegrafickou odpověď a podobně. A to Don Bosco nečetl ani dopisy, které byly až příliš dojemné. Psal don Pestarino z Mornese: „Svolal jsem všechny Dcery Neposkrvněného Početí a sdělil jsem jim smutnou novinu. Všechny slíbily modlit se za jeho uzdravení. Dohodly se, že uspořádají třídní pobožnost k Panně Marii Pomocnici a že přistoupí k svatému přijímání. Jedna dcera přišla a žádala mne, aby směla nabídnout Bohu svůj život za život otce a já jsem jí to dovolil. Musím vyznat, že zmíněný případ měl vliv i na mě, že jsem také při svatém přijímání nabídl Bohu za něho svůj život.“

Biskup z Alby monsignor Galletti psal: „Nemohl jsem si představit, že by Don Bosco měl zemřít, a proto jsem se vrhl na kolena, zvedl ruce k nebi a řekl jsem: „Pane, chceš-li

nějakou oběť, jsem připraven, jen nenech Dona Boska zemřít.“

Milý otec při všem svém utrpení nezapomínal na Oratoř. Enria seděl jednou k půlnoci při světélku u stolu a psal dopisy, když tu Don Bosco najednou začal křičet: „Co to děláš? Kdo ti dal povolení vstoupit do Oratoře?“ Enria vyskočil a pozoroval ho. Celý se chvěl. Pak otevřel oči a vypravoval mu, že viděl ďábla, jak chce vstoupit do jeho domu. Musel ho zakřiknout.

20. prosince přijel z Turína Dr. Fissore. Prohlédl znovu nemocného v přítomnosti hraběnky Calloriové, která ho doprovázela se svou dcerkou, prohlásil, že možná Don Bosco brzy vstoupí do rekonvalescence. Ovšem do Turína se nebude moci hned vrátit. Bylo vidět, že Donu Boskovi tato návštěva z Turína udělala dobře. Paní hraběnka se ho ptala, zda by mu mohla poslat teplý kobereček, který by ho hřál v nohách, aby ho přestala bolet hlava. Ale on nikdy nic takového neměl a nechtěl nic takového ani na zemi ani na zdi za postelí. Řekl jí žertem: „Milá paní hraběnko, budu vám vděčný, když mi přichystáte pěkně naditý polštářek papírků po dvou lirách. To mi jistě pomůže od bolení hlavy, až se vrátím do Turína a budou mě zase čekat starosti.“

S rekonvalescencí to nebylo tak náhlé. Psal Enria 23. prosince do Oratoře přátelům Buzzettimu a spol.: „Bolí mě, že vám dnes nemohu dát dobré zprávy. Dnes ho horečka vůbec nenechala na pokoji. Miliárka se mu zase vyhodila, už pošesté nebo posedmé. Celý den se topil v potu. Ještě nezamhouřil od večera oko. A když na chvíli zdřímne, má hrozné sny, vykřikuje, já pak vyskakuji a on mi říká, že to nic. Milý Buzzetti! Už nemám sílu dále psát. Už si nemohu pomoci a musím plakat. Kdo by také neplakal, když vidí tak dobrého otce trpět. Jeden den je to dobré, druhý den je to zase zlé. Jen co přestane vyrážka, zas ho trápí horečky. Jsou dvě hodiny s půlnoci. Zdá se, že na chvíli usnul. Pěkné svátky! Já je budu mít u lůžka mého a vašeho otce. Doufejme... doufejme! Pán Bůh pomůže.“

Teprve o Vánocích se začaly projevovat příznaky zlepšování zdraví. Z Turína přijel don Rua a pro Dona Boska to byla veliká úleva. Už pomalu začínal něco jíst. Hlavně horečky už nebyly tak veliké a únavné. Také dostával chuť na spaní. Spánek ho posiloval.

Don Cagliari nebyl v prosinci v Oratoři. Kázal svaté misie v Nizze po dva týdny před Vánoce. Ale když se vrátil, organizoval všude v ženských komunitách modlitbu za Dona Boska. Z dopisu, který psal Enriovi 27. prosince, se dovídáme, že byl také u nového arcibiskupa a ten ho ujistil, že se za Dona Boska modlí. Ale také při té návštěvě arcibiskupského paláce se dověděl něco, co mu začalo vrtat hlavou. Monsignor Gastaldi se ho vyptával, kolik salesiánů by zůstalo věrných Don Boskově kongregaci, kdyby Don Bosco zemřel. Cagliari odpověděl, že všichni ředitelé. „A co ostatní?“ zeptal se monsignor. „Víc než sto padesát by zůstalo věrných!“ dodal Cagliari. „A co kdyby Don Bosco opravdu zemřel?“ Cagliari odpověděl: „Pak bychom museli najít nějakého strýčka, který by nás vedl místo něho.“ „Dobrá, dobrá,“ pokýval pan arcibiskup hlavou, „ale doufejme, že ho Pán Bůh ještě zachová.“

Cestou z arcibiskupského paláce narazil don Cagliari na kanovníka Marenga a řekl mu také, co monsignor říkal o eventualitě Don Boskovy smrti. Marengo znal dobře smýšlení monsignora. Jen se usmál a řekl: „Vy jeden! Vaše odpověď zabránila všem nabídkám, které by mohly být na

škodu vaší kongregaci.“ Cagliero odcházel z paláce bohatší o myšlenku, že by možná pan arcibiskup sám chtěl vzít Don Boskovo dílo do svých rukou. Pozdější události ukážou, že asi nebyl daleko od pravdy.

Don Bosco se zatím uzdravoval. Kůže se mu celá loupala po kusech dlouhých pět až šest centimetrů. Nemocný žertoval s Enriou. „Podívej se, jaká jsem já kůže! Uvidíme, jaká bude ta druhá, jestli snese víc než ta první, jestli vydrží v těch bouřích, kterými prochází svět. Doufám, že ji Bůh udělá dost silnou pro své dílo a k větší své slávě. Víš, všechny naše schopnosti, nadání, práce, bolesti, pokoření, všechno v nás musí směřovat jen a jen k slávě Boží. Běda, když někdo pracuje pro svou slávu. Svět špatně odplácí!“ Po delším mlčení dodal: „Kdo je Don Bosco? Chudý syn chudých rodičů, zemědělců, kterého Bůh povýšil k hodnosti kněze bez jeho zásluh. Ale podívej se, jak velká je Boží dobrotá! Posloužil si obyčejným knězem, aby učinil ve světě veliké věci. Všechno se dělalo a bude dělat k slávě Boží a k slávě jeho církve!“

Hned po Vánocích se v turínské Oratoři konala veliká nověna za Don Boskovo uzdravení. Ranní mše svatá byla za něho a všichni se snažili jít k svatému přijímání pro něho. Chodili skoro všichni, i řemeslníci byli zbožnější než jiní. Na konci prosince se Don Bosco už živě zajímal o chod ústavu a dokonce řekl shromážděným spolubratřím pár slov do nového roku. Dal jim i heslo: dva citáty z Písma svatého: „Ukaž se jako příklad dobrých skutků“ a „Buďte poslušni svých představených a podřizujte se jim, protože oni musí bdít a budou muset vydat počet z práce pro vaše duše.“

3. ledna bylo zase smutno. Don Boskovi se znovu vyrazil opar. I v dalších dnech mu bylo hůř. Dopis dona Cerrutiho z Alassia, že si brzy přijede pro Dona Boska a odveze si ho k nim, působil – podle slov Enriových, jako veselá muzika při smutném pohřbu. Přišlo i požehnání od Svatého otce Pia IX. z Říma. Poslal je kardinál Antonelli. Zdálo se, že toto požehnání zahnalo nemoc zase trochu dál a že začala opravdová rekonvalescence. Na Tři krále přijela skupina mužů z Mornese pozdravit Dona Boska. Každý přivezl něco. Složili mu k nohám čerstvé máslo, dokonce hrozny, ovoce, vajíčka, med, kuřata, zajíce. Nescházel ani demižon muškátového vína. Don Pestarino byl s nimi a dal Donu Boskovi víno staré 50 let, to nejlepší, jaké se mohlo ve vsi najít. Byla to scéna podobná tomu, co obdivujeme v lidových betlémech. Don Bosco byl hluboce dojat a pronesl k nim pěknou řeč – pro ně a pro jejich rodiny.

Zpráva o nové vyrážce uvedla Turín zase do poplachové atmosféry a don Cagliero neodolal, aby nezajel do Varazze. Přivezl s sebou hodně dopisů. Ale to už byly opravdu poslední výbuchy překonané nemoci. Lékař dokonce začal pacientovi doporučovat, aby vždy na chvíli vstal z lůžka. V polovici ledna už vstával na delší čas. 17. ledna psal donu Ruovi don Francesia, jak vypadala návštěva koadjutora Josefa Rossiho u Dona Boska. Don Bosco prý seděl na kanipe se zarostlou tváří, když Rossi vešel. Ten, jen se na Dona Boska podíval, nebyl schopen slova. Prý aspoň patnáctkrát za sebou zvolal: „Oh, Don Bosco, Oh, Don Bosco!“ Rossi byl v Janově za nákupem a za Donem Boskem přišel jako zástupce koadjutorů.

Zatím ještě nebyli za Donem Boskem ředitelé don Bonetti a don Lemoyne. Setkání tohoto s Donem Boskem bylo zajímavé. Předtím psal Don Bosco Lemoyneovi, že by ho rád viděl, aby hned přijel. Donu Cuffiovi, ekonomovi,

řekl, aby všechno připravil pro jeho uvítání. Detailně mu řekl i to, kterým vlakem vyjede a kdy přijede, aby mu poslal někoho naproti, kdo by mu vzal cestovní tlumok a aby mu také připravil oběd. Cuffia opáčil, že jak zná dona Lemoynea, neprijede v pondělí, ale až v úterý, protože se jistě zastaví u své maminky v Janově. Don Bosco ale řekl: „To neznaš dona Lemoynea. Když jsem mu napsal, aby přijel hned, tak přijede v pondělí, a sice v tolik a tolik hodin.“ Nu, a stalo se. Don Lemoyne přijel skutečně v pondělí přesně na hodinu. Don Bosco se ho hned ptal, jestli mu někdo přišel naproti, ale on, že ne. „Nechtěl jsi navštívit maminku v Janově?“ ptal se ho. „Jak bych mohl, když jste mi napsal, abych přijel hned?“ zase on. „A neměl jsi strach, že umřu?“ „Jak bych mohl?“ „Jak to?“ „Přece jste nám vypravoval sen o desíti kopcích. Tam jste viděl sebe jako starce shrbeného a došel jste až před osmý kopec. Ještě nechodíte shrbený a ještě nemáte sedmdesát let! Přece jsme počítali každého dalšího kopce 10 let.“ „Vidíš, a tady ve Varazze si už mysleli, že umřu. Když jsem chtěl, aby mi don Francesia zavolal notáře, že chci udělat novou závěť, dal se do pláče a utekl,“ smál se. Obědvali pohromadě: Don Bosco, don Francesia, don Lemoyne, don Cuffia a přednosta stanice. Don Bosco řekl, že předtím jedl, jen aby dostal sílu, tentokrát jí proto, že má na jídlo chuť.

24. ledna začal chodit po schodech. Byl v jídelně a učil se tam pochodovat. Enria ho oholil a zkrátil mu vlasy. Tvář se mu začala kulatět a měla lepší barvu. Dokonce dovolil, aby k němu do pokoje přišel malý orchestr mužů z města spolu s panem farárem a aby mu zahráli. Večer měl malou konferenci pro spolubratry. 26. ledna byl v kapli a pak byl hodinu na dvoře s donem Bonettim, který konečně také mohl přijet a pozdravit ho jménem svého domu. Pak – 30. ledna, byl v Alassiu. Cestu snesl dobře. Na 5. února byl očekáván jeho příjezd do Turína, ale bylo třeba ještě trochu počkat. Počasí nebylo ještě ustálené. V Ligursku u moře sice začínalo jaro, ale Turín, v blízkosti Alp, má chladnější podnebí. Nikdo s jeho návratem nespíchal. Báli se o něho. On také nespíchal. Nebyl ještě zcela zdrav a sám cítil, že se musí šetřit. Přesto nezhálel a vykonal i některé návštěvy v kraji. Návrat byl stanoven na 15. února 1872. Na 16. února byla stanovena tradiční, pro otcovu nemoc odložená výroční konference, na sobotu 17. února byla stanovena slavnostní akademie k počtě milovaného otce a 18. února na 1. neděli postní se měl slavit svátek svatého Františka Saleského. Don Bosco přijel podle programu. Na nádraží ho čekal kočár, poslaný hraběnkou Corsiovou. Do kostela Panny Marie Pomocnice vstoupil, jak si přál, bez nějakých ovací a, když hoši zapěli pod vedením Buzzettiho žalm „Chvalte, hoši, Pána“, Don Bosco setrval hodnou chvíli v děkonné modlitbě před obrazem Panny Marie Pomocnice křesťanů. Pak se obrátil a od mřížky chtěl něco říci shromážděnému množství svých drahých. Mluvil, ale těžko. Co chvíli se mu hlas zadržával a nechtěl ho poslouchat. Děkoval všem a pak jen mávl rukou na pozdrav a odcházel. Všichni se dali do pláče a ani nemělo cenu něco přidávat. Teprve na dvoře přerhl Don Bosco smutnou náladu humornou větou, se kterou se obrátil na dona Bonettiho: „Mám hlad. Nedáš mi něco jíst?“ Enria zatím klečel jako v extázi v presbytáři. Buzzetti musel jít a vzít ho za rameno a dovést ho do jídelny. Když ho Don Bosco uviděl uplakaného, zeptal se ho: „Copak, Enrio, pláčeš? Nejsi snad spokojený?“ „Ale jsem, jsem arcispokojený.“ A dal se znovu do pláče. Také Don Bosco měl oči plné slzí.

Tklivá byla druhý den také generální konference. Další den, ten byl věnován poděkování v kostele. Píše kanovník Anfossi: „Těto funkce se zúčastnil pan arcibiskup monsignor Gastaldi. Měl požehnání. Po požehnání byl pozván na občerstvení do domu, zatímco se na dvoře chystala malá akademie k jeho počtě a k počtě Dona Boska. Byl jsem při tom. Viděl jsem pana arcibiskupa sestupovat dolů nervózním krokem, že mu Don Bosco sotva stačil. Když kráčel pod portikátem, ozvalo se hlučné: ‚Ať žije pan arcibiskup!‘ Muzika začala hrát. Byl pozván, aby si sedl na křeslo vedle Dona Boska spolu s jinými kněžími tam přítomnými. Ale

10 Zase do práce

Na začátku roku 1872 měla Salesiánská společnost již celkem 189 členů. Počet se blížil ke dvěma stovkám. Kněží bylo 35, kleriků, to je budoucích kněží 81, koadjutorů 50 a zatím studentů 23. Bylo to hodně. Don Bosco připsal k této statistice: „Naše Společnost se mocně rozvíjí. Snažme se být hodni Boží přízně tím, že budeme přesně konat své povinnosti.“ Poslušnost k představeným, vzájemná láska, to jsou ctnosti, které je třeba zvlášť doporučovat, aby je všichni praktikovali. Sám dával dobrý příklad.

Spolubratři a přátelé sice Dona Boska stále prosili, aby se šetřil, protože rekonvalescence ještě nebyla dokonalá, ale on začal normální život. Přestože se mu ještě vyhazoval na těle sem tam opar, bolela hlava, oči i zuby a dostavovaly se mírné horečky, snažil se být každý den v kostele a zpovídat. Odpoledne nešel ani jednou do postele, ale spokojoval se s půlhodinkou podřimování na židli a zase do práce. Nejhorší bylo, že mu opět začaly otékat nohy, takže si musel oblékat elastické punčochy. To už bude dělat až do konce života. Zvláštní jídlo nechtěl, jen na radu lékaře vypil po obědě trochu vína, i když smíchaného s vodou. Víno za tím účelem posílala do Oratoře hraběnka Laval-Montmorency. Asi tři měsíce sloužil Don Bosco mši svatou vedle svého bytu. Oltář byl uzavřen jakoby v nějaké skříni. V kostele Panny Marie Pomocnice měl Don Bosco po své nemoci mši svatou teprve na začátku přípravné novény 14. května. Tehdy uzdravil z hluchoty starou ženu. Čtrnáct dní před tím uzdravil asi sedmiletého hošíka, který nebyl schopen sám chodit.

V IX. svazku Memorií byly popsány dohotovené oltáře kostela Panny Marie. Nyní Don Bosco vlastně kostel dokončoval. Dostavěla se přístavba kolem presbytáře, nová sakristie a další. Amadei hovoří o dokončení kaplí Nejsvětějšího Srdce Ježíšova, nyní svatého Františka Saleského, a na pravé straně kaple svaté Anny, později svatých mučedníků Těbské legie, nyní svaté Dominiky Mazzarellové. (Přesné místo mučednictví svatých Solutora, Adventora a Oktavia je dnes pod bazilikou v kryptě a je tam příslušné zobrazení.) V kostele se na stropě dokončovaly fresky s motivem Nejsvětější Svátosti oltářní. Maloval Rollini, který byl také kdysi chovancem Don Boskova Domova. Oltář svatého Josefa ještě nebyl dokončen, to bude až v roce 1874. V roce 1872 dostal kostel ještě přesně jdoucí hodiny.

Že byl svátek Panny Marie Pomocnice zase krásný a slavný, to je samozřejmé. Totéž můžeme říci o jmeninách Dona Boska o měsíc později. Nechyběly ani stíny. V jarních měsících nějaký žurnalistický plátek přinášel seriál článků, které tupily Dona Boska a jeho dílo. Don Bosco musel bránit též ústav v Borgo San Martino proti nařčení školního

on odmítl. Ani neodpověděl na pobídku. Šel přímo ke kočáru, aniž Donu Boskovi opětovně pozdrav. Přiblížil jsem se k Donu Boskovi a ptal jsem se ho: ‚Nelíbí se mi ten odjezd. Skončilo to špatně. Stalo se něco?‘ On odpověděl: ‚Co chceš? Pan arcibiskup by chtěl být sám v čele kongregace, ale to není možné. Uvidíme...‘

Po pobožnosti v kostele byla rodinná akademie. Hlavním bodem byl hymnus složený donem Cagliem na slova dona Francesii a navíc doprovázený hudbou, složenou mistrem De-Vecchim.

inspektorátu, že tam nejde o malý seminář, pro který by platila výjimka, co se týče diplomovaných učitelských sil. Bylo tam i úřední vyšetřování. Nakonec však zvržená otázka zase utichla, ano, některými činiteli byl ústav dokonce označen za naprosto vzorný.

Do doby Don Boskovy rekonvalescence patří další nepřijemná záležitost. Don Bosco se už delší dobu zanášel myšlenkou, jak čelit úbytku diecézních kněžských povolání a pojal plán: zainteresovat všechny biskupy Piemontska, případně Ligurska a Lombardska, aby se zřídil velký kněžský seminář na mezidiecézní úrovni, čímž by se usnadnilo soustředění vyučujícího personálu s patřičnými legálními tituly, což není snadné docílit v malých diecézních seminářích, kterých je velmi mnoho a kde nikdy nebude dostatečný počet vyučujících se stánými diplomy. Šlo by o ústav, který by měl třetí až pátou třídu gymnazijní, dále filosofii a teologii. Po vysvěcení by se novokněží vrátili do svých diecézí. Don Bosco už dříve o tom s některými biskupy hovořil a viděl, že by bylo celkem snadné plán uskutečnit. Ovšem také mu bylo naznačováno, že by to musel vzít aspoň pro začátek do rukou on sám, protože jiný by to nezvládl. Don Bosco při návštěvě u pana arcibiskupa Gastaldiho, který byl přece jen jeho přítelem, začal o věci mluvit, ale hned se přesvědčil, že nepřišel vhod. Gastaldi neměl Don Boskovo široké srdce a vždycky se cítil povolán mít vrchní velení. Don Bosco s ním měl potíže už v době, kdy zápasil o existenci svých externích oratoří. Tehdy byl Gastaldi ještě kanovníkem a navrhl, aby se všechny farní oratoře v Turíně daly dohromady. Don Bosco byl šikovný, osvědčil se, mohl být ředitelem tohoto ústavu, ovšem pod dohledem a pravomocí arcibiskupa. Don Bosco tehdy odmítl a mezi ním a panem kanovníkem nastala první kyselost, kterou nevymazala ani skutečnost, že maminka pana kanovníka velkodušně nabízel své služby Don Boskovým klukům, když tento budoval svůj Domov pro mládež. Odchod Gastaldiho do Anglie uvedl vše jaksí do normálu, ano, Don Bosco ho později navrhl za biskupa saluzského a Gastaldi stál při něm, když pro zajištění svého díla založil kongregaci řeholníků, ale narážel na potíže ze strany turínské kurie. Nyní byl však turínským arcibiskupem Gastaldi sám, ovšem jeho základní tendence mít všechno pevně v rukou zůstala nezměněná. Proto s neolibostí zavrhl Don Boskův návrh na zřízení oblastního semináře, který by sice čítal na 500 studentů, ale musel by tam respektovat ostatní biskupy. To Don Boskův plán pohřbilo.

Bylo zde ale něco horšího. Pan arcibiskup hned vyrukoval s náhradním plánem. V Turíně existoval za řekou Pádem v údolí zvaném Val Salici (Údolí vrb) ústav, založený školskými bratry, kde studovali většinou synci z lepších

rodin. Ústav byl administrován Kněžským spolkem turínským, který měl zpočátku velké plány. Chtěl soustředit všechny katolické podniky, počínaje přípravnými kurzy pro 1. přijímání, organizací náboženské výuky na farách, misijní činnosti atd. Ovšem, jak to mezi lidmi bývá, velké počáteční nadšení brzy pohaslo a zmíněný spolek byl rád, že udržel aspoň ten valsaličský ústav. Ale spolek už neměl ani na to a jeho předseda doktor teologie Barone, spolužák arcibiskupa Gastaldiho, poctivě řekl církevnímu představenému, že Kněžský spolek nadále valsaličskou kolej nebude moci udržet. Co pan arcibiskup? Jednoduše požádal Dona Boska, aby vzal kolej do svých rukou. Nejen požádal, ale na jeho námitku mu to skoro přikázal.

Don Bosco přišel domů a svolal hlavní radu, co ona na to. Rada po slovní výměně názorů přistoupila k hlasování a výsledek byl špatný. Všichni hlasovali proti přijetí koleje, a sice z toho zcela prostého důvodu, že v koleji studovali hoši z lepších rodin, kdežto salesiáni měli ve stanovách, že se budou zabývat výlučně mládeží z nižších sociálních vrstev. Nemohou teď před celým světem ukázat, že odstupují od svého původního záměru. Don Bosco takové rozhodnutí předvídal, ale poznamenal, že si to salesiáni momentálně nesmí rozházet s panem arcibiskupem. Bylo tedy nové hlasování a všichni s úsměvem ve tváři dali bílou kuličku. To se stalo v březnu 1872. Krátce nato se Don Bosco potkal s ředitelem Lemoyneem v Lanzu a vypravoval mu, jak došlo k hlasování o Valsalici. Ten mu řekl, že si může gratulovat, protože hlasování ukázalo, že má kolem sebe jen samé zralé lidi. Něco jiného je vlastní názor, něco jiného poslušnost vůči představenému.

Aby arcibiskup přijetí koleje Donem Boskem napomohl, vyžádal si k tomu požehnání od samého papeže. Jak mohl Don Bosco nepřijmout?

Po ekonomické stránce bylo přijetí koleje ztrátou pro salesiány, protože odstupující správa si nechala všechn nábytek pěkně zaplatit. Cennější věci dala zavčas odvézt. Ale to už se nedalo nic dělat. 3. července Unità Cattolica zvěstovala veřejnosti, že valsaličská kolej přechází do správy Dona Boska a že se nic nebude měnit. Pro žáky obecné školy se bude platit 100 lir, pro gymnazisty 110 lir, pro lyceisty 120 lir. Ředitelem gymnázia bude salesián profesor Celestin Durando.

Ředitelem nového školního domu byl Donem Boskem jmenován František Dalmazzo. Jeho úkolem bylo vést komunitu tak, aby kolej prosperovala. Nebylo to lehké. Různí páni se starali, aby ve veřejnosti kolovaly pochybnosti o kvalitě salesiánských učitelů a profesorů, a fakt je, že první

rok nastoupilo jen asi 20 žáků. Ale pak začal počet stoupat a pílí salesiánů stoupala i kvalita vyučování. Pomluv bylo na začátku dost, až z nich bylo špatně. Nakonec v roce 1887 rok před Don Boskovou smrtí, salesiáni celý objekt koupili za 120 000 lir a Don Bosco jej určil za studentát pro své kleriky, určené nebo hodlající odejít do zahraničních misí. Na Valsalici bude také odpočívat 40 let Don Boskovo tělo, než bude moci být po jeho blahorečení převezeno do baziliky Panny Marie Pomocnice. Na Valsalici budou později studovat v letech 1925–1929 jako klerici první čeští hoši, přišli v těch letech do Perosy Argentiny.

Zatím pořád visela ve vzduchu záležitost stavby kostela svatého Jana Evangelisty s přilehlým ústavem a školami na ulici Madama Cristina u Porta Nuova, na místě oratoře svatého Aloise. Don Bosco se nenechal odradit tím, že celé měsíce nikdo na radnici nehnul ani prstem, ale urgoval rozhodnutí v té věci... Teprve 10. dubna 1872 město žádost kladně vyřídilo, jen při tom odmítlo prohlásit, že jde o stavbu veřejně prospěšnou. Náš světec se odmítnutím nenechal odradit, ale poslal v té věci žádost přímo králi. K žádosti připojil znovu historii oratoře, která nebyla Jeho Královské Výsosti z minulých let neznámá. I to přišlo na konci července 1872 šťastně vyřízeno. Teď bylo třeba dosáhnout toho, aby Morglia, majitel onoho kousku pozemku, který byl nutný ke stavbě kostela, pozemek skutečně odstoupil. Ten zatím pořád odmítal.

Don Bosco byl zvyklý vždycky čekat, až se překážky uvolní. Tak čekal trpělivě i v této věci. Zatím se věnoval záležitosti stavby farního kostela svatého Sekunda, jak to slíbil městu. I to bylo plné těžkostí. Musel se zavázat, že bude stavět podle již schváleného projektu. Teprve potom dostal povolení obehnat pozemek oplocením, aby se mohlo začít. Bylo třeba vyjednat s železnicí slevu pro dovoz materiálů a tolik jiných věcí. Pracovat se začalo v květnu 1872 a počítalo se s tím, že by za tři roky mohl být kostel dostaven. Město se tvářilo, že postavením kostela vše končí a vůbec nebralo v úvahu Don Boskovu prvopočáteční podmínku, že při kostele musí být vybudováno také dílo pro opuštěnou mládež. Možná, že Don Bosco neznal dopodrobna stavební předpisy, ale při dobré vůli se vše dalo dohodnout ke vzájemné spokojenosti. Jenže na radnici seděli pánové, kterým se nezdálo, že by při kostele měla být oratoř pro mládež. Donu Boskovi zase nesedělo, že by se měl stavět kostel bez ohledu na mládež, které chtěl věnovat celý svůj život. Neústupnost radnice považoval za podstatnou změnu v uzavřené dohodě. Radnice tedy žádala, aby hned zastavil práci, a tak celá věc uvázla na mělčině. Uvidíme proč.

11 San Pier d'Arena

Když jsme hovořili o přijetí letoviska v Marassi, řekli jsme, že se to místo přijímalo jako provizorium, než se najde něco lepšího v Janově nebo poblíž Janova. Od 2. do 6. července měli hoši v Turině duchovní cvičení a v kostele Panny Marie se konala pobožnost 48 hodin ke cti Nejsvětější Svátosti. Don Bosco byl doma. Ale hned 6. července se vydal na cestu do Alassia. Necítil se ještě dobře, ano, v Alassiu byl s ním znovu Enria a ošetřoval ho, hlavně v noci. V ty dny dostal zprávu, že je vše připraveno pro převzetí kostela a kláštera svatého Kajetána v San Pier d'Areně. Trochu historie už znal z jednoho článku, který se týkal toho místa a který si s chutí přečetl. San Pier d'Arena se stalo teprve v poslední době

městem. Přispělo k tomu, že se stalo železničním uzlem, a to už se tam hrnuli podnikatelé se svými manufakturami, obchodníci a jiní lidé víceméně odcizení náboženství. Samotný Janov měl hlubokou katolickou tradici, ale San Pier se jen hemžil anglikány, protestanty, nevěrci nebo nijakými katolíky. Obyvatelstvo vzrostlo o devět desetin a město čítalo 25 000 lidí. Přitom tam byl jeden jediný farní kostel, který nemohl stačit. Ani kněží nebylo, kteří by tam šli. Byla to malá italská Ženeva. Svobodní zednáři tam pilně strážili své pozice a všude měli lidi, kteří hlídali jejich zájmy. Ale Boží Prozřetelnost dovedla najít cestu, aby se tam salesiáni dostali.

Zmíněný kostel měl za sebou historii starou 200 let. Patřil kdysi tetinům a hodně vytrpěl. Několikrát byl zrušen a sloužil jako skladiště nebo za lazaret pro nemocné cholery a podobně. V současné době byl v majetku markýze Martorelliho, ale ten už se chystal objekt prodat k světským účelům. Přišlo to na veřejnost, chytli se toho někteří kněží, Martorelli za to chtěl 36 000 lir a ty se našly. Třicet tisíc byla ochotna dát příbuzná senátora Cataldiho, který salesiánům propůjčil Marassi, 5 000 nabídl janovský arcibiskup. Zbytek nebylo těžké nalézt. Záležitost šla rychle kupředu. Don Bosco se tam jel z Alassia podívat a uznal, že klášter je prostorný a dá se využít. Kostel také nebyl nejhorší. Don Bosco dokonce řekl: „My stavíme nové kostely a staré bychom měli nechat spadnout?“ Tak bylo rozhodnuto nechat Marassi a přestěhovat se do San Pier d'Areny.

Donu Boskovi pobyt na Riviéře prospěl a po odpočinku se zase vrátil do Turína, kde ho čekaly zmíněné tahalice kolem kostela svatého Sekunda. Z Turína si odskočil do Mornese, kde měly sestry skládat svaté sliby, pak se hned vrátil a 6. srpna odjížděl do Lanza a odtud nahoru k svatému Ignáci na duchovní cvičení. Neodpustil si ani obvyklou účast na růžencové slavnosti (pouti) v Becchi. Zdraví bylo opět dosti dobré, jen vleklá únava ho vedla k tomu, aby se přece jen více šetřil. Tak týdny a měsíce utíkaly a přiblížil se nový školní rok. Don Bosco vydal znovu své Církevní dějiny. Pak se rozhodl, že ještě navštíví ústavy v Lanzu a v San Pier d'Areně. Zvláštní zpráva se nám dochovala z jeho návštěvy v Lanzu. Přijel tam odpoledne 29. listopadu. Před odchodem na večeri byl obklopen hochy, když tu se na obloze ukázal mimořádný, nevídaný přírodní jev. Obloha byla čistá a tu po ní začaly sjíždět k obzoru meteority. Podívaná

12 Zvláštní posláni

V předešlých kapitolách jsme hodně předběhli dobu a nyní se musíme chtít nechtít vrátit zpět, abychom si povyprávěli o mnohem důležitější Don Boskově práci, než je zakládání nových ústavů, výchova hochů, šíření kultu Panny Marie Pomocnice a podobně. Sem tam jsme se již toho dotkli, ale nyní je třeba uvést ještě podrobnosti k jeho činnosti, která měla světový dosah.

Okupace církevního státu ze strany italského království přivodila zcela novou situaci. Papež neuznal nový stav věci a prohlásil se za vatikánského vězně. Nemohl ve svědomí uznat vytvoření stavu, který ho činil pouhým občanem Itálie. Svět by to byl asi nepochopil. Italská národní revoluce byla výsledkem činnosti podzemních sekt, hlavně zednářů a karbonářů, to oni byli pravými dirigenty revoluce a v ohledu církevně-náboženském směřovali k úplné likvidaci církve a náboženství vůbec. Jak se jim mohl papež vydat na milost a nemilost?

Don Bosco byl hluboce zarmoucen tím, co se stalo, ale nebyl z těch, kteří jen naříkali. Osobně nevěřil, jak věřili mnozí biskupové, kněží a obecně katolíci, že se vše brzy obrátí. Ano, nabytí přesvědčení, že připojení církevního státu k Itálii a prohlášení Říma za hlavní město sjednoceného království je trvalou věcí. Jen bylo třeba vyvodit z toho důsledky a nečekat, až bude pozdě. Začít se musí od absolutní věrnosti k papeži a k církvi.

Pius IX. 16. června 1871 dovršoval svých 25 let pontifikátu. Jako první z papežů překonal rekord svatého Petra, jak mu to Don Bosco předpověděl. Celý svět byl samá

trvala skoro do půlnoci. Astronomové napočítali těch světelných bodů na 3 400. Když to začalo, hochů se zmocnila panika, ale jeden z nich vesele prohodil: „Andělíčci zahájili ohňostroj na počest příchodu Dona Boska.“ A hned všichni vesele volali: „Ať žije Don Bosco!“ A bylo po strachu.

Do San Pier d'Areny Don Bosco přijel v prvním týdnu prosince. Domov se tam přestěhoval už na svatého Martina 11. listopadu. Všem se tam líbilo a Don Bosco byl také spokojen zprávami, které mu dal ředitel don Albera. Bylo tam dosti romantiky. Kostel i klášter byly v zuboženém stavu, kuchyně malá, dvůr zatím žádný, ale těch prvních čtyřicet chovanců mohlo běhat po náměstí před domem a vládla tam veselost. Začala se sloužit mše svatá v kostele a okolní obyvatelstvo to zaregistrovalo velmi kladně. Ostatní přijde časem. Kostel a dům se opraví, vedle ležící hřbitov – už léta nepoužívaný, poslouží za hřiště živým hochům a, co bylo mrtvé, vstane k novému životu. Život vlastně už začal.

Stala se i humorná příhoda. Don Bosco v předvečer svátku Neposkvrněného Početí Panny Marie zpovídal ve svém pokoji. Tísnilo se kolem něho hodně chlapců, takže nebylo možné ani vyjít. Jeden malý špunt se vyzpovídal a, ať se namáhal, jak namáhal, ne a ne davem prorazit. Co neudělal? Stoupl si na stupátko zpovědnice a pak, jako by skákal do vody, vymrštil se na semknuté hochy. Ale ti neustoupili, naopak semkli se ještě více. Kluk sebou mrskal, oni ho pohazovali přes hlavy, až konečně spadl dolů – ale běda, bez kalhot! Ty si držel v rukou. Don Bosco byl svědkem této scény a měl co dělat, aby se nerozesmál. Zdržel se jen proto, že ostatní hoši zachovali naprostou vážnost, jako by se nic nestalo.

oslava. Katolíci všech národů chtěli dát papeži ujištění, že jsou s ním a posílit jeho postavení. Také Don Bosco nařídil, aby bylo ten den v salesiánských domech prázdné a aby bylo cítit, že jsme s papežem. Ani italská vláda nemohla ten plebiscit pro papeže bez vlastní škody ignorovat a už v jarních měsících svět věděl, že byl v Itálii odhlasován takzvaný „Záruční“ zákon. Říkalo se v něm, že papežova osoba je posvátná a nedotknutelná, každý atentát na něho bude potrestán stejně, jako by byl spáchán na krále. Zákon zakazoval veřejně urážet papeže a bylo stanoveno, že papeži v Itálii přísluší stejné pocty, jaké přísluší hlavám států. Král dal dokonce příkaz ministru Lanzovi, aby byl 16. června v Římě vztyčen národní prapor a aby dělostřelectvo vypálilo tradiční salvy k papežově poctě. Řekl, že by to byl vysoce politický čin.

Všechno to mohlo být pěkné, ale skutečnost byla docela jiná. Zákon nezákone, sektářské podzemí chtělo dát papeži najevo své pohrdání, a tak se Řím v ty dny stal dějištěm protichůdných manifestací. Do Říma proudily veliké zástupy poutníků a papež vyslechl obrovské množství projevů sympatie, ale ulice poutníky urážela a plivala po nich. Protiklerikální bojůvky procházely městem, přepadaly domy, kde byla papežská výzdoba a i v jiných městech Itálie docházelo k nedůstojným projevům. Mnohde se ozývalo „Pryč s papežem!“ „Smrt katolíkům!“ Ve Florencii, kde ještě sídlily vládní úřady, došlo dokonce v katedrále k výbuchu bomby, která zranila řadu kněží. Ale ani ministerstva nebyla nevinná. Dávala tajné příkazy, jak bránit pravidelné dopravě vlaků

a podobně. Papež byl o všem informován a 21. června v užším kruhu poutníků jasně řekl, co si o tom myslí. Zajímavé je, že při té řeči výslovně vyjádřil radost nad tím, že právě z Turína, odkud zlo vzešlo, dostal nejvíce důkazů o věrnosti tamních katolíků.

Co dělal v ty dny Don Bosco? Přemýšlel, jak by využil politické situace aspoň k zmírnění největší bolesti církve. Tou dobou bylo přes sto italských diecézí bez biskupů. Vypracoval promemoria, ve kterém jasně vyjádřil své přesvědčení, že se situace v brzké době nezmění, a zároveň ochotu pokusit se navázat aspoň v této otázce rozhovor s vládou. Chápe, že nemůže jednat oficiálně, ale snad by mohl aspoň neoficiálně udělat pokus. Promemoria poslal po důvěrné osobě Svatému otci, který mu dal k tomu beze všeho povolení, ano skoro příkaz. Rozhodl se navázat touto cestou styk s vládou, která si sice byla jista, že jí momentálně nemůže nikdo vyrvat kořist, ale pro budoucnost si už tolik jistá nebyla. Pořád ještě nebyla zrušena úmluva mezi císařem Napoleonem III. a Itálií, že Itálie zaručí papeži samostatnost. Pravda, zatím byla Francie poražena Pruskem, ale už se vzpamatovávala a pod presidentem Thiersem se strojíla k odvetě. Přitom se nevědělo, jaká bude další politika Francie. V parlamentě ve Versailles musela vláda vyslechnout četné dotazy poslanců, jak se míní Francie zachovat ve věci „římské otázky“. Zprávy o tom docházely také do Itálie a znepokojovaly. Rakousko sice neprotestovalo proti obsazení Říma, ale vědělo se, že jí čin italské vlády nebyl sympatický. Přece snaha o sjednocení Itálie vedla už ke dvěma krvavým válkám mezi Rakouskem a jí. Don Bosco nedělal politiku, ale věděl, že vláda potřebuje klid, aby mohla sousto jakseptří strávit a nějak svět ujistit o snaze nastolit s církví aspoň slušné vtahy. Na tom založil svou akci. Rozhodl se přesvědčit vládu o vhodnosti udělat nějaké gesto. Napsal ministru Lanzovi, který byl zároveň předsedou vlády, dopis, v němž mu nadhodil své myšlenky. Lanza se s ním znal a, ač byl liberál, nebyl zrovna liberální fanatik. Jako víceméně všichni ministři měl určitou sympatii pro Don Boskovo sociální dílo a ze zkušenosti se na něho díval jako na člověka rozumného a smířlivého.

Don Bosco byl rozhodnut 20. června vyrazit z Turína do Říma a pokusit se dostat se k papeži pro bližší informace. Cestou se chtěl zastavit ve Florencii a získat si audienci u Lanzy. Ten mu napsal, že ho čeká k večeru 22. června. S tím Don Bosco odjížděl. Byl ve Florencii v 19.35 a hned šel na smlouvenou schůzku. Lanza ho už čekal a přivítal ho velmi korektně. Don Bosco, než se posadil na nabízené křeslo, považoval za svou povinnost říci: „Excelence, děkuji vám, že jste mě pozval na tuto audienci. Jistě víte, jaký důvod mě k vám přivádí. Přejí vše dobré církvi i státu, ale doufám, že vaše Excelence dobře zná Dona Boska, že je především katolík.“ „To vím,“ odpověděl Lanza. „Vím dokonce, že je Don Bosco katoličtější než sám papež.“ A začalo se mluvit k věci. Také se mluvilo o francouzsko-italském ujednání a Don Bosco poznamenal, že bylo z italské strany porušeno. Lanza na to: „Ale, Done Bosco, kdybychom byli nedali armádě příkaz obsadit město, byl by Řím lehl popelem.“ A Don Bosco: „To věru asi není pravda. Známe Řím a Římány. Mohu vás ujistit, že ani zdaleka takové nebezpečí, o jakém mluvíte, městu nehrozilo. Raději se snažme teď nějak zmírnit trapný dojem, který z toho měl celý svět.“ „Co byste doporučoval?“ „Máme přece Garanční zákon. Tam je jasně řečeno, že papeži nebude bráněno ve výkonu

jeho duchovní pravomoci. K této pravomoci patří svobodné jmenování biskupů a ze strany státu, aby dal biskupům všechno, nač mají po světské stránce právo.“ „Dnes je i v zájmu státu, aby to nebyla jenom prázdná fráze.“ Don Bosco v té souvislosti nadhodil další otázku. Všeobecně se ví, že by vláda chtěla zredukovat počet diecézí, a také se ví, že účelem tohoto omezení je zabrat další církevní majetek. Jinak by se to nemohlo chápat. Stát jistě nemá v úmyslu vylepšovat duchovní správu církve.

Vtom byl Lanza volán pryč, jelikož se zatím shromáždila vláda, aby projednala nějaké záležitosti. Poprosil tedy Dona Boska, aby laskavě počkal, že se bude snažit brzy se vrátit. Porada trvala asi hodinu a Don Bosco se mohl zatím modlit. Když se ministr vrátil, oznámil Donu Boskovi, že kolegové z vlády nemají nic proti jmenování nových biskupů, ale trvají na snížení počtu diecézí. Don Bosco řekl, že je mu líto, ale k tomu se nemůže propůjčit. Jde mu o to, aby věřící měli své pastýře, a nemůže ve svědomí souhlasit, aby některé diecéze byly zbaveny svých práv. Jestliže vláda chce trvat na svém požadavku, jemu nezbývá než se vzdát pověření a od pokusu upustit. Lanza se tedy vrátil do schůze a přišel zpět s tím, že tedy kolegové ministři zatím souhlasí s tím, aby se ten druhý požadavek nechal na pozdější dobu, a zatím aby se jednalo jen o prvním bodu: jak obsadit diecéze za zprostředkování Dona Boska.

Vypadalo to růžově, ale růžové to zdaleka nebylo. Audienci u ministerského předsedy měl Don Bosco 22. června, ale už za tři dny nato král Viktor Emanuel II. podepsal dekret, podle kterého všechny papežské buly, dekrety, breve, reskripty a provize diecézních ordinářů, týkající se církevního majetku, podléhají královskému Exequatur, kdykoliv jde o rozhodnutí papeže, v ostatních případech královskému Placet (pozn. Exequatur = budiž provedeno, Placet = schvaluje se). Lanza skončil otázkou: „Pojedeme do Říma?“ Tehdy se totiž ještě pendlovalo mezi Florencií a Římem. Don Bosco měl beztak namířeno do Říma a museli jet stejným vlakem: pan ministr s několika pány jel ve vagonu 1. třídy, Don Bosco ve vagonu 2. třídy. Lanza mu slíbil, že mu vzkáže, kdy bude mít pro něho v Římě čas. Don Bosco se mínil ubytovat u hraběte Vimercatiho.

Když se Svatý otec dověděl, že Don Bosco přijel, hned mu stanovil audienci na 28. června na svátek svatých Petra a Pavla.

Don Boskův příchod do Svatého města byl skromný a on sám neměl žádný zájem ukazovat se. Je třeba také říci, že mezi jeho návštěvou Říma v roce 1867 a návštěvou v roce 1871 byl veliký rozdíl. Už před rokem v době vatikánského koncilu bylo cítit značné ochlazení. V roce 1867 ho Řím nosil na rukou a šířila se kolem něho fáma divotvůrce. Jak jsme už slyšeli, Římané se tehdy obávali nejhoršího a dělalo jim dobře, když „světec“ někde řekl: „Nebojte se, nevstoupí do města. Spíše kameny římské dlažby se mezi sebou poperou, než by revoluce vstoupila do Říma.“ Mnohým to dodalo náladu, hlavně bohatým. Ale Don Bosco mluvil o situaci tehdejší a o tehdejším roku a měl pravdu. Nebylo to proctví platné do konce světa. Už 19. října toho roku napsal v dopise hraběnce Calloriové doslova: „Budte klidná, kniha bude vydána, ještě než bude dokončeno sjednocení Itálie, a to bude brzy.“ Ani za své přítomnosti v Římě v době koncilu nedal nikomu ujištění, že věci skončí tak, jak by si to lidé přáli. Ale on ani neměl zájem chodit nyní na návštěvy do aristokratických rodin. Nebylo to v zájmu jeho poslání.

Papež na něho už čekal, i když pořád ještě musel přijímat spousty lidí, proudících do města ze všech končin země. Když ho měl u sebe, nechtěl, aby zůstal stát jako jiní, ale posadil ho vedle sebe. Don Bosco mu vyprávěl do všech podrobností, co zatím zvěděl. Netajil se tím, že věci nepůjdou dopředu hladce, i když Lanza osobně se ukazuje jako uvážlivý a ochotný jednat. Ovšem Lanza není sám. Ve vládě je mnoho lidí nekompromisních. Lanza je ochoten spokojit se s tím, že mu biskupové oznámí své jmenování. Papež Don Boskovo jednání schválil, ale též mu řekl, že nemínil dělat ústupky. Don Bosco ho zase upozornil, že příliš tvrdý postoj by mohl přinést ještě větší zhoršení, což papež uznal. Pak se mluvilo o obvyklých věcech a mimo jiné Don Bosco naznačil, že se zabývá zakládáním ženského institutu, jehož členky by dělaly pro děvčata to, co dělají salesiáni pro hochy. Papež řekl, že se k té věci budou muset ještě vrátit. Co se týká jmenování nových biskupů, řekl, že se bude jednat bez velkého hluku. Prostě oznámí jejich jmenování, aby svět věděl, že si zachoval svou pravomoc. Už měl v té věci porady s některými preláty a výsledek byl, že se v každé diecézi provede tajná konzultace, kdo by se nejlépe hodil za biskupa. Don Bosco upozornil, že by možná tento způsob byl příliš zdoluhavý. Nebylo by lepší jednoduše připravit seznam vhodných osob, s nikým se nedomlouvat a poslat jednotlivé biskupy tam, kam papež uzná za vhodné? Papež řekl: „Dobrá. Připravte vy sám seznam. Dávám vám k tomu pověření.“ Na konci audience Don Bosco ještě řekl, že ho mrzí, že když některým římským prelátům navrhoval v posledních návštěvách, aby některé kněze poslali na zkoušky na státní školy, aby měli diplomy opravňující k vyučování, nechtěli o tom slyšet. Považovali to za uznání revoluce. Teď se to projeví. I kardinál Antonelli byl takový. Papež v té věci dával nyní Donu Boskovi za pravdu.

30. června se všechna ministerstva stěhovala z Florencie do Říma a 2. července tam Viktor Emanuel slavil oficiální vjezd. Don Bosco měl ještě jednu audienci u Lanzy a prosil ministra, aby se nesnažil vnutit papeži ponižující podmínky pro výkon jeho duchovní pravomoci. Byl velmi unaven a během audience dokonce usnul. Ministr ho nechal a, když se probрал, srdečně se tomu oba zasmáli. Při jedné audienci přišla řeč také na to, že by měl Don Bosco převzít nějakou polepšovnu, nebo ji zřídit. „Kde?“ ptal se Don Bosco. „Cožpak není dosti nevyužitých klášterů?“ řekl Lanza. „A to myslíte, že bych měl vyhnat ty řeholníky a usadit se v jejich domě? Proč mi nenabídnete raději nějaká kasárna?“ Lanza se odmlčel. Vážil si Dona Boska pro jeho jasné postoje.

Po návratu do Turína začal světec hned pracovat na svěřeném úkolu, ale viděl, že nebude dobré moc cestovat. Mohl by na sebe upozornit. A tak se domluvil s hraběnkou Corsiovou, že odjede na týden na rekreaci do jejího kasina u Nizy Monferrato, kde se bude moci spíše stýkat s návštěvami. Mělo to být poslední týden v srpnu. Napřed byl – jak víme, na duchovních cvičeních, ale 21. srpna byl už na místě

13 Trampoty s „Exequatur“

Papež byl pevně rozhodnut počínat si, jak mu svědomí kázalo. 27. října měl v Římě první konzistoř a při ní bez bývalých ceremonií oznámil jmenování prvních 15 biskupů. Téhož dne zasedal v Římě na Quirinale poprvé italský parlament. Papež mluvil dosti ostře k novým biskupům. Neváhal říci, že je posílá jako ovce mezi vlky. Poslanci tím

a pak tam začaly proudit návštěvy vynikajících osobností z Piemontu, Ligurska, Lombardska, ano i ze Sardinie. Jeden den se tam sešlo k obědu 18 generálních a kapitulních vikářů. Do Turína se vrátil 8. září. Byl při udílení cen v Oratoři a pak jel s členy salesiánské rady do Lanza radit se o věcech kongregace. Tam ho zastihl prostřednictvím nového turínského prefekta Zoppiho telegram od Lanzy, aby k němu přijel do Florencie. A on, ačkoliv se zdravotně cítil špatně, hned jel. Mluvil s ministrem, ukázal mu seznam kandidátů na biskupské stolce, obhájl ty, proti kterým byly výhrady, a jel dále do Říma jednat s papežem. Nás z toho zajímá hlavně jedna věc. Pro Turín Don Bosco navrhl monsignora Vavřince Gastaldiho. Papež napřed nechtěl – počítal s Gastaldim pro nějaký úřad v Římě, avšak ani Lanza nebyl s jeho jménem nadšen. Ale Don Bosco žádal a orodoval, až mu papež řekl: „Chcete monsignora Gastaldiho, dám vám ho! Oznamte mu to ale vy sám a řekněte mu, že prozatím půjde do Turína, pak ho zavolám k něčemu vyššímu!“ Asi tím myslel kardinálskou hodnost. Don Bosco se zaradoval a rozkaz provedl. Gastaldi byl volbou rozradostněn. Zatím se dokončovaly konzultace i jinde na poloostrově a papež oznámil na 27. října konzistoř. Některé noviny už i psaly o Donu Boskovi jako o jednateli v této záležitosti, tak například časopis Fanfulla v čísle z 16. října.

Don Bosco oznámil v dopise donu Ruovi, že 11. října chce být zase v Turíně. Při audienci na rozloučenou se ho papež ptal: „Done Bosco, vy jste tolika lidem vyžádal povýšení. Co si žádáte pro sebe?“ Don Bosco na to: „Svatosti, nic jiného, než abyste mi zachoval svou přízeň.“ Nakonec přijel Don Bosco do Turína až 16. října. Naproti mu byl na nádraží don Rua. Saluzský biskup, vlastně nyní už turínský arcibiskup Gastaldi, přijel do Oratoře o něco dříve. Don Lemoine s ním na terase u kostela svatého Františka vyhlížel Don Boskův příchod. Na Gastaldim bylo vidět určitou nervozitu. Don Bosco se objevil ve dveřích vrátnice a bylo „haló“. Hoši se všichni vrhli směrem k němu. Každý mu chtěl políbit ruku. Monsignor se na to díval a pořád jen říkal: „To to trvá, to to trvá!“ Vtom Don Bosco zvedl hlavu a, když uviděl návštěvu, hned vykročil a za chvíli se už oba přátelé vítali. Gastaldi vedl Dona Boska do jeho světničky, tam spolu dlouho mluvili a Don Bosco mu znovu vyřizoval, že snad za dva roky ho papež povolá do Říma. Večer toho dne Don Bosco naplno oznámil komunitě jmenování monsignora Gastaldiho turínským arcibiskupem a vybídl všechny, aby si ho vážili, protože Gastaldi byl vždy velkým přítelem salesiánů. Kněží a klerici hned obklopili milovaného otce a chtěli vědět, jak bude dál, zda vláda uzná biskupy, zda jim poskytne temporalia, zda budou muset biskupové vždycky o všechno žádat atd. Don Bosco jen opakoval: „Pán Ježíš řekl: ‚Jděte do celého světa a kažte evangelium.‘ Papež jedná podle toho. Neváže se na žádnou světskou moc.“ Papež pak 27. října mluvil stejně jasně. Ustanovil biskupy zcela svobodně, protože na to má právo a žádný mu je nemůže upřít.

byli popuzeni, ale zatím nemohli nic dělat. Garanční zákon přiznával papeži právo jmenovat svobodně biskupy. Ještě téhož měsíce jmenoval papež dalších 14 biskupů, mezi nimi monsignora Emilianu Manacordu, velkého římského přítele Dona Boska. I je papež vybízel, aby šli do svých sídel bez bázně a s odvahou. Dne 2. prosince se držela v Římě třetí

konzistoř. Dalšíh 18 biskupů nastoupilo cestu do diecézí. Státní sekretář všem kladl na srdce, aby v žádném případě nežádali o státní souhlas. Je to vůle papeže, musí se poslouchat. Do 26. května dalšího roku bylo 107 biskupů u svěřených stád. Horší bylo s temporaliiemi – to je s hospodářským zabezpečením. Nejednen biskup se musel ubytovat v semináři, někdo v soukromém domě nebo dokonce v nájmu. Něco peněz dostali od papeže, něco od věřících, prostě začínala nová doba. Co nejvíce těšilo, bylo nadšení, s jakým všude přijímali jmenované pastýře. Itálii vanul nový svěží vítr.

Don Bosco ty nejhroší měsíce proležel ve Varazze těžce nemocen, ale už 11. února psal ministru Lanzovi důvěrný dopis, ve kterém předsedovi vlády kladl otázku, zda je opravdu v zájmu státu, aby se po světě říkalo, že v Itálii biskupové nemají kde bydlet. On sám se cítí stejně věrným občanem jako věrným katolíkem a k dopisu připojuje určité myšlenky, ze kterých by se mohlo vyjít k urovnání situace. Lanza na dopis pravděpodobně neodpověděl, proto Don Bosco za tři měsíce psal znova. Navrhoval, že by snad mohlo stačit, kdyby Svatý Stolec prostě oznámil státu, že byl ten a ten, v tom a tom konzistorním sezení jmenován biskupem a poslán tam a tam, bez toho, že by to znělo jako žádost o souhlas. Z 20. května je dopis Svatého otce Pia IX., v němž papež děkuje Donu Boskovi za vykonanou práci, blahopřeje mu k uzdravení, ale zatím si myslí, že je třeba modlit se a čekat, jak se poměry vyvinou. Zřejmě neměl důvěru v dobré úmysly vlády.

Poměry, do kterých přicházeli noví biskupové, byly opravdu zlé a žádaly velikou ochotu k osobním obětím. Kterýsi biskup to nevydržel a oklikou předložil úřadům své pověření. Kardinál Antonelli nazval takové počínání „neuváženým“. A dotyčný dostal za to napomenutí. Byla to svízelná situace, nepřijemná i samotným úřadům. V březnu začalo ministerstvo poněkud zmírňovat své požadavky, ale Vatikán návrhy odmítal. Ještě bylo všechno příliš čerstvé a ani jedna ani druhá strana se nemínila k něčemu zavázat. Don Bosco na sebe přitahoval nenávisť svobodných zednářů. Kriticko-satirický časopis Ficcanso („Strčnos“), známý vyhledáváním skandálů, začal dokonce vydávat románový seriál pod názvem Don Broschi. Každý však věděl, kdo je tím míněn. Don Bosco se nehájil, ale našel se v Turíně kněz, který z kazatelny i tiskem pamflet tak dokonale vyvracel, že vydavatelství seriál přerušilo.

17. června 1872 si Pius IX. pochvaloval, že se mu podařilo obsadit biskupské stolce, ale bylo pořád jasnější, že bude třeba pohnout také otázkou temporalii. Don Bosco byl sice pořád ještě se zdravím na štíru, ale přesto se rozhodl rozjet se 18. února roku 1873 znova do Říma za Lanzou i za papežem. Cestou si chtěl vyřídít mnoho dalších věcí a počítal s tím, že bude mimo domov delší dobu. Provázel ho opět jeho sekretář don Berto. V jeho zápiscích z cesty je zachycen úsudek Dona Boska, pronesený před učeným jezuitou P. Frankem. Řekl, že podle jeho soudu, ať už se stalo, co stalo, církev je nyní svobodnější než předtím. „Co na tom, že biskup musí bydlet v semináři a nemá k dispozici palác! Aspoň je blíž bohoslovcům a může jim lépe rozumět a vychovávat je. Dřív si nemohl získat jejich důvěru, teď ano.“

Když jeli přes nejvyšší bod Apenin, ocitli se ve velkém nebezpečí. Měli projet tunelem. Po jedné straně zela velická propast. Tu vlak náhle zastavil. Co se stalo? Maličkost. Uvolnila se velická matice u kola lokomotivy a kolo odpadlo.

Bylo třeba závadu odstranit. Jelo se dál a nové dobrodružství! Kolejnice vyšinitá z řady. Zase se muselo čekat. Lidé už propadali panice, ale Don Bosco vše obrátil v žert. Řekl: „Jsme tady dva kněží. Kdyby něco, tak se napřed vyzpovíme navzájem my dva a pak vám též budeme k službám.“ Žert zapůsobil konejšivě a další cesta do Florencie proběhla dobře. Z Florencie odjížděl Don Bosco 24. února a večer byl ve Svatém městě. Na nádraží na něho čekal biskup Manacorda. Ubytoval se u nějakého vatikánského zaměstnance pana Colony.

25. února byl Don Bosco časně ráno na nohou a po mši svaté se vydal ke kardinálovi Berardinu, který mu v Římě prokazoval služby neoficiálního protektora u Svatého Stolce. Asi tam mu bylo řečeno, že Svatý otec nemá nic proti tomu, aby pokračoval ve svém neoficiálním jednání s vládními místy. Šlo hlavně o velikou otázku: „Když už byla biskupství obsazena novými biskupy, jak to udělat, aby mohli biskupové dostat také svá temporalia – rezidence a podobně, aniž by jejich žádost vyzněla jako uznání nového politického uspořádání Itálie?“ V Římě byla většina prelátů proti jakémukoliv jednání s vládou a mezi ně patřil i ten nejhlavnější – státní sekretář kardinál Antonelli. Don Bosco ho navštívil 26. února a mluvil s ním dvě hodiny. Byl to rozhovor klidný a věcný. Kardinál zřejmě rád poslouchal uvážlivá slova světce. Na druhý den 27. února byl na třetí hodinu odpoledne Don Bosco na audienci u papeže. Trvala půldruhé hodiny. I z ní se Don Bosco vrátil uspokojený, ale mnoho toho svému sekretáři nesdělil. 4. března měl audienci u pana ministerského předsedy Lanzy. Byla těžká, protože Lanza nebyl sám. Byli s ním ministr války a ministr milosti a spravedlnosti De Falco, od něhož teď závisely kulturní záležitosti. Páni si vzali Dona Boska jakoby do křížové palby všelijakých otázek, takže náš světec měl co dělat, aby udržel rovnováhu. Odcházel z této audience vysílený, takže ho musel sekretář přidržovat, aby se nesvalil. Pak se však uklidnil a řekl donu Bertovi: „Víš, kdyby tam někdo byl, asi by mi řekl, abych tu sebranku nechal být a nestýkal se s nimi. Ale já mám svou metodu. Nedělám žádné umělé konstrukce, raději v rozhovoru stavím proti sobě protiklady a ptám se, co je lepší a užitečnější, co přináší více dobrého všem.“

6. března byl Don Bosco znova u kardinála Antonelliho a pobyl tam dvě hodiny. Některý další den byl zase u Lanzy. V té době mu kdosi v Římě nadhodil: „Usaďte se tady v Římě. Máte to u Lanzy dobré.“ Don Bosco se zasmál a odpovídal: „Buď mě máte za naivního, nebo jste sám naivní. Cožpak se dnes může piemontský buzzurro (tak se říkalo okupantům) usadit v Římě pod ochranou vlády? Co by tomu řekli římsí kněží a co by tomu řekl papež?“ (Pozn. Buzzurro = hrubec.)

Z jednání mezi Vatikánem a ministerstvem vzešlo několik dílčích návrhů na jakýsi „modus vivendi“ (způsob, jak žít vedle sebe), ale zatím z toho nic nebylo. Jedna strana žádala moc, druhá zase nechtěla v ničem povolit. Jak také, když byla otázka ještě žhavá?

Spolubratři salesiáni dostávali informace o římské cestě Dona Boska od dona Ruy, který informace čerpal z dopisů, psaných donem Bertem. Tak se dovídáme, že Don Bosco v Římě přijal také nějakou deputaci z Anglie, která ho moc prosila, aby založil salesiánský ústav také u nich. Don Bosco nemohl zatím nic jistého slíbit. Ve svých setkáních s různými církevními i necírkevními lidmi byl Don Bosco stále dotazován, jak dlouho bude ten stav trvat. Přišel i generální

představený dominikánů a chtěl vědět něco určitějšího. Don Bosco jen opakoval, co už řekl vícekrát: „Do roku 1875 se nedá nic čekat, pak do skoro celého roku 1878 opět více méně nic, na trochu lepší časy se začne blýskat snad od roku 1878.“ Mluvil se také o tom, jaká by musela vzniknout politická situace, aby mohl být papež zase uveden do svých práv. To by snad musel nastoupit na španělský trůn Don Carlos, hrabě ze Chambordu by se musel stát francouzským králem pod jménem Jindřich V. a oba by se museli spojit ve prospěch papeže. Ale po lidsku řečeno, taková naděje nemá žádný pevný základ. Platí tedy, že do roku 1878 nebude lépe, a později – kdož to ví. Don Bosco musel slyšet i různé řeči o tom, co sám kdysi řekl a co se mezi lidmi překrucovalo. Musel své výroky vysvětlovat a říkat, že prorocství jsou někdy jen Božími radami, ukazovateli cesty, hodně záleží od toho, zda budou lidé plnit podmínky pro splnění. Takové řeči se vedly v Římě už předtím, než měl Don Bosco námi uvedené osvětlení ve věci evropského míru a než psal rakouskému císaři Františku Josefovi I.

Z Říma Don Bosco odjížděl 22. března. Chtěl se zastavit znovu ve Florencii, v Modeně, v Bologni a snad i v Miláně. Ve vlaku donu Bertovi vysvětloval, proč má takové úspěchy u lidí, kteří jsou nepřátelsky naladěni vůči církvi. Je to tím, že mluví pravdu a ti, kdo ho poslouchají, cítí, že nemá žádné postranní úmysly. Nehraje si s nimi, ale chce sloužit oběma stranám k vzájemnému prospěchu. Občas mu říkají: „Kdyby byli všichni kněží jako vy, všechno by bylo lepší.“

Do Turína se Don Bosco vrátil buď 29. nebo 30. března roku 1873.

Přešly Velikonoce, čas plynul dál a o vzrušující zprávy nebyla nouze. Už od minulého roku byl připraven vládní seznam klášterů v Římě a v provincii, které měly propadnout stejnému osudu jako kláštery v jiných zabraných částech Itálie. Šlo o 311 domů mužských se 4 326 řeholníky a o 156 domů ženských s 3 825 řeholnicemi. 2. června všichni generální představení podali společně králi Viktoru Emanuelovi protest proti chystanému zaboru, ale všeobecně se vědělo, že to nebude nic platné. Papež přijal tyto zástupce řeholí 15. června na audienci, ale mohl jen vyjádřit zármutek nad chystaným zákonem a vybídnout řeholníky a řeholnice, aby přijali křížovou cestu Spasitele v jistotě, že bolest má výkupnou cenu pro spásu světa. 25. června oznámil Úřední věstník vydání příslušného královského dekretu a od toho dne byly další tisíce řeholníků a řeholnic na dlažbě. Záležitost biskupských temporálií spala.

9. července 1873 Lanzova vláda padla a novou vládu sestavil ministr financí Marek Minghetti. Don Bosco mu hned psal, jak bude dál, a Minghetti odpověděl 16. července, že

14 Druhý poločas

Přešly Vánoce a přede dveřmi byl rok 1874. Don Bosco potřeboval jet do Říma také ve věci schválení stanov a rozhodl se k další cestě. Vyrázil na cestu s donem Bertem 29. prosince 1873. Zastavil se jen ve Florencii a následujícího dne 30. prosince večer byl na místě. Na Silvestra měl mši svatou v Tor de' Specchi. Pak chtěl navštívit kardinála Berardiho, ale ten nebyl doma. Ke čtvrté hodině odpoledne byl u ministra Viglianiho a mluvil s ním asi hodinu. Pak byl půldruhé hodiny u kardinála Antonelliho a večer ještě zastihl kardinála Berardiho. A ještě ten večer psal do Turína arcibiskupu Gastaldimu, že Vigliani od něho nechce žádost o Exequatur,

mu během několika dní dá vědět. Také napsal kardinálu sekretáři Antonellimu, zda může jednat dále, a ten mu odpovídal, že může. Současně mu však znovu vymezil pole, v němž se může pohybovat, a sice v tom smyslu, že kdyby vláda žádala, aby jí sekretář kongregace pro záležitosti biskupů vždy oznámil jména jmenovaných biskupů, tento je může jmenovat, i kdy, a dost o schválení, pouze sdělí jméno, diecézi, pro kterou byli jmenováni a že jim byla poslána příslušná bula. Don Bosco věděl, že vládě prosté oznámení nebude stačit, ale chystal se jednat dál. Znovu psal Antonellimu, ale ten trval na svém. Dona Boska jeho tvrdý postoj nezneklidnil, nýbrž rozhodl se obrátit na nového ministra milosti a spravedlnosti Viglianiho, o němž se vědělo, že je nakloněn smírnému zakončení věci a který už v roce 1871, když se jednalo o garanční zákon, upozorňoval, že by se neměl nadále uplatňovat zákon o Exequatur a o Placet, protože právě to by dokázalo, že slibovaná svoboda církve je jen na papíře.

Vigliani odpověděl Donu Boskovi slušným dopisem 15. října 1873. V něm ho ujišťoval o své opravdu dobré vůli. Psal, že se o otázce Exequatur poradí se svým přítelem Lanzou, a prosí Dona Boska, aby udělal všechno pro to, aby dobrá vůle byla na obou stranách. Ministři nemohou jednat mimo rámec daný zákonem, ale vždy se při dobré vůli najde cesta, jak se dohodnout. Uvedl příklad biskupů alexandrijského, saluzského a aostského, kteří Exequatur snadno dostali, a pokračoval: „Proč není jejich dobrý příklad následován jejich spolubratry? Proč noví biskupové nemohou najít způsob, jak dodat aspoň výtah z jejich bul prostřednictvím jejich kapitul, nebo místních starostů, nebo aspoň prostřednictvím důvěryhodné osoby, aniž by hráli roli žadatelů? Já opravdu v takovém jednání nevidím nic, co by bylo urážkou našeho svatého náboženství.“ Nakonec tento kompromisní návrh začínal být přijímán i v samém Vatikánu. Monsignor Sciandra dostal k tomu dokonce přikývnutí samého Svatého otce. Tento biskup se totiž pro jistotu tázal vatikánského kanovníka Peirana, co tomu říká a on mu odpověděl, že není důvod, proč by nesměl být dokument, který se normálně vystavuje v sakristii, předložen také vládním místům. Don Bosco dopisy od Sciandry ukázal kardinálovi Antonellimu, ale ten nepovolil. „Ať si vláda vyžádá přímo od sekretáře konzistoriální kongregace dobu jmenování, jména a diecéze nových biskupů!“ Don Bosco se ptal Antonelliho, má-li přijet do Říma, ale dostal odpověď, že věru neví, zda by byla jeho přítomnost v Římě užitečná, když se zdá, že vláda nemá vůli něco dobrého udělat. Dopis měl datum 1. listopadu 1873. Ale kardinál v něm dodal, že tím nemíní Donu Boskovi zakazovat příchod do Říma.

ale jen žádost o temporalie. Ovšem musí ho upozornit, že kardinál Antonelli je i proti tomu. Ať tedy počká, až se věci vyjasní.

Byl Nový rok 1874. Don Berto doprovodil světce znovu ke kardinálu Antonellimu, protože včerejší silvestrovský rozhovor nebyl zrovna klidný. Novoroční návštěva byla odpoledne. Dopoledne Don Bosco pendloval mezi papežem a Viglianim. Všude ho přijímali přednostně, takže nemusel ztrácet čas čekáním. Druhý den 2. ledna nesl don Berto na ministerstvo Don Boskův dopis. Napřed se tam k němu chovali chladně, ale když poznali, že přináší věci od Dona

Boska, hned změnili chování. Večer byl u ministra sám Don Bosco, ale unavilo ho to. Řekl, že už nemůže na nohy. Prý to řekl také ministři a ministr to vzal rád na vědomí.

5. ledna. Náš světec byl u Svatého otce. Pomalu se ujasňovaly pojmy a formuloval se postup, jak zajistit biskupům jejich časná práva. Svatý otec prý řekl Antonellimu: „Don Bosco jedná, jak by nejednal žádný z našich kardinálů. Šel vždy jen tak daleko, kolik směl, ale pak se včas zastavil. Opravdový mistr!“

Bohužel, do tohoto vyjednávání brzy zazněly nepřívznivé hlasy. Gazzetta di Torino začala uveřejňovat dopisy od svého římského dopisovatele, který chodil Donu Boskovi v patách a referoval o jeho římském poslání. Nebyly to sice sprostoty Ficcanasa, ale nebylo vůbec příjemné, že věci, potřebující klid, byly zveřejňovány. Zvláště zdůrazňování, že má Don Bosco otevřené dveře jak ve Vatikánu tak na ministerstvu vzbuzovaly zvědavost. Či to mělo být volání na poplach? Věci neprospl ani článek uveřejněný v Turíně časopisem Unità Cattolica, v němž se neprozřetelně naznačovalo, jak by se mělo postupovat, aby biskupové dostali temporalie, aniž by uznávali stát. Stál za těmito indiskrétnostmi sám pan arcibiskup Gastaldi? Don Bosco mu přece v dopisech z Říma všelicos důvěrně naznačil.

Ony krátké řádky v Gazzettě způsobily nelibost ve vládních kruzích. Někdo mě zájem míchat se do jednání. Také noviny Fanfulla začaly psát a hned se tam mluvilo o penězích. Papež prý není proti tomu, aby vatikánská pokladna dostala od státu odškodnění a podobně. Noviny už jsou takové, že přebírají senzace jedny od druhých. Napřed se začalo mluvit o nějakém turínském prelátovi, pak už se vědělo, že ten prelát je Don Bosco, v Gazzettě d'Italia se 13. ledna objevil dokonce jedovatý článek o dlouhé audienci Dona Boska u papeže. Prý ho papež přijal zrovna ve své ložnici a kdo ví, jaký vliv má Don Bosco na něho? Prý spolu mluvili celé dvě hodiny. Papež je podezřívavý, nikdo neví, co a jak bude, Don Bosco dostal prý pozvání od komisaře Posvátné kongregace inkvizice, aby se k němu dostavil. Kdyby prý to bylo před nějakým stoletím, mohl se připravit na mučení a třeba by byl i upálen na hranici. Teď sice dominikán Sallua, který je oním sekretářem, nemá snad takové úmysly, ale tolik je jisté, že Don Bosco vydal před časem nějaký spis o přítomnosti svatého Petra v Římě a měl z toho veliké potahování. Tak tak, že mu nedali knihu na index zakázaných knih. Turínský kněz má pověst proroka, ale z proroka se snadno vyklube bludař. Don Boskova kniha prý neměla daleko od herezí Giobertiho a Rosminiho. Byly to samé sprosté lži. Pravda byla, že byl Don Bosco 9. ledna u sekretáře Salluy, ale ten ho přijal velmi laskavě. Jak se vůbec mohlo vědět, že Don Bosco byl u něho? Bylo to přece v noci. Že by komorník?

13. ledna se pro změnu o jednání s Vatikánem rozepsaly také lombardské noviny Secolo (Svět). Jejich římský dopisovatel se rozhovořil o tom, že je přece jen severoitalské kněžstvo pokrokovější než je tomu jinde. Rádo by se prosadilo usmíření mezi církví a státem. Snad turínská kurie vyslala do Říma Dona Boska, známého širokým rozhledem, vědou, také bezúhonností života a hlavně velmi církevním smýšlením. Takového může potřebovat jak Vatikán, tak vláda. Neví se, jaké tam předkládá návrhy, ale je stále v pohybu a jedná. Svoboda je ve velkém nebezpečí. Tolik to stálo, ale mohlo by se stát, že úmluvou s církví by se nepřítel dostal přímo do nově postavených zdí a mohl by je časem zdemolovat. Není

prý zanedbatelná ani otázka peněz. Mnozí vatikánští paprikové (papaveri) pocítují nedostatek peněz. Také státní sekretář Antonelli by rád inkasoval miliony, které má stát připravené pro usmíření s Vatikánem: papež byl napřed tvrdý, ale zdá se, že se poslední dobou viklá. Už prý je připravena bula, která ruší dosavadní předpisy pro volbu papeže. Petrova mystická lodička pluje po rozbouřeném moři. Může být pravdou to, co psaly německé noviny Kölnische Zeitung, že se volba papeže bude konat v Mnichově, nebo na Maltě. Německo se prý už dalo slyšet, že by neuznalo papeže zvoleného mimo Řím. Anglie zase nemíní uzнат papeže zvoleného v Římě. Takových článků proběhlo novinami mnoho. Don Bosco v nich nebyl osobě tupen, spíš byl vyhlašován za zkrachovalého idealistu, který by chtěl usmířit stát s církví, ale nepodaří se mu to.

Něco se Donu Boskovi opravdu dařilo. Byl přijatelný oběma stranám a všude mu projevovali svrchovanou úctu. On sám řekl, že mu jeden z velkých zednářů ukázal návrh na pronásledování církve v podobném stylu, jak tomu bylo v těch letech v Prusku. Ale jeho poslání a způsob jednání prý tomu zabránily.

19. ledna poslal kardinál Antonelli monsignorovi Gastaldimu do Turína instrukce, jak má postupovat: Svatý Stolec si přeje, aby byly odstraněny potíže, v nichž se nacházejí nově jmenovaní biskupové a italská vláda je také ochotna jejich situaci uvést do pořádku, když sekretariát konzistoriální kongregace udělá prohlášení, ze kterého bude patrné, kdo byl na který biskupský stolec jmenován, a když budou ministerstvu předloženy příslušné buly. Proto se nevidí důvod, proč by se mělo připustit zprostředkování třetích osob. Gastaldi ovšem tento postup nezachoval a jakmile mu Don Bosco sdělil Antonelliho instrukci, hned to řekl svému příteli královskému prokurátorovi a pověřil ho, aby on sám podal ministři hlášení. Celá věc byla také hned zveřejněna v novinách.

20. ledna byl Don Bosco u Viglianiho. Ten byl dotčen jednáním turínského arcibiskupa a prosil Dona Boska, aby mu vyřídil, že je neopatrný. Neměl jednat s královským prokurátorem, ale podle přijatých instrukcí. Don Bosco mu měl v tom smyslu napsat, aby podruhé jednal výlučně s kardinálem Antonellim anebo s ministrem, protože přišli na ministerstvo někteří poslanci a ptali se ho, co je na tom pravdy, co psaly noviny. „Zkrátka ďábel do toho vložil svou pracku,“ psal Don Bosco Gastaldimu. „Bude-li něco hotového, buď vám to sdělím já nebo kardinál Antonelli.“ Kardinál Antonelli byl také na monsignora rozezlen.

Jakkoliv se celá věc blížila k šťastnému zakončení, ďábel opravdu dělal všechno, aby jednání mezi státem a církví zmařil. Proti Donu Boskovi psaly dokonce i některé katolické noviny. Tak svoboda tisku dovolila jistému monsignoru Nardimu psát články, které ho vinily, že prý přišel do Říma dávat papeži rady. Papež si Nardiho zavolal, pokáral ho a on musel urážky Dona Boska odvolat, ale on to pak dělal jen opatrněji, zato jedovatěji, protože beztak každý jen trochu poučený věděl, o koho se jedná.

Don Bosco zůstával klidný. Monsignor Gastaldi se v dopise Donu Boskovi trochu omluvil, že prý dopisu kardinála Antonelliho porozuměl tak, že je dovoleno postupovat tak, jak on postupoval. Z toho, co jsme uvedli, je patrné, že Don Bosco byl v té době hodně kritizován, a to z jedné i z druhé strany. To mu nedělalo žádnou radost. Nedalo se upřít, že i když jednal jen o biskupské temporalie, nutně tím

upravoval cestu k smíření církve se státem, ale k tomu ještě nedozrál čas. Emoce byly na obou stranách příliš silné. Ale on nedbal, nesměl dbát, ať mu to vynese, co vynese. A tak chodil trpělivě i dvakrát denně na ona určitá místa, chodil i k papeži, který už také viděl, že okupace Říma je trvalou záležitostí a nakláněl se na stranu smíření. Konečně Pius IX. jednoho dne řekl Donu Boskovi: „Udělejme tomu konec! Má-li vláda opravdu dobré úmysly a chce se dohodnout, dohodněme se, ale ať nám dá trvalé záruky!“ Don Bosco to referoval Viglianimu, ale právě zde záležitost usmíření narazila na velikou překážku. Vigliani řekl: „Právě zde je zakopaný pes. Jak můžeme dát trvalé záruky, když jsme v parlamentním systému? Dnes jsme zde my, zítra přijde jiná vláda, a ta udělá pravý opak...“

Tanec roztočený v denním tisku byl nepřijemný. Dokonce i Gazzetta di Torino vzala Dona Boska v ochranu proti jedovatému monsignoru Nardimu. Psala: „Don Bosco je ještě v Římě a víte dobře, že tam pracuje ve prospěch biskupského sboru, aby tito dostali, co jim patří k obživě, aniž by o to museli žádat. Ale Don Bosco tam upadl do podezření. Ano, je podezřelý z liberalismu a z jakobínství, protože se musel v zájmu biskupů přiblížit k Viglianimu, který se rád točí kolem prelátů. Toto podezření jasně vyjádřil Nardiho Hlas Pravdy, kde se objevil velice útočný a sprostý článek a kde se o Donu Boskovi mluvilo jako o farizeovi. Autor článku ho dokonce vybízel, aby odjel z Říma. Článek zapůsobil jako bomba. Byl z toho skandál. Ale kdo k tomu Nardiho inspiroval? Vatikán nebo jezuité? Gazzetta psala, že je zde snaha ponížit Dona Boska, kterého si papež velice váží. Nu, prý účel svěť prostředky, a tak se sáhlo k pomluvě a hospodským výrazům proti knězi, který si jistě zaslouží úctu a je znám jako jeden z nejpilnějších na vinici Páně. Ale co prý je jezuitům do vinice Páně? Oni chtějí vládnout a mají své spekulace s církví a s jejím neštěstím. Pro jezuitu je Don Bosco jakobín. Don Bosco jakobín! Kdo by to byl řekl? Jo, na světě se dějí všelijaké věci.“ Co na to Don Bosco? Don Bosco šel dál, jako by se ho ta žurnalistická vřava netýkala.

V neděli 8. února byl Don Bosco s různými osobnostmi na audienci u Svatého otce. Byla to spíš zdvořilostní záležitost. Hlavně tam figuroval rytíř Occelletti z Turína, kterému pak večer před odjezdem Don Bosco dal dopis pro turínského arcibiskupa Gastaldiho s důvěrnými sděleními tohoto druhu:

„Když už bylo všechno hotovo a ministr milosti a spravedlnosti už vlastnoručně napsal formulář, který byl po přijetí Svatým Stolcem odeslán Vaší Excelenci, zdálo se, že je vše v pořádku. Zdálo se. Místo toho jsem však byl narychlo volán a bylo mi sděleno mnoho poznámek na turínského arcibiskupa, který prý zveřejnil věci, kterých se pak zmocnil tisk. Poslanci prý hrozí interpelacemi v parlamentě, Státní rada má neurčitý postoj atd. atd... Ale to všechno je jen pláštík, který má zakrýt jednu novou skutečnost. Fakt je, že den předtím přišel dopis od Bismarcka, kde tento protestuje proti řečem, že má dojít v Itálii ke smíru s církví. Jednání není přerušeno, ale je odsunuto. Doufám, že vám ještě před koncem týdne budu moci opět napsat. Kněz Jan Bosco.“

Turínská zveřejnění a dopis z Berlína způsobily přerušování jednání. Nyní už bylo možno jednat jen v naprostém mlčení. I Don Bosco zmlkl a nikomu nic bližšího nesděloval. Tisk ovšem nepřestával o věci mluvit. K vysvětlení německého zásahu do italských věcí je třeba vědět, že v Německu – také sjednoceném, kancléř Bismarck zahájil tažení

proti katolické církvi a to brzy přerostlo v úplné pronásledování katolíků. Takzvané májové zákony tomu dávaly zákonný podklad. Mnoho katolíků se ocitlo ve vězení, biskupové a faráři byli pokutováni, kdo neměl státní souhlas, byl z fary jednoduše vyhnán. Sňatky byly uznávány za platné, jen když byly provedeny se souhlasem státu atd. Kdyby bylo v Itálii došlo ke smíru s církví, byla by politika bezohledného kancléře narazila na větší odpor. V té věci podzemí evropské politiky muselo být ve střehu a, jak vidět, zednáři a podobní lidé nelenili. Svoboda tisku dovoľovala, aby se v celé Evropě mluvilo o jednání, které vedl Don Bosco, a variant názorů i falešných zpráv bylo velice mnoho. Jednou se dokonce rozkřiklo, že se Don Bosco vrátil do Turína a to vůbec nebyla pravda. Jen se trochu vzdálil z Říma a hned se zase vrátil. K tomu se začalo psát, že je Don Bosco v Římě také za účelem schválení stanov své nové Společnosti.

Tak se uprostřed hluku a intrik vlekly dny. Už byl březen a Don Bosco byl pořád ještě v Římě. Návštěvy u Viglianiho a Antonelliho se stávaly vzácnějšími. Vigliani byl nějak melancholický. Když se ho Don Bosco jednou ptal, co mu je, zeptal se on jeho: „Nečtete noviny?“ Don Bosco řekl, že je nechte. Vigliani: „Ve Španělsku zase teče krev.“ Ale Don Bosco přesto věděl mnoho. Právě 5. března si vyšel s donem Bertem na vycházku do parku Pincio. Řeč se stočila na dopis, která psal v měsíci červenci rakouskému císaři Františku Josefovi I. Světec řekl, že císař dopis dostal, přečetl ho a vzkázal poděkovat jeho pisateli s ujištěním, že si asi obsah dopisu vezme k srdci. Právě v ty dny, přesně 11. února roku 1874, byl císař návštěvou u ruského cara. Obecně se psalo, že se jednalo o obchodní záležitosti, ale katolíci byli přesvědčeni, že šlo i o něco důležitějšího. Don Berto využil příležitosti k dotazu, odkud Don Bosco ví věci budoucí. Ten se usmál a řekl: „No přece Otis, botis, pia, tutis, ne?“ Ale když sekretář nebyl spokojen, zvažněl a řekl: „Ne. Na určité věci není dobré naléhat. Nejde to, ano, nesmí se to.“

V ty volnější dny byli Don Bosco a don Berto několikrát trochu venku na procházce. Don Bosco to potřeboval. Pan sekretář neopomenul doma pohotově některé věci zapsat. Tak se ho ptal na turínského pana arcibiskupa. Mluví se, že papež bude brzy jmenovat nové kardinály. Bude Gastaldi mezi nimi? Don Bosco odpověděl: „Je pravda, že Svatý otec mu po mně vzkázal, že ho za dva roky povýší, ale teď to nebude pravda. Až se s ním sejdu, řeknu mu otevřeně, že se vybírali noví kardinálové, ale že jsem neměl odvahu ho doporučit, protože nyní vede boj proti mé kongregaci. Ani by mému doporučení nevěřili a neposlechli by mě.“ O záležitosti temporálií se v ty dny nemluvilo, ale něco přece.

Jednoho dne byl Don Bosco zase u Viglianiho. Ten byl smutný. Řekl Donu Boskovi: „Vidíte, plujeme v kalných vodách. Vy jste tolik naléhal, aby se udělily temporálie turínskému arcibiskupovi, ale on neopatrně psal několika hodnostářům. Tak se to dostalo na veřejnost a šlo to za hranice. Bismarck mi píše tvrdé dopisy. Myslel si, že Itálie a Německo půjdou ruku v ruce a zatím si jdeme jinou cestou než on. Máme to pořádně nadrobené.“

Don Bosco se znovu namáhal najít nějakou formuli. Jednou se dostal až do předsíně parlamentu a tam čekal na Viglianiho. Chtěl od něho slyšet nějaké definitivní slovo. Chvilku využilo několik poslanců a obklopili ho. Mezi nimi byl i poslanec Crispi, o kterém později ještě hodně uslyšíme. Crispi chtěl možná vejít do přízně královského dvora a řekl Donu Boskovi: „Vy máte veliký vliv u Svatého otce. Nemohl byste

dosáhnout toho, aby se v quirinálském paláci mohla sloužit mše? Kněžna Markéta by si tolik přála, aby mohla být v neděli na mši doma.“ Don Bosco odpověděl, že to zatím není možné, protože je král podle církevního zákona stížen interdiktum. Crispi naléhal. Přece by mohl Don Bosco vyjednat výjimku. Don Bosco, tlačěn jakoby ke zdi, se zamyslel a pak řekl: „Byl by zde jeden prostředek, ale opravdu jen jeden.“ „Jaký?“ „Ale, pánové, já bych vás nechtěl urazit.“ „Nás? Myslíte, že bychom nebyli schopni jít také na mši?“ „Ne, to nemyslím.“ „Tak co myslíte?“ „Dooopravdy se neurazíte?“ „Ne. Mluvte bez obalu.“ „Tak vám to řeknu. Museli byste opustit quirinálský palác vy.“ Páni byli zaražení, ale pak spustili chválu na jeho otevřenost. Nato přišel Vigliani a i on se zamíchal do rozhovoru a vtom nastala další dramatická vsuvka. Přišel sekretář pruského velvyslanectví a odevzdával Viglianimu telegram od Bismarcka. Vigliani si ho přečetl a pak řekl Donu Boskovi a těm ostatním: „Pánové, záležitost temporálií skončila. Bismarck telegrafuje, že se diví, jak můžeme vést rozhovory s knězem, zatímco on ze všech sil podporuje Itálii. Císař prý je velmi popuzen a hrozí, budou-li snahy o smíření s církví pokračovat.“ Chvilí bylo ticho a pak Vigliani řekl: „Co dělat? Prusko má náš osud ve svých rukou.“ Krátce nato se objevila v humoristickém časopise Fischietto karikatura. Vigliani s otevřenými ústy naslouchá slovům Dona Boska. Bismarck si kopnutím nohou otvírá dveře a vstupuje, aby uchopil Viglianiho. Don Bosco dělá pravou rukou gesto, jako by chtěl všechno uklidnit, v levé drží klopáč se svěcenou vodou a chce jí Bismarcka pokropit.

Tak skončilo Don Boskovo namáhání. Něco přece zůstalo. Někteří biskupové dostali temporálie a jiní ještě dostanou. Nyní měly všechny diecéze biskupy, to bylo také k nezaplacení. I mnoha farářům se pomohlo. Zatím bylo vše bez ponižujících závazků. Dona Boska to stálo veliké utrpení. Řekl: „Hodně jsem se musel namáhat a hodně jsem vytrpěl. Už nikdy se nedám do takové práce! Stáhnou se zase mezi své hochy a budu pracovat pro ně.“

Mezitím oznamovaly noviny světu, že byla definitivně schválena Společnost svatého Františka Saleského. 10. dubna časopis „La Riforma“ hlásil: „Včera byl známý kněz Don Bosco připuštěn k audienci u Pia IX. Předložil mu pravidla nové mnišské instituce, která má nahradit zrušené. Kardinálská kongregace je schválila a papež je potvrdil.“ „La Capitale“ zlomyslně napsala: „Zatímco italská vláda ruší řeholní kongregace, papež vytváří nové.“ Bylo mnoho dalších řečí kolem Don Boskovy mise i kolem schválení jeho Společnosti. Turínský Fischietto nešetřil slinami a sprostými narážkami. Na to se dalo odpovědět jen klidem, mlčením a další prací pro spásu duší.

14. dubna odjížděl Don Bosco z Říma. Byl deštivý den. Jednu bolest si nesl v srdci. Kdyby byl všechn katolický tisk jednotný v hodnocení jeho činnosti, mohlo se všechno

udělat v užitečném čase. Neúspěch bohužel zavinili lidé církve. Však onen monsignor Nardi přijel do Turína a navštívil Dona Boska. Ten mu bez obalu řekl: „Monsignore, vaše psaní bylo opravdu vražedné.“ Nardi se omlouval, že chtěl bránit princip, ale fakt je, že při tom zapomněl na lásku a poškodil velice jak věc samotnou, tak čest Dona Boska. Do Oratoře přišel také redaktor milánského Osservatore Cattolico. Don Bosco právě zpovídal. Don Sala provedl hosta dílnami na Valdoku. S Donem Boskem se sešli, až když byl Don Bosco na dvoře mezi kluky. Don Sala mu hosta představil a Don Bosco, když uslyšel jméno a kvalifikaci, zastínil si rukou oči a svým pronikavým zrakem si pána dobře prohlédl. „Ach, don Massara! Ten, který Dona Boska tak pěkně obsloužil!“ Massara cosi blekotal, že prý všechno způsobil monsignor Nardi, ale už své dostal. Don Bosco obrátil řeč na něco jiného a hned se k němu choval přátelsky. Také Gazzetta del Popolo mu na přivítanou do Turína napsala článek samou škodolibostí a lež. Peklo se zřejmě radovalo, že nedošlo k zlepšení vztahů mezi novou Itálií a církví, ale to už je normální.

Brzy po smrti Dona Boska, přesně 14. března 1888, psal jeho nástupci donu Ruovi profesor Jan Lorini, že byl v dubnu 1874 v Římě a spolu s přítelem markýzem Augustem Bavorským navštívil kardinála Antonelliho. Přišla řeč na Dona Boska a on si dovolil zeptat se, proč Řím ještě neudělal Dona Boska kardinálem, když má tak mimořádné vlastnosti. Antonelli se zasmál a řekl: „Už jsme mu několikrát psali, ale on vždycky odmítl.“ Pak se Lorini sešel s Donem Boskem přímo na nádraží v Alexandrii, když jel Don Bosco z Říma domů. Lorini ho pozdravil a neopomenul mu říci, jak se o něm vyjádřil kardinál Antonelli. Don Bosco zůstal klidný a jen poznamenal: „Milý profesore, kdybych byl kardinálem, byl bych nula. Jako kněz mohu udělat pro církev mnohem více.“

Don Bosco si osobně získal svou otevřeností a laskavostí úctu mezi mnoha liberály. Vigliani mu psal ještě v říjnu 1874 jako přítel. Dopis začínal slovy „Důstojný a milý Done Bosco“ a končil: „Nebe ať žehná vašim mnohým dílům lásky a zachovej Vás pro dobro církve a státu.“ Nebyli všichni liberálové zlí a ne jeden by byl rád viděl usmíření církve se státem. Ovšem jedinec nic nezmůže, když je v zajetí tolika jiných, kteří mu svazují ruce. Vláda ministra Minghettiho pokračovala ještě do 18. března 1876 a pak ustoupila vládě ministra Depretise. Namísto Viglianiho nastoupil do funkce ministra milosti a spravedlnosti Mancini, který zostril kurs církevní politiky. Nakonec pod tlakem biskupů, kteří nemohli dobře konat své pastorační povinnosti bez státního souhlasu, i sama posvátná kongregace svaté a obecné římské inkvizice prohlásila za únosné, aby biskupové vzhledem na mimořádné poměry žádali Exequatur. Tím celá záležitost skončila faktickou kapitulací církve.

15 Ženská větev Don Boskova díla

Když probíráme život Dona Boska v letech 1871–1874, musíme se nutně věnovat založení ženské větve jeho díla prostřednictvím dnes svaté Marie Dominiky Mazzarellové.

Tajemné jsou cesty Páně. V roce 1837, když byl Don Bosco alumnem chierského semináře, narodili se dva jeho nejdůležitější pomocníci: blahoslavený Michal Rua a svatá Marie Dominika Mazzarellová. Rua se narodil kousek od domu pana Pinardiho, který se stal základním kamenem

pro světové dílo Dona Boska, Mazzarellová se narodila na kopci na samotě kousek od Mornese v monferratském kraji.

Marie se projevovala od mládí jako inteligentní děvče, plně náboženské horlivosti. Rodiče se přestěhovali na druhý kopec do chalupy zvané Valponasca a tam odtud bylo do farního kostela v Mornese zkratkou půl hodiny, po silnici hodinu cesty. Ale děvče si zvyklo chodit neomylně každý den, jen aby mohlo jít k svatému přijímání, jak pro

to horoval tamní rodák don Dominik Pestarino, který se v Mornese narodil, usadil a rozvinul tam nádherný apoštolát. Marie žila duchem víc u svatostánku než doma při práci nebo jinde. Z jejich domu bylo vidět na kostel a bylo možno pozorovat, jak se tam večer svítí při rozjímání, při růženci a večerní modlitbě, již se zúčastňovalo hodně Mornesanů. U Mazzarellových seděla večer celá rodina (rodiče, Marie a její tři bratři a tři sestry) u stolu a modlili se s farní obcí.

Do školy Marie nechodila, ale svou pílí se naučila číst a psát podobně, jako kdysi Don Bosco doma v Becchi. Hodně jí byl nápomocen don Pestarino, za něhož si farníci zvykali na časté svaté přijímání. Tento kněz vystudoval teologii v Janově, kde se důvěrně seznámil s kanovníkem Alimondou, který bude v posledních letech Don Boskova života turínským arcibiskupem a kardinálem, a také s ctihodným služebníkem Božím Josef Frassinettim. Tam je třeba hledat kořeny jeho spirituality a nakonec i díla, které převezme do své režie Don Bosco, až přijde čas, aby založil pro děvčata něco, co by bylo šťastným protějškem salesiánů.

V Mornese žila jistá Angelina Maccagnová, která s pomocí dona Pestarina napsala jakási pravidla pro Bohu zasvěcené dívky, žijící ve světě bez toho, že by byly řeholnicemi. Bylo to zbožné sdružení, odvozené od podobných seskupení Nových voršilek Neposkvrněného Početí Panny Marie pod ochranou svaté Voršily a svaté Anděly Merici, ale přece jen poněkud odlišné. Don Frassinetti, jemuž don Pestarino poslal pravidla Maccagnové k revizi, je vrátil po dvou letech beze změn.

Když Maccagnová dostala pravidla, hned se domluvila s pěti děvčaty, mezi nimiž byla i Mazzarellová, která dovršila 18 let života a v neděli po svátku Neposkvrněného Početí Panny Marie roku 1855 se zahájilo. Dva roky nato schválil sdružení také pan biskup Contratto a přijal osobně od děvčat v Mornese slib. Podle pravidel měly členky sdružení praktikovat evangelijní rady, varovat se hříchu, starat se o děvčata kolem, vést je k zbožnému životu, doplňovat jejich náboženské vzdělání a podobně.

Naše Marie nemohla plně rozvinout tento apoštolát, protože pomáhala v hospodářství a žila daleko od farního centra. Pak celá rodina onemocněla tyfem a ona všechny ošetřovala, až nakonec i sama onemocněla. Když se vystonala, byla tak slabá, že nebyla schopná dělat těžkou zemědělskou práci a rozhodla se vyučit se švadlenou. Mezitím měla něco jako vidění. Viděla veliký dům a v něm plno děvčat, jak si hrají. Rozrušilo ji to, ale don Pestarino jí zakázal na to myslet. Ať prý se raději vrhne na šití. Marie poslechla a s přítelkyní Petronillou Mazzarellovou se svolením rodičů se začaly učit švadlenami. Za šest měsíců byly vyučené a pak začaly v Mornese kolem sebe shromažďovat děvčata. Bylo to v roce 1861–1862. Pak už to šlo, jak Pán Bůh chtěl a dával. Přítelkyně držely při sobě a jejich apoštolát se stále více rozšiřoval a z Božího vnuknutí se přibližoval k apoštolátu turínského Dona Boska, i s tím neustálým stěhováním z místa na místo. Byl zde však don Pestarino, který, ač ještě neznal Dona Boska, choval podobné úmysly. Pocházel ze selského rodu, rodina nebyla chudá a on se začal zanášet úmyslem postavit v Mornese nějaký dům s kaplí, který by sloužil mládeži. Pak v roce 1862 poznal ve vlaku z Acqui do Alexandrie Dona Boska a už šly věci dopředu. Don Bosco mu prozradil, že má v úmyslu udělat něco pro děvčata, on mu zase nadšeně vyprávěl o svém Sdružení dcer Neposkvrněného Početí. Slovo dalo slovo a od slova nebylo daleko k činu.

Myslel Don Bosco někdy dříve na založení Dcer Panny Marie Pomocnice? Je známá jeho rezervovanost vůči dívčímu světu v době jeho chlapectví, ale jsou zde i náznaky, že se zabýval v myšlenkách také tímto apoštolátem. V jednom snu z roku 1862 prohlásil markýze Barolové: „Cožpak Pán Ježíš přišel na svět vykoupit jenom hochy, a děvčata ne? Mou povinností je postarat se, aby jeho krev nebyla prolita nadarmo jak za hochy tak za dívky.“ Rok nato, když se Karolina Proverová rozhodovala, do kterého ženského řádu má vstoupit, nadhodil jí, že kdyby chtěla posečkat nějaký rok, také on bude mít sestry, jako má kleriky a kněze.

Don Pestarino brzy po seznámení jel do Turína, aby viděl Don Boskovo dílo na vlastní oči a tak se mu v Oratoři zalíbilo, že byl ochoten tam zůstat. Don Bosco však nechtěl. Řekl, aby se vrátil domů a dal mu dvě medailky pro obě Mazzarellové. Na průvodní lístek napsal: „Jen se modlete a co nejvíce pracujte pro mládež. Snažte se zabránit i lehkým hříchům.“ Děvčata vzala jeho vzkaz vážně, a tak se jejich dílna a maličký dvůr proměnily v maličkou dívčí oratoř. Práce těchto dvou „Dcer Panny Marie“, jak se jim ve vsi říkalo, byla brzy lidmi ceněna a děti jim svěřovaných přibývalo. Ale to už se začala tvořit komunita se společným bydlením – čtyři dcery a několik chovaneček.

V roce 1864 podnikl Don Bosco se svými chlapci poslední veliký výlet. Jelo se vlakem do janovského kraje a byla také zastávka v Mornese. Don Bosco tam měl večer obvyklé slovíčko na dobrou noc. Marie Mazzarellová se dovedla množstvím hochů protlačit až do jeho blízkosti a byla okouzlena jeho slovy tak, že opakovala: „Don Bosco je svatý, Don Bosco je svatý!“ Také Don Bosco byl okouzlen morneskou farností. Podle jeho slov se podobala „klášteru lidí, zasvěcených Bohu“.

Rok nato, 27. dubna 1865, se kladl v Turíně základní kámen ke kostelu Panny Marie Pomocnice. 13. června toho roku se kladl v Mornese základní kámen k novému salesiánskému ústavu. Stavbu vedl don Pestarino. V téže době nastávalo jakési diferencování ve Sdružení dcer Panny Marie Neposkvrněné. Některé, v čele se zakladatelkou Angelinou Maccagnovou, dávaly přednost životu v rodině, jiné společnému životu v nějakém domě. Svobodné zůstávaly všechny. Těm se společným životem obstaral don Pestarino samostatný dům v blízkosti farního kostela.

V prosinci 1867 byl ústav skoro hotový a byla také hotová přílehlá kaple. K slavnosti posvěcení přijel Don Bosco. On v ní také jako první sloužil mši svatou. Při té příležitosti pobyl v Mornese čtyři dny a tehdy měl pro družky Marie Mazzarellové zvláštní konferenci, ve které mimo jiné mluvil o úctě k Panně Marii Pomocnici křesťanů, již právě stavěl v Turíně kostel.

Zde je dobré připomenout, že kult Pomocnice křesťanů nebyl v Mornese neznám. V celém okolí tehdy existovaly obrazy Panny Marie Pomocnice, jak je šířilo z Bavorska mnichovské arcibiskupství pod stejným názvem, založené v době, kdy Turci ohrožovali střední Evropu. Pár metrů od domku, kde se narodila Marie, byla také taková kaplička Pomocnice a ona jistě zdravila Pannu Marii tímto jménem. Také po přestěhování do Mornese naproti domu, kam se nyní přestěhovaly Dcery Panny Marie, byl obraz Pomocnice, před nímž se každou sobotu rozsvěcovala lampa.

Ústav, budovaný za přispění Morneských, byl před dokončením, ale nespěchalo se. Vyvstaly totiž hlasy, které vyjadřovaly obavy, aby snad nový ústav nekonkuroval novému

malému semináři v Acqui. Pan biskup Contratto zemřel a během uprázdňení biskupského stolce nebylo radno ústav otevírat. Nástupce by to mohl považovat za podraz.

Zatím Don Bosco o svém úmyslu proměnit Sdružení dcer v řeholní společnost nemluvil, ale, jak to udělal dříve se salesiány, napsal dcerám vlastnoručně sešitek s pravidly zbožného života. Měly chodit každý den do farního kostela na mši svatou, modlit se tam s lidmi a pobýt tam půl až tři čtvrtě hodiny, ne víc. Společná práce a jídlo podle pravidelného rozvrhu, mezi tím trochu rekreace. Odpoledne duchovní četba, k večeru svatý růženec, při práci sem tam zbožnou píseň. Večer společná modlitba s celou farní obcí, před spaním pomodlit se sedmkrát Zdrávas Maria ke cti Bolestné Panny Marie, to u lůžka. Naučit se žít v Boží přítomnosti, zvyknout si na zbožné povzdechy, mít laskavé, trpělivé a přívětivé jednání – dohlížet pozorně na děvčata, hledět, aby byla stále zaměstnána, aby žila zbožně, prostě, upřímně a přirozeně. Program prostinký, ale účinný.

V roce 1871 byl don Pestarino účasten výroční konference salesiánů v Turíně o svátku svatého Františka Saleského. Don Bosco ho vyzval, aby něco pověděl o Mornese. Nikdo neměl tušení, že Don Bosco už má v hlavě plán na založení ženského protějšku salesiánů. Don Pestarino mluvil krátce a šlo mu hlavně o založení ústavu pro chlapce. Pak měl dlouhý rozhovor s Donem Boskem mezi čtyřma očima, a ten mu kladl na srdce, aby prostor kolem ústavu hodně zvětšil. Nemáme naprostou jistotu, že ho už tehdy seznámil se svým „ženským projektem“. Vyloučeno to není, ale v tom případě ho zavázal k mlčení. V blízkosti nového ústavu bylo nějaké hospodářské i obytné stavení a Don Bosco dona Pestarina pověřil, aby je odkoupil. To se také stalo 31. března roku 1871. Bylo slíbeno, že v červnu bude vše k dispozici.

Zatím Don Bosco cítil potřebu světla shůry. Nešlo přece o žádnou maličkost. Už v roce 1869 bylo stanoveno, že se bude v Oratoři v Turíně mariánský měsíc slavit vždy od 24. dubna tak, aby mohl skončit slavností Panny Marie Pomocnice. Teď v roce 1871 si před zahájením tohoto měsíce svolal hlavní radu a řekl shromážděným, že jde o velice důležitou věc. Už mnoho lidí prosilo, aby rozšířil salesiánský apoštolát také na děvčata. Kdyby měl hledět ke svým přirozeným sklonům, nepouštěl by se do tohoto díla, ovšem nechce se stavět proti plánům Boží Prozřetelnosti. V každém případě potřebuje světlo a prosí o modlitbu. „Celý letošní měsíc máj bude věnován tomuto účelu,“ řekl, „pak se každý člen rady k projektu vyjádří.“ Sám se Don Bosco ještě v dubnu vypravil do Mornese přesvědčit se, jak dcery žijí a jak se snaží praktikovat jeho rady. Nebyl zklamán. Dívky jevíly velmi dobrého ducha. V domě vládla veliká chudoba – někdy nebylo co jíst a čím topit, takže se muselo chodit na dříví do lesa. Ale v domě vládla spokojenost a vzájemná láska. Panna Maria poctila tuto Don Boskovu návštěvu zázrakem. Don Bosco dal požehnání Panny Marie hošíkovi, který měl ze dvou stran do hloubky zhnisaný loket ruky a lékaři pomýšleli na její amputaci, ale matka to odmítla. K uzdravení došlo náhle, během polední modlitby Anděl Páně – a bylo naprosté.

Když končil měsíc Panny Marie, Don Bosco svolal salesiánskou radu znovu a každý jednotlivý člen se musel vyjádřit. Všichni byli toho mínění, že je vůle Boží, aby se salesiáni zajímali také o děvčata. Don Bosco hned navrhl, aby se za první dům sester použil ústav, který don Pestarino postavil v Mornese pro hochy. V půli měsíce června bylo rozhodnutí

sděleno i jemu samému. Stalo se to při soukromém rozhovoru Dona Boska s donem Pestarinem v Turíně. Tam bylo také jasně řečeno, že se nový institut bude jmenovat Institut dcer Panny Marie Pomocnice. Stanovy vypracuje Don Bosco a on si též vezme řízení nového založení. Don Pestarino bude zástupcem.

Morneských dcer bylo v té době šest. K nim se sdružily ještě tři dívky. Když don Pestarino odcházel od Dona Boska, byl pevně přesvědčen, že Don Bosco jedná z vyššího úradku Božího, ale také viděl před sebou obrovské překážky. Co tomu řeknou Mornesští, kteří už vidí v ústavě hochy studenty z celého okolí? Jak se zachovají děvčata, která nemají ani potuchy o tom, jaké úmysly s nimi Don Bosco má? Tuto druhou otázku položil už Donu Boskovi. Chtěl vědět, jak bude moci vůbec poznat, která má povolání a která ne. Don Bosco odpověděl: „Ty, které dovedou poslechnout i v malých věcech, které se neurážejí, když jsou napomenuty a mají ducha sebezáporu.“ Neví se přesně, kdy don Pestarino děvčatům sdělil Don Boskovo rozhodnutí, ale když se vrátil do Mornese, nebyl tak usměvavý jako jindy. Pak musel s pravdou ven. Řekl, že se Don Bosco rozhodl místo hochům dát nový ústav jim. A pak jim sdělil pomalu i ostatní.

V červnu byl Don Bosco v Římě na soukromé audienci a tam mezi jiným předložil Svatému otci svůj záměr. Papež si vyžádal nějaký čas na rozmyšlenou, ale při další audienci záměr plně schválil a řekl, že si přeje, aby nová ženská kongregace byla obměnou toho, proč byli založeni salesiáni. Co se týče vzájemného vtažení, mělo to být něco podobného, jako je to mezi Dcerami lásky svatého Vincence z Paoly a jeho lazaristy. V tom smyslu je třeba koncipovat jejich stanovy. Ostatek se uvidí.

Když se don Cerruti, ředitel z Alassia, dověděl tuto novinu, ptal se Dona Boska: „Vy tedy chcete založit ještě kongregaci sester?“ On na to: „Vidíš, revoluce si posloužila ženami, aby vykonala mnoho zlého, my zase jejich prostřednictvím vykonáme mnoho dobrého.“ Také řekl, že dcerám dáva název Dcery Panny Marie Pomocnice, aby byly monumentem jeho vděčnosti Pomocnici za všechno, co pro nás vykonala.

Pokud šlo o stanovy nových sester, nebyla to jednoduchá záležitost, jak je vidět z několika po sobě následujících zpracování. Don Bosco na nich pracoval osobně, protože už měl se sestrami určité zkušenosti. Když byl jako mladý kněz u markýzy Barolové, zakládala právě sestry svaté Anny a Don Bosco měl účast i na vypracování jejich stanov. Tyto stanovy měl po ruce, když psal stanovy pro Dcery Panny Marie Pomocnice a hodně z nich převzal. Ale bylo třeba i všelicos nechávat zrát a vyzkoušet v praxi. Ve všech řeholích sester byly do té doby prvky převzaté z minulosti a nebylo možné je pominout. Tak se v prvních náčrtcích hovořilo i o kajícím bičování, ale brzy tato stať padla, protože to nedovolovaly poměry. Také se mluvílo o sobotním postu k poctě Panny Marie Bolestné. I tam se tápalo, měnilo, nové formulovalo. Don Bosco musel počítat s tím, že až bude žádat acquijského biskupa, aby stanovy diecézně schválil, bude třeba neopouštět zcela dosavadní tradici. Ale to přenecháváme hlubšímu studiu dějin základního textu stanov Dcer Panny Marie Pomocnice.

Co dívky, které nevstoupily do společného života? Bývalé členky Sdružení dcer Panny Marie Neposkvrněné pod ochranou svaté Voršily a svaté Anděly Merici zůstávaly nadále v duchovním spojení a v přátelství s těmi, které se nyní rozhodly jít pod vedením svatého Dona Boska salesiánskou

cestou. Teprve nyní si však uvědomily, že patří do širšího svazku podobných skupin, které odvozovaly původ od dona Frasinettiho. Myslely si, že by se dalo všechno nějak sladit dohromady, a tak převzaly jakási nová pravidla, vyšlá v Janově, kde se mluvilo o diecézních generálních ředitelích a o generálních ředitelkách. Myslelo se, že by generálním ředitelem mohl být sám Don Bosco, který by pro jednotlivé skupiny jmenoval místního ředitele a podobně. Bylo v tom mnoho dobré vůle, ale také mnoho nejasnosti. Don Bosco nechtěl nic uspěchat, ale také se nechtěl nechat vázat. Měl už svůj projekt a viděl dál než ony dobré duše kolem.

Aspirantky jeho nového institutu měly v rukou stanov už v roce 1871, ale zatím bylo vše nehotové. K tomu Don Bosco na podzim ve Varazze onemocněl a dlouho se všichni trásli o jeho život. Pak za ním přijela v době rekonvalescence deputace morneských sedláků v čele s donem Pestarinem. Don Bosco se ho vyptával, co dělají dcery. Slyšel o nich jen dobré zprávy a o těch, které vedly společný život se vyjádřil, že se za ně může zaručit, že budou jistě poslouchat a vynaloží všechny síly, aby sloužily duším a pomáhaly bližním. Don Bosco řekl: „Tak by se mohlo začít, jak jsme si to ustanovili v Turíně. Svoljte si je a ať si zvolí podle stanov kapitolu, to je představenou, asistentky atd. Ale zavolejte

16 Zrození nové kongregace

Don Pestarino, jakmile se vrátil z Varazze do Mornese, svolal děvčata a řekl jim, co mu Don Bosco přikázal udělat. Souhlasily, a tak se 29. ledna 1872 na svátek svatého Františka Saleského konaly volby. Jako představená z nich vyšla Marie Mazzarelová. Byla zvolena jedenadvaceti z dvaceti sedmi hlasů hned v prvním kole. Ale nechtěla funkci za živý svět přijmout. Nakonec bylo rozhodnuto, že poslední slovo v té věci řekne Don Bosco. V každém případě bude Marie zatím aspoň první asistentkou s titulem vikářky-zástupkyně. Jako druhá asistentka byla zvolena Petronilla Mazzarelová. Dostala 19 hlasů. Pak Marie a Petronilla – neví se proč, odešly z místnosti a volba pokračovala. Jako magistra novickek byla zvolena Mariina rodná sestra Felicina, jako ekonomka Jana Ferrettinová a vikářkou pro dcery žijící mimo komunitu se stala učitelka Angelina Maccagnová.

V únoru se Don Bosco vrátil z Varazze do Turína a při výroční konferenci salesiánů vyslechl s velkým uspokojením referát dona Pestarina. Je možné, že byl také v Mornese, kde byl toužebně očekáván, ale to není zcela jisté. Ještě existuje skladba, objednaná donem Pestarinem od klerika učitele v Lanzu Jakuba Costamagni, připravená pro jeho uvítání.

Teď bylo třeba udělat druhý důležitý krok. Obsadit nový ústav. Boží Prozřetelnost to zařídila sama. Fara, kde don Pestarino bydlel, byla stejně na spadnutí a obec se rozhodla postavit po zboření staré fary novou. Navrhovala panu faráři, aby se po čas práce přestěhoval do sousedního domu, kde bydlely Dcery Panny Marie Pomocnice. Nikdo ve vsi nevěděl, jak to s nimi je a lidé si mysleli, že by se ta děvčata mohla zatím všelijak odbýt. A tu don Pestarino s radostí slyšel, že padl i návrh, že by se děvčata mohla nastěhovat prozatím do prázdné novostavby ústavu. Rád přijal návrh a 25. května odevzdal klíče od fary obecní radě. Neví se přesně, kdy dcery odešly do nového bydliště. Bylo to všelijaké. Do ústavu samotného se přestěhoval don Pestarino se svou domácností, dcery se zatím musely spokojit s tím domem vedle a něco

k tomu také ty ze vsi z Družiny Neposkvrněné. Ať se všechny modlí. Já se budu také modlit k Pánu a k Panně Marii, zde na posteli. A řekněte jim, že žehnám novému institutu.“

Zatím ještě nebyla zcela vyřešena otázka oděvu nových řeholnic. V prvních stanovách se říkalo, že mají mít stejný oblek, skromný, jak se sluší a patří na řeholnice. Barva a tvar se ještě určí. V pozdějších formulacích stanov se už říkalo: „Oblek bude černý, rukávy dlouhé až po prsty a široké 46 cm, pláštík dlouhý po pás.“ Don Bosco si představoval jejich oblek takový, jaký nosí zbožné ženy středního postavení, žijící ve světě, pro všechny stejný, hnědé barvy, s pláštíkem navrch a s malou hedvábnou černou kraječkou na rukávech. Když by šly do kostela nebo na vycházku, měly by na hlavě šátek modré barvy. Don Pestarino už přinesl s sebou od Marie Mazzarelové zhotovený vzor a Don Bosco si jej prohlédl. Ale pak řekl: „Měl by si to někdo na sebe obléknout.“ A vyzval koadjutora Enriu, aby se do toho navlékl. Enria to udělal a Don Bosco se dal do smíchu: „Jsi štramák! Opravdu jsi štramák!“ Proti oblečení nebylo námitek, jen Don Bosco myslel, že by barva mohla být tmavší. Ale pro velkou chudobu tak jako tak ještě uplyne pár let, než budou mít sestry jednotné šaty.

měly v přízemí ústavu. Moc toho nebylo, ale pomalu se prostor upravoval a rozšiřoval. Přišlo i obávané. Když se lidé ve vsi dověděli, že dcery vytvářejí novou kongregaci řeholnic sester, bylo z toho všeobecné pobouření. Jen velká úcta k Donu Boskovi uchránila dona Pestarina, že se proti němu nezvedla nějaká větší nevole. Ale jak v duchu zajásala Marie Mazzarelová, když si uvědomila, že ústav, který začínají obsazovat, je vlastně ono stavení, které kdysi viděla ve snu hemžit se děvčaty. Že lidé nedělali příliš veliký povyk bylo třeba připsat také skutečnosti, že nikdo nevěřil, že by dcery byly schopné zamýšlenou ženskou kongregaci doopravdy vytvořit. Ty ze začátku opravdu jen živořily. Než Marie ukázala, že není ledajaká žena, ale žena statečná. Ústav ještě nebyl dokončen, ale ona celé dny sbírala se svými družkami kameny po mezích, aby bylo z čeho stavět. Když přišel den prádla, dcery pod jejím vedením dovedly celý den víceméně o hladu u vzdálené řeky Roverna prát a sušit. Přitom Marie zůstávala veselá a všechny povzbuzovala k vytrvalosti. Tak se stále více stávala matkou společenství a ono se stále více zocelovalo ve ctnosti.

Zatím diecéze Acqui dostala nového biskupa v osobě monsignora Sciandry, Don Boskova přítele a obdivovatele. Don Bosco se s ním dohodl, že se vykonají obláčka a první sliby nové kongregace. Předcházet jim měla od 31. července do 8. srpna duchovní cvičení. Kázat je měli acquijský katedrální arcikněz don Olivieri a děkan don Marek Mallarini. Don Bosco slíbil, že na zakončení cvičení přijde sám. Vzkázal do Mornese: „Řekněte našim dobrým dcerám, že přijdu a spolu podepíšeme slib, že budeme žít a že zemřeme pro Pána pod ochranou a s krásným jménem Panny Marie, Pomocnice křesťanů.“

Pan biskup, který se ujal diecéze na svátek Zjevení Páně, ale po svátku Božího těla dostal zánět pohrudnice a potřeboval zdravý venkovský vzduch, rád přijal pozvání a přijel do Mornese k Dcerám Panny Marie Pomocnice na dovolenou. Don Pestarino mu upravil bydlení v druhém poschodí

a biskup byl rád, že může asistovat při zrodu nové kongregace. Funkci měl původně vykonat Don Bosco, ale ten byl zrovna po vysilující cestě po Ligursku a necítil se dobře. K tomu měl před sebou namáhavou cestu na duchovní cvičení u svatého Ignáce a v domě umírajícího mladého spolubratra Jana Camisassu. I vzkázal panu biskupovi, aby vše udělal sám, že bohužel nebude moci přijet.

Dcery byly Don Boskovým rozhodnutím samozřejmě zarmoucené a pan biskup mu psal, aby přece jen přišel aspoň se ukázat, a tak se stalo, že světec 4. srpna opravdu k večeru přijel. Aby nemusel být dlouho v Mornese, pan biskup rozhodl, aby se obláčka a sliby uspíšily a duchovní cvičení aby se dokončila až po nich. A tak byl Don Bosco v Mornese, ano, i konferenci sestřím udělal. Obláčku provedl a sliby přijal pan biskup, ale Don Bosco musel mít aspoň ještě závěrečný proslov. Oblečeno bylo napoprvé 15 děvčat a 11 z nich včetně Marie Mazzarellové složilo první sliby. Novicky dostaly medailku Panny Marie Pomocnice, sestry náprsní křížek. Jedna žadatelka nedělala sliby. Trvala na svých osobních pobožnostech a nestála o ty společné. Don Bosco sám řekl, že takové se mezi sestry nehodí. Dívka po nějakém čase z institutu odešla.

V závěrečném proslovu řekl Don Bosco sestřím mimo jiné toto: „Máte trápení a já to na vlastní oči vidím, že jste pronásledované a posmívané. Dokonce vaši příbuzní se k vám obracejí zády. Divím se, že nedělají ještě hůř. Ale otec svatého Františka z Assisi se choval k svému synu ještě hůř. Budete se tedy snažit stát se svatými a časem budete moci vykonat mnoho dobrého pro tolik duší, ovšem budete-li pokorné. Dodejte si odvahy. Jen tak budete schopné splnit své nové poslání.

Vesnice se brzy upokojila a místo posměchu nastoupil obdiv pro statečné dívky – vesměs morneské rodačky. Marie byla Donem Boskem potvrzena jako jeho zástupkyně (vicaria) a ostatní byly potvrzeny tak, jak byly zvoleny. Donu Pestarinovi Don Bosco řekl, aby nechal sestry samostatně se vyvíjet, aby jim byl nadále jen duchovním rádcem a ochráncem. Mazzarellová by se byla nejraději zbavila těžké odpovědnosti, ale Don Bosco jí řekl: „Budte klidná, Pán Bůh se postará!“

I tato návštěva Mornese byla provázena divem Panny Marie Pomocnice. Ve vsi byl nějaký Jeroným Bianchi. Trpěl už několik měsíců těžkým zánětem ischiatického nervu a přibelhal se do ústavu k Donu Boskovi s prosbou o uzdravení. Don Bosco mu dal požehnání a slíbil mu, že na Vše svaté už bude zcela zdrav. To se stalo do slova a do písmene. Ten člověk pak byl 10 let zcela zdrav, ale po desíti letech se nemoc opakovala. Přijel do Turína a Don Bosco mu slíbil, že v březnu bude zase zdrav (jeho návštěva byla o svátku svatého Františka Saleského). I to se doslova splnilo.

Donu Boskovi moc záleželo na tom, aby si sestry osvojily opravdového řeholního ducha. Proto prosil sestry svaté Anny v Turíně u Barolové, aby dvě z nich šly do Mornese a zaučily dcery do řeholního života. V postní době roku 1873 tam chodila sama jejich generální představená se svou sekretářkou, pak ji vystřídala jiná sestra. Tím se chtěly sestry svaté Anny Donu Boskovi revanšovat za práci, kterou jim věnoval jako mladý kněz. Dcery byly za to vděčné a vyvinulo se svaté závodění ve ctnosti mezi oběma instituty. V červenci byl pan biskup opět v Mornese v onom sousedním domě a přijel tam i Don Bosco. Pan biskup tam pobyl dosti dlouho a Don Bosco tam jel ještě jednou s donem

Cagliierem. Dcery právě dělaly duchovní cvičení a světec měl příležitost znovu je nadchnout. Byl rád, že mezi nimi viděl také sestry svaté Anny. Kongregace měla opět přírůstky. Matka Mazzarellová představila Donu Boskovi sotva patnáctiletou Terezku Mazzarellovou, dívku slabšího zdraví. I ona chtěla obléci řeholní šat, jenže vikářka si netroufala udělat to bez Don Boskova vědomí. Světec se na děvče podíval a pak řekl: „Jen ji přijměte, přijměte ji! Když zemře, aspoň bude v nebi výš!“ Obláčka a sliby se konaly na svátek Panny Marie Sněžné, když už byli Don Bosco a don Cagliero pryč. Všechno vykonal sám pan biskup.

Biskup Sciandra institutu zřejmě přál a nyní mu dekretem udělil potřebné fakulty. Institut začínal být známým i na veřejnosti. O novém ústavě psala Civiltà Cattolica a doporučovala jej. V Mornese se toho roku konaly první závěrečné zkoušky. Byl při nich přítomen i pan biskup a několik turínských profesorů. Byli spokojeni s úrovní. I morální stav komunity byl velmi dobrý. Sestry svaté Anny pokládaly svou přítomnost za zbytečnou a o prázdninách přestaly poskytovat sestřím svou asistenci. Jenže sestra vikářka se pořád necítila schopnou řídit komunitu a Donu Boskovi nezbylo než požádat o to jistou turínskou paní Blenginiovou, vdovu, která však dostala duchovní formaci od svatého Josefa Cafassa a mohla sestřím hodně pomoci radou. Paní přijala, ale byla v Mornese jen dva či tři měsíce. Pak pobyt odřekla. V neposlední řadě nesouhlasila s „přílišnou“ chudobou zdejších sester.

V lednu v Mornese zemřela první Dcera Panny Marie Pomocnice a, jelikož si Mazzarellová stále ještě netroufala na představený úřad, Don Bosco v souladu s ustanovením stanov, že má jako hlavní představený sester právo nechat se zastupovat některým knězem, pověřil touto funkcí dona Jana Cagliera. Panu biskupovi psal o schválení a v dopise stálo: „Generálním ředitelem bude některý člen salesiánské hlavní rady, místním ředitelem pak bude ten, komu bude svěřeno řízení jednotlivého domu nebo ústavu.“ Biskup toto rozhodnutí Dona Boska schválil a don Cagliero měl už v postní době v ústavu sester duchovní cvičení. Don Pestarino ho představil sestřím jako „Don Boskova zástupce“. To už byl Don Bosco v Římě a musel tam pobýt poměrně dlouho. Obvyklá porada ředitelů byla až v dubnu. Z referátu, který připravil don Pestarino, se dovídáme, že sester se sliby měl Institut 14 – jedna z nich už odešla do nebe, novic 8, postulantek 8, chovaneček 17. Morální stav označil don Pestarino za skvělý a pěl na něj samou chválu. Jistě nepřeháněl, protože každým dalším dnem mohl obdivovat pokroky, které komunita vedená Marií Mazzarellovou dělala.

Není růže bez trní. Měl to zakusit hned v prvním rozkvětu též institut sester, které Don Bosco založil. Právě v nejlepším ztratily dona Pestarina. O svátku Nanebevstoupení Páně sestry poprvé překrásně zazpívaly polyfonií složenou donem Cagliierem. Don Pestarino měl kázání, ale byl při něm velice naměkko. Mluvil o květech, které tu rozkvetly a měl přitom na mysli komunitu sester. Tak ho to dojalo, že ani kázání nedokončil. Druhý den byl znovu tak nezvykle disponován. Brzy ráno zpovídal ve farním kostele a podával svaté přijímání, pak měl v ústavě komunitní mši svatou a po ní četl kratičké rozjímání z Don Boskovy knížky „Měsíc máj“. Zrovna to bylo rozjímání o smrti. Byla tam slova: „Může se stát, že mě smrt zastihne v posteli, nebo při práci, nebo na ulici nebo jinde. Nemoc, horečka, nějaká příhoda vzaly život už tolika lidem a mohou jej vzít i mně. Může to

přijít za rok, za měsíc, za týden, za hodinu, mohu zemřít třeba hned, až dočtu tyto řádky.“ Don Pestarino četl s hlubokým dojetím a sestry cítily, že mu není dobře. Pak se však uklidnil a šlo se na snídani. Kolem jedenácté rozmlouval s koadjutorem Scavinim a s Vignou, kteří přijeli do Mornese pracovat na nějakém nábytku a při té rozmluvě se don Pestarino najednou skácel. Podchytili ho a odnesli do jeho světnice. Byla to mozková mrtvice. Přiběhl jeho bratr – lékař, přiběhl i místní doktor, ale nebylo pomoci. Odpoledne ve tři hodiny don Pestarino skonal. Bylo mu 57 roků.

Telegrafovalo se hned do Turína a odtud přijel narychlo zavolaný don Bodrato, který byl kdysi v Mornese učitelem, než se stal salesiánem. Přijel vyřizovat pohřeb. Pak přijel 17. května don Cagliero a druhý den 18. května zpíval pohřební mši svatou. Byl s ním ještě další člen hlavní rady don Lazzerro. Pohřbu se zúčastnilo mnoho kněží z okolí a samozřejmě veliký zástup věřících.

Protože měl don Pestarino salesiánské sliby, byl členem kongregace. Jen ze zvláštních důvodů zůstával v rodišti. Don Bosco o něm napsal v příštím roce pěkný nekrolog. Hlavní myšlenka byla, že sice pocházel ze zámožné rodiny, ale byl stále pod vlivem slov Písma svatého: „Co vám nadbývá, rozdejte na almužny.“ To on také dělal. Zřekl se všeho a všechno obrátil ve zbožná díla, z nichž poslední bylo postavení ústavu, kde našly svůj první dům Dcery Panny Marie Pomocnice.

Smrt dona Dominika Pestarina nebyla jediná v té době. Týden po jeho pohřbu zemřela chovanka ústavu, neteř už známé paní Blenginiové, a pak 5. června druhá sestra – Corinna Arrigottiová, první učitelka hudby v ústavě sester, vzorná Dcera Panny Marie Pomocnice.

Don Bosco se postaral, aby sestry nezůstaly bez kněze a s dovolením pana biskupa jim poslal jako místního ředitele dona Josefa Cagliera, synovce dona Jana Cagliera. Odvolal ho z ústavu ve Varazze, kde měl funkci duchovního ředitele domu.

V půli června přijel Don Bosco sám do Mornese v doprovodu dona Jana Cagliera. Dům byl ještě ve smutku a dcery se podobaly vyplašeným holubicím, ale přítomnost Dona Boska vnesla do jejich srdcí klid a důvěru. Byl přítomen mši svaté za dona Pestarina, jak se slavívá o třicátém dni od smrti, věnoval se také přípravě další obláčky a slibů. Bylo také třeba pomýšlet na vyslání sester na různá místa mimo Mornese. Začínal být o ně zájem. Dílo vůčihledně rostlo.

Postulantek, které z jeho rukou dostaly řeholní roucho, bylo 13, novickek, které do jeho rukou složily sliby, bylo 9, z nich dvě budou velikou oporou institutu v dalších letech. Můžeme jmenovat sestru Emilii Moscu, která bude plných 25 let generální asistentkou Institutu, dále Jindřišku Sorbovou, která vstoupila do Institutu v roce 1872, v roce 1880 už byla zvolena asistentkou, rok nato generální vikářkou a v té funkci bude pokračovat přes 58 požehnaných let. 15. června po mši svaté za dona Pestarina byla volba představené. Každá sestra řekla šeptem Donu Boskovi jméno a on si je zapsal. Všechny hlasy byly dány Marii Mazzarellové. Pak následovala volba vikářky. Byla zvolena Petronilla Mazzarellová. Ekonomkou zvolily sestry Janu Ferrettinovou, asistentkou Felicinu Mazzarellovou, sestru Marie, magistrou Marii Grossovou. Po volbě představené řekl Don Bosco s úsměvem: „Jsem rád, že jste byly tak jednomyslné. Já bych

nevolil jinak.“ A schválil, aby Marii i ostatní zvolené nazývaly matkami.

Odpoledne Don Bosco shromáždil zvolené a měl k nim praktickou řeč. Mimo jiné řekl, aby pokud možno respektovaly přirozené sklony jednotlivých sester při určování jejich zaměstnání. Někdy se zdá, že je třeba určovat zaměstnání prostým rozkazem, ale to není dobré. Škodí to sestře a celku také. Raději ať se učí sestry dělat všechno s pravým úmyslem. Konečně řekl sestrám, že ho bude zastupovat don Jan Cagliero, protože on sám nemůže mít na očích jednotlivé potřeby komunit. Monsignor k tomu později řekl v informativním beatifikačním procesu Dona Boska, že tento považoval vždy za svůj osobní úkol starat se o hochy. Proto se neuvazoval v duchovním vedení žen, ani když to byly řeholnice. Tuto svou delikátnost dovedl až k extrému, že si ani nechtěl vzít přímo na starost řízení Institutu dcer Panny Marie Pomocnice, který sám založil. Proto vždy pro tento úkol jmenoval některého ze svých kněží a dával mu titul generálního ředitele. Stejnou jemnost ukazoval až do pozdního stáří tím, že všem děvčatům vykal, leda že by to byla jen zcela malá děvčátka. Ani se jim nedíval přímo do tváře, s výjimkou, když jim dával nějaké svaté napomenutí nebo je požehnával společně s jejich rodiči.

Don Boskova návštěva zanechala ve všech hlubokou radost. Krátce nato Don Bosco dostal od sester, novickek, postulantek a odchovanek k svátku krásné příspěvy, ze kterých lze vyčíst lásku, kterou pojaly k tomuto svému otci. Bůh ve svých nevyzpytatelných úradcích ještě nepřestal zkoušet mladé dílo. V létě jim těžce onemocněl jejich nový ředitel don Josef Cagliero. Don Bosco hned nařídil donu Ruovi, aby poslal do Mornese někoho na zástup. Cagliero zemřel svatou smrtí 5. září ve věku pouhých 27 let. Stonal přes měsíc, nevíme nač. Jeho otec si ho chtěl vzít domů, ale on nechtěl.

Don Bosco byl jeho smrtí velice zarmoucen, ale zcela se smířil s touto novou zkouškou. Po smrti Josefa Cagliera se stal novým ředitelem sester don Jakub Costamagna, muž horující pro dokonalé zachovávání pravidel. S ním se v našem vypravování ještě mnohokrát setkáme, protože sehráje velikou úlohou v zakládání salesiánského díla v Jižní Americe.

Velikým štěstím pro Institut bylo, že stála v čele žena opravdu veliká ve ctnosti. V jejím rodišti nebyla škola, proto neuměla psát. Číst se naučila sama a teprve po svém zvolení za představenou ji naučila psát spolusestra Mosca. Zato ve ctnosti ji nikdo nepředčil. Ctnost podivuhodně vykvetla na základě její zdravé přirozenosti. Byla nadaná a vzácně soudná. Měla velkodušnou, dynamickou povahu, ale současně byla naprosto pokorná a poslušná. Co nejvíce překvapuje, ona si instinktivně od svého řeholního zasvěcení vzala Dona Boska za svůj vzor a napodobovala ho s příkladnou oddaností. Říkala sestrám: „Žijme v přítomnosti Boží a v přítomnosti Dona Boska. Don Bosco to chce tak a tak, on k nám mluví jménem Božím, musíme to dělat, jak on chce.“ Snad právě toto bylo tajemství neobvyklého rozkvětu Institutu.

Rok 1874 byl korunován založením druhého domu sester, a sice v Borgo San Martino. Toho roku vstoupila do kongregace jako postulanka Kateřina Dagherová, sestřeniце salesiána dona Josefa Daghera, další to významná žena, která v roce 1881 nastoupí po zemřelé matce Mazzarellové a bude po 43 let řídit institut. Ještě za života Dona Boska vstoupí do institutu tři praneteře Dona Boska: Rosina,

Clementina a Eulalia, dcery jeho synovce Františka. Ty první dvě zemřou ještě mladé v roce 1892. Ta poslední – Eulalia, vynikne jako ředitelka, inspektorka, ekonomka a generální rádkyně kongregace.

Při smrti Marie Mazzarellové v roce 1881 čítal institut 26 domů, 139 profesek a 50 novicек. Při smrti Dona Boska v roce 1888 50 domů, 300 profesek a 99 novicек. K 31. prosinci 1938 – datum vydání X. svazku Memorií – 799 domů, 8 244 profesek a 738 novicек. V tom roce žilo ještě něco přes sto sester, které znaly svého zakladatele Dona Boska.

Don Bosco měl své duchovní dcery otcovsky rád a ony jeho lásku cítily. Vážil si jejich povolání. Často jim říkal: „Řeholní sestřička! To je veliká milost od Panny Marie Pomocnice. Máte vůči ní veliký dluh vděčnosti!“ Jindy: „Zachovávejte stanovy do nejmenších podrobností. Konejte dobro! Dělejte všechno dobře! Dobře se modlete, zbožně, ale konejte dobře také materiální práce, kuchyni, v dílně...“ „Každý bod pravidel považujte za památku po mně. Pracujte, pracujte a nečekejte odměnu od tvorů zde na zemi. Odměnu vám dá Pán Bůh a ta bude mnohem větší, než si zasloužíte.“ V Borgo San Martino jednou řekl sestřičkám zaměstnaným v kuchyni: „Vy, co jste zde, nenařkejte nikdy na horko nebo na zimu. Můžete říci, že je horko nebo že je zima, ale ať to nezní jako nářek. Pamatuje si: Je to myšlenka, kterou vám dává na památku Don Bosco.“

Jednou řekl: „Naučím vás svaté pyše: Každá ať si říká, že chce být ta nejhodnější. Ale ať si nemyslí, že taková je. Říkejte si, že nechcete dělat žádný hřích a že chcete zemřít v práci pro Boží oslavu.“ Doporučoval jim veselost: „Jste všechny veselé? Doporučím vám svatost, zdraví, vědění a... veselost. Ať jste každá jako svatá Terezie. Pamatuje si: ďábel se bojí radostných lidí. On se vám bude snažit znechutit množství práce, kterou máte, ale když budete například spravovat punčošky svým malým uličníkům, myslíte si, že ty nožky budou jednou běhat v ráji! Stejně smýšlejte, když umýváte nádobí a vůbec při každé práci. I tím můžete zachraňovat duše!“ Často opakoval: „Všichni musíme nést kříž Kristův a naším křížem jsou všechna utrpení, která nás v životě potkají. Některé z vás, to vím, trpí hodně, ale v nebi se trní změni v růže.“

Dcery si v jednom ústavě stěžovaly, že nakoupily trochu jablek pro hosty, ale děcka jim vlezla do komory a jablka ukradla. Don Bosco: „To je také vaše vina. Řekněte

prefektovi, ať tam dá hned pořádkový mříž. Je třeba zabránit hříchu. V tom je Don Boskův preventivní systém.“ Vůbec při všech návštěvách světce v komunitách se mohly sestry od něho učit. V Lanzu jednou sestry připravily kávu pro něho a pro pana ředitele. Do jeho hrníčku rozšlehaly vajíčko, ale on to nechtěl. Vyměnil hrnky a ten s vajíčkem nabídl řediteli. Řekl, že je jeho povinností dávat dobrý příklad. Teprve, když ředitel nechtěl za živý svět tuto přednost, vypil vylepšenou kávu sám.

Ještě jedna hezká epizodka: V roce 1874 sestry založily svou druhou komunitu při salesiánském ústavě v Borgo San Martino. Ředitelkou se tam stala rodná sestra svaté Mazzarellové Felicita. Když je tam Don Bosco přišel poprvé navštívit, tato k němu přišla se zasmušilou tváří a předložila mu vážný morální problém k vyřešení. Ředitel domu rozhodl, aby sestry dostávaly jako salesiáni dva příkrmy, ale sestry se proti tomu vzbouřily. V Mornese dostávala každá je jeden příkrm. Co dělat? Don Bosco naoko zvažněl a pak řekl: „To je opravdu vážná věc. Když vám řeknu, že máte dodržovat morneskou zvyklost, bude to podraz na ředitele. Když budu s ředitelem, bude to zase proti morneským zvyklostem. Co dělat?“ Pak si dal přinést oba už připravené příkrmy, sesypal je na jeden talíř a zasmál se: „Teď je to vyřešené. Teď se nebude zlobit ani ředitel, ani Mornese.“ Všichni se tomu srdečně zasmáli.

Sestry vždy s dojetím vzpomínaly, jak je Don Bosco napomínal, aby nezapomněly v dopisech rodičům pokaždé vyřídít pozdrav od něho s ujištěním, že Panna Maria těm rodinám, které darují některou dceru jejímu institutu, bude zvláště žehnat. Jednou zase řekl: „Jestliže budou salesiáni a dcery Panny Marie Pomocnice věrní svému povolání, uvidíte, jaké zázraky bude Panna Maria skrze ně dělat.“ A jindy: „Napište svým doma, že je Don Bosco pozdravuje a že je ujišťuje, že příbuzní všech salesiánů a dcer Panny Marie Pomocnice dojdou spásy svých až do třetího kolena.“ Ovšem Don Bosco dovedl říci také tvrdá slova. Tak ho kardinál Cagliero slyšel opakovat: „Dokud se budou salesiáni a dcery Panny Marie věnovat modlitbě a práci, dokud budou střídmí a budou mít ducha chudoby, dotud kongregace budou působit veliké dobro. Kdyby však – nedej Bože, slevili ze svých povinností, své horlivosti, oddali se nechuti k práci a začali milovat pohodlí, pak bude s nimi konec. Jejich křivka začne klesat a oni narazí na zem a zabijí se.“

17 Zbožná společnost definitivně založena

Don Bosco v roce 1874 napsal, že Zbožná společnost svatého Františka Saleského byla založena vlastně již roku 1841 v den Neposkvrněného Početí Panny Marie, když měl Don Bosco se zednickým učněm první hodinu náboženství, a měla tedy za sebou 33 let života a působení. Ovšem další vývoj byl svízelný, protože doba byla zlá. Itálie byla v moci liberálů, kteří se rozhodli zlomit církve a postupovali při tom velmi nelidsky. Jejich zlost byla obrácena především proti veliké opoře papeže – proti řeholníkům. Prakticky všechny řehole byly zakázány, řeholníci rozptýleni a kláštery zkonfiskovány. Ale pak přišli na řadu biskupové, semináře, prostě liberálům šlo o to vůbec vymýtiti vliv církve ze života národa. A právě v té době Don Bosco budoval své prozřetelnostní dílo. V roce 1852 turínský arcibiskup Fransoni schválil dílo Dona Boska jako dílo diecézní, v roce 1858 pak Don Bosco domluvil s papežem Piem

IX. založení kongregace na nových moderních zásadách, v roce 1859 došlo k formálnímu založení nové kongregace, která však pro veřejnost volila nazývat se raději společností než kongregací, a v roce 1864 už vydal Řím pro salesiány takzvané *Decretum laudis* – pochvalný dekret, což znamenalo, že bere Don Boskovo dílo na vědomí a pod ochranu. Pak uplynulo dalších pět let po vydání Dekretu o schválení Salesiánské společnosti. To bylo v roce 1869. Celkem tedy uplynulo od soukromého založení v roce 1859 do římského uznání v roce 1860 deset let. O tom všem jsme psali v minulých svazcích. Ovšem to nebyl ještě konec, ještě bylo třeba zdolat veliký problém týkající se stanov Společnosti a hlavně problém svobody od zásahů biskupů do interního života kongregace. O tom chceme pojednat v tomto svazku.

Don Bosco neměl zpočátku úmysl zakládat řeholní společnost. Myslel si, že by pro jeho účel stačilo založit jen

volné sdružení kněží a laiků, kteří by pracovali pro chudobu, opuštěnou a velmi ohroženou mládež. Ale už Pius IX. mu jasně řekl, že bez řeholních závazků zamýšlená Společnost neobstojí. A sám více méně načrtl hlavní zásady, na kterých měl Don Bosco vypracovat salesiánskou ústavu – stanovy. To byl také důvod, proč Don Bosco nazýval papeže Pia IX. spoluzakladatelem Salesiánské společnosti. Ovšem je třeba říci, že Don Bosco měl už svůj náčrtek a v V. svazku Memorií se nachází exemplář nadepsaný „Prvotní pravidla Zbožné společnosti svatého Františka Saleského“, což je elaborát, přepracovaný a předložený papeži. Původní není k nalezení. Ale to, co Don Bosco předložil papeži, nemohlo být definitivní. Papež musel zkoumáním textu předložit příslušné kongregaci pro řeholníky a tam měli námítky, návrhy a protinámítky. Don Bosco musel hodněkrát text přepracovávat, než dospěl k definitivnímu textu. V salesiánském archivu se nachází asi tucet různých kopií s poznámkami Don Boskovými, s rukopisnými vsuvkami don Ruovými, než byly v roce 1867 stanovy poprvé vydány tiskem valdocké salesiánské tiskárny. Ani tehdy ještě nebyl konec svízeli.

Hlavně zůstávala nevyřešená otázka dimisoriálek, to je kdo je oprávněn představovat salesiány ke kněžskému svěcení. Turínský arcibiskup upíral Donu Boskovi právo dávat dimisoriální listiny těm, kteří patřili do jeho diecéze a ponoukal jiné biskupy, aby činili podobně. Tím byl Don Bosco stále odkázán na milost a nemilost biskupů a při každém novém případě musel bojovat za dotyčného salesiána, aby mohl přijmout svěcení. Ještě, že měl v Římě přátele, například kardinála Berardiho a monsignora Manacordu, kteří měli značné slovo u papeže. Bylo velikým úspěchem, když papež dal Donu Boskovi dovolení dát vysvětit postupně jen deset nových kněží na vlastní konto, ať byli jakéhokoli věku. Jinak směl představovat k svěcení jen ty, kteří byli u něho v ústavě od 14 let, ale ne později přijatě.

Když se Don Bosco po svém uzdravení z nemoci vrátil z Varazze domů, svěřil záležitost svěcení generálnímu katechetovi donu Janu Caglierovi a ten v té věci hodně spoléhal na známost s monsignorem Manacordou, i když tento byl už biskupem ve Fossanu. Asi v tom nebyl zběhlý, protože v korespondenci s římskými úřady sem tam nějakou formalitu opomenul a monsignor ho na to občas jemně upozorňoval. Cagliero zase reagoval tím, že mu otevřeně řekl, co si myslí o napomenutí. Monsignor nebyl háklivý na Caglierovy poznámky, ale horší to bylo s arcibiskupem turínským, který ještě jako saluzský biskup býval vůči salesiánům velmi přátelský, ale nyní si je držel pěkně od těla a žárlivě si střežil odstup.

První, kdo to zakusil, byl don Costamagna. Kázal duchovní cvičení pro polepšovance v Generale a na konci bylo biřmování. Costamagna vítal pana arcibiskupa a dovolil si ho podomácku zeptat na zdraví, na jemu známé rodinné příslušníky, ale pan arcibiskup nehnul brvou a nakonec se ptal: „Kdopak vy jste?“ „Přece Costamagna, co v Lanzu zpíval a hrál, když jste tam přišel na návštěvu.“ A monsignor Gastaldi: „Tak si pamatuj, kdo jsem já a uvidíš, jaký je rozdíl mezi mnou a tebou.“ A začal se bavit s druhými. Také Cagliero zakusil změnu, která nastala v bývalém příteli Oratoře. Šel na ordinariát něco oznámit a, když byl oznamován jako návštěva, slyšel, jak pan arcibiskup řekl, že ho přijímá jako Cagliera, ale ne jako salesiána. Ten však pohotově řekl, že nesalesián Cagliero neexistuje a sebral se a šel domů. Mezi Donem Boskem a jeho bývalým přítelem se nyní vršila

přehrada. Don Bosco musel usilovat o svobodu své kongregace, aby jí mohl dát světový rozměr, arcibiskup si naopak chtěl nad salesiánskou kongregací uchovat plnou biskupskou pravomoc a udržet si ji celou pro svou diecézi. Byla to stanoviska protichůdná a nesmiřitelná. Donu Boskovi nezbylo, než jít svou cestou a snášet trvalé nepřátelství kurie. Že kvůli tomu vznikaly neustálé nepříjemnosti a že třeba všelicos zavinili i lidé kolem jednoho i druhého, je přirozené. Kde není spravedlnost, tam nemůže být ani plná láska.

V této atmosféře psal Don Bosco v létě 1872 kardinálovi Berardimu do Říma, aby se laskavě zeptal Svatého otce, zde by byl čas začít usilovat o definitivní schválení stanov. Kardinál mluvil s papežem a koncem srpna mu odepsal, že papež souhlasí, ovšem aby věc šla normální úřední cestou.

Don Bosco se dal do práce a, protože sekretář kongregace pro řeholní záležitosti Stanislav Svegliati trval na dodržení známých „třinácti poznámek“ (tredecim osservazioni), důkladně zrevidoval již vytištěné stanovy, aby vyhověl římským požadavkům a zároveň aby také co nejvíce prospěl své kongregaci. Současně však pracoval i arcibiskup Gastaldi. Napsal sice Donu Boskovi velmi laskavý dopis, v němž mu sliboval napomáhat, aby se kongregaci dostalo plného uznání církve, ale hned žádal, aby mu Don Bosco předložil všechny dokumenty týkající se svěcení salesiánů a žádal, aby každý kandidát napřed složil v semináři zkoušku ze dvou traktátů teologie, a sice každý kandidát z jiných traktátů, aby bylo vidět, že se pořádně studovalo. Dále žádal, aby se každý kandidát dostavil k němu osobně ne méně než 40 dní před svěcením a každý aby si od Dona Boska přinesl listinu, kde by bylo dopodrobna vypsáno, o koho jde, jaká je jeho rodina, kdy přesně vstoupil do salesiánského ústavu, co a jak tam studoval, kdy a kde složil první sliby, kdy a kde je obnovil, a připomenul, že by sice mohl žádat, aby Don Boskovi bohoslovci chodili do školy do semináře, ale že se spokojí se zmíněnou zkouškou.

Don Bosco už znal svého arcipastýře a 9. listopadu 1872 mu napsal dopis, v němž si vylil srdce a dal mu cítit, že požadavky, které vyjádřil ve svém dopise, v praxi znamenají, že Donu Boskovi nezůstává vůbec žádná pravomoc ve věci připravování a připouštění salesiánů k svěcení. Pan arcibiskup mu hned po přijetí dopisu napsal svůj další, v němž mu klidným, až ledově klidným tónem udělil poučení a projevil své rozhodnutí zabrzdit vývoj kongregace v tom smyslu, v jakém si jej přál Don Bosco jako zakladatel. Za záminku si vzal skutečnost, že Don Boskovi salesiáni nemají řádný, od světa oddělený noviciát. Na tom postavil celou argumentaci. Tvrdil, že dokud nebudou mít salesiáni v pořádku noviciát, nebudou dostávat řádnou výchovu a budou se opakovat nepořádky a stížnosti. Na konci dopisu poučil Dona Boska: „Přesvědčte se, že nemám v úmyslu bořit, ale stavět. Nechci brzdit konání dobra, ale podporovat je. Proto si dodejte mysl i dále dělejte, k čemu se cítíte povolán od Pána. Přijdou-li stížnosti, nezneklidňujte se, ale raději se zamyslete, není-li v nich ukryta pravda, a když se setkáte s pokořením, neurážíte se, aspoň ne navenek, a ani svým nedovolte, aby dávali najevo uraženost. Raději je učte, že nejlepším prostředkem k dosažení vítězství je mít trpělivost, modlit se a pokořovat se před Pánem a před lidmi. Tak to dělali svatí zakladatelé řádů a tak to musí dělat všichni, kdo je chtějí v zakládání napodobovat.“

Záležitost noviciátu byla vážná, ale nebyla pravda, že salesiáni neměli žádný noviciát. Měli ho a byli také odděleni

od ostatních, protože měli ve valdockém domě svůj zvláštní prostor, kde měli konference a kde vedli komunitní život. Jenom Don Bosco zatím nepovažoval za vhodné oddálit je od sebe a vytvořit pro ně samostatný dům. Doba byla ještě příliš horká, vztahy mezi církví a státem krajně napjaté, vytvoření samostatného noviciátního domu by neušlo pozornosti zlých lidí a mohlo vést k nemilým zásahům proti celému Don Boskovu dílu. Z toho důvodu Don Bosco o noviciátě nemluvil, ale užíval výrazu „doba přípravy“. V Oratoři sice byli novici také částečně pověřováni vyučováním náboženství a podobnými záležitostmi – to přece patřilo k formaci nových kádrů kongregace, ale vše se dělalo s mírou a s ohledem na to hlavní.

Don Bosco si arcibiskupův dopis přečetl mnohokrát a dobře nad ním rozvažoval, než mu na něj po dvou týdnech odpověděl. V dopise z 23. listopadu 1872 mu vysvětlil, jak je to s noviciátem. Napsal mu, že se ho na tuto věc vyptával už Svatý otec a co mu on o tom řekl. Řekl mu, že novici mají noviciát v trvání dvou let a každý den mají duchovní četbu, rozjímání, návštěvu Nejsvětější Svátosti, zpytování svědomí a večer on osobně má k nim skoro vždycky večerní slovíčko. Dvakrát týdně je v Oratoři zvláštní konference pro ty, kdo chtějí vstoupit do kongregace a jednou týdně pro všechny salesiány. Svatý otec byl spokojen a řekl mu, aby tak pokračoval, že jistě bude kongregace prosperovat. Také mu řekl, že kdyby se vyskytly překážky, ať mu vše předloží a on se bude snažit uvést vše do pořádku. To bylo těsně před zásadním schválením kongregace. Po tomto vysvětlení Don Bosco přikročil k druhé výhradě monsignora, k jeho tvrzení, že salesiáni – až na nějaké výjimky, ale velmi vzácné, nemají žádné ctnosti a že jim chybí pokora. Don Bosco mu vyjádřil opravdové podivení a psal, že by rád znal jména salesiánů, kteří jsou negativní, že je ochoten je napomenout, a kdyby se nepolepšili, vyloučit je z kongregace. Ale jen všeobecná tvrzení přijmout nemůže, protože mu nedávají možnost, stížnosti si ověřit. V dopise dále uvádí, že v Oratoři většina těch, kteří vstupují do kongregace, jsou u něho až sedm let, a tedy jsou prověřeni dlouhým pobytem u něho. Není pravda, že přijímá kdekoho. Například v uplynulém roce bylo v Oratoři v rétorice 120 hochů, ale u něho zůstalo jen dvacet, ostatní odešli do seminářů. Taková je skutečnost. Na ordinářovy poznámky o jeho vlastní osobě Don Bosco nereagoval. To ovšem neznamená, že ho nebolely. Večer toho dne, kdy napsal citovaný dopis, hovořil se svým sekretářem donem Bertou a posteskl si: „Jestli se Gastaldi stal biskupem saluzským a pak arcibiskupem

18 Znovu do Říma

Než se Don Bosco rozjel do Svatého města, vyžádal si audienci u pana arcibiskupa a ten mu ji povolil. Don Bosco věděl, že byl i on v Římě a že tam jistě jednal proti němu. Nemýlil se. Jeho Excellence ho přijala, řekla, že nepotřebuje nic po něm poslat, a dala mu žádané doporučení. V něm byly uvedeny podmínky: 1. Zakladatel předloží schválené stanoviny ordinářům. 2. Žádný člen nesmí být připuštěn k svěcení před věčnými sliby. 3. Ve stanovách musí být řádně vykreslen noviciát. 4. Svěcenci před svěcením podstoupí řádnou zkoušku u biskupa. 5. Biskup má právo vizitovat všechny kostely a kaple a zjistit, zda se tam zachovávají předpisy kánonů a zda se plní fundační povinnosti. 6. Nové kongregaci ať je přiznáno jen minimum vynětí z biskupské pravomoci,

turínským, do těch hodností ho prosadil – Don Bosco. Jak se změnil! Je to tím, že má kolem sebe špatné rádce například dona Soldatiho. Lidé jsou měnliví, ale všechno na světě pomine, pomine i toto. V Římě to máme dobré.“

Byla to veliká zkouška Don Boskovy svatosti. Jednání Gastaldiho mu bylo nepochopitelné. Nemohl o něm říci, že ho sužuje z nenávisti. Vždyť pár dní nato mu arcibiskup poslal dopis, ve kterém ho vyzývá, aby se stal členem jim zamýšlené a zakládané Akademie církevních dějin. Don Bosco radostně přijal a byl skutečně jmenován, ale div se světe! Příslušný diplom zůstal u pana arcibiskupa ležet a Don Bosco ho dostal teprve po arcibiskupově smrti. Pohazení a hned zase pohlavek! Věru svatí to nemají lehké.

V prosinci roku 1872 vydal pan arcibiskup okružník, kterým zakazoval v Turíně sloužit v kostelích a o Vánocích po půlnoci za sebou tři mše svaté. Odůvodňoval to nějakými nepořádky kolem půlnočních. Také tvrdil, že od nepaměti se měla sloužit jedna v noci, druhá za svítání a třetí ve dne. Don Bosco měl z Říma dovolení napřed na sedm let, pak natrvalo sloužit tři mše svaté za sebou. Psal tedy na ordinariát, ale pan arcibiskup rozhodl, že to může, ale jen – při zavřených dveřích. Nezbylo, než podřídít se a poslat lidem pozvánky a do kostela je pouštět bočním vchodem ze dvora.

Zatím Don Bosco dohotovil nový exemplář Stanov pro Řím. Připojil k němu krátký přehled o stavu Společnosti, jednak jako přílohu k žádosti o definitivní schválení, jednak aby nemusel každému vše znovu opakovat. Potřeboval, aby mu pan arcibiskup vystavil své doporučení a aby dovolil připojit je k přehledu. V tom smyslu poslal arcibiskupovi přání šťastných Vánoc a příslušnou prosbu. Pan arcibiskup nevyhověl a v soukromém rozhovoru mu dal na vědomí, že nemíní podepřít jeho žádost v Římě bez jasných podmínek. Ano, brzy se Don Bosco dověděl, že napsal všem biskupům kolem dokola a také biskupům z provincií, kde měl Don Bosco salesiánské domy, aby v případě, že je bude Don Bosco žádat o doporučení, následovali příklad z Turína a aby doporučení vážali na turínské podmínky. Jaké jsou, to se dověděl teprve tehdy, když mu vigevanský biskup poslal opis Gastaldiho přípisu. Naplnilo ho to zklamáním a měl strach, že se celé jeho snažení zhroutí. Zatím měl na deset let dovolení dávat dimisoriálky a nemusel spěchat, ale což dají-li v Římě arcibiskupovi zapravdu? Nebude vše horší, než to je? V tom smyslu prosil biskupa Manacordu, aby věc předložil kardinálovi Berardimu a zeptal se ho, zda by nebylo lepší raději nechat věc spát, aby snad nebylo hůř. Z Říma však dostal odpověď, aby bez bázně pokračoval a aby přijel jednat dál.

tolik kolik potřebuje nutně k existenci a nic víc, a ať všechna práva biskupa zůstanou trvale nedotčena.

Pro Dona Boska byla tato návštěva u arcibiskupa tak rušivá, že se už klonil k tomu, prozatím do Říma nejezdit, protože by to bylo zbytečné. Ale nakonec přece jen jel. To už monsignor napsal také kardinálovi Caterinimu, prefektu kongregace koncilu, a k svým podmínkám napsal ještě komentář, ve kterém Don Boskovu výchovu postavil do velmi špatného světla.

V únoru 1873 byl Don Bosco v Římě i se svým sekretářem donem Bertem. Znovu byl středem pozornosti Římanů, kteří zatím vystřízlivěli ze svého optimismu a potřebovali povzbuzení. 27. února byl u první audience u Svatého

otce. Byl u něho hodinu a čtvrt. Podle Don Boskových slov, kdyby bylo na papeži, už dávno by bylo vše skončeno. S datem 1. března byla vyhotovena žádost o definitivní schválení. Pomáhal mu ji sestavit sám sekretář kongregace pro řeholníky monsignor Vitelleschi. K žádosti byl připojen krátký přehled a k exemplářům stanov Prohlášení, ve kterém Don Bosco zaujal postoj k oněm třinácti poznámkám zmíněné kongregace a ke každé poznamenal, jak s ní naložil a jak jí vyhověl. V některých bodech ještě hájil své stanovisko, ale u každého přidal, že je ochoten zařídít se podle uznání Svatého Stolce.

Mezitím za ním do Říma přicházela žádaná doporučení od biskupů. Někteří Gastaldiho výzvy ignorovali, jen jannovský arcibiskup, i když chválil salesiánské dílo v San Pier d'Areně, zčásti se připojil k Turínu. Don Bosco poprosil také monsignora Manacordu, aby napsal doporučení, a ten tak učinil s takovým nadšením, že papež, když si to přečetl, řekl monsignorovi Vitelleschimu: „Slyšel jste? Tak už mi přece Dona Boska uspokojte!“

Doporučení biskupů udělala své. Bylo stanoveno, že bude co nejdříve jmenován konzultor, který stanovky přehlédne a dá svůj posudek, třebaže poznámky turínského arcibiskupa zůstávaly stále s otazníkem. Don Berto psal donu Lemoyneovi, že věc jde kupředu nadějně. Navenek tomu tak opravdu bylo. V dopise se píše, že monsignor Fratejacci před Donem Boskem vyjádřil přesvědčení, že se i turínský arcibiskup nakonec umoudří. Don Bosco jen pochybovačně řekl: „Myslíte?“ On na to: „Přece jste se přičinil, aby byl jmenován napřed biskupem v Saluzzu a potom arcibiskupem v Turíně.“ „Ano,“ řekl Don Bosco, „dopadl jsem však jako ta matka Coriolanova, která řekla, že nemít syna, nebyla by otrokyní. A já musím říci, že kdybych ho byl neprotlačil na biskupství, měl bych o překážku méně.“ „To jsem nevěděl,“ řekl zase Fratejacci, „tak monsignor Gastaldi je proti řeholníkům.“ Don Bosco: „Je. Vyčítá jim chyby. Jsou chyby, ale ať se napraví, není třeba zrovna bořit.“ „Bylo by třeba ho napomenout.“ Don Bosco: „Už ho napomenul papež. Monsignor suspendoval napravo nalevo v Saluzzu, a teď dělá totéž v Turíně. To víte, nutí nás dávat k církevní revizi i aritmetiky, kalendáře, drží rukopisy dlouho u sebe a my musíme přerušovat práci.“ „To mě překvapuje, ale vzpomínám si, že během koncilu nosil kleriku až skoro na zem. To zavání jansenismem. Také si vzpomínám, že když jste mne seznamoval s kandidáty na biskupství, řekl jste mi o jednom, že to je ten nejsvětější, to byl monsignor Galletti. A o dalším, že to je ten neučenější, a to byl Gastaldi. Potěš vás pán Bůh! Je mi Vás líto.“

22. března odjel Don Bosco z Říma a 30. se vrátil do Oratoře. Don Cagliero mu vypravoval, že měl malý incident. Šel k panu arcibiskupovi vyřídit zase nějaká svěcení a při té příležitosti si pan arcibiskup stěžoval. Pan rektor semináře don Soldati mu řekl, že do semináře přišel nějaký kněz salesián a mluvil prý příliš hlučně k pohoršení bohoslovců. Nemělo by se to opakovat. Cagliero hned řekl, že ví, kdo to byl. To don Bologna má takový hlas. Je z venkova a ještě se nenaucil mluvit potichu. Cagliero sliboval, že mu domluví, aby byl podruhé způsobilější, ale sám nyní také klopýtl, protože si dovolil nevhodnou poznámku, že don Soldati nemusel zrovna obtěžovat Jeho Excelenci. Jsou s Caglierem spolužáci, mohl to říci jemu a on by mu domluvil. Ovšem to také neměl říci. Pan arcibiskup se rozčílil. Vzal seznam s kandidáty svěcení a hodil jím o zem a hodinu se ještě rozčiloval,

co je to za pořádek takto mluvit s představenými. Když skončil, Cagliero sebral ze země papíry, uklonil se a potichu odešel. Od té doby se i on učil mluvit diplomaticky.

Don Bosco měl u pana arcibiskupa další vroubek. Byl u něho, a ten mu na přivítanou řekl: „Tak vidíte, samé ožehavé případy! Zás musím jednoho suspendovat a zakázat mu sloužit a udělovat svátosti.“ Don Bosco se ho ptal, kdože je to a on, že kanovník, a řekl mu jméno. „Z Chieri?“ „Ano, z Chieri,“ odpověděl monsignor. Don Bosco dotyčného znal. Byl to dobrý člověk, všichni ho měli v Chieri rádi. Ale byl trochu tvrdohlavý a měl zase s někým něco kvůli nějaké kapli. Začal za něho orodovat, ale nic to nepomohlo. Představený trval na svém. Dotyčný byl vnesením trestu zlomen a přišel do Oratoře prosit Dona Boska, aby ho zachránil od hanby a přijal ho na nějaký čas k sobě. Don Bosco se nad ním smíloval a poslal ho do Ligurska do Alassia. Ale zas si to rozlil u ordináře.

Nyní byla každá maličkost dobrá k projevu nelibosti. Don Bosco měl připravené dva jáhny ke kněžskému svěcení. Jednalo se o Aloise Lasagnu a o Jana Baccina. Oba se stanou výbornými misionáři, Lasagna dokonce biskupem v Brazílii. Tehdy však byli oba ještě jen obyčejnými salesiány a museli počítat s tím, že jejich svěcení neprojde jen tak. Skutečně. Ordinář si umínil aplikovat stroze své požadavky a nemínil dovolit, aby byli ordinováni v jiné diecézi. Na kleriky z Oratoře to působilo neblaze a ne jeden byl zviklán v povolání. Jeho Excelence, kam přišla, všude naříkala na Dona Boska a vydávala ho za rozvraceče diecéze. Neváhala napsat dnes zveřejněný dlouhatánský dopis kardinálu Bizzarrimu, v němž sáhodlouze vykládá své názory na to, jak mají být salesiáni vychováni v noviciátě, cvičení v pokoře a sebezáporu, až by byli k sobě zcela lhostejní. Dělal hned konkrétní návrhy na omezení Salesiánské společnosti a její skoro naprosté podřízení jeho úsudku. Nechyběly ani zcela nepravdivé zprávy, které bylo snadné vyvrátit, ovšem pod podmínkou, že by se osočovaný mohl bránit. Již při čtení tohoto dlouhého dopisu čtenář cítí, na čí straně byla pravda.

Rok 1873 byl vůbec bohatý na momenty napětí mezi Donem Boskem a arcibiskupem Gastaldim. Bylo těžké držet rovnováhu. Don Bosco nemohl klidně přikyvovat na požadavky, které ubližovaly Bohem naporoučenému dílu. Musel bojovat. Ale dělal to se světeckou rozvahou, kterou nakonec církev plně uznala za hrdinskou ctnost. Mluvil jasně, když mluvil s lidmi, kteří museli znát skutečnost, ale mlčel před těmi, kdo by mohli mít z takových informací škodu.

Ze semináře vystoupili dva bohoslovci a Don Bosco jednoho i druhého přijal pod svou střechu. Jmenovali se Borelli a Rocca. Nedopustili se ničeho, zač by měli být vyloučeni. Ale hned se zvedla bouře, která vyvrcholila vzkazem Donu Boskovi, že pan arcibiskup neudělí kněžské svěcení žádnému salesiánu, dokud nebudou ti dva vyloučeni ze všech salesiánských domů, a dokud Don Bosco neslíbí, že ani oni, ani žádný jiný exbohoslovec semináře nebude přijat k salesiánům. Tentokrát byl Don Bosco tak rozrušen, že si šel do Borga San Martino udělat tři dny duchovního ústraní, než napíše panu arcibiskupovi odpověď. Pak mu 14. května 1873 napsal obšírný dopis psaný tak, jako by měl Don Bosco předstoupit před soud Boží. V něm položil arcibiskupovi otázku, zda může být zakázáno vyloučeného bohoslovce přijmout pod střechu, aby si mohl v klidu promyslet svůj život, případně opatřit si studia či připravit se na nějaké

zaměstnání, aby se nemusel živit nepoctivě. Může být takový požadavek vůbec správný? Nedělá si monsignor nepřátele z dotyčných, ano, ještě i ze všech jejich příbuzných a známých? Existuje vůbec církevní předpis takové povahy? Je správné potrestat nevinné kleriky Oratoře odmítnutím svěcení z důvodů, které se jich osobně netýkají? Kněží Oratoře přece pracují v diecézi a pro diecézi. Není odmítání svěcení na škodu samotné diecézi? Nejsou tyto neshody jen příležitostí, aby nepřátelé církve mohli tupit církev poukazem na ně? Don Bosco musel za poslední dny nejednoho dotěrného zvidala odbýt neochotou něco mu povědět.

Excelence nepřijala dopis milostivě a setrvala na své pozici. Donu Boskovi nezbylo, než dát prohlášení, že tedy nepřijme do svých domů žádného, kdo byl bohoslovcem v turínském semináři, leda že by byl u salesiánů už před svým čtrnáctým rokem věku, jak to stanoví papežský dekret z 1. března 1869, anebo by se chtěl jen vyučit řemeslu. Výjimku činí jen s výslovným svolením Jeho Excelence. Prohlášení platí v rámci posvátných kánonů, pokud jde o ochranu svobody řeholních povolání. Zmínka o posvátných kánonech se pana arcibiskupa znovu dotkla, ale nemohl nic namítnout.

V tom roce 1873 vyšlo už 33. vydání Don Boskovy modlitební knížky „Opatřený jinoch“. Byly tam určité úpravy, a proto bylo třeba kartáčový otisk poslat k cenzuře. Pan arcibiskup dělal cenzuru osobně a našel tam blud v jedné písni, k níž složil text svatý Alfons z Liguori, učitel církve. Na tuto poznámku, že svatý Alfons je učitel církve, odpověděl arcibiskup ústy sekretáře, že byl jenom biskupem, kdežto on je arcibiskupem. Bylo přirozené, že světec trpěl těmito věcmi a že si někdy hlavně před svým sekretářem Bertem postěžoval, aby si ulevil. Dělal to většinou slovy Písma svatého. Nebylo maličností konstatovat, že arcibiskup už přes rok nepřekročil práh jeho domu. Bylo třeba myslet na biřmování hochů, ale všechno bylo vždy jako píchnutí do vosího hnízda. Co nadlehčovalo Don Boskův kříž, byla vždy vzpomínka na Svatého otce. Jeho blahovůle byla veliká a dodávala mu naději. Jaký byl vztah Dona Boska k arcibiskupovi uvnitř v duši, ukazuje krásně jeden z jeho snů, který však vypravoval až po arcibiskupově smrti, ale měl ho už na začátku jeho arcibiskupování.

Zdalo se mu, že jde v hrozném počasí kolem arcibiskupského paláce. Všude bláto, když tu vidí monsignora, jak oblečen v pontifikální šaty chce vyjít z paláce. Don Bosco přiběhl k vratům a prosil ho, aby nechodil ven, že se zamaže. Ale ten se na něho jen nadurděně podíval a šel. Don Bosco za ním a stále prosil. Marně. Pak najednou představený upadl a zamazal se. Don Bosco stále prosil, ale ten jen popuzen říkal, ať jde pryč a stará se o sebe. Čtyřikrát se opakoval pád do bláta, až byl monsignor celý zablácený, ano utopil se v blátě a už nepovstal.

13. května slavil Svatý otec své 81. narozeniny. Don Bosco mu poslal opět kolektivní gratulaci a peněžitý dárek. Bohužel právě v ty dny dostal zprávu, že konzultoři, to je P. Bianchi z řádu kazatelů, podali písemnou zprávu k novému textu konstitucí, ale ne zrovna příznivou názorům Dona Boska. P. Bianchi připojil tentokrát dokonce 38 poznámek. Zmínil se o podmínkách, uvedených arcibiskupem janovským a „zvláště“ ordinářem salesiánského mateřského domu. Dále uvedl, že prý většinu oněch 13ti prvních poznámek zakladatel pod víceméně vážnými záminkami odmítl, a navrhl, aby stanovy řádně opravené podle oněch třinácti a ještě podle oněch osmatřiceti byly napřed v praxi

vyzkoušeny. Zvláště pak pokud se jedná o noviciát a studia. Monsignor Vitelleschi vzal hned věc do práce a zredukoval poznámky na 28 a prosil Dona Boska, aby je beze všeho přijal. Zatím pan arcibiskup téhož dne psal do Říma kardinálovi prefektovi a žádal, aby se Řím jednoznačně vyjádřil, zda je Donem Boskem založená kongregace podřízená přímo Římu a tedy vyňata z pravomoci biskupa. Kardinál Bizzarri 18. srpna odpověděl, že kongregace založená Donem Boskem je kongregace s jednoduchými sliby a tudíž je podřízena biskupovi s výhradou toho, co je stanoveno schválenými stanovami. Ty se v případě Don Boskovy kongregace teprve zkoumají. Ale připojil, že Don Bosco obdržel od Svatého otce nejedno privilegium, například vydat dimisoriálky pro deset případů, k čemuž nyní přistoupilo dalších šest.

Opozice ordinářů zatím nedovolovala dát Donu Boskovi více. Tak mu psal kardinál Berardi. Ale tím vše neskončilo. Vigevanský biskup Gaudenzi si dovolil panu arcibiskupovi napsat a prosit ho, aby ustal od opozice. Se zlou se potázal. Arcibiskup mu odpověděl velmi uraženě. V dopise stály takovéto věty: „Váš dopis je pro mne novým trnem, přidaným k těm, které mne bodají. Přichází od toho, který mne ujišťuje, že mne miluje. Je psán pod vlivem nepravdivých zpráv a Excelence zapoměla na pravidlo, že když se kritizuje představený, vždycky je křivda na straně těch, kdo ho kritizují. Takové mluvení, i kdyby bylo pravdivé, pochází od člověka jen prostřední ctnosti, ano velmi pochybného. Svatí nikdy nepomlouvali své představené a nevzbouzeli skandály v jejich neprospěch.“ A končil: „I když je mi to velmi trapné, je mou povinností jednat dál, jak jedná, abych udržel církevní kázeň. Čekám trpělivě na den, kdy Boží Moudrost a Spravedlnost obnaží všechny důvody a křivdy. A tehdy každý dostane od Boha slávu.“ Monsignor byl tedy krajně podrážděn odporem Dona Boska a snad byl i přesvědčen, že jedná svatě a podle svědomí.

Vigevanský biskup nechtěl vést neužitečnou polemiku a znovu napsal arcibiskupovi dopis, ve kterém vyjadřuje lítost nad tím, že ho zranil novým trnem. Ale řekl také, že je přesvědčen, že Don Bosco miluje svého představeného stejně a váží si ho. Don Bosco dostal dopis do rukou a také napsal panu arcibiskupovi velmi slušně. Vyjádřil v dopise politování nad tím, že byla Jeho Excelence zraněna trnem, ale prohlásil, že on to nezavinil. Vždycky se snažil dělat svému arcibiskupovi radost a tato dobrá vůle trvá. Pak se vrátil k předhazovaným případům. Klerik Borelli byl v salesiánském ústavě jen, co by si udělal duchovní cvičení. Po nich svlékl kleriku a odešel do světa. Druhý klerik odejde také, když si to Jeho Excelence bude přát. Na jejím místě by sice Don Bosco nechal hochu u Dona Boska, vždýť Don Bosco posílá do semináře každý rok nejednoho bohoslovce pro diecézi, ale když by to mělo být na škodu vzájemných vztahů, půjde domů. Koncem dopisu Don Bosco psal: „Co se týče ostatních věcí, o kterých píšete, mohu říci, že budu muset vydat počet Bohu z jiných věcí, které jsem udělal ve svém životě, ale jistě ne, co se týče poměru k vám. Co jsem udělal nebo řekl, v soukromí nebo veřejně, myslím, že potvrzuje, co tvrdím. Už šestnáct měsíců se ptám, co si ode mne Jeho Excelence přeje, ale marně čekám trochu konkrétní odpověď. Jestliže je zde něco takového, řekněte mi to a já už teď vás za to odprošuji. Ale nevrácejme si navzájem trny na trny. Víím, že žijete jen pro slávu Boží, ale já také. Proč bychom nemohli jít svorně vedle sebe? Zkuste mi říci, co si ode mne přejete.“

Výsledek byl nulový. 22. srpna v časovém limitu stanoveném arcibiskupem don Cagliero žádal, aby byl zařazen mezi kandidáty kněžského svěcení Dominik Milanesio, ale přišla negativní odpověď. Prý musí mít napřed reskript z Říma, že mu bylo dovoleno složit věčné sliby. Bez nich nemůže být vysvěcen. Šlo o předepsané věno, ale Milanesio byl chudý a neměl je. Naproti tomu klerikovi Roccovi bylo dovoleno představit se k svěcení a už rok nato byl poslán za ředitele do nového domu ve Spezii.

Povězme ještě něco o odmítnutém Milanesiovi, abychom mohli posoudit odmítavé postoje turínského arcibiskupa, abychom tak řekli, z Boží perspektivy. Don Milanesio byl přes turínské odmítnutí přece vysvěcen, a to v Albenze 20. prosince toho roku 1873. Byla to jiná diecéze a Don Bosco mu dal dimisoriálky na základě fakulty, týkající se desíti případů. On byl jedním z nich. Bylo mu už 23 let, když přišel k Donu Boskovi, a 30, když byl vysvěcen na kněze. Za

19 Na lepším vzduchu

Don Bosco opustil se svým sekretářem Bertem po Vánocích 1873 Turín a na Silvestra byl už v Římě. Byl rád, že po měsících duševního napětí, zaviněného neshodami s arcibiskupem, mohl dýchat jiný vzduch. V Římě byl přivítán s radostí a už návštěvy u sekretáře Vitelleschiho a u kardinála Berardiho jej ujistily, že v Římě není jeho věc ztracena, ale že má naději na dobré zakončení. Také audience u Svatého otce, opět hodně dlouhá, ho ujistila, že sympatie hlavy církve jsou na jeho straně, i když papež též není všemohoucí a musí respektovat přísný postup svých úřadů. A že byl Don Bosco srdcem stále mezi svými, využil dní po Novém roce k dopisům poslaným všem salesiánským komunitám.

8. ledna 1874 byl Don Bosco na návštěvě u kardinála Patriziho, protože mu papež řekl, že kardinál vikář Jeho Svatosti bude pravděpodobně v komisi, která bude projednávat otázku schválení salesiánských stanov. Kardinál ho přijal laskavě a řekl mu naplno, že s turínským arcibiskupem nesouhlasí. To ho potěšilo a zašel si ještě za monsignorem Salluou, dominikánem, a prosil ho, aby domluvil svému spolubratrovi Bianchimu, aby mu nekladl svými poznámkami k stanovám takové překážky. Sallua slíbil. Byl z Piemontu a chtěl se ukázat být dobrým krajanem. Pak sdělil monsignor Vitelleschi Donu Boskovi, že Svatý otec rozhodl jmenovat zvláštní komisi pro zkoumání stanov a že v ní bude z nově jmenovaných kardinálů pravděpodobně Tarquini nebo Oreglia, bratr bývalého salesiána koadjutora rytíře Bedřicha a kardinál vikář, kardinál Berardi. A tak se Don Bosco dal do cestování a navštěvoval římské špičky. Donu Bertovi řekl, že to má velký význam. Není nad osobní styk. Někdy už pouhý pozdrav, poklona a podobně stačí k navázání přátelského vztahu. Mezitím dal vytisknout v Římě nový opravený text stanov a písemně prohlásil, že přijal velkou většinu oněch 28 poznámek. Některé jenom upravil a zmínil, což odůvodnil tím, že jinak by vydal své dílo do nebezpečí, že narazí na nové italské zákony. Životopisné paměti uvádějí rozbor oněch poznámek, ale my se od něho dispensujeme, abychom nebyli dlouzí. Hodně Don Bosco věnoval důkladnému popisu salesiánské noviciátní praxe a studia, na které byly zvláště zaměřeny útoky turínského arcibiskupa. Nevyhnul se ani choulostivému problému dimisoriálek, který považoval za klíčový. Kapitulu

čtyři roky nato ho Don Bosco pošle s třetí misionářskou výpravou do Argentiny a stane se velkým misionářem ve Viedmě. Jeho farnost bude mít rozlohu 800 000 km² a bude k ní patřit celá Patagonská Pampa od Rio Negro až po sám jižní cíp republiky, obývaná výlučně Indiány Araukany, Patagony, Pampa a Tohulky. Padesátkrát překročí nebetyčné Andy mezi Argentinou a Chile, celkem urazí pěšky a na koni 80 000 km, dvakrát tolik, co obnáší obvod zeměkoule. Pokřtí 12 000 Indiánů, sjedná mír mezi indiánským náčelníkem Namuncurá a argentinskou vládou. Bude vyjednávat čestné podmínky míru, pokřtí náčelníkova syna Zefyrina Namuncurá, který bude prohlášen blahoslaveným a svatým a tak se stane prvním světce oné vzdálené země. Don Milanesio zemřel v roce 1922 jako uznávaný Otec Indiánů. Kdyby byl monsignor Gastaldi věděl, komu to odmítá svěcení, jistě by to byl neučinil.

o externích salesiánech nechal v dodatku, protože mu zatím nikdo nevytkl, že ji nevyločil z textu vůbec.

3. února oznámil Donu Boskovi monsignor Vitelleschi sestavu komise. Budou ji tvořit kardinál Patrizi, generální vikář Jeho Svatosti, prefekt kongregace obřadů a děkan posvátného kolegia, dále kardinál De Luca, dále prefekt kongregace Indexu kardinál Bizzarri a prefekt kongregace pro biskupy a řeholníky, kardinál Martinelli, augustinián a teolog I. Vatikánského koncilu. Don Bosco prožíval čekání na setkání Salesiánské kongregace s učící církví, kde se mělo rozhodnout o salesiánské budoucnosti, se zvláštní mystickou náladou. Dal jí výraz zvláštním okružním listem psaným salesiánům, ve kterém jakoby salesiánskou spiritualitu, chráněnou Pravidly, koncentroval do úkolu vychovávat mládež v ovzduší bezúhonné mravnosti. V dopise psal: „Ó čistoto, ó čistoto, ty jsi opravdu veliká ctnost! Dokud ty budeš zářit mezi námi a dokud se synové svatého Františka Saleského budou k tobě modlit a přitom zachovávat ústraní, stydlivost a sebezapírání se vším ostatním, co jsme slíbili Bohu, bude mít vždy mezi námi slavné místo mravnost a svatost mravů bude jako zářící pochodeň planout ve všech domech, které jsou na nás závislé.“

Ale to už bylo třeba jednat. Pro kardinálskou komisi bylo třeba připravit takzvané positio – podklad pro jednání. Úloha byla svěřena advokátovi Menghinimu a Don Bosco se s ním musel seznámit a předkládat mu příslušné dokumenty. Byla jich pěkná řádka. Nejedna věc se musela znovu přepsat na papír stejného formátu. Do toho zazněla další zlověstná nota. Arcibiskup Gastaldi poslal kardinálu Bizzarrimu, prefektovi kongregace pro biskupy a řeholníky, dopis, ve kterém znovu osočoval Dona Boska a jeho výchovu. Prohlašoval, že sice Don Bosco dovede jedinečně ovlivňovat hochy, ale nedovede vychovávat kněze, vychovatele. A dokládal to příklady. Prý měl u Dona Boska několik let jednoho diecézana ze Saluzza, vysvětil ho na Don Boskovo doporučení na kněze, ale za měsíc po svěcení se ukázalo, že dotyčný pije. A pije dál k velkému pohoršení! Jiný zase se dopustil činů proti mravopočestnosti a musel prchnout za hranice. Je nebezpečí, že bude vydán italskému soudu a že z toho bude veřejný skandál. Závěr: Donu Boskovi je třeba nařídit, aby měl řádný noviciát jako jej mají jezuité. Ten musí trvat dva roky. Dále je třeba všem biskupům nařídit,

aby každého Don Boskova kandidáta před svěcením prošetřili a aby žádný nemohl být vysvěcen na kněze bez výslovného dovolení diecézního biskupa. Snad by bylo dobré i to, aby on a ostatní biskupové měli právo podrobit zkoušce Don Boskovy lidi také před jejich věčnými sliby.

Osobitost pana arcibiskupa byla až trapná a Don Bosco se musel hodně zapřít. Ale zůstal klidný a rozhodl se vyvrátit žaloby ne sám, ale požádat o to některého bývalého dobře působícího salesiána. Tuto službu mu prokázal jako očitý svědek, znalý uvedených faktů i lidí, don Jan Anfossi. Vyvrácení všech uvedených faktů je možno číst v dodatcích k příslušné stati v X. svazku Memorií na stránce 998. Tento doklad prokázal Don Boskově věci velkou službu. Kardinál Berardi se postaral, aby jak arcibiskupův dopis, tak také jeho vyvrácení dostali do rukou všichni členové komise a nakonec i sekretář monsignor Vitelleschi. I tento přál Donu Boskovi a ujišťoval ho: „Buďte klidný, buďte klidný! Kdyby bylo nějaké nebezpečí, já bych vám to řekl. Všechno prochází mýma rukama. Arcibiskupovy dopisy zde nehrají žádnou roli.“

4. března byl nový exemplář stanov již vytištěn a don Berto jej ihned předal monsignorovi a advokátovi Menghinimu. Pak jej s ostatními doklady dostali do rukou 7. března i kardinálové, tvořící komisi. Don Bosco byl spokojen. Zasedání komise bylo stanoveno na 24. března – dnes je to den v salesiánském světě zasvěcený památce Panny Marie Pomocnice. Don Bosco poslal do Turína a do ostatních dvou ústavů dopis s prosbou, aby se salesiáni tři dny předtím přísně postili a hoši aby přistupovali horlivě k svatému přijímání. Bylo doporučeno co nejvíce času strávit před svatostánkem. V tomto duchu se mělo pokračovat ve zbožnosti ještě tři dny po zmíněném datu.

Jinak zůstával Don Bosco klidný a duchovně spojen se svou salesiánskou rodinou, jak to vyplývá z mnoha dopisů, tehdy komunitám napsaných, jakož i jednotlivcům, salesiánům i nesalesiánům, také spolupracovníkům a spolupracovnicím.

Ještě v březnu byl Don Bosco podruhé přijat Svatým otcem. Mezitím nastala další komplikace, asi z podnětu pana konzultora Bianchiho. Ten si vzpomněl, že by kapitola o externích salesiánech neměla být ani v dodatku, a tak Don Bosco musel celou věc přepracovat a dát znovu vytisknout. Bianchi byl dokonce u kardinála Bizzarriho a mluvil proti Donu Boskovi. Don Bosco se to dověděl a znovu prosil Bianchiho dominikánského spolubratra, aby mu domluvil. Ten odepsal Donu Boskovi a navedl ho, aby zašel za Bianchim osobně, že doufá, že ho přijme milostivě. Tam dostal Don Bosco od někoho radu, aby vypracoval ještě důvody, proč mu jde o brzké schválení stanov a Don Bosco zase šel a zase psal. A zase odevzdával vykonanou práci. Dělal to s pocitem, že se snad schválení blíží ke konci.

Myšlenky vyjádřené v žádaném dokumentu ukazují přesně, jak a proč Don Bosco tolik usiloval o schválení stanov v definitivní formě.

1. Kongregace byla schválena definitivně už 1. března 1869. Stanovy byly zkoušeny už 33 roků.
2. Když zkouška přinesla tolik užitku, co teprve definitivní schválení.
3. Výsledky dosažené schválilo 44 biskupských doporučení.
4. 16 domů salesiánské činnosti žádá dobře zakotvené normy pro styk s biskupy.

5. Salesiánů je už na 300 a chovanců na 7 000. Salesiáni jsou zvaní do Jižní Ameriky, do Číny, do Afriky. V nejistotách ohledně stanov se těžko něco podniká.

6. Je třeba, aby kongregace měla své Direktorium jak po stránce morální tak po stránku hmotnou a Don Bosco by měl všechno v pořádku pro případ, kdyby zemřel.

7. Kdyby bylo třeba něco dodatečně změnit, vyplynulo by to z revize trojroční zprávy, která se předkládá posvátné kongregaci, anebo i generální kapitula má právo stanovy změnit a doplňovat s tím, že vše bude předloženo Svatému stolci.

8. Je přáním, aby tuto tak důležitou záležitost vykonali ještě nynější moudří otcové kardinálové, které k tomu vybrala dobrota Jeho Svatosti.

9. Konečně je žádoucí, aby nynější Svatý a Podivuhodný Velekněz jakožto milující otec mohl stanovy schválit k větší slávě Boží a svaté církve katolické k prospěchu duší a k ozdobě Salesiánské společnosti.

Don Bosco se snažil získat si jejich Eminence také návštěvami. Skrupulózní kardinál Bizzarri odmítal kdekdo, i obraz Panny Marie, i modlitby, aby snad schválení nebylo zatíženo nějakou zbožnou simonií. Řekl však, že k definitivnímu schválení dojde, protože si to přeje Svatý otec, který mu doporučil odložit skrupule a otevřít srdce. U kardinála vikáře Jeho Svatosti byl Don Bosco půldruhé hodiny. Kardinál mu řekl, že je přesvědčen, že Don Boskovo dílo je dílem Boží Prozřetelnosti. Probrali spolu všechny námitky pana arcibiskupa a Don Bosco je zcela jednoznačně uvedl na správnou míru. Kardinál se srdečně zasmál podivnému chování pana kardinála Bizzarriho a řekl, jen aby se Don Bosco nebál hodně se za něho modlit, že on pak bude tak jako tak potěšen. Kardinál De Luca ho také přijal velmi srdečně a, když ho nakonec Don Bosco prosil, aby mu dal nějakou dobrou radu, řekl: „Dávejte si pozor na turínského arcibiskupa!“ Don Bosco na to: „Budete si dávat pozor, ale o tom už dost!“

Don Bosco v ty dny prokazoval hodně dobrodiní. Dával almužny žebrákům, že nakonec neměl už ani haléř na dávání. I vůči dobrodincům byl štedrý. Rozdával kopie svých Dějin Itálie a nového vydání Opatřeného jinocha. Kardinálovi Berardimu poslal za jeho přízeň několik lahví vína, markýzovi Vitelleschimu také. Markýza Klotylda dostala talíř sladkostí a pro monsignora krabici sušených fíků. 14. března měla svátek paní Matylda Sigismondiová, u které Don Bosco bydlil, a on neváhal složit a při obědě přednést krásnou humornou báseň, ve které nezapomněl poděkovat také služce Magdaleně.

Tak se přiblížil den, stanovený pro „Zvláštní setkání“ pánů kardinálů – 24. březen. Setkání se konalo, ale četl se také dopis turínského arcibiskupa a vznikla kolem něho dlouhá debata, která se protáhla a to zapříčinilo rozhodnutí setkat se znovu 31. března. Don Bosco byl tím překvapen, ale rychle se vzchopil, rozhodnut bojovat dál. Kardinál Berardi ho ujistil, že nakonec všechno dobře dopadne. Práce s tím byla velická, protože otcové kardinálové měli zase řadu poznámek. Žádalo se mimo jiné předložení pravidel pro noviciát a Don Bosco musel pracovat po nocích a stejně tak i jeho sekretář–opisovač. Don Bosco teprve teď předložil námi už uvedené vyvrácení žalob z Turína, ale to už zde byl zase nový dopis pana arcibiskupa, ještě horší než ten předešlý. Don Bosco si musel udělat násilí a zase k dopisu podat své vysvětlení. V tomto napětí přišel 31. březen – den

zasedání komise. Jak už to don Berto dělal dříve, i tento den hned ráno dal zapálit v kostele svatého Ondřeje před obrazem Panny Marie Zázračné svíce, která tam hořela celý den.

Výsledek byl dobrý. Diskuse trvala od deváté do půl druhé hodiny a skončila definitivním schválením stanov. Jen pro dimisoriálky bylo rozhodnuto požádat Svatého otce, aby je povolil na deset let na zkoušku a to tak, aby byl vysvěcený v případě odchodu od salesiánů suspendován, dokud by si neopatřil předepsané věno. Don Bosco si pro tuto chvíli nemohl přát víc. Je třeba povázat, že se napřed hovořilo o schválení celých stanov jen na deset let. Pro definitivní schválení hlasovali tři kardinálové, jeden hlas pro schválení na deset let. Když se to dověděl Svatý otec, řekl: „Schází jeden hlas? Nuže, ten dávám já!“ Učinil tak, když mu sekretář Vitelleschi oznamoval výsledek hlasování. Don Bosco se to dověděl večer. Přišel k monsignorovi na zvědy, když byl tento právě doma na večeři. Musel chvíli počkat, ale pak ho Vitelleschi hned přijal a oznamoval mu vítězně: „Done Bosco, zařídte iluminaci! Stanovy vaší kongregace mají definitivní schválení. Dimisoriálky také absolutní schválení na deset let.“ Don Bosco pln radosti mu podal pocukrovaný kandovaný zákusek a s dětskou prostotou řekl: „Tu máte, monsignore.“ Schválení stanov bylo potvrzeno úředně 3. dubna 1874.

Don Bosco znovu obešel všechny zmíněné kardinály. Každému ze srdce poděkoval. U kardinála De Lucy byl na obědě. Všichni konstatovali, že rozhodl vlastně papež sám. 8. dubna byl Don Bosco na audienci u Svatého otce. Když přišla řeč na novice, Svatý otec řekl: „Nenechávejte své novice v sakristii, aby nezlenivěli, ale dejte jim práci. Ať pracují.“ Na konci audience papež řekl: „Ale teď už po mně nic nechtějte.“ Don Bosco: „Ale já musím ještě něco chtít.“ Papež: „Řekl jsem, že už nic, opravdu nic.“ Don Bosco: „Ale pak mi stanovy na nic nejsou.“ Papež byl zvědav a nechal Dona Boska vyjádřit se. Ten řekl: „Potřebuji dispens pro své rádce. Stanovy žádají, aby měli aspoň 35 let, ale žádný je ještě nemá.“ Svatý otec se zasmál a řekl: „To zahojí čas. Zatím nechejte všechno, jak to bylo.“

Don Boskův sekretář musel nové stanovy dvakrát přepsat na čisto a zapracovat tam poznámky kardinálů. Jedna

20 Opozice vzrůstá

Bylo až zázračné, jak rychle bylo dosaženo schválení salesiánských stanov, ale opozice turínské kurie byla teprve v začátcích. Hlavně se to týkalo povolení, aby Don Bosco sám představoval své salesiány biskupům k svěcení. Fakulta byla dána na deset let a měla pro Dona Boska cenu zlata. Příslušný reskript neměl být nikomu svěřován, nanejvýš mohl být dán jen k nahlédnutí. Brzy se naskytla první příležitost a Don Bosco poslal s věcí k panu arcibiskupovi dona Ruu. Šlo o dva salesiány – Chialu a Ottonella. A zase bylo zle. Pan sekretář Dr. Chiuso chtěl listinu vzít, ale don Rua poznal, že ji může dát jenom k nahlédnutí, ovšem musí ji vrátit Donu Boskovi. Jeho Excellence odpověděla tím, že dona Ruu nepřijala v audienci. Ještě dvakrát se to opakovalo a to už musel světec napsat sekretáři kongregace pro biskupy a řeholníky monsignoru Vitelleschimu a ptát se ho, co má dělat. Ten mu odepsal, aby si vyžádal ještě jeden ověřený opis a ten aby nechal kurii pro klid a aby se předešlo dalším nepřijemnostem. Ještě nebyl opis v Turíně a už Chiuso psal

kopie měla zůstat v Římě, druhou si mohl Don Bosco odvézt domů. V neděli 12. dubna byl Don Bosco na obědě u sekretáře Vitelleschiho. Ještě řadu návštěv musel udělat, aby uspokojil římské přátele. Také bylo třeba čekat, až budou vyhotoveny příslušné doklady. Když měl v rukou dekret, jímž byly stanovy schváleny, považoval za svou povinnost informovat o tom hned svého arcibiskupa. Uvidíme, jak ten na to reagoval. A pak už se musel chystat domů do Turína. Jel jako obvykle přes Florencii, kde vystoupil, přespál, a pak 15. večer nasedl do vlaku, jel celou noc a ráno 16. dubna přijel do Turína. Byl čtvrtek a hoši byli na vycházce, ale vítání bylo přesto hlučné. Don Bosco šel hned do kostela sloužit mši svatou za dona Proveru, který nedávno zemřel. Zatím byli zmobilizováni všichni, kdo byli v domě, a když Don Bosco vyšel z kostela, musel podstoupit nadšené přivítání. „Evviva Don Bosco! Evviva Don Bosco!“ se ozývalo ze všech stran. A té chvíli – div divoucí, ukázal se nad Oratoři kruh sahající až k slunci a druhý menší. První byl z bílého světla, druhý měl duhové barvy. Po obědě byl koncert a zase se úkaz opakoval. Duha obepínala kostel Panny Marie a celou Oratoř. Když se Dona Boska ptali, co to znamená, řekl, že je to možný symbol, kterým chtěl Pán vyjádřit radost nad vítězstvím, kterého se dostalo Oratoři schválením stanov Společnosti svatého Františka Saleského, a možná také, že byl don Provera už přijat do nebe. Přítomni byli všichni ředitelé domů, ke kterým měl Don Bosco v následujících dnech konference.

Odpoledne 18. dubna navštívil Don Bosco pana arcibiskupa. Ten se ani nezmínil o schválení stanov salesiánských, jen mluvil o věci dotování biskupů a slíbil, že přijde druhý den a bude mít v Oratoři ranní komunitní mši svatou. Don Bosco mu poslal zprávu o schválení už z Říma. Arcibiskup na zprávu, uchovanou v archivu připsal: „1874 – 13. dubna – Don Bosco – zpráva o definitivním schválení jeho Institutu, KTERÉ VŠAK NENÍ DEFINITIVNÍ.“ Monsignor Gastaldi měl slíbenou mši svatou ráno na 2. neděli velikonoční a o půl 11 byla další mše, slavná, k počtě návratu „našeho Dona Jana Boska z Říma“. U oběda s ním seděli někteří význační dobrodinci. Odpoledne se zpívalo *Te Deum* a v divadle předvedli hoši drama „Mučednictví svatého Eustacha“.

z nařízení pana arcibiskupa Donu Boskovi pokárání, že bez jeho vědomí zveřejňuje jeho dopisy.

Zase musel Don Bosco písemně prohlásit, že nic takového neučinil, ale pan arcibiskup vedl svou, prý se to dověděl od nějaké osoby hodné víry. To už však byl reskript z Říma v Turíně a mohl být v opisu předán kurii. Bylo na věci něco pravdivého? Možná biskup z Alby v dobrém úmyslu vyjasnit vztahy mezi Donem Boskem a arcibiskupem Gastaldim něco naznačil, ale ten to vzal zase za konec opačný a za záminku pro další šikanování světce. Nemáme v úmyslu vidět v jeho počínání nenávisť, ale něco v jeho mysli a srdci se zkomplikovalo tak, že se už nedovedl zbavit představy, že se Don Bosco provinuje proti němu a proti jeho arcibiskupské důstojnosti, s čímž on nemůže ve svědomí souhlasit. To ostatní muselo pak za přispění lidí z jeho okolí logicky následovat. Don Bosco zase byl ve svědomí vázán chránit svobodu své kongregace, a tak nepřijemností přibývalo a utrpení pro jednoho i druhého rostlo.

V srpnu 1874 chtěl Don Bosco uspořádat duchovní cvičení pro profesory a učitele v Lanzu. Redaktor Margotti to oznámil v *Unità Cattolica* a zase bylo zle. Monsignor se pídil po každé zprávičce, ze které by mohl usoudit, že Don Bosco nerespektuje předpisy a dělá si, co chce. Dával si zjišťovat, kdo byl na duchovních cvičeních a tak dále. Biskup z Alby, monsignor Galletti, se pokusil dlouhým dopisem z titulu přátelství svému představenému domluvit, aby už ustal od takových způsobů, ale Gastaldi věděl své a jako vždy „měl pravdu“. Do vyšetřování, kdo byl na duchovních cvičeních, byl zapleten i děkan z Lanza, dnes blahoslavený don Albert. I on se marně snažil pana arcibiskupa udobřit: a málem na to sám doplatil. V jednom dopise mu monsignor psal: „Vy jako děkan byste s ním mohl promluvit mým jménem a upozornit ho, že takovým jednáním na svou kongregaci nesvolá Boží požehnání. Jen si přečtěte, jaká zlořečení biskup při svěcení svolává z nebe na toho, kdo se opovízí být neuctivý k posvěcenému biskupu. Znal jsem jednu řeholní rodinu, ta urazila biskupa Fransonioho. Od toho dne usychala, až se rozešla. Já přeji zmíněnému knězi všechno dobré, ale mám povinnost žádat, aby zatímco koná dobro, nekazil na druhé straně mou diecézi. V té věci je bezprostředním soudcem arcibiskup a ne on. Jestliže si myslí, že je poškozen, ať se obrátí na papeže, ale ať se nepovyšuje sám na soudce.“ Blahoslavený Albert byl muž spravedlivý a napsal panu arcibiskupovi dopis uctivý, ale jasný. Sám spolu s Donem Boskem ta duchovní cvičení kázal a ví, jak to bylo. Don Bosco zval učitele a profesory na cvičení soukromě a nemůže za to, že druhý v horlivosti o tom psal v novinách. Dávat duchovní cvičení je samo o sobě normální pro kněze stejně jako pořádat třídní a devítidenní pobožnosti.

Ale ani jeho jasná slova církevního hodnostáře nepřesvědčila. Chudák měl Dona Boska plnou hlavu stejně jako Don Bosco arcibiskupa. Arcibiskup napsal dokonce samému Svatému otci Piu IX. dlouhatánský dopis, ve kterém mu se synovskou úctou vykládá své názory. Z dopisu pak je jasně vidět, co leželo mezi těmito dvěma muži. Především to byl zcela odlišný názor na výchovu budoucích kněží. Monsignor se stále odvolával na svatého Karla Boromejského a tvrdil, že jen odloučení bohoslovců od světa může zajistit, že budou vycvičeni v odříkání a v pravé duchovnosti. Don Bosco byl naopak toho názoru, že salesián, určený pro práci mezi mládeží, musí se vycvičit ve ctnosti při styku s mládeží. Monsignor si představoval všechny kněze jako zcela ukázněné a uctivé k duchovní vrchnosti, Donu Boskovi se osvědčil při výchově systém otcovské přítomnosti mezi syny, vedoucí k důvěře. Monsignor byl nervózní, když viděl nějaký přestupek proti slušnému chování, Don Bosco zase dovedl zavřít oči a čekat, až jeho synové dorostou v celé lidi. Monsignor byl hned s každým neukázněným bohoslovcem hotov a dal ho propustit ze semináře, Don Bosco zase trpěl pomyslením, kolik povolání se zbytečně ztratí a, když šlo o nepodstatné věci, byl ochoten i propuštěného ze semináře přijmout a dát mu příležitost v rodinném prostředí salesiánských domů změnit se a dát se na dobrou cestu.

Šlo také o peněžní otázku. Monsignor byl přesvědčen, že kdo chce být knězem, musí si opatřit potřebné peníze na studium a pobyt v semináři, aby diecéze nemusela na něho doplácet. Don Bosco měl veliké srdce a chudé kandidáty kněžství pro chudobu nikdy neodmítl, i kdyby sám musel pro ně žebrot. Bohoslovci v semináři, plní elánu, trochu záviděli těm Don Boskovým, že se mohou uplatňovat

v poměrně velké svobodě ve vyučování a asistenci u hochů. Něco zavinili i bohoslovci sami nerozvážnými výroky. Tak monsignor uváděl, že kterýsi bohoslovec řekl: „Já mám kam jít. Když budu vyhozen ze semináře, Don Bosco mě vezme. Ať si říká arcibiskup, co chce, uvidí mě jednou u oltáře, ve zpovědnici a na kazatelně.“ Do jaké míry zůstal výrok zkrleslý, nikdo neví, ale takové věci se ukládaly v duši arcipastýře jako trny a on nebyl z těch, kteří by dovedli nad maličkostmi mávnout rukou.

Jak na dopis reagoval Svatý otec? Jistě o něm hovořil buď se sekretářem Vitelleschim nebo s prefektem kongregace pro řeholníky kardinálem Bizzarrim. Všem bylo jasné, kde jsou kořeny nedorozumění, ale nemohli pomoci. Arcibiskup nemohl být viněn ze svévolného arcibiskupování, ani Don Bosco z nespravedlnosti vůči diecézi, ve které se zrodilo jeho dílo. Muselo se čekat, až se rána časem zahojí a zatím Dona Boska vybízet k trpělivosti a arcibiskupa k umírněnosti. Našli se v Římě i přátelé, kteří v té diskusi stáli věrně při Donu Boskovi a nedovolili, aby jeho dílo „pro klid v domě“ bylo obětováno. Takový byl kardinál Berardi. Mezi Římem a Turínem proběhla řada dopisů, které to dokumentují, ale nebudeme je uvádět, abychom tuto práci příliš nezatížili.

Těžkosti pokračovaly. Monsignor byl neústupný a naprosto odmítal světit Don Boskovy kandidáty, dokud – jak pořád říkal, budou do salesiánských domů přijímáni klerici, kteří byli už v semináři. Donu Boskovi nezbylo, než prosit v Římě, aby mu dali dovolení posílat jeho lidi k svěcení „ke kterémukoli biskupovi“.

Začátkem prosince se turínský monsignor dověděl, že chce vstoupit k salesiánům nějaký kněz z diecéze Como. Jmenoval se Alois Guanella. Hned psal tamnímu biskupovi, aby dotčného varoval. Přijde-li do turínské arcidiecéze, nedostane povolení k pobytu a tím méně zpovědnickou jurisdikci. O koho šlo? O pozdějšího zakladatele kongregace Služebníků lásky a Dcer Panny Marie od Boží Prozřetelnosti, dnes blahoslaveného. Comská kurie už mu dala souhlas odejít k Donu Boskovi, ale po arcibiskupském zákazu mu zas dovolení odňala. Guanella napsal Donu Boskovi dopis, ve kterém vyjadřuje podivení nad tím, co se stalo. To ještě nevěděl, jaký je vztah turínského arcipastýře k Don Boskovu dílu. Myslel si, že se to stalo na zásah policie, která ho měla pod dohledem kvůli nějaké knížce, kterou napsal.

24. prosince, zrovna na Štědrý den 1874, dostal Don Bosco od pana arcibiskupa dekret, jímž se salesiánům odnímal všechny fakulty, milosti a privilegia, kterých se jim dostalo od něho a od všech jeho předchůdců. Co měl Don Bosco dělat? Napsal Svatému otci a vypsál mu, co všechno ho tíží, aby aspoň věděl, co se děje...

Uzavřeme toto bolestné vypravování dvěma prohlášeními. Don Rua v Don Boskově beatifikačním procesu k této věci vypověděl: Na Donu Boskovi bylo znát, že trpí. Někdy jsem ho viděl plakat nad tím, v jakém konfliktním stavu se nachází se svým církevním představeným, kterého by byl rád uspokojil, aby mohli oba pracovat k větší slávě Boží. Někdy jsem ho slyšel volat: „Tolik dobrého by se dalo vykonat, ale já jsem znemožněn. Nemohu to udělat!“ Druhý výrok je od Dona Boska samého. Když se ho někdo ptal, jak mohl monsignora Gastaldiho navrhnout na turínského arcibiskupa, prohlašoval, že si myslel, že v něm bude mít velikého pomocníka při zakládání kongregace. A pokorně vyznával: „Asi jsem skládal větší důvěru v lidi než v Pána Boha.“

Pisatel X. svazku Životopisných pamětí svatého Jana Boska don Amadei končí kapitolu o definitivním schválení Zbožné společnosti výzvou k pilnému zachování Stanov, které Dona Boska stály tak veliké utrpení, než mohl říci, že má text konečně pečeť církevní autority. Uvádí několik citátů, týkajících se věrnosti k stanovám. Připomíná, co Don Bosco napsal ve svých důvěrných připomínkách ředitelům: „Jako jedu se chraň měnění Pravidel. Přesné jejich zachování má větší cenu než jakákoliv změna. Lepší je nepřítelem dobrého.“ Dále připomíná, co Don Bosco napsal salesiánům, když jim předkládal schválené stanovy: „Snažme se zachovávat naše Pravidla a nesnažme se je vylepšovat nebo reformovat. Náš veliký dobrodinec Pius IX. řekl: ‚Budou-li salesiáni bez snahy po vylepšení své stanovy dokonale znát a zachovávat, jejich kongregace pokvete stále bohatěji.‘“ Dnes – v roce stého výročí smrti svatého Jana Boska, kdy mají salesiáni v rukou obnovený text Stanov, bude dobré připojit k tomu nějakou myšlenku.

Stanovy, které byly v roce 1874 schváleny a podle nichž se utvářel život Don Boskova díla až do doby II. Vatikánského koncilu, neodpovídaly, jak jsme viděli, v každém ohledu Don Boskově představě. Musel někdy hodně bojovat o své myšlenky s lidmi, kteří neměli jako on vzhled do problematiky měnící se doby a nutili ho přijmout některé zastaralé formulace řeholních závazků. Přesto Don Bosco z úcty k církevní autoritě nechtěl, aby salesiáni schválený text přijímali s výhradami. Sám přijímal rozkazy magisteria bez výhrad

21 Otec a učitel

V minulé kapitole jsme spolu s Donem Boskem prožívali celkem nechutné věci, spojené s jeho snahou vybudovat v církvi účinné dílo ve prospěch opuštěné mládeže. Normálně o těch věcech on nikdy před chlapci nemluvil a ani všichni salesiáni nevěděli o těžkostech, které mu z Božího dopuštění neustále působil jeho někdejší přítel arcibiskup Gastaldi. Mezi hochy byl Don Bosco pořád milý, otcovský, vtělená dobrota. Myslel na každého zvlášť a snažil se to každému dát cítit. Uvedeme si na tomto místě některé životopisné momentky, jak je uváděli ti, kteří je prožili. Jsou posbírané z let 1871–1874, o kterých hovoří tento svazek.

V roce 1871 začal navštěvovat valdickou sváteční oratoř František Alemanno, jehož rodina se přistěhovala nedávno do Turína. Otec se stal kostelníkem ve farním kostele svatého Donáta a hoch začal ministrovat v Ústavě Dobrého Pastýře. Tam byl vybidnut, aby začal chodit do Oratoře. S Donem Boskem se setkal poprvé, když byla v Oratoři malá loterie a on vyhrál pěknou vázanku. Světec se ho vypytał a hned se mezi nimi vytvořila důvěrná nálada. Rozhovor skončil větami: „Poznáš lépe Dona Boska, když ho necháš, aby se staral o tvou duši.“ „To bych chtěl i já.“ „Dobrá tedy. Dnes jsi získal v oratoři kravatu a za tu kravatu já tě připoutám k Oratoři, že ji už nebudeš moci opustit.“ Stalo se, Alemanno vstoupil mezi salesiány a udělal hned věčný slib. Když v roce 1885 zemřel, don Francesia zvečnil jeho památku krátkým životopisem, který vyšel v Katolickém čtení roku 1893.

V témže roce 1871 přišel do Oratoře mezi studenty jednáctiletý Pavel Perrona. Byl bázlivý a ze začátku jen postával na dvoře a netroufal si zúčastnit se hry spolužáků. Jednoho dne o přestávce po snídani zase tak postával, když tu vyšel z kostela nějaký kněz, kolem kterého se kupili hoši. Byl to

a tedy chtěl, aby i jeho synové měli potřebného ducha. Od tud ty výzvy k pilnému zachování a nepodléhání touhám po reformě. Po II. Vatikánském sněmu (1962–1965) se mnohé změnilo. Církevní autorita sama poručila všem řeholním společnostem, aby přepracovaly své regule a stanovy a to tak, aby odzrcadlovaly v podstatě odkaz zakladatelů, ale v nepodstatných věcech aby se přizpůsobily změněným poměrům v církvi a společnosti. Co se týká salesiánských stanov, text schválený v roce 1874 byl poprvé revidován po roce 1917, když vstoupil v platnost nový Kodex církevního práva, a podruhé po dvanáctileté zkoušce v roce 1984. Text je věrný Don Boskovu odkazu a světec by měl z něho radost, protože nejedna jeho představa, která tehdy musela padnout, nyní mohla bez zábran vstoupit. Ano, lze říci, že nový text je Donu Boskovi a jeho duchu bližší, než byl ten z roku 1874.

V X. svazku Memorií je uveden text předložený k schválení v roce 1873, dále krátká zpráva o dějinách Společnosti, Prohlášení o pravidlech Společnosti, Stanovy předložené k schválení v roce 1864, Podklad pro jednání ve zvláštním shromáždění čtyř kardinálů, Historický přehled o Salesiánské kongregaci, I. vydání schválených stanov a Poznámky svatého zakladatele k nim a jiné dokumenty. To pro pohodlí těch, kdo by chtěli otázku Salesiánských stanov studovat z pohledu historika. My se nyní vrátíme do praktického života a budeme charismatického světce sledovat na jeho další cestě.

Don Bosco. Don Bosco zastavil jiného takového nováčka a ptal se ho, zda chce dělat Donu Boskovi radost. Ten přisvědčil a světec hned: „Vidíš, k tomu je třeba umět se cítat a odčítat. Víš, co znamená a + b – c? (zde je třeba vědět, že veselý se italsky řekne Allegro, dobrý Buono, zlý Cattivo). A hned mu to vysvětlil. „Musíš být allegro = veselý, buono = hodný a nesmíš být cattivo = zlý.“ Pavel se zatím přiblížil a poslouchal. A tu se už Don Bosco obrátil také na něho a zase stačilo pár laskavých slov a přátelství bylo uzavřeno. Ovšem nesměl chybět slib, že budou přátelé navzájem. V tomto případě ještě Don Bosco dodal, že si přeje, aby za ním přišel. A šel pryč. Ale už zde byl kamarád a vysvětlil mu, že k Donu Boskovi se chodí ke zpovědi.

František Picollo vstoupil do Oratoře začátkem srpna 1872. Don Bosco nebyl doma, ale hned si ho všiml don Petr Racca a hoch se začal točit kolem něho. Přijel Don Bosco a moudrý salesián šel hned hochu dobrému otci představit. Hoch byl ostýchavý a schoval se za dona Raccu. Don Bosco ho ujistil, že bude rád, když bude chodit s donem Raccou. Pak se stalo, že za chlapcem přišla na návštěvu jeho maminka a řekla mu, že mluvila s panem prefektem Bolognou a ten jí řekl, že bohužel si budou muset syna vzít domů, protože už dlouho neplatili, co slíbili. A plakala. Hoch musel do vyučování, ale hned po škole šel zase za matkou a nalezl ji v radostné náladě. Vypravovala mu, že byla za Donem Boskem a ten ji potěšil. „Řekněte Františkovi, ať se nebojí. Kdyby ho don Bologna vyhnal jedněmi dveřmi, ať se vrátí druhými a přijde ke mně. Já ho nikdy nevyhodím.“

Podobně se stalo Eusebiovi Calvimu z Palestra. Šel za Donem Boskem sám a ptal se ho, co má dělat. Don Bosco se ho zeptal: „Jsme, nebo nejsme přátelé? Napiš tatínkovi, že to, co je dlužen, už nemusí posílat, a pro další, když platil

nebo měl platit 12 lir, snížíme to na 5.“ Calvi se stal také salesiánem.

Podobně se stalo i jindy. Nebyl otcovský jen k malým hochům. Na podzim 1872 se rozhodl vstoupit do Oratoře lékárník z Peveragna Angelo Lago. Prodal svou lékárnu a peníze dal Donu Boskovi s tím, že nepřijde sám, ale přivede ještě jednoho hocha. Lago se stal salesiánem a na radu Dona Boska začal studovat teologii. Byl vysvěcen na kněze, když mu bylo 43 roků. Velmi prospěl kongregaci. Dělal donu Ruovi sekretáře a, když zemřel, šel kolem hlas, že zemřel světec. Každý říkal: „Nešel-li přímo do nebe Lago, tak kdo jiný?“

Klerik Josef Giulitto složil sliby na první tři roky. Prosil ale Dona Boska, aby směl navštívit rodiče. Don Bosco mu odepsal: „Milý Giulitto! Dovoluji ti jít na týden domů, ale pod podmínkou, že budeš doma studovat, že se budeš snažit posvěcovat svou rodinu a přátele, že získáš nějakého nového hocha a zase se vrátíš hodný. Pozdravuj rodiče a zvláště pana kanovníka, který tě k nám doporučil. Bůh ti žehnej a pomodli se za mne.“ Kolik lásky je v takových řádcích! Jak by mohl někdo zneužít dovolené k vykolejení?

Klerik Josef Ronchail byl v Allasiu a už přijal nižší svěcení. Teď však začal mít pochybnosti, zda je hoden přijmout jáhenství. Don Bosco mu napsal: „Nedělej si starosti. Utekl jsi ďáblovi a on tě teď chce dostat na jinou cestu. Neboj se a klidně přijmi svěcení, jak už jsem ti to řekl ústně. Doproučím tě Pánu. Pozdravuj pana ředitele.“

Salesiánský biskup monsignor Costamagna později řekl: „Kdyby všichni salesiáni chtěli vypsát všechno, co pro ně Don Bosco udělal, byly by toho celé knihy. Jako Pán Ježíš chodil a dobře činil. Měl zájem o všechno, co se nás osobně dotýkalo, ať to byly radosti nebo bolest a rád povoloval všechno, jen když to nebylo na škodu naší nebo kongregace. Rád říkal ‚ano‘, a když řekl ‚ne‘, řekl to raději hned, abychom netrpěli nejistotami. Věděl, že nerozhodnost bolí jak představeného tak podřízené. Hleděl nám nadlehčovat břemeno studia nebo práce slavnostmi, procházkami nebo výlety, divadlem a jinými radovánkami, vždy rozmanitými, ale nevinnými. Dbal, abychom si hleděli zdraví, které není naše, ale patří kongregaci. Napomínal nás, abychom nestáli v průvanu, ve vlhku, nebo bez pohybu na slunci, zvláště v určitých měsících. Říkal, abychom nestřídali horko a zimu bez toho, že bychom se podle toho oblékli, abychom nestáli v zimě, když jsme upocení, také abychom nejedli ani moc ani málo a abychom se nevěnovali hned po jídle duševní námaze. Spát sedm hodin stačí mladému i starému, ale ředitelé mají právo hodinu přidat nebo ubrat, to podle okolností. Oddávat se smutku považoval za něco, co podlamuje zdraví, ale totéž říkal o přílišném strachu z nemoci. Přílišné požívání léků, říkal, vede k zničení zdraví. Jsou to drogy. Někdy opakoval přísloví: ‚Qui medice vivit, modice vivit – kdo žije z léků, žije krátce.‘“

Velikým apoštolátem dobra byly jeho návštěvy domů. Bylo to břemeno, ale on je podstupoval. Hnala ho do toho láska a starost o syny. Nepřál si akademie a slavnostní vítání, ale nemohl se jim vyhnout. Raději by byl hned šel po práci, aby si vše prohlédl a aby mohl s každým mluvit. Jakmile překročil práh domu, už se ptal, jestli někdo neleží nemocen, a když ano, hned ho šel navštívit. Také se informoval, zda nemocným něco nechybí. Zajímal se i o ty, kteří byli jen churaví, ano i o zdravé se zajímal. „Šetřit ano,“ říkal, „ale s velkou láskou.“

Byl zvyklý mluvit se srdcem na dlani. Jednou v Lanzu začal na večerním slovíčku takto: „Byl jsem v Borgu San Martino a tam se mne chlapci ptali: ‚Mají kluci v Lanzu Dona Boska tak rádi jako my?‘“ A pak pokračoval: „Modlí se za Dona Boska jako my? Snaží se dělat mu radost jako my?“ A pak mluvil dále. Míloval a chtěl, aby ho měli rádi i druzí. Pro něho to nebylo vtírání se do přízně, ale styl jeho výchovy, proniknuté laskavostí. Hoši reagovali na tento jeho styl pozitivně a, když bylo druhý den cvičení šťastné smrti, jeho zpovědnice byla obležená kajícími.

Při takových návštěvách chtěl mít spolubratry shromážděné a po večerní modlitbě pro ně bývala konference. Všichni se shromáždili, jen někdo rozumný se musel obětovat a dohlédnout na ložnice.

Takové konference byly školou života a máme po ruce zápisy mnohých jeho úvah, rad, pokynů, třeba i napomenutí. Uvedeme si něco z toho: „Klerici ať vedou hochy k úctě k představeným tím, že sami jsou k představeným uctíví, zdraví je a mají k nim důvěru. Představení ať nejsou hned pro maličkost naježeni. Ať jsou klidní, ať dovedou čekat, prošetřit si věc, než řeknou tak nebo tak. Učitelé ať pamatují, že škola je pro nás prostředek, jak konat dobro. Oni jsou jakoby faráři ve farnosti nebo misionáři na svém poli. Ti musí učit Božím pravdám, povinností k Bohu, získávat pro svátosti, vštěpovat úctu k Panně Marii. Zkrátka hodiny naší školy mají být náboženské. To je veliké tajemství úspěchu. Kdo se stydí projevit před hochy svou víru a zbožnost, neměl by být učitelem. Takový nadělá víc škody než užítku. Žádný spolubratr ať si nedovolí před hochy nějaké pohrdlivé výroky o druhém spolubratrovi. Regnum divisum desolabitur. Rozdělené království zpustne. Je třeba umět přikrýt chyby a nedostatky. Je škodlivé, když si někdo opatruje popularitu na účet druhého. Také ať nikdo nekritizuje představené a jejich rozkazy. Jinak se naučí i oni mít pořad výhrady k rozkazům. Z reptání vychází nemravnost a zkáza duší. Kdo si to zodpoví před Pánem Bohem? Jaký bychom pak dávali příklad poslušnosti, lásky a sebezáporu? Dochvilnost a poctivá asistence v kostele, ve studovně, když jdou hoši v řadě, v ložnici, na vycházce, na rekreaci.“

V kostele ať jsou všichni klerici i kněží bez vyloučení. Kněží ať slouží mši svatou buď před nebo po komunitní mši. Ti, kdo už sloužili, ať konají poděkování. Ti, co teprve budou sloužit, přípravu. Anebo ať se modlí breviář. To je jejich vážná povinnost také proto, aby se i hoši dobře chovali a dobře se modlili. V měsíčním zpravování ať je o tom zmínka. Asistence ve studovně. Nejde tolik o mlčení jako o mravnost. Jak může nad několika sty hochy mít dohled jediný člověk? I zástupci mají zůstat na svých místech a platí to i o těch, kdo studují. Kolik zlého může zapříčinit nedostatek dohledu! Asistence v řadách. Jeden ať se nachází vpředu a jeden vzadu. Ostatní kolem ať nemluví, protože jinak se i hoši začnou potichu domlouvat. Asistence v ložnici. Ať žádný asistent nemá v ložnici velkou celku a v ní knihovnu a ať tam nestuduje. Ložnice nejsou studovny. A pak, jde také o světlo. Zachovávejme pravidla, jinak na to doplatí mravnost. A v ložnicích ať je ticho a ať nejsou hoši v ložnicích nikdy sami.

Asistence na vycházce. Hoši ať chodí pokud možno ve čtyřstupech. Ať se jim nedovoluje kupovat ovoce, potraviny a podobně. To by se jim pak muselo dovolit držet u sebe peníze. A množily by se krádeže a posílaly by se dopisy, někdy všelijaké. Když už někdo musí opustit řadu, tak ať jde sám.

Ve čtvrtek mimo ty, kdo musí s hochy na vycházku, ať ostatní nevycházejí z domu bez dovolení ředitele nebo prefekta a ať se nechodí do hospod nebo do soukromých domů. Asistence na rekreaci. Dívat se na hloučky hochů a šikovně se hledět dostat se mezi ně. Tvořící se hloučky hledět rozptýlit. Může se někdo poslat něco vyřídit, poslat pro knihu. Ani klerici ať netvoří na rekreaci hloučky. O čempak potřebují hovořit? Budou to beztak příležitosti k reptání. Asistence ve třídě. Ať mají hoši ruce na lavici, ať nejsou nikdy bez dozoru. Když má někdo hodinu za sebou a zatím nepřišel druhý, ať má trpělivost a počká, až přijde. Tyto rady a pokyny, kdyby se uspořádaly, byla by z toho celá pedagogická příručka.

Přidejme ještě několik rad a pokynů ohledně trestání. Asistenti ať nikdy netrestají sami, ale ať uvědomí představené. Jednak na sebe nevalí nenávisť, jednak se vyhnou omylům. Žádný asistent ať nikoho netrestá pro přečiny spáchané ve třídě, aniž by o tom uvědomil učitele. Přestupky spáchané mimo třídu jsou v kompetenci prefekta. Projevy neúcty k asistentům ať se však netrestají přísně. Když je některý hoch pro těžké provinění vyloučen ze třídy, ať prefekt nebo školní rádce přesvědčí učitele, aby byl ochoten hocha vzít na milost, ale ať hocha patřičně napomeně. Ať se nekritizují hoši nebo spolubratři v přítomnosti druhých hochů, ale raději ať se napomenutí dělá soukromě. Ať se hochům neprozrazují rozhodnutí, která představení udělali důvěrně. Ať se nesděluje služebnému personálu, co se stalo v jiných ústavech nebo v některé třídě. Neptat se hochů na záležitosti svědomí, neptat se, zda chodí ke zpovědi, k přijímání. Také ať nikdo nepředhazuje provinilcům, že chodí k přijímání. Ať se neprozrazuje ten, kdo představené upozornil na nějakou vážnou věc. Nanejvýš se může říci, ať si nikdo nemyslí, že zlé činy nevyjdou najevo. Ať se hoši nechválí před spolubratry, protože ti snadno chválu opakují a hoch je jen ponoukán k marnivosti.

Jednomu prefektovi řekl Don Bosco: „V domě musí být ředitel ten první. Ty jsi jen jeho zástupce, říd se vždy podle toho.“ Naléhal, aby se každý týden konal s hochy pohovor o slušném chování. Když se nastupuje do ústavu, je u každého hocha třeba pořídit seznam všech věcí, jeho prádla a lůžkovin. Zvláště ať se dohlíží na malé kluky, aby chodili čistí a aby byli učesaní. Jednomu asistentovi pak řekl: „Chceš-li být milován, buď milý.“ První dojmy každého se týkají výchovy. Nesmíme je dráždit tresty a špatným zacházením, jinak začnou nenávidět černé kleriky. Už je dost těch, kteří nenávidí kněze. V Lanzu jednou řekl generálnímu asistentu studovny, kde studovalo 200 hochů: „Měj vždy otevřené oči a buď

22 Rodinný duch

Don Boskova láska k synům a jeho ohleduplnost je bohatě dokumentována různými epizodami, které byly zachyceny během jeho kanonizačního procesu a dokreslují jeho otcovskou tvář.

Novopečený klerik Erminio Borio byl Donem Boskem poslán vyučovat do Borga San Martino, ale necítil se tam dobře. Hle, jak jemně mu napsal Don Bosco: „Milý Borio! Potřebuji ti svěřit nějaké zaměstnání a také pro tvůj klid ke studiu mám ti v úmyslu říci, aby ses vrátil do své staré klícky a mohl být se svým vytrvalým přítelem Donem Boskem. Přijed' kdykoliv, lůžko máš již připravené. Bůh ti žehnej! Tvůj v Ježíši Kristu nejoddanější kněz Jan Bosco. Pozdravuj pana ředitele a sděl mu mou žádost. Na shledanou.“

dalekozraký. Pán Bůh nám poslal hodné synky, ale je dobré někdy je trochu podezřívát. Dávej pozor, ptej se, zařizuj a považuj za velké provinění i malé, ze kterého by mohlo velké vyrůst. Dohlížej zvláště na knihy. Dávej znát každému, že si ho vážíš, ale neúnavně bdi, pozoruj, chápej, pomáhej, měj útrpnost. Říd' se vždy rozumem a nedej se strhnout vášní.“

Don Boskova láska byla provázena vždy velkou umírněností. Někteří rodiče byli liknaví v placení smlouveného měsíčního. Don Bosco radil upozornit je písemně. Když se do týdne neozvou, napsat jim znovu a vyzvat je, aby sami navrhli termín, do kdy zaplatí. Kdyby ani pak nijak nereagovali, ať se jim napíše potřetí a stanoví se jim termín a ať se jim jasně řekne, že jinak si budou muset vzít syny domů. Ovšem nechtěl, aby se to dělalo podle šablony. Byl vždycky ochoten udělat rozumnou výjimku, zvláště když šlo o hochy doporučené některým farářem. Někdy, když šlo o hochy studující v kolejích, kde rodiče nemohli platit, navrhl na konci roku, aby si podali žádost o přeložení přímo do valdického Domova, kde byli hoši jako v dobročinném ústavě s platebními podmínkami, odpovídajícími dobročinné instituci. Rozumí se, že přitom chránil také zájmy Oratoře, vyžadoval vysvědčení o chování a také o prospěchu.

Ředitelům často kladl na srdce: „Modlíš se za své žáky?“ Někdy řekl: „Chceš, abych ti prozradil jeden velmi účinný prostředek k povzbuzení? Řekni hodnému hochu, že jsi s ním spokojen a že to napíšeš rodičům. Uvidíš, jak blahodárně taková věta zapůsobí.“

Všem doporučoval naprostou upřímnost a otevřenost. Chtěl znát i tužby svých synů, aby je mohl podle možnosti uspokojit. Někdy došlo k nepřijemnostem ve vztazích mezi lidmi. Don Bosco se snažil vždy věci uhladit a velmi často se nakonec vidělo, že z malých nedorozumění vyrostla velká. Svou otcovskou dobrotou a otcovským vedením dokázal nejednoho napravit. I on musel toho či onoho přeložit do jiného domu, nebo mu přidělit jinou práci, ale vždy se snažil udělat to tak, aby neutrpěla čest postiženého. Monsignor Cagliero vypravoval, že si ho Don Bosco jednou zavolal do bytu a řekl mu, že už nemůže jinak než kohosi potrestat, ale že se chtěl ještě dotázat jeho, co on tomu říká. Cagliero se za dotyčného přimluvil a skutečně se dotyčný polepšil a stal se z něho dobrý salesián.

Otcovský přístup ke všem problémům poznamenával celý život a činnost Dona Boska a od něho se tomu učili i jeho salesiáni. V tom byl Don Bosco nepřekonatelným učitelem. Budeme na toto téma pokračovat ještě v další hlavě našeho vypravování.

Někdy měl co dělat s různými vrtochy synů, než se usadili a byl na ně spoleh. Tak v roce 1863 byl oblečen do duchovního roucha Jan Tamietti. Udělal sliby na tři roky, ale pak po jejich vypršení přišel k Donu Boskovi, že se v kongregaci necítí, aby prý mu našel nějaké místo, kde by jinde mohl pokračovat ve studiích. Mluvil o tom vícekrát a Don Bosco mu vždy řekl, že se postará. V červnu 1871 přišel klerik trochu s bandurskou, že prý nadešel čas, aby se věc vyřešila. Don Bosco na to: „Tak mě chceš opravdu opustit?“ Tamietti viděl v jeho očích slzy, ale trval na svém a Don Bosco mu vyjednal místo učitele v koleji na Valsalice, která tehdy ještě nepatřila salesiánům. Tu se stalo, že ze salesiánských ústavů odešlo najednou několik učitelských sil a Don

Bosco neměl náhradu. Tamietti se to doslechl a přišel s jinou: „Slyším, že nemáte vyučující. Jsem ochoten ještě rok zůstat a být vám k službám.“ „Jen rok?“ tázal se světec. „Já jsem s tebou vždy počítal a dnes ti mohu říci, že od příštího roku přebíráme Valsalice my.“ Hoch se zamyslel a zůstal na Valsalice. Pak onemocněl a musel na čas studia přerušit. V klidném uvažování nakonec přišel k závěru, že by měl přece jen zůstat salesiánem. Napsal Donu Boskovi, a dobrý otec mu odepsal pěkným dopisem, kde s ním probral jeho potíže a ujistil ho, že mu ve všem pomůže. Tamietti se vrátil na Valdocco, složil sliby na další tři roky. Světec ho poslal na Valsalice, kde se vypracoval na skvělého salesiána. Byl poslán založit salesiánský dům v Este a zemřel jako salesiánský inspektor v ligurském kraji. Vzpomínal vždy s vděčností na Don Boskovu trpělivost s ním.

Monsignor Costamagna se rozepsal jednou o salesiánské poslušnosti a vyjádřil se, že v tom byl Don Bosco opravdovým mistrem. Nepamatoval si, že by byl někdy někomu něco poroučel „pod poslušností“. Raději využíval přirozených schopností jednotlivců, aby jim dával zaměstnání odpovídající jejich osobnímu vkusu. Neporoučel, ale raději říkal: „Prosím tě, nemohl bys mi udělat to a to – potřeboval bych, abys mi pomohl, abys vzal na sebe nepřijemný úkol. Nemám jiného, ale věřím, že ty to dokážeš.“ Na takový způsob poslušnosti zvykal své hochy v době, kdy nemohl mluvit o nějakém slibu poslušnosti, ale mohl mít hochy v rukou v důsledku jejich lásky k němu a k dílu, které budoval. Než by byl dal někomu formální rozkaz, raději ho nechal nějaký čas mračit se a vařit „ve vlastní šťávě“, až dotyčný sám přišel k rozumu a sám přišel Donu Boskovi říci své ano. Tato metoda se stala u salesiánů zvyklostí, vyjadřující salesiánského ducha.

V pokladnici materiálů, shromážděných pro beatifikační proces Dona Boska, najdeme spoustu dokladů o tom, jak Don Bosco přenášel na své syny své myšlenky a jak je formoval podle svého srdce. Když hoši odcházeli v létě na prázdniny, dával jim neomylně do rukou několik natištěných strániček s „Myšlenkami pro ty, kdo chtějí prožít prázdniny s užítkem“. Kolik dobrého způsobily Don Boskovy rady a kolik povolání zachránily, to ví jen sám Bůh.

Co říci o Don Boskových slovíčkách na dobrou noc? To byla teprve účinná škola duchovního života, spojená pevně s životem. Vždyť slovíčka začínala obyčejně tím, že Don Bosco ukazoval zapomenuté věci, aby si je majitelé odebrali. Teprve potom Don Bosco začal pomalu rozvíjet dobře promyšlené myšlenky. Každé večerní slovíčko bylo ukázkovou katechezí, šitou na všední život posluchačů. Totéž, a ještě ve větším měřítku, platilo o oněch mimořádných, poměrně dlouhých, ale dychtivě očekávaných projevech na závěr občanského roku. To byly programové řeči na zcela určité programové body, ke kterým bylo třeba vracet se po celý nastávající rok. Žádné plané řečnění, ale jasný program pro komunitu a každého jednotlivce. Ve stejném otcovském duchu byly psány jeho dopisy adresované chlapeckým komunitám jednotlivých salesiánských kolejí. Každé komunitě psal zvlášť a v každém dopise se zrcadlila skutečnost toho či onoho domu. Tyto dopisy byly pro rodiče se salesiánské dílo něčím podobným, jako byly pro křesťanské komunity dopisy svatého Pavla.

Donu Boskovi šlo také o formaci těch, kteří byli postaveni do čela komunit – ředitelů domů. V tom je nejvýmluvnější jeho spisek „Důvěrné rady ředitelům, vysvětlující

normy a doplněk.“ Don Bosco napsal tyto rady (Ricordi) v roce 1863 donu Ruovi, když ho poslal za ředitele do Mirabella. Existují tři exempláře těchto rad, ke kterým Don Bosco přidal několik menších změn a dal je rozestat všem ředitelům salesiánských domů. O něco později byl svazek vytištěn v tiskárně a od té doby lze říci, že je to oficiální příručka salesiánských ředitelů. Kdo by chtěl Don Boskův text číst v původním znění, najde jej na stránkách 1040–1050 X. svazku Memorií. Od zachovávání těchto norem Don Bosco očekával správný chod salesiánských domů a uchovávání salesiánského ducha v nich.

Další materiály uložil světec v privátních pokynech, daných ředitelům Lemoynoovi a Bonettimu v letech 1871–1873. V roce 1874 psal blíže nejmenovanému řediteli: „Při duchovních cvičeních jsem mluvil s některými účastníky exercicií a poznamenal jsem si věci, které považuji za dobré vytknout vašemu domu. Zavolej si tedy prefekta a přečteťe si to: 1. Nezapomeňte, co jsem vám vřele doporučoval, když jste mne provázeli do... 2. Jeden jako druhý se příliš snadno vzdalujete z domu, navštěvujete rodiny chlapců nebo privátních osob. 3. Jsou vážné stížnosti na osobní čistotu šatů a obytných místností, vážné stížnosti na kázeň. To jsou dvě základní věci. Kdo je má na starosti? Konají ředitel a prefekt své povinnosti? Dávají jim přednost před každým mimoústavním zaměstnáním? 4. Mnozí rodiče si stěžují na administraci. Je hodně nespokojených chlapců. Jiní jsou zase rozmazlováni atd. atd. – Pán Bůh pomáhej! Pracujte pro duše a zvláště pro duši vlastní. Amen. V předvečer svátku Nanebevzetí 1874. Kněz Jan Bosco.“ Jak vidět, Don Bosco dovedl také projevit nespokojenost.

V Pochvalném dekretu, datovaném dne 25. července 1864 se doporučovalo, aby hlavní představený jednou za rok svolal kapitolu a ředitele jednotlivých domů a projednal s nimi stav a budoucnost Společnosti. Od té doby se vždy kolem svátku svatého Františka Saleského konaly v Oratoři generální konference, kterých se ve veřejných zasedáních zúčastňovali všichni ostatní spolubratři. O těchto konferencích dával Don Bosco pořádit něco jako protokol nebo zápis.

V roce 1871 byla generální konference 30. ledna. Byli na ní všichni ředitelé filiálních domů, to je z Borga San Martino, z Lanza, Cherasca, Alassia a byl tam také don Pestarino z Mornese. Na závěr promluvil Don Bosco o Oratoři na Valdoku. Nazval ji mateřským domem a vyjádřil radost, že tam jdou věci lépe než v minulosti. Zvláště ho potěšilo, že se mezi učni zavedl lepší pořádek a že se více hochů přihlásilo do kongregace. Dříve byla nekázeň pohromou pro dům. Obecně vyzvedl, že je mezi salesiány dobrý duch. Projevuje se to v tom, že každý je ochoten dělat cokoli – učit, asistovat a ještě si najít čas ke studiu. Hodně se pracuje a to mu dělá radost. Dokud se bude pracovat, ďábel nebude mít mezi námi své království. Zkáza řeholí byla vždy zapříčiněna zahálkou. Zahálka je matkou všech neřestí. Dále řekl, že by potřeboval, aby všichni hledali pro dílo peníze. Jak? Tím, že budou šetřit všude, kde se šetřit dá. Výlohy jsou veliké, dělají nejméně 200 000 franků. Kostel potřebuje peníze, brzy se začne budovat před kostelem náměstí. Na jaře začneme stavět další kostel, staví se v Lanzu, muselo se přestavovat v Borgu San Martino, v Alassiu, a já nemám krejcar. Přesto jsem stanovil stavební lhůty, dělám smlouvy, slibuji, že zaplatím včas a jsem si jist, že Pán mi pošle peníze. Všiml jsem si jedné věci: Když máme kus pozemku jen do rezervy,

peníze nepřicházejí a nepřijdou, dokud ten majetek nedáme do pohybu. My musíme podnikat.

Zde na Valdoku nemůžeme dosáhnout jednoty v pořádku, jak je to možné jinde. Máme zde ještě hodně lidí, kteří nepatří ke kongregaci. Je to z mnoha různých důvodů, ale budeme se snažit, aby zde byli jen členové kongregace. Co se těch peněz týká, teď na nás dolehla velká metla: je to odvod k vojsku. Každý hoch nás stojí mnoho, než je schopen pracovat, ale pak ho musíme ještě vykoupit z vojny.

Jedna věc se musí dát také do pořádku. Je to divadlo. Zatím jsem to trpěl, ale musíme docílit toho, aby naše divadlo sloužilo jen hochům a ne publiku z venku. Už to není jako dříve. My potřebujeme hrát „divadélko“, ne divadlo. Potřebujeme poučovat a zároveň pobavit. Nelíbí se mi kusy, kde jsou drastické scény. Potřebujeme jednoduché věci, třeba veselé, ale musí mít mravní myšlenku. Zpívejme, recitujme úryvky krásné poezie od dobrých autorů a ukažme přítomným dobrodincům, že vychováváme. Také dbejme, aby oblečení na našich scénách bylo zcela bezvadné, co se týče studu. Nechci, aby se naše divadlo stalo veřejným, ani nechci, aby se dávala představení na vstupenky. Také jsem si všiml, že v našem sále byla sem tam nějaká osoba nedostatečně oblečená. Nejraději bych byl takovou vyhnal, kdyby se slušelo to udělat. Také nemohu trpět určitá slova na jevišti jako například „zlořečený“ a podobně. Je pravda, měl jsem to říci ředitelům, ale říkám to zde, aby se vědělo, jak to má být.

Jinak je třeba jen se navzájem povzbudit k práci. Žádostí o vstup přibývá, ale také přibývá žádostí o otevření domů. Žeň je veliká, ale dělníků je málo. Podivuhodný vzrůst kongregace je opravdovým zázrakem, povážíme-li, jak zlá je doba a jaký boj se vede proti dobrým. V této době, kdy se ruší řády a ani řeholní sestry nemají ve svých kláštěrech pokoj, je slovo „frati“ v opovržení, my se shromažďujeme a rosteme, zakládáme domy a konáme dobro, jak jen můžeme. Zákony nesnášejí mnichy. Nevadí. My měníme šat a v šatě, který nosí obyčejní kněží, děláme totéž. Máme proti sobě zednářstvo, všichni nás nenávidí a pronásledují, ale my si žijeme klidně a máme Pána Boha na své straně. Proti nám stojí veliký počet novinářů a přesto naše domy získávají na dobrém jménu u lidí a přihlášek je tolik, že je nemůžeme uspokojit. Don Bosco skončil svou řeč výzvou k poslušnosti. Ta v sobě obsahuje všechny ostatní ctnosti. Kde není poslušnost, tam vládne nepořádek a vše se mění v trosky. Také vyzýval, aby se nedělaly zbytečné výjimky a aby se pilně pracovalo. Řekl: „Co se mne týče, chci zbytek života strávit jen pro dobro mládeže. Víte, že jsem si před časem myslel, že se nedožiji padesáti let. Ale skupina hochů se modlila a vymodlila mi prodloužení života. Já jsem za to vděčný Pánu Bohu a věnuji své dny těm, kteří mi je vyprosili. A vy to dělejte také tak.“

Co se týče salesiánského divadélka (teatrino, jak říkal Don Bosco), právě toho roku 1871 napsal pro ně zvláštní pravidla, ze kterých snadno vyčteme jeho názory na tuto formu salesiánské výchovy.

V roce 1872 byla generální konference po návratu Dona Boska po těžké nemoci, kterou prodělal ve Varazze. Měla zpoždění a bohužel nezachoval se žádný zápis o jejím průběhu až na něco, co se týkalo založení Dcer Panny Marie Pomocnice a co ve svých poznámkách zachytil morneský farář – salesián don Pestarino.

V roce 1873 se ještě více schůzovalo. Už 12. ledna se shromáždili salesiáni, aby provedli volbu členů hlavní rady.

Byli zvoleni dosavadní rádcové, ale Don Bosco v následujícím proslovu naznačil, že zatím většina členů hlavní rady je současně v místní radě Oratoře, což se musí časem změnit. Žertem prohodil, že musí brzy nastat odloučení generální kapituly od domácí a v tom případě bude třeba postavit na dvoře nějaký barák a tam úřadovat. Kongregace roste, mnozí chtějí do ní vstoupit. Brzy bude třeba jít do Francie, do Afriky, do Ameriky... Ovšem papež chce, abychom zatím zůstali v Itálii, která to velmi potřebuje, ale rozhodující budou Boží úmysly. Zatím je třeba povzbuzovat se navzájem a pracovat, neúnavně pracovat. Každý byl měl vstoupit do nebe doprovázen zástupem zachráněných duší.

O svatém Františku Saleském byla zase tradiční konference, na které každý ředitel podal zprávu o svém domě a o komunitě, kterou vede. Don Bonetti, ředitel v Borgo San Martino, nebyl přítomen. Don Lemoyne promluvil za Lanzo, don Cerruti za Alassio, don Francesca za Varazze, don Albera za San Pier d'Arena. Všichni říkali, že mají hodně přihlášek a málo prostoru, Francesca mluvil o těžkostech zaviněných dvěma salesiány, kteří neměli povolání a odešli. Don Dalmazzo na rozdíl od předchozích musel říci, že kolej na Valsalice nemá přihlášky a je tam jen 22 studentů. Těžkost je v tom, že je to kolej pro lepší rodiny, bude se s tím muset něco udělat. Don Pestarino mluvil o sestřích v Mornese. Don Bosco také mluvil a doporučoval šetření, pokud to není na škodu zdraví spolubratří.

V roce 1874 se výroční konference konala až po návratu Dona Boska z Říma po schválení stanov, a to ve dnech 17. a 18. dubna. Don Bosco na ní vroucně děkoval Pánu Bohu za velikou milost, které se dostalo Kongregaci schválením stanov v definitivní podobě. Nenechával nikoho na pochybách, že teď tomu bude muset odpovídat také život salesiánů. Nyní se musí postupovat podle přesného řádu. Bude třeba, aby každý byl ochoten nechat sebou disponovat a zřeknout se osobních chutí tak, aby kongregace byla jedno tělo. Nikdo si nesmí zaměstnání vybírat podle svého uznání – chuti nebo nechuti. Nejen být jednotní s ředitelem, ale opravdu ho poslouchat. Nerespektovat kongregaci jen všeobecně, ale i v jednotlivých spolubratřích. Nenechat se spoutat láskou k rodině a k příbuzným. Vytrvat. Neobracet se zpět, ale jít odvážně dopředu. Nehledat zájem svůj, ale Ježíše Krista – Konat konference a na nich pojednávat o slibech.

Další dvě konference byly na podzim. Jedna byla pro kapitolu (hlavní rada). Pro poměrně malý počet salesiánů a dále z důvodu, že v praxi nebyly odděleny místní rady od té generální, terminologie ještě nebyla ustálená. Zvláštní shromáždění neboli konferenci měli prefekti, to je – zástupci ředitelů. Ve všech poradách se projevovala snaha zavést pokud možno řád do ústavního života, aby to odpovídalo definitivním stanovám.

Také duchovní cvičení pro salesiány byla v těch letech 1871–1874 ještě neustálená. Začínalo se v pondělí večer a skončilo se v sobotu ráno, protože pro malý počet kněží bylo třeba v neděli obstarávat bohoslužby v kostelích. Sliby se skládaly v pátek večer, aby se sobotní závěr exercicií příliš neprotahoval. Turínská Oratoř byla v době obou turnusů konaných v Lanzu jakousi průchodní nebo přestupní stanicí (NB. Lanzo bylo v předhůří Alp). Snad prospěje uvést tématu duchovních cvičení z roku 1871, jak je zaznamenal don Rua. Zahajovací promluva v pondělí večer: Jak Bůh povolal Abraháma, aby šel za jeho hlasem. 1. instrukce O svaté zpovědi. 2. instrukce O modlitbě. 3. instrukce O sebezapírání.

Škoda, že víc don Rua nezaznamenal. O těch duchovních cvičeních Don Bosco vykázal vysoký stupeň umrtnosti. Jako obyčejně skoro všichni byli u něho u zpovědi, ale co zkusil! Kostelník mu z opomenutí dal rozviklanou židli a klekátko velmi nepohodlné. Až do konce to snášel, ale pak si dal zavolat dona Cagliera a s úsměvem mu řekl: „Měl by sis to přeměřit a dát takových židlí a klekátek nadělat víc. Podívej se, jak vypadají!“ Oba se zasmáli.

Z duchovních cvičení v roce 1872 se dochovaly v poznámkách některé epizodky. Don Berto jednoho dne řekl Donu Boskovi, že kdyby zemřel, mnohý by byl nepotěšitelný. Don Bosco na to, že by si dobří lidé poplakali a pak by šel život dál. Jen dábel by se radoval, že má o jednoho nepřítele méně. Jiný den don Berto v řeči napomínal Dona

23 Don Boskovy okružní listy

V roce 1896 vyšly péčí dona Albery Okružní listy Dona Boska spolubratřím salesiánům. Kdož ví, proč tam chyběly listy, psané před rokem 1876. Snad nebyly po ruce. Něco bylo už použito v VIII. a IX. svazku Memorií. V VIII. to byl list nadepsaný „Jaký cíl má mít na mysli ten, kdo chce vstoupit do salesiánské Společnosti“. V IX. to byl list nadepsaný „O důvěře, jakou má mít každý k představenému“. Zde nyní uvedeme obsahově dalších sedm.

1. Jednota ducha a administrativy. Nevíme, kdy byl tento oběžník odeslán do ústavů, ale asi před rokem 1870. V archivu existuje přímo originál, psaný Don Boskovou rukou. Don Bosco v něm vybízí salesiány, aby vytrvali v předsevzetí spasit mnoho duší a především svou vlastní. K tomu je třeba svědomitě zachovávat stanovy Společnosti, protože jsou ochranou společného ducha a administrativy. Jednotou ducha se rozumí pevné předsevzetí chtít to, co považuje představený za důležité pro větší čest a slávu Boží. Toto rozhodnutí musí být tak pevné, že se nezastaví před žádnou překážkou, která by byla na škodu duchovního dobra. Láska všechno snese, všechno přetrpí. Spolubratr, který má ducha, je přesný ve svých povinnostech a čerpá sílu z pravidelného konání předepsaných pobožností. Koná rozjímání, návštěvy Nejsvětější Svátosti, zpytování svědomí, duchovní četbu. Je to předpis, ale máme jej vykonávat z nadpřirozených pohnutek. K uchování našeho ducha přispívá mocně přijímání svátostí. Kněží ať řádně a zbožně slouží mši svatou, ostatní ať přistupují co možná nejčastěji k svatému přijímání. Základem je však častá zpověď. Ať každý zachovává, co se o tom říká v pravidlech. Absolutně nutná je důvěra k představenému domu, kde bydlíme. Někdo má tendenci nesprávně si vykládat rozhodnutí představeného, nebo je pokládat za něco méně důležitého, ale tím se duch poslušnosti vůči pravidlům umenšuje, zmenšuje se také radost představeného i radost vlastní a opomíjí se to, co by mohlo mocně sloužit Dobru duší. Hledejme větší slávu Boží a nehledme tolik na sebe.

Někdy se zdá, že větší prospěch by přineslo, kdyby se něco dělalo jinak, než řekl představený, ale to je klam. Lepší je vždycky poslouchat a zařizovat se podle toho, jak pravidla interpretoval představený. Tito poslušnost považují za základní věc pro řeholní život ve Společnosti.

Dále je třeba zachovat jednotu administrativy. Řeholník opustil otce, matku, bratry a sestry, ano vše, ale má své lidské potřeby. Proto vstupuje do společnosti, která mu ty

Boska, aby se začal šetřit. A uslyšel odpověď: „Víš, já jsem měl odměřený život na padesát let. Ale pak mi hoši vyprosilí přídavek a to už je na úvěr. Čím větší úvěr, tím více se člověk musí snažit, aby jej zužitkoval.“

Když se jednalo o rozdělení personálu pro další školní rok, Don Bosco řekl, že ředitelé a ti, kteří jsou v domácí radě, musí být všichni vzorní. Jen tak mohou vzorné zachovávání stanov vyžadovat od druhých. Když komunita ochabne, je to vždy vina představených. Mnoho jiných myšlenek pronesl náš světec, hned zde, hned jinde. Kdo s ním žil, byl stále v nejlepší škole a mohl se mnohému přiučit. Don Bosco byl nejen otcem, ale i moudrým učitelem, který na každém kroku rozdával ze své moudrosti drobná naučení a rady vzácnější, než je zlato.

věci zajišťuje. K tomu máme Pravidla, v nichž jsou tyto věci popsány. Řídme se pravidly a budeme mít vše, co potřebujeme: oblečení, kus chleba a to stačí. Kdyby to nestačilo, ať se to řekne představenému a on se postará. Ale ať se všichni postarají, aby Společnost měla do společné pokladny. Jako je jedna vůle, tak ať je jedna kapsa. Kdo kupuje, prodává, mění a nechává si pro sebe, podobá se sedlákovi, který, zatímco ženci shromažďují vymlácené zrno, on je rozhazuje do písku. Ať si nikdo nemyslí, že může hospodařit osobně s penězi, třeba za účelem společného dobra. Nejdůležitější je hledat prospěch Společnosti tím, že zachováváme pravidla.

Oblečení, světnice, zařízení ať jsou společné. Řeholník má být připraven kdykoliv opustit celu a předstoupit před Stvořitele bez toho, že by něco oplakával nebo si zasloužil jeho pokárání. Všechno ať jde tedy podle poslušnosti, ovšem pokorně a důvěřivě. Ať se nic netají před představenými. Ať je k nim každý otevřený jako syn vůči otci.

2. Ekonomie ve všem bez přehánění. Každý ať šetří, jak může. Tento okružník byl poslán domům, zatímco schválení stanov se blížilo ke konci. Tento dopis jako i dva další obsahuje tři nejdůležitější doporučení svěťce. Datum bylo 4. června 1873. Don Bosco vyšel ze skutečnosti, již nabyt na svých cestách za účelem návštěvy salesiánských domů. V tomto dopise se zmiňuje o stavu naší ekonomie. Říká, že v poslední době stavby, rekonstrukce a vybavení nových domů pohltily velké sumy. Také položky za potraviny každý měsíc daleko překročily položky znamenající zisk z měsíčních platů. Je třeba vážně přemýšlet, v čem by se dalo ušetřit. Především tento rok nestavět, leda co je nutně zapotřebí. Totéž platí o přestavbách. Ve všem je třeba obracet se na hlavní radu Společnosti. Cestování omezit na nejmenší míru. Omezit na nejmenší míru nákup knih, šatstva, prádla, lůžkovin. Co je možné opravit, opravit. I co se týče stravy, je možno zavést určité šetření. Nekupovat v malém, protože tím se cena prodražuje. Nekupovat drahé maso a víno. Neplýtvat chlebem, nevyhazovat příkrmy, šetřit vínem, topivem, světlem. Nedělat zbytečná pozvání ke stolu a i tam ukázat, že jsme chudí a žijeme z Boží Prozřetelnosti. Pokud možno pomáhat si s nákupem. Někde je zboží o hodně lacinější než jinde. Don Bosco připomenul, že tímto okružním listem však nemíní zavádět ekonomii škodlivou zdraví a mravům, jde jen o to, aby se nevyhazovaly peníze zbytečně.

3. O kázni neboli přesném zachování všech pravidel, ať jde o stanovy nebo o zvláštní povinnosti plynoucí z úřadu. Je to pokračování v myšlenkách z předchozího listu. Tento list byl rozeslán před začátkem nového školního roku 1873–1874. Don Bosco v něm uložil to, čemu ho naučila zkušenost za uplynulých 45 let života (Poznámka: od jeho víceméně 10ti let). Chce mluvit o kázni, která je nutným předpokladem správné výchovy. Nemíní kázní tresty, rákosku a podobně, ale „způsob života podle pravidel a zvyklostí ústavu“. Bez toho neobstojí žádná rodina a tedy ani ústav ne. Pravidlům se musí podvolit jak spolubratři tak hoši. Od toho závisí mravní a vědecký pokrok všech. Jak toho dosáhnout? Zachování pravidel ve všeobecnosti, zachování pravidel svého úřadu. A vyžadovat to od ostatních.

Ředitel má znát povinnosti své i druhých. Nemusí sám mnoho pracovat, ale má bdít, aby každý dělal své. S každým dnešním domem je to jako se zahradou. Vrchní zahradník nepracuje sám, ale poučuje, rozděluje práci, dohlíží na ni, pomáhá řešit nesnáze. Zahradník je ředitel, personál jsou spolubratři, hoši jsou slabé rostlinky, kolem kterých je třeba stále chodit. Ředitel dobře dělá, když se co nejméně z domu vzdaluje. A když už musí, ať se postará o zástup. Se vši láskou ať obchází ložnice, kuchyň, ošetřovnu, třídy, studovny a všude ať si počíná jako dobrotivý otec, který chce všem prospět a nikomu uškodit.

Prefekt má bdít nad tím, aby se zachovával rozvrh, nenechat, aby byl nekontrolovaný styk s vnějškem, a má dávat pozor, aby každý, kdo má nějakou povinnost k chlapcům, byl na svém místě, aby byla asistence při rekreaci, a aby se na vycházkách nedělaly zastávky, které by dávaly příležitost rozcházet se, chodit do kaváren nebo do hospod. Také má dohlížet, aby do domu nepřicházely špatné knihy, noviny, ale aby všechno šlo rukama představených.

Katecheta ať pamatuje, že duch a mravní prospěch v našich domech závisí od malého kléru, od Družiny Panny Marie Neposkvrněné, Nejsvětější Svátosti a svatého Aloise. Ať se stará, aby všichni, hlavně koadjutoři, měli možnost zpovídat se a přijímat. Kdyby někdo z obyvatel domu potřeboval náboženské poučení, ať se mu ho dostane, aby mohl chodit ke stolu Páně, aby byl biřmovaný, aby uměl ministrovat a také o slavnostní průběh svátků a jejich přípravu ať se postará.

Učitelé ať vždy vcházejí do tříd první a poslední ať z nich vycházejí, ať mají všechny žáky stejně rádi a ať se zvláště věnují těm, kteří to nejvíce potřebují. Ať pamatují na méně nadané, ať je často vyvolávají, případně ať se jim postarají o nějaké doučování. Dále ať učitelé nezapomenou, že jsou křesťanskými učiteli a ať i během vyučování a před svátky povzbudí své žáky ke křesťanskému životu.

Asistenti. Všichni, kdo mají nějakou zodpovědnost za školu, studium, kuchyň, vrátnici atd., ať vzorně postupují podle pravidel, zvláště, co se týče pobožností, a ať zabrání každému reptání proti představeným a proti ústavnímu pořádku a nade všechno ať nedovolí špatné řeči.

4. Jak pěstovat a zachovávat mravnost u hochů, které nám Boží Prozřetelnost posílá. S datem 5. února 1874 poslal Don Bosco z Říma do všech domů kongregace následující dopis, ve kterém pojednal o mravnosti a výslovně hned na začátku řekl, že jde o jedno z nejdůležitějších témat. Řekl, že obecně moralita u hochů závisí od morality spolubratřích, kteří je učí, asistují a řídí. Nikdo nedá, co nemá. Prázdný pytel nedá

obilí, prázdná láhev nenalije dobré víno. Slova Pána Ježíše jsou jasná: „Vy jste světlo světa. Vy jste sůl země!“ Svatý Jeroným říká, že je špatný lékař, který nedovede poradit sobě. Takový by si zasloužil výtku: Lékaři, léč se sám! Jak bychom mohli nabádat k mravnosti hochy, kdybychom sami byli nedbalí v církevních věcech, pozdě vstávali, nedělali rozjímání, zanedbávali mši svatou, nezpovídali se, nechodili k přijímání. Jak by mohl vyžadovat poslušnost salesián, který by sám byl samá pochybná výjimka, chodil by bez povolení z ústavu a zaměstnával se věcmi, které nemají nic společného s jeho povinnostmi. Jak by mohl druhé učit lásce, trpělivosti, uctivosti, kdyby byl každou chvíli navztekáný, tloukl by chlapce, kritizoval by rozhodnutí představených, rozvrh, a třeba i jídlo a ty, kdo je připravují. Jistě bychom mu svorně řekli: „Medice, cura teipsum – Lékaři, léč se sám!“ List uvádí příklady nesrovnalosti mezi učením a vlastním chováním a jaké to má následky.

Don Bosco v listě přechází od normálnějších špatných příkladů k věcem spadajícím pod 6. přikázání. Ve světě se rozmáhá nemravnost v tomto smyslu a Don Bosco neváhá v dopise tvrdit: „Je to veliké zlo, katastrofa a já se modlím k Pánu Bohu, aby raději zavřel naše domy, než aby se v nich někdy daly takové věci. Dnes je svět zlý a chce všechno vědět. Kdyby se domákl něčeho takového, představte si, jaké by to bylo haló. Ovšem, hledáme-li nestranně příčinu takových neštěstí, většinou je to tím, že sůl zvětrala, lucerna zhasla a že svatost těch, kteří měli povinnost poroučet, přestala fungovat, a tak došlo k událostem, které se staly mezi podřízenými.“ Na tomto místě Don Bosco pateticky volá: „Ach, čistoto, čistoto, jak jsi veliká! Dokud ty budeš mezi námi zářit, to je, dokud synové svatého Františka Saleského si tě budou vážit a praktikovat ústraní, skromnost, střídmost a co jsme slibem nabídli Bohu, bude mezi námi mít slavné místo mravnost a svatost mravů bude jako planoucí pochodeň zářit ve všech našich domech.“

Světec si sliboval, že bude moci brzy napsat další dopis o prostředcích, jak zajistit zavedení a chránění mravnosti mezi námi. Závěrem dopisu prosil, aby se uspořádaly tři od sebe oddělené konference, nebo lépe tři praktická zpytování, jak se mají uskutečňovat zásady a odstraňovat nedostatky ohledně chudoby, čistoty a poslušnosti. Každý ať aplikuje na sebe, co je psáno v příslušných hlavách stanov a ať se rozhodně všichni zřeknou všeho, co by bylo v jejich slovech a činech proti slibům chudoby, čistoty a poslušnosti. Ať se přečte také hlava pojednávající o pobožnostech a pak ať se každý na kolenou před křížem rozhodne konat je vzorně za cenu jakékoliv oběti. Já tak učiním také v duchovním spojení s vámi. A Don Bosco končil: „Moji drazí synové, nacházíme se ve velmi důležitém úseku života naší kongregace. Pomozte mi modlitbou a dokonalým zachováním stanov. A Bůh způsobí, že naše úsilí bude korunováno úspěchem k větší slávě Boží, k prospěchu duší našich i našich žáků, kteří budou vždy slávou Salesiánské společnosti. Milost našeho Pána Ježíše ať je vždycky s námi a ať nás všechny uchová na cestě do nebe. Amen.“

5. Triduum modliteb a cvičení křesťanské zbožnosti za účelem vyprošení světla Ducha svatého pro kardinálskou komisi, které bylo svěřeno schválení stanov naší Zbožné Společnosti. S datem 16. března 1874 poslal Don Bosco okružník všem salesiánským domům a také Dcerám Panny

Marie Pomocnice v Mornese, aby se přidaly k třídnímu přísnému postu, vyhlášenému pro salesiány.

Don Bosco vzpomenu památné datum 1. března 1869, kdy byla Salesiánská společnost definitivně schválena a oznámil, že teď jde o definitivní schválení jejích Stanov. Svätý otec jmenoval příslušnou kongregaci kardinálů a je na salesiánské rodině modlit se za příznivý výsledek jejich rozhodování. Aby se všude postupovalo jednotně, všichni salesiáni po tři dny začínají 21. březnem zachovávají přísný půst. Kdo by z rozumného důvodu nemohl, ať se pomodlí žalm Smiluj se nad námi, Bože, třikrát Zdravas Královno a invokaci Maria, Pomocnice křesťanů, oroduj za nás! Každý může libovolně přidat další úkony zbožnosti a sebezáporu podle svých sil. Hoši ať jsou vybudnuti, aby v ty dny chodili hodně k svätému přijímání. Ráno ať se začne vzýváním Ducha svätého, modlitby, růženec, mše svätá a rozjímání ať se zaměří na tento účel. Během dne ať salesiáni tráví volný čas před Nejsvětější Svätostí oltářní. Breviář, duchovní četba a všechny řádné modlitby ať se konají v kostele. Hoši z Družiny Panny Marie, svätého Josefa, svätého Aloise a Nejsvětější Svätosti ať dělají totéž. Večer ať je zase vzývání Ducha svätého, podle možnosti odpros za urážky, jichž se Pánu Ježíši dostává v Nejsvětější Svätosti, nato ať se zazpívá Zdravas, Hvězdo mořská a udělí se svätostné požehnání. To ať se dělá od 21. do 24. včetně, pak ve dnech 25.–26.–27. ať se ranní a večerní pobožnosti konají stejným způsobem, a to za přítomné potřeby církve a na úmysl Svätého otce.

6. Doporučení v zájmu dobrého chodu ústavů. Hlavní kapitula Společnosti a kapitula hlavního domu v Turíně ať uváží a zařídí tyto věci: Propagandu družiny Neposkvrněného

24 Vše s naprostým klidem

Na začátku roku 1873 měla Salesiánská společnost 138 profesí, 40 s věčnými sliby a 98 s tříletými a 92 noviců. Dohromady to bylo 230 členů. Z nich bylo 42 kněží, 97 kleriků, 63 koadjutorů a 28 studentů. Domů měla Společnost osm: Hlavní dům, pět kolejí: na Valsalice, v Lanzu, v Borgu San Martino, ve Varazze a v Alassiu, jeden hospic v San Pier d'Areně a dům Dcer Panny Marie Pomocnice v Mornese. V Turíně měla Společnost mimo to ještě čtyři sväteční oratoře: ve Farnosti apoštolů Petra a Pavla oratoř pod názvem svätého Františka Saleského, další svätého Josefa, ve farnosti svätého Maxima oratoř svätého Aloise, ve farnosti sväté Julie oratoř Andělů strážných. Oratoře se nevedly jako samostatné domy, nýbrž jako díla pro externí mládež.

Na Nový rok 1873 byla volba členů hlavní rady. Hlavním představeným byl zvolen znovu Don Bosco, zástupcem don Rua, další členové rady byli don Cagliero, don Provera, don Durando a don Ghivarello. V domácí řadě valdockého domu figuroval jako ředitel Don Bosco a don Rua jako viceředitel, don Provera jako prefekt a don Bologna jako viceprefekt, don Lazzero jako katecheta, don Sala jako ekonom a don Cuffia jako viceekonom, don Barberis, don Bertello a don Cibrario byli rádci bez zvláštního pověření. Z přehledu je vidět, že kongregace jen pomalu nabývala regulérní podoby. Don Bosco byl muž více praxe než teorie a na rozdíl od lidí, kteří seděli v kancelářích, tvořil teorii teprve na základě každodenní praxe.

Rok 1873 byl rokem veliké finanční nouze. Don Bosco se znovu utekl k osvědčenému prostředku. Obrátil se na

Početi Panny Marie, do které by měli patřit také salesiánští aspiranti, Malého kléru pro ministrování, Družiny svätého Aloise, Nejsvětější Svätosti a pro řemeslníky svätého Josefa. Zvážit, co dělat, aby se nedělaly kritiky a aby se nereptalo proti chodu Oratoře a proti nařízením představených. Věnovat zvláštní péči nemocným. K obědu ať je normálně jen jeden chod s masem a k večeři smíšený příkrm. Školní rádce ať denně věnuje hodinu času škole, prefekt dvě hodiny návštěvě kuchyně, ložnic a jiných částí domu, katecheta ať pamatuje, že je mu zvlášť svěřen dohled na mravnost a nemocné. Dáno v Lanzu 27. září 1874.

7. Pro studium posväté teologie. Don Bosco nadiktoval donu Caglierovi pokyny, které pak do maličkostí ještě upravil. Adresovány byly řediteli a klerikům bydlícím v Oratoři svätého Františka Saleského. Pán Ježíš doporučel svým učedníkům, aby byli světlem světa a solí země. Proto Don Bosco doporučel pořádné studium teologie, především pastorálky. Ředitel se vybízí, aby dbal, aby všechen čas mimo nutná zaměstnání byl věnován studiu teologie. Každý rok budou tři zkoušky: Jedna v březnu, druhá v červenci a třetí na začátku listopadu. Na tento rok budou traktáty O milosti, O svätení kněžstva, O manželství a podle možnosti O ctnosti nábožnosti a O Desateru prikázání. Zkoušky budou v termínech stanovených zkoušejícími, kteří k tomu budou delegováni představeným.

Tímto okružníkem končí řada shromážděných dokumentů, které si Don Bosco přál mít uložené v archivu. V dokumentech se zračí úsilí Dona Boska dát kongregaci jak potřebnou morální, tak intelektuální úroveň. I v tom chtěl být zároveň Učitelem a Otcem.

provinciální autority se žádostí, aby mu poskytly finanční podporu. Podobně se obrátil na ministerstvo vnitřních záležitostí. Mnoho nedostal, ale každá kapka byla dobrá. Také se znovu obracel na osvědčené dobrodince a uspořádal jakousi soukromou loterii mezi nimi. Několik tisíc výzev rozeslal v zalepených dopisech a prosil o podporu desíti franků. Hlavní cenou při tahu měl být vzácný obraz – kopie Madozny z Foligna, který visel v sakristii. Salesiáni byli překvapeni a dobrák Buzzetti si dovolil proti tomu protestovat. Don Bosco se na něho podíval a řekl: „Víš ty co? Až bude zvonit k obědu, řekneš, že místo do jídelny se má jít do sakristie pomodlit se k folignské Panně Marii.“ Věcná poznámka protestujícího uzemnila. Tentokrát posílal Don Bosco i některé své syny do světa zkusit slast spojenou s žebráním.

V roce 1873 vedle jednání o udělení temporálií biskupům a o schválení salesiánských stanov bylo uplatňování loterních lístků mezi římskými dobrodinci třetím účelem jeho únorové a březnové cesty do Svätého města. V Turíně akce nešla tak dobře kupředu, jak se předpokládalo. Mnohé lístky byly vráceny. Don Bosco psal domů do Turína, aby mu poslali ještě asi sto lístků a byl překvapen, když mu jich poslali nakonec celkem 1 200. Ale on uměl žebrat, rozdál je všechny. A ještě získal od Svätého otce dva cenné předměty. Shánění peněz stálo Dona Boska velké osobní utrpení, zvláště v Římě, protože, chtěl-li od lidí dostat, musel jim být k službám a vyhovovat jejich přáním. Byt od časného rána do noci na nohou nebylo pro něho žádnou maličkostí. Celkem akce vynesla 62 618 lir.

Akce rozprodávání lístků s prosbou o dobrovolnou almužnu málem přivedla Dona Boska do velkých nesází. Někdo ji sledoval a považoval za svou povinnost udat ho z ilegálního pořádání loterie. V dubnu přišla jednoho dne policie do Oratoře – Don Bosco byl právě v San Pier d'Arene, a zabavila salesiánům předměty, o které se mělo losovat a pídila se po registrech, ale nic nenašla. Když se Don Bosco 30. dubna vrátil, šel hned ke královskému viceprokurátorovi Migliorovi, kterého znal. Dotyčný mu doporučil nějaké akrotuberkulozní děvčátko a Don Bosco je uzdravil. Zabavené věci byly pod jeho mocí, ale bohužel věc byla předána přímo do rukou prokurátora Eula. Nezbylo, než hledat šikovného advokáta, který by vzal záležitost do svých rukou. Našel se v osobě advokáta Villy, sice velkého demokrata, ale jinak poctivého člověka, kterému se dokonce zalíbilo hájit věc, v níž nešlo o žádnou zjištnost, ale o dobročinnost. Byla sice pravda, že v podstatě šlo o loterii a že loterie podléhaly zákonu, ale také byla pravda, že to byla akce na sbírání dobrovolných almužen. Don Bosco se sám ukazuje jako skvělý advokát. Svou argumentaci stavěl na tom, že loterie je veřejné sbírání peněz, kdežto on posílal prosby v zavřených obálkách a se známkou, případně jen od člověka k člověku a mezi přáteli. Proti námitce, že si měl vyžádat příslušné povolení, namítl zase on, že nebyl čas čekat, protože měl na krku 800 chlapců, byla jim zima, nebyli dostatečně oblečeni, měli hlad a Don Bosco nesháněl peníze pro sebe, ale pro ně. On dovedl zahrát na strunu srdce a i tentokrát svou věc vyhrál, i když ne hned. Kdo měl zájem ho udat? Podle jeho slov, měl v rukou jména některých svobodných zednářů, kteří, kde mohli, rozvíjeli zostuzovací akce v neprospěch církevních institucí. Udání šlo k soudu a táhlo se celé měsíce. Nakonec vše skončilo, když král Viktor Emanuel tomu udělal konec udělením milosti. To bylo až v listopadu roku 1875.

Stalo se něco horšího. V 65 letech zemřel 27. března doktor Golzio, velký přítel Dona Boska, kterého si Don Bosco po smrti dona Cafassa zvolil za zpovědníka. Prokazovali si tuto službu navzájem. Nuže Dr. Golzio byl světský kněz a měl majetek a rozhodl se udělat svou sestru Eurosii svou dědičkou s tím, že ona užije peněz na vykupování Don Boskových kleriků z vojenské služby. Ale stalo se, že závěť, peníze na hotovost a rodinná korespondence při otevření jeho skříně nebyly k nalezení. Zmizely. Povídalo se, že kněz, který byl před smrtí dona Golzia u něho v bytě, hledal něco v jeho skříně, ale to byla jen řeč, nikdo nemohl nic určitého říci. Paní Eurosie byla samozřejmě pobouřena a chtěla to dát policii. Bylo třeba ji chlácholit, aby nedělala veřejný skandál. Mezi ztracenými věcmi byl i nějaký obnos pro Svatého otce a to byla další komplikace. Rozvinula se široká korespondence mezi paní Eurosii, Donem Boskem, arcibiskupstvím turínským a Římem. A že je těžko takovou věc ututlat, začala záležitost pronikat na veřejnost. Don Bosco, aby všemu udělal konec, než aby dovolil, aby nepřátelé měli příležitost špinit církev, raději se zřekl nároků a přesvědčil paní, aby vše ponechala Pánu Bohu a už nic dále nepodnikala. I tak hnusný plátek jménem Pulce (Blecha) uveřejnil nějaký článek, kde se věc rozmazávala.

Don Bosco žil stále v jednom kole. Střídaly se události – některé radostné, jiné zarmucující. Nebylo jiného východiska než zachovávat uprostřed tolika změn rovnováhu, držet se Boha a jít svou cestou, ať lidé chválili nebo hanili. On to se světeckou lhostejností dokázal. Kdo čte korespondenci z těch dob, vidí, že byl světec denně utápěn starostmi zcela

pozemskými, ale jeho srdce bylo stále u Boha, v jehož službách stále pracoval s důvěrou opravdu hrdinskou.

S klidem přijímal Don Bosco i rány, zapříčiněné odchodem drahých osob. Tak zemřel 9. září 1873 ve věku 75 let jeho velký přítel Dr. Jan Borel. Jeho jméno bylo a je na věky spojeno se vznikem Don Boskova díla. Byl duchovním ředitelem Útočiště Barolové, a v prvních letech, kdy byl Don Bosco pronásledován a považován za blázna, on ho podepíral a propůjčoval své jméno spolu se svatým Cafassem na listiny, když Don Bosco zakupoval pozemky pro svůj první dům na Valdoku. Byl drobný postavou, ale obr duchem. Jestliže don Cafasso byl považován za apoštola Turína, Dr. Borel byl v té době hned za ním. Teprve Don Bosco je oba časem přerostl svým salesiánským světovým dílem. Pohřeb měl veliký a nesli ho k hrobu salesiáni. Také hoši se zúčastnili pohřbu tak velikého dobrodince. Odpočívá na hřbitově v Turíně v areálu markýzy Barolové hned vedle hrobu básníka Silvia Pellica.

Další ranou pro Don Boskovo citlivé srdce byla smrt mladého kněze dona Petra Raccy, katechety v San Pier d'Arene. Zemřel v rodišti ve Volveře. Byl to velmi zbožný kněz, následovník Dominika Savia. Don Bosco zamýšlel napsat jeho životopis, ale pak se k tomu nedostal. Jeho životopisné údaje zaznamenal aspoň don Amadei v X. svazku Memorií. Byl sotva třicetiletý.

Další velikou zátěž způsobilo Donu Boskovi dědictví po hraběti Belletruttim. Hrabě učinil Dona Boska univerzálním dědicem, ale o peníze se hádali jeho nemanželský syn, dva synovci a nakonec i pan arcibiskup Gastaldi, který měl také dostat pár tisíc a potřeboval dostavět kostel svatého Sekunda v Turíně. Nebudeme rozvádět tuto historii, která už patří minulosti a nemá vztah k přítomnosti, leda tím, že i v tom se ukázalo, jak pracně musel Don Bosco shánět peníze a tlačit své dílo kupředu. Každý den přinášel nové problémy, a tak světec, krácející podle mínění diváků po samých růžích, musel denně zakoušet, jak chutnají pod růžemi skryté trny.

Jedním z velkých trnů bylo jmenování blahoslaveného dnes Alberta, děkana v Lanzu, biskupem v Pinerolu. Albert byl upřímný přítel Dona Boska a salesiánů, ovšem v Lanzu od začátku seděli lidé, kteří chtěli, aby Don Bosco vzkřísil jejich upadlý konvikt, ale současně mu kladli podmínky a chtěli sami poroučet. Během let Don Bosco udělal v Lanzu velikou práci. Postavil vedle obecního konviktu kolej vlastní a poslední dobou jej ještě podstatně rozšířil. Albert mu v tom mocně pomáhal. Ale co se nestalo? Jakmile se rozkřiklo, že papež jmenoval jejich děkana biskupem, někdo pustil do větru pomluvu, že to papeži poradil Don Bosco, aby se mohl zmocnit Hospice Neposkvrněné, založeného panem děkanem. Zajímavé – před rokem se povídalo, že Albert nebude nikdy biskupem, protože ho Don Bosco potřebuje, teď zase, že se ho chtěl zbavit. Děkan byl opravdu svatý muž a biskupem nechtěl být za žádnou cenu. Prosil papeže, aby mu nedával tak velikou zodpovědnost a papež přijal jeho rezignaci a své rozhodnutí odvolal.

Přidejme ještě k této kapitole, jaké knížky vydal Don Bosco uprostřed jiné práce v Katolickém čtení. Leden až březen: Kryštof Kolumbus a objevení Ameriky. Duben: Život svatého Řehoře VII. Květen: Mučedníci Pavel Reynaud a Jan Pinna, misionáři. Červen a červenec: Serapie, epizoda z II. století. Srpen: Katolík v 19. století. Září: Ježíš Kristus a církev. Zjevení, kterých se dostalo sestře Od Narození

Páně. Říjen a listopad: Velká šelma, zjevená mládeži. Prosinec: Divy Panny Marie Lurdské. Velice se líbil Kolumbus. Vyšlo pak několik vydání. Don Bosco měl veliké vzdělání a mohl se stát plodným spisovatelem, ale dal přednost praktickému apoštolátu, a když už psal anebo druhým vydával, činil to vždy pro lid a na úrovni lidu. Všechno, co vycházelo v Katolickém čtení, bylo populární a sloužilo upevnění prostého lidu ve víře. To byl jeho styl.

V prosinci roku 1873 stal se don Cagliero jako první ze salesiánů doktorem teologie na turínské univerzitě. Don Bosco měl z toho radost a žertovně říkal: „Tak vidíš. Ty

25 Drobné události

V katalogu Zbožné společnosti se na rok 1874 četla jména 42 salesiánů s věčnými sliby, 106 s tříletými a 103 noviců. Dohromady to bylo 251 salesiánů. Statistika tam byla ještě dále rozvedena podle toho, zda šlo o kněze, kleriky nebo koadjutory a kolik jich mělo sliby věčné a kolik dočasné nebo kolik jich bylo teprve v noviciátě. Tento katalog vyšel až koncem roku a Don Bosco v dodatku na způsob předmluvy označil ten rok za výjimečný pro události, které se staly, zejména proto, že toho roku dne 3. dubna Jeho Svatost Pius IX. podepsal definitivní text salesiánských stanov. Také vzpomenu zemřelých salesiánů v tom roce: dona Provery, dona Pestarina, klerika Ghiona, dona Josefa Cagliera. Všichni odešli během pouhých čtyř měsíců. Všem vzdal chválu, že to byli opravdoví evangelní pracovníci s věčnými sliby a všichni pilně zachovávali stanovy. Žili krátce, ale naplnili dlouhý čas.

Rok 1874 byl rokem „hlučícího úlu“. Když se Don Bosco v roce 1871 ptal, zda má otvírat nové domy v Itálii nebo ve Švýcarsku, v Indii, Alžírě, Egyptě nebo Kalifornii, Svatý otec mu řekl, aby byl opatrný a hleděl dílo co nejvíce konsolidovat, ale hned po definitivním schválení mu řekl, jen aby rozšiřoval činnost, jak to bude považovat za vhodné. On se hned snažil. Tak už za svého pobytu v Římě začal zase znovu vyjednávat o získání kostela Santo Sudario, kam chodil často sloužit mši svatou. Rektorem toho kostela byl jeho přítel, jeden kanovník z Pinerola. Kostel patřil Savojskému rodu a ministr královského domu sliboval, že se přimluví u krále. Don Bosco napsal hned příslušnou žádost. Ale měsíc potom mu ministr řekl, že jsou všichni pro – král i ministr Vigliani, také kardinálové a papež, ale..., je zde jedna věc, která nesedí. Jak by to vypadalo a co by se řeklo, kdyby se najednou veřejnost dověděla, že je savojský kostel v rukou nové řeholní společnosti. Don Bosco namítl, že přece salesiáni jsou před státem jen občanskou společností, ovšem taková argumentace mohla platit jen před úřady, ale ne před ulicí. Don Bosco tedy přestal naléhat.

Ztroskotal i další pokus, který se týkal kostela svatého Jana della Pigna. Podobně to bylo i se stavbou kostela svatého Jana Evangelisty v Turíně. Vše bylo připraveno, jen bylo třeba ještě koupit ten kus pozemku, který vlastnil protestant Jindřich Morglia, ale ten zatím nechtěl povolit. Překvapuje, jak Don Bosco hlídal dobu, jak čekal, odkládal, ale jen co se překážka uvolnila, už byl v pohotovosti a znovu tlačil svou myšlenku dopředu. Bylo příznačné pro jeho ducha, že byl reálný a optimistický zároveň. Don Berto si poznamenal jeden rozhovor s Donem Boskem za onoho římského pobytu. Šli spolu po ulici, když tu mu najednou řekl: „Víš, co mi teď právě šlo hlavou?“ „To nevím,“ řekl on. „Když vidím, kolik

jsi doktorem a Don Bosco nemá ani diplom učitele obecné školy. Nevím, nevím, jak dopadnu, až přijdu k nebeské bráně a nebudu mít žádný titul. Ale snad přece něco. Jsem Bosco, to znamená dřevo, to je také nějaký titul!“ Někdo podobně si zažertoval jednou před školním inspektorem Garelím, a ten se pohoršoval: „Jak že? Don Bosco nemá žádný titul, ani učitele obecné školy? To se musí napravit. Cožpak je vláda slepá? Hned napíšeš na ministerstvo a musí se to dát do pořádku.“ Don Bosco se musel hodně namáhat, aby pana inspektora přesvědčil, že to říkal jenom žertem a že chce zemřít bez titulu.

nepořádku je v Římě, tak si myslím, že by zde člověk snadno ztratil víru.“ „A já mám zase opačný dojem,“ opáčil Berto, „když vidím tu bídu všude, vidím v tom důkaz, že Bůh až zázračně drží víru. Už všechny ty pomníky víry kolem dokola mne v tom utvrzují.“ A Don Bosco: „Máš pravdu. Víra je božská, ale lidé jsou přece jen synové Adama a Evy.“ A jednal se všemi s láskou a trpělivostí, ano i s úctou.

Jindy zase šli po Římě a na jednom místě stal hlouček nějakých nevychovaných klacků. Bylo vidět, že nemíní s chodníkem uhnout a pustit je dál. Co neudělal Don Bosco? Naladil se k úsměvu, zvedl klobouk a uctivě je pozdravil. A stal se div. Překvapení výrostci hned uhnuli z cesty. Berto obdivoval svého duchovního otce, kolik vydržel. Pořád jen chodil, šlapal schody, utíral kliky, mnohdy odcházel s nepořízenou, ale zkusil to znovu jindy, bez netrpělivosti a neklidu v duši. Když mu jednou don Berto řekl, že by kluci doma koukali, kdyby viděli, kolik jejich otec pro ně zkusí, prostě odpověděl: „To všechno jen proto, abych spasil svou ubohou duši. Pro ni je třeba všemu se podvolit.“

Monsignor Manacorda si jednou umínil, že přivede Dona Boska k zlosti a schválně vedl hovor tak, aby mu napínal nervy. To ještě Don Bosco nebyl prohlášen za svatého, a tak si to mohl vůči němu dovolit. Rozčiloval se, protřečtil, ano dovolil si ho kárat a dokonce mu říkal, že je hloupý. Italové to dovedou. Ale Don Bosco zůstal klidný. Usmíval se, odpovídal, možná prohlédl monsignorův úmysl, ale bylo to uprostřed hostí, příjemné to rozhodně nebylo. Bůh však byl s ním a odměňoval ho za hrdinskou věrnost.

Jak se Don Bosco dovedl přizpůsobovat i společenským chutím, jen když v nich bylo možno udělat něco pro náboženství, ukazuje jeho jmenování za člena Arkádské akademie. Arcadia byla krajina v hornatém středu Peloponéského poloostrova v Řecku a měla na konci starověku pověst ideální země básníků podobně, jako byl v Athénách místem filosofů Areopag, kde řečnil svatý Pavel. V 18. století vznikl tehdy v Itálii jakýsi křesťanský klub literátů a umělců zvaný Arkádská akademie. Existovaly celé kolonie „Arkádanů“ po různých větších městech a v Římě se dochovala celkem kvetoucí Arcadia ještě po pádu Města. V roce 1873 se stal jejím členem Don Boskův přítel monsignor Fratejacci, o kterém jsme už vícekrát psali. Ten Dona Boska v lednu 1874 pozval na setkání „Arkádanů“ a Don Bosco tam s donem Bertem šel. Římská Arcadia byla nastrosená, všude samé snítky myrty a vavřínu, byl tam i koncert a přednášely se tam básně. Dvě slavné sopranistky zpívaly spolu s vynikajícími basy a tenory krásnou vánoční pastorelu, u klavíru seděl varhaník svatopetrské baziliky, deklamovalo se italsky, latinsky, francouzsky, španělsky, německy, řecky. Don Bosco

byl hned obklopen mimořádnou pozorností a Fratejacci se přičinil, aby on, Francesca a Cagliari byli přijati za členy Arcadie. Skutečně dostali diplomy a Don Bosco hned s monsignorem byli zajedno, že se musí vzkřísit znovu turínská Arcadia a že její sídlo bude v Oratoři. Skutečně došlo k jejímu založení, zatím jen tajnému ze strachu před panem arcibiskupem. Don Bosco hned jmenoval řadu asi dvaceti salesiánů, schopných vládnout perem nebo skládat muziku a každý dostal řecké jméno. Pro zajímavost Don Bosco měl jméno Clistene Cassiopeo, don Bonetti Geriseo Temidense, Cagliari Egisco Spodanico, Lemoyne Ersindo Geresteo, Francesca Nigazio Pargense.

Nevíme, jak šly věci dál, ale fakt je, že poetů měla Oratoř hodně a skladatelé dobré hudby tam byli také. Kultura měla v Don Boskových domech vždy význačné místo. Jako příklad můžeme uvést, že když se roku 1874 Don Bosco vrátil z Říma, don Lemoyne složil a dal vytisknout na jeho návrat ódu o desíti strofách, která vyjadřovala nadšení pro milého otce, ovšem od pana biskupa byla přijata s kyselou tvář. Můžeme si představit, jak bylo monsignoru Gastaldiovi, když v jedné strofě byl Don Bosco přirovnán k Mojžíšovi, jak se vrací po rozhovoru s Bohem se Zákonem. Don Bosco se vrátil se schválenými stanovami, které se monsignor marně snažil v Římě zošklivit těm, kteří se o nich měli vyjádřit.

26. dubna byl svátek Ochrany svatého Josefa a v Oratoři byla zase sláva. Don Bosco posvětil v bazilice Panny Marie Pomocnice na příslušném oltáři obraz svatého Josefa. Fotografie krásného obrazu, který namaloval podobně jako hlavní obraz Pomocnice Lorenzone, vyšla tiskem. Na obraze svatý Patriarcha syje na zem červené a bílé růže. Ptal se Dona Boska don Giacomelli, jeho spolužák ze semináře a po smrti dona Golzia jeho zpovědník, co znamená ta dvojitá barva. Don Bosco neodpověděl, ale on to uhádl. Bílé jsou ty, které se více líbí na zemi, červené ty, které se více zamlouvají nebi.

V té době prožíval Don Bosco v duchu osudy Španělska, kde byl ustavičný nepokoj. Před dvěma roky, v roce 1872, k němu přišel na návštěvu nějaký pán v doprovodu hraběte Servanzioho ze šlechtické stráže Jeho Svatosti. Bylo to krátce před tím, než přívrženci Dona Carlose povstali, aby ho dosadili na královský trůn. Hrabě se zeptal Dona Boska: „Víte, kdo je tento pán?“ A Don Bosco pohotově: „To je Don Carlos.“ „Co říká Don Bosco? Jak to dopadne?“ A on zase: „Bude-li vůle Boží, aby zasedl na trůn, zasedne na něj. Ovšem samotnými lidskými prostředky se to sotva stane.“ Don Carlos na to: „Buď teď, nebo nikdy. Mám mnoho přátel a pak – mám na trůn právo.“ „Dobrá,“ řekl Don Bosco, „chcete-li mít aspoň naději, jděte s dobrými úmysly, aby vám mohl Pán Bůh požehnat.“

Don Carlos odešel a začala válka, napřed proti Amedeoovi Savojskému, pak proti republikánům, pak proti Alfonsu

26 Obzory se rozšiřují

Málo svatých mělo cestu tak mimořádně předem vytyčenou jako Don Bosco. Začalo to v devíti letech snem, ve kterém mu byla svěřena péče o mládež, pokračovala pak v mnoha dalších snech, které mu pole dokreslovaly. V roce 1861 poprvé viděl množství mládeže různých barev a mravů a bylo mu řečeno: „Ti všichni jsou tvoje děti. Podívej se jen. Mluví o tobě a o tvých synech, svých představených, kteří jsou již po smrti, a vzpomínají, čemu jsi je ty a oni učili.“ V roce 1871 nebo 1872 měl další podobný sen, ale v něm

XII. Don Bosco měl jednou kolem osmé vidění. Ocítl se uprostřed bitvy mezi republikány a karlisty. Už chtěl někoho zavolat, když vidění náhle ustalo. Válka trvala do roku 1876. Don Carlos ji prohrál. Pak se uchýlil do Itálie a tam v roce 1909 zemřel.

Toho roku 1874 o svátku Pomocnice křesťanů se stal další zázrak. Představili mu děvče, které bylo chromé a už čtyři roky se nepostavilo na nohy. Don Bosco mu požehnal a poručil, aby berličky odložilo. Stalo se a od té doby visely berle v sakristii kostela na památku jako ex-voto.

Rok 1874 přinesl i nejednu hořkost. Tak školské úřady hrozily zavřením salesiánské koleje ve Varazze. Podobně se mluvilo o Alassiu. Byly to řeči, za kterými nenásledovaly žádné skutky, ale bylo vidět, že na jedné straně dobří lidé viděli rádi Dona Boska a přáli jeho dílu, na druhé zlí zuřili a hledali záminky, aby je znemožnili. Don Bosco zůstával klidný a rád si i zažertoval. Tak jednou ve vlaku druhé třídy mezi Varazze a San Pier d'Arenou se setkal s monsignorem Bianchim, papežským komorníkem. Ten, když viděl, že Don Bosco má v ruce sukovatou hůl, podivil se, kde to vzal. A Don Bosco vážně řekl: „To je hůl Adama.“ Monsignor na to: „Ta musí být pořádně stará. Nebojíte se o ni opřít? Není prolezlá červotočem?“ Don Bosco s úsměvem ukázal na svého průvodce, staršího to člověka, který byl nedávno přijat za sluhu do ústavu v Alassiu a řekl: „To ne. Tady ten pán je vlastníkem té hole a jmenuje se Adam.“ Všichni se ze srdce zasmáli.

Po schválení salesiánských stanov Don Bosco velice dbal na to, aby ve všech domech vládla naprostá kázeň v zachování stanov a všeho, co z nich vyplývalo. Svědčí o tom například osobní zápisky jeho místoředitele dona Michala Ruy, který už tehdy byl nazýván „Živá pravidla“. Týkalo se to vizitace, kterou vykonával z Don Boskova pověření v ústavech v San Pier d'Areně, ve Varazze a v Alassiu. Připravil se na ni důkladnými, dopodrobna sestavenými otázkami ohledně všech aspektů tamního života. Nic nebylo vynecháno, jak v ohledu hospodářském tak v ohledu mravním, studijním a náboženském. A pak po návratu ještě každému řediteli napsal celou řadu poznámek z vizitace s prosbou, aby byly věci uvedeny do pořádku.

Donu Boskovi ležela na srdci také záležitost řádného noviciátu. Ještě nebylo možno mít pro novice samostatný dům, ale už 7. listopadu 1874 byl zvolen v radě novicmistrem don Julius Barberis, který se ujal svého úřadu velmi zodpovědně, jak ukazuje jeho „Vade mecum – Pojď se mnou“, vydané roku 1900 a obsahující možno říci základní formační látku pro novice. Don Barberis dbal o to, aby novici, i když žili v hlavním domě, měli pocit, že nejsou přenecháni sobě, ale mají svůj vlastní solidní režim. Pět roků nato roku 1879 bude noviciát přenesen do San Benigna Canavese.

viděl zástupy lidí tmavé pleti, velkých postavou, divokého vzhledu, s hrubými dlouhými vlasy. Byli skoro nazí, měli přes sebe přehozené jen něco jako plášť ze zvířecí kůže, který jim splýval s ramenou dolů. Don Bosco v roce 1876 říkal, že po tom snu se v něm probudily misionářské touhy, ale nedovedl teď určit, o jaké národy jde. Napřed si myslel, že to jsou obyvatelé Etiopie, sousedící s Egyptem. V té souvislosti si vzpomněl na návštěvu biskupa Comboniho, který před léty navštívil Oratoř, a na podniky Společnosti Zámořských

misíí Synů Nejsvětějšího Srdce, která vznikla v roce 1871 v semináři, který monsignor Comboni založil, aby měl misionáře pro Střední Afriku, ale když se ptal a četl zeměpisné knihy, odložil tuto myšlenku.

Pak myslel na čínský ostrov Hongkong. Přišel tam odtud do Turína biskup Raimondi a Don Bosco se nechal na chvíli strhnout úvahami, zda by s ním nemohl spolupracovat. Ale monsignor si kladl podmínky, které by v praxi znamenaly ztratit svobodu podnikání a jen nabídnout pracovní síly pro jeho podniky.

Pak jeden čas snil o Austrálii, to zase bylo po příchodu biskupa Quinna do Oratoře, ale jeho popis tamních divochů se neshodoval s tím, co viděl ve snu, který v něm zanechal hodně jasných dojmů. Pak v jeho mysli zaujal místo Mangalore, indický ostrov. Don Bosco četl knihy a vyptával se anglických misionářů a již již byl přesvědčen, že jde o Indii nebo také o Austrálii, která se znovu hlásila o slovo. Skoro čtyři roky mluvil Don Bosco o těchto zemích, ano, šel tak daleko, že uložil donu Bolognovi a klerikovi Quirinovi, aby se učili anglicky. V té době se v Oratoři pohyboval chemik Ferrero se svými mapami křesťanské Indie a v Římě se něco mluvilo o svěřeni apoštolského vikariátu v těch zemích salesiánům.

Konečně přišlo v roce 1874 to pravé. Argentinský konzul v Savoně Gazzolo, který poznal Dona Boska a salesiánský duch ve Varazze, hovořil o jeho díle s arcibiskupem v Buenos Aires a ještě s jinými kněžími, a ti se začali zasazovat o to, aby Don Boskovo dílo založilo nějakou kolonii v jejich zemi. V tom smyslu pak napsal arcibiskupský sekretář Donu Boskovi a vyjadřoval přání Argentinců, aby salesiáni přišli k nim. Spolu s tím dopisem přišel ještě jiný od faráře Ceccarelliho ze San Nicolás de los Arroyos, města vzdáleného od Buenos Aires asi den cesty lodí. On sám byl ochoten přenechat salesiánům svou farnost a jít jinam. Už tam postavil ústav. Ještě nebyl otevřený. Městské instance nemají nic proti předání. Předtím se s nikým nejednalo. Savonský konzul zná situaci a je ochoten dělat prostředníka.

Don Bosco byl překvapen a hned si opatřil zeměpisné knihy o Argentině a celé jižní Americe a – podivuhodná věc! Našel tam přesný popis divošského obyvatelstva jižní části Argentiny – takzvané Pampy. Už neměl pochybnosti o tom, kam ho Bůh volá.

Byly zde však také svůdné hlasy. Tak se Don Bosco setkal v Římě s misionářským knězem ze Spojených států severoamerických Johnem Bertazzim, který mu růžovými

barvami líčil nabídku svého biskupa Grosse, který hledal řeholní kněze pro svůj seminář v Savannaku s velmi výhodnými podmínkami. Bertazzi pobyl nějaký čas v Turíně a byl ochoten stát se sám salesiánem. Navrhoval též, kdo by s ním jel do Ameriky: Buď don Rua, nebo don Cagliero nebo don Savio. Pak zase nějaký anglický kněz Halinan ho chtěl získat pro svůj plán poslat salesiány do anglických dominií. Je třeba říci, že nabídky přece jen Dona Boska poněkud mátl, že nevěděl, kam se opravdu obrátit. Ale koncem roku 1874 přijel konzul Gazzolo do Turína a oficiálně zval jeho syny do Argentiny. Ale o tom trochu dále.

K trvalým starostem Don Boskovým patřila stavba kostela svatého Jana Evangelisty u Porta Nuova. Majitel onoho již zmíněného potřebného kousku pozemku ne a ne ustoupit. Nakonec se Don Bosco obrátil na ministerstvo a dosáhl toho, že stavba byla prohlášena za veřejně prospěšnou, čímž dotyčný ztratil legální možnost stavět si hlavu a stavbu znevažovat. Celé tři roky budou ještě trvat tahanice, než věc dostane normální průběh.

Don Bosco byl jistě rád, když si mohl o prázdninách dopřát duchovní cvičení u svatého Ignáce nad Lanzem, ale asi tam byl jen na první turnus, protože čas mu už byl velice drahý a nemohl si dovolit delší přestávky. Přicházely další nabídky, jako by se s nimi roztrhl pytel. Ani je nebudeme všechny jmenovat, abychom snad příliš nezátěžovali čtenáře těchto salesiánských analů. Vrátime se raději k Argentině.

První dopisy tam odtud přišly ve vánoční nově roku 1874 a Don Bosco je četl v hlavní radě. Buenosaireský pan arcibiskup Aneiros navrhl, aby se salesiáni ujali v hlavním městě kostela arcibiskupství Matky milosrdenství, kterému se tam říkalo „Italský kostel“. Učinil tak dopisem, poslaným panu Gazzolovi a podepsaným biskupským sekretářem Espinosou. Současně se vyřizovala záležitost San Nicolás de los Arroyos, kde spolek, jemuž předsedal velmi dobročinný pán již osmdesátiletý František Benitez, dokončoval ústav pro hochy. Pan arcibiskup i s tím plánem plně souhlasil, načež se rozvinula korespondence. Pan konzul byl v tomto jednání hlavní osobou, a že byl voják, šlo to ráz na ráz. Žádné stíny, žádná opozice, pan Benitez se dokonce Donu Boskovi zavázal zaplatit pěti misionářům cestu po moři až do Buenos Aires. Ani Don Bosco si nekladl podmínky. Souhlasil s přijetím obou míst, jak v Buenos Aires, tak v San Nicolás. Korespondence mezi ním a Argentinou mu nyní poskytla množství podrobných údajů, takže měl o čem uvažovat a z čeho se těšit. Vše mu připadalo, jako by mu spadl poklad do klína.

27 Třetí rodina

Po schválení stanov Salesiánské společnosti se Don Bosco pustil hned do uspořádání jejího vztahu k spolupracovníkům. Leželi mu na srdci a v jeho představách patřili bytostně k jeho dílu. Přece už v roce 1841 na začátku své práce s turínskou mládeží se opíral o pomoc přátel – kněží i laiků. Nazýval je svými spolupracovníky. V roce 1845 dosáhl od papeže Řehoře XIV. pro padesát z nich plnomocné odpustky pro hodinu smrti. V roce 1850 už pomýšlel na založení Zbožné jednoty pod ochranou svatého Františka Saleského a to ještě neměl jasno o tom, zda bude zakládat řeholní společnost. Ta vznikla teprve potom, až mu to bylo takřka vnučeno ministrem Rattazzim a papežem Piem IX. Jak by byl mohl jednoduše pustit po vodě všechny ty lidi – diecézní kněze a dobročinné laiky, muže a ženy, kteří zde byli dříve

než byli založeni salesiáni s řeholními sliby. Nic divného, že ještě v poslední redakci stanov společnosti svatého Františka Saleského měl v dodatku články o externích příslušnících kongregace a o nich se vyslovoval takto:

Kterákoliv osoba, i žijící ve světě, doma nebo v rodině, může patřit k této Společnosti. Nebude dělat žádný slib, ale bude se snažit zachovávat ze salesiánských pravidel vše, co bude slučitelné s jejím věkem a životními podmínkami. Aby však mohla mít účast na duchovních dobrech Společnosti, bude třeba, aby aspoň udělala příslib hlavnímu představenému, že bude užívat svého majetku a svých sil tak, jak on bude pokládat za správné pro větší slávu Boží. Tento příslib nebude vázat ani pod lehkým hříchem.

Jak známo, myšlenka nebyla přijata římskými úřady a musela být před schválením stanov z textu vyloučena, ale Don Bosco měl po ruce náhradní plán: založí pro své externí salesiány zvláštní rodinu, která půjde ruku v ruce se salesiány a s dcerami Panny Marie Pomocnice a bude mít pravidla hodně přiblížená pravidlům salesiánským. Také hned načrtl její ideový program s příslušnými pravidly a napsal provolání „Ke katolickému čtenáři“, v němž hovoří o „osobách přidružených ke kongregaci svatého Františka Saleského. Uvedeme si zde Don Boskovy základní myšlenky:

Když jde lidem o nějaké důležité podnikání, sdružují se navzájem, aby dosáhli svých cílů. Když lidé svěští jsou tak podnikaví v světských věcech, proč by neměli podobně jednat děti světla a neužít v záležitosti věčné spásy všech dosažitelných prostředků? Když se silný člověk spojí s jiným silným, stává se silnějším. Provázek spojený s dalšími dvěma provázky může být jen stěží přetržen. To je právě účel tohoto sdružení: Sjednotit dobré katolíky kolem společné myšlenky k společnému konání, směřujícímu k spáse vlastní a k spáse druhých podle pravidel Společnosti svatého Františka Saleského. Kolik je lidí, kteří se z různých důvodů nemohou stát řeholníky, a právě jim v jejich touze vychází vstříc Zbožné sdružení svatého Františka Saleského, které má dvojí účel:

1. Nabídnout prostředek k dokonalosti těm, kdo se z rozumných důvodů nemohou stát řeholníky.
2. Dát jim možnost, aby se podíleli na dílech zbožnosti s členy Salesiánské společnosti, které oni konají soukromě i veřejně ke cti Boží a k spáse duší. Stačí, když budou spolu s nimi zachovávat to, co je slučitelné s jejich stavem. Je zde ještě další důvod. Zlí dělají všechno možné, aby kazili mládež. Mají ale stát stranou dobří katolíci? Rozhodně ne! Spojme se všichni v zachovávání salesiánských pravidel a budme všichni, ať interní nebo externí, jako opravdoví bratři. Dobro jedněch ať je dobrem všech a zlé ať nesou všichni společně. Toho dosáhneme, když se přidružíme ke kongregaci svatého Františka Saleského.

Účel tohoto sdružení je tedy v tom, aby se dobří katolíci spojili a společně pracovali k prospěchu náboženství a zároveň tím zajišťovali vlastní spásu. K čemu jsou vybízeni?

1. Ve snaze po vlastním prospěchu ať se starají o bližního, zvláště o chudé a opuštěné děti.
2. Ať je shromažďují, učí je doma, chrání je před nebezpečím nebo vedou tam, kde by se mohli poučit o náboženství. Kdo nemůže osobně, ať k tomu nabádá druhé, nebo aspoň ať se modlí za ty, kdo pracují a ať jim nabídne materiální pomoc.
3. V této době, kdy nastává krize duchovních povolání, ať je pomáhá vyhledávat, usměrňovat tam, kde by mohla být pěstována.
4. Každý člen ať považuje za svou povinnost bránit papeže a biskupy, také vzorně plnit jejich příkazy, šířit vyučování náboženství, propagovat novény, tridua a duchovní cvičení. Také poslech slova Božího.
5. V této době se šíří špatný tisk. Nuže, jako salesiáni tak i jejich spolupracovníci ať se činí na poli dobrého tisku.

Dále Don Bosco v Provolání ohlásil, jaké jsou povinnosti členů Sdružení:

1. Věk aspoň 16 let, mravné chování, být dobrým katolíkem, poslušným církve a římského papeže.
2. Vyznačovat se slušným odíváním, střídmostí v jídle, umírněnou bytovou kulturou, ušlechtilostí řeči a přesným plněním stavovských povinností.
3. Každý rok duchovní cvičení buď v kostele nebo doma nebo v nějakém k tomu zařízeném prostředí. Doba trvání se neurčuje, ale patří k nim generální svatá zpověď životní nebo, kdo si ji už udělal, celoroční. Každý měsíc cvičení šťastné smrti, to je zpověď a přijímání, jako bychom měli zemřít. Kdo má nějaký majetek, dá si do pořádku poslední vůli a uspořádá si domácí záležitosti, jako by měl ihned odejít na věčnost.
4. Každý den se pomodlit Otče náš a Zdravas Maria ke cti svatého Františka Saleského za rozmach svaté katolické církve. Kdo se modlí mariánské hodinky nebo breviář, ať jim aspoň předešle zmíněný úmysl.
5. Ranní a večerní modlitba, svěcení svátečního dne naprostým klidem od služebních prací, přítomnost na mši svaté, kázání a požehnání. K zpovědi a přijímání jít každých čtrnáct dní nebo aspoň jednou za měsíc. Svatý Filip Neri doporučoval týdenní svatou zpověď.
6. Každý člen udá rektorovi chrámu Panny Marie Pomocnice v Turíně své jméno, příjmení, zaměstnání a adresu. Kde existuje salesiánský dům, tam lze přihlášku poslat do ústředí prostřednictvím tamního salesiánského ředitele.
7. Každý člen bude považovat Salesiánskou kongregaci za svou matku a bude se snažit pomáhat jí modlitbou a spoluprací na oznámených akcích. Když bude moci přispět mimo duchovní pomoci také materiálně, bude vítán.
8. Představený kongregace zařídí, aby se konaly za spolupracovníky modlitby, a má úmysl učinit je účastnými na všech zásluhách, které si salesiáni získávají svou prací pro Boha a pro duše. V den po svátku svatého Františka Saleského bude každý kněz kongregace sloužit mši svatou za zemřelé spolubratry. Nekněží přistoupí k svatému přijímání a pomodlí se růženec.
9. Hlavní představený salesiánů je také hlavním představeným Sdružení. Zastupuje ho rektor chrámu Panny Marie Pomocnice v Turíně. Na něj se může každý spolupracovník obracet. Kde jsou salesiánské domy, tam se může každý obracet na tamního ředitele.
10. Když někdo z členů zemře, ať se to dá vědět představenému, aby se mohla zpráva publikovat. Když onemocní, aby se mohly konat veřejné modlitby za nemocného.
11. Představený každý rok oznámí, kdo v minulém roce zemřel a také oznámí, co důležitého se bude v dalším roce podnikat.
12. Hlavní svátky Společnosti jsou tři: Svatého Františka Saleského, Panny Marie Pomocnice a svatého Josefa. Vedlejší svátky jsou: svátky Panny Marie, apoštolů, svatého Jana Křtitele, Vánoce, Velikonoce, Duchu svatého, Božího Těla, Všech svatých a Dušiček.
13. Aby se mohly uhradit výlohy za knihy, časopisy a expedici, každý člen zaplatí ročně jeden frank. Kdyby nemohl, ať si nemyslí, že je tím zbaven duchovních výhod, hlavně modliteb v nemoci nebo v případě smrti.
14. Všichni spolubratři ať si pomáhají dobrým příkladem a také hmotně. Kdo může, ať je ochoten v případě potřeby nabídnout také pohostinství členům kongregace. Jde o skutek tělesného milosrdenství „pocestné do domu přijímat“.

15. Zachovávání těchto pravidel neváže ani pod těžkým ani pod lehkým hříchem, leda že by šlo o věci spadající pod Boží nebo církevní příkázání.

Z tohoto náčrtu je jasně vidět, jakou měl o spolupracovnících Don Bosco krásnou představu a jak blízké spojení měli

28 Don Bosco myslí na smrt

Jsme ještě pořád v roce 1874, ale už na konci. Na podzim byl Don Bosco jako obyčejně na růžencové slavnosti v Becchi. Vložme sem v této souvislosti několik poznámek od jeho neteře, sestry Eulalie Boskové. Byla rodačka z Becchi a vzpomínala, jak strýček přijížděl na bryčce buď z Chieri nebo z Buttigliery se svým sekretářem donem Bertou nebo s jiným knězem. Vzpomínala, jak jako děti čekaly na jeho příchod, protože vždycky přivezl nějaké ovoce nebo cukrdlata a nerozdával je dříve, dokud všechny nevyzkoušel z katechismu. Když jí bylo osm let (narodila se v roce 1866), vytrhla ho jednou z rozhovoru se svým otcem a dala mu otázku: „Strýčku, budu sestřičkou?“ Třikrát se ho ptala a on jí nakonec řekl: „Budeš. Budeš sestřičkou, ale musíš napřed sníst mnoho paňotek.“

V roce 1881 – to už jí bylo 15 let, byla na duchovních cvičeních v Nizze Monferrato, v novém domě Dcer Panny Marie Pomocnice. Byl tam také strýček Don Bosco a hned, jak ji uviděl, jí řekl: „Tvá sestřička Mařenka sem chtěla letos přijít jako postulanka, ale už neprijde. Panna Maria ji chce mít u sebe v nebi a od tebe chce, abys jí sem přišla zastoupit.“ Eulalie už v osmi létech hodila myšlenku stát se řeholnicí za hlavu a teď měla myšlenky jen u sestry. „Ne, ne, Mařenka nesmí zemřít. Maminka psala, že je jí už lépe.“ Dala se do pláče a jela hned domů. Přišla ještě včas, ale sestra jí za tři dny zemřela. Když však viděla, že se splnila první část strýčkovy předpovědi, rozhodla se jít do Nizzy místo sestry. Nešlo to hned, rodiče bránili, ale rok nato přece jenom odešla a stala se Dcerou Panny Marie Pomocnice. Don Bosco si přál, aby se některý synovec stal knězem nebo některá neteř sestrou. Jednou řekl Eulalii: „Eulalie, ty jsi má útěcha!“

Poslední měsíce roku 1874 přeběhly v normálních starostech, Don Bosco byl jako obyčejně návštěvou u rodiny Fassatiové a Calloriové, pak jel do Nizzy a všude vyřizoval záležitosti a sháněl prostředky pro své dílo. Při tom vymýšlel nové a nové iniciativy. Sem patří takzvaní „Synové Panny Marie Pomocnice“. Už od samého začátku v Don Boskově Domově bydleli také hoši už postarší, trochu zaostalí, ale plní dobré vůle. Neměli předběžná studia, ale byli by rádi také studovali na kněze. Mělo se jim bránit, když se ukazovaly těžké časy? V roce 1873–1874 pro ně Don Bosco zřídil na Valdoku zvláštní třídu, která dostala brzy trochu posměšný název „Ohnivá škola“. Ne jen to. Našli se spolubratři, kteří se na Don Boskovu iniciativu dívali skepticky. Měli třeba trochu pravdy, ale chyběla jim velkorysost, kterou měl Don Bosco.

Ale abychom měli solidní informaci, uveďme si zde svědectví, které o tom podal v informativním procesu pro Don Boskovu beatifikaci jeho zástupce don Rua. Psal: „Od samého začátku, co Don Bosco začal pěstovat hochy na studiích, měl mezi nimi některé poněkud starší, kteří z různých důvodů nemohli studovat na kněze od mládí a začali s tím, až se jim uvolnila cesta. Don Bosco vyzbrozoval, že to jsou většinou hoši usilovní, opravdu zbožní a ochotní s dobrou

mít se salesiánskou kongregací. Byl to zatím náčrtek a světec jej musel teprve dále rozpracovávat. Další, už propracovaný program života měl nadpis „Křesťanská jednota“. Ale ani to ještě nebyl definitivní tvar. V dalším náčrtku nadpis zněl „Sdružení pro konání dobra“. Až v roce 1875 se ustálil název „Zbožné sdružení salesiánských spolupracovníků“.

vůli poskytovat druhým službu tím, že je pomáhali asistovat, se posluhovali v jídelně a podobně. Zjistil dokonce, že jsou v povolání vytrvalejší než mladší hoši a že asi osm z desíti dojde k cíli. Z toho důvodu z nich vytvořil zvláštní skupinu, jednak aby je uchránil od různých zahanbení, jednak aby jim pomohl ve studiu tím, že vynechá některé méně důležité předměty, aby mohli rychleji postupovat. Tak začala v roce 1874 velká iniciativa zvaná „Dílo Panny Marie Pomocnice pro povolání ke kněžskému stavu“, které časem vydalo velikou úrodu. V něm se zachránilo mnoho povolání, sice pozdních, ale dobrých, opravdu solidních, která by byla jinak zapadla ke škodě církve a duší.“

V té době Don Bosco často myslel na smrt. Byl přepracovaný, měl za sebou těžkou nemoc, práce se rozrůstala a nemohl od ní ustát. Byly i jiné důvody, proč na ni myslel. Koncem listopadu se stalo, že večer měl na vrátnici službu hoch jménem Alois Deppert, když tu tam vnikli tři výrostci a že prý chtějí mluvit s Donem Boskem. Deppert jim řekl, že už nesmí do domu nikoho pouštět, že na audience je dopoledne. Vznikla tam dokonce rvačka. Deppert jim chtěl zatarasit cestu dál, ale jeden z nich vytáhl z kapsy nůž, nasadil mu jej na srdce a bodl. Pak darebáci utekli. Deppert pocítil, že mu po těle teče krev a jen tak tak, že se vypoťácel z vrátnice, dostal se na ošetřovnu a z ošetřovny do nemocnice, kde mu lékaři zachránili život. Komu byla ta rána do srdce určena? Deppertovi? Anebo Donu Boskovi? Nebylo to poprvé, co se na něho připravoval atentát.

V archivu salesiánského ústředí existuje několik závětí Dona Boska. První je z července 1856. V ní udělal pořízení ohledně toho, co mu patřilo v rodišti, dále ohledně Oratoře samotné. Dědicem udělal klerika Ruu a kdyby tento snad zemřel, tak dona Alasonattiho. Co se týče hrobu, zakázal jim nějaké zvláštní texty. Prý mu tam mají napsat jen: „Kněz Jan Bosco“. Před smrtí řekl svým přátelům: „Homo – humus, Fama – fumus, Finis – cinis“ (česky to znamená: Člověk – hlína, Sláva – kouř, Konec – popel). K závěti připojil též seznam svých spisů a vyjádřil přání, aby se při eventuálním dalším vydávání hledělo vždy k poslednímu vydání. Závět končila slovy: „Ať Bůh laskavě přijme moje spisy na odčinění pohoršení, která jsem dal v životě, ať mi ve svém velikém milosrdenství odpustí mé hříchy, ať mi dopřeje žít a zemřít ve své milosti a ať požehná chlapcům, které mi světila jeho Prozřetelnost. Doporučení mým synům, aby se mohli spast: 1. Chodte rádi poslechnout si Boží slovo. 2. Chraňte se hříchu nemravnosti. 3. Snažte se co nejlépe zpovídat. Odpocinutí věčné dej mi, Pane, a světlo věčné ať mi svítí.“

Další závět je z roku 1869. V ní ustanovil univerzálním dědicem dona Ruu a, kdyby ten byl mrtvý, pak dona Cagliera.

Během nemoci ve Varazze na malém lístku potvrdil své předešlá ustanovení. V Turíně po svém uzdravení napsal 21. listopadu 1874 další závět a později ještě jednu a další

zpřesnění, která se však nedochovala. Jak je vidět, leželo mu na srdci, aby bylo vše v naprostém pořádku.

V roce 1874 začala tlačit Dona Boska také Francie. V městě zvaném Nizza Marittima (Přímořská Nizza) existovaly konference svatého Vincence a tam začal zájem o uvedení Don Boskových salesiánů do Francie. Náš světec tam byl už znám. Události se vyvíjely takto:

O 50. výročí založení Spolku svatého Vincence v Nizze se spolku podařilo otevřít v městě něco jako oratoř. Ve Francii se říkalo raději Patronato. Bohužel ten, kdo ji řídil, upadl do nemoci a dílo se zastavilo. Tu přijel do Turína předseda

spolku a zastavil se také v Oratoři u Dona Boska. Prosil ho, aby se ujal díla, které už málem utonulo. Don Bosco byl ochoten a překvapil ho svou velkorysostí. Řekl mu, že pošle do Nizy dva kněze a nežádá pro ně nic jiného, než aby měli střechu nad hlavou a aby dostali každý den trochu polévky. Don Bosco si tam pak zajel ještě osobně zjistit vše na místě. Bylo to po svátku Neposkvrněného Početí Panny Marie 1874. Provázel ho prefekt z Alassia don Ronchail. Zde končí X. svazek Memorií nebo lépe naší cesty „Po stopách charismatického světce“. Na shledanou ve svazku jedenáctém.

XI. DÍL

1 Představuje se don Ceria

Salesiánská kongregace měla dva zasloužilé životopisce Don Boskovy a zároveň dva historiky salesiánského díla. První byl nám již dobře známý don Jan Křtitel Lemoyne, který dovedl životopis Dona Boska do roku 1871, ale za světové války roku 1916 zemřel. Z jeho pera vyšlo prvních devět svazků Životopisných pamětí, ale zůstalo po něm také mnoho cenného materiálu, protože byl neúnavným sběratelem všeho, co se týkalo našeho velikého světce. V jeho sběratelské práci mu vydatně pomáhal don Jáchym Berto, který dělal Donu Boskovi přes dvacet let sekretáře, provázel ho na jeho cestách a mnoho věděl i pověděl, případně zapsal. Zemřel dva roky před donem Lemoyneem v roce 1914, ještě před vypuknutím války.

Válka přerušila práci na vydávání Životopisných pamětí. Také probíhal proces blahorečení Dona Boska a bylo třeba krajní opatrnosti, protože stále ještě žili lidé, kteří kdysi za arcibiskupa Gastaldiho potírali Don Boskovo dílo. Tak se stalo, že přešla válka, přešly i roky po válce a na monumentálním životopise Dona Boska se nepracovalo. Teprve roku 1929, kdy byl Don Bosco papežem Piem XI. prohlášen za blahoslaveného, jeho třetí nástupce, Boží služebník don Filip Rinaldi, rozhodl, aby se pokračovalo. K tomuto dílu povolal do Turína salesiánského ředitele z Frascati u Říma, Evžena Ceriu, který se mu zdál pro tuto práci nejschopnější.

Ceria se narodil v Bielle u Vercelli roku 1870 a získán pro salesiánské ideály vstoupil do salesiánského noviciátu jako patnáctiletý v roce 1885 a hned následujícího roku 1886, dva roky před Don Boskovou smrtí, složil věčné sliby. Znal tedy Dona Boska osobně, ale ještě byl příliš mlád, aby mohl hlouběji nahlédnout do jeho osobnosti a díla. Byl ale vnímavý a, protože měl nadání pro sledování kulturního dění v salesiánské kongregaci, zajímal se také o její minulost. Prošel několika ústavy – byl na Sicílii, ve Faenci, v Loreto, v Římě, na Sardinii, pak jako ředitel v Džencánu u Říma a kousek dál ve Frascati, až ho zastihl už zmíněný rozkaz věnovat se Don Boskovým Memoriím.

V Turíně musel don Ceria napřed rozřešit jeden problém – odkud začít. S donem Lemoyneem spolupracoval v poslední době don Angel Amadei a spolu už měli rozpracovanou osnovu desátého svazku, která měla zahrnout léta 1871–1874, právě ta nejožehavější v Don Boskově životě. Zdálo se, že Amadei bude v Lemoyneově práci pokračovat, ale dostal za úkol zpracovat životopis Don Boskova prvního nástupce dona Ruy, jehož proces beatifikace byl na pořadu jednání římských míst. Pak zde byla už zmíněná otázka, zda je záhodno publikovat předčasně věci, dotýkající se cti některých pánů na turínském ordinariátu a na konzistoři. Fakt je ten, že se rozhodlo, že se doba od roku 1871 do roku 1874 zatím vynechá a don Ceria začne rokem 1875. Bude to

2 Rok 1875

Generální katalog Společnosti svatého Františka Saleského na rok 1875 uvádí jména 64 členů s věčnými sliby, 107 s časnými, 84 noviců a 32 aspirantů, dohromady 287 salesiánů, z toho 50 kněží. Tento personál byl rozdělen do 8 domů: v Turíně to byla Oratoř a kolej na Valsalice, další koleje byly v Borgu San Martinu, v Lanzu, Varazze a Alassiu, hospic

svazek XI. a svazek X. se uveřejní, až přijde vhodný čas. My už víme, že se tak stalo těsně před druhou světovou válkou roku 1939.

Ceria se pustil do práce salesiánského historika s nevšedním elánem a vytrvalostí. Biografický slovník salesiánů, vydaný v roce 1969 dobře vystihuje profil tohoto plodného historiografa. Říká se tam: „Kdo znal dona Ceriu, vybaví si ho vždy jako člověka ustavičně usebraného a přemýšlejícího. Může se říci, že stále přemýšlel, stále tvořil a jen čas od času opouštěl svůj duchovní svět, aby si jednoduše pohovořil s lidmi, kteří se s ním přišli poradit. Byla to dlouhá meditace a zároveň neměnný klid a prostota, které mu dovolily napsat tolik věcí a tak jasně. Jeho styl je klidný a má spád, žádná krivolakost, žádná těžká slova, jen občas nějaká vtipná věta, osobní poznámka, aby se vědělo, že do vypravování patří i on, třebaže se nesnaží vyniknout, nýbrž zmizet za čistým a jednoduchým vypravováním dějů. Dovedl v sobě krásně spojit hlubokého humanistu, zkušeného profesora, bdělého a svědomitého vychovatele, znalce svatého Františka Saleského i Dona Boska.“

Měl jsem to velké štěstí poznat dona Ceriu osobně. Bylo to v letech 1935–1939, kdy jsem studoval v Turíně teologii. Chodíval jsem často ve čtvrtek na Valdocco na vycházku a rád jsem se přibližoval k donu Ceriovi, který byl obyčejně obklopen zvědavými kleriky. Měl nás rád a myslím, že vždy ve čtvrtek odpoledne schválně přerušoval psaní, aby nám mohl všelicos povědět. Dostával stále nové dodatky k historii díla, všelijaké, po létech objevené dopisy Dona Boska, prostě měl pořád něco nového, co nikdo jiný ještě neměl v rukou. Protože mě zajímalo všechno, jednou jsem si dodal odvahy a poprosil jsem ho, aby mi ukázal, s jakou technikou pracuje při psaní. Vzal mě do své pracovny a ochotně mi ukázal své rukopisy. Byly to archy, na kterých mnohdy byly vystříhané, nalepené, perem pospojované úryvky z novin a časopisů a myslím i z knih. Chápal jsem, že jeho práce žádá sem tam obětovat i jinak historicky cenné papíry. Však rukopisy zůstaly a zmíněné výňatky byly tak aspoň bezpečně archivovány. Když psal don Ceria poslední svazek Memorií, žádal mne, abych mu napsal něco o stycích Dona Boska s Čechy a Slováky. Vyhověl jsem mu a je to v 18. svazku na stranách 443–446. Bohužel byl jsem tehdy jen bohoslovec a sám jsem ještě neměl ucelenou představu o minulosti našeho díla, takže stať nedopadla zrovna nejlépe, ale i tak mu musíme být vděční, že nás v Memoriích zvěčnil.

Zatímco se Amadei odchýlil od Lemoynea v X. svazku tím, že nepostupoval chronologicky, ale spíš řadil kapitoly podle látky, don Ceria se vrátil k Lemoyneově metodě, i když ne zcela. Pro XI. svazek si umínil vypsát to, co se událo v roce 1875.

byl v San Pier d'Areně. Nakonec tam figuroval i Dům Panny Marie Pomocnice s obecnou školou v Mornese. Mezi aspiranty upoutává naši pozornost blahoslavený don Alois Guannella. Počet noviců byl značný a je to znamením vnitřní síly salesiánského díla, které chce růst a kvést.

Když jsme se zmínili o blahoslaveném Guanellovi, přidejme ještě nějakou zprávu o něm. Tři roky za sebou musel žádat, aby mu comský biskup dovolil vstoupit k Donu Boskovi a než mohl podat formální žádost o přijetí, Don Bosco mu odpověděl: „Milý done Aloisi, místo máte připraveno. Až přijdete do Turína, dohodneme se, kam bude nejlepší Vás poslat. Píši Vám takto proto, že jste mi posledně napsal: „Nebudu-li přijat k vám, jsem rozhodnut jít jinam.“ Jen se vynasnažte, abyste nenechal u Vás věci ve stavu, že byste se musel vracet. S Bohem, drahý done Aloisi, šťastnou cestu! Pán Bůh Vám požehnej. Váš v Ježíši Kristu oddaný přítel kněz Jan Bosco.“ Nizza Marittima 12. 12. 1874.

Guanella napsal později své vzpomínky. Přišel na Valdocco, když právě představení vycházeli z porady, ve které bylo rozhodnuto přijmout misie v Americe. Don Bosco mu u vchodu do svého pokoje řekl: „Tak co, pojedeme do Ameriky?“ Guanella odpověděl: „I já bych chtěl ve své diecézi založit rodinu řeholních sester a třeba i řeholníků, jak už jsem se dohodl s některými svými spolubratry.“ Don Bosco na to: „My zde máme všechno. Máme kněze, máme také sestry a vy u nás zůstanete navždy.“ Guanella pokračuje: „Já jsem zmlkl a po tři roky, co jsem zůstal ve Společnosti, jsem v sobě nosil rozpor. Nakonec ve mně zvítězila touha založit vlastní družinu. Když jsem byl s Donem Boskem, cítil jsem se jako v nebi. S Boží pomocí a s pomocí Don Boskových modliteb jsem se napravil z chyb, se kterými byl bych možná sestoupil do hrobu. Myslím, že jsem hlavně získal, co se týče ducha umrtvenosti, protože jsem se snažil zachovávat pravidla, jak jsem jen dovedl.“

Katalog na rok 1875 přinesl novinku: krátké životopisy spolubratří, kteří odešli v minulém roce na věčnost. Byli to kněží František Provera, Josef Cagliero, Dominik Pestarino a klerik Alois Ghione. Don Bosco k nekrologům předeslal své slovo na cestu. V něm vysvětlil důvody tohoto rozhodnutí: 1. Tak se to dělá ve všech řeholních společnostech. 2. Ti, kteří mezi námi žili a praktikovali s námi společné stannovy, mohou nám být příkladem. 3. Když si budeme připomínat jejich jména a činy, snadněji si na ně budeme vzpomínat i v modlitbách. Nechceme být vzpomínáni pro marnou chválu, ale aby naše jména byla zapsána v nebi. Máme si také uvědomovat, že, jako naše špatné činy mohou dále působit pohoršení, tak naše dobré činy mohou působit dobro i po naší smrti.

V předvečer svátku Zjevení Páně napsal Don Bosco dlouhý dopis svým milým synům do Lanza. Zachoval se

3 Výroční konference sv. Františka

Konec ledna shromáždil kolem Dona Boska opět jeho nejvýznamnější syny. Zatím se dodržovalo, že tři dny před svátkem svatého Františka Saleského se scházeli ředitelé salesiánských domů ke společným poradám. Byly to porady domácí vedené a byla při nich příležitost promluvit si v klidu s Donem Boskem. Některá shromáždění byla soukromého rázu a týkala se hlavní rady a všech ředitelů, jiná byla otevřená a mohli se jich zúčastnit všichni salesiáni, případně i ti, kdo aspirovali. Don Bosco byl pro velikou otevřenost a dovoloval, aby na veřejná shromáždění mohli přijít i hoši z vyšších tříd, aby se i oni dověděli, jak se utváří salesiánské dílo a mohli se snadněji rozhodnout pro salesiánský ideál.

Toho roku 1875 vedl první tři porady don Rua. Týkala se řádného chodu kongregace a není třeba o nich zvlášť

nám díky uchovatelské vášni tamního ředitele dona Lemoynea. Světec v něm ujišťuje hochy a představené koleje, že na ně myslí častěji za den a raduje se z vědomí, že i oni na něho myslí. Pak jim doporučí, aby si hleděli zdraví, studia a mravnosti. Zdraví je veliký Boží dar. Ať se hoši chrání nachlazení, přílišné námahy, nestřídmosti, náhlého přechodu z tepla do zimy. V koleji jsou, aby si opatřili co největší výbavu vědomostí, aby si mohli v životě poctivě opatřovat každodenní chléb a nemuseli být na přítěž rodičům. Mravnost spojuje zdraví s učením. Ty dvě věci mají základ v mravnosti. Kdo je mravný, prospívá jak ve zdraví tak v moudrosti a je ode všech přijímán s úctou a láskou. Naopak nemravný člověk, lenoch a podobně je společnosti na přítěž a každý se takovému vyhýbá.

Na konci dopisu Don Bosco uvádí ještě jednu myšlenku: Z dálky je slyšet hlas tolika duší, které volají o pomoc. Potřebují kněze, misionáře, aby je vyučili cestám spásy. Třeba i mezi Lanzskými studenty jsou někteří povolání do řad kněžů a misionářů. Svatý Augustin napsal: „Zachránil jsi nějakou duši? Svou vlastní jsi předurčil k spáse.“ Závěrem ještě doporučil hochům jejich ředitele, o kterém ví, že není na tom se zdravím moc dobře.

Zachovaly se také některé osobní dopisy. Donu Ronchailovi, který po jistém váhání složil věčné sliby, vyjádřil radost z jeho ujištění, že už je v srdci klidnější. Klerikovi Boriovi dal tři důležité pedagogické rady: 1. Aby nikdy nekáral v přítomnosti druhých, 2. Když už musí kárat, ať se postará, aby pokáraný odcházel s přátelskými city, 3. Aby byl sám vděčný, když ho někdo upozorní nebo napomeně.

Z ledna je také několik dopisů adresovaných římským hodnostářům, jeho přátelům a dobrodincům. V odpovědích čteme nejedno povzbuzení. Kardinál vikář Jeho Svatosti kardinál Patrizi psal: „To, že se někdo nedívá na vaši Společnost dobrotivým okem a dělá vašemu dílu potíže, to vás nesmí překvapovat. To Bůh dopouští vždycky, když je mu dílo milé, a zase to obrací v dobré. Nic si z těch opozicí nedělejte, ať vás to spíše povzbudí.“ Otevřeněji psal sekretář kongregace pro biskupy a řeholníky, monsignor Vitelleschi. Důvěrně mu sděloval, že kongregace připravila dopis pro turínského arcibiskupa, v němž reaguje na jeho námitky proti Donu Boskovi. Jemu dá později soukromě opis toho dopisu, aby věděl, jak se má chovat. Třetí dopis byl od kardinála Berardiho. I on vyjádřil politování nad pronásledováním, které musí Don Bosco trpět ze strany svého arcibiskupa.

mluvit. Čtvrtá konference 27. ledna byla veřejná a zúčastnil se jí i sám zakladatel. Tam převládala radost z definitivního schválení kongregačních stanov a pohotovost pracovat o zavedení pravidelnosti ve všech směrech. Světec rozuměl lidskému srdci a rád se otvíral před svými syny, aby je nadchl. Nic divného, že se v těch dnech zmocňovalo lidí nadšení a že si zapracovala i fantazie. Don Bosco neváhal seznámit publikum i s takovými problémy, jako je udělení zvláštních privilegií, jaká mají jiné řeholní instituce. Možná sám nevěděl, co ho bude stát jejich dosažení, když byla nahoře tendence omezovat jejich udělování, aby se nemohli řeholníci snadno vymaňovat z pravomoci biskupů. Na oné čtvrté konferenci Don Bosco četl mimo jiné dopis kardinála státního sekretáře Antonelliho, kde mu sděluje, že Svatý otec

posílá 1 000 lir na salesiánský hospic v San Pier d'Areně. Don Bosco hned poznamenal, že tento dar považuje za gesto papeže vůči salesiánskému dílu, ale že mu peníze pošle zase zpět v podobě příspěvku na „svatopetrský halěr“. Toho dne přišel dopis také z Argentiny z Buenos Aires a ještě jeden: královský dekret, jímž se prohlašuje odprodej námi už dříve jmenovaného pozemku potřebného k postavení kostela svatého Aloise u Porta Nuova za veřejně prospěšný, takže už majitel nebude moci schválně brzdit stavbu a bude muset ten kousek pole Donu Boskovi odprodat.

Pátá konference byla v kostele svatého Františka Saleského. Bylo na ní sto padesát lidí – také všichni novici a aspiranti. Na ní povstávali jeden po druhém jednotliví ředitelé salesiánských domů a „vydávali počet“ z jejich stavu. Většinou měli čím se chlubit, zvláště přeplněností tříd, což bylo znamením, že veřejnost oceňuje salesiánskou výuku a výchovu. I valsaličský ředitel don Dalmazzo mohl tentokrát konstatovat, že počet studentů v lyceu (vyšším gymnáziu) se zdvojnásobil, ale zažehral si na skutečnost, že snad žádný z těch synků z lepších rodin nejeví zájem o duchovní povolání. Studium bylo na výši, vyučovali tam dokonce čtyři

4 Pozdní povolání

V roce 1875 Don Bosco zahájil další slovo pro záchranu nesmrtelných duší. Doba byla zlá a duchovním povoláním nepřátelská. Politické zmatky, laicizující škola, bezuzdný tisk, tupení církve a kněží, ekonomické potíže, to vše působilo, že řady kněží řídly. Don Bosco tím byl znepokojen a stále více se mu líbila myšlenka, že se budou muset evangelijní pracovníci brát z lidí, kteří pracují „s lopatou a kladivem“. Ale to ještě nestačilo. Don Bosco si uvědomoval, že hoši jsou hoši, a čím jsou mladší, tím menší je naděje na jejich setrvání. Co dělat? Zaměřit se na starší? Don Bosco měl svou zkušenost. Jako student začal v Chieri připravovat na studia staršího už kostelníka, a podařilo se mu připravit ho tak dalece, že se nakonec stal knězem a farářem. I v Oratoři mezi menšími studentky seděli často starší hoši a Don Bosco jim pomáhal, aby dohonili ztracený čas. Začátkem roku 1875 byl v těchto myšlenkách ještě více upevněn. Měl sen. Zase jeden z těch, které mu už nešly z hlavy. Ano, vyprávěl jej před členy hlavní salesiánské rady.

Zdalo se mu, že sedí v sobotu ve zповědnici a je roztržitý. Vtírala se mu myšlenka na nedostatek kněžských povolání. Kolem klečela spousta chlapců a připravovali se na zpověď. Jemu pořád bučela v mysli otázka: „Kdoví, kolik jich vytrvá na cestě ke kněžství.“ Pak se ocitl jakoby ve své světnici a nějaký ženský hlas mu říkal: „Prohlédni si seznamy obyvatel domu, ty z tohoto roku i z těch minulých let. Tam se dozvíš, co máš dělat.“ Chtěl se obrátit, aby viděl, kdo k němu mluví a rychle vstal. Chlapci mysleli, že je mu špatně, a chtěli ho podepřít, ale on že ne, že mu nic není. A zase si sedl a zpovídal.

Po zpovídání šel do světnice a začal si prohlížet sešity se jmény obyvatel domu. Hodně sešitů prohlédl, než mu napadlo zamyslet se nad jejich věkem. A tu přišel na veliký objev. Ze sta malých chlapců docházelo ke kněžství jen asi patnáct. Ze starších připadalo na 10 mnohem více – osm. To byl veliký rozdíl. U menších to bylo 15 procent, u starších 80 procent. U starších to šlo mnohem rychleji, protože se od nich žádalo jen nejnужnější, a oni studovali houževnatěji. Od té doby Dona Boska neopustila myšlenka, že by

vysokoškolské profesori. Ten valsaličský ústav byl Donu Boskovi vnucen arcibiskupem a vymykal se z rámce salesiánské práce. I referát tamního ředitele napovídal, že se časem bude muset účel koleje změnit. Pro nás je zajímavý referát dona Ruy o hlavním domě – o Oratoři. V uplynulém roce se stalo ranní rozjímání pro všechny povinným a z toho důvodu bylo rozhodnuto uspíšit ranní vstávání o půl hodiny, aby se všechno stihlo. Salesiáni rozjímali zvláště a novici také zvláště. Don Rua obecně chválil chod domu, což působilo povzbudivě. Na tomto místě don Ceria znovu připomíná, že takový byl Don Boskův styl. Vychovával lidi k pravidelnosti pomalu a citlivě. Kdyby byl chtěl mít hned vše dokonalé, jak to chtěl pan arcibiskup, byli by mu mnozí odešli ke škodě věci. Určitou váhu v této věci měl i fakt, že nebylo radno před světem moc ukazovat, že salesiáni jsou řeholníci.

Don Bosco ten den pro nedostatek času nemluvil ke komunitě, ale druhý den si to vynahrádl. Jeho řeč byla zase volná, rodinná, povzbudivá a nakonec se rozhovořil o americké misi, protože už byla na cestě a bylo třeba naplnit lidi misionářským nadšením. Bylo to vlastně poprvé, co Don Bosco o této věci mluvil veřejně.

měl zakládat domy pro odrostlejší jinochy a pomáhat jim na cestě k oltáři.

Když byl Don Bosco v Římě, měl tam 15. března další takový sen. Zdalo se mu, že je někde v zahradě a stojí u zvláštního stromu. Měl trojí ovoce: fíky, broskve a hrušky. Ovoce bylo na pohled pěkné. Vtom se zvedla bouře a začalo krupobití. I on dostal nějakou ránu jako kamenem. Ale někdo na něho naléhavě volal: „Nenech tu úrodu zkažit. Vem' koš a trhej!“ Don Bosco začal trhat, ale koš byl hned plný. Neznámý ho pobízel: „Vezmi si větší koš a pospěš si!“ Některý plod byl už nakažený červem, takové od sebe zahazoval. Většinou to však bylo krásné ovoce a on si usmyslil tříditi je podle druhu. Nakonec měl tři pěkné hromádky fíků, broskví a hrušek. A slyšel: „Fíky budou pro biskupy, hrušky pro Ameriku, broskve si necháš pro sebe.“ Pak neznámý začal křičet: „Odvahu, výborně, výborně, dobře, výborně!“ Tleskal a zmizel. Vysvětlení snu se nabízelo samo. Týkalo se pozdních povolání a Don Bosco byl povolán, aby tuto myšlenku uvedl do církevní praxe.

Don Bosco se už rozhodl jednat a svému novému dílu dal hned název: „Dílo Panny Marie Pomocnice pro povolání ke kněžskému stavu.“ Při návštěvě Svatého otce v Římě papeži vysvětlil své myšlenky. Pius IX. byl nadšen a myšlenku přijal hned za svou. Ano, řekl mu, aby si vyžádal doporučení aspoň některých biskupů, aby mohl i on sám dílo katolické veřejnosti doporučit zvláštním brevem. Doma Don Bosco napsal příslušná pravidla. Do tohoto díla se mohli hlásit hoši od 16 do 30 let, kteří neměli dříve možnost studovat na kněze. Prostředky k jejich vydržování měli mezi sebou sbírat věřící katolíci. Don Bosco také vysvětlil, proč ten název a hlavně zdůraznil, že Dílo nepřinese nikomu žádnou škodu. Pravidla nebyla určena veřejnosti, také z toho důvodu, aby nebylo třeba žádat církevní vrchnost o dovolení, aspoň zatím ne. Poslal je však několika subalpínským biskupům a brzy měl doporučení sedmi z nich. Když je měl, uvědomil kardinála Berardiho, monsignora Vitelleschiho a jejich prostřednictvím poprosil Svatého otce o požehnání pro Dílo. Ti šli rádi k papeži a papež rád požehnání udělil. Oba

však také Donu Boskovi radili, aby raději věc nezveřejňoval v Turíně, aby snad zase nevznikly zápletky, jak tomu bylo v minulosti. Byla to rada soukromá a nezávazná. Don Bosco si jí vážil, ale dobře věděl, že se tím nevyhne hněvu pana arcibiskupa, protože ten, když se to tak jako tak doví, bude dělat vše, aby Dílo zmařil. Proto, když měl v rukou dvanáct biskupských doporučení a papežovo požehnání, prostě požádal v Turíně církevního revizora o „Nihil obstat“ (Není námitek). A bouře hned začala. Odpověď na sebe nechala čekat osm dní a byla, jak mohl předvídat, zcela záporná. Jde prý o důležitou věc a pan arcibiskup míní vznést napřed dotaz na všechny biskupy provincií turínských, vercellských a také provincií na janovském území.

Don Bosco požádal o audienci u pana arcibiskupa, ale marně. Rozběhla se korespondence mezi biskupskými kuriemi a pan arcibiskup se snažil donutit biskupy, aby podepsali protest proti zamýšlenému dílu. Hlavní důvod byl, že prý Dílo zničí malé diecézní semináře. Bude-li Dílo povoleno, pak jen pod podmínkou, že bude postaveno pod dozor turínského arcipastýře a dvou nejstarších biskupů provincie, kteří budou mít právo konat v nové ústavě inspekce, aby se zabránilo přehmatům. Suzský biskup se tomuto požadavku v dopise arcibiskupovi vzepřel a řekl, že nebezpečí zneužití je vyloučeno tím, že se žákům Díla zaručuje naprostá svoboda volby. Jakmile skončí studia, budou se moci vrátit do diecéze a vstoupit do kněžského semináře, jak je uvedeno v článku 5. pravidel. Biskup měl také odvahu upozornit pana arcibiskupa, že takové požadavky jsou v rozporu s exempcí Don Boskovy kongregace a jejímu podřízení přímo Římu. Kdyby turínská kurie trvala na svém požadavku, skončilo by to k její škodě, protože by se zmařilo Dílo, které je zřejmě dobré a církvi užitečné.

Monsignor Gastaldi napsal dlouhý dopis také kardinálovi Bizzarrimu, prefektu kongregace pro biskupy a řeholníky. V něm uvádí, že už existují podobná díla, například Kolej apoštolských škol, kterou ředitel koleje, kanovník Ortalda udržuje jen s vypětím všech sil. Také v ústavě Cottolengo existuje něco podobného a je tam asi 60 hochů zdarma vydržovaných a vycházejí tam odtud výborní kněží. Ať prý pan kardinál nařídí Donu Boskovi, aby hned ustal od realizování svého projektu, dokud se nevyšlouží příslušní biskupové.

To už jsme za půl roku, protože dopis nese datum 25. července 1875. Pár dní nato psal ještě jiný dopis biskupům a v něm rozvinul tezi o katastrofálních následcích Don Boskova Díla Panny Marie. Vždyť prý Don Bosco ani nepsal do titulu Díla „Nejsvětější Panny Marie“. A tak se náš světec zatím marně namáhal, aby dostal dovolu vytisknout Pravidla Díla ještě před začátkem školního roku. Bylo to zase trapné, ale Don Bosco nebyl zvyklý ustupovat, když šlo o Boží věc. Psal 8. srpna dopis kardinálu Antonellimu a informoval ho, jaký nátlak dělá pan arcibiskup na biskupy a jak tito na to reagují jako na zasahování do jejich práv. Přece, když papež něco schválí, jak se může žádat od biskupů, aby proti tomu vznášeli protesty. A dal najevo, že snad bude dobré přerušit s turínskou kurií jednání a začít budovat Dílo v jiné diecézi. Dohodl se již s biskupem Manacordou, že pravidla budou vydána v jeho fossanské diecézi.

Don Bosco musel mít nervy pořád napjaté, ale zůstával klidný, ačkoliv měl ještě jiné starosti, snad větší než ony s Dílem pro pozdní povolání. Věděl, že právo je na jeho straně a těšilo ho, že opozice proti němu není tak silná, aby

nad ním zvítězila. V té době se stalo, že vicerektor semináře, čestný kanovník Soldati, měl jedné neděle dopoledne pro všechny bohoslovce nějakou řeč a v ní si bez uvedení jména stěžoval na jistého kněze diecéze, že prý odvádí své podřízené od povinné úcty k diecéznímu představenému a od poslušnosti. Každý věděl, na koho naráží. Odpoledne o rekreaci se k tomu vrátila řeč mezi bohoslovci posledního ročníku a jejich prefekt, don Berrone, který byl vychováván v Oratoři, měl nápad. Vyzval bohoslovce, aby se rozestoupili na ty, kteří vyšli z Oratoře, a ty, kteří přišli odjinud. A hle. Z 38 přítomných bylo 35 vychováno u Dona Boska. Berrone prosil bohoslovce, aby chvíli zůstali v této sestavě a šel zavolat pana vicerektora. Pan kanovník přišel – neměl tušení, oč jde, a jak klidně přišel, tak zmokle zase odešel. Jen se trochu omluvil, že to tak nemyslel. Vydal o tom svědectví don August Amossi, který se později stal salesiánem a zemřel v Oratoři v roce 1926.

Gastaldi neměl moc přátel mezi sufragány biskupy pro svůj panovačný postup. V žárlivé snaze uchránit si absolutní moc snadno zasahoval do pravomoci svých kolegů a to je dráždilo. Ve věci Díla Panny Marie pro duchovní povolání měl na své straně jen ivrejského biskupa Morena, který měl podobnou povahu jako on a s Donem Boskem byl v nedobré vůli od dob, kdy mu Don Bosco nedovolil, aby neomezeně vládl nad Katolickým čtením, které Don Bosco založil a redigoval, a které biskupův pověřenec špatně administroval. Většina biskupů považovala Don Boskův podnik za prospěšný pro církve a netajili se svými sympatiemi, jak o tom svědčí zachovaná korespondence – například kolekce 27 dopisů, které přešly z osobního majetku zemřelého arcibiskupského sekretáře Chiusa do salesiánského archivu.

Don Bosco se rád vracel k tématu pozdních povolání. Měl ho plnou hlavu a také musel o Díle uvědomovat své salesiány. Neprobíral s nimi nepřijemnosti, které měl s arcibiskupstvím, ale o věci samotné mluvil. Některé jeho myšlenky zapsal don Barberis, první salesiánský novicmistr. Psal ve své malé kronice, co mu Don Bosco řekl koncem ledna 1876: „Dali jsme do pohybu Dílo Panny Marie. Jsou zde nějaké překážky v tom prvním roce a nejde to, jak bychom chtěli. Ale uvidíš, časem to bude jediný zdroj povolání pro biskupy a pro misie. Zatím se vše svádí na zlé časy a myslí se, že se vše změní a že bude zase povolání dost. Ale to si můžeme jen přát, ale nemůžeme v to doufat. Jestliže je pravda, že následky jsou úměrné příčinám, pak příčiny položené v naší době budou mít následky nedozírné. Ještě před třiceti, čtyřiceti roky existovaly některé katolické státy. Jeden stát mohl doufat v pomoc druhého. Ale dnes? Ani jeden. Ale dodejme si odvahy. Žeň je veliká a ten kamínek do majestátního pomníku vítězství přineseme také my.“

Ti nejosvícenější biskupové cítili, jak je Don Boskův program aktuální a podporovali jej s nadšením. Plyne to z dopisů, které v roce 1875 poslali Donu Boskovi. A on říkal: „Mnozí biskupové, až uvidí dobré výsledky, budou nás následovat a budou otvírat domy pro pozdní povolání. My dáme impuls a dobro se rozšíří. Bůh to chce a když jsme o tom přesvědčeni, musíme jít dopředu, ať se nám staví do cesty jakékoliv překážky.“ Don Chiala mu namítl: „Ale v tom je právě nejistota, jestli to Pán Bůh chce.“ A Don Bosco pohotově: „K tomu není třeba žádného zjevení. I když máme neomezenou důvěru v Boží Prozřetelnost, nejdáme slepě. Než se pustíme do nějakého podniku, dobře se podíváme, zda máme po ruce reálné prostředky k cíli.“

A když řekneme, že ano, zkusíme to. Pak se třeba zastavíme a ptáme se, zda máme pokračovat. Když vidíme, že je zde naděje, jdeme dále a nečekáme se založenými rukama. Píšeme napravo, nalevo, posíláme letáčky, pozvánky, otvíráme loterie, uveřejňujeme subskripce, vzbouříme půl světa. Tak jsem to dělal vždycky a tento postup se mi osvědčil. Mám neomezenou důvěru v Boží Prozřetelnost, ale také vím, že jí musíme napomáhat.“

Dílo Panny Marie se rozbíhalo a ti starší, pokud se hlásili, začínali se nazývat „synové Mariini“. Hlásilo se jich hodně, dokonce vojáci se hlásili. Don Bosco část těch starších hochů umístil v San Pier d'Areně, ale to bylo jen symbolické. Více jich bylo v samotné Oratoři v Turíně. Byli to vlastně hoši, kteří tam už byli a studovali s menšími. Teď jich však přibývalo a začátkem roku 1876 v březnu bylo třeba pro ně otevřít samostatnou třídu se samostatným učebním programem. Říkalo se jí „ohnivá škola“. Don Bosco ji oznámil na večerním slovíčku už 8. února. Začal tím, že popsal situaci v Jižní Americe, kde tolik duší touží po spáse, ale není, kdo by se jich ujal. Ani v Itálii to není skvělé. Už se lidé ptají: „Cožpak se už nikdo nehlásí na kněze?“ A řekl naplno, že kdo má už aspoň 16 let a chce postupovat rychleji ke kněžství, je žákem čtvrté nebo třetí, někdo snad výjimečně i druhé třídy, ať se přihlásí do zvláštní třídy, kde se bude studovat s velikým zápalem a kde budou učit samí dobří učitelé. Budeme se snažit, aby dotyční hoši už kolem Všech svatých mohli obléci kleriku. Podmínka je mít vůli doopravdy studovat. Žádné lajdačení! Další podmínka: Odhodlání zůstat zde v Oratoři nebo odejít do misí. Nepočítat s tím, že by někdo mohl být přijat do turínského semináře, když nebude mít vysvědčení z 5. třídy gymnázia. Zde je to přísné. V jiných diecézích to snad není takové a když my uznáme, že někdo může přijmout duchovní roucho, uznají to oni také. Ale to není vůbec jisté. V Turíně je také předepsána zkouška z celého Velkého katechismu. Také je třeba uvážit, že dát se do této školy, znamená zřeknout se veřejných zkoušek. Tam se žádají vědomosti ze všech předmětů. U nás se zatím nechávají některé předměty stranou a půjde se s italsčinou a s latinou dopředu. Kdo má v úmyslu dosáhnout vysvědčení maturitního, ať se nehlásí. Také musí každý mít odvahu zřeknout se letních prázdnin. Pár dní odpočinku bude, také budou duchovní cvičení v Lanzu, to také bez knih, ale pak se pojedje až zase do listopadu. Je březen, to je tedy k dobru osm měsíců, mohlo by se to stihnout. Pak by začala filosofie a při ní by se všelicos mohlo dohnat. Filosofie u nás trvá dva roky a při ní se studuje dále latina a bere se italská literatura. Don Bosco se nakonec v řeči vrátil k myšlence misí v Americe, kam bude třeba vyslat lidi dobře podkované v tom hlavním, co musí vědět každý kněz. A vybídl hochy k odvaze.

K začátku „ohnivé školy“ patří jedna důležitá epizoda. Tehdejší „ředitel škol“ (později se mu bude říkat „školní rádce“) si dovolil bez vědomí Dona Boska zavést v „ohnivé škole“ v latině místo Cornelia Nepota hned komentáře ke Galské válce od Julia Caesara, text podstatně těžší. Výsledek byl ten, že tři hoši, kteří udělali skok do „ohnivé školy“ ze 2. třídy gymnázia se znechutili a rozhodli se vrátit se do normální školy. Dověděl se to Don Bosco a ranilo ho to. V rozhovoru se skupinou kněží tento počín přísně odsoudil. Dotyčný se pokoušel svůj zásah ospravedlnit, ale Don Bosco jej označil za neposlušnost. Řekl, že to bude tak, a žádný nemá právo jeho rozhodnutí měnit. Bylo nařízeno, že se bude

brát společně Cornelius, tak se bude brát Cornelius. Pak řeč ustala, ale kdosi ještě vznesl dotaz, co s těmi třemi hochy. Don Bosco jen smutně poznamenal, že s nimi už nepočítá. Vzdali to, ať tedy zůstanou ve třídě, kde byli. Ale z tónu řeči bylo cítit, že všechna vina za jejich ústup padá na hlavu neposlušného salesiána. Ceria na tomto místě v Memoriích na obranu Dona Boska uvádí „nejlaskavějšího světce“ – svatého Františka Saleského, který kdysi za nějakou podobnou, jinak bezhříšnou, neposlušnost pokáral svatou Františku Chantalovou tak přísně, že se dodnes ukazuje místo, kde se to stalo. A uzavírá, že i když byla Don Boskova řeč velmi závažná, byla přece v mezích dokonalosti, protože, komu bylo mnoho dáno, od toho se musí mnoho vyžadovat.

K tomu je třeba dodat, že Don Bosco změnu v dohodnutém programu tak přísně pokáral také proto, že se v Oratoři z neznalosti věci vytvořila určitá opozice mezi personálem. Ani zdaleka nebyli všichni nadšeni pro Don Boskovo „Dílo Panny Marie“. Lidé jsou krátkozrací. Divit se tomu nemusíme, protože nejednomu připadalo nerozumné trápit se s mozky už ztvrdlými. Žáci té zvláštní školy byli včera ještě hrubými dělníky nebo zemědělci. Teprve budoucnost mohla ukázat geniálnost Don Boskova podniku. Dnes můžeme s klidem říci, že salesiánská kongregace získala pro křesťanství obrovská území Jižní Ameriky a přivedla k civilizaci celé národy právě díky úžasné houževnatosti těch dávných žáků „ohnivé školy“, kteří pod vedením inteligentních vůdců, kteří měli úplné vzdělání, osvědčili pracovitost až hrdinskou. Don Bosco tedy musel čelit nejen opozici turínské kurie, ale i opozici vlastních synů, kteří měli své rozumy a těžko chápali. Don Bosco z toho vyvodil důsledky a ustanovil „synům Mariiným“ zvláštního ředitele v osobě nám již známého blahoslaveného Aloise Guanelly, který sice u Dona Boska nezůstal, ale svou poslušností a jinými ctnostmi Donu Boskovi po tři roky skvěle pomáhal.

Brzy nato jel Don Bosco do Říma a chtěl, aby Svatý otec něco věděl také o podniku s pozdními povoláními. Pověřil tedy dona Guanellu, aby napsal Svatému otci osobní dopis. On tak učinil a z něho se dovídáme, že hochů, studujících tak výjimečným způsobem, bylo asi 100 a 40 jich mohlo být na podzim oblečeno do duchovního roucha. O všech se jejich představený vyjadřoval s pochvalou a s obdivem pro jejich chování a píli. Řekl, že někteří jsou schopni zolat během 12 měsíců učební látku za pět ročníků latiny, jiní k tomu budou potřebovat dva roky. Všichni jsou obdivovatelé Dona Boska a také Jeho Svatosti, papeže Neposkvrněné, a prosí ho, aby jim udělil své požehnání. Don Bosco dopis v dubnu osobně předal Svatému otci a ten milerád udělil požehnání a vyhověl i jiným prosbám pisatele. Dopis, který pak Don Bosco poslal z Říma donu Guanellovi, tohoto dále povzbudil a povzbudil i hochy.

Papež ukázal svůj postoj k novému Dílu Dona Boska také tím, že při jeho návštěvě v Římě nadal Dílo slíbenými odpustky. Zdálo se, že tím bude opozice ukončena, ale nestalo se tak. Pověle se to ještě celý další rok 1876. V září dostal Don Bosco dopis od Dra Margottiho, ve kterém mu tento psal, že dostal přísný zákaz uveřejňovat cokoliv o Díle Panny Marie pro kněžská povolání, protože se tím ustavičně přestupuje nařízení tridentského koncilu, že se nic nesmí zveřejňovat bez dovolení ordináře. Ten však nic neví o kanonickém zřízení Díla, ani o odpustcích, udělených mu prý papežem, což je znevažování arcibiskupské autority. Margotti přiložil k svému dopisu originál dopisu psaný

arcibiskupským sekretářem kanovníkem Chiusem. A to už byl zde další důvod k nelibosti církevní vrchnosti, neboť před nedávnem odjela první misionářská výprava salesiánů do Ameriky – o tom budeme brzy psát, a salesiáni dávají najevo, že budou absolventy školy, patřící k Dílu Panny Marie, posílat daleko od Itálie. Skutečně: ze 100 starších studentů 6 se jich už hlásilo Donu Boskovi na misie, i když ještě nemohli nikam odjet.

Margotti nechtěl po zákazu hnát věci na ostří nože a skutečně o Díle nic neuveřejňoval. I Don Bosco se zcela odmlčel a ani se svými nehovořil o protivenstvích, která zde byla, ale byla držena zatím jakoby pod pokličkou. Nechtěl zbytečně vnášet zmatek do myslí svých lidí řečmi o arcibiskupovi a o jeho útocích na Oratoř. Arcibiskupovi však musel dát vědět, co podniká, a také musel reagovat na jeho zákazy, dané redaktorovi katolických novin *Unità Cattolica*. Učinil tak uctivým dopisem z 5. října 1876. V něm informoval Jeho Excelenci, že Dílo pro pozdní povolání přijal úředně do své diecéze arcibiskup janovský a že sídlem Díla je salesiánský hospic v San Pier d'Areně. Tam se staví pro studenty zvláštní budova a pan arcibiskup již posvětil základní kámen. Svátý otec obdařil Dílo odpustky a požehnal mu. Dílo samo má charakter obecný a netýká se výlučně žádné diecéze. Když Don Bosco žádal Margottiho o uveřejnění programu Díla, šlo jen o oznámení v rámci informací, které *Unità Cattolica* podává o církevních událostech o církevním

5 Salesiánští spolupracovníci

Profil salesiánského spolupracovníka nevyšel z Don Boskovy hlavy najednou. Podstata zde byla už v roce 1841. Už tehdy cítil, že pro svůj apoštolát mezi mládeží potřebuje mnoho pomocníků z řad diecézních kněží a laiků. Ovšem do zformování obrazu potřeboval mnoho let a mnoho zkušeností. Můžeme říci, že definitivní podobu dostali spolupracovníci v letech 1874, 1875 a 1876. To už měla definitivní podobu jeho Salesiánská společnost a on mohl dotvářet okruh svých neřeholných spolupracovníků, bez nichž nemohl být. Ve zmíněných třech letech vyšly z jeho pera tři náčrtky Pravidel, z nichž můžeme vyčíst, jak jeho myšlenka zrála, až dozrála docela.

Zajímavý je název jeho třetí rodiny. V první redakci zněl „Křesťanská jednota“. Byl tedy velmi obecný a naznačoval potřebu, aby se katolíci spojili v boji proti zlu ve světě. V druhé redakci zněl „Sdružení pro konání dobrých skutků“. Zde už byl položen důraz ani ne tak na modlitbu a zbožný život, jako na organizovanou činnost. Konečně v třetí redakci zněl „Salesiánští spolupracovníci“. To už Don Bosco odhodil obavy, aby svět neviděl v rodící se organizaci kdovíco a jasně řekl, že jde o organizování světských pomocníků jeho organizace – kongregace. Kdo znal dobře život církve, mohl si uvědomit, že Don Bosco vytváří něco jako svůj třetí řád, ovšem s důrazem na činnost, ne jak tomu bylo u dřívějších třetích řádů, na pouhou zbožnost nebo spiritualitu. Zůstávala otázka, v čem měla spočívat činnost jeho spolupracovníků. Stačilo si přečíst Pravidla a tam to bylo jasně napsáno. Šlo o činnost, jejímž účelem bylo zachování mravnosti a její upevňování v lidu, zvláště pak mezi mládeží. Prostředky měly být stejné, jaké užívali salesiáni řeholníci a jejich protějšek – *Dcery Panny Marie Pomocnice*. Navíc bylo zdůrazněno, že mají být salesiánští spolupracovníci absolutně závislí na hlavě církve, to je na papeži

životě obecně. Pokud by šlo o církevní „Není námitek“, to Don Bosco ponechal k vyřízení redakci. On osobně v minulém roce nic nevydal a ani vydat nemínil bez svolení Jeho Excelence. Kdyby bylo třeba přesto vidět osobně originál papežského breve, je ochoten vyžádat si pro ten účel v Římě ověřený duplikát.

Věru nebylo Donu Boskovi někdy do smíchu, když se musel potýkat s takovými překážkami. Když už jsme v tom tématu, které přesahuje rok 1875, řekněme hned, že ani nechtěl některých salesiánů vůči „ohnivé škole“ nezmizela. Don Guanella byl přemístěn ve funkci ředitele do nového salesiánského domu v Trinità v okrese mondovském a hoši v něm ztratili svědomitého ochránce. Dále se upevňovalo přesvědčení, že tato skupina má sídlo v San Pier d'Areně a že by měli být všichni ti „ohniváci“ soustředěni tam. Začátkem školního roku 1876–1877 došlo k dalšímu zásahu, který Dona Boska ranil. Byl právě v Římě, a někomu napadlo, že by se měli hoši přestěhovat do San Pier d'Areny. Místoředitel valdického domu don Lazzero věc neuhlídal a nedoceňnil a dal k tomu souhlas. Nedá se říci, že to byl nějaký útok proti Donu Boskovi, ale zase ho to moc mrzelo. Měl přece na mysli americké misie, potřeboval tam poslat další síly a v duchu počítal s některými těmi „ohniváky“. Jen je potřeboval mít blízko sebe, aby je mohl naplnit svým duchem. Ale nemohl každému vysvětlovat své úmysly. Proto ho to velmi zamrzelo a postaral se, aby byla třída zase obnovena.

a jeho učitelském úřadě. V praxi měli být k službám biskupům a farářům. Jinými slovy: spolupracovníci podle Don Boskovy mysli neměli být pouhými dobrodinci a udržovatelé jeho podniků, ale měli sloužit církvi pod vedením hierarchie. Přitom jim salesiáni měli dávat podněty a výchovu a jedny i druhé měl spojuvat společný duch. Aby vazba mezi salesiány řeholníky a neřeholníky byla pevná, měli se navzájem považovat za bratry a měli tak tvořit v církvi velikou, dynamickou rodinu.

Někoho může při studiu původních programů překvapit, že se tam mluví jen o mužích. Vše vypadá, jako by Don Bosco počítal jen s muži. Z minulého čtení víme, že když Don Bosco předkládal římským úřadům stanovy své řeholní Salesiánské společnosti, měl tam články o externích salesiánech a jistě tím mínil jen muže. Články však musely ven ze stanov, prý jako neslučitelné s povahou řeholní společnosti. Co teprve by bylo, kdyby byl Don Bosco chtěl do své řeholní společnosti vpašovat ještě ženy! To by byl vůbec neprošel. O řeholní kongregaci ženské se ještě v Římě nemluvalo. Proto přítomnost žen ve Sdružení salesiánských spolupracovníků byla zprvu také problematická, a to hlavně pro nehotovost toho druhého – ženského protějšku řeholníků salesiánů. Don Bosco nechával proto otázku žen zatím stát. Pravděpodobně si myslel, že až bude schválena jeho ženská kongregace, vytvoří kolem ní ještě sdružení spolupracovníků. Vyjasnění udělal sám papež Pius IX. Při jedné audienci, ve které s ním Don Bosco projednával otázku spolupracovníků, se ho zeptal: „A co ženy? Ty nechcete? Nevíte, že ženy byly vždy aktivnější v apoštolátě než muži? Ženám církev dluží tolik!“ Donu Boskovi se tímto upozorněním hlavy církve ulevilo. Měl přece mezi svými dobrodinci a přáteli veliké množství žen. Těm hrozilo odříznutí od jeho díla. Od té doby však už Don Bosco nedělal rozdíl, ale bral mezi

spolupracovníky stejně ženy jako muže. A jestli to nebylo hned v těch původních programech, v praxi se to rozumělo samosebou.

Než budeme pokračovat v našem vypravování, uvedme si ještě něco z Don Boskových myšlenek o salesiánských spolupracovnících, abychom lépe pochopili velikost jeho srdce. V roce 1880 měl v San Benigno konferenci, ve které doslova řekl: „Kdysi stačilo spojovat se v modlitbě. Dnes, kdy existuje tolik prostředků k demoralizování zvláště mládeže obojího pohlaví, je třeba spojit se v činnosti a pracovat.“ Šest let později, když mluvil k bývalým chovancům kněžím, kteří ho přišli oslavit u příležitosti jeho jmenin, řekl: „Dílo salesiánských spolupracovníků se rozšíří do všech zemí a do celého křesťanského světa. Přejde čas, kdy říci ‚spolupracovník‘ bude totéž jako říci ‚opravdový křesťan‘. Budou to právě spolupracovníci, kdo budou nejvíce šířit katolického ducha. Čím více bude Svatý Stolec napadán, tím více ho budou spolupracovníci vyvyšovat. Čím více bude se nevěra roztahovat, tím výše budou spolupracovníci zvedat pochodně své činorodé víry.“ A papež Pius IX. rok před svou smrtí řekl důvěrně: „Salesiánští spolupracovníci jsou určeni k tomu, aby prokázali církvi a civilizované společnosti veliké služby. Jejich práce bude časem tak ceněna, že se mi už teď zdá, že vidím nejen rodinu, ale celá města a celé země vstupovat mezi Salesiánské spolupracovníky.“ V létech 1890–1940 byla na vrcholu své činnosti Piem XI. zorganizovaná a jím jako zornička očí žárlivě opatrovaná Katolická akce neboli apoštolát laiků pod vedením papeže a biskupů. Nuže, právě to byl apoštolát, jaký zamýšlel Don Bosco. Papež, který ho prohlásil za blahoslaveného a svatého, převzal jeho myšlenku a lze říci, že to byla Katolická akce, která zachránila církev v době po 2. světové válce. Don Bosco s touto myšlenkou přišel jako první.

Shrňme nyní dohromady hlavní údaje o Sdružení salesiánských spolupracovníků. Papež Pius IX. pochválil poprvé ústně Salesiánské sdružení v audienci 22. února 1875. Don Bosco tím povzbuzen zároveň s náčrtem pravidel Díla Panny Marie Pomocnice pro duchovní povolání žádal biskupy, aby doporučili i zamýšlené Sdružení salesiánské, které by bylo jakoby III. řádem nedávno definitivně schválené Společnosti svatého Františka Saleského. Došlé pochvalné a doporučující dopisy biskupů poslal prostřednictvím kardinála Berardiho Svatému Stolci. Ještě nemohl žádat o formální schválení, protože to se dává, až je vydán pochvalný dekret (decretum laudis). Žádal tedy, aby Svatý Stolec dovolil hlavnímu představenému salesiánů udělovat spolupracovníkům stejné plnomocné odpustky, které byly uděleny salesiánům, a aby směl k tomu delegovat ředitele jednotlivých domů. Svatý Stolec dne 30. července 1875 této prosbě vyhověl ještě bohatěji. Nejvíc Dona Boska dojalo, že v přípise bylo napsáno, že jsou spolupracovníci považováni za něco jako III. řád. To byl veliký krok dopředu. A když už byla věc na dobré cestě, podal 4. března 1876 Don Bosco žádost o další milosti a s radostí pak četl, že 9. května 1876 papež znovu vyhověl a tentokrát povolil odpustky přímo Sdružení spolupracovníků. To už byl akt uznání této další větve Don Boskovy rodiny. S tím přišel čas, aby se rozvinula propaganda kolem nové instituce. Don Bosco napsal brožuru, kterou dal vytisknout s vynecháním jedné stránky a ještě nevydanou jí poslal panu arcibiskupu Gastaldimu. A bylo zase zle.

Arcibiskupský sekretář Dr. Chiuso opět vyjádřil Donu Boskovi zármutek pana arcibiskupa nad tím, že si dovolil

porušit celou řadu ustanovení synody a dokonce tridentského koncilu. Znovu nebylo možné žádné osobní setkání s vysvětlením celé věci. Don Bosco, když se nemohl dočkat odpovědi, už se na turínskou kurii neobracel, ale se svolením biskupa z Alby vydal zmíněnou příručku pro spolupracovníky mimo arcidiecézi. V říjnu pak sekretář konečně odepsal, ale Don Bosco už na diktát kurie nedbal, a protože byl v právu a věděl, že za ním stojí Řím, který se nenechal omezovat ve své pravomoci, jednal dál, jak mu kázala horlivost o Boží věc a blaho církve. Byly ještě dohry k té věci. Turín žádal předložení autentického textu schválení a bylo mu vyhověno. Ale zase jako obyčejně bylo těžké dostat originální text zpátky. Don Bosco neměl čas na ztrácení. Už zde byla práce s vypravením další expedice misionářů do Argentiny a jiné a jiné věci. Jedna stíhala druhou. K 31. květnu 1876 zapsal don Barberis ve své malé kronice obsah rozmluvy, kterou měl s Donem Boskem. Světec mu řekl asi toto:

„My se nezastavíme nikdy, pořád jedno tlačí druhé. Zdálo by se, že se teď musíme lépe konsolidovat a nerozpínat se tolik. A přece já vidím, kdybychom se zastavili, kongregace by začala chátrat. Ani den zastávky! Ještě neskončila jedna záležitost a už je zde druhá. Ještě nebyl na lodi druhý sbor určený pro Ameriku, a už jsem běžel do Nizzy otevřít tamní dům. Ještě jsme jednali s Nizzou a už tlačila Bordighera. Ještě se neskončila Bordighera a muselo se jednat o otevření domu Dcer Panny Marie Pomocnice v Turíně. A zase se muselo jet do Říma. Tam opět zase: jedno a druhé atd. Ještě neskončilo jednání se Svatým otcem ohledně Synů Panny Marie Pomocnice a musel jsem předložit plán Salesiánských spolupracovníků. Ještě nebyl čas uzavřít toto a hrnula se na nás Patagonie. Patagonii v patách se vynořil velkolepý plán a návrh kardinála Franchiho a Svatého otce, abychom převzali vikariát v Indii... a jiné a jiné. Ubohá hlava Dona Boska. Tíží ji tolik věcí a trpí tím hodně. A přece jen dál a dál! Musíme se věnovat konsolidaci Společnosti, to vidím, že se dělá – ovšem současně, bez zastavování.“

Don Ceria na tomto místě uvádí v Memoriích doslovně Don Boskův popis vzniku Salesiánských spolupracovníků. Je to veledůležitý dokument. Už od roku 1841 se kolem Dona Boska formovali laici a diecézní kněží, aby mu pomáhali. Vytvořili s ním kongregaci svatého Františka Saleského pro výchovu opuštěných hochů. Jako takoví dostali od Svatého Stolce významné odpustky a jako kongregaci je schválil arcibiskup Alois Fransoni. Oni spravovali významné turínské oratoře pod vedením Dona Boska, kterého arcibiskup jmenoval ředitelem. Od roku 1847 v těchto oratořích působila kanonicky ustanovená družina svatého Aloise. V roce 1850 ředitel Bosco žádal pro tuto kongregaci široké milosti duchovní a byly jí uděleny. Tato kongregace salesiánských „promotorů“, ustanovená řádně diecézní autoritou a také Svatým Stolicem, začala otvírat další oratoře a školy a arcibiskup za účelem jednoty ducha ustanovil kněze Jana Boska ředitelem celého díla, takže je třeba mít za to, že tato kongregace byla kanonicky zřízena. Pak od roku 1852 do roku 1858 se uvnitř této organizace (kongregace) začaly tvořit dva kmeny. Jeden tvořili ti, kteří se rozhodli s Donem Boskem pro společný život, a druhý ti, kteří zůstávali venku ve světě. Byl to sám papež, který radil dát těm uvnitř název Zbožná společnost svatého Františka Saleského. Externí členové bydleli dále ve svých rodinách. Dále udržovali zmíněná díla a byli různě jmenováni jako jednota, nebo jako kongregace svatého Františka Saleského, jindy jako průkopníci

nebo také spolupracovníci salesiánští. Když byly v roce 1874 schváleny definitivně stanovy Zbožné společnosti svatého Františka Saleského, externí salesiáni pokračovali ve společném díle, až je Posvátná kongregace 30. července 1875 vzala také na vědomí a dala představenému Salesiánské společnosti dovolení činit je účastnými na jejich duchovních

6 Zprostředkování vercelského arcibiskupa

Dějepisec má těžkou úlohu psát, aby neškodil na cti některé vysoce postavené, třeba i církevní osobnosti, a zároveň, aby ochránil čest jiné, v hodnosti menší, ale utlačované. Nezbývá, než mluvit pravdu, ale nenadsazovat. Tak je to i v případě kontroverze mezi turínským arcibiskupem Gastaldim a zakladatelem Salesiánské společnosti, Donem Boskem.

Monsignor předložil 23. září 1874 Svatému Stolci dotaz o pěti bodech: 1. Zda jsou stanovy kongregace, kterou Don Bosco založil, skutečně definitivně schválené; 2. zda nyní patří tato kongregace do kategorie řádů a je tedy podřízena přímo Svatému Stolci a vyňata z pravomoci biskupů; 3. zda je biskupovi odebrána pravomoc vizitovat kostely a domy této kongregace; 4. zda smí představený této kongregace oblékat do duchovního roucha a přijímat sliby, ale také jen prostě přijímat za učitele atd. diecézní kleriky bez předběžného svolení nebo dokonce proti vůli biskupa; 5. zda je takovému představenému dovoleno přijímat do kongregace kleriky, které biskup propustil jako neschopné duchovenské služby, a to bez souhlasu, případně proti vůli biskupa?

Posvátná kongregace pro biskupy a řeholníky bez meškání vypracovala odpověď, která však nebyla hned odeslána, protože prefekt kongregace byl skrupulant a začal váhat. Teprve nátlak kardinála Berardiho jeho skrupule přemohl a dopis byl 13. ledna 1875 odeslán. Posvátná kongregace v něm psala, že Salesiánská společnost byla 3. dubna 1874 skutečně definitivně schválena, a to schválením stanov, dále, že je to společnost vyňatá z pravomoci biskupů ve všem, co obsahují schválené stanovy. Co se týče přijímání kleriků, tu platí, že nikomu se nesmí bránit vstoupit do stavu „vyšší dokonalosti“, tedy do řeholní společnosti. Biskupům není dovoleno bránit nebo odmítat testimoniálky ke vstupu do kterékoliv řehole, i do řehole s jednoduchými sliby. Tři dny poté kardinál Berardi poslal Donu Boskovi opis odpovědi čistě jen pro soukromou informaci. Přitom vyjádřil naději, že „ho tím vysvobodí od kříže, který ho trápí“. Bohužel nic se nezměnilo a celý rok se pokračovalo ve starém stylu. V lednu pan arcibiskup zakázal kázat donu Milanesiovi, budoucímu misionáři v Patagonii, v té době řediteli valdovské oratoře, a donu Guidaziovi, budoucímu zakladateli salesiánského díla na Sicílii. V prosinci udělal totéž dvěma dalšími salesiánským kněžím. Nikdo se nikdy nedověděl, jaký byl důvod těchto zákazů. Stejně se zamítaly všechny žádosti o vysvěcení kleriků z Oratoře. Důvody, které pan arcibiskup uváděl, byly stále stejné. Nikdo nežádal o dovolení vstupu do Oratoře a do Salesiánské kongregace. Trochu dává nahlédnout do jeho duše skutečnost, že v té době se jednou náhle objevil jako na vizitaci v Domově v San Pier d'Areně, ačkoliv to byla docela jiná diecéze, a udělal tam prohlídku, které neunikly ani záchody. Byl také v kapli a všiml si nástěnného obrazu, staré to malby prvního jejího patrona svatého Jana Evangelisty, a nezdržel se, aby neřekl kousavou poznámku: „To jste si tam nechali vymalovat Dona Boska?“

dobrech. Jsou to stále ti, kteří byli ve starých stanovách nazýváni „externisté“.

Uvedený dokument jasně vyjadřuje Don Boskovu myšlenku. Dnes po 2. vatikánském koncilu jsou tedy tyto externisté znovu zvaní zcela právem „salesiány“, protože všechno vyrostlo z nich a bez nich se salesiánské dílo ani nemůže udržet.

Ceria říká, že taková poznámka mohla být diktována omylem s hluboce zakořeněnými předsudky, ale nám se zdá, že s takovými případy postojů by měl co činit docela lékař psychiatr. V tom případě by nám mohlo být pana arcibiskupa líto, protože by byl snadněji omluvitelný.

Rozpor mezi turínskou kurií a Oratoří páli i Řím. Kardinál Berardi jednou nadhodil Svatému otci, nebylo-li by vhodné pokusit se o nějaké zprostředkování. Papež přijal návrh a bylo dohodnuto, že o tuto službu bude z Říma požádán přítel Gastaldiho vercelský arcibiskup Fissore, u něhož se předpokládalo, že bude stejně čestný vůči Donu Boskovi. Řím opravdu monsignora Fissoreho pověřil vyšetřením příčin, které vedly k tak velkému odcizení, a povinností referovat a navrhnout lék. Fissore úkol přijal a hned napsal arcibiskupovi a Donu Boskovi, aby mu každý vyložil své stanovisko.

Don Bosco zase pokorně poslechl a bránil se. V dopise uvedl některé základní a opakující se žaloby ordináře, například, že přijímá do kongregace kleriky vyloučené ze semináře a že dává tisknout věci bez předchozího církevního schválení. Prostě vše popřel. Ještě ani jeden vyloučený nebyl od salesiánů přijat, ani se nikdy nic bez dovolení nevydalo pro veřejnost. Obžalobu, že pohoršení, které dávají salesiáni, jsou takového stupně, že je obava, že upadli do církevních trestů, prostě odmítl a zrovna tak další, že velký počet těch, kteří opouštějí kongregaci, činí nesnáze biskupům a jemu také. Zase mohl Don Bosco jen žádat, ať se jmenují konkrétní fakta. Neexistují. Pak uvedl svoje žaloby. Pan arcibiskup nepřipustil ke zpovědnické zkoušce kněze, který po tři roky navštěvoval Kněžský konvikt, a to jen z toho důvodu, že prý nemá ještě věčné sliby. Jak je může mít, když podle stanov se napřed skládají sliby na tři roky a pak teprve věčné. Na Štědrý den zcela náhle zakázal v kostele Panny Marie Pomocnice sloužit tři mše svaté, ačkoliv Don Bosco má na to z Říma dovolení. Donu Guanellovi zakázal přijít do Turína pod pohružkou, že mu nikdy nedá dovolení k pobytu a ke kázání. Dekretem odvolal všechna dovolení udělená salesiánům jeho předchůdci. Nesmí se udělovat požehnání s Nejsvětější Svátostí, čtyřicetihodinová pobožnost je taky zakázána, totéž platí o triduich a novénách, v salesiánských domech se nesmí konat pohřby, to všechno po 30 letech dovolenosti. Jen indulty z Říma zabraňují, aby nebyl vyvolán veřejný skandál. Nejhorší je, že se vše dělá bez udání důvodu a ani Don Bosco není připuštěn k rozmluvě, která by mohla věci vyjasnit. Don Bosco končí své exposé slovy: „Kdybych měl říci, co si o tom myslím, tak je to ďábel, který předvídal, jaké dobro by mohl monsignor prokázat naší kongregaci. Zasel koukol a koukol vzešel. Je z toho veliký rozruch, řeči na všech stranách, umenšení počtu kněží a zpovědníků u nás, velké nepřijemnosti, které snáší sám pan arcibiskup, který byl po třicet let mým nejlepším důvěrníkem.“

Nebylo možno zabránit, aby se o této nové fázi vyjednávání v Oratoři nemluvalo. Don Bosco musel informovat vedoucí představené a byli zde i postižení kněží. Za takových okolností nelze lidem zavřít ústa a jen mlčením a polovičatými větami mírnit vzniklé zlo. Jednoho dne Don Bosco jen řekl: „Štěstí pro nás, že jdeme kupředu In nomine Domini – Ve jménu Páně“. Víme, že Bůh to chce... Všechny potíže pocházejí z toho, že věci nejsou jasně vysvětleny, nebo nejsou jasně pochopeny a je zde nedorozumění.“

4. února přijel monsignor Fissore do Turína a mluvil zvláště s Donem Boskem, zvláště s panem arcibiskupem. Vrátil se do Vercelli v přesvědčení, že se něco udělalo, ale pak nastalo ticho. Don Bosco po nějaké době napsal kardinálovi Berardimu pro informaci obsah krátkého setkání, zprostředkovaného Fissorem, na arcibiskupství. Don Boskův referát má formu dialogu, kde jsou mluvící označeni jako Don Bosco a Mons. Gastaldi. Z dialogu je patrné, že arcibiskup víceméně popíral, že by byl něco zakazoval nebo přikázal, co by bylo mimo jeho pravomoc. Jen si vymíňoval, že Don Bosco nesmí přijmout do svých řad nikoho, kdo byl v turínském semináři. Don Bosco jen „pro bono pacis – pro pokoj“ slíbil, že ani v budoucnosti nikoho nepřijme, kdo byl vyloučen ze semináře. Podle referátu se rozešli v „dobré shodě, ale všichni tři pokořeni pro to, co všechno se tam prozradilo“.

Po tomto soukromém referátu dostal kardinál Berardi referát úřední od prostředníka. Don Bosco si jej mohl přečíst v Římě a nelíbil se mu. Pak řekne v dubnu před hlavními představenými, že to je „spis neslaný nemastný“. Nic konkrétního, vše abstraktní a právě ta abstraktnost spíše poškozovala věc. Před tím, než to monsignor Fissore napsal, mluvil s Donem Boskem jinak. Ovšem bylo také znát, že nechce Donu Boskovi uškodit. Fissorův referát kardinál Berardi napřed ukázal Donu Boskovi a teprve potom jej předložil Svatému otci. Také monsignor Fissore poslal Donu Boskovi jakýsi souhrn svého spisu. Bylo cítit, že v některých bodech by byl rád dosáhl od Dona Boska více povolnosti. Ten v dopise Berardimu jasně řekl, že přání arcibiskupa, aby se zaručil, že nepřijme do své kongregace nikoho, kdo byl

7 Cesty do Říma

Různé duchovní zájmy volaly Dona Boska do Říma znovu v půli měsíce února 1875. Byly to jeho plány s Dilem Panny Marie Pomocnice pro duchovní povolání, plány se Sdružením salesiánských spolupracovníků, záležitost již přijatých misíí v Argentině, záležitosti udělení výsad pro Kongregaci a fakulty vydávat dimisoriální listiny bez omezení. O prvních dvou záležitostech jsme už řekli dost, o dalších budeme mluvit v následujících kapitolách. V této řekneme jen něco o Don Boskově cestě, pobytu a návratu domů, aby vypravování bylo ucelené.

Nemáme o této cestě mnoho zpráv. Don Berto, jeho sekretář, se sice ve svých záznamech rozepisuje o mnoha podrobenostech, ale jsou to věci, které nás tolik nezajímají. Proč nepsal o závažnějších věcech, o setkáních a podobně? Asi proto, že Don Bosco, tísněn tolika překážkami, byl velice skoupý na sdělování informací o svých rozhovorech a sekretář byl také nucen být krajně opatrný na slovo.

Don Bosco odjel 14. února o první neděli postní do San Pier d'Areny. Don Berto přijel za ním, aby se pak spolu vydali dál. Naštěstí Don Bosco získal volnou jízdenku na

v turínském semináři, a to ani mimo turínskou diecézi, je nejen proti církevním zákonům, ale dokonce i proti lásce. A nemínil z této věci povolit. Také nemínil dávat písemně eventuální přísliby „jen pro dobrou vůli a klid“. Báł se, že by se o to později mohla kurie opírat na úkor svobody kongregace. Také se bránil proti žalobám, nedoloženým konkrétními fakty.

Ani Řím neměl chuť přijímat takové obecné stížnosti bez jmenování osob a faktů. Možno říci, že posláni monsignora Fissoreho jako prostředníka ztroskotalo. Vždyť 18. dubna 1875 arcibiskup znovu žádal od Dona Boska katalog všech kněží salesiánů, bydlících v salesiánských domech v diecézi, dále zda mají sliby časné nebo věčné anebo jsou jen v noviciátě s řadou dalších požadavků na jejich konto. Don Bosco se pro jistotu obrátil do Říma, odkud mu Berardi psal, že sice arcibiskup nemá právo žádat přesný seznam s takovými podrobnostmi, ale aby mu pro klid vyhověl, zvláště co se týče zpovědní jurisdikce mimo salesiánský dům, protože tam má právo. Arcibiskup Vitelleschi byl stejného mínění a jen radil, aby se Don Bosco na seznam nepodepisoval, s odůvodněním, že se seznam může čas od času měnit, protože jako hlavní představený má právo posílat své lidi, kam chce. Don Bosco se podle toho zařídil. Při jednání před prostředníkem Gastaldi ujišťoval, že nebude Don Boskovy kandidáty odmítat od svěcení, ale skutečnost byla jiná. V korespondenci kolem této věci zase vystrkuje tvrzení, že pan arcibiskup nikdy nedostal žádné ujištění, že je Salesiánská společnost definitivně schválená, nebo že má Don Bosco dovolení deset let dávat sám dimisoriální listiny. To už bylo skutečně příliš a jen světec mohl takové řeči klidně vyslechnout a vést dále dialog. Byla to řeč vedená naprosto s hluchým. Don Bosco se přesto ještě pokusil navázat nějaký dialog a protože uplynulo sedm let od konsekrace kostela Panny Marie Pomocnice, prosil pana arcibiskupa, aby přišel a udělil svatě biřmování hochům, mezi nimiž bylo několik, kteří se měli vrátit do Anglie a neměli naději, že by tam mohli přijmout svátost dospělosti. Odpověď byla zase naprosto záporná, ano, přišel i zákaz pozvat jiného biskupa, aby v Oratoři biřmoval.

severoitalské železniční síti a měl cestovné pro sebe lacinější. Pro jistotu, aby v Turíně v arcibiskupském paláci nemysleli, kdoví za jakým účelem zas jede do Říma, nakázal donu Bertovi, aby před odjezdem skočil do paláce zeptat se, nepotřebuje-li pan arcibiskup něco v Římě vyřídit. Nepotřeboval, ale don Berto měl aspoň možnost při té příležitosti utrousit něco o tom, co Don Bosco chce v hlavním městě vyřídit. Do San Pier d'Areny dorazil, jak bylo dohodnuto, a 17. února o půlnoci se oba rozjeli do Svatého Města. Přijeli tam 18. odpoledne. Usadili se jako obvyčejně v domě apoštolského expeditéra Alexandra Sigismondiho, kde mohl Don Bosco každý den celebrovat doma. Však kalich, který užíval, dala rodina později do majetku římských salesiánů. Ten den odpoledne v Římě lilo, a tak Don Bosco nikam nechodil, ale připravoval si doma, co bylo třeba.

Ráno šel don Berto k Vitelleschiům oznámit, že jsou v Římě, a uctivě se zeptat, kdy by mohl Don Bosco navštívit pana arcibiskupa. Schůzka byla stanovena na druhý den. Jako obvyčejně byl světec dochvilný a mohl si s monsignorem pohovořit. Na neděli byl pozván k Vitelleschiům na

oběd. Dále byla na programu schůzka s kardinálem Berardim. Před ní se dal Don Bosco u holiče oholit. Rozumí se, že se hlavně mluvilo o neshodách s turínskou kurií a že mu Jeho Eminence pověděla něco ze zákulisí jednání mezi Turínem a římskými instancemi.

Nejvíc šlo Donu Boskovi o audienci u Svatého otce. Ta byla vyjednána na pondělí 22. února na 11 hodinu dopolední. Audience trvala hodinu a tři čtvrtě. Don Bosco na ni šel s obvyklým seznamem věcí, které chtěl vyřídit a vždycky si je psal, aby nic nezapomněl. Když pak byli na ulici a Don Bosco byl celý rozzářený, řekl sekretáři, že mu Svatý otec slíbil vyhovět ve dvou věcech: že mu udělí všechna privilegia některé řeholní rodiny, jak si sám vybere, a za druhé, že mu dá fakultu dimisoriálek ke kterémukoliv biskupovi. To ještě nevěděl, co ho bude stát, než bude mít obě fakulty, jak se říká v kapse, protože zase půjde všechno přes úřady. V téže audienci se ptal, zda by si směl vyprosit nějakého kardinála za protektora, jak to mají jiné kongregace. Ale Svatý otec odpověděl, že dokud bude žít, bude mu sám a salesiánům dělat protektora.

Don Bosco za svého pobytu nedělal jenom to, proč přišel, ale papež, který dobře věděl, že Don Bosco je dobře viděn i u vládních úřadů, poslal ho znovu k ministru Viglianimu a Don Bosco tam vyjednal obsazení dalších biskupských stolců.

12. března měl Don Bosco druhou audienci u papeže. Trvala asi tři čtvrtě hodiny. Zase měl svůj věrný zápisníček v rukou. Jako první řekl papeži, že by rád, aby Svatý otec něco jeho salesiánům vzkázal, že jim to bude tlumočit a vícekrát se k tomu vrátí. Papež řekl: „Tak jim doporučujte, aby zůstali věrni Ježíši Kristu a jeho Náměstku na zemi, papeži.“ Don Bosco se usmál, ukázal na svůj zápisníček a tam bylo na konci napsáno: „Ujistit Svatého otce, že salesiáni budou vždy věrni papeži.“ Co slíbil, to splnil. Po svém návratu ve všech komunitách vyřizoval papežovo přání a široce je rozváděl.

Don Bosco pobyl ve Věčném městě 25 dní a vykonal velikou řadu návštěv. Samozřejmě byl také s monsignorem Fratejaccim, který byl postava vsutku rázovitá. Nedával si před ústa šátek, když mluvil. Jeho úsudky o lidech byly někdy tvrdé. Don Bosco nepovažoval za vhodné napomínat ho, aby se mírnil. Nebylo by to stejně nic platné. Raději poslouchal a usmíval se jeho rozhorlování. Nakonec mu řekl: „Vidíte, monsignore, Don Bosco je ve stejném postavení jako ten slavný kapitán Černých banditů. Dívá se napravo, dívá se nalevo a pak řekne svým: ‚Ne, abyste šli přede mnou. Všichni půjdete za mnou.‘“

S pobytem v Římě byl Don Bosco velmi spokojen. Nesl si domů dvě papežské breve a tři dekrety. Týkalo se to většinou různých duchovních milostí, odpustků a podobně. On si jich velice vážil. Dnes je ovšem jiná odpustková praxe než tehdy, ale i tehdejší praxe měla mnoho kladů. Mít vlastní odpustky a výsady povzbuzovalo v salesiánech vědomí, že něco v církvi znamenají a také že církve od nich něco očekává.

Z Říma poslal Don Bosco řadu dopisů jednotlivým ředitelům i obyčejným spolubratřím, dobrodincům prostým i šlechtickým. Chová se jich malá sbírka v salesiánském archivu a všechny svědčí o tom, jak Don Bosco myslel na všechno a na všechny i ve zcela obyčejných věcech.

Poslední dopis z Říma je datován 15. března. Druhý den, 16. března, Don Bosco odjížděl domů do Turína. Přenocovali v Orvietu. Když byli zase na cestě, don Berto zpozoroval, že kolem Don Boskových úst pohrává úsměv, jako by mu chtěl něco pěkného povědět. Ptal se ho a světec mu řekl: „Měl jsem krásný sen. Viděl jsem širokánské pole, zralé ke žni. Překrásné klasy, radost pohledět. A množství ovcí, jak se pasou.“ Víc neřekl. Byl to pořád stejný motiv, povzbuzující jeho duši k práci pro spásu duší. Byly i další zastávky, tak pobyl více než tři dny ve Florencii, něco v Bologni, něco v Modeně. Teprve 25. března ve středu Svatého týdne stanul znovu na půdě Oratoře, přivítán, jak se slušelo a patřilo.

Hlavním účelem, proč jel Don Bosco do Říma bylo získání privilegií pro svou mladičkou kongregaci. Bude ho to stát ještě hodně námah, než bude u cíle, ale každý rozhovor s tamními lidmi ho k němu posunoval blíž. Někdo mu radil, aby zůstal delší dobu, ale on se bránil poukazem na to, že jeho hoši „potřebují paňotky“. Ale měl tam věrné zástupce pro každý případ. Monsignor Fratejacci a kardinál Berardi byli k jeho službám. On sám byl ochoten v případě nutnosti okamžitě zase jet. V půli května tam poslal dva ředitele důležitých kolejí v Borgu a v Lanzu, dva zasloužilé to salesiány. Dělal to také z toho důvodu, že chtěl ukázat, že kongregace není sbírka nějakých hlupáčků, ale že má lidi kultivované a reprezentativní. Tito dva salesiáni jeli do Říma hlavně proto, aby odevzdali jménem Dona Boska a Společnosti Piu IX. gratulaci k jeho 83. narozeninám, které připadaly na 13. května. Papež potřeboval posilu v těch těžkých dobách a náš světec hledal každou příležitost, aby ho potěšil a povzbudil.

Don Bosco dal poutníkům podrobné instrukce, koho mají navštívit, kdo je kdo a jak se s ním má zacházet. Tyto instrukce, jež pro ně byly školou diplomatické uhlazenosti, se dochovaly a jsou školou i pro nás. Obsahují i trefné povahopisy osob, které byly ve spojení s Donem Boskem a bylo třeba uchovat si jejich přízeň. Všechno zcela reálné, nic potměšilého a neupřímně diplomatického.

Pro naše poutníky byl den papežových narozenin velikým dnem jejich života. Při veřejné audienci, uvádějící maestro di Camera monsignor Ricci představil oba hlasitě: „Dva kněží Dona Boska.“ A papež hned přímo k nim se vši laskavostí. Podíval se na ně s velikou láskou, zvedl oči k nebi a zvolal: „Zázračná rodina! Roste, roste? Kolik je vás?“ Don Lemoyne odpověděl: „Čtyři sta a osm tisíc je našich chlapců.“ Rozhovor papeže se salesiány byl vyslechnut všemi přítomnými. Monsignor Ricci jim vymohl ještě soukromou audienci, i když o ni nežádali. I ta se neobyčejně vydařila. Rozhovor s nimi byl ze strany Svatého otce neobyčejně srdečný.

Don Lemoyne a don Bonetti byli také u vikáře Jeho Svatosti kardinála Patriziho. Tam se řeč stočila také na turínské poměry. Kardinál v jedné chvíli řekl: „Byl to Don Bosco, kdo chtěl monsignora Gastaldiho za arcibiskupa, tak ať ho má, ať si ho drží, řekl Svatý otec. A já si myslím, že je to tak zařízeno Boží Prozřetelností. Nebyl bych rád, kdyby tomu bylo jinak. Ostatně všechno pomine.“ Říkal to s velkou láskou. 24. května už byli zase zpátky a don Lemoyne zpíval v kostele Panny Marie Pomocnice mši svatou.

8 Definitivní přijetí misí v Americe

Papež Pius IX. jako mladý kněz jel s papežským legátem monsignorem Muzzim v roce 1823 ve funkci auditora do Argentiny a prošel s ním Pampu a došel přes Andy až do Chile, takže znal tamní kraje a ležely mu na srdci. Proto s radostí slyšel od Dona Boska, že chce přijmout misie mezi tamními indiánskými kmeny. V X. svazku jsme o tom už četli a nyní pokračujeme. Dva dny před svátkem svatého Františka Saleského 1875 přišly tam odtud dopisy, ve kterých stálo, že podmínky salesiánů jsou všechny přijaty a už jenom, aby přijeli. Tak to sdělil do Turína konzul Gazzolo. Don Bosco se rozhodl pro větší slavnost dát oznámení komunitě slavnostní ráz. Svolal všechny hochy a salesiány, ve velkém sále bylo postaveno pódium a z něho konzul četl španělsky dopisy, načež Don Bosco k nim měl komentář. Napřed se někteří představení zdráhali zaujmout místa na tribuně, ale pak stržení všeobecným nadšením podvolovali se tlaku masy a dali si říci. Krátce potom Don Bosco psal do všech salesiánských domů, že přišel čas sestavit seznam prvních dobrovolníků pro odjezd. Výjimečně tam nepůjde nikdo na základě poslušnosti, ale jen ti, kteří si dobrovolně podají žádost. Žádosti prozkoumá nejvyšší rada kongregace a posláni tam budou jen takoví, kteří budou dávat naději, že jim to prospěje k vlastní spáse a že tam vykonají hodně dobrého. Půjdou tam ne na konto vlastní, ale jako členové kongregace. Než odejdou, podstoupí soustředění, ve kterém budou studovat španělský jazyk a seznámí se s dějinami a kulturou země, do které půjdou. Odjezd by mohl být v říjnu.

Začátkem února psal ještě do Argentiny do San Nicolas de los Arroyos panu Benitezovi. Svěřoval mu své syny a prosil, aby nad nimi držel ochrannou ruku. Pak jel do Říma a teprve tam rozjel věc naplno. Nebylo jeho zvykem mluvit s papežem jen mlhavě, ale vždy přicházel s věcmi už zkonkretizovanými. Takový měl zvyk ve všech záležitostech. Mluvil konkrétně také s kardinálem Franchim, prefektem kongregace Propagace víry a s jejich sekretářem Simeonim. Oba byli nadšeni a když Don Bosco odjížděl, už se pracovalo na dokumentech, obsahujících tradiční list pro arcibiskupa, do jehož země měli misionáři přijít, a také představenému Společnosti jako takové, aby měl v ruce oficiální posláni. V něm byla uvedena i hojná privilegia, s kterými se v případě misionářů nikdy neskrblilo.

Ještě z Říma psal do Buenos Aires, aby měl ujištění, že salesiáni budou mít celkem volnou ruku, aby se mohli samostatně rozhodovat a nestali se jen pomocníky v diecézní pastoraci. Odpověď byla uspokojující. Pak nastalo částečné mlčení, to když přišly z Ameriky zprávy, že tamní antiklerikálové zapálili jezuitskou kolej v hlavním městě s voláním

9 Dubnová konference

Pro nás je poučné vědět co nejvíce o vnitřním životě prvních salesiánů. Myslíme tím, jak se vyvíjel jejich komunitní život, jakými radostmi a starostmi byl provázen a jak se pomalu kolem schválených stanov dotvářela v salesiánských domech „regularitas – pravidelnost“. Hodně nám tyto poměry osvětlí zápisy z porad, abychom to řekli moderním výrazem: „na nejvyšší úrovni“. Už jsme si něco pověděli o tradičních poradách neboli konferencích před svátkem svatého Františka Saleského. Teď si něco povíme o konferencích neboli poradách konaných v Oratoři v dubnu 1875.

„Abajo los Jesuitas! – Pryč s jezuity!“ Bohudík, bouře se zase uklidnila, jen si salesiáni museli uvědomit, že nejdou zrovna do pohádkových poměrů. Don Bosco věděl, že mlčení po slavnostním zahájení akce by věci neprospělo a byl rád, když dostal další dopis ze San Nicolas a měl možnost zvednout náladu. Psal mu tamodtud tamní alcade (starosta), že San Nicolas je připraveno. Ústav je rezervován pro salesiány a k němu patří zahrady a pastviny, které mohou stačit pro pěstování osmi tisíc kusů ovcí. Don Bosco odtud rozvinul řeč o tom, že bude třeba poslat do Argentiny opravdové muže a nejen kněze, ale i laiky. Někdo přece bude muset ovce pást, stříhat, dojit, vyrábět sýr. Jeho posluchačům lezly oči z důlků a ne jeden hoch si představoval, jak dělá kovboje na koni a jak zachází s lasem. Don Bosco hned přeskočil na další pole – bude třeba, aby tam salesiáni dělali muziku, pěstovali zpěv, tamní lidé jsou toho lační. A napínavé večerní slovíčko skončilo zase reálně: „Tak už brzy bude určena sestava prvních misionářů a začne opravdová příprava. Dálky se nikdo nemusí lekat. Vzdálenosti v 19. století už nejsou tak veliké jako dříve. Jsou zde parostroje, telegrafy...“

V zmíněném proslavu nezapomněl poznamenat to hlavní. Buenos Aires bude nástupištem a San Nicolas představeným polem. Tam už začínají v blízkosti sídel Indiánů. Naštěstí jsou to kmeny už trochu dotčené civilizací a celkem mírumilovné. Salesiáni se budou snažit jejich syny přijímat do sannicolského ústavu a pak je posílat před sebou. Dříve šli misionáři s křížem přímo k divochům, ale skoro všichni to zaplatili životem. On na to půjde s rozvahou a takticky. Bude jim nabízet výhody, aby je získal a naladil pro evangelium. Také nemusí být všechno hned. V Argentině žije mnoho tisíc Italů, i ti mají nesmrtelné duše. Bude třeba se s nimi sblížit a obnovit v nich víru, kterou možná ztratili. Co bude dál, to ukáže Bůh.

Nemůžeme vypovědět všechno, co Don Bosco musel ještě podniknout, aby výprava misionářů byla skutečně dobře připravena. Jak bylo jeho zvykem, vypracoval všechno do puntíčku písemně, co má každý mít od prádla, šatstva, obuvi, osobních potřeb. Šlo o deset lidí, ale i o nutné věci pro začínající ústav v San Nicolas, kde nic nebylo, jen holé stěny. Ale protože informoval o těchto detailech i dobrodince, pomalu se věci scházely a zároveň rostl i zájem. Přesto v domě samotném žili všichni, jako by to byla jen hra na vojáky. Přece měl každý z určených k odjezdu do Ameriky v domě své povolání, svou práci a nemohl stát se založeným rukama a čekat, až přijede vlak. Každý do poslední chvíle konal, co měl konat. Koadjutor Belmonte dokonce málem že neodvezl s sebou do Ameriky klíče od všeho. Měl přece na starosti ubytování hostí, a těch v Oratoři bylo!

Trvaly tři dny (od 14. do 16. dubna). Zúčastnili se jich mimo Dona Boska don Rua, don Cagliero, don Durando, don Lazzero, don Ghivarello, don Bonetti, don Lemoyne, don Francesia, don Cerruti, don Albera, don Dalmazzo a don Barberis, který dělal zapisovatele. Don Costamagna z Mornese a don Savio, ekonom, byli v té době vázání nějakými jinými povinnostmi. Jména účastníků jsme už vícekrát slyšeli a je dobré pamatovat si je. Byli to mužové nejlepší, na kterých Don Bosco stavěl své dílo. Sám si je zformoval. Před léty to byli obyčejní kluci. Dějiny církve zde zaznamenávají

zcela mimořádný jev. Zatímco všichni jiní zakladatelé reholních společenství stavěli na dospělých lidech, Don Bosco stavěl na klucích, kteří ho obklopovali a z nichž si dovedl vybrat vhodné pomocníky a formovat je podle své hlavy a srdce, až z nich udělal to, co potřeboval. Mělo to svou velikou výhodu mezi nevýhodami: všichni mu byli oddáni a v základních názorech se od něho nelišili. To nebývá u lidí již zralých, kteří se musí v zájmu jednoty teprve svých názorů zříkat. Mluvme ale již k věci.

První poradou zahájil Don Bosco sám. Rozhovořil se o věcech nejhlavnějších – co a jak bylo v Římě, jak veliké sympatie má k salesiánům Svatý otec a někteří kardinálové, přes stížnosti, které přicházejí na salesiány z Turína. Skončil výzvou, aby všichni usilovali o to, aby se kongregace konsolidovala a aby stížnosti nebyly oprávněné.

Druhou poradou řídil don Rua. Čtení zápisu z lednových porad ukázalo, že zapisovatel don Ghivarello byl velmi skoupý a že zápisy by měly být úplnější. Diskutovalo se o dvou možnostech – aby don Ghivarello nechal některá zaměstnání a věnoval se práci sekretáře kongregace, nebo aby tato povinnost byla svěřena jinému, volnějšímu. Jmenovaný nebyl ochoten nechat ty další věci, a tak bylo dohodnuto, že to musí rozhodnout Don Bosco sám. Pak přišly na pořad tři věci: 1. Don Boskovo přání neměnit personál. 2. Zařídit věci tak, aby divadlo v domě nevedlo k nepořádkům. 3. Nedělat zbytečné výlohy.

V prvních dvou otázkách se projevila taková rozdílnost názorů, že bylo rozhodnuto počkat, až se o těch věcech vyjádří sám Don Bosco. Třetí otázka byla problematická. Jak to Don Bosco myslel? Novostavby přece už tak jako tak nemohl žádný ředitel zahajovat bez svolení hlavní rady. A jiné menší? Bylo dohodnuto, že se ředitelé budou snažit zbytečně nic nepodnikat, aby se ušetřilo. V souvislosti s šetřením se rozproutila diskuse kolem oblékání kněží. V poslední době se rozšířil mezi kněžími i biskupy zvyk místo svrchníku nosit jen jakýsi lehký pláštík přes kleriku. Mají si to zavést také salesiáni? Nebude to luxus? Dosavadní svrchníky dovolovaly, aby se pod nimi skryly i všelijaké vybledlé a ošumělé kleriky. I v této věci bylo dohodnuto, že se to nechá na Donu Boskovi.

Na třetí poradou přišel zase Don Bosco. Vysvětlil, co míní tím „neměnit personál“. Jistě ne to, že by některý ředitel mohl kteréhokoliv salesiána poslat do jiného domu. To přísluší jen vyšším představeným. Chtěl jenom říci, že i uvnitř domu je třeba opatrnosti, když jde o zaměstnání spolubratří, a ředitelé by si na sebe neměli brát odiozitu, že by snadno měnili úkoly. Kdyby to bylo potřebné, ať raději napíší do Turína a tam se rozhodně uváží i případné přemístění spolubratra do jiného domu. Don Bosco slyšel od pátera Franca, že u jezuitů jsou také tohoto mínění, že není rozumné dávat rozkazy, které se přičí jednotlivým spolubratřím. Ředitel si odkazem na Turín ušetří mrzutost se spolubratrem, který by si mohl myslet, že se ho chce zbavit.

Řeč přešla na korespondenci. Don Bosco dal své normy. Především musí být absolutní právo spolubratra psát bez kontroly hlavnímu představenému. Ani nesmí jeho dopis otevřít. Pokud jde o jinou korespondenci, řekl, že ředitelé mají dopisy spolubratří přijímat a odesílat otevřené, ale není to absolutní pravidlo. Jde hlavně o princip, že korespondence má procházet rukama představeného. Neznamená to, že ředitel musí každý dopis skutečně číst. Bude-li dopisy přijímat a předávat rozlepené, bude tím princip zdůrazněn.

Don Dalmazzo na to navázal problémem vycházení z domu. Někteří spolubratři si klidně jdou, a neřeknou, kam jdou. Může to tak být? Podle pravidel by nikdo neměl jít bez toho, že by někdo šel s ním. Ale jak najít průvodce, když je tolik práce a tak málo lidí? „Tím lépe,“ řekl Don Bosco, „tím snadněji se může říci, že to zatím nejde.“ Ale viděl, že je to problém těžký a rozhodl: „Já si to promyslím a napíši o tom okružní list ředitelům, ale přečte se to spolubratřím, aby jedni i druhí věděli, co je jejich povinnost.“

K věci divadla Don Bosco připomněl, že jeho názor byl vždycky, že divadlo nesmí narušit pořádek v domě. Hlavně se mu nelíbí, když se pro herce po představení pořádá malá hostina. Navrhovalo se všelicos a nakonec byl dohodnut asi takový postup: „Když se má hrát divadlo, ať se jídlo podává po francouzsku. Asi v 11 hodin ať je jakési „déjeuné“ a oběd ať je v 5 hodin odpoledne. Týká se to i herců. Po obědě hodinu rekreace. O půl sedmé večer divadlo. Dvě a půl hodiny stačí. V 9 je konec divadla a hned se v divadelním sále vykoná obvyklá večerní modlitba a jde se spát. A protože se divadlo hraje obvykle ve větší svátky, pobožnost v kostele ať se vykoná před obědem. Je to Don Boskův návrh a může se vyzkoušet v praxi v některém ústavě a pak se teprve zavede všude.“

Čtvrté konferenci předsedal don Rua. Mluvílo se o veřejných zkouškách. Povolení představit se mimořádně ke zkouškám pro vyučování na technických školách a na gymnáziích mělo trvat ještě rok. Bylo tedy rozhodnuto vybidnout ty, kdo by si troufali zkoušky podstoupit, aby si podali žádost u dona Duranda, který zařídí další. Ať se hlásí jen ti, kteří neudělají hanbu salesiánskému jménu. Bude ovšem třeba, aby ředitelé dotyčné na několik měsíců uvolnili z práce, aby mohli studovat. Pro zkoušky, jde-li o gymnázium, není dobré dělat je v Turíně. Zkušební komise je tam zaujata proti salesiánskému gymnáziu na Valdoku. Šlo by se do Benátek, do Bologny a ještě jinam. Co se týkalo diplomu pro vyučování na obecných školách, byla zde nesnáze v tom, že se žádalo, aby kandidát napřed navštívoval učitelství ústav. Ale dávala se od toho úleva, když kandidát prokázal, že jeden rok zkušebně už vyučoval. Bohužel jiné zase ministerství nařizovalo proti této úlevě. Don Rua byl tedy proti tomu, aby se někdo hlásil ke zkouškám, don Cerruti byl naopak pro, ale aby se to dělalo po trochách a bez zbytečného hluku, jak to bylo v minulých letech. Dříve se chodilo do Novary, teď bylo dohodnuto, že se půjde do Pinerola.

Jako další bod se ocitla na programu otázka zastávek spolubratří při cestování v salesiánských domech. Jsou s tím nepříjemnosti. Některý dům je přetěžován takovými hosty a ani neví, zda spolubratr podniká cestu legálně. Mohlo by se také stát, že někdo přijde, kdo se jen vydává za salesiána, ale není jím. Bylo rozhodnuto, aby v případě takové cesty dostal každý spolubratr od svého ředitele dopis, kde bude uvedeno, kam jede a za jakým účelem, případně další podrobnosti. Dopis bude v zalepené obálce a ta bude opatřena razítkem, aby se vyloučilo padělání. Jsou to nemilé věci, ale musí to být. Stalo se také, že si spolubratr udělal při takové cestě sportovní výstup na Gran San Bernardo, bude tedy dobré, i když půjde o pobyt v rodině, aby spolubratr v zájmu obecné kázně měl na různé cesty dovolení a nevyužíval je ke kdovíjakým exkurzím.

Pátá konference byla zase s Donem Boskem a byla veřejná. Týkala se salesiánů, noviců a aspirantů a musela se konat v kostele svatého Františka Saleského. Bylo na ní asi 150 lidí.

Hovořil Don Bosco. Vylíčil stav kongregace, řekl, že dobré jméno salesiánů se šíří, ale je třeba, aby všude panovala opravdová řeholní kázeň. Vysvětlil přítomným, po jakých stupních dochází k definitivnímu založení řeholní společnosti a demonstroval to na příkladu Salesiánské společnosti, která začala v roce 1841 jako volné seskupení hochů kolem jeho osoby, pak v roce 1858 se začalo v Římě hovořit o nutnosti vytvořit uprostřed masy hochů a spolupracovníků řeholní společnost, pak v roce 1864 začalo choulolistivé stadium zahájené římským pochvalným dekretem. Jím se vstoupilo do nejdůležitějšího stádia, které vedlo v roce 1869 k schválení mladé kongregace a udělení výsad na 10 let. Teprve nedávno 3. dubna 1874 došlo k definitivnímu schválení stanov. Tím bylo možno považovat cestu za víceméně skončenou. Zbývá ještě všelicos, tak například získání privilegií v trvalé formě a jiné věci. Bylo dobré, že Don Bosco takto seznamoval své s těžkou cestou, kterou musel projít, aby si vážili daru, který jim učinil Pán.

Na konci řeči pochválil všechny za úsilí, které vyvinuli, povzbudil je k bratrské lásce, pracovitosti a prosil je, aby nedovolili, aby se v domech usídlily kritiky, které narušují lásku a boří, co se postavilo. Zcela nakonec prosil všechny, aby si chránili zdraví, které ještě budou potřebovat. „Spojme se v úsilí konat dobře všechny pobožnosti, zvláště cvičení šťastné smrti. Nechat, pokud možno, všechno stranou a věnovat se jen tomu, co patří k spáse duše. Kdo si zvykne to dělat, nemusí se bát, že ho potká nenadálá smrt. A nejen to, je třeba v ten den dát do pořádku všechny věci a záležitosti, aby mohl být člověk klidný a aby mohl jednou odejít s Pánem.“ Tak mluvil Don Bosco a hlas měl rozechvělý, něco dojetím, něco únavou. Poslední věta zněla: „Ať vám Bůh zehná, mé drahé děti.“

10 První fáze jednání o privilegia a dimisoriálky

První veřejnou zmínku o privilegii učinil Don Bosco během lednových konferencí. Řekl, že bude o ně žádat v Římě. V dubnu povšechně vysvětlil, oč jde. Bude dobré také si o tom povědět něco bližšího, jinak nebudeme dalšímu rozumět.

Již od dávných dob, kdy se na západě šířilo mnišství, založené svatým Benediktem, aby mohly kláštery vůbec žít, bylo třeba jim udělovat četná dovození. Když pak začaly vznikat další formy klášterů, papežové jim privilegia udělovali „ad instar“, to je „na způsob“ těch benediktinských a případně přidávali i další. Ovšem časem se privilegia rozmohla natolik, že výnosy papežů a předpisy římských úřadů zůstávaly mrtvou literou, protože mniši se vždy dovolávali svých privilegií, čili výjimek.

Koncem 15. století se už nezřizovaly nové řády a jevila se potřeba řeholních společenství, která by nebyla vázána na pobyt v uzavřeném klášteře, věnujících se hlavně modlitbě v chóru, aby byla k dispozici pro různé bohumilé účely. Napřed se jim nedávala žádná privilegia, ale pak se vidělo, že to bez nich přece jen nejde, a tak nakonec to bylo jako v případě starých řádů. Bylo to právě za papeže Pia IX., kdy začala v římské kurii tendence privilegia co nejvíce omezovat. Žádné udělování hromadně, jen v případě, že by vznikl nový řeholní institut, měl zakladatel žádat, ale jen v mezích, kolik skutečně potřeboval. A to byl právě účel Don Boskovy cesty do Říma v únoru 1875.

Než se rozjeli, sešli se představení ještě k soukromé besedě v Don Boskově světničce. Mluvílo se o Americe, mluvílo se o celé řadě možností rozšířit se po Itálii. V zemích bývalého Sardského království už byla řada salesiánských domů, ale volalo se po salesiánech z různých končin Itálie, také z Lombardska. Don Bosco řekl, že se tam zatím nepůjde. Jsou tam všude jako školní inspektoři „ti nejhorší Piemontané“, nebyli by ochotni jednat s námi s určitou blahovůlí, jakou potřebujeme. Mluvílo se o Římu, mluvílo se o tom, zda je vhodné nechávat lidi, aby skládali věčné sliby hned po noviciátě, když se to klade jako podmínka ke kněžskému svěcení, jak tomu bylo v Turíně. Byl to vážný problém, protože tehdy musel mít k svěcení každý řádný titul – buď věno, které ho zajišťovalo pro budoucnost, nebo věčné sliby v řeholní společnosti – takzvaný „titul společného stolu“. Ale ten měl jen tehdy, když byl přijat do řehole definitivně věčnými sliby. Don Bosco dobře věděl, že je zde nebezpečí, že někdo bude vysvěcen jen s časnými sliby, pak třeba uteče a bude se domáhat umístění v diecézi. Proto inklinoval k tomu, aby se dovolovalo těm, kdo jsou opravdu dobří, složit hned věčné sliby. Říkal, že časné sliby jsou spíše privilegiem – výjimkou. Jsou gestem vůči kandidátovi, aby se mohl ještě lépe ujistit, že je schopen řeholního života, a také vůči řeholní společnosti, aby se o tom mohl také ještě lépe ujistit. Jde o výjimku z pravidla, jinak má každý vstupovat do řehole rozhodnut setrvat v ní do smrti.

Schůzka u Dona Boska skončila jeho slovy: „Pozdravujte ode mne zvláště vřele salesiány – kněze i laiky. Řekněte jim, jak si jich vážím. Věřte, že každému dělá dobře, když ví, že ho představený má rád a váží si ho. I kněží rádi slyší takové ujištění. I vy jim dávejte najevo, že si jich vážíte a hodně na ně myslíte. To nás všechny sváže pouty opravdové bratrské lásky, takže budeme jedno srdce a jedna duše.“

Na koho se měl Don Bosco obrátit v tak choulolistivé věci? Šel k sekretáři kongregace pro biskupy a řeholníky, k jemu přátelsky nakloněnému arcibiskupu Vitelleschiovovi. Dlouho s ním o tom diskutoval. Sekretář se ptal, jaká privilegia by potřeboval. Don Bosco mu předložil seznam asi osmdesáti. Ten si je přečetl, a nic neřikal. Don Bosco si dovolil zeptat se, zda je vůbec možné ještě dostat privilegia per assimilationem – jak to dostávaly předešlé kongregace, posledně rosminiáni. Prelát řekl: „Papež má nejvyšší moc. On mohl zákon vydat, může z něj udělat výjimky, zeptejte se jeho.“ Don Bosco: „Monsignore, toto jsou privilegia redemptoristů,“ a ukázal mu dost objemný svazek. „Poprosím Svatého otce, aby mi je dal per assimilationem.“ Monsignor: „Prosím vás, jen to nedělejte! Uvidí-li to Svatý otec, nejen, že to nepovolí, ale odejme to ještě jiným.“ Don Bosco pochopil, že bude třeba postupovat velmi takticky. Proto, když byl na audienci papeže, jen tak nenápadně na začátku řeči a zmínil se mu, že by potřeboval některá privilegia. „Tak si o ně podejte žádost,“ na to papež. „Ale je zde háček,“ zase Don Bosco. „Vím, že už se neudělují privilegia hromadně. Naposled to udělal váš předchůdce Řehoř XVI. Institutu lásky 30. prosince 1838.“ „Nu a?“ „Vaše Svatost má plnou moc. Kdo ví, jestli by nemohla udělat poslední výjimku...“ Papež hned: „Udělám ji. Podejte si žádost na příslušnou kongregaci. Oni to prozkoumají a budou mi referovat. Pak uvidíme, co se dá dělat. Co se mne týče, jsem ochoten udělat výjimku.“

Nebylo to tak lehké. Bylo třeba začít od píky. Don Bosco musel prostudovat celé dějiny privilegií, vypsát si pasáže z papežských bul, z různých komentářů kanonistů a vědět, kdy a komu byly uděleny. Byla to zoufalá práce, jak sám řekl. Výsledkem tohoto krkolomného studia byly dvě žádosti: jedna adresovaná přímo papeži, druhá kardinálům. Sekretář Vitelleschi k nim napsal vlastní rozbor a doporučení. Dona Boska nejvíce pálila otázka privilegia vydávat dimisoriálky „ad quemcumque episcopum“ – ke kterémukoliv biskupovi. To muselo být zvlášť, protože taková výsada se nikdy neobjevovala zahrnutá do souboru dalších privilegií. Výsledek byl, že papež jmenoval hned komisi kardinálů, kteří měli podat své mínění. Byli to kardinálové Patrizi, De Luca, Bizzarri, Martinelli – stejní kardinálové, kteří měli v práci schválení salesiánských stanov v uplynulém roce. Jim Don Bosco předložil svůj rozklad, rozdělený na dvě části, z nichž jedna pojednávala o privilegiích, druhá o dimisoriálkách.

Pokud šlo o privilegia, Don Bosco se v tomto ohledu vyjádřil vděčně o velkorysosti církve a vyjádřil myšlenku, že každé další privilegium spojuje více řeholní společenství s církví, takže církev nic neztrácí, spíš naopak. Církev zůstává rozhodující instancí a může privilegia podle potřeby omezit nebo i odejmout. Pokud by šlo o sdělení privilegií salesiánské společnosti, přednost by dal těm redemptoristickým. Pokud jde o Salesiánskou společnost, důvody k udělení jsou tyto: Společnost nemá žádné hmotné prostředky a potřebuje pochopení, aby mohla plnit svůj účel. Vznikla v bouřlivých dobách, kdy se ostatní řeholní společnosti rušily, ale ona se upevnila. Doba je taková, že vlády nerady vidí, když se často píše do Říma. Když pak přijde nějaký doklad, vyžaduje se státní ověření a schválení. Někdy se doklady vůbec nevracejí. Žadatel po čas svého života zaručuje, že bude privilegii užívat jen v případech opravdové nutnosti. Proti námitce, že privilegia mohou dát podnět ke sporům, odpovídá, že se udělují kongregacím už tři sta let a nezdá se, že by kolem nich vznikaly spory. Jsou to věci dnes už netradiční. Proti námitce, že to může porušovat soulad mezi řeholemi a kongregací, uvedl, že spíše může vzbudit podiv, že některá řeholní společnost nemá určitá privilegia, a může vzniknout dojem, že není vůbec definitivně schválená. Jistý ctihodný ordinář skutečně stále tvrdí, že Salesiánská společnost není definitivně schválená, protože nemá o tom důkazy. Proti třetí námitce, že by některá společnost dostala globálně privilegia, která ve skutečnosti nepotřebuje, píše, že beztak se při udělení vždy uvádí klauzule „Pokud to institut potřebuje a není to proti řeholní kázni.“ Že je skutečně potřebuje Salesiánská společnost, vyplývá z toho, že v brzké době bude mít základny daleko za mořem – v Argentíně, a že se jedná o založení v dalekém čínském Hongkongu a v Austrálii.

Než Don Bosco odjel z Říma, navštívil všechny zmíněné kardinály a ode všech slyšel, že nebudou proti, když si Svätý otec bude přát udělit privilegia. Za advokáta si vybral dona Karla Menghiniho, známého summistu kongregace pro biskupy a řeholníky, kterému měl být k ruce monsignor Fratejacci, který požíval velké úcty ve zmíněných kruzích. Vše vypadalo dosti růžově, ale nebylo. Brzy přišel z Říma dotaz o dvou věcech: Zda za poslední rok došlo k značnému rozšíření Salesiánské společnosti a zda pro už dosažená privilegia došlo k nějakým konfliktům. Don Bosco na každou otázku odpověděl zvláštním „vysvětlením“. Tolik už věděl,

že někdo do věci štourá a že záležitost nepůjde dopředu hladce. Opravdu nešla.

„Vysvětlení“ ze strany Dona Boska neslo datum 12. dubna 1875, ale kardinál Bizzarri byl přes celý květen a část června někde pryč, kardinál De Luca byl vzdálen z Říma v červenci tři týdny, pak měl každý ještě jiná pověření a nakonec advokát Menghini na vrcholu léta psal Donu Boskovi, že „předkládat určité záležitosti mimořádně, činí mimořádnými také Jejich eminence – pány soudce“. A tak se dospělo až k měsíci září.

Zatím Don Bosco potřeboval představit ke kněžskému svěcení 11 salesiánů s věčnými sliby, které však nemohl nechat vysvětit v Turíně. Bylo zbytečné se o to i jen pokoušet. A tak se 16. července rozhodl obrátit se „na nevyčerpatelnou lásku a trpělivost“ Svätého otce, aby směl těch 11 dát vysvětit na základě fakulty, poslat je mimo tradiční čas (extra tempora) ke kterémukoliv katolickému biskupovi. U čtyřech žádal zároveň o dispens od nedostatečného věku. Žádost odůvodňoval tím, že bude muset na podzim poslat deset lidí do Argentiny, z toho bude většina kněží. Papež žádost předal kongregaci pro biskupy a řeholníky, ale její sekretář psal Donu Boskovi, že papež jeho žádosti vyhověl jen „částečně“. Má pověřit expeditéra Sigismondiho, aby pro něho vyzvedl již vyhotovený reskript, z něhož vyčte další. Don Bosco Vitelleschimu hned poděkoval a psal, že se podle toho zařídí, ale když dostal reskript do rukou, byl zklamán. Jeho žádosti bylo vyhověno jen minimálně. Má už na základě dřívějšího dovolení možnost vydávat dimisoriálky po dobu desíti let, dát vysvětit od kteréhokoliv biskupa najednou může jen pět. O tom, že by to bylo dovoleno učinit tak „extra tempora“ se tam vůbec nehovořilo, a z dodatečného dopisu monsignora Vitelleschiho se dověděl, že se od nedostatečného věku dispens vůbec neuděluje.

To bylo v dopisech z poloviny srpna. Don Bosco byl rozčarován a myslel, že když Vitelleschiho poprosí, aby se pokusil reskript opravit, dosáhne víc, ale nepořídil. Monsignor mu odepsal, že už tak dosáhl maximum a že mu Svätý otec řekl, aby raději požádal sám turínského arcibiskupa, aby přestal bránit ve věci svěcení salesiánů, když mu je Don Bosco pošle se svými dimisoriálkami. K jiným biskupům ať pošle těch zmíněných pět a ať to jsou ti, kteří nebyli turínskými diecézany. Donu Boskovi bylo jasné, že v Římě převládá strach z monsignora Gastaldiho a že nechtějí spor vyhrocovat. Beztak právě v té době přišly nové dopisy od Gastaldiho a od ivrejského Morena, stavící se proti Dílu Panny Marie Pomocnice pro duchovní povolání. Co mohl Don Bosco dělat? Poslal do Říma dvě nové žádosti: Pro tři žádal dispens od nedostatečného věku, pro pět „extra tempora“. Na obojí dostal indult 27. srpna.

V září byla konečně slíbená předběžná porada kardinálské komise a základní věc se zase dostala trochu do pohybu. Don Boskova žádost byl čtena v sezení monsignorem Bianchim. Během čtení si kardinálové pochvalovali, jak je to po právní stránce mistrně sestavené, a když jim bylo řečeno, že si to sestavil Don Bosco sám, byli překvapeni. Napřed si mysleli, že je to práce Menghiniho, a zamrzelo je, že se nechali strhnout k takovým chválám. Sezení skončilo rozpačitě, ale nebeznadějně. Sice se nevědělo, kdy bude hlavní jednání, ale summista Menghini dostal výzvu, aby co nejdříve připravil podklady. On, protože byl Don Boskovým obdivovatelem, dal se hned do práce. A zase bylo třeba snést spoustu dokumentů a mnoho důvodů pro a proti, jak bývá

v soudních jednáních zvykem. Necháme právníkům, aby posoudili vypracovaný dokument sami. Don Bosco s ním byl spokojen, jen trpěl čekáním, kdy dojde k hlavnímu jednání.

Jaká byla situace? Kardinál Patrizi, předseda komise, přál Donu Boskovi, ale také řekl, že se podřídí názoru svých kolegů. Kardinál De Luca byl člověk rozhodný a zdálo se, že jeho přítomnost bude Don Boskově věci na prospěch. Kardinál Martinelli psal ještě 9. července Donu Boskovi srdečný dopis, v němž mu děkoval za krásnou knížečku o Panně Marii Pomocnici křesťanů a vyjadřoval obdiv nad skoro zázračným vznikem jejího chrámu v Turíně. Tito tři kardinálové však nebyli rozhodující. Největší vliv měl kardinál Bizzarri a na něho měl zase značný vliv monsignor Vitelleschi. Bizzarri byl prefektem kongregace pro biskupy a řeholníky a zde šlo o řeholní kongregaci. Protože však byl dosti úzkostlivý, úzkostlivě opakoval ustanovení, že sdílení privilegií s jinou kongregací se jen velmi nesnadno dovoluje. Nemohl říci, že vůbec ne, protože poslední slovo měl vždy papež, ale jeho tendence byla taková. Menghini měl se skrupulemi pana kardinála velké obtíže a přitom se s ním musel radit. Fakt je, že v srpnu i Bizzarri i jeho sekretář Vitelleschi byli toho mínění, že snad některá privilegia by se mohla Donu Boskovi povolit, ale všechna ne. A co se týkalo dimisoriálek, to vůbec ne. Jeho advokát Menghini psal Donu Boskovi do Turína, jestli by nebylo dobré raději dostávat privilegia po troškách. Don Bosco se však bál, aby se špatně udělená dobrodiní nestala nakonec škodou. Co se týkalo monsignora Vitelleschiho, Don Bosco si myslel, že nebude proti, ale byl na omylu. Vitelleschi sám radil Menghinimu, aby žádost koncipoval jen hodně obecně, ano řekl, že je Don Boskova představa „naivní“.

Když se blížil den, kdy se mělo rozhodnout, Don Bosco udělal ještě jeden pokus. Napsal všem čtyřem kardinálům a také sekretáři Vitelleschiovu dopis, v němž je prosil o zastání. Zdůraznil, že udělení privilegií je jediná možnost, jak přesvědčit turínského arcibiskupa, že Salesiánská kongregace je opravdu definitivně schválena, protože má stejná privilegia jako jiné kongregace. Dopis nesl datum 11. září 1875. Sezení bylo stanoveno na 9. září, ale pak bylo odloženo na 16. září.

Co se odehrálo v sezení, to je obklopeno tajemstvím, a nemůže být předmětem dějin. Něco sice může proniknout navenek, ale to je těžko brát jako průkazné faktum. Vitelleschi právě toho dne 16. září končil svůj úřad sekretáře, protože byl jmenován kardinálem. Už dva dny předtím předal záležitost svému nástupci, ale ještě chtěl být osobně přítomen sezení. Jak sezení probíhalo, nevíme. Aspoň úředně se nemohlo nic říci. Výsledek se měl ještě předložit Svatému otci, ale že hned druhý den mělo být zveřejnění nových

11 Život v Oratoři v roce 1875

V následujících kapitolách se trochu porozhlédneme po životě v Oratoři. Nebudeme znovu uvádět, co už bylo na toto téma řečeno a stále se opakovalo, ale pokud možno si všimneme toho, co by nám mohlo dále posloužit za poučení a povzbuzení. Povíme něco o otci té veliké valdocké rodiny – o svatém Janu Boskovi. Dále o domě samotném, o jeho duchovních synech a konečně o některých postojích, které jsou hodny pozornosti. Poslouží nám k tomu jako materiál

kardinálů, nemělo smysl chodit za papežem s podřadnou záležitostí. Tak nastal týdenní odklad a to už měl držet záležitost ve svých rukou buď nově zvolený sekretář anebo jen Vitelleschiův zástupce. „Škoda, že tu není kardinál Berardi!“ nařikal monsignor Fratejacci, „ten by se do toho obul.“ Ale on byl v Římě. Stalo se nepředvídané. Nově jmenovaný kardinál Vitelleschi se ještě toho 16. září dostal k papeži, ale když se ho pak Fratejacci ptal, jak pořídil, jen suše řekl: „Kdyby to Don Bosco věděl, jistě by nebyl spokojen.“

Jak to tedy dopadlo? Na první záležitost, týkající se dovolení dávat dimisoriálky bez omezení, odpověď zněla: „Záporně s vysvětlením.“ Mělo se napsat turínskému arcibiskupovi, oč Don Bosco žádal (ke kterémukoliv biskupovi a mimo tempora), ale to bylo zamítnuto s poukazem, že má Don Bosco na deset let vystavený indult 3. srpna 1874, ale pan arcibiskup je žádán, aby Donu Boskovi světil kněze, aby posvátná římská kongregace nemusela řešit záležitosti jinak. A co se týkalo sdělení privilegií, bylo řečeno: „Tak jak to bylo žádáno, není záhodno vyhovět.“ Jen bylo řečeno, že bude doporučeno Svatému otci, aby prohlásil salesiánské domy, mající aspoň šest členů, za vyňaté z jurisdikce biskupů ve všem, co se týká vnitřního života, a aby biskupům dále podléhalo jen to, co se týká udělování svátostí a duchovní správy.

Dobrák Menghini byl z toho špatný a v tom smyslu i psal Donu Boskovi, ale protože byl povýšen na kanovníka kolegiálního kostela svatého Eustachia, při audienci u papeže se nějak dotkl Don Boskovy záležitosti a pak psal světcí, že se papež o něho živě zajímal. Po pravdě řečeno, pro Dona Boska to byla nepříjemná porážka, ale snesl ji jako jindy s naprostým vnějším klidem. Uvnitř však byl rozhodnutý nevzdat se.

Ceria se na tomto místě snaží vysvětlit, proč tato první fáze tak skončila a říká, že na prvním místě proto, že kardinálové byli přece jen v zajetí starého způsobu myšlení a i když nebyli proti, ani se neodhodlali být pro. A hlavně zde byl strach, aby konflikt Dona Boska s turínskou kurií nepřerostl v konflikt arcibiskupa s Římem. V té době, kdy bylo potřeba udržet mezi biskupy jednotu, to byla závažná záležitost. Sotva měsíc po tomto závěru dostal nově zvolený kardinál Vitelleschi tyfus a v několika dnech se odebral na věčnost. „To jsou věci, to jsou věci!“ zvolal monsignor Fratejacci, když se to dověděl. Ve své rozničené fantazii v tom viděl prst Boží. Don Bosco v dubnu následujícího roku 1876 bude v Římě a navštíví rodinu Vitelleschiů. Najde ji ještě zdrcenou žalem nad tajemným odchodem příbuzného. Kardinál Martinelli dokonce řekne, že největší potíže dělal právě zesnulý. Don Ceria to nebude vyvracet, ale řekne, že hlavní příčina byla někde jinde než v Římě.

různé osobní kroniky, zápisy z porad, a dopisy, které uchovává salesiánský archiv.

Valdocká Oratoř byla mateřským domem nové kongregace a slušelo se, aby byla vzorná po všech stranách. Don Bosco chtěl, aby i nadále chod domů závisel plně od něho a od hlavní rady kongregace. Nechával volnou ruku všem nižším představeným, ale žádal, aby nejednali o své hlavě, nýbrž podle toho, jak věci viděl on. Bylo to dáno také skutečností, že skoro všichni kněží byli mladí a ještě nezkušení.

Don Bosco byl tedy nadále ředitelem celého domu a měl k ruce jako zástupce dona Ruu. Nebyl jen nějakým čestným ředitelem. Don Rua sice předsedal všem schůzkám vedoucího personálu, činil návrhy, rozhodoval, ale stačilo, aby se vynořil nějaký závažnější problém, nebo se chtěla uplatnit nějaká nová myšlenka, odložil rozhodnutí, dokud se k tomu nevyjádří Don Bosco. Kapitula domu, jak se tehdy říkalo, studovala problémy dopředu, někdy se věci nechávaly zrát i celé měsíce, a zase se k nim kapituláři vraceli. Zápisy svědčí o tom, že se připisovaly poznámky k rozhodnutím, aby praxe prověřovala teorii a aby se tradice stávala méně teoretickou. Takový byl styl Dona Boska v celém jeho životě. Můžeme to doložit malou epizodou z toho roku. O svátku Panny Marie Pomocnice 24. května byl kostel po celou noc otevřený pro poutníky. Rozumí se, že tito měli tu noc přístup také do ústavu samotného, na dvory a podobně. Některá skupinka hochů toho využila a vymkla se z dohledu a schovala se někde v suterénu a tam vyváděla. Přišlo se na to a někteří představení navrhovali, aby se pro příští rok nedovolilo přes noc nechávat kostel otevřený veřejnosti. Dověděl se to Don Bosco a řekl: „Proč chcete překazit dobro, jen aby se zabránilo zlu? Je to přece vaše vina. Nehlídale jste dobře. Pro příští rok se raději postarejte o přísnější dohled a bude po problému.“

Osobně řídil Don Bosco dům po večeři. Snědl skromné jídlo a pak v půlhodině, která byla ještě před večerní modlitbou, naslouchal, volal si jednotlivce, dával pokyny. Jedna drobná kronička nám popisuje jeden takový večer. Když se vstávalo od stolu, Don Bosco pokynul katechetovi donu Chialovi, aby setrval. Potřeboval se s ním dohodnout ohledně tisku některých čísel Katolického čtení. Pak přišel don Lazzero, prefekt domu. Šlo o nějaký problém s učni. Jen skončil, už byl na řadě don Barberis, novicmistr. Předložil mu program prázdnin kleriků, aby byly veselá a aby je to netáhlo domů. Don Durando se potřeboval zeptat Dona Boska, co s návrhem profesora Rocchii, aby se v Oratoři vytiskla jeho kniha. „Je to školní kniha?“ ptal se Don Bosco. „Je to sbírka latinských frází.“ „Půjde na odbyt?“ „Scolopi ji také přijmou a budou ji šířit.“ „Dobrá, ale zdá se mi, že by bylo dobré, kdyby se to tisklo v režii profesora a ne v naší.“ Jako další byl na řadě don Guanella. Ukázal Donu Boskovi schéma knížky „O šíření víry.“ Don Milanieso měl něco ohledně venkovní oratoře. To už nikdo nečekal a Don Bosco šel pomalu do svého bytu. Don Milanieso jej doprovázel až ke dveřím pokoje. V takovém režimu probíhal život Oratoře bez zbytečných komplikací. Fungoval mozek, fungovaly dobře všechny údy.

Don Boskova pozornost ke všem projevům života v Oratoři byla úžasná. V listopadu psal do Oratoře donu Ruovi dopisy ze San Pier d'Arene, z Alassia a z Nizzy. Spíš než dopisy to byly seznamy věcí, které se mají vyřídit. V jednom je dokonce 30 čísel, a každé se týká něčeho jiného. Tak se tam jednalo o přechod studenta do dílny obuvníků, o nějaké potvrzení pro rodiče, o přípravě obláčky noviců, o nějaké záležitosti s nabytkem, dále tam byla zmínka o nějaké peněžní transakci, dále don Rua měl v úmyslu určit jakousi místnost pro externí školu, jemu se to zdálo příliš daleko, ale píše s humorem: „Kdyby však Vaše důstojnost myslela jinak, nemám nic proti tomu.“ To jsme vyjmenovali jen několik čísel, aby se vidělo, co všechno procházelo Don Boskovou hlavou.

Don Bosco se během toho roku musel několikrát na delší dobu vzdálit z domu. Někdo může položit otázku, zda v takových případech neplatilo přísloví: „Když není kocour doma, myši mají prě.“ K tomu ve své Kroničce poznamenává don Barberis: „Oratoř je tak organizovaná, že se jeho nepřítomnost z Turína skoro necítí.“ Kdybychom měli nějak vyjádřit způsob Don Boskova ředitelování, mohli bychom říci, že všechno soustřeďoval ve svých rukou, ale nedělal všechno sám, ani nedovoloval, aby se něco dělalo bez něho. Byla to vláda pevná, nutná, ale vždy otcovská. Pěkně se o tom vyjádřil vigevanský biskup monsignor De Gaudenzi: „Kdo navštíví Oratoř Svatého Františka Saleského a další ústavy řízené Donem Boskem a jeho kněžími, brzy ucítí cosi zvláštního, zbožného, co se necítí tak snadno v jiných podobných zařízeních. Zdá se, že se v Don Boskových domech opravdu dýchá dobrá vůně Kristova.“

Otec rodiny je povinen rodinu živit. Platilo to také o Donu Boskovi, který byl otcem rodiny s několika sty synů. Neuškodí nahlédnout trochu do ekonomických problémů Oratoře. Naštěstí v roce 1875 se mnoho nebudovalo. Koupí pozemku poblíž bývalého domu Moretta byl zaokrouhlen areál Oratoře, bylo postaveno křídlo od vrátnice dále podél Cottolengovy ulice, ale byly i některé úpravy vnitřní, tak byla postavena kolonáda podél kostela Panny Marie Pomocnice. I tak bylo potřeba na všechno peněz. Na všechno byl prakticky Don Bosco sám. Důchody byly maličké. Průměrný měsíční plat hochů činil víceméně jen dvacet centesimů. Čtvrtině hochů bylo třeba obstarat i osobní výlohy. Nebyli zde jen hoši. Byli zde také salesiáni, synové Mariini, skoro všichni chudobní, pak klerici nesalesiáni. Jen tiskárna byla produktivní, ale ta sotva stačila krýt vlastní výlohy. Něco vydělali také truhláři. Teoreticky zde byly ještě měsíční platy v mimoturínských kolejích, ale že byl Don Bosco pro nízké platy, obyčejně nezůstalo pro turínskou Oratoř nic.

Kritickými momenty byly soboty. Tehdy civilní zaměstnanci žádali plat. Proto Don Bosco musel vyrazit do ulic a shánět peníze. Měl jakýsi styl: chodil na obědy do majetných rodin pod podmínkou, že mu něco dají. Horší bylo, když byli v domě zedníci. To bylo třeba sám jít doslova žebrat. Světec nechtěl, aby chodili druzí, sám přece jen dostal víc. Koncem pololetí přicházely faktury od kupců. Tam bylo potřeba spoléhat na Boží Prozřetelnost. Ta byla zas taková, že přicházela na pomoc jen tehdy, když bylo zle. Když byl Don Bosco mimo dům – a to bylo nyní dosti často, nouze byla citelnější a don Rua byl někdy hodně ustaraný.

Peněžní otázky přinesly někdy Donu Boskovi velmi těžké chvíle. Vzpomeneme tři případy. Advokát Succi, majitel parní pekárny v Turíně, muž velmi dobročinný, prosil Dona Boska, aby přijal ručení v nějaké jeho peněžní záležitosti. Don Bosco mu z vděčnosti vyhověl, ale běda! Succi zemřel a dědici odmítli vzít na vědomí, že situace je změněná a vymáhali zaplacení směnky na asi 40 000 lir. Když se to Don Bosco dověděl – don Rua mu to řekl během večere, ačkoliv byla zima a v jídelně se netopilo, Don Bosco se začal potit, až mu kapky potu kapaly do talíře. Tak svědčil v beatifikačním procesu don Cagliero, který seděl vedle něho. Ještě další pohroma ho stihla pro jeho dobré srdce. Jistý Josef Rua sestrojil stroj, který dovedl zvednout monstranci s Nejsvětější Svátostí na místo výstavu a zase ji snížit, takže nebylo třeba užít stupínků. I biskupové chválili tento vynález a vynálezce si sliboval od vynálezu pěkný zisk. Don Bosco doporučil vynález k schválení posvátné kongregaci obřadů, ale ta jej

zamítla. Pan Rua se pro to na Dona Boska rozzlobil a žaloval ho pro nesplnění slibu a žádal odškodnění. Naštěstí soudní pře, kterou proti Donu Boskovi zavedl, skončila pro Dona Boska příznivě. Třetí záležitost byla ona s malou „jakoby“ loterií, kterou úřady vzaly jako porušení zákona o loteriích. I když v rozsudku uznali dobrý a dobročinný úmysl Don Boskův, přece ho odsoudili, protože prý mohl mít nekalý úmysl. Zákon je nesmlouvavý. Teprve milost, udělená Donu Boskovi samým králem, mu pomohla z trapné situace a zachránila ho od vysoké pokuty.

12 Don Boskovi „synci“

V piemontském nářečí se řekne hoch „fllio“ (synek). V Ostravě také říkají hochům „synci“. Nuže, takových synků měl Don Bosco v turinském domě pět až šest set. Museli se tam tísnit, ale šlo to. Dělili se na studenty a učně. Synové Panny Marie tvořili komunitu zvláště a o nich jsme už hodně řekli.

Někomu může připadnout divné, že až do roku 1875 neexistoval žádný prospekt Oratoře, kde by byly uvedeny podmínky pro přijetí a jiné podobné věci. Bylo to tím, že se žilo ještě v patriarchálním duchu. Teprve v roce 1875 byl napsán náčrtek prospektu a jen na okraj na způsob poznámky z pera Dona Boska se v něm žádalo farářovo potvrzení o dobrém chování a školním prospěchu žadatele.

Rok 1875 znamenal utužení kázně a pořádku vůbec. Dílny pro řemeslníky začaly být opravdovou školou. Napřed bylo vyučování až ke konci dne, nyní bylo zavedeno vyučování hned ráno, po mši svaté. Pokud šlo o kázeň, Don Bosco žádal, aby se zcela zamezil styk učňů s venkem. Zakázal, aby mohli volně do Oratoře chodit hoši nedávno vyloučení. Stávalo se totiž, že byli například muzikanti často zváni na pomoc a tak měli styk s internisty. Učni měli dříve kufry v ložnicích, ale Don Bosco chtěl, aby nyní měli otevřené skříňky. Byly také zlikvidovány různé skryše a učni dostali svého katechetu, to je duchovního ředitele. Don Bosco rovněž nechtěl, aby učni snadno přecházeli od jednoho řemesla k druhému. Říkal, že je to na škodu. Kdykoliv se to povolilo, vždycky to skončilo špatně.

O studentech povíme jen něco, a hlavně uvedeme něco z pedagogických názorů Dona Boska. Začneme odvážným činem Dona Boska. Protestanti otevřeli v blízkosti Oratoře obecnou školu, přirozeně s úmyslem konkurovat salesiánům. Měli peněz hojnost a to táhlo. Don Bosco měl peněz málo a musel šetřit. Ale nelekl se. Otevřel toho roku 1875 svou obecnou školu. Vyučování světil donu Milanesiovi, pozdějšímu misionáři v argentinské Pampě. Ten docela bravurně přivedl v krátké době svěřené třídy do takového rozkvětu, že konkurence musela vyklidit pole ještě v tom školním roce. Ale Don Bosco nenechal své nové žáky jen tak. Pro rok 1875–1876 získal v blízkosti Oratoře dům jistých Catellinů a ač bylo jeho prvotním úmyslem umístit tam Mariiny syny, zřídil tam třídy obecné školy.

Ani své gymnázium neuzavřel před externími žáky. Rosťoucí valdocká čtvrť cítila potřebu blízké školy druhého stupně a Don Bosco několik roků trpěl společně vyučování externistů s internisty – ale už v roce 1875 v lednu nařídil, aby externí žáci přicházeli vždy ráno do Oratoře na mši svatou a teprve potom na vyučování. Řekl, že z této zásady se nebudou dělat žádné výjimky. Šlo mu totiž o to, aby externí žáci nekazili morálku internistů. Že mu šlo v první řadě o mravní prospěch hochů, plyne také z toho, že se

Jak doopravdy plnil Don Bosco finanční povinnosti, dosvědčil jeho stavitel Karel Buzzetti, ten, který stavěl chrám Panny Marie. Když později stavěl kostel Neposkvrněného početí Panny Marie, kostelní jednota mu nechtěla průběžně platit, ale žádala, aby stavěl na čestné slovo stavebníka. Buzzetti to odmítl. Oni na to, že Donu Boskovi také stavěl a úhradu dostával opožděně. On na to: „To je něco docela jiného. Don Boskovo jméno mi dávalo jistotu, že dostanu zapláceno. Za kostel Panny Marie Pomocnice mi nezůstal dlužen ani haléř.“

živě zajímal, co říkají hoši o svých učitelích a profesorech. Byl například velmi citlivý na to, aby se nedávala přednost nadaným žákům před méně nadanými. Už jmenovaný don Barberis zaznamenal ve své Kroničce Don Boskovu řeč k učitelům na toto téma. Ostrě odsoudil praxi věnovat se nadaným a zaostalé nechávat tak. Aby se nadaní nenudili, nabádal učitele, aby jim dávali zvláštní učivo, ale ve třídě, říkal, je třeba zkoušet především slabší žáky, mít s nimi trpělivost, povzbuzovat je a věnovat se jim případně ještě mimo vyučování. Nemá smysl vznášet se při výkladu látky kdesi ve výšinách, ale držet se textu; rozebírat jej do nejmenších detailů a zkoušet, zase zkoušet. Na Valdoku nejsme na univerzitě a je třeba se držet země. Rozhodně žádal, aby se nekritizovaly učebné texty. Žáci by si je zošklivili a měli by z toho jen škodu. Doplnit ledacos, to ano, ale nekritizovat!

Velkým problémem Oratoře byla kázeň. Koadjutor Enria viděl někdy v tom roce 1875 rozmlouvat Dona Boska se dvěma pány a vyslechl jejich rozmluvu. Dotyční viděli množství hochů zcela ukázněně konat své povinnosti a prohodili: „Aby zde byla kázeň, jistě potřebujete hodně asistentů.“ Don Bosco: „Ani ne. Podívejte se, stačí jen jeden.“ „Pak tedy bude třeba užívat přísné tresty.“ „Nemáme přísné tresty.“ „Tak co tedy?“ „My máme místo strachu a trestů, které se jinde normálně užívají, svatou bázeň Boží a časté přijímání svátostí. To působí zrovna zázračně.“

Údiv pánů byl přirozený. Zdálo se nemožné, že by v Oratoři nebyly takové nepořádky, jaké jsou normálně v jiných zařízeních. Don Bosco jednoho dne vypočítával sedm tajemství úspěchu své výchovy: 1. Vysoká účast na svátostech, takže se zde uplatňuje především svědomí. 2. Hoši jsou většinou chudí a vědí, že Don Bosco v případě velkých provinění beze všeho posílá zlé domů. 3. Všechn personál, představení, učitelé, asistenti, kuchaři, jsou salesiáni, takže odpadá problém cizího personálu. 4. Koná se velmi mnoho drobných konferencí pro hochy, kde si mohou tito své názory korigovat. 5. Představení projevují vůči hochům velikou důvěru, mají je rádi a jsou stále mezi nimi, třebaže s určitým odstupem. 6. Velikým prostředkem k udržení kázně v domě jsou večerní slovíčka představeného, kde je velká možnost předcházet zlému. 7. Konečně veselost, zpěv, muzika, velká svoboda v zábavě.

Není třeba věřit na přílišný optimismus Dona Boska. Don Bosco byl velmi reálný a dobře věděl, že by stačilo málo a dům by se proměnil v Babylon. Byla zde i provinění. Když šlo o zásadní věci, byl nekompromisní a užil i extrémních prostředků. Ale především měl otevřené oči a mistrně užíval prevence. Uvedme si příklad:

Při prohlídce starých registrů z těch dob přímo bije do očí, že u nově přijatých chovanců je jen velmi vzácně

připsáno „zcela zdarma“. Měsíční taxa šla od 5 lir po maximum 24 lir a skoro všude čteme poznámku: „Pro první pololetí, pak se uvidí.“ To znamenalo, že hoch věděl, že jeho vydržování je závislé od jeho chování. Věděli to především jeho rodiče, kteří si mnohdy utrhávali od úst, aby mohli dát syna studovat. Proto syna neustále napomínali, aby se učil a byl hodný. Tak si hoch dával od počátku pozor a musel se snažit. Tím si zvykl a mnohý byl tímto pomocným tlakem uchráněn pro celý život.

Nadevšecko však bděla nad hochy Don Boskova otcovská láska. Několik momentek ze života: Jednou, když vycházel z domu, řekl vrátnému: „Četl jsem tvůj dopis a udělal mi velikou radost. Pamatuj si, že Don Bosco na tebe myslí stále, a bude-li vědět, že něco potřebuješ, jistě to zařídí.“ Jindy byl na vrátnici zastupovat jistý Deppert. Don Bosco mu řekl: „Přeji si, abys brzy zaměnil tyto civilní šaty za duchovní. Máš ve mne důvěru, já ji mám zas v tebe. Rád bych tě učinil šťastným pro tento čas i pro věčnost.“

Klerik Trivero si podal přihlášku na misie a Don Bosco s velkou radostí: „Vida našeho borce! Chtěl bych, aby ses stal malým svatým Františkem Xaverským. Moc s tebou počítám. Budeme vždy přáteli, že ano! Musíš mi ale pomáhat. Pak uvidíme.“ Klerik zemřel svatě v San Benigno v roce 1879.

Skupince chlapců, kteří ráno na dvoře kousali své paňotky, ale běželi mu políbit ruku, řekl: „Snídejte, snídejte, nikdy se nezapomeňte nasnídat. Hrejte si, běhejte, bavte se, jsem tomu rád. Hlavně dělejte dobrotu a varujte se zlého.“

Misionář don Vacchina vzpomínal, že byl jednou v tom roce 1875 nemocný. Don Bosco měl ve zvyku navštěvovat ošetřovnu a přisedl na židli i k němu. Mluvil, jakoby neměl nic na práci. Povídal, že se bude muset v ošetřovně zřídit oltář, aby mohli být nemocní na mši svaté. Ptal se dokonce jeho, kde by měl oltář stát. Pak, když hoch odešel z ošetřovny ještě celý bledý a slabý, Don Bosco mu při setkání řekl: „Musíš se hodně pohybovat, ale ne zde, nýbrž někde venku na zdravém vzduchu.“ Pak zastavil kolemjdoucího klerika Giordatta a řekl mu, aby šel za prefektem a vyřídil mu, že je pověřen každý den s Vacchinou jít aspoň na hodinu ven z Oratoře na vzduch. Don Boskova dobrota a pozornost

13 Duchovní vůdce

V životě Oratoře hrál velikou úlohu svátek Dona Boska. Byl zdaleka připravován a živě prožíván. V něm triumfovala láska k Donu Boskovi.

Dobrý otec vizitoval od 7. června ústavy v Sampierdareně, Varazze, a Alassiu. Večer 21. června don Rua vybíral osazenstvo Oratoře k dobré přípravě Don Boskových jmenin. Řekl, že nejlepší kyticí pro něho bude, když bude při mši svaté o jeho jmeninách hodně svatých přijímání. Otec přijel do Oratoře, když hoši právě vycházeli z jídelny. Večer vystoupil na katedru pod portikátem a měl večerní slovíčko. Řekl, že se ho všude ptali, jak se chovají hoši v Oratoři a on rád chválil a bylo co chválit. Ovšem nyní v rodinném kruhu musí říci, že všichni mu nedělají radost. Je v Oratoři malý hlouček hochů, kteří se nechovají dobře. Už chtěl psát donu Ruovi, aby je poslal domů, ale nedostal se k psaní. Říká to teď. Nepolepší-li se dotyční, budou muset opustit Oratoř. Pak změnil tón a už to dál nerozebíral. Na vigílii svátku svatého Jana Křtitele přišlo a bylo třeba obvyklou akademií uspořádat ve velkém sále. Don Bosco až do desíti zpovídal.

ke každému působily, že jen se někde objevil, už se chlapci k němu hrnuli.

Dalším výchovným prostředkem byla zbožnost, která vládla v Oratoři. Kronika z roku 1875 poznamenává, že asi 50 hochů chodilo ke svatému přijímání každý den, asi 200 v neděli a ještě jednou v týdnu, přes 300 hochů každou neděli a jen málokdo jen jednou za měsíc. Ti poslední obvykle nebyli dlouho v Oratoři a zase odešli. Přitom byla tato frekvence u stolu Páně v té době ještě nezvyklá.

Rok 1875 byl také rokem velkého rozkvětu domácích náboženských družin. Bylo jich šest. Družina svatého Aloise, k ní patřila asi polovina hochů a měli schůzi jednou za měsíc. Družina Nejsvětější Svátosti byla velmi dobrá a patřilo k ní asi 100 těch nejhodnějších. Z nich značná část patřila studentům 5. třídy gymnázia. Z těch dobrých asi 60 tvořilo takzvaný Malý klér – ministranty. Měli zvláštní zasedání o větších svátcích. Do družiny Neposkvrněného Početí Panny Marie patřili nejlepší z nejlepších. Bylo jich málo, ale byli to zralí hoši. Nikdy nehovořili o tom, co se projednává na jejich schůzkách. Mimo zbožnost měli za účel starat se o hochy, kteří potřebovali zvláštní péči. Byli to následovníci Dominika Savia. Scházeli se každý čtvrtek. Jejich vedoucí s nimi hovořil pokaždé o chodu domu a rozděloval jim úkoly. Pátá byla konference sv. Vincence. Byli v ní dospělí z Oratoře a jejich úkolem bylo o nedělích vyučovat hochy z externí oratoře katechismu. Bylo jich asi 30 a scházeli se vždy v neděli večer. Konečně pro učeně byla družina svatého Josefa.

Ještě slovo o malém kléru a další o blahodárném působení družin. Ministranti chrámu Panny Marie Pomocnice znali bezvadně ceremonie a konali je s příkladnou zbožností jak si to představoval Don Bosco. Z celého systému Don Boskových družin plynuly dva důležité důsledky: hoši se dostávali do důvěrné blízkosti s představenými, a protože bylo zvykem postupovat z nižší družiny do vyšší bez toho, že by někdo přestával být členem předešlých družin, hoši rostli v ctnosti. Don Bosco je tak vedl ponenáhlu k prahu, kde začínal život kongregace. Kdo vstupoval do noviciátu, vstupoval tam už dobře připravený. Družiny vlastně obsahovaly už ve svých pravidlech ducha a pravidla kongregace.

Pak vstoupil do sálu uvítán obrovským potleskem. Zpíval se hymnus na slova dona Lemoyného a na nápěv, který složil don Cagliero. Střídala se další a další čísla jako jiné roky. Akademie trvala necelou hodinu.

Druhý den – 24. června – Don Bosco zpovídal skoro do 10 hodin. V 10 byla slavná mše svatá. Krátce předtím vpochovala do Oratoře kapela tvořená samými bývalými žáky Oratoře. Don Bosco měl radost a také novou myšlenku. Řekl, že by rád viděl, kdyby jeho bývalí žáci vytvořili v Turíně křesťanskou kapelu, jejímiž členy by byli jen bývalí „oratoriáni“ minus ti, kteří byli z Oratoře vyloučeni. Dal by této kapele i jakási pravidla. Neměli by účinkovat při světských zábavách, ale v kostele, a měli by si navzájem pomáhat. Myšlenka se ujala a přihlásilo se do nového hudebního tělesa 30 bývalých žáků. Samozřejmě iniciátorem oslavy ze strany bývalých žáků byl Gastini. Hoši věnovali Donu Boskovi také nákladný dar: monstranci, vysokou 1 metr. Bývalí žáci byli Donem Boskem pozváni na oběd a setrvali u něho až do večera, kdy měla být akademie s účastí širokého

publika. Zase se spustil déšť a bylo třeba improvizovat. Na akademii přišli dobrodinci Oratoře, dále 200 hochů z externí oratoře a zástupci valsaličského konviktu pro šlechtické synky. Slavnost se protáhla ještě do dalšího dne, kdy přišlo Donu Boskovi blahopřát asi 150 oratoriánů z oratoře svatého Aloise pod vedením svého ředitele, dnes blahoslaveného dona Guanelly. Don Bosco dostal k svátku toho roku od hochů asi 600 dopisů, obsahujících mimo gratulaci také různé osobní problémy, dotazy, přání a podobně.

Všechna Don Boskova slova k hochům, veřejná i soukromá, byla namířena k jejich duchovnímu blahu. Vzácnými dokumenty a svědky Don Boskova duchovního vedení svěřených chlapeckých duší jsou jeho večerní slovíčka. Několik jich patří do roku 1875. Některá se týkají duchovních cvičení, která dávali don Costamagna a don Dalmazzo. Don Bosco si vyhradil večerní slovíčka a také zpovídal.

Záležitost zpovídání se stala předmětem diskuse, kterou začal don Costamagna. Don Bosco vzpomněl svého otcovského duchovního vůdce svatého dona Cafassa, který zpovídal bohoslovce a mladé kněze z kněžského konviktu. Don Bosco to měl od něho, že od samého začátku díla zpovídal své hochy a činil tak později i jako ředitel domu s několika sty hochy. Dělal to i během duchovních cvičení. Pokud šlo o ředitele domů, ti byli také řádnými zpovědníky svých oveček, ale o duchovních cvičeních Don Bosco neradil, aby sedali do zpovědnice. Duchovní cvičení dávají možnost dát duši do pořádku u mimořádného zpovědníka. Jen kdyby si někdo z důvodu zvláštní důvěry k řediteli přál vykonat si svatou zpověď u něho, není třeba tomu bránit. Ale měl by dotyčného vyzpovídat třeba ve svém pokoji a ne tam, kde se zpovídá normálně.

Hoši se rádi zpovídali u Dona Boska. Toho roku večer před koncem cvičení odcházel ze zpovědnice velmi pozdě a ještě prosil zbývající, aby přišli druhý den, že už nemůže. Sám občas litoval hochů a zároveň je obdivoval. Některý vydržel dvě tři hodiny klečat a čekat, až na něho přijde řada.

V květnu měl Don Bosco dvě důležitá večerní slovíčka na téma duchovní povolání. V prvním hovořil o rozdílu mezi kněžstvím ve světě a kněžstvím v řeholi. Řekl, že jsou případy hochů, kteří, pokud jsou v ústavě, vedou velmi dobrý mravní a náboženský život, ale jen jdou na prázdniny, už se tam projeví jejich slabost. Padnou. Vráť se do ústavu a zase jsou dobří. To je proto, že žijí ve společenství, které jim pomáhá a nedovoluje jim, aby se vystavovali do nebezpečí. V takových případech Don Bosco nemá nic proti tomu, aby se takoví vydali za kněžstvím v řeholní formě, ale nemůže jim radit, aby chtěli být faráři ve světě a podobně.

Sem tam některý kněz podezřívá Dona Boska, že žene vodu na svůj mlýn, ale to není pravda. Ke kněžství se musí jít s jedinou touhou: sloužit Pánu Bohu celým srdcem a nemít boční úmysly, jako by bylo, kdyby například někdo šel na kněžství, aby mohl podporovat své rodiče a podobně.

11. května měl Don Bosco večerní slovíčko dialogované. Otázky kladl don Barberis, on odpovídal. Don Barberis se vrátil k tomu čistému úmyslu, když se někdo vydává za kněžstvím, ale namítl, že každá práce má být honorována. Je tedy správné, aby kněz dostával nějaký plat. Don Bosco to nepopřel, ale řekl, že má knězi stačit, co nutně potřebuje, ale nemusí zrovna hromadit peníze. Tím méně má jít za kněžstvím, aby měl z čeho podporovat příbuzné. To mohl jít za jinou profesí, tam by si také přišel na peníze. Don Barberis ještě namítl: „Je přece psáno v Písmu svatém: Cti otce svého

i matku svou. V tom je obsažena také povinnost pomáhat rodičům.“ A Don Bosco zase: „Pomáhat, když to opravdu potřebují, to ano, ale nesmí se zapomenout, že kněz má širokou rodinu vlastní a musí myslet především na ni. Vždy platila zásada: Majetek kněží je majetkem chudých.“ Don Barberis do třetice uvedl, že i dobří kněží říkají: „Jdi na kněze a budeš se mít dobře.“ Don Bosco odpověděl, že jsou bohužel takoví, snad je jich mnoho, ale jejich smýšlení není podle evangelia.

Přiblížil se svátek Panny Marie Pomocnice. Bylo zvykem dávat hochům něco jako domácí bony, aby si mohli koupit na domácím trhu něco pro radost. V Oratoři se v souvislosti s poutí stavěly také stánky. Hoši nedostávali skutečné peníze, protože by byli sváděni, aby si je schovali, a pak si kupovali cokoliv. Don Bosco narazil na tuto praxi večer 18. května, ale aby povznesl mysl hochů k vyšším věcem. Mluvil o tom, že by mohli způsobit Panně Marii o jejím svátku radost hlavně zachováním čistoty srdce. Čistota je jí nejmilejší. Kdo ji má, má spolu s ní všechno. Dva dny na to byl zase dialog, vedený mezi Donem Boskem a donem Barberisem. Námětem byl výrok „kdo nemá v nenávisti otce a matku, není mě hoden.“ Don Bosco to vysvětlil tak, že povinnosti vůči Bohu jsou důležitější než pouta krve. A ozřejmil to na scéně, jak za Ježíšem přišla Panna Maria s dalšími příbuznými a jak Pán dal přednost těm, kdo poslouchali Boží slovo.

Svátek Pomocnice křesťanů zase proběhl velmi slavnostně a s velkým užitkem pro obyvatele Oratoře i pro poutníky, kteří při té příležitosti přispěchali do Turína.

V červnu byly dvě další příležitosti k pozvednutí nálady. 16. června bylo centenarium zjevení Ježíšova Srdce svatě Markétě Alacoque. Slavilo se také 25 let pontifikátu papeže Pia IX. Proto ten den byl zvolen za den cvičení šťastné smrti, třebaže nedávno byla duchovní cvičení. Večer se Oratoř v kostele připojila k zasvěcení božskému Srdci Páně. Don Rua s kazatelny vysvětlil význam tohoto aktu a pak jej všichni větu za větou opakovali. Bylo také Te Deum za papeže.

V první půlce roku 1875 měl Don Bosco zase sen. Jeho sny byly vždycky toužebně očekávány malými i velkými. Poslouchaly se jako pohádky, ale každý cítil, že to nejsou obyčejné hříčky fantazie. V roce 1876 se ho ptal don Josef Vespignany, který nedávno vstoupil do Oratoře, a později hrál v kongregaci významnou roli, jak se má na jeho sny dívat. On mu prostě řekl, že dílo, před kterým stál jako mladý kněz, bylo takové, že je nemohl vykonat bez zvláštní pomoci Panny Marie. Jeho sny byly jejím darem a dávaly mu světlo.

Nuže 4. května Don Bosco vypravoval, že se zase ve snách ocitl v nějakém údolí, ohraničeném kopci, když tu se mu najednou ukázal Buzzetti a Gastini a žádali, aby si sedl na koně. Kůň se objevil, ale hoši museli Dona Boska nutit, aby si na něj sedl. Kůň se dal do běhu. Ale divná věc: Don Bosco byl jakoby ve své světnici, kam se sbíhali někteří salesiáni, všichni vyděšení. A kůň zase ubíhal, až se zastavil. Kolem stáli salesiáni, všichni ustaraní, a mlčeli. Pak mu někdo řekl, že je na vrátnici spousta lidí, velký chaos. Vše napovídalo, že se tam něco velikého děje. Tu mu kdosi podal trumpetu a řekl mu, aby zatroubil. On tak učinil a hle: z trumpet se ozvalo: Jsme v zemi zkoušky. A už se z kopců dolů hrnuly zástupy chlapců, známých i neznámých, pak se obzor zatměl a objevila se spousta netvorů s velkým tělem a malou hlavou, oči vypoulené, krvavé, bylo jich mnoho a podobali se lvům, tygrům.

Vrhali se na hochy, ale ti se začali bránit. Don Bosco viděl v rukou mnohých cosi jako vidlici s dvěma špicemi. Někteří měli vidlici jen s jedním hrotem, někdo ji měl na červotočivé násadě a podle toho boj dopadl. Ti, kteří měli vidlici v pořádku, vítězili nad šelmami, ti druzí prohrávali.

I Don Bosco musel zápasit. Kolem koně byl samý had, kůň skákal a rozšlapával plazy. Don Bosco zápasil s vidlicí v rukou. Přitom se kohosi ptal, co znamenají ty vidlice a slyšel odpověď, že je to zpověď a svaté přijímání. Špatná zbraň znamená špatnou zpověď a špatné přijímání velebné svátosti. Bojiště na okamžik ztichlo a obludy zmizely. Don Bosco si mohl prohlédnout mrtvé. Někteří byli jakoby zaskrcení, krk měli oteklý, jiní měli znetvořenou tvář, jiní zemřeli hladem. Bylo snadné uhádnout, jaké neřesti je přivedly do záhuby. Ale už se zase nebe zatmělo, objevily se obludy větší a zuřivější než byly předešlé a znovu vzplanul boj. Don Bosco dostal pokyn, aby znovu zatroubil. Z trouby se ozval hlas: Vítězství, vítězství! „Jaképak vítězství,“ pomyslel si on, „když je tolik mrtvých?“ Přišel nový pokyn a ozvalo se další

14 Ještě něco o životě v Oratoři v roce 1875

Řemeslničtí učni a studenti nebyly jediné sekce rozsáhlého Don Boskova Domova. Pod jeho otcovským dohledem tam žili také novici a mladí spolubratři. Ale naše vypravování by nebylo úplné, kdybychom nezačali těmi, kteří se na noviciát teprve připravovali a kteří se nazývali aspiranti.

Turínský ordinář psal do Říma, že Don Bosco sice vychovává mnoho kněžských povolání, ale nechává si ty nejlepší, kdežto horší kvalitu posílá do seminářů. Něco pravdy na tom je, ale kdo by to měl zakladateli nové kongregace za zlé! Bylo přirozené, že si ty nejlepší vybíral pro sebe, protože mu byli nejoddanější.

Jednu před svátkem Neposkvrněného Početí Panny Marie, v provincii, v oné půlhodině po večeri, věnované soukromým hovorům s představenými, vyjádřil tyto myšlenky: Z pěti set studentů, bydlících v Oratoři, lze říci, že čtyři sta a možná o padesátku více je ochotno obléci duchovní roucho a mají chování tomu odpovídající. Rozumí se, během času nejeden ochladne a zvláště o prázdninách se jich dosti ztratí, ale přesto zůstane značný počet a další ještě přijdou. To dělá přesvědčení, že Oratoř dává možnost širokého uplatnění pro spásu duší. A jelikož duch Oratoře díky ředitelům zde vychovaným se přenáší do dalších ústavů, i tam kvetou povolání, jak se může každý přesvědčit při návštěvě těchto domů. Velikou příležitostí dát povolaným potřebnou orientaci, jsou každoroční duchovní cvičení.

Co se týká této věci, poměry se hodně změnily. Dříve bylo třeba velké opatrnosti. Mluvit o řeholním povolání bylo riskantní a mluvilo se jen v narážkách a zaobaleně. Teď ne, teď se může mluvit otevřeně a nikdo se nebouří. Don Bosco uváděl příklady.

Nesmíme si však myslet, že přijímal do kongregace kdekoho. Také odmítal nebo odkládal rozhodnutí. Byl opatrný a dobrý zároveň. Zvláště vyžadoval, aby byl kandidát naprosto zaručeně mravný a aby se vyznačoval velkou upřímností k představeným. V té věci se spoléhal na institut těch, kteří rozhodovali, kdo bude přijat a kdo ne. Pokud šlo o předepsané testimoniálky od biskupů, i když některý kapitulář myslel, že by bylo dobré je žádat. Don Bosco měl od Svatého otce soukromé dovolení nežádat je pro ty, kteří žili dlouho v jeho ústavě a biskup je nemohl znát, a dával přednost využívat tuto fakultu a zbytečně se nedohadovat s ordinariáty,

zatroubení a hlas: „Čest vítězům!“ Nebe se rozsvětlilo a nad údolím se klenula duha jdoucí od Supergy k Moncenisiu. Don Bosco uviděl spoustu šťastných lidí, slyšel líbeznou harmonie. Ukázala se vznešená Paní a rozprostřela nad hochy svůj plášť a zvala je, aby se uchýlili pod její ochranu. Mnozí poslechlí a někteří přímo letěli vzduchem. To byli nevinní. Don Bosco se tou krásou vzbudil.

Brzy na to se Don Bosco znovu vrátil ke snu a řekl, že kdo by chtěl vědět, v jakém stavu ho viděl, je ochoten mu to říci. Don Berto, který věc podrobně zapisoval, si dovolil zeptat se Dona Boska v jeho světnici, jak si může pamatovat všechny viděné hochy a tak přesně vyjádřit stav jejich svědomí. Don Bosco odpověděl: „To je Otis Botis Pia Tutis.“ Tak to říkával vždycky, když nechtěl nebo nemohl uspokojit zvědavé otázky. Don Berto se ptal i na svůj osobní případ a dostal tak jasnou odpověď, že by mu prý anděl z nebe nemohl říci věc jasněji. Don Bosco se ke snu vrátil ještě večer 4. června. Byl to opět dialog mezi ním a donem Barberisem. Byly to doplňky, které působily velmi poučně.

zvláště ne s turínským a ivrejským. Mohl sice žádat, aby mu Řím dal k tomu souhlas v podobě reskriptu, ale nepospíchal, aby nebudil spící lvy. Ovšem nechtěl postupovat příliš volně, jelikož kandidáti měli být normálně před přijetím do kongregace vyzkoušeni od ustanovených examinátorů a Don Bosco chtěl podstatu zákona zachovat aspoň tím, že ustanovil examinátory vlastní. První takové oficiální přijímání do noviciátu bylo při duchovním cvičení v Lanzu. Bylo přijato 18 kandidátů pro věčné sliby a pak v listopadu 48 studentů bylo oblečeno v duchovní roucho. Byl to zatím rekordní počet. Don Bosco doufal, že příští rok jich bude ještě více, protože kvarta a kvinta gymnázia byly hodně početné. Nejvíce ho těšilo, že klerici jevíli velmi dobrého ducha. V minulých letech bylo nutno několika odejmout duchovní roucho, jiní odešli do seminářů. Mezi nově přijatými se zdálo, že takoví lidé nejsou. Noviciát byl tedy početný a magister don Barberis oplýval radostí. Jednou před Donem Boskem a salesiány počítal: „Před čtyřmi roky, když bylo 18 nových kleriků, jsme si říkali: ‚Oh, to tady ještě nebylo!‘ Další rok jich bylo ještě víc a další rok také. Počet dostoupil na 30 a už jsme říkali, že je to zázrak. Teď máme kleriků v noviciátě 48 a za rok, kdo ví...“ Růst povolání plnil všechny salesiány nadšením a dodával jim optimismus.

Noviciát. – Toho roku udělal noviciát veliký krok dopředu směrem k normálnosti. Nesmíme zapomenout na minulost. Teprve rok před tím se Don Bosco poprvé odvážil užívat výrazu noviciát. V roce 1875 si už novici tak sami říkali, a bez zábran. V dějinách naší kongregace právě záležitost noviciátu hrála obrovskou úlohu. Don Bosco vzpomínal, jak bylo dříve: „Kolik nepořádků bylo! Klerici se hádali o literaturu, o filosofii, doopravdy. Ve studovných bylo samé vyrušování, když tam zrovna nebyli hoši. Ráno se nechtělo vstávat, chodilo se za školu, aniž se co řeklo představeným. Nedělala se duchovní četba, nedělalo se rozjímání, nechoďilo se na pobožnosti s hochy. A přece se to všechno dalo poněmáhlu do pořádku. Viděl jsem všechny ty nepořádky, ale nemohl jsem si pomoci. Bez kleriků bych byl nemohl držet v domě hochy. Ti klerici nebyli zlí, byli jen neukáznění. Musel jsem mít s nimi trpělivost. Věděl jsem, že mi nakonec budou pomáhat. Ano, musím říci, že i řada dnešních kněží patřila do té kategorie, ale dnes pracují s nejlepším

církevním smýšlením, kdežto tehdy by byli jistě utekli, kdybych byl příliš utahoval oštěže. Takový to byl čas. Byl jsem sám a musel jsem dělat všechno. Kdybych byl přísný a omezil se na hlouček kvalitních, dnes by byla Oratoř normální kolejí s padesátkou nebo stovkou studentů.“

V procesu normalizace hrála hlavní roli zbožnost – základní kámen řeholního života – a v ní dvě věci: každoroční duchovní cvičení a každodenní rozjímání. Od roku 1875 měli novici o prázdninách duchovní cvičení odděleně od ostatních salesiánů, takže všechna kázání a ostatní bylo jen pro ně. Rozjímání konali vždy půl hodiny po vstávání, sami, z pečlivě vybraných knih. Odpoledne měli duchovní četbu, také zvlášť. Měli i samostatnou ložnici a svůj dvůr. Rekreace měli v prostoru na západ od kostela Panny Marie Pomocnice. Mši svaté byli přítomni v presbytáři, bez toho, že by se míchali s druhými.

Ve studiích pokračovali, neboli jak se tehdy říkalo, začali filosofii. Probírali látku z lycea, přičemž se kladl důraz na filosofii. Ze začátku byly přednášky společné s jinými studenty, ale od roku 1875 už tomu tak nebylo. Pozvolna se zabíhal mezi kleriky jakýsi dvojí proud studií: jedni studovali opravdové lyceum s cílem stát se profesory, druhí měli filosofii, ale ostatní předměty jen s omezenou látkou, jak tomu bylo v semináři. Novicmistr se snažil v noviciátě tíhu studia nadlehčovat, aby bylo dosti místa pro duchovní látku. I v těchto věcech Don Bosco využíval mimořádné fakulty od Pia IX., ano, dokonce užíval novice k asistenci a k vyučování. Don Barberis každého pečlivě sledoval a vše stále konzultoval s Donem Boskem.

Bude nás zajímat, jaká měl Don Bosco kritéria pro připouštění k řeholním slibům. Všelicos zapsal pro naše poučení tehdejší první novicmistr kongregace don Julius Barberis. Večer 10. prosince svolal Don Bosco členy hlavní rady do svého bytu a k poradě přizval také dona Barberise. Jednalo se o připouštění k slibům věčným a časným. Nebyl připuštěn jeden, o němž se vědělo, že má sklon k pití. Don Bosco řekl, že v té věci je třeba ráznosti. Nevěřit, že se někdo polepší. Každý ujišťuje, že už nesáhne po sklenici, ale nedodrží slib. K tomu uváděl jako příklad svého spolužáka ze školy, kterého nakonec museli odvézt domů na kárce. Říkal, že kdyby se dala na zkoušku všem hochům Oratoře sklenice dobrého vína, a pak by se druhého dne zjišťovalo ve zpytování svědomí, jaké to mělo účinky, bylo by to špatné zjištění. Kolik špatných myšlenek, kolik pokusů a dokonce hříchů. Don Rua k tomu poznamenal, že jeden profesor přechovává v pokoji láhev vína, co s tím? Don Bosco řekl, že se zatím nedá sáhnout k radikálnímu opatření, ale je třeba se nad tím zamyslet.

V Barberisově Kronice máme řadu případů noviců toho roku, o kterých jednal s Donem Boskem a zaznamenal, co on k případu řekl. Tak jeden trousil mezi spolunovici, že se rozhodl vrátit se domů. Don Bosco: „Řekni mu, aby tak učinil co nejdříve, že mu ponechávám svobodu. Ovšem, dokud bude v domě, ať si dá zámek na pusu a nic druhým nepovídá, protože jinak bych ho musel vyloučit. Jezuiti jsou v té věci přísní. Když někdo odchází, už mu nedovolí, aby s druhými volně mluvil. Ti by se ho jistě ptali, proč odchází a on by jistě nedával vinu sobě, ale jiným. Z toho by mohlo vzniknout jen zlo.“ V případě toho novice zde byla okolnost, že ho doma čekaly pohoršlivé poměry, pro které neměl kam jít. Don Bosco na to, že to dobře ví, ale dotčený mu napsal dopis, ve kterém si klade podmínku pro své

setrvání v Oratoři. „To přece nejde, to by si každý poroučel a my bychom měli svázané ruce.“ Don Barberis uvedl, že dotčený by byl ochoten zůstat v Oratoři, dodělat si studia a pak by to vynahradil tím, že by asistoval pro hochy. Don Bosco nechťel o tom ani slyšet. Nic takového, už proto ne, že v zmíněném dopise měl dotčený výhrady proti donu Ruovi. Don Barberis ještě podotkl, že dotčený má v úmyslu odejít do semináře a odvolává se na Dona Boska, že prý mu radil vzít na sebe duchovenské roucho. Don Bosco řekl: „To ano, doporučil jsem mu to, ale také jsem mu řekl, že u nás by byl v prostředí čistém, kde by neměl příležitost k zlému. Také jsem mu řekl, že mu nedoporučím stát se diecézním knězem.“

Na přetřes přišel problém jiného novice, který měl uzavřenou povahu, těžko se otvíral představeným a nevypadalo to, že by měl salesiánskou povahu. „Když je to tak, není pro nás,“ řekl Don Bosco.

Třetí novic přišel přímo za Donem Boskem a že prý požádal o přijetí do kongregace bez toho, že by znal jejího ducha. Teprve teď si to uvědomil, a rozhodl se odejít jinam. Má k tomu i ten důvod, že mu zemřel otec a není, kdo by se postaral o jeho bratra. Šel by tedy do semináře. Don Bosco mu řekl, že může odejít, ale ať nikde neříká, co řekl jemu, znamenalo by to, že je úplná naivka, když vstupoval do něčeho, co vůbec neznal. Znamenalo by to také, že je hloupý i Don Bosco, když ho naslepo přijal. Hoch zůstal bez řeči a brzy odešel z noviciátu.

Další byl případ novice, který se nechoval moc dobře, ale jevil se zbožný. K přijímání chodil s neobyčejnou horlivostí. Don Bosco řekl, že časté přistupování ke stolu Páně ještě nesvědčí o zvláštní zbožnosti. Je také možno přijímat a přítomnit srdce prázdné a přijímat bez užitku.

Jiný případ. Jeden novic žádal mermomocí, aby byl dispensován od jistých literárních studií. Magistr mu řekl své ne, ale on tvrdošijně stál na svém požadavku. Smí novicmistr zavřít jedno oko nad takovým jednáním? Don Bosco řekl, že ne. Jedná-li tak v době zkoušky, co teprve bude, až bude mít sliby? Bude si dělat, co bude chtít. Pak bude třeba buď ho tak nechat, nebo ho poslat pryč.

Don Barberis uváděl, že některý novic začal s velkým nadšením, ale pomalu ochladl, až všeho nechal. Jiný naopak začal bez zvláštní horlivosti, měl spíše pověst člověka vlažného nebo jen průměrného, ale pak se rozkýval a stal se nadějným. Don Bosco souhlasil. Je to tak. Není dobré příliš jásat, když je někdo samé nadšení. Jde o vytrvalost! Lepší jsou typy klidnější, lidé, kterým dost dlouho trvá, než zaberou, ale pak zaberou doopravdy a pomalu se propracují. Nikdo je nezastaví. Je třeba vážit si každého hochy, který je vytrvalý v dobrém, i když zrovna nehoří. Don Barberis k tomu poznamenal, že v minulých letech byli hoši, kteří nejevili jako chovanci známky horlivosti, takže byly námitky proti jejich přijetí do noviciátu. Don Bosco na to řekl, že je třeba vzít do úvahy, že ne jeden z nich byl chudý a jinde by neuspěl. U nás měl všechno, co potřeboval. Z domova byl zvyklý nenáročnosti a to silně ovlivnilo jeho rozhodnutí. Ale krok za krokem se probudil a začal růst. Dnes pracuje dobře. S takovými je třeba jednat vlídně, aby se neznechutili a aby neměli důvod k odchodu. Je třeba také dělat rozdíl mezi dospělými a mladšími hochy. Dospělí jsou už hotoví lidé a těžko se mění. Mladí snadněji mění chování. Teď mají nějakou malou vášeň, podléhají různým vlivům, mají bujnou

fantazii a snadno se nerozvázně rozhodnou. Když zůstanou a kaprice je přejdou, mohou vykonat hodně dobrého.

Don Barberis se také zmínil, že pan prefekt upomínal rodiče jednoho novice, aby zaplatili dluh z přednoviciátní doby. Dokonce pohrozil, že novic půjde domů. Don Bosco řekl, že tak se nesmí jednat. Prefektovi vzkázal, aby podruhé nic takového rodičům nepsal.

Světki leželo na srdci hodně zdraví noviců. Řekl magistrovi, že blízko Supergy jedna paní dává salesiánům k dispozici svou vilku. Bylo by dobré, kdyby novici o čtvrtcích prožili den tam. Prospělo by jim to na zdraví a viděli by, že se o ně kongregace stará.

Krátce na to se ptal novicmistr, zda může pustit novice navštívit těžce nemocného dědečka. Rodina o to moc stojí.

15 Spolubratři

Kromě noviců měl Don Bosco v domě ještě salesiány koadjutory, kleriky – studenty filosofie a teologie, a kněze. Musel se věnovat i jejich výchově a upevnění v povolání.

Salesiánů laiků – koadjutorů bylo v Oratoři v roce 1875 27. Bohužel nemáme o nich mnoho zpráv a tak se spokojíme aspoň s nějakými momentkami. V salesiánském světě byl kolem Don Boskovy beatifikace slavný maestro Dogliani, hudební skladatel a sbormistr Oratoře, světová kapacita. Od něho jsou tyto vzpomínky: Jako mladý koadjutor provázel Dona Boska na nějaké cestě. Málem jim ujel vlak. Světec ho pobízel: „Utíkej, Dogliani, kup dva lístky.“ „Druhou nebo první třídu?“ „Třetí, vždy třetí.“ Dopadlo to dobře, nečekaně dobře. Průvodčí, který pomáhal Donu Boskovi nastoupit, je oba posadil do první třídy. Don Bosco se smál: „Vidíš, Dogliani! Kdybychom měli lístek do druhé, byl by nás nechal v druhé. Tak jsme měli tu čest přejít do první.“ Jindy opět provázel Dona Boska, ale běda! Ztratil jeho tašku. Don Bosco zůstal klidný. „Nic si z toho nedělej. Je mi líto jen nějakých papírů, ale to nic.“ Pak se přihrnul nějaký pán a ztracenou tašku Doglianimu odevzdal.

V Oratoři byl kuchařem nějaký Gaia, koadjutor, rázovitý člověk. Jednou přišel Don Bosco do jídelny po zpovídání dosti pozdě a Dogliani, který měl na starosti jídelnu, objednal pro něho večeři. Byla studená. Dogliani řekl Gaiovi: „Přece je pro Dona Boska...“ A Gaia s klidem: „Don Bosco je člověk jako my.“ Slyšel to klerik Cassinis a nedovedl se zdržet, aby to neřekl světki. Ten s klidem odušil: „Má pravdu, jsem také jenom člověk.“ Chudák Gaia, začal být později podivínem a projevila se u něho duševní porucha, pro kterou musel být umístěn v ústavu pro choromyslné.

Don Bosco stál o to, aby měl tyto laické pomocníky kolem sebe. Byla jich celá škála, od lidí, kteří vynikli svými schopnostmi nad kněze, až po takové, kteří konali zcela skromné práce. Ale dovedl si je zformovat a navázat na sebe a na salesiánské dílo. Každý z nich cítil, že má o něj zájem a že s ním jedná jako s plnoprávným členem své společnosti. Zmíněný don Vespignany, který přišel k Donu Boskovi už jako mladý kněz, vzpomínal, jak na něho zapůsobili koadjutoři v Alassiu. Navenek to byli lidé jako ti na ulici, ale viděl je konat pobožnosti spolu s hochy a se salesiány v klerikách s takovou zbožností, že to udivovalo. Ředitel don Cerruti mu řekl: „Vidíte, tito koadjutoři nás zahanbují svou zbožnou přítomností. My kněží se musíme před nimi někdy červenat.“ Malou ukázkou důvěry, kterou Don Bosco prokazoval svým koadjutorům, skýtá kratičký dopis, který

Don Bosco souhlasil. Řekl, že jinak by v hochu zůstal špatný dojem, že jsme nelidští, když nedovolíme, aby se náš člen rozloučil s umírajícím.

Don Barberis si stěžoval na jednoho novice, že je líný, neposlušný a také vlažný. Don Bosco byl toho mínění, aby ho propustil. Na takových lidech nemá kongregace zájem. Ale ať mu napřed domluví. Neměl to srdce posílat lehce pryč ty, kdo se hlásili do jeho služeb. Přitom počítal se ztrátami. Říkal, že ze sta noviců asi deset odejde během noviciátu a dalších deset během tříletých slibů, ostatní zůstanou. Roku 1875 zemřel jeden z noviců ve svém rodišti. Jmenoval se Defendente Barberis. Byl to hoch andělských mravů. Bylo mu dvacet let.

napsal koadjutorovi Mussovi, který později působil v Argentíně padesát roků jako ševcovský mistr. Psal mu: „Můj drahý Bernarde Musso, potřebuji moc modlitby tvé i tvých kamarádů. Vyhledej mi mezi svými přáteli všechny, kteří by byli ochotni pomáhat mi a vem je s sebou ke svatostánku a doporučte Pánu mé potřeby. Až se vrátím do Turína, řekneš mi jejich jména a já jim všem dám něco pěkného na památku. Tvůj oddaný přítel kněz Jan Bosco.“

V tom roce 1875 odešli na věčnost dva spolubratři koadjutoři: Antonín Lantieri a Jakub Para. Lantieri byl dříve pastýřem ovcí. Jednou, když hledal ovečku, uklouzl a spadl do propasti. Taktak že stačil zavolat: „Ježíši, Maria, pomozte!“, a slíbit, že svůj život zasvětil zcela jejich službě. V roce 1871 přišel do Oratoře, Don Bosco ho poslal do ústavu v Marassi, kde prožil rok noviciátu, pak přešel ze zdravotních důvodů do Turína a dělal kostelníka v kostele Panny Marie Pomocnice. Nemoc se zhoršila a on zemřel. Všichni ho měli rádi pro jeho klid, zbožnost a krajní obětavost. Zemřel záviděníhodnou smrtí. Para byl už doma hodný a zbožný. Pracoval na poli, ale dostal se do Turína k Donu Boskovi, který mu dovolil studovat. Pak bylo třeba poslat do Borgo San Martino někoho za vrátného. Šel tam on a v té funkci setrval do smrti. Denně vstával o páté. Jednou šel na poštu vyzvednout dopisy a tam jim řekl, že přichází naposled. Doma si vykonal svatou zpověď, přijal Tělo Páně a prosil pana ředitele, aby Donu Boskovi poděkoval, že mu dovolil složit řeholní sliby mimořádně brzy. Jistě prý věděl, že má zemřít. I on zemřel záviděníhodnou smrtí. Don Bosco dovedl z docela obyčejných lidí vytvořit bezmála světce.

Se stejnou pozorností sledoval Don Bosco hochy, kteří šli cestou kněžství. Vypravoval salesiánský misionář don Nai, že mu světec jednou položil otázku: „Nechtěl bys udělat s Donem Boskem smlouvu?“ „Jakou smlouvu?“ ptal se hoch. „Řeknu ti to za týden.“ Při další týdenní svaté zpovědi se Nai ptal Dona Boska, o jaké smlouvě hovořil. „Jdi k donu Ruovi a on ti to poví.“ Nai šel a don Rua mu místo odpovědi řekl, aby ve čtvrtek večer přišel na určitou hodinu do kostela svatého Františka Saleského. Hoch tam šel a ocitl se mezi několika spolužáky, kteří byli pozváni stejně jako on. Tak začala jeho salesiánská kariéra. Naiovi Don Bosco jednou řekl, že zná celou jeho budoucnost. Řekl mu také, jak bude probíhat jeho život. V roce 1930 jako pětasedmdesátiletý Nai byl ochoten potvrdit přísahou, že všechno, co mu Don Bosco řekl, se stalo.

U kleriků Donu Boskovi velmi záleželo na studiu filosofie a bedlivě sledoval, jak se učí. Říkal: „Ať mají profesori trpělivost, ať se hodně snižují k schopnostem žáků. Ať se nepouštějí do velkých rozkladů. Není třeba dělat učené disertace, ale vysvětlovat text slovo vedle slova.“ Hlavní profesor filosofie don Bertello asi nebyl moc nadšen svými žáky, když mu Don Bosco psal dopis s těmito radami: „Považuj své žáky za své bratry. Laskavost, pochopení a ohled, to jsou klíče k srdci. Nechávej je učit se jen tolik, kolik mohou a nic víc. Aby četli a rozuměli textu knihy bez velikých odbočování. Často je vyvolávat, žádat, aby vysvětlili, číst, číst a zase vysvětlovat. Stále povzbuzovat a nikdy nesrážet. Pokud možno pochválit a nikým nepohrdat leda když by bylo třeba někoho potrestat.“

Pokud šlo o zkoušky, Don Bosco potřeboval profesory s legálními tituly a měl kleriky k tomu, aby si udělali maturitu. Ovšem šlo mu o kongregaci, o její prospěch a ne o prospěch jednotlivce. K maturitě se mají posílat jen lidé schopní, perspektivní a pokud možno mladí. Starším a méně schopným se má pomáhat, aby vystudovali snadněji, třeba bez vedlejších předmětů, aby mohli co nejdříve dosáhnout kněžství. Potřebujeme také hodně lidí na asistenci, do prefektury a k jiným účelům. Aby zajistil klerikům výchovu v církevním cítění, opatroval jim dobré kněze z Turína, například skvělého kanovníka Marenga, který ochotně prokazoval Oratoři tuto službu.

Opět z poznámek dona Vespignaniho: Jednou byl svědkem důležitého rozhovoru. Právě o něčem rozprávěl s Donem Boskem, když tu se přiblížil don Barberis se seznamem těch, kteří měli přijmout podjáhenské svěcení. Don Bosco četl seznam kandidátů a dal najevo překvapení. Nebyla tam jména některých, kteří byli už u konce studií a měli dobré chování. Don Barberis velmi jemně vysvětloval: „Jsou připraveni, ale vyučují a modlitba breviáře by jim vzala hodně času...“ Don Bosco ho nenechal dokončit a hned vysvětloval, jaký prospěch mohou mít dotyční právě z breviáře. Mluvit o ztrátě času není správné. Vždyť breviář je pro klerika vyššího stupně pravý poklad.

V červenci 1875 světec zařídil pro kleriky letní prázdniny. Vznešená paní Eurosia Monti mu nabídla za Pádem v kopcích vilu. Ovšem byla malá a mohlo tam současně bydlet jen 15 lidí. Nic nevadilo, zařídilo se to tak, že se klerici střídali po čtrnácti dnech, vždy čtrnáct jich tam šlo. Donu Barberisovi, který měl na starosti formaci, dal písemné instrukce a klerikům věnoval po závěrečných zkouškách 6. července zvláštní konferenci o prázdninách vůbec a o jejich negativním vlivu na výchovu, dále o prázdninách salesiánských, jak by měly vypadat, aby přinášely prospěch. To mu dalo příležitost znovu probrat důležité téma o povolání a jeho zkouškách.

Don Boskovi klerici byli nadějí kongregace, ale byli stále ohroženi. Zrovna na poslední den roku dopadla na Oratoř další bomba, vyslaná z ordinariátu, kde se zase tvrdě vyžadovalo, aby nebyl nikdo přijímán bez vědomí a dovolení arcibiskupa. Byly to věci už nechutné, které braly našemu světcovi spánek a kalily mu náladu. Odpověď na ordinariátní přípis napsal Don Boskův zástupce don Rua. I on psal se světeckým klidem, jak to dosvědčuje závěr listu: „Vidím, že jsem se hodně rozepsal, ale doufám, že mi promínete tento výlev srdce. Ujišťuji Vás, že salesiáni nic neubrali na úctě vůči Vaší Excelenci, ani když jste byl obyčejným kanovníkem v tomto městě, ani když jste se stal biskupem

saluzským, ani když Boží Prozřetelnost zařídila, abyste se stal naším arcibiskupem.“

Ještě pár slov o salesiánech kněžích. Podle katalogu jich nebylo mnoho, ano, bylo jich velmi málo. Nic divného, že si jednou don Cagliero dovolil s Donem Boskem vést určitou polemiku na téma „U nás je to tak. Když dáte vysvětit někoho na kněze, hned mu najdete práci za dva. Když jsou dva vysvěceni pro Oratoř, jistě pošlete tři do jiných ústavů. Teď jich bude vysvěceno jedenáct, ale otevře se dům v Americe a dům pro pozdní povolání. A to se ještě neví, co se vymyslí, aby z těch jedenácti třeba osm muselo ještě počkat. A tak dobrou noc, tak je to vždycky, čeká nás temnější noc, než byla ta předtím. Ale mně je to jedno. Já uteču do Ameriky a uvidíme, jestli se něco změní.“ Don Bosco klidně poslouchal a klidně odpovídal. Cagliero bouřil a on se usmíval. Znali se a chápali se. Byla zde důvěra.

Na tomto místě autor Memorií don Ceria prohlašuje, že dokud bude naživu a bude vydávat Don Boskovy Paměti, bude uveřejňovat také různé momentky ze života světce a jeho názory pro poučení budoucích, i kdyby to byly jen drobtý. Budeme se o to snažit i my, pokud to dovolí rozsah našeho psaní.

Mezi těmi několika, kteří přišli do kongregace už jako hotoví kněží, vynikal zvláště don Guanella. Byl ředitelem oratoře svatého Aloise a Don Bosco mu jednou dal tuto radu pro kázání: „Chcete-li upoutat děti při kázání, musíte užívat hodně příkladů, obrazů, podobenství, ale co je nejdůležitější, je třeba vyprávět hodně podrobně. To upoutá a děti pak sledují vypravování s napětím, jak to dopadne.“

Jiné poučení Dona Boska nám zachoval don Costamagna, pozdější biskup v Jižní Americe. Don Bosco mu před duchovními cvičeními v různých ústavech kladl jako kazateli na srdce, aby hodně mluvil o zlém účinku špatných řečí. Může klidně říkat, že Don Bosco četl mnoho knih, a už si nepamatuje jejich obsah. Ale jednou, když měl sedm let, mu řekl kamarád škaredé slovo, a to se mu vrylo do paměti a už nikdy je nezapomněl. Občas mu je sám Dábel připomene, aby ho pokoušel, ačkoliv má Don Bosco už šedesát roků.

V témže roce hovořil Don Bosco cestou v kočáře s donem Alberou, ředitelem ze Sampierdareny. Řekl na téma duchovního vedení mládeže: „Jak je to těžké! Mám teď šedesát let a uvědomuji si, jaké mám těžkosti ze zpovídáním hochů. A přece jsem dostal tolik světla!“

Náš světec byl hodně liberální v pověřování mladých kněží vedoucími funkcemi. Říkal, že sice nejsou na ně připraveni, ale časem se vypracují. Ale když šlo o duchovní působení, nebyl ani trochu lehkomyšlný. Tak byl v roce 1875 vysvěcen na kněze jeden, kterého přidělil donu Dalmazzovi do koleje na Valsalice. Dotyčný se rychle vypracovával na úspěšného kazatele. Světec se to dověděl a ptal se ředitele, jak káže. Prý skvěle, strhává, zvládá řečnické umění, má obrazotvornost, příjemný hlas, snad je to jen trochu strojené... Don Bosco nebyl nadšen a řekl: „Tak mu na několik roků zakážeš kázat. Mně jde o to, jestli káže tak, aby obracel duše.“

Vůči kněžím užíval někdy způsobů, které jímalý srdce. Donu Lemoyneovi jednou otevřel skříň a řekl mu: Vezmi si nějaké peníze, kolik chceš.“ On nechtěl, nač by je bral, nic nepotřebuje. „Ale jen si vezmi, nechci abys byl závislý na prefektovi. Někdy potřebuješ něco zaplatit, aby se o tom nevědělo.“ Donu Barberisovi řekl jednou v důvěrné chvíli: „Ty budeš vždycky Don Boskovým velikým přítelem. Budeš

oporou mého stáří. Podívej se. Don Bosco některé věci jen načrtává, jako by psal nanečisto. Bude vaším úkolem vylepšit to. Teď je to v zárodku, ale sám vidíš, kolik věcí se vylepšilo za tu dobu, co jsi přišel do Oratoře, ať se to týká hmotných věcí nebo pořádku, kázně a tak dále.“ Jindy mu řekl: „Co je naše Oratoř v porovnání se světem? Takový malý bezvýznamný atom. A kolik nám dá zabrat. My odtud chceme rozesílat lidi tam a tam. Jaká je to síla lidského ducha a jak veliká je Boží dobrota!“

16 Audience – pohostinnost – návštěvníci

Jsme stále ještě v tématu „Oratoř“. Ustavičné návštěvy vnášely do života hlavního salesiánského domu ustavičný vruch. Co bylo nového v tomto smyslu v roce 1875?

Pro Dona Boska byly návštěvy snad největší a přitom neustálou příležitostí k sebezáporu. V posledních třiceti letech života se tento sebezápor neustále stupňoval. O takovém svátku Panny Marie Pomocnice vrcholil, protože s ním chtěl každý promluvit, mnozí jen tak, aby mohli říci, že s ním mluvili. Už byl na smrt utahán, ale lidé s ním neměli uznání. Kolik jich řeklo: „Nevadí, že nemáte čas, já se zdržím v Turině, abych si s vámi mohl v klidu pohovořit.“ Vtíravost lidí vedla i k narušování rytmu domu. Tak jednou Don Bosco pozdě večer po několikahodinovém zpovídání přišel do jídelny, když tam vtrhly dvě boloňské dámy, že prý s ním musí mluvit. Don Bosco vyjádřil podivení, že přicházejí tak pozdě a ptal se jich, nemyslí-li, že porušily klauzuru a upadly do církevního trestu. Vymluvily se, že prý je vpusť na dvůr don Rua.

V červnu 1875 prošlo Oratoří mnoho lidí a ne nakrátko. Ty dvě paní přijely s nějakým panem Lanzarinim, u kterého Don Bosco byl hostem, když se vracel z Říma, ale který si to nyní vybral tím, že se ubytoval v Oratoři na celý měsíc. V téže době bydleli v Oratoři jeden Žid, nedávno obrácený na křesťanství, jeden pětadvacetiletý Angličan, který se přišel přiučit latině, protože se chtěl stát knězem, dále nějaký švédský mladík, protestant, který se připravoval na křest, jeden Francouz, který po špatném životě se u Dona Boska zpovídal a teď chtěl zůstat nějaký čas v Oratoři, případně navždy. Tři dny se zdrželi tři cizinci: jeden ze Sicílie, druhý kanovník z Alassia na návštěvě u nemocného chovance, jeho příbuzného, třetí nějaký farář. Přenocovalo tam také deset kněží cestou do Paray le Monial. Dvacet dní pobyl u salesiánů kněz z Modeny, který dělal v Turině doktorát. Oratoř se někdy podobala přístavu, kde se to hemží všelijakými lidmi. S tím modenským knězem měl Don Bosco rozhovor, ve kterém mluvil o svých stycích se svobodnými zednáři. Vyprávěl o Cavourovi, jak ho tento mermomocí zval na oběd, kdykoliv Don Bosco něco od něho potřeboval. Mluvílo se také o Viglianim, o Rattazzim a o jiných mužích italské politiky.

Do Oratoře přicházelo mnoho církevních osobností. Přijel nějaký misionář z Asie – nedochovalo se jeho jméno, přijel arcibiskup z Calcutty. Zastavil se biskup ze Susy, nocoval v Oratoři biskup z Pavie, Parocchi, který se později stal kardinálem vikáře Jeho Svatosti. Tato návštěva zanechala za sebou nelibý zvuk. Jeden z turínských kanovníků Colomiatti svědčil později v Don Boskově procesu, že prý mu kardinál Parocchi jednou řekl, že ho Don Bosco při té návštěvě urazil. Prý se ho ptal, zda přišel k němu pro radu. Parocchi své city vyjádřil takto: „Urazilo mě to. Je pravda, byl jsem mladší, ale byl jsem biskup, měl jsem milost plnosti

Don Bosco byl opravdu svatý. Don Karel Ghivarello, v té době rádce hlavní kapituly, byl muž málomluvný, který se znamenitě vyznamenal v mechanice, ale stejně dovedl rozumět i lidským duším. I on byl zvláštním typem, formovaným Donem Boskem. Vzal si do hlavy, že bude Dona Boska sledovat krok za krokem a pečlivě vážit všechna jeho slova a činy, jestli na něm zpozoruje něco nedokonalého, chybného. Měsíc ho špehoval a nakonec řekl donu Naiovi, že na něm opravdu nenašel nic, co by se dalo nazvat chybou.

kněžství. Spíš já jsem mohl radit jemu a ne on mně.“ Ať to bylo jakkoliv, jak známe Dona Boska, nikdy se nestavěl do pózy moudrého, který uděluje rady, ale není vyloučeno, že ve své prostotě a v neznalosti člověka, prohodil něco žertem, co zmíněný vzal za urážku na cti.

Den 5. července přinesl do Oratoře velký rozruch. Během oběda přišel do jídelny hochů jeden představený a dal rozkaz jít po obědě do ložnice, očistit si boty, obléci se svátečně, muzikanti měli mít zkoušku, měl se přezpívat hymnus, kde bylo původně „Ať žije Don Bosco“, teď se mělo zpívat „Ať žije Josef“. Nikdo nevěděl, kdo to přijde, ale všechno vypadalo, jako by měl přijít zrovna papež nebo král. Napětí rostlo od hodiny k hodině. Konečně před čtvrtou přišel nějaký vysoký pán s cylindrem, provázený třemi mladými lidmi. Don Bosco ho provodil po různých místnostech, hlavně po studovnách a dílnách, hrálo se a zpívalo k počtě neznámého a pořád se nevědělo, kdo to je. Pak Don Bosco provázel hosta ke kočáru, chtěl přisednout z levé strany, ale neznámý mu poručil, aby si sedl po jeho pravé ruce a nedovolil mu ani, aby seděl s hlavou nepokrytou kloboukem. Don Bosco neznámého provázel po Turině a ukazoval mu památnosti města. Byli také na hřbitově. Teprve po odjezdu neznámého na druhý den, který Don Bosco zase strávil v jeho společnosti, tajemství skončilo a všichni se dověděli, že to byl kardinál Berardi z Říma, vzácný ochránce Dona Boska a jeho mladičké společnosti. Přijel, aby se na vlastní oči přesvědčil o úrovni Don Boskových domů a o jeho chlapcích. Dva z těch mladých jeho průvodců byli dva jeho synovci, třetí byl také synovec, ten, kterého Don Bosco už skoro umírajícího zázračně uzdravil. Kardinál sám přijel jen v civilu, zachováváje přísné inkognito.

Ještě jedna slavná návštěva počila toho roku na svátek Nanebevzetí Panny Marie Oratoř. V Casal Monferrato kázali duchovní cvičení biskup Scotton a kanovník Josef Sarto. Casalský biskup je přiměl k návštěvě Turína a hlavně Don Boskovy Oratoře. Oba přijeli do Oratoře onoho svátečního rána. Don Bosco je pozval na oběd a oni přijali. Toho dne se poprvé slavily v Oratoři Don Boskovy narozeniny.

Don Bosco se totiž až do své smrti domníval, že se narodil na svátek Nanebevzetí Panny Marie a teprve po smrti se zjistilo, že se narodil o den později. Oběd musel být velmi skromný, protože hosté, když opustili odpoledne Oratoř, šli se dojíst do nějakého hostince. Kanovník Sarto se pak stal papežem – svatým Piem X. Tento pak často vzpomínal, jak chudě se jedlo u Dona Boska. Vzpomínal také, jak mu Don Bosco předvedl poslušnost svých hochů. Zavolal si jednoho, dal mu do ruky sklenici a řekl mu, aby rozevřel ruku. On tak učinil a sklenice padla na zem. Všichni se zasmáli, jen hoch se klidně díval donu Boskovi do očí, jako by čekal jeho další rozkazy.

17 V mimoturínských kolejích

V této kapitole si uděláme procházku po salesiánských kolejích. Don Bosco s nimi vedl stále čilou korespondenci a nejméně dvakrát do roka každou navštívil vždy na několik dní osobně. Dbal, aby se všude zachovávala jednota ducha. Všude horlivě zpovídal hochy a oni už na něho dychtivě čekali a rádi mu otvírali svá srdce. Vždycky přijal na audienci také každého salesiána zvlášť. Každý večer si vyhradoval večerní slovíčko ke komunitě.

V roce 1875 hrozila válka proti salesiánským domům v Ligursku. Ředitel Francesia dostal avízo od poslance Bossilho, který psal: „Nad Varazzem se stahuje bouře, ale asi zasáhne i Alassio.“ Ale byly náznaky, že to bude podobné i v Sampierdareně. Než člověk míní, Pán Bůh mění. Všude byli na radnici lidé nepřátelští všemu náboženskému, ale mezi nimi byli naopak i takoví, kteří měli k náboženství úctu a ulamovali hroty nepřátelským projevům. Dokonce sám arcinepřítel kněží, vůdce revolucionářů Josef Garibaldi, který vedl útok proti papežskému Římu, na Dona Boska nedal dopustit. Říkal, že to je jediný dobrý kněz v Itálii. Pravda, takové výroky zarmucovaly tolik jiných poctivých kněží, ale také se stavěla otázka, proč tento člověk měl sympatie k našemu světcovi. Bylo to pro jeho naprosto evangelní postoj ve všech otázkách a hlavně pro jeho sociální citění, které bylo všeobecně známé. Garibaldi mu neuniklo ani Don Boskovo vlastenecké smýšlení a jeho loajálnost k vládnoucím osobnostem bez podlézání a pochlebování. Bylo i Garibaldiho zásluhou, že mraky nad salesiánským dílem v Ligursku se rozptýlily, takže neuškodily.

Ve Varazze ulovil Don Bosco jedno dobré povolání. V páté třídě gymnázia tam studoval František Ghigliotto. V roce 1869 při četbě životopisů svatých prosil Pána Boha, aby se směl setkat s nějakým svatým. Bůh mu vyplnil prosbu. Přijel Don Bosco a don Tomatis vyzval své žáky, kdo by chtěl s Donem Boskem mluvit, aby šel k němu. Někteří šli, ale Ghigliotto jen postával přede dveřmi a netroufal si jít dovnitř. Tu ho kterýsi spolužák jednoduše strčil do Don Boskova pokoje a zabouchl za ním dveře. Don Bosco se na hochu podíval a ptal se, kdo je a co chce. On že chodí do páté třídy a přišel se s ním poradit. Don Bosco hned rezolutně: „Dobrá. Dáš se mně a já tě dám Pánu Bohu.“ Pak si ho posadil na sofa, vytáhl zápisník a napsal si jeho jméno. Hoch byl překvapen a nevěděl, co by řekl. Světec pokračoval: „Za dva měsíce mi napišeš dopis do Turína. Byl bych rád, kdybys prožil jeden týden u mne. Bude-li se ti líbit, zůstaneš, nebude-li se ti líbit, vrátíš se domů. Udělej, jak uznáš za

18 Podzimní konference

Všechno, co se dalo v salesiánské společnosti po definitivním schválení stanov v roce 1874, nás nesmírně zajímá, protože tam jsou základy salesiánské tradice, na které budou stavět další generace. Don Bosco si dával velice záležet, aby jeho duch byl ve všem jasně zakotven a aby se názory salesiánů sjednotily kolem zásad, uložených ve stanovách a které on dodatečně formuloval ještě slovy i skutky.

Porady čelných osobností v kongregaci se staly pravidelnými a co je zajímavé, Don Bosco je nechával vést svým zástupcem, blahoslaveným Michalem Ruou, a obyčejně přicházel až k závěru osobně. Na druhé straně byly konference vedeny tak, že se volně diskutovalo, věci se nechávaly

vhodné. Když mi nebudeš chtít napsat, také tak. Máš plnou svobodu.“ Ghigliotto na konci školního roku požádal rodiče, aby směl jet do Turína a oni mu to dovolili. Horší bylo s dalším. Hoch se rozhodl zůstat u Dona Boska a nevrátit se domů. Matka o všem věděla, jen otec byl jiného ražení a psal chlapci, aby se vrátil hned domů. Ten šel za Donem Boskem a Don Bosco mu dal radu, aby odepsal: „Kdo se má dobře, nespěchá pryč“ a aby žádal o dovolení zůstat ještě do konce roku. To však nenapsal, že už přijal duchovní roucho a rozhodl se stát knězem. Tak to šlo po celý rok a na konci roku bylo třeba zase bojovat. Zemřel mu dědeček a on jel na pohřeb. Otec se nechal uprosit a nakonec svolil, aby se vrátil. Jen pan probošt dělal všechno, aby přiměl hocha odejít do semináře. Ale slyšel jasnou odpověď: „Než bych opustil Dona Boska, to bych se stal raději obchodníkem. Do semináře nemám chuť jít.“

Ligurský dům v Sampierdareně se ocitl v peněžní tísní. Don Bosco jej nenechal utonout, ale rozvinul prosebnou akci, která pomohla dílo udržet a pevně zakotvit. Sám papež Pius IX. poslal 2 000 lir a jelikož katolický list akci podepřel, do dvou roků tam stál veliký dobročinný ústav. V něm byly mimo truhlářské, krejčovské a obuvnické dílny ještě knihvazačská, zámečnická dílna a tiskárna. Na 200 hochů tam našlo přípravu na slušný život a celý dům v dalších letech se ještě dále zvelebil a rozšířil.

O koleji na Valsalice z toho roku mnoho nevíme, leda, že byla další ostuda s biřmováním tamních chovanců. Biřmování mělo být na svatého Aloise, patrona studující mládeže. Představení prosili monsignora arcibiskupa, aby přijel sám, ale ten nemohl – byl nebo měl být mimo Turín. Prosil tedy, aby dal dovolení biřmovat biskupovi ze Susy. Povolení přišlo, biskup biřmoval a vrátil se spokojen domů, ale pak přišla další sprcha. Pan arcibiskup se dověděl, že představení se předem ptali v Suse, zda by byl ochoten přijít, dostane-li dovolení, a bylo zase zle. Byla zde nová urážka arcipastýře. Salesiáni neměli vyjednávat za jeho zády. Z první ruky to dostal suský biskup, kterému monsignor Gastaldi napsal dlouhý dopis s uvedením předpisů, které byly porušeny neposlušným zakladatelem nové kongregace a jeho kněžími. Jak málo je třeba ke vzružení polemiky, když se čeká na každou sebemenší příležitost?

Don Ceria končí tuto kapitolu povzdechem: „Kdyby se byla ve všech ústavech vedla řádně kronika, kolik krásných ponaučení bychom tam našli. Těžko se píše, když nejsou souvislé dokumenty a mnohde jsou značné mezery!“

otevřené a žádalo se, aby Don Bosco sám řekl ke všemu své „tak a tak“.

Umístíme do této kapitoly problémy diskutované na konferenci, která probíhala v Lanzu od 18. do 26. září během duchovních cvičení. Členové hlavní rady tam byli tři dny před jejich začátkem a porady probíhaly ještě během duchovních cvičení. Nepovažovalo se to za porušení exercičního klidu. Členové rady dělali exercicie s ostatními spolubratry do všech podrobností. Přednášky byly celkem čtyři: ráno a večer byla asketická rozjímání, dopoledne a odpoledne praktické instrukce na témata praktického salesiánského života. Kapituláři na rozdíl od ostatních, kteří měli ústraní, šli vždy po instrukci zvlášť a jednu hodinu s rozvázanými

jazyky promýšleli témata, týkající se praktického života, takže měli na odpočinek myslit málo času, zato tím větší osobní užitek. Prožívali problémy díla do hloubky. Na prvním místě bylo třeba provést určité změny ve funkcích. Bylo třeba uvolnit z funkce generálního ekonoma dona Angela Savia, který potřeboval řídit práce v Alassiu, a nebyla to záležitost krátkého času. Do úvahy pro ten úřad přicházeli don Chiala, don Bodrato a don Fagnano. Rada se rozhodla navrhnout Donu Boskovi Bodrata. Dále: Don Rua byl nejen zástupcem Dona Boska jako generální prefekt, ale byl i viceředitelem Oratoře jako takové. Bylo usneseno navrhnout na tento úřad dona Lazzeru, aby byl don Rua volnějším. Konečně za třetí: už bylo stanoveno, že misionáře do Argentiny povede don Cagliero, který byl generálním katechetou, to je – měl na starosti duchovní život v kongregaci. Kdo ho zastoupí? Nejvíce se na to hodil don Bonetti. Ve všech třech případech bylo poslední slovo vymezeno Donu Boskovi.

Vznikla zde nová otázka. Kongregace měla už několik domů – kolejí, kde bylo nutno řídit se státními studijními programy. Ale tím se otvírala cesta k diferenciaci, která mohla mít za následek, že různé ústavy budou vést různý život a že zde nebude jednota ani základní. Nebylo by dobré, aby měl někdo v kongregaci funkci jakéhosi školního inspektora? Měl by přehled a mohl by zajišťovat uniformitu. Trochu to dělal v minulosti don Durando, teď by se zdálo, že má pro to nejlepší předpoklady don Guidazio. Šlo také o to, aby se při studiích chránil zájem vyhledávání duchovních povolání. To patřilo podle stanov k hlavním účelům kongregace. Už jsme viděli, že don Rua jednou vykonal v zastoupení Dona Boska jakousi kanonickou vizitaci v ústavech. Časem snad bude třeba úkoly více specifikovat. Diskuse kolem toho vyvolala rozhovor také kolem terminologie užívané v salesiánských domech. Rádcové se shodovali, že název ředitel se má rezervovat pro hlavu domu a místo duchovní ředitel bude lepší užívat názvu katecheta.

Když bylo vyčerpáno téma nejvyšších úřadů, projednávala se otázka dalšího personálu v domech. Také přišla na přetřes otázka studia teologie, filosofie a gymnázia. Teologii vyučovali v Oratoři v roce 1875 dva diecézní kněží – Molinari a bývalý chovanec Ascanio Savio, ze salesiánů don Barberis, don Bertello a don Paglia. Filosofii učili don Monaterri, don Cipriano, don Barberis, don Paglia a don Guanella. O vyučující tedy nebyla nouze.

Don Bosco se v radě ukázal až koncem druhého sezení. Schválil jmenování dona Lazzeru a dona Bodrata. Don Bosco pak velmi důkladně hovořil o dvou bodech, které považoval za životně důležité pro blaho kongregace.

1. Konat řádně každý měsíc cvičení šťastné smrti, a to podle stanov. Zatím nebylo vše v pořádku. Nejedno spolubratr se nemohl zúčastnit pro nutné zaměstnání. Don Rua navrhl, aby si každý spolubratr sám vybral vhodný den, ale aby ředitel věděl, který a někdo aby si vzal na starost dotýcnému jej připomenout. Novici si měli zvyknout celý den věnovat zbožným cvičením.

2. Don Bosco už vícekrát vyjádřil nelibost, že se dělají zbytečné výlohy. Bylo stanoveno, aby se v případech, kdy nejde o stravu, ošacení a školu, vždy žádalo dovolení Dona Boska, zvláště, když se jedná o zednické práce. Za přítomnosti Dona Boska se konalo také připouštění ke slibům. Don Bosco byl pro to, aby se dovolovalo skládat věčné sliby s velkou blahovůlí. Řekl: „Co se mne týče, já skoro nevidím rozdíl mezi sliby dočasnými a věčnými, protože i věčné je

možno dispensovat, kdykoli dotýcný přestal být vhodným pro kongregaci.“ Kdosi z přítomných namítl, že by snad nebylo dobré veřejně hovořit o možnosti dispensovat od věčných slibů, mohlo by se toho zneužívat. Don Bosco byl opačného mínění, totiž, aby se nikdo nenechal zneklidňovat strachem před složením věčných slibů. Ostatně – řekl – nedispensuje se bez vážného důvodu. A když už by zde byl takový vážný důvod, proč by se nemělo vědět, že v takovém případě je možno dát dispens? – Šestnáct žadatelů bylo připuštěno k věčným, devatenáct k časným slibům.

Světec se ve stejném sezení rozhovořil také o takzvaném rendikontu – dnes se tomu říká „rozhovor s představeným“. Řekl, že je to „hlavní klíč k dobrému chodu domu“. Spolubratr otevře představenému srdce, mohou se odstranit nepořádky, lze spolubratra na všelicos upozornit, bez toho, že by se urazil. Don Bosco předsedal také oběma konferencím 24. září. Jednalo se o ústavních knihovnách, o tom, aby byly do všech ústavních knihoven posílány knihy vydávané salesiánskou tiskárnou. Bylo stanoveno, že dovolenou mohou dát spolubratru jen představení z hlavní rady. O primicích se mluvilo zdrženlivě a bylo řečeno, že novokněz může jít celebrovat do rodiště eventuálně až později, bez veliké slávy. Byla prodiskutována ještě řada dalších, dnes už méně aktuálních záležitostí běžného dne. Snad bude zajímat, že Don Bosco pro starší studenty, kteří studovali gymnázium s ulehčením co do předmětů a omezovali se na latinu a italštinu, pokud šlo o filosofii, nechtěl je trápit latinským textem, ale dal rozkaz, aby se traktáty přeložily do italštiny, a aby se filosofická terminologie dobře vysvětlila. Co se týče lycea na Valsalici, byl proti tomu, aby se najímali cizí profesori. Raději ať se třídy spojí tak, aby bylo možno vystačit s našim personálem. Také rozhodl, aby byl v každém domě katecheta zároveň i zodpovědným představeným kleriků, aby tito nebyli ponecháni sami sobě. Pro nový ústav v Americe proti návrhu hlavní rady rozhodl, že ředitelem tam bude don Fagnano a ne don Ronchail. Měl k tomu jistě své důvody.

Dopoledne 25. září bylo celé věnováno slavnosti skládání slibů. Odpoledne byla porada, kde se rozhodovalo o přijetí kandidátů do noviciátu. Pokud šlo o kleriky, žádal Don Bosco, aby byli kandidáti průhlední a aby vynikli důvěrou k představeným. Také aby byla jejich moralita zcela v pořádku. Když by některý kandidát vázal své rozhodnutí vstoupit mezi salesiány, jestli proti tomu nebudou mít nic rodiče, v tom případě byl pro to, aby raději nezačínali noviciát. Když se o některém říkalo, že je nevyzrálý a lehkomyšlný, takže se ještě neví, zda vytrvá, byl pro to, aby dále platil měsíční stravné, aby snad nešel dál jen z vypočítavosti. Většina noviců totiž byla vydržována zdarma. Šlo také o to, prověřit důvody žádostí o vstup mezi salesiány.

Poslední den podzimního setkání představených v Lanzu četl don Rua v sezení na rozkaz Dona Boska dopis advokáta Michela z francouzské Nizy, kde tento žádal, aby to bylo v Nizze jako v Turíně, to je, aby tam měli salesiáni i Oratoř pro externí mládež. Don Bosco při té příležitosti řekl, že tam zajede a vše prohovoří. Také řekl, že je mu líto, že oratoř je jen v Turíně a v Sampierdareně, kdežto v ostatních domech existuje jen kolej pro interní žáky. Odůvodňuje se to nedostatkem personálu, ale Oratoř a celé dílo vyrostlo z Oratoře pro externí mládež; oratoř by měla být při každém domě. Teprve tehdy by veřejnost viděla, že jsou salesiáni užiteční místu a nezavírají se vůči místu, kde mají

školu. Kde to není opravdu možné, ať se aspoň externí žáci zcela přizpůsobí rozvrhu domu co do účasti na pobožnostech. Hrabě Gazelli nabízel salesiánům nějakou prostornou kapli na Valsalice s přáním, aby se tam zřídila externí oratoř. Don Bosco byl hned pro, ale řekl hraběti, aby si sám řekl panu arcibiskupovi o souhlas a jako podmínku si postavil, že v případě, že by salesiáni museli opustit valsaličskou kolej, externí oratoř bude moci pokračovat. Záležitost zůstala nevyřízena. Na závěr konferencí Don Bosco ještě vyjádřil přání, aby se představení na Valdoku v Oratoři mohli co nejdříve zřeknout funkcí v samotném domě a předat je jiným, a aby se ředitelé domů také zcela vyprostili z práce, která jim brání věnovat se zcela ředitelování, to je řízení díla bez toho, že by dělali všechno sami. Ředitel má práci řídit, pracovat mají druzí. Všichni s ním souhlasili.

Zapamatováníhodné byly i směrnice, které si ředitelé z porad odnášeli do svých domů. Zavedou se v kongregaci také tzv. „listy poslušnosti“, které spolubratři odevzdají ředitelům domů, kam budou posláni. Od té chvíle jim budou zcela podřízeni. Vytisknou se katalogy, kde budou u jmen spolubratřích uvedeny i jejich funkce. Všude ať se přísně šetří každým kouskem papíru i balicím papírem z poštovních zásilek. Ať se spolubratřím s věčnými sliby dává cítit, že mají v kongregaci definitivu, i když zrovna nemají zvláštní postavení v domě. Každý dům ať se stará o výchovu personálu a ať nečeká, že mu budou posíláni hotoví lidé. Bude záležet na ředitelích, aby si personál lépe formovali. Totéž se týká koadjutorů. Oratoř posílá do domů vždy to nejlepší, ale v domech se o ně musí starat, a dbát na jejich růst. Neposílat lidi pryč po ledajakém malém provinění. Když se někdo vrací do Turína, ať se mu dá průvodní dopis, aby se vědělo, proč je poslán zpět. Provinění velké neposílat zpět do Turína, ale přímo

19 Dcery Panny Marie Pomocnice

Skromný morneský dům, kolébka Institutu Dcer Panny Marie Pomocnice, měl pod svou střechou pěknou řádku nadšených děvčat, jejichž život se vyznačoval velikou chudobou, zbožností a pracovitostí. Matka Mazzarellová učila postulantky, novicky i profesky víc příkladem než slovem řeholním ctnostem. Pro ni byl každý pokyn svatého zakladatele Dona Boska zákonem. Don Boskovu vůli tlumočili dcerám jako Don Boskovi zástupci jejich salesiánští představení: Don Cagliero a aktuální ředitel don Jakub Costamagna.

Don Bosco musel dokonce horlivost sester krotit. Tak psal matce představené, že by sestry měly mít bohatší snídani. Měly jen krajíc chleba a něco na zapití. Don Bosco byl pro to, aby dostávaly bílou kávu. Matka se rozhodla udělat jakousi konzultaci mezi sestrami a ptala se každé, zda je spokojená s dosavadní snídaní a zda by byla pro to, aby byla bílá káva, to je převážně mléko. Hlasování dopadlo katastrofálně. Sestry byly pro zachování přísné chudoby. Don Bosco přesto poručil, aby se podávala bílá káva. Tu matka představená prohlásila: „Kdyby to Don Bosco poručil, vzaly bychom si na snídani i kuře.“ Byl to projev velmi zdravého ducha. Poslušnost je lepší než oběti.

Z modliteb se dcery modlily rády ty, v nichž se připomínalo sedm radostí a sedm bolestí Panny Marie. Don Bosco jim to nechal, jen chtěl, aby modlení bylo časově umístěno tak, aby odpovídalo dobám modlitby církve, čili breviáře.

Byl zde i problém oblečení. Napřed sestry nosily na hlavě jakýsi černý čepce. Když je don Cagliero viděl takto

domů, aby se nenaděly zbytečné výlohy a aby se neztěžovala situace na Valdoku. V každém případě ať se napíše do Turína, co se stalo a proč byl někdo poslán pryč.

Podporujeme jeden druhého a ať je všude velká souhra lidí. Neshazovat spolubratry před hochy nebo před cizími lidmi. Raději chvalme. Nadevšecko dbát, aby mezi námi vládla co nejvyšší mravnost. Dokud budeme mít v této oblasti čisté konto, budou přihlášky do našich ústavů jen přšet. Konat konference. Každý měsíc jedna ať pojednává o stanovách, druhá o nějakém morálním tématu. Zachovávat přesně stanovy. Klíčem k mravnosti je, aby ředitel přijímal každý měsíc všechny na rendikonto, ať z důvodu dobra spolubratřích nebo z důvodu dobra domu a díla. Někdy slovíčko z úst spolubratra otevře představenému oči. Rendikonta dávají představenému možnost vidět do chodu domu. Není však dobré projednávat se spolubratry záležitosti svědomí. Rendikonto se týká vždy jen věcí vnějších. Mravnost! Zabránit schůzkám za účelem soukromého přilepšení v jídle a pití. Z toho jsou nepořádky. Držet se toho, co je společné. Ať si spolubratři nenechají posluhovat od hochů – nosit vodu, čistit boty, poklízet v bytě. V tom je vždy veliké nebezpečí. Ložnice ať jsou vždy zamčené. Nepěstovat zvláštní přátelství. Neklást ruce jeden na druhého, nedotýkat se zbytečně. Pokud možno nečíst noviny. Nevést politické hovory. Dívat se na poslušnost jako na věc náboženské povahy a vidět v představeném zástupce Božího.

Don Bosco končil svou řeč projevy chvály a vděčnosti Pánu Bohu a Pomocnici křesťanů. Jim je třeba připisat podivuhodný růst salesiánského díla ve světě. Končil slovy: „Dobrořečme tedy Pánu a snažme se my, kteří jsme postaveni do čela díla, aby naší vinou kongregace neutrpěla žádnou škodu.“

vymustrované poprvé, ušklíbl se, jako by chtěl říci: „To jsem zvědav, jestli se to ujme.“ Neušlo se to a místo černého čepce nastoupil čepce bílý. „No, to už je lepší,“ konstatoval Cagliero. Pak zde byla otázka šatů. Napřed měly sestry hnědý šat, ale ten brzy na slunci vybledl, takže to byla strakatina. Don Cagliero měl k tomu zase špásové poznámky. Řekl jednou Donu Boskovi: „Jestli jsou ty naše sestřičky tak škaredé uvnitř, jak jsou škaredé navenek, pak běda nám.“ A navrhoval, aby chodily v černém, jako většina řeholnic v Turíně. Don Bosco neměl nic proti tomu, a tak při nejbližší oblačce se už oblékal černý šat. Pro komunitu to bylo překvapením. Ale aby se šetřilo, starší sestry chtěly hnědé šaty donosit, a také jim to bylo dovoleno.

I tuto změnu si nechala matka Mazzarellová napřed schválit. A Don Bosco dobrácky přikývl. Měl radost, že jsou sestry tvárlivé a ochotné měnit se podle potřeby. Obláčka a sliby se konaly na závěr duchovních cvičení v létě. Kázali je don Cagliero a jeden otec karmelitán. Předtím don Rua jako generální prefekt vykonal v Mornese vizitaci. Don Bosco přijel na závěr duchovních cvičení. Zpovídal a pak řekl shromážděným sestram, že sice ve stanovách není o tom řeč, ale církve si přeje, aby sestry, když mají za sebou jedno nebo dvě tříletí dočasných slibů, udělaly slib věčný. Proto, která by chtěla, může složit trvalý slib, ovšem jen s dovolením svých představených, jelikož ne každá... Tu se odmlčel a nedopověděl. Každý věděl, že mezi sestrami je sem tam také nějaká hlavička paličatá jako všude ve světě.

28. srpna 15 postulantek obléklo řeholní šat – černý. 14 sester složilo časné sliby a 8 věčné. Matka Mazzarellová sice složila věčné sliby už před lety, ale nyní tak učinila znovu před komunitou. Don Bosco mluvil o míru v duši a kolem nás. Exercií se zúčastnily také sestry z Borga San Martino. Don Bosco před odchodem z Mornese shromáždil komunitu a měl k ní řeč, ve které řekl, že přišel čas, aby se začala zachovávat klauzura. Sestry byly dosud zvyklé žít jen jako v rodině, muselo se myslet na zedníky atd. Je dobré mít v domě plno mládeže, ale bude nutné co nejdříve udělat opatření, jak je to jinde. Dům musí být zavřený a musí být v domě sestra, která má na starosti vrátnici, klíče... V klášterech nikdo nevchází do domu jen tak, ale uvede ho sestra tím pověřená. I zpovědník musí respektovat tento pořádek. Dcery Panny Marie nejsou vázány přísnou klauzurou, ale i když mají v domě mládež a přicházejí tam cizí lidé, přece je třeba, aby sestry měly své soukromí, jak to chtějí stanovy. Cizí lidé mají do domu přístup jen když to žádá opravdová potřeba a vždy v doprovodu sestry. Žádná sestra ať nechodí ven sama a ať nezůstává venku přes noc. Po večerním Anděl Páně ať už nikdo nevstupuje do domu. V Borgu už to mají zařízené tak, že sestry mají své místnosti a s ústavem se stýkají jen pomocí kola, kterým se dodává jídlo, prádlo, vše tak, že sestra nikoho nevidí ani není viděna. V Mornese zatím neexistuje kolo k obsluze tam bydlících kněží, ale časem bude třeba i to zařídit.

Pravidla říkají, že sestry nemají navštěvovat fary nebo byty různých kněží. Zatím se to praktikuje všelijak, ale i to bude třeba uvést do pořádku. Pravidla jsou hlas Boží. Na konto oblečení schválil, že se zavádí jednotný oblek, ale upozornil, že je třeba také mít ohled na paní Chudobu a mít trpělivost. Černé sukno není laciné. Po morneském setkání odjel Don Bosco s donem Cagliem a donem Costamagnou do Ovady, kde měl možnost setkat se s devíti biskupy, kteří tam přijeli na oslavu centenaria sv. Pavla od Kříže. Dona Costamagnu si vzal s sebou, aby ve volných chvílích spolu probrali text stanov sester, než je předloží ke schválení acquijskému biskupovi. Text byl pak schválen v lednu 1876. Když jej don Costamagna komentoval sestrám, řekl jim, jak se k jejich pravidlům vyjádřil Don Bosco. Řekl: „Mohu vám zaručit, že váš institut bude mít velkou budoucnost pod podmínkou, že zůstanete jednoduché, chudobné a sebezapíravé.“

20 Odjezd misionářů

Jednoho dne v měsíci březnu trochu zamyšlen a zahleděn do dálky, řekl Don Bosco vedle stojícímu Caglierovi: „Potřebuji poslat s našimi misionáři některého ze starších kněží, aby je doprovodil do Ameriky a zůstal s nimi asi tři měsíce, než se usadí. Poslat je za moře jen tak si netroufám, bylo by to pro ně těžké.“ Cagliero mu na to řekl, jako by cítil, proč mu to říká: „Když vám to nebude proti mysli, jsem ochoten s nimi jít.“ Pak uplynuly měsíce, až jednoho dne ho světec znovu oslovil: „Tak co, ještě pořád jsi ochoten zajet do Ameriky? Neřekl jsi mi to jen žertem?“ „Já a žertovat s Donem Boskem?“ odpověděl tento. „Tak dobrá, připrav se.“ A milý Cagliero hned šel, ujal se práce, dával rozkazy, řídil přípravy, až bylo všechno hotovo. Zatím Don Bosco měl o důkaz víc, že jeho vidění bílé holubice nad hlavou umírajícího chlapce Cagliera nebyla žádná iluze. Jistě bude biskupem.

Brzy na to se sestry dověděly, že don Cagliero odjel do Ameriky. Byla to pro ně a hlavně pro matku představenou rána, ale Don Bosco hned pověřil dona Ruu, aby se o ně jako generální prefekt staral, dokud se Cagliero nevrátí. Bylo toho zapotřebí, protože sestry byly pořád ještě jako neopeřená ptáčka a bez mužské pomoci by trpěly nejistotou. Don Rua je navštívil a bylo zrovna třeba jeho pevné ruky. Don Bosco totiž poslal do Mornese s ohledem na jednoho profesora z Turína jednu „ctihodnou, ale už třiašedesátiletou slečnu“ na zkoušku. Milá slečna byla dobrá, ale v tom věku se už těžko přizpůsobovala a tak se stalo, že její přítomnost v komunitě se stala časem nemožnou. Matka to řekla Donu Boskovi a ten rozhodl jasnými slovy: „Já jsem ji neposlal, aby vás řídila, ale aby poslouchala.“ Nyní ji don Rua odvezl s sebou nazpět do Turína.

Než uzavřeme tuto kapitolu, řekneme ještě, že don Costamagna, který byl ředitelem dcer, ve svých vzpomínkách na ty doby napsal, že jednou přijel Don Bosco do Mornese a všechny sestřičky a chovanky se hrnuly políbit mu ruku. Nebylo mu to milé a řekl hlasitě donu Costamagnovi, aby to všechny slyšely: „Řekni jim, ať mi nelíbají ruce. Dnes je líbají Donu Boskovi, zítra to budou vyžadovat i druzí. To není dobré.“ Tím chtěl říci, že i v rodině je třeba zachovávat určité meze.

Na sestry myslel stále a hlavně je chtěl dostat do Turína, aby je měl blízko sebe. Už od ledna pracoval na plánu vyznat z blízkosti Oratoře hospodu špatné pověsti stojící napravo od sousoší Dona Boska před bazilikou Panny Marie těm, kteří vycházejí z kostela a kde jsou nyní sestry. Ta hospoda Dona Boska dráždila a nazýval ji bez obalu „hnídem satanášovým“. Po delším jednání, do kterého zapráhl i řadu dobrodinců, se mu podařilo budovu koupit za 55 000 lir s tím, že ji dá zbořit a na pozemku postaví pro sestry důstojný stánek s dívčí oratoří.

Bylo třeba mít také souhlas od pana arcibiskupa k usazení Dcer Panny Marie Pomocnice v Turíně. Odpověď na sebe nechala dlouho čekat, ale nakonec přišla, i když ne hned uspokojivá. Pan arcibiskup napřed nechtěl dovolit, aby měly sestry svou kapli. Prý to nemají daleko do kostela. Nakonec sdělení, že při svém domě zřídí dívčí oratoř pro ohroženou ženskou mládež valdovského předměstí, rozhodla a souhlas přišel. O tom, jak záležitost zrála, až uzrála, budeme ještě mluvit v dalším svazku.

Cagliero zatím udělal s pochvalou doktorát z teologie, přednášel v Oratoři morálku, vedl duchovní správu v několika turínských institucích, byl učitelem hudby v Oratoři a bezmála nic se tam nedělo bez jeho přímé účasti. Nyní sešlo z plánu poslat s misionáři dona Bonettiho a jiná vhodná osoba zde nebyla.

Vedle dona Cagliera byla řada na donu Josefu Fagnanovi. Byl určen za ředitele domu v San Nicolàs de los Arroyos. Bylo mu třiatřicet, byl tedy v nejlepším věku, měl široké srdce a nebál se, byl profesorem literatury na vyšším gymnáziu, měl za sebou také prefektskou praxi, napřed v Lanzu, pak ve Varazze. Stačilo, aby Don Bosco pokynul a Fagnano byl ochoten všechno opustit.

Další, don Valentin Cassinis, byl učitelem na obecné škole a měl co dělat, aby uklidnil svou matku. Měl na starosti učně v Oratoři a všichni ho měli rádi, měl i měkkou náturu

a měl co dělat, aby se nerozplakal. Ale řekl Donu Boskovi, že to nevdá, je-li to Boží vůle, rád pojede.

Další tři kněží byli Dominik Tomatis, profesor literatury na gymnáziu, Jan Baccino, učitel na obecné škole, Jakub Allavena, také tak.

Skupinu doplňovali čtyři koadjutoři, kterým se teď začalo říkat katechisté. Bartoloměj Scavini byl truhlářský mistr, Vincenc Gioia byl kuchař a obuvnický mistr, třetí Bartoloměj Molinari byl učitel hudby a zpěvu, Štěpán Belmonte, hudebník a odborník na domácí hospodaření.

Přes prázdniny byli misionáři shromážděni v ústavě ve Varazze a učili se španělsky. Učil je sám argentinský konzul Gazzolo. Jeden z nich – Cassinis ještě nebyl vysvěcen na kněze, ale našel se Donu Boskovi přátelsky nakloněný biskup – monsignor De Gaudenzi z Vigevana, na kterého se Don Bosco v té věci obrátil a on rád vyhověl. S ním biskup posvětil ještě čtyři další Don Boskovy jáhny. Svěcení se konalo v jedné farnosti u příležitosti slavnosti Růžencové Panny Marie. Don Bosco tam měl kázání, které se lidem velice líbilo, ale bylo až druhý den.

Našemu světcovi velmi záleželo, aby misionáři dostali na cestu zvláštní požehnání od Svatého otce, a proto je poslal do Říma. 31. října byli u kardinála státního sekretáře Antonelliho a na svátek Všech svatých je přijal na audienci sám Pius IX. pro všechny to bylo veliké povzbuzení.

Nyní bylo záhodno, aby misionáři dostali požehnání také od turínského arcibiskupa. Bohužel jako vždycky neobešlo se to bez obvyklých falešných tónů. Don Bosco prosil arcibiskupa o tuto milost dopisem, ale dostal odpověď, že se mají dostavit do katedrály na svátek Všech svatých na konci pontifikální mše svaté a sice hned, jakmile arcibiskup udělí papežské požehnání. Tak prý to dělají misionáři z apoštolských škol kanovníka Ortalda. Don Bosco psal arcibiskupskému sekretáři Chiusovi, že to není možné, protože jsou misionáři v Římě a čekají na požehnání od Svatého otce. Sekretář odepsal, ať tedy přijdou buď 7. nebo 8. listopadu v 9 hodin, později nebude pan arcibiskup doma. Zase překážka. Toho dne nemohli být všichni v Turíně, protože byli rozbíhání po různých vyřizováních. Mohlo jich tam přijít jenom sedm. Asi tam byli, ale kolem celé věci se udělalo dusno.

Nevíme, co se stalo, ale Don Bosco si v radě 7. listopadu nechal uklouznout ze rtů větu velmi povážlivou: „Byl bych rád pozval na loučení misionářů některého biskupa, ale nechtěl jsem přivést znovu pana arcibiskupa do zuřivosti.“ Tato věta byla zaznamenána donem Barberisem v jeho osobních zápiscích. Zní opravdu divně. Že by byl don Barberis nějak přehnal Don Boskův výrok? On měl spíš jemnou povahu a raději silné výrazy zeslaboval. Don Ceria při sestavování kapitoly o loučení misionářů stál také rozpačitě nad touto tak silnou větou, ale pak zrovna dostal do rukou Don Boskův dopis panu arcibiskupovi z 28. října, ze kterého plyne, že byl u arcibiskupa osobně a že ho tento doslova vyhnal. Snad bude dobré dopis uvést doslovně jako důkaz Don Boskovy umírněnosti. Píše: „Nejdůstojnější Excelence! Včera jste považoval za správné říci mi vše, co jste mi řekl a nedovolil jste mi říci ani jedno slovo na omluvu nebo vysvětlenou. Bylo mi toho líto víc kvůli vám než kvůli mně samému. Měl jsem v úmyslu říci Vám některé věci, které by byly silně pomohly zmenšit nebo uchránit Vás vážných nepřijemností. Se vši úctou, kterou jsem povinen vůči Vaší biskupské důstojnosti jakožto turínskému arcibiskupu, dovoluji si říci, že jestliže byly odstraněny vážné těžkosti vůči

Vám a jestliže jste se stal biskupem saluzským a potom arcibiskupem turínským – Vy to dobře víte – pak to bylo přičiněním tohoto ubohého Dona Boska, kterému ani nedovolíte, aby směl promluvit a kterého pošlete pryč tak, jak jste to udělal. Myslel jsem, že mohu, ano, že jsem povinen mluvit. Teď si myslím, že jsem této povinnosti zcela zproštěn. Odpusťte mi způsobené nepřijemnosti a věřte, že budu mít a mám vždy v plné úctě Vaši nejdůstojnější Excelenci. Nejobdanější služebník kněz Jan Bosco.

Dopis je psán v den, kdy misionáři odjížděli do Říma. To znamená, že den předtím byl Don Bosco na arcibiskupství. Proč? Bylo by absurdní myslet na jiný důvod, než že chtěl arcipastýře informovat o loučení misionářů a případně ho na ně pozvat. Když Don Bosco užil slova „přivést do zuřivosti“, ta jenom vystihovala atmosféru výstupu, kterého byl osobním účastníkem a který skončil tím, že byl doslova vyhozen. My jen opět omlouváme nešťastného arcibiskupa tím, že propadl nějaké duševní nemoci, třeba stihomamu, kdy je člověk přesvědčen, že ho někdo pronásleduje a chce mu škodit. Pro Dona Boska to byla krutá zkouška jistě ho stála mnoho vzácné energie. V roce 1881 musel udělat podání ke Kongregaci koncilu a tam jen suše řekl: „To pomlčím o mnoha činech a výročích, které se týkaly jen mě osobně.“ Po tomto vysvětlení je nám už pochopitelné, že dopisy z kurie, kde se mluví o usídlení sester v Turíně, jsou celkem klidné a věcné. Asi pan arcibiskup, když přišel k sobě, zastyděl se a aspoň na čas změnil tón.

Konečně nadešel očekávaný den sv. Martina 11. listopadu, určený pro loučení s misionáři. Předtím bylo cvičení šťastné smrti, velké zpovídání a generální svaté přijímání. Vše mělo pro obyvatele Oratoře exotický nádech. Misionáři byli ustrojeni po argentinsku, měli při nástupu do kostela přes kleriky pláště španělského stříhu, na hlavě klobouky lodičkového tvaru, laici měli černé šaty a na hlavě kulaté cylindry. Don Cagliero toho dne ráno v 10 hodin slavnostně pokřtil v kostele jednoho valdenského hochy, aby se naznačilo, co budou misionáři dělat v Americe: hlásat evangelium a křtít ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého. Loučení se konalo při přeplněném kostele odpoledne, po nešporách. Misionáři vcházeli v dvojstupu a zaujali místo v presbytáři. Don Bosco měl slavnostní kázání, při němž nezůstalo oko suché, a jemu samému se co chvíli zadržovalo v hrdle. Pak sestoupil s kazatelny a farář z Borgodora – to byla farnost, do které patřila Oratoř, udělil svátostné požehnání. Pak přišla chvíle nejdojemnější. Don Bosco a všichni kněží přítomní v presbytáři jednoho misionáře po druhém bratrsky objímali a šeptali jim myšlenky na cestu do neznámých krajů. Pak šli misionáři středem kostela a ven, kde už čekaly připravené kočáry, které je měly odvézt pryč. Don Bosco také vyšel před kostelní bránu, kde na prostoře budoucího náměstí Panny Marie Pomocnice stál obrovský zástup věřících. Už byla tma, jen na nebi svítily hvězdy a vzduch byl klidný, klidný. Jinak bylo odpoledne, když začínala funkce. To dábel zase ukázal svou špatnou náladu. Tak jako v době kolem svěcení baziliky rozpoutal větrnou bouři, tak i odpoledne v den loučení najednou zčistajasna zadul víchr a div že nevytloukl v Oratoři okna. Teď byl klid. Don Lemoyne, stojící vedle Dona Boska, se nachýlil ke světcovi a zašeptal: „Teď se začíná plnit slovo Panny Marie, že odtud vyjde její sláva.“ Don Bosco sklonil hlavu a hluboce dojat, řekl: „Máš pravdu.“ I on nasedl do kočáru s konzulem Gazzolem, zatímco se shromáždění začalo uvolňovat. Napřed klidně,

pak poklusem jely kočáry na nádraží. Tam už je čekali hoši z Valsalice, kteří si umínili, že tam budou dříve než koně. Skutečně vyhráli závod. Vlak brzy zapískal a rozjel se k Janovu.

Don Bosco už v kázání řekl, že dá svým misionářům na památku písemné rady. Skutečně je napsal tužkou do zápisníku cestou vlakem a nyní je dal jednotlivcům vytištěné, když odcházeli k východu kostela. Bylo jich dvacet a všechny byly praktickým návodem, jak se mají chovat, aby bylo jejich působení požehnané. Neuškodí si je uvést v úplnosti:

1. Nehleďte ani peníze ani pocty ani hodnosti, ale duše.
2. Mějte ke všem lásku a svrchovanou úctu, ale chraňte se důvěrného styku s osobami druhého pohlaví nebo podezřelého chování.
3. Na návštěvy chodte jen z důvodů bliženské lásky nebo nutnosti.
4. Pozvání na hostiny přijímejte jen z vážných důvodů a snažte se být vždy dva.
5. Zvláště se věnujte nemocným, dětem, starým a chudým a zasloužíte si Boží požehnání a obdiv lidí.
6. Prokazujte čest všem autoritám světským, náboženským, obecním i vládním.
7. Když potkáte někoho, kdo si zaslouží poctu, pozdravte ho vy jako první.
8. Totéž dělejte vůči osobám církevním nebo příslušejícím k řeholním institutům.
9. Vyhybejte se zahálce a sporům.
10. Velkou střídmost v jídle, pití a odpočinku!

Milujte, bojte se a respektujte jiné řeholníky a mluvte o nich

21 Před naloděním a po něm

Den loučení s Oratoří byl jistě úmorný a únavná byla i cesta. Misionáři dorazili s Donem Boskem do Sampierdareny u Janova o půlnoci. Uvítal je tam ředitel don Albera. Další dva dny byly zaplněny nošením stěhovaných věcí na parník, jímž se mělo jet. Také vyřizování pasů a podobně nebylo jednoduché. Středem všeho byl samozřejmě dobrý otec Don Bosco. Odloučení od něho bolelo ze všeho nejvíce.

V neděli 14. listopadu byla mše svatá a pobožnosti jako obvykle, pak se šlo do přístavu. Don Bosco také vstoupil do bárky, která ho dovezla k boku parníků. Kapitán lodi Guillard sám sestoupil, aby mu pomohl nahoru. Ukázal mu prostor vyhrazený pro misionáře a povodil ho po celém parníku. Ten patřil jedné francouzské dopravní společnosti a jmenoval se „Savoie“. Po prohlídce se misionáři vrátili do hlavního sálu a koadjutor Molinari sedl k pianu a zanořil Lodate Maria – Chvalte Marii všechny jazyky. Cestující, přivábeni zpěvem, zvědavě se shromáždili kolem misionářů a don Cagliero měl příležitost povědět jim, kdo jsou a kam jedou. Připomenul jim, že právě toho dne slaví Janov patronium Panny Marie – svou pouť. Také oznámil, že bude každý den na lodi mše svatá a příležitost ke svatě zpovědi. Jeho slova měla účinek a několik cestujících hned požádalo o svátost smíření. V 11 hodin zazněl signál, zvoucí všechny návštěvníky, aby opustili loď. Don Bosco měl k svým synům poslední srdečný otcovský proslov, dal jim své požehnání a každého zvláště obejmul. Byli s ním don Albera, don Lemoyne a bratr dona Cagliera. Bárka, kde byl Don Bosco, se pomalu vzdalovala od parníku a s ní se vzdalovali od sebe ti, kteří odjížděli za moře, tak i ti, kteří zůstávali. Ve 2 hodiny odpoledne se ozvala siréna a parník se dal do pohybu. Za hodinu byl už na francouzské straně v přístavu Marseilles. 17. listopadu už kotvila loď ve Španělsku proti Barceloně, 18. listopadu vjela do gibraltarské úžiny a po krátké zastávce vyplula na širý oceán.

Tehdy plula loď do Ameriky mnoho dní a bouře se prožívaly hůře než dnes. Kdo mohl zaručit misionářům, že cestou

vždy dobře. To je prostředek, jak si získáte úctu všech a napomůžete dobrou kongregaci. 11. Dbejte o své zdraví. Pracujte, ale jen tolik, kolik dovolí vaše síly. 12. Snažte se, aby svět poznal, že jste chudí v oblékání, stravování, bydlení a budete bohatí v očích Božích a stanete se pány lidských srdcí. 13. Mezi sebou se mějte rádi, radte se navzájem, napomínejte se, ale nemějte nikdy mezi sebou závisť ani hněvy. Ano, ať je dobro jednoho dobrem všech, utrpení a bolest jednoho považujte za utrpení a bolest všech, a každý ať se snaží vzdálit je nebo aspoň zmírnit. 14. Zachovávejte své stanovy a nikdy nevynechejte měsíční cvičení šťastné smrti. 15. Každý den ráno doporučte Pánu Bohu své denní práce, zvláště zpovídání, vyučování, katechismus a kázání. 16. Vytrvale doporučujte úctu k Panně Marii Pomocnici a Ježíši svátostnému. 17. Hochům doporučujte častou zpověď a svatě přijímání. 18. Za účelem pěstování duchovních povolání vštěpujte: a) lásku k čistotě, b) odpor k opačné neřesti, c) vyhýbání se společnosti s pokaženými, d) časté přijímání, e) dále jim věnujte lásku, laskavost a zvláštní pozornost ze své strany. 19. V lidských vztazích, ve sporných záležitostech, než vynesete soud, vyslechněte obě strany. 20. V námáhách a utrpeních nikdy nezapomeňte, že máme v nebi připravenou velkou odměnu. Amen.

neztroskotají? Proto se v Oratoří konaly mnohé modlitby až do příchodu zprávy, že dorazili k pevnině a jsou v pořádku.

Don Bosco byl v myšlenkách pořád s nimi. Jeho čilá mysl byla plná podrobností, jak to krásně dosvědčuje list, který dal Caglierovi před odjezdem a kde se pamatuje na tolik věcí. Tak bylo třeba přeložit jeho „Opatřeného jinocha“ do španělského jazyka a k tomu zas bylo třeba mít po ruce argentinský katechismus s tamními modlitbami, bylo třeba vydat a napřed do španělštiny přeložit Don Boskovu aritmetiku, bylo třeba donu Caglierovi napsat, co má vyřídit různým dobrodincům v nové vlasti, komu a jak poděkovat těm v Itálii. Buenosaireskému arcibiskupovi poslal po Caglierovi latinský dopis, v němž doporučí své syny do jeho přízně a další dopis poslal komisi z Nicolàs de los Arroyos ohledně finančních záležitostí. A jakoby to nestačilo, hned po odjezdu misionářů psal Don Bosco ještě donu Ruovi – zase celou řadu záležitostí, které bylo třeba vyřídit a zařídit. Také musel informovat své, kde je, co dělá a kam se chystá ještě zajet, když už je v Ligursku. 17. listopadu přijel do Varazze a tam ho čekalo překvapení. Zase se mu vyhodila po těle vyrážka jako tehdy, když ho nemoc vyřadila z činnosti na mnoho dní. Bohudík byla tentokrát méně bolestná a méně nebezpečná, protože chodil a bránil se ulehnout. Zpráva o tom zarmoutila obyvatele v Turíně v Oratoří hodně. Zase se konaly jako kdysi velké modlitby za jeho uzdravení a všichni si oddechli, když se na sv. Mikuláše 6. prosince rozléta zpráva, že je zase doma a celkem v pořádku.

Všichni byli zvědaví, až se otec rozpovídá o tom, co zažil po odjezdu misionářů a on jim to samozřejmě všechno pověděl na večerním slovíčku, které bylo hodně dlouhé, jak ani jinak nemohlo být. Měl totiž ve zvyku vyprávět do nejmenších podrobností a to právě hochy napínalo. Tak vypravoval, jakou měl řeč s kapitánem lodi, který ho provázel po parníku. Kapitán říkal, že jsou tři třídy cestujících, kdežto Don Bosco ho upozornil, že se mýlí, protože cestujících je pět tříd. Když ho kapitán vyzval, aby řekl, kde jsou ty dvě

další, Don Bosco ho upozornil, že čtvrtou třídu tvoří kuřata, kohouti, slepice, králíci, holubi, krávy, volí a dokonce dvě prasata. To je podle jeho mínění čtvrtá třída. A pátá? Don Bosco se zasmál a řekl: „No přece zásoby potravin, bez nichž by všichni umřeli hladem.“ Dodatkem řekl, že by ještě jmenoval šestou třídu, ale to už by byl možná nudný, totiž všechny ty kufry, bedny, jiná zavazadla, která na druhé straně vystoupí na pevninu zároveň s cestujícími. Ale Don Bosco se rozhovořil také o tom nejdůležitějším – o účelu, za kterým don Cagliero a ostatní opustili vlast a vydali se za moře, odkud se většina z nich už nevrátí nikdy do Itálie. Spása nesmrtelných duší, kvůli tomu tam odjeli. Panna Maria je tam poslala, ona jim také bude Pomocnicí.

Kronika Oratoře zaznamenává, že vlna misionářského nadšení se mohutně zvedla a jen tak hned nemínila klesnout. Mnohý chlapec zatoužil také stát se misionářem

22 Na pomezí Itálie a Francie

Don Bosco byl rád, že jeho dílo zakotvilo za oceánem v Argentíně a byla naděje, že se tam odtud rozšíří po celé Latinské Americe. Současně však musel myslet i na Evropu. V Itálii už byly domy salesiánů v Piemontu a na takzvané Riviéře v Janovsku v Alassiu, Varazze a v Sampierdareně. Zprávy, že Don Bosco vysílá misionáře do Ameriky, probudily zájem o salesiány nejen v zámoří, ale také v samé Itálii. Přišly nabídky z Milána, Susy, Luccy a také z francouzského přístavního města Marseille. V době, kdy don Cagliero odjížděl se svými spolubratry do Ameriky, byly už rozdělané dvě akce: jedna na italské Riviéře a druhá na francouzské sousední Riviéře. Něco si o nich povíme. Na obě místa si Don Bosco zajel hned po odjezdu misionářů. Šlo o Vallecrosii v Itálii a o přímořskou Nizzu ve Francii.

Vallecrosia. – Bylo to městečko zbrusu nové. Leželo na pěkné, zdravé rovině mezi Bordigherou a Ventimiglií. Ještě před nedávnem zde nebylo nic, ale poslední dobou tam výstavba železnice přivábila mnoho lidí, takže výstavba rychle pokračovala a teď už tam bylo celé město. Jen jedno chybělo – katolický kostel a duchovní správa. Pan biskup, monsignor Biale, člověk už devadesátiletý, ale dobrý pastýř, díval se na tu část diecéze ustaranými očima hlavně proto, že se ve Vallecrosii usadili cíli valdenští a podporování penězi ze zahraničí, zvláště anglickou biblickou společností, tam postavili kostel a také školu, kam byli žáci přijímáni zadarmo. Protože jiných škol tam nebylo, bylo nebezpečí, že celý ten kraj propadne protestantství.

Pan biskup si pozval do Ventimiglie alassijského ředitele Cerrutiho a zapřísahal ho, aby salesiáni něco udělali. Don Cerutti hned jel do Turína, Dona Boska tam nenašel, jel tedy do Cunea a odtud ještě jinam, až ho našel a všechno mu vypověděl. A Don Bosco, dojatý jeho vypravováním, mu řekl: „Vrať se do Ventimiglie a řekni monsignoru biskupovi, že jsou mu od této chvíle salesiáni k dispozici.“

Historii styků Dona Boska s valdenskými známe z minulých vypravování. Byli útoční, i atentáty na Dona Boska vycházely z jejich kruhů. V Turíně samotném stál s nimi v boji o předměstí Porta Nuova a že tehdy ještě nebylo potuchy o nějakém ekumenismu a valdenští měli podporu italského státu, nerozpakoval se zasáhnout do boje také v zmíněném kraji. Tak se stalo, že zatímco byli misionáři ještě na moři, ve Vallecrosii vyrůstalo nové salesiánské dílo. Pan biskup zakoupil nějaké stavení, napsal pastýřský list, který

a nejen chlapec. I někteří diecézní kněží byli stržení salesiánským dobrodružstvím, tak bývalý Don Boskův žák Ascanio Savio se nabízel a do Ameriky neodjel jen proto, že mu to monsignor Gastaldi nedovolil.

O Don Boskově misionářské výpravě psala řada katolických časopisů a dostavily se následky. Zvýšil se počet žádostí o misionáře. Žádosti přišly z Kalifornie, z Nigérie, z Hong-Kongu, z Indie a nejurgentnější byla ze Sydney, hlavního města Austrálie. Bylo to krásné, ale Don Bosco zatím vyčerpал své možnosti a ani v příštích letech nebude moci uspokojit nabídky z jiných světadílů, protože napřed bude muset konsolidovat Argentinu, případně další sousední státy. Příbuznost řeči, typ domorodců, společné katolické náboženství v krajích jižní Ameriky, to byly určité výhody, které by jinde nebyly. Ovšem přijde čas, kdy bude třeba vyslyšet i hlas jiných částí světa.

se 8. prosince četl ze všech kazatelen diecéze, prostě rozjela se akce, jako když se rozkřikne, že hoří. Moc dlouho netrvalo, jen něco málo přes dva měsíce a salesiáni otevírali ve Vallecrosii hned dvě školy. Jednu vedly dcery Panny Marie Pomocnice, druhou salesiáni. A plánovalo se postavení katolického kostela. Za ředitele tam poslal Don Bosco dona Mikuláše Cibraria, rektora chrámu Panny Marie Pomocnice v Turíně, jak se té funkci tehdy říkalo a k ruce mu dal klerika Cerrutiho, který toužil dostat se brzy k svatému kněžství. Byl však poslušný a spolehlivý. Don Bosco se v něm shlédl jako v osobě, která unese situaci a ukáže, co umí. Cerruti to cítil a vyjádřil to Donu Boskovi v ty dny dopisem: „Mrzí mě, že jsem zatím dobrý jen zahřívát školní lavice. Zatím nejsem schopen být Vám nápomocen a jsem Vám spíš jen na přítěž. Doufám však, že přijde čas, kdy Vám budu moci dokázat svou vděčnost tím, že budu s Vámi pracovat k větší slávě Boží a k spáse duší.“ Don Bosco měl jemný postřeh a odhadl dobře i tohoto klerika, který zatím nebyl ani salesiánem, nýbrž pouhým novicem.

Don Cibrario byl s rozhodnutím Dona Boska obeznámen magistrem donem Barberisem. Pak se potkal s Donem Boskem a ten mu řekl: „Tak co, done Cibrario, pojedeme?“ Cibrario řekl: „Ale když já ani nevím, co tam budu muset dělat.“ Don Bosco: „Vidíš, to nevím ani já. Ale neboj se. Ve všední dny nebudeš mít mnoho práce. Děvčata budou učit sestřičky, kluky bude učit Cerruti, ty to budeš všechno řídit. Tvoje největší starost bude sobota a neděle. V sobotu vyzpovídáš sestry, děvčata a hochy, v neděli budeš sedět ve zpovědnici a vyzpovídáš každého, kdo přijde. Pak bude mše svatá a po mši svaté trochu vysvětlíš evangelium. Odpoledne bude katechismus pro dospělé, trochu kázání, jestli ti to žaludek dovolí, a svátostné požehnání. Nešpory zatím můžeš nechat být, v Ligursku nemají takový zvyk. Ale časem se budeš snažit je zavést. Je to dobrá věc. Pan biskup měl v úmyslu zřídit hned farnost, ale já myslím, že by nám to zkomplikovalo život. Zatím nic takového. To bys musel hned myslet na matriky a na jiné věci. Až bude postaven velký kostel, pak se bude moci zřídit farnost. Tak bude řetěz našich kolejí na Riviéře uzavřen. A neboj se, že tě tam nechám nastálo. Založíš dům, postavíš kostel, budeš tam farárem a pak – větší věci tě očekávají.“

S těmi jmenovanými jel do Vallecrosie ještě jeden civil. Měl něco přes dvacet let, ale byl ochotný. Když se ho kdosi

ptal jestli je s tím spokojen, prý řekl: „Co je to pro mne být spokojen nebo nespokojen. Když tam mám jít, tak tam jdu; a kdyby řekl, že tam nepůjdu, tak zůstanu tady.“ Jeho příjmení se nedochovalo, ale jmenoval se Martin. Nově přišlí se hned pustili do práce. Hned v neděli po příchodu byla vysvěcena kaple, která vznikla vyklizením nějakého skladiště a začalo se s katechismem. Napoprvé přišlo 29 kluků a 45 děvčat. Oratoř v Don Boskově stylu znamenala pro valdenské pohromu. S jakým duchem vítali salesiány ve svém sousedství je napsáno v jejich časopise z té doby: „Ať si čtenář představí budou několik centimetrů pod úrovní cesty, vlhkou, postrádající vzduch a světlo, a bude mít představu o místnosti, která slouží za školu, kterou Don Bosco otevřel ve Vallecrosii.“ Ale nic jim pomlouvání nepomohlo. Tak jako tak se jejich kostel a škola vyprázdnily.

Nizza. – Další salesiánské dílo zahájilo v Přímořské Nizze. Nešlo o Nizzu Monferatskou, nýbrž tu, která kdysi patřila k Piemontu, ale pak byla postoupena Francii. Biskup Petr Sola tam s bolestí viděl, že není v městě nic pro opuštěné hochy, ač jinak tam existovala různá charitativní díla. V městě však byl advokát jménem Michel, který za svého studijního pobytu v Turíně poznal Don Boskovo dílo a jako předseda konference svatého Vincence se rozhodl Dona Boska požádat, aby jim přišel se svým dílem na pomoc. Don Bosco svolil a 21. listopadu, pár dní po odjezdu misionářů do Ameriky, osobně v Nizze otevřel první francouzský dům. Také se začínalo velmi chudě. O 25 let později bude don Rua vzpomínat, že tam neměli ani jednu židli a že museli sedět jen na posteli. Když někdo potřeboval vyjít ze světnice, druzí museli sedět ve tmě, protože v domě byla jen jedna lucerna.

Za ředitele poslal Don Bosco do Nizzy dona Ronchaila. Měl francouzské jméno, narodil se v Alpách poblíž francouzských hranic a odmalička mluvil obojí řečí. Bylo to

23 Tiskový apoštolát

Mezi předsevzetími, kde Don Bosco vykázal mimořádnou houževnatost, bylo předsevzetí bojovat všemi prostředky proti špatnému tisku. Především mu šlo o školu, kde číhalo na mládež veliké nebezpečí z načerpání zmýlených názorů právě z učebnic. Proto dále vydával italské klasiky a klasiky pohanské zbavoval textů urážejících stud. K uvedeným publikacím přidal ještě kolekci autorů křesťanských, začínaje životopisy svatých, vydanými svatým Jeronýmem pod názvem „O slavných mužích“. Tuto práci světil donu Tamiettiemu, dobrému znalci latiny.

Doba byla příhodná. V poslední době doznávaly polemiky o latině, v níž byly napsány spisy křesťanských spisovatelů prvních staletí. Je pravda, většinou to nebyly knihy vynikající dokonalým slohem, ale některé takové byly. Mnozí církevní odborníci kritizovali skutečnost, že se velebila latina takzvaných pohanských klasiků, ale podceňovala se latina církevních autorů. Do polemiky se vmísil i sám papež Pius IX., který několika úředními dokumenty – jednou encyklikou a dvěma breve – vyzvedl klady církevní latiny křesťanských autorů. Don Bosco sám přímo nevcházal do bitevní vrávy – nebyl to jeho styl, ale hned jednal, a rázně. Vydávat, lacino prodávat a všemi prostředky šířit. To byl jeho způsob literárního boje. Tomu učil také své syny.

Velmi mu záleželo na církevních dějinách. Věděl, jak takové knihy formují mladé myslí. On chtěl, aby církevní

dobré, protože v Nizze byla politická strana usilující o navrácení kraje pod Itálii, salesiáni mohli snadno upadnout do podezření, že budou působit podvrtně. Ale Don Bosco byl v té věci krajně zdrženlivý. Jeho zájem se točil kolem těch nejchudobnějších a nejopuštěnějších hochů a jeho jméno už mělo ve Francii dobrý zvuk. Také další dva spolubratři uměli dobře francouzsky. Don Bosco jako základ pro dílo poslal do Nizzy ještě skupinu hochů z Alžíru, poslanou mu monsignorem Lavigeriem. Ti také mluvili francouzsky. Do přízně města se Don Bosco vmluvil také tím, že nechtěl pro své učitele od města příspěvek na stravné ve výši 800 franků, nýbrž jen 450. Řekl, že salesiáni jsou zvyklí na skromný život. Věc se dostala do veřejnosti a hodně se o ní mluvilo. Z pana biskupa vylezlo, že před salesiány žádal jiné řešitelny o založení něčeho jako oratoř, ale jednání vždy ztroskotalo právě na značných požadavcích ohledně vydržování. Jednání s Donem Boskem byli přítomni někteří páni a kdosi z nich poznamenal: „S takovou vaši salesiáni zemřou v Nizze hladem.“ Ale Don Bosco řekl: „Neumřou, uvidíte. Ne, že by nepotřebovali jíst, ale zaklepou na vaše dveře a vy jim jistě dáte, co budou potřebovat.“

Už v neděli 21. prosince 1875 Don Bosco otevřel dům a další neděli zahájila činnost Oratoř. Francouzsky se začalo instituci říkat Patronage a ta dostala k poctě pana biskupa, který se jmenoval Petr, název „Patronage svatého Petra.“ Na podniky spočinulo očividně požehnání Boží. Mezi salesiány se říkalo, že to způsobilo požehnání Svatého otce. Když se totiž byl don Cagliari s misionáři rozloučit s papežem, vyřizoval mu jménem Dona Boska, že v Nizze bude co nevidět otevřen první salesiánský dům. Papež na to řekl: „Tak ať mu Bůh žehná a ať se stane velikým stromem, který vyrůstá z hořčičného zrnka, ale pak v jeho ratolestech sídlí holubice, jen ať od něho Bůh vzdálí jestřáby.“

dějiny měly vyložené římský tón. Sám v letech 1849 až 1870 napsal čtyři svazky církevních dějin, ale nechával práci ležet a zrát. Bohužel neměl čas práci propilovat a časem se mu sešity poztrácely. Pak svěřil myšlenku donu Bonettimu jako jedinému schopnému, ale podnět zůstal bez účinku.

Mimo jeho zájem nezůstaly ani dějiny Itálie. Přemluvil profesora Antonína Terrena, aby napsal přehled italských dějin a autor skutečně splnil jeho přání velmi dobře. Byla to učebnice pro gymnázia, školy technické a pro pedagogická učiliště.

Také prostý lid potřebuje literaturu respektující jeho úroveň. I na tomto poli z jeho návodu řada autorů napsala pěkné věci. Tehdy šly na dračku, ovšem později jejich sláva pohasla, protože nastoupily věci lepší.

Je dobré poznamenat, že Donu Boskovi nesesedlo dávat lidem do rukou románovou četbu. Jeho to neslo k psaní na základě skutečné historie. To dobře pochopil Lemoyne, který z jeho návodu napsal pěkné věci jako Kryštof Kolumbus, Fernando Cortez, Fernando Pizarro, Bartoloměj Las Casas a jiné.

Vraťme se ke škole. Tam bylo třeba vyčistit ještě jednu kategorii knih, a sice slovníky. Ze zkušenosti věděl, že když studenti hledají ve slovnících, jejich zrak je snadno upoután určitými výrazy, které rozbouří fantazii. A jelikož už měl tiskárnu svou, jednal. Don Durando dostal od něho za úkol

sestavil dva latinské slovníky; jeden menší a druhý obsažnější ve dvou svazcích. Don Pechenino zase pracoval na řeckém slovníku a don Cerruti na slovníku italském. V plánu bylo sestavit ještě zeměpisný slovník, to měl udělat don Barberis, a slovník historický, pro ten hledal dalšího odborníka. Tyto poslední dvě věci nestačil realizovat. Vydané slovníky byly velmi ceněny.

Někoho může překvapit, že kolem Dona Boska vyrůstali spisovatelé. Bylo to tím, že on své syny formoval po všech stránkách. Poněvadž je znal velmi dobře, dovedl odhadnout jejich dary a pomáhat jim uplatnit se. Bohatá osobní zkušenost ze studentských let a z prvních kněžských let mu v tom velice sloužila. Kolem něho tedy vyrůstali zdatní spisovatelé a kulturní pracovníci, jen Don Bosco nerad viděl, když se někde objevil za jménem pisatele dodatek „salesián“. Jednou řekl donu Ruovi, že by to nemělo být. V době, kdy jiné řády a kongregace hynou, není dobré, aby salesiáni zvedali hlavu, jako by říkali: „Teď jsme tu my.“ Jsou jiné věci, kde na sebe můžeme upozornit; nemusí to být zrovna sféra, kterou nám mohou druzí závidět.

Od školních textů můžeme přejít k životopisům svatých. Don Bosco toužil dát lidu a především mládeži do rukou vzorné modely svatosti. Bohužel v dosavadní literatuře se kladl důraz na mimořádnosti a na askezi, která spíš odpuzovala. On chtěl takové životopisy, ze kterých by se člověk mohl poučit o praktikování křesťanských ctností u normálních lidí, jak to bylo ve spiritualitě svatého Františka Saleského. Sám neměl čas tyto věci psát a proto hledal vhodné lidi ve svém okolí. Hrabě Viancino napsal několik životopisů svatých z prvních dnů měsíce ledna, ale nechal toho. Další, doktor Gribaudi to dotáhl do února, ale i on se unavil. Don Bosco toho litoval, ale myšlenka mu nešla z hlavy do konce života. Snažil se postavit do správného světla aspoň svatého Františka Saleského. V lednu 1876 vyzval písemně salesiány, aby mu pomohli napsat menší biografii pro lid a větší o dvou svazcích pro vyšší úroveň. Současně mu šlo o vydání všech spisů tohoto světce.

Mluvil několikrát i o tom, že by měli salesiáni vydat znovu celé Bollandisty, monumentální to životopisy svatých, ale neměl k tomu potřebné lidi. Kronika z ledna 1876 píše, že Don Bosco jednoho dne začal o tomto díle znovu: „Já dobře vím, že se za mými zády mnozí smějí, ale mně to nevádí. Někdo si myslí, jak si mohou salesiáni myslet, že by mohli podniknout takovou monumentální práci. Osobně jsem přesvědčen, že by to šlo. Stačilo by mi do začátku 12 000 lir. Šel bych do Říma pro požehnání Svatého otce a pro breve, které by mi práci zadalo. Pak bych poslal provolání ke všem biskupům světa a vešli bychom do styku se všemi velkými vydavatelstvími v Evropě. Zorganizovali bychom cestující, kteří by udržovali styk s našimi pomocníky. První díl by přinesl zisk a s tím bychom se pustili do druhého svazku. Každý rok by vyšel jeden svazek za mírnou cenu a nebylo by ani třeba abonovat se na celé dílo. Věřím, že bychom pod těmito podmínkami dali Evropě a Itálii toto dosud největší dílo o svatých. Dnes tato sbírka stojí asi 2 000 lir, možná 1 500. Já bych si troufal nabídnout je za 600 lir. Když počítávám takové věci, cítím se dobře. Ovšem bylo by třeba udělat smlouvu se smrtí, aby vše nezkazila, dokud vše nebude hotové. Bylo by to takových šedesát dílů.“

Don Bosco myslel i na texty pro studium filosofie a teologie. Z těch, které byly v rukou studentů, se mu nelíbil žádný. Podle něho měl mít každý takový text tři vlastnosti:

Stručnost, lehkost, přesnost. Držet se podstatného, toho, co je aktuálně potřebné, a věci nepotřebné někdy vynechat, někdy jen nadhodit. Tyto názory vysvětlil donu Bertellovi a ten slíbil, ovšem neudělal.

Ani hudba neunikla jeho zájmu. Viděl v ní znamenitý výchovný prostředek, ale zároveň chtěl, aby se s ní družila jak zbožnost, tak líbivost. V tom smyslu vybízel k tvoření dona Cagliera. Ten ho uspokojil. Lze říci, že přivedl hudbu v Oratoři na takovou výši, že by mohla směle závodit s nejlepšími hudebními celky Itálie.

Pro tiskový apoštolát Don Bosco považoval za důležité, aby se vydávalo za mírnou cenu a aby bylo postaráno o co nejširší distribuci. O první podmínce nemohla být řeč, dokud Don Bosco neměl vlastní tiskárnu. Ale když ji měl, snažil se ji přivést na úroveň největších existujících ve městě. V roce 1875 už měla tiskárna Oratoře 10 strojů, sama si vyráběla písmenka a měla i jiná moderní zařízení. Současně otevřel maličké knihkupectví, které časem vyrostlo v jedno z největších v Turíně. A byl v desátém nebi, když měl pocit, že může bez bázně chrlit do světa knihy a vyhrávat nad mnohými jinými podobnými podniky. Často ho bylo slyšet: „Napřed malá tiskárna, pak velká tiskárna, pak mnoho tiskáren.“ Dočkal se i toho třetího stupně ideálu.

Zatím jsme nemluvili o Katolickém čtení. Kolik sil pro ně vynaložil! Jak houževnatě je šířil! Podle obliby, které se Katolické čtení těšilo, právem soudíme na výbornost jak redakce, tak administrace. V roce 1875 už vycházel 23. ročník. Odběratelů mělo asi 10 000. Cena byla skoro směšná. Za 2 liry a 25 centimů mohl každý dostat za rok 12 svazčků, každý o 108 stránkách a k tomu ještě kalendář Kavalír. Byl to vůbec první katolický kalendář vydávaný v Evropě.

Kalendáře, vycházející z valdocké tiskárny, měly katolickou úroveň. Nebylo to zábavné čtení, ale čtení náboženské, ovšem podávané zábavnou formou. Pisatel Memorie Ceria si dal práci s rozбором Kavalírovy předmluvy v Kalendáři na rok 1875. Kavalír upozornil vtípně čtenáře na 14 různých jubileí, kterými bude rok poznamenán a tím zpestřen život v církvi, pohovořil o centenáriu smrti svatého Pavla od Kříže, o stém výročí zvolení papeže Pia VI., který těžce prožíval napoleonskou tyranii. Vyzvedl význam jubilejního roku – 200 let od prvního zasvěcení se Nejsvětějšímu Srdci Ježíšovu – ze strany duchovního vůdce svaté Marie Markéty Alacoque P. Claudia de la Colombière. Toto jubileum mělo veliký vliv na rozšíření úcty k Srdci Ježíšovu v celé církvi. Uprostřed zmateného života druhé poloviny století papež s nadšením přijal petici, podepsanou asi jedním milionem věřících katolíků v čele s řadou kardinálů a biskupů, aby se celá církev zasvětila Ježíšovu Srdci, a povolil plnomocné odpušky všem, kdo se o svátku Ježíšova Srdce 6. června osobně v kostele zasvětili tomuto srdci. Následovala další jubilea, vždy s patričním vysvětlením, o čem jde a co se slaví, takže věřící měli v rukou od začátku roku v kalendářní formě liturgický rozvrh slavností, které budou prožívat. Stačilo uvést tato tři jubilea a další, méně významná pro naše kraje a pro náš čas, vynechat.

Podobným duchem se nesly všechny svazky Katolického čtení, takže Don Boskova knižnice byla všeobecně oblíbená a ceněna všemi, kdo měli na srdci blaho církve a Božího lidu.

V tomto roce 1875 se slavilo v církvi mimořádné milostivé léto s možností získávat plnomocné odpušky. Náš svět byl v celém kněžském životě ctitelem této formy odčiňování

hříchů dobrými skutky a zbožnými úkony, nadanými odpustky. Nebylo jednoho setkání s papežem, aby si nepřinesl domů pro salesiány, pro hochy i spolupracovníky, nové odpustky. Jak by je mohl opominout při slavení mimořádného milostivého léta! Už v roce 1854 vydal o tom zvláštní pojednání v Katolickém čtení a v roce 1865, po desíti letech, knížku znovu vhodně zaktualizovanou vydal podruhé. Nyní po dalších deseti letech vydal pojednání vhodně upravené potřetí. Tak vznikla praktická příručka a Don Bosco se postaral, aby měl každý jeho hoch svou.

Ani Panna Maria nesměla v tom roce zevšednět. Světec přece vydal o své Pomocnici již dříve knížku, kde se vypravovalo o divech její mateřské přímlyvy. Nyní ji vydal podruhé, s doplňky milosti čerstvějšího data. Nikdo nic nenařadil, až po dvou letech, když v Sampierdareně s dovolením

24 Na začátku školního roku

Podívejme se nyní na Dona Boska opět v normálním všedním životě. V polovici října se začali sjíždět hoši pro nový školní rok 1875–1876. Ve vzduchu bylo všelicos nového. Tak se řemeslníci dověděli, že jejich kapela byla rozpuštěna pro nekázeň, která se v ní rozmohla v minulém roce. Utvoří se banda nová. Jednala o tom domácí rada už před několika dny a bylo usneseno, že budou v kapele účinkovat někteří salesiáni laici, aby si tam nemohl nikdo poroučet. I studenti našli při nástupu malou novinu. Každý z nich dostal při nástupu lístek, kde bylo napsáno, jaké má místo v ložnici, ve studovně, v jídelně. Jak vidět, existoval zde problém kázně. Hoši se na prázdninách uvolnili a bylo třeba hned od začátku přitáhnout otěže domu.

Don Bosco se vrátil domů o několik dní později a na večerním slovíčku zpola žertem, zpola vážně mluvil na téma kázně. A že dobře věděl, které je hlavní kolečko od dobrého chodu domu, konstatoval, že jistě jako jiná léta nejeden si přes prázdniny umazal duši a potřebuje si ji pořádně vykartáčovat. Zve proto všechny, aby si udělali dobrou svatou zповěď, tak aby se dobře začalo i pokračovalo. V tématu pokračoval, i když pro změnu trochu jinak, v dalším slovíčku.

26. října měl na programu znovu kázeň. Mezi tolika hochy nebylo možné čekat, že se hned všichni dají do pořádku, a bylo třeba také pohrozit. Don Bosco nikdy neváhal dát pocítit svou pevnou ruku, kdykoliv šlo o těžší přestupky, v nichž byla zřetelná zlá vůle. Pohrozil, trochu čekal, ale pak kdo si myslel, že prosadí svou, šel domů. I jedno jediné shnilé jablko může zapříčinit, že se od něho nakazí celá řada dalších.

K zavedení kázně hodně přispívalo, že hoši dostávali každý týden známku z chování ve studovně, v jídelně a v ložnici. Známky se četly veřejně a mít samé pěkné známky bylo už samo o sobě pěknou odměnou, stejně jako mít špatnou známku znamenalo určitý trest. Don Bosco si nechával známky předložit. Podle nich pak soudil na dobrotu každého jednotlivce. Mimo to se každý týden v neděli večer od půl šesté do půl sedmé scházeli představení pod předsednictvím dona Ruy a jednali o chování hochů. Bylo to i jejich vizitkou – jakýmsi zpytováním svědomí. Byla to pedagogická porada. Don Bosco se nechal vždy dopodrobna informovat o jejím průběhu. To zase byla jakási pedagogická superkontrola a zajišťovala, že se nemohla porada jen tak zvrhnout. Světec neměl rád unáhlené odsudky o chlapcích, chtěl mít všechno doložené. Ale když zjistil, že některý hoch vědomě rozvrací kázeň, neváhal a pověřil dona Ruu, aby dotyčného

janovského ordinariátu vyšlo její druhé vydání, dostal ji do rukou turínský arcibiskup a bylo zase zle. Novým dopisem káral ředitele Oratoře, že proti předpisům tridentského koncilu vydává za zázrak to, co měl dříve jako zázrak schválit on, turínský arcibiskup. Neměl pravdu, protože citované předpisy se týkaly zázraků připisovaných přímlyvě osob ještě nebeatifikovaných, případně nekanonizovaných, ale rozhodně ne Matky Boží, o jejíž přímlyvě katolík nepochybuje. Samozřejmě žaloba zase putovala do Říma na kongregaci obřadů, v jejíž kompetenci byly beatifikace a kanonizace. Zase bylo třeba vysvětlovat a ponižovat se, ale to Don Bosco bral jako svůj úděl a rád se podvoloval kříži jako něčemu samozřejmému. Žaloba nakonec skončila tím, že byla založena ad acta a teprve po padesáti letech se znovu musela přetřásat, když probíhal Don Boskův beatifikační proces.

poslal domů. Hoši znali tento systém, v němž byly spravedlnost a dobrota v dokonalé rovnováze, což velice přispívalo k dobrému chodu domu.

Don Bosco často připomínal hochům důležitost týdenního známkování chování. Říkal jim, že se mu často stává, že přijde někdo po mnoha letech a chce od něho vysvědčení zachovalosti. On už si třeba na hochu nevzpomíná, ale má zachované registry. Ty vydají svědectví o každém jednotlivci. V záporném případě nemůže vydat dobré svědectví. „Ovšem,“ dodával, „bylo by špatné, kdybyste stáli o dobré známky z chování jen proto. Jsou ještě vyšší důvody. Chcete být přece opravdu dobří. Nebojte se, nepřijdete zkrátka, protože si vás budou lidé vážit a, co je nejdůležitější, získáte si nebe.“

Devítidenní pobožnost před svátkem Všech svatých mu poskytla příležitost zavzpomínat si na vzorné hochy, zemřelé v Oratoři v pověsti svatosti – na Františka Besucca, Michala Magona a zvláště na Dominika Savia. Vzpomínka na tohoto svatého hochy ho vždy dojímala až k slzám. Vypravoval don Trione, že jednou přišel k Donu Boskovi ve chvíli, když tento dělal korekturu dalšího vydání Dominikova životopisu. Tehdy z jeho úst slyšel slova: „Vidíš, já už jsem takový. Kdykoliv myslím na Dominika, nebo dělám to, co dělám, vždycky mě slzy polejí.“ Samozřejmě, že vybízeli hochy, aby své svaté předchůdce následovali. Zde se cítil vždy ve svém živlu. Sám směřoval k dokonalosti, k dokonalosti vedl také své svěřence a vrchol pedagogické činnosti viděl v tom, že z nich vychovává světce.

Další příležitost k zdůraznění myšlenek souvisejících se svatostí mu dal svátek svatého Karla Boromejského, 4. listopadu. Vypravoval na slovíčku, jak se biskup Karel Boromejský setkal v Castiglione s dvanáctiletým Aloisem z Gonzagy. Když zjistil, že tento nebyl ještě u prvního svatého přijímání, sám ho připravil a podal mu Tělo Páně. To svatý uvedl k svatosti druhého svatého. Karel neměl ještě ani třiatdvacet let a už byl jmenován milánským arcibiskupem a kardinálem.

Je dobré povšimnout si, že Don Bosco skoro celý měsíc – od půlky října do půlky listopadu, mluvil o svatosti života a o očistě duše od hříchů. To považoval a prohlašoval za základ. 11. listopadu se konalo loučení misionářů a hle – Don Bosco chtěl, aby se v předvečer toho slavného a historického dne konalo cvičení šťastné smrti. Tím mělo být pojištěno, že školní rok začal dobře a na nejzdravějším pedagogickém základu.

25 Další pokus o privilegia

Záležitost privilegií považoval Don Bosco za naprosto nutnou podmínku, aby právní svébytnost jeho kongregace nebyla prázdňím pojmem. Dokud nebude moci dávat bez překážek světit své lidi na kněze, nebude nikdy prost trampot, které musel doposud podstupovat. A že věděl, že mu nikdo nedá nic zadarmo, rozhodl se tak dlouho v Římě žadonit, až mu bude tato milost udělena. Možnost vrátit se znovu k jednání, mu nabízela malá větička, uvedená v rozhodnutí posvátné kongregace pro biskupy a řeholníky, jímž se zamítala jeho žádost o udělení privilegií. Žádost se totiž zamítala s podotknutím „prout petitur“, to znamená „tak, jak byla zdůvodněna“. Don Bosco se této poznámky chytil a řekl si, že tedy musí nalézt jiné zdůvodnění než jaké uvedl. K tomu však potřeboval, aby kolem věci nastaly jiné okolnosti. Budou-li uvedena nová fakta a nové okolnosti, možná se uvolní prostor pro nové jednání. Pak by ovšem mohlo být předešlé rozhodnutí zrušeno nebo aspoň poopraveno. K tomu zas potřeboval čas, hodně trpělivosti a taktu, aby se celá záležitost nepoškodila.

Don Bosco byl informován, že Jeho Eminence kardinál prefekt Patrizi není zcela zdrav. Nemá zdravé nervy a jeho nový sekretář je člověk rozpačitý, na kongregaci ještě neobeznámený s poměry. Tyto informace měl od kardinála Berardiho, který dokonce řekl, že Patrizi je spíš zaujat proti Donu Boskovi, neví se jistě, čím vlivem to je.

Boží služebník ještě uprostřed příprav na odjezd misionářů napsal Svatému otci žádost, která měla zvláště vzhledem k odjíždějícím misionářům své oprávnění, aby totiž salesiáni kněží, oprávnění zpovídat, směli kdekoliv zpovídat členy Společnosti, i mimo hranice své diecéze a na cestách, zvláště po moři, aby směli zpovídat kohokoliv, dále aby mohli v salesiánských kostelích sloužit mši svatou, udělovat svátosti, vystavovat Nejsvětější Svátost oltářní, katechizovat děti a hlásat Boží slovo, zřizovat v salesiánských domech ve městech i mimo města pro nemocné v ošetřovnách kaple, sloužit v nich mši svatou a podávat svaté přijímání, užívat přenosného oltáře cestou po lodi a na dlouhých cestách v misijních krajích. Dále žádal, aby generální představený salesiánů směl „extra tempus“, to je mimo tradiční čas, představovat své lidi k svěcení nižším i vyšším včetně kněžského a to tehdy, když církev tyto výjimky dovoluje, zaměřovat modlitbu breviáře ze jiná zbožná cvičení, když jsou například nemocní nebo by se pro velkou únavu nemohli bez velké těžkosti modlit, číst zakázané knihy a udělovat plnomocné odpustky pro hodinu smrti, žehnat škapulíře, růžence, medailky, křížky a připojovat k nim odpustky svaté Brigity a svatého Dominika.

Žádost šla úřední cestou na sekretáře kongregace monsignora Sbarrettiho, poloúředně a ještě dříve na kardinála Berardiho, Don Boskova důvěrného přítele, který měl značné slovo u samého papeže. Sbarretti, který těžko luštil Don Boskův rukopis, žádal o pomoc advokáta Menghiniho a ten zase nemeškal a co věděl, řekl monsignoru Fratejaccimu, dalšímu důvěrnému příteli našeho světce. Oba byli toho mínění, že Don Boskova nová žádost, i když trochu jinak pojatá, nepřichází v pravý čas, ale shodli se, že přesto aspoň ukazuje, že se Don Bosco nevzdává.

Naneštěstí kardinál Berardi nebyl zrovna v Římě a Don Boskovo psaní ho nezastihlo, takže žádost přišla, když už byli misionáři na moři, čímž byl Don Boskův manévr

značně oslaben. Přesto Berardi předal Don Boskovu žádost Svatému otci, ale ten nebyl nadšen. Netroufal si obejít kongregaci a sám rozhodnout. Žádost putovala znovu do kardinálské komise. Tam z ní vyřadili to hlavní – žádost o dimisoriálky, některé požadavky předali jako kompetentní jiným kongregacím a tím se celá věc dostala k ledu. Velikou roli v tom sehrál zase Turín. Pan arcibiskup, když se dověděl o novém pokusu Dona Boska, zase sedl a napsal sáhodlouhý dopis, ve kterém rozvinul tezi, že jestli Don Bosco dosáhne oč žádá, autorita arcibiskupa bude zcela podlomena. Beztak už jedny turínských noviny bezostyšně napsaly, že Don Bosco je jediný kněz, který se dovede postavit proti arcibiskupovi. V Římě jen těžko mohli za takových okolností Donu Boskovi vyhovět. Biskupská autorita byla pro tamní místa přece jen něco, co se nesmělo oslabit.

Dopis, který pan arcibiskup psal kardinálovi Bizzarrimu a který nese datum 24. března 1876, pěkně ukazuje, jak bylo těžké, aby Řím udělil Donu Boskovi žádané. Psal: „Doufám, že než budou Donu Boskovi povolena privilegia, o která žádá, bude mi sděleno, o co žádá, abych k tomu mohl udělat příslušné poznámky. Bojím se, že aby dosáhl oč žádá, uvádí Vám stížnosti na můj účet, jak to bohužel učinil v dopisech psaných Svatému otci. Já jsem byl a vždy budu obhájcem řeholních řádů. Víím, že potřebují různá privilegia, zvláště v misijních zemích. Ovšem na základě dlouhých studií a osobních zkušeností víím, že tato privilegia namnoze zmenšují autoritu biskupů. Je třeba, aby tuto autoritu Apoštolský stolec tím více hájil, čím více ji podlamuje světská moc. Duch nezávislosti, abych neřekl zrovna nadřazenosti, se u Dona Boska přenáší na jeho žáky. To plyne z případů, které jsem referoval v minulých dopisech. Kdyby mu bylo dáno, oč žádá, nesnáze a utrpení, které mám s vedením tak rozsáhlé diecéze, by jen vzrostly. Don Bosco má jistě zásluhy o církev, ale já nemám menší zásluhy. Nevím, proč by mu měla být poskytnuta privilegia, která by byla pro mne trestem. Moje arcibiskupská autorita je už tak zkrácena tím, že jsem zbaven čtyř pětina dřívějších důhodů. Moje autorita je zesměšňována skoro všemi turínskými novinami a to jen proto, že arcibiskup zůstává neotřesitelně věrný Svatému Stolci. Tato autorita je dále podlamována Donem Boskem, který svými dopisy, slovy a skutky dokázal, že jeden z nejhorších časopisů napsal, že je jediný kněz, který se dovede postavit svému arcibiskupovi na odpor. Kdyby se mu měla udělit privilegia, ať se to alespoň stane až po mé smrti, která je už blížká, anebo ať se mi dovolí odtud odejít na nějaké klidnější místo, protože zde bych už nemohl obstát. Prosím Vaši Eminenci, abyste obsah tohoto dopisu tlumočil kongregaci, v jejíž moudrost a spravedlnost skládám důvěru. Líbám Vás posvátný purpur a jsem vždy poslušen Vaší Eminence. Ponižený a poslušný služebník Vavřinec, arcibiskup turínský.

Don Barberis zaznamenal, co Don Bosco k věci řekl salesiánské hlavní radě 27. ledna roku 1876. Řekl, že pan arcibiskup vhod i nevhod posílá do Říma při každé příležitosti dopisy, ve kterých spravedlivě i nespravedlivě referuje o salesiánských věcech. On sám však neuvádí nic na svou obranu ani písmem ani slovy.

Abyste želízko zůstalo stále rozžhavené, krátce na to šla do Říma další stížnost. Don Bosco prý přijal do svých řad bohoslovce, propuštěného ze semináře. Šlo o skutečný případ,

jenže překroucený. Z dopisu, který psal don Rua, vyplývá, že ne Don Bosco, ale on dotyčného přijal, ale nevěděl, že byl propuštěn. Představil se v civilním obleku a měl doporučení od osoby velmi důvěryhodné.

Věc nakonec dopadla podle vůle arcibiskupa. Z Říma mu poslali Don Boskovu žádost k prostudování a k podání námitek. Protože se o věci mluvilo v Římě nahlas, monsignor Fratejacci považoval za svou povinnost potěšit Dona Boska přátelským dopisem, v němž říkal: „Dá Pán Bůh, že

26 Zákaz zpovídání

Věci, o kterých vypravujeme, naplňují možná čtenáře hněvem proti arcibiskupu Gastaldimu. To nelze říci o Donu Boskovi, jehož se to týkalo v první řadě. Don Bosco přijímal tato ponížení se světečnou pokorou a dával si dobrý pozor, aby nejednal jako jeho představený. Mezi nejbližšími se vědělo, že za ním jednou přišel kdosi a ukázal mu rukopis velké knihy, která byla celá namířena proti arcibiskupovi. Ale Don Bosco, byv vyzván, aby ji vydal v knihtiskárně Oratoře, rukopis prolístoval a pak jej spálil. Měl z toho potahování a žádalo se na něm veliké odškodnění. Jindy, jen aby nevyšly určité články proti arcibiskupovi, přijal zadarmo do Oratoře syna jednoho z jejich autorů a ještě mu musel dát podporu. Současně dělal všechno, aby rozpory nevyšly jeho vinou najevo k pohoršení mnohých. Nebylo tomu tak z druhé strany, jak hned uvidíme.

V březnu 1875 se jako každoročně potvrzovaly patenty, zmocňující kněze ke zpovídání. Tak putovaly na ordinariát i dekryty všech salesiánských kněží i Dona Boska. Koncem května si šel pro ně sám duchovní ředitel kongregace don Cagliero a byl velice překvapen, když mu bylo řečeno, že zmocnění ke zpovídání budou poslána přímo do Oratoře. To ho přimělo k zvýšení pozornosti. Skutečně až koncem října přišel do Oratoře z arcibiskupství posel a hledal Dona Boska. Cagliero mu řekl, že to jsou věci pro něho a vzal obálku milému poslovi z ruky. Ten ještě donesl jiné věci donu Ruovi a odešel z Oratoře. Cagliero zásilku ve svém bytě otevřel a hle: všechny dekryty obsahovaly prodloužení jurisdikce na další rok, jen na Don Boskově patentu stálo, že má dovolení zpovídat v turínském diecézi jen na šest měsíců. Ta lhůta právě prošla. Zarmoucen a pobouřen šel k donu Ruovi a oba se dohodli, že zatím Donu Boskovi nic neřeknou. Pak Cagliero odjel do Ameriky.

Don Rua byl bezradný, co dělat. Poslal dona Cibraria ke generálnímu vikáři Zappatovi. Ten vybuchl: „To přece nejde, takto se jedná s pijany!“ Pan arcibiskup nebyl doma – o tom jsme mluvili v souvislosti s odjezdem misionářů. Don Rua mohl Dona Boska o věci uvědomit teprve po jeho návratu z Ligurska a z Francie. To už nebylo daleko od Vánoc a bylo třeba přerušit mlčení. Ještě předtím dostal Don Bosco předvolání k arcibiskupovi, ale že nebyl doma, šel na ordinariát sám don Rua jako jeho zástupce. Dostal se k jeho Excelenci, ale ta hned spustila, co že to je, že volal Dona Boska. Don Rua odpověděl, že Don Bosco není v Turíně, o ničem neví. A prosil, aby Jeho Excelence dekret upravila a podepsala. Pan arcibiskup odmítl tak učinit.

Don Bosco přijal zprávu navenek klidně a že bylo mnoho zpovídání v domě, zpovídal, opíraje se o papežovo dovolení zpovídat kdekoliv na světě. Pak 26. prosince, na svátek svatého Štěpána, napsal panu arcibiskupovi dopis, který až zaráží klidem a pokorou. Je to jen prosba, aby mu pan arcibiskup dal dovolení zpovídat, aby se věc nedostala na

to všechno skončí. Je už údělem Božích služebníků, že jejich dílo musí snášet pronásledování. Musí to tak být i ve Vašem případě. Kéž dílo, které by se bylo muselo od samého počátku zřítit, roste dál ke cti církve i vlasti. Není to dílo země, ale nebe. Buď za to pochválen Bůh! Jemu jedinému patří čest a sláva. Ať se nepřátelé Vašeho díla bojí. Vy se nemusíte bát ničeho. Co se nyní zdá být v troskách, dožije se vzkříšení a slávy.“

veřejnost a nezpůsobila pohoršení. Také prosil, jestliže se něčím provinil a Excellence to nechce říci přímo jemu, ať to napíše do Říma. Pak 27. prosince na svátek svatého Jana odjel do Borga San Martino.

Don Nai, který byl tehdy ještě klerikem a měl pověření starat se o úklid v Don Boskově světnici, si ještě po letech vzpomínal, jak byl překvapen, když byla Don Boskova posel tu první noc netknutá a jak pojal podezření, že Don Bosco tu první noc vůbec nespál. Jeho chování mezi salesiány a hochy bylo zcela normální. Se všemi mluvil a žertoval jako vždycky. Jen ředitel don Bonetti byl od Dona Boska zpraven o důvodu, proč přijel. A že byl don Bonetti povaha otevřená a co se týkalo Dona Boska velmi citlivá, šly od něho do Říma dva dopisy. Jeden byl adresován kardinálovi státnímu sekretáři Antonellimu, druhý Svatému otci. Antonelliho don Bonetti prosil, aby dopis Svatému otci sám předal. V dopise jako milující syn prosí papeže, aby se zastal jeho pronásledovaného Otce. Dopis je umírněný, je to opravdu jen prosba, žádná stížnost. Kardinál Bonettimu bez meškání odpověděl, že dopis Jeho Svatosti předal.

Je pochopitelné, že Don Bosco v tak choulostivé chvíli cítil povinnost informovat o události svého ochránce kardinála Berardiho, a že poprosil, aby za něho intervenoval u papeže. Berardi byl zprávou, co se stalo, hluboce rozrušen a zarmoucen, ale psal Donu Boskovi podobně jako Fratejacci jen slova útěchy a povzbuzení. Zatím však Svatému otci osobně nic neřekl, nebyla k tomu vhodná příležitost. Prý jakmile to půjde, udělá, co bude v jeho moci.

Zatím si pan arcibiskup Gastaldi uvědomil, co udělal, a nařídil sekretáři Chiusovi, aby Dona Boska uvědomil, že může zpovídat dál, ale že to všechno nemuselo být, kdyby se byly zavčas udělaly kroky „jak je zvykem v podobných případech“. Dva dny na to Chiuso psal znovu, tentokrát zval Dona Boska, aby k němu přišel osobně a přinesl si zpovědní patent.

V Oratoři si don Rua marně lámal hlavu nad odůvodněním suspenze. Marně. Pak šel, Chiuso ho uvedl k panu arcibiskupovi, ale nevíme, jak audience probíhala. Jen to víme, že když se vrátil domů, napsal Jeho Excelenci dopis, ve kterém mu řekl, co nemohl říci, když byl u něho. V dopise mu se vši láskou a úctou otevřel srdce a nenechal ho na pochybách o tom, že je Don Bosco v té věci naprosto nevinný. Zná ho tolik let, sleduje ho na každém kroku, a může říci jen jedno: je to muž Boží, který sice někdy překvapuje svými nápady, ale nakonec se vždy ukazuje, že jsou to záměry Boží a že mu Bůh mimořádně žehná. Rua současně prosí Jeho Excelenci, aby mu odpustila, jestli v zápalu řeči něco řekl, co by se mohlo pana arcibiskupa nemile dotknout.

Suspenze byla tedy odvolaná a Don Bosco se mohl vrátit domů. Ihned o tom uvědomil kardinála Berardiho. Tomu spadl kámen ze srdce a byl rád, že se nechutná záležitost

skončila. Monsignor Fratejacci, známý svou bezprostředností, měl k tomu poznámku pro Dona Boska: „Nic si z toho nedělejte. Zde v Římě byl svého času dočasně suspendován i svatý Filip Neri. Vyslechl ortel pokorně s biretem v ruce a jenom řekl: ‚To jsem rád. Konečně budou lidé vědět, jaký darebák je Filip Neri. Dosud to nevěděli.‘ Naštěstí, nebo na neštěstí, zpráva o suspendování Dona Boska se v Římě dostala ven a místo aby uškodila, spíše mu prospěla. Dostalo se to i do Turína a ředitelé se na své výroční schůzi kolem svatého Františka Saleského Dona Boska na to ptali. On jenom řekl: ‚Co dělat? V Římě se bojí, aby ho nedohnali

27 Ach, ty noviny!

Don Bosco měl velkého nepřítele také v nepřátelském tisku. V Itálii byl tisk zcela svobodný a přitom hodně nekulturní. Na jeho stránkách bylo možno bezostyšně tupit ideového nepřítele a šířit o něm všelijaké výmysly. V Turíně takto jednala „La Pulce – Blecha“. V redakci tam seděli lidé, kteří žili ze senzací a z napadání lidí. Už jsme se zmínili, jak se Blecha rozepsala o dědictví, které Don Bosco získal po hraběti Belletruttim, které mu však upírali jeho nemanželský syn a jeho dva synovci. Věc byla tak nechutná, že světec raději volil se synovci se vyrovnat a synovi pro klid opatřit výhodné místo v Paříži.

Další útočné noviny se jmenovaly „La Nuova Torino – Nový Turín“. Ty zle špinily Dona Boska za to, že se rozhodl postavit na předměstí Porta Nuova kostel, aby v té části města zneškodnil činnost valdenských. Měl tam přece už řadu let svou druhou Oratoř. Mohl být klid, ale valdenští se snažili hochy odvést a za tím účelem tam postavili školu a zařídili různé sociální služby. Nevýhodou našeho světce bylo, že kostel, aby mohl mít pravidelný tvar, potřeboval zaokrouhlení pozemku o kousek země, který však měl ve vlastnictví nějaký protestant. Ten, popichován zezadu, dlouho odmítal výměnu, až se Don Bosco musel obrátit k samotnému králi s prosbou, aby prohlásil stavbu kostela za veřejně prospěšnou. To se stalo a pak už byl v té věci na úřadech klid. Bohužel nebylo tomu tak v tisku. Právě La Nuova Torino soptil

28 Několik mimořádných událostí

Události nadpřirozeného rádu se s Don Boskovým životem prolétají ustavičně, avšak z roku 1875 se jich dochovalo málo. Co se dochovalo, krátce povíme.

27. března zemřel v Oratoři hoch jménem Salvator Pagani. Byl to žák dona Veronesiho v první třídě gymnázia. Služebník Boží předpověděl, že jeden chovanec zemře o cvičení šťastné smrti. Bylo to v úterý před Popeleční středou. Sněžilo. Při východu z kostela si Pagani jako všichni ostatní vzal chléb i kousek salámu, jak bylo zvykem o té příležitosti dávat. Několik hodin poté se mu udělalo špatně. Poslali telegram otci, a když ten k večeru přijel, hoch byl již mrtvý. Don Bernard Vacchina mohl událost dosvědčit.

Když Don Bosco odjížděl s misionáři do Janova, přisedl si k nim nějaký pan Cerrato z Asti, který přijel schválně, aby byl přítomen slavnosti loučení. Byl to člověk svatý, už starý, velký salesiánský dobrodinec. Ve svém rodišti zbudoval něco jako ústav Cottolengo v Turíně, když byl tento ještě v začátcích. Potřeboval však sestry, které by vzaly na sebe péči o ubožáky. Už jednal s Dcerami svaté Anny v Piacenzi, ale bezvýsledně. Teď byl s doporučením Dona Boska v Turíně u představeného Cottolenga P. Anglesia, ale zatím se

k dalším ukvapenostem. Nechci to ani já, ani nikdo jiný. Je lepší, abychom my něco snesli a raději mlčeli.“

Má pravdu svatý Jan od Kříže, když říká: „Těm, kdo stojí v čele řeholních rodin, dává Bůh bohatství své milosti úměrně k prozřetelnostnímu poslání jejich duchovního potomstva, povoláného nést dál jejich nauku a ducha.“ Nuže Don Boskovo duchovní potomstvo mělo získat Bohu mnoho duší. Proto ho Bůh zahrnul poklady své milosti, ale dal mu růst v dokonalosti skrze těžké zkoušky, které ho vynesly na vrchol svatosti a zasloužily jeho kongregaci tak velký rozvoj.

proti valdockému knězi a špinil ho, jak jen mohl. Bylo třeba světecké vytrvalosti, aby se dobrá věc prosadila.

Další list, který nadělal Donu Boskovi mnoho těžkostí, byla „Opinione – Názor“. Vydávala ji politická strana liberální, která byla právě u moci. Nedá se říci, že „Opinione“ mluvila o řediteli valdocké Oratoře zle; spíš tomu bylo naopak. Ovšem mluvil neomalené o arcibiskupovi a snažil se jej tupit, kdežto o Donu Boskovi mluvil s obdivem. On jistě jeho články neinspiroval, ale bylo těžké, aby pan arcibiskup nebyl jimi drážděn až do nepřičetnosti. Bylo to vlastně přilévání oleje do ohně. „Opinione“ také zacházela do všelijakých neseriózních úvah, například přirovnávala Dona Boska k některým slavným protestantským osobnostem na poli sociálně charitativním. To stavělo Dona Boska v očích církevně uvědomělých lidí do méně příznivého světla. Bylo obtížné v takových kalných vodách zůstat čistým, jak my Dona Boska známe.

Konečně v Turíně obecný lid rád četl humoristický list zvaný „Fischietto“ – něco jako Pišťalka nebo „Ten, kdo na všechno píská“. Nejedna anekdota a nejedna sprostota se v něm týkala také našeho světce. Don Bosco zůstal klidný, jen říkal: „Mějme trpělivost! Všechno pomine. Dělal jsem si bláznů z Dona Boska a nevědí, že si tím dělají bláznů z Pána Boha. On už jim splete ty jejich výpočty.“

nic nedohodlo. Teď seděl v kupé s Donem Boskem. Ozvala se pišťalka. Za chvíli se vlak rozjede. Najednou Don Bosco na něho volá: „Honem vystupte a vraťte se k P. Anglesiovi. Dojedněte to napevno.“ Taktak, že vyskočil z vlaku. Na nástupišti pobíhal člověk s ceduličkou od P. Anglesia. Má se vrátit, snad mu bude moci vyhovět hned a dát mu potřebné sestry. Jak mohl Don Bosco vědět, co se událo daleko od něho?

K misionářské expedici patřil mimo jiné don Valentin Cassinis. Ráno před odjezdem byl velmi smutný. Don Bosco šel kolem něho a ptal se ho, co mu je. On, že ho bolí, že už nikdy neuvidí Dona Boska. Don Bosco se usmál a řekl: „Uvidíš mě ještě jednou.“ Cassinis odpověděl: „To mi říkáte jen tak pro útěchu.“ Ale Don Bosco opakoval: „Ujišťuji tě, že se ještě na světě uvidíme.“ V září, roku 1887, pět měsíců před Don Boskovou smrtí, si ho náhle zavolal don Cagliero, že si ho vybral za průvodce na cestě do Itálie. Vrátil se tedy. Když se potkal s Donem Boskem, ten mu řekl: „Přece jsem ti řekl, že se ještě jednou na světě uvidíme. Pamatuješ?“ Setkání se uskutečnilo den po svátku Neposkvrněného Početí Panny Marie. Don Bosco pak v lednu zemřel.

Prorocký dar se u Dona Boska projevil také v následující události. Patnáctiletá dívka Konstancie Cardettiová žila v domě člověka, který neustále činil nástrahy její ctnosti. Dívka odporovala, ale neměla možnost vzdálit se z domu. Byl to její kmotr. Její matka se jednoho dne rozhodla jít na radu k Donu Boskovi. Don Bosco jí dal medailku, prý aby ji děvče nosilo na krku, že pronásledování bude trvat ještě dva roky, ale pak přestane. Stalo se skutečně tak. Uplynuly přesně dva roky, když ten člověk zcela náhle o svátku Nanebevzetí Panny Marie děvčeti řekl, aby si hledalo práci jinde. Dva roky o tom nechtěl ani slyšet a teď se ona mohla beze všeho odstěhovat několik kilometrů dál a víckrát se domů nevrátit. Stala se řeholní sestrou v Cuneu a byla vždy ochotna kdykoliv své svědectví potvrdit přísahou.

Kněz Maurilio Mandillo byl poslán od otce Carpigna na kongregace filipínů pro radu k Donu Boskovi. Setkal se s ním na ulici. Don Bosco ho ani nenechal otevřít ústa a hned mu řekl, proč přichází a také mu hned jeho případ vyřešil. Od téhož dona Mandilla, který žil ještě v roce 1930, pochází tato další zpráva. V Turíně ležela s ránou na noze představená Dcer lásky. Dvě řeholní sestry šly k Donu Boskovi prosit o modlitbu. Don Bosco se s nimi setkal na náměstí Panny Marie Pomocnice a sám jim řekl, proč

29 Konec roku

Poslední měsíc roku byl rozveselen zprávou, že misionáři šťastně dorazili na místo, ale současně zarmoucen suspenzí Dona Boska od zpovídání. Nás volá zpět do intimního života Oratoře, z něhož byl Don Bosco v zájmu kongregace stále častěji vytrháván, ale do kterého se vždy rád vracel, aby se občerstvil přítomností svých synů.

Noviciát byl koncem roku 1875 už zcela odloučen od ostatního domu, aby se zadostiučinilo církevním předpisům a novici už nebývali přítomni Don Boskovým večerním slovům s širokou komunitou, jak tomu bylo dříve. Vynahrázvalo se to tím, že Don Bosco přicházel k nim a míval s nimi poměrně dlouhé konference, ve kterých jim vysvětloval základy řeholního a salesiánského života a přeléval do nich svého ducha. Máme k dispozici záznam řeči, kterou měl Don Bosco poprvé v novém noviciátě. Pořídil ho novicmistr don Julius Barberis. Řeč je to dlouhá a čtenář si ji může nalézt v XI. svazku na straně 508 Don Boskových životopisných pamětí. My se spokojíme s obsahem.

Především zakladatel díla vyjádřil své uspokojení nad tím, že má kolem sebe všechny novice a že mají komunitu skutečnou, jak to má být. Pak mluvil na téma Kristova podobenství o kupci, který našel drahocennou perlu a aby se jí zmocnil, prodal všechno co měl, jen aby ji získal. Tou perlou lze v první řadě rozumět víru, ale také povolání k dokonalejšímu životu. Pak mluvil o povolání, jaké jsou jeho známky, jaká úskalí čekají toho, kdo je povolán, jaké výhody povolání přináší a co musí člověk dělat, aby si je uchoval. Nato uváděl příklady, hovořil o jednotlivých misionářích a o perspektivách, které se otevřely před salesiánskou společností v cizích zemích. Mluvil též o vytrvalosti, o nutnosti přinášet pro povolání potřebné oběti a novicům štědrě rozdával rady pro jejich život. Radil, aby s nikým nemluvili o eventuálních pochybnostech, leda s představenými a aby nedělali žádné kroky, dokud nejsou zcela klidní, také aby chodili k svátostem s opravdovostí. Strídmost, práce, to jsou ochranné prostředky pro setrvání v povolání.

přicházejí i je ujistil, že představená bude ještě dlouho žít. Žila skutečně ještě v roce 1902.

Starý Petr Cornelio z Borga San Martino do konce života vypravoval, co viděl na vlastní oči a pokaždé končil: „Je to pravda, jako že jsem pokřtěný.“ Don Bosco, provázen místním farářem, šel po Borgu. Jistá žena, ochrnutá na obě nohy, se nechala k němu přivést a prosila o požehnání. Don Bosco jí je dal a řekl jí, že už v neděli půjde do kostela. To se stalo. Žena byla dokonale uzdravena.

Pořád v tomto roce 1875 se stalo také toto. Při skoku přes nějaký příkop si Evžen Ricci, syn barona des Ferres zlomil nohu. Don Bosco ho dobře znal a šel ho navštívit. Přítom řekl: „Škoda, že sis nezlomil ještě druhou.“ Když se hoch nad tím v údivu pozastavil, světec pokračoval: „Abys potom lépe ocenil moc Panny Marie.“ Hoch dostal požehnání, uzdravil se a mohl nejen nastoupit do konviktu otců jezuitů v Paříži, ale i stát se jezuitou. O něm byl po smrti napsán životopis a z něho je převzata shora uvedená zpráva. Zprávu ještě doplnil bratr zesnulého. Vypravoval, že zlomenina byla tak zlá, že zprvu doktoři mysleli, že budou muset nohu amputovat. Uzdravení se stalo v krátké době po Don Boskově modlitbě.

Novici poslouchali jeho řeč se zatajeným dechem, tak vroucně a lidsky jim vše vysvětloval.

Přišly Vánoce. Oratoři se znovu rozlila obvyklá mystická nálada, která vyvrcholila v půlnoční mši svaté. Sloužil ji sám Don Bosco a asistovali mu don Bologna jako jáhen, don Cipriano jako podjáhen. Je třeba poznamenat, že tyto dvě půlnoční funkce se v Oratoři považovaly za jakési vyznamenání. Bylo velkou ctí asistovat Donu Boskovi při půlnoční. Jména asistujících se zapisovala do kroniky, takže se dotyční stávali historickými osobnostmi. Don Bosco podával přijímání ministrantům, kterých bylo velké množství, ostatním je podávali k tomu určení kněží.

Po půlnoční se šlo do jídelny a každý dostal zákusek jménem „busecca“. Nebylo to nic zvláštního, dokonce Alfréd Panzini v Moderním slovníku se o tom vánoční pokrmu vyslovuje jako o něčem těžkém, hrubém a nezázivném, ale příznává, že v Miláně je to tradice, kterou poctivě zachovávají chudí i bohatí, šlechtici i prostý lid, dámy i prosté ženy. Busecca byla tradičním jídlem i v Turíně.

Při půlnoční došlo k veselé příhodě. Jáhen don Bologna měl na konci zazpívat slavné „Ite, missa est – jděte, mše svatá skončila“, ale to „i“ z „ite“ mu trvalo nějak dlouho. Všelijak to kroutil, obecenstvo bylo napřed zděšené, pak se začalo usmívat a nakonec smát. Don Bosco chtěl zpěváka vysvobodit a tak mu šeptal: „Dost, done Bologno, nech toho.“ Ale zpěvák se nakonec přece vpravil do melodie a Ite missa est skončil správně. Byla z toho legrace přes celé Vánoce. Když se o tom mluvilo, Don Bosco, aby ukázal, že se to může stát každému, vypravoval, jak také jednou měl v kostele zpívat, ale zapomněl melodii a musel si jinou vymyslet. Lidé to nezpozorovali.

Poslední den v roce dával Don Bosco obvyklou „strennu“ – upomínkový dárek, heslo nového roku. Hoši ho přivítali neutuchajícím potleskem, ale pak se uklidnili a on mohl začít. Začínal pateticky: „Shromáždili jsme se, abychom dali sbohem roku 1875. Ještě několik málo hodin

a tento rok bude pryč. Už se nevrátí. Přijdou jiné roky, ale tento nikdy víc. Zapadne ve věčnosti a zůstane po něm matná vzpomínka. Ovšem zmizí-li rok 1875, nastoupí další rok. Dnes, v tomto roce k vám Don Bosco mluví naposled, a není vyloučeno, že za rok touto dobou zde bude mluvit někdo jiný. Budete se ptát: „Kam odešel Don Bosco?“ Inu, odešel na věčnost a už ho na zemi neuvidíme.“

Po tomto vážném úvodu Don Bosco vzpomněl celé řady těch, kteří odešli v uplynulém roce na věčnost: Bartoloměj Collo, Petr Cotta, klerik Barberis, Pagani, Perini, Falletti, atd. Každý rok je tomu tak. Pokaždé někteří odcházejí. A je jisté, že i z vás budou někteří za rok scházet. A rozhovořil se o tom, jak je třeba prožít nastávající rok, aby to byl rok spásy. Byly to věci tisíckrát slyšené, ale vždy znovu cítěné. Konec jednoho a začátek druhého roku dával vždy i starým myšlenkám novou aktuálnost. Světec tentokrát neopomenul pohrát si trochu i s čísly. Řekl: „Podle statistiky na každých 100 lidí ve městech a na vesnicích zemřou za rok 3 lidé. Nás je zde asi 900. To znamená, že by mělo odejít na věčnost 26 nebo 27 lidí. Ovšem vy jste mladí a nechce se vám zemřít. Mezi námi je tedy jiný poměr: u nás na 100 lidí zemře každý rok průměrně jeden. Dohromady by to mělo být tedy 8 až 9

pohřbů. Zařídme se podle toho a žijme, aby nás smrt nestihla nepřipravené.“

Po jeho řeči si všichni klekli a modlili se. Když vstali, Don Bosco všem přál šťastný nový rok a dobrou noc. S voláním „Ať žije Don Bosco“ šli všichni na odpočinek.

Náš světec bude ještě dvanáctkrát dávat novoroční heslo a pokaždé bude moci děkovat Pánu za další a další rozšíření a rozkvět svého díla. Dosud se jelo pořád po rozbouřeném moři, ale jelo se bezpečně. Ptal se ho nedávno P. Felix Giordano z kongregace oblátů Panny Marie cestou z Janova do Turína, jak to přijde, že jeho dílo, které začalo z tak ubohých začátků, tak prosperuje. A Don Bosco mu dobrácky řekl: „Víte, je to tak. Já s tím nemám nic společného. Náš Pán je všechno. On může lidem ukázat, že může všechno, a proto, když chce něco velikého vykonat, vybere si k tomu vždy toho nejméně schopného. To je můj případ. Znáte mne už dlouho, ale mohu vás ujistit, že kdyby byl Pán v turínské diecézi našel méně schopného kněze, byl by ho použil a chudáka Dona Boska by nechal stranou. A Don Bosco? Šel by normální cestou a dnes by byl možná jen obyčejným venkovským kaplanem.“

XII. DÍL

1 Slova Dona Boska začátkem nového roku 1876

Nový svazek začneme myšlenkami, které Don Bosco vyjádřil slovy nebo v dopisech začátkem roku 1876. Když člověk čte, co Don Bosco říkal, stěží by věřil, že byla jeho duše zkrušena tolika překážkami, ať už to byla protivenství z vysokých míst ve věci Díla Panny Marie Pomocnice a Sdružení spolupracovníků nebo starosti s vyživěním tolika set hladových krků chovanců nebo hlavolamy, týkající se nových založení v Evropě a v Americe. Klid, který vane z jeho optimisticky laděných rozhovorů a z jeho dopisů, psaných salesiánským společenstvím i jednotlivcům, zahaluje trny, které trápily jeho duši. U světců už to jinak nemůže být. Musí jít ohněm zkoušek, aby mohli svítit a hřát. Takový je jejich úděl.

K salesiánům Don Bosco promlouval obyčejně důvěrně, a to veřejně i písemně. Na Nový rok 1876 hovořil s několika staršími salesiány a jeho řeč se týkala stavu salesiánského díla. Mluvil o tom, co bylo, o tom, co je, a také o tom, co má teprve přijít. Jeden z přítomných, novicmistr Julius Barberis, pohotově obsah zachytil perem.

Světec se rozpovídal o vztahu státu k jeho mladé kongregaci. Hrabě Cavour, tvůrce sjednocené Itálie, mu byl vždycky nakloněn. Často přišel do Oratoře a Dona Boska zval k sobě na oběd. Podobně byl jeho dílu nakloněn ministr vnitra Urban Rattazzi a později ministr Vigliani, který držel ministerstvo spravedlnosti. Je to až podivuhodné, když pomyslíme, že zatímco jiné řeholní instituty klesají, salesiáni rostou. Jinde už nemají prakticky žádné novice, my jich máme bezmála sto. A jsou zdraví, spokojení, nadějní. Úžas roste, když vidíme, jak si naši spolubratři osvojují dobrého ducha, jak pracují, že se ani více od nich nemůže žádat. Jeden vyučuje, to je učí druhé, ale i sám se učí, chodí s hochy na procházku, koná korepetice, připravuje hochy na zpověď a k svatému přijímání, ač ještě není knězem. Zde nelze nezvolat: „A Domino factum est istud et est mirabile in oculis nostris – To učinil sám Bůh a je to podivuhodné v našich očích.“

Když posuneme zrak do budoucnosti, to se teprve myslí až ztrácí. V několika málo letech, uprostřed tolikerých protivenství, Oratoř dosáhla počet 800 hochů. Otvíráme dalších deset pracovišť v Itálii a všechna jsou v rozkvětu. Máme už jeden dům ve Francii a dva v Americe, a co my víme, co bude dál. A to se teprve od roku 1869 pohybujeme s trochou jistoty, a teprve před dvěma roky jsme byli definitivně schváleni. Co bude za třicet let? Myslím, že už budeme mít celou síť domů v Itálii, v Evropě, a časem po celém světě. Jde ovšem o to, abychom toho byli nadále hodni. Dokud budeme mít pravého ducha, poplujeme na plné plachty.

Mladí klerici, kteří se někdy zrovna rojili kolem Oratoře, plnily obdivem i arcibiskupova generálního vikáře kanovníka Zappatu, který posílal rodiče, kteří chtěli mít ze syna kněze, aby si zašli k Donu Boskovi na radu. Tak jednou poslal rodiče se synem na Valdocco a tam se událo toto: Rodiče si stěžovali, že hoch měl kdysi velikou chuť stát se velebným pánem, ale teď o tom nechce ani slyšet. Don Bosco nato, že to je chyba. Ke kněžství se nesmí donucovat, k tomu se musí každý svobodně rozhodnout. Řekl to schválně před hochem a hodně hlasitě. Pak si ho vzal na soukromý rozhovor a hle, hoch ho ujistil, že chce být knězem, ale z vlastního rozhodnutí.

V jiném rozhovoru začal Don Bosco hovořit na své zamilované téma – misie. Teď je na programu Patagonie. Jezuité a jiní se tam neprosadili a ne jeden tam přišel o život. My si musíme dát pozor, abychom změnili metodu. My se jen přiblížíme k indiánským kmenům a založíme salesiánské ústavy v civilizovaných krajích blízko jejich sídel. Pak se budeme snažit přijímat do nich nejen bělochy, ale také indiánské syny. Oni se odvažují do bělošských sídel – chodí tam za účelem opatření různých věcí na trhu. Je třeba s nimi navázat lidský, ale jim prospěšný kontakt. Nespěchat, musíme je pomalu přesvědčovat, že nejsme zlí, naopak, že je máme rádi a chceme jim prospívat. Touto cestou se budeme moci odvážit časem mezi ně. A kdyby se stalo, že by někdo vytrpěl mučednickou smrt, to nevádí. Toho se nesmíme lekat. Jeho metoda se osvědčila. V roce 1879 otevřeli salesiáni ústav v Patagónes a v roce 1880 ve Viedmě. Úspěch se dostavil. Indiáni se několikrát pokusili o útok, ale nepovedl se jim. Byly zde i oběti, ale ne od takzvaných divochů, ale od přírodních živlů. Divoši nebyli žádní lidožrouti, ale prostě domorodci. Byli hrubí, nevzdělaní, hrdí na svou svobodu a ovládaní svými náčelníky, ale byly v nich i silné lidské základy.

Don Bosco v té době snil také o misiích v Indii a v Austrálii. Neodrazovalo ho ani úskalí anglického jazyka. Věřil, že se to dá překonat. Byl pro takzvanou Berlitzovu metodu: učit se několik měsíců nejpotřebnějším slovíčkům, pak se snažit o konverzaci a nakonec si nalézt člověka, který zná dobře výslovnost. Založit ústav v Anglii zatím neplánoval. Sice se sem tam v Oratoři uchytil některý anglický hoch, ale zase odešel. Teprve koncem života bude Don Bosco připravovat otevření prvního anglického domu v Battersea, na londýnském předměstí.

Co se týče jazyků, Don Bosco hovořil o tom, že bude třeba začít se jim učit. Mohlo by se vytvořit studium při studiu. Šlo by o tři jazyky: španělština, francouzština a angličtina. Studium by se mohlo rozvinout při filosofii a teologii. Trochu by to stálo, ale každý by studoval jen jeden jazyk, podle toho, kam by chtěl jít na misie. Časem by se věci zdokonalily. I na tomto úseku se později udělalo mnoho. Kongregace otevřela ve dvacátých letech řadu misijních ústavů v Itálii i jinde a i dnes, než někdo odjede na misie, postará se mu, aby si osvojil napřed jazyk, který bude nutně potřebovat, aby se pak nemusel dorozumívat rukama.

A nyní přejdeme od soukromých hovorů k promluvám, které měl Don Bosco k širšímu posluchačstvu. Tak v lednu měl konferenci pro všechny kleriky Oratoře, salesiány i novice. Týkalo se to čistoty. K dispozici jsou dva zápisy, ale užijeme ten, který pořídil klerik Peloso. Jako jindy budeme registrovat jen hlavní body rozsáhlého projevu. Kdo by chtěl celé znění, najde je ve XII. svazku Memorií na stránce 15 a dalších.

Mluvil víceméně takto:

Skončili jsme rok 75 a vpluli do roku 76. Je nás malé, ale rostoucí vojsko. Posledně jsem mluvil o povolání, dnes chci s vámi pohovořit o tom, čeho je třeba, abychom si zachovali povolání. Potřebujeme ctnosti a mezi ctnostmi hlavně čistotu. Tu si musíme opatrovat všemi prostředky. Nemám v úmyslu mluvit o postech, újmách, o umrtvování smyslu.

Ty chrání a posilují ctnost, ale o tom se bude mluvit v jiných konferencích. Řeknu vám toto: čistota je perla, drahocenná perla, zvláště pro kněze, ale i pro klerika, který zasvětil své panictví Bohu. Ve vašem postavení potřebujete znát určité maličkosti, které velmi přispívají k uchování této krásné ctnosti, bez které kněz nebo klerik nejsou ničím, která však, když ji má, znamená všechno. K zachování ctnosti čistoty je třeba:

1. Zachovávat přesně všechny povinnosti, to je pilně studovat, asistovat, katechizovat. K tomu patří také dělat vše, co předepisují pravidla. Dochvilnost ve všem, včas do jídelny, do kostela, na odpočinek.

2. Chodit na rekreaci a být tam celý čas, ovšem musí to být rekreace, ne reptání nebo pomlouvání představených. Musí to být odpočinek myslí i těla, aby šel člověk s chutí do další práce. Někdo řekne: Co má společného rekreace s ctností čistoty? I má! Vy buď už asistujete, nebo budete asistovat hochy. Uvidíš hochy zamyšleného, oslovíš ho a on ti odpoví na půl úst. Kdo má zkušenost, ví, že takový se cítí mezi druhými špatně a že se mu hlavou honí nepočestné myšlenky. Nejraději by si četl neslušné knihy. Tam je čistota ve velkém nebezpečí. Odkud to všechno? Z lenosti při rekreaci. Je sám, v mysli mu vyvstávají kouzelné zámky, o kterých se mu dříve nesnilo. Má v nich zalíbení; pak následuje rozkoš a z pocitu rozkoše není daleko ke skutku. Svätý Filip Neri znal dobře ctnost čistoty i její úskalí a říkal chlapcům: „Křičte, rámušte, jen hříchy nedělejte.“ Chlapcům se líbila taková rada. Pak Don Bosco humorně vypravoval, jak bratr laik prosil svätého Filipa jako představeného, aby tomu udělal konec, že jim kluci zboří klášter. Sv. Filip mu vyhověl. Svolal hochy a řekl jim: „Hoši, poslouvejte mne. Jestli můžete, stůjte klidně. A rámušte potichu!“ Ovšem, pokračoval Don Bosco, po rekreaci je třeba dát se do pilné práce. Při studiu využívat každého zlomku času. Přijde svačina? Ať se nasvačí každý, kdo toho potřebuje. Jde se do kostela? Ať se tam jde zbožně, už kvůli dobrému příkladu. Nadevšecko zachovávat pravidla Oratoře.

3. Stačí to? Mohlo by to stačit, kdyby se zachoval přesně denní rozvrh. Co jsem však vždy doporučoval a co budu stále doporučovat: Večer po modlitbě mimo nutnou potřebu s nikým nemluve a jděte hned spát. Kdo musí asistovat v ložnici, ať to dělá se vši rezervovaností. V případě, že máte v ložnici spoluasistenta, nebavte se s ním. Ještě horší by bylo jít přát dobrou noc tomu nebo onomu chlapci nebo jinému klerikovi, protože slovo dá slovo a už je zde povídání. To je po večerní modlitbě přísně zakázáno a obecně se to považuje za nebezpečné. Mohu vám klidně říci, že většina nedávných nepořádků začala zde. Způsobilo to bolest nejen Donu Boskovi, ale i dotyčným, protože museli být vyloučeni z kongregace. U někoho bylo jen podezření, u někoho skutečná fakta.

4. Kdo chodí pozdě spát, snadno také pozdě vstává. V kolik je vstávání? O půl šesté. Dobrá, tak ještě čtvrt hodiny, a pak se rychle umyju a ustelu si a vše je v pořádku. Za čtvrt hodiny se přidá ještě pět minut a nakonec je jich deset, patnáct. Vyřeší se to tak, že se řekne, že mu bylo špatně, necítil se.

Další věc. Jak se krmí koně? Tak, aby měli sílu pracovat, ale ne tolik, že by zbujněli. Jinak vyhazují, potrhají postroje a neposlouchají. Tak je i s člověkem. Má být střídmy v jídle

a pití. Dábel obchází jako řvoucí lev a hledá, koho by pohltil. Neexistuje jen démon polední, který pokouší ty, kdo si jdou po obědě lehnout, ale i démon ranní, o kterém mluví Tobiáš. Kdo si ráno hová, snadno zanedbává modlitbu a ztrácí milosti, které mu Bůh nabízí. Jak se může udržet v Boží milosti lenoch? Může lenoch odolat, kdyby přišlo pokušení? To by byl zázrak, ale Bůh dělá zázraky jen když je to nutné.

Zde Don Bosco řekl, že by mohl citovat velkou řadu odstrašujících případů a že zrovna dostal dopis od jednoho ex-klerika, který v něm vyznává, jak se mu nevyplatilo ranní polehávání v posteli. Škoda, že si tento dopis zapomněl v bytě, ale dotyčný muž mu v něm dává povolení, dokonce jmenovat ho jménem – někteří ho jistě ještě znají. Byl ve dvou seminářích a nakonec ztratil povolání docela. U tohoto bodu se světec hodně zdržel a vypravoval další příběhy s mnoha podrobnostmi.

5. Tento druh démonů se vyhání jen půstem a modlitbou. Dejte si pozor na víno. To, co dostanete k obědu a k večeři to je jen tak, aby se neřeklo, to neuškodí. Ale jinak říkám. Zapište si do srdce, že víno a čistota nejdou dohromady. Chce to střídmost. Moc mě mrzí, že se našly v kufrech láhve vína a likérů, všelijaká jídla a sladkosti. Máte ráno kávu s mlékem, kolik chcete, a večer také máte, co potřebujete, abyste byli zdraví. Nevím, co by vám ještě mohlo chybět. Ale dojídat se mimo ustanovený čas je obvyčej nestřídmych lidí a zatěžování žaludku.

Tuhle se také stalo, přišel na ošetřovnu jeden. Co je ti? Mám žaludek. To já také vím, že máš žaludek, ale cos do něj dal? Neví, stydí se.

Také se nedávno stalo. Hoši už šli spát, ale on si pozval do své celky kamaráda. Snědli kuřátko, zapili to, popovídali si. Doufám, že dotyčný už není mezi námi. Nevím jak z toho vyšla čistota, ale když se nic nestalo, tak to byla velká milost Boží.

Je přísně zakázáno vodit někoho do své celky. Kdo to dělá, prohřešuje se proti poslušnosti.

6. Dále je zde přátelství. Nemyslím na pravé přátelství, ale takové, kdy se někdo shlédne v něčích vnadách tělesných nebo duševních, kde se nalévá víno, dávají se sladkosti, někdy knihy, třeba obrázky a podobně. Tak začínají přátelství, která vylučují druhé a rozněcují fantazii. Následují vášnivé pohledy, tisknutí rukou, polibky, pak nějaké lístečky, dárky a už jsou oba přátelé zamotáni do sítí, ani si to neuvědomili. Byli zde vzorní hoši, dávali naději, dnes jsou pryč a vedou všelijaký prázdny život. Nevěřili a nezřekli se zvláštních přátelství. Mysleli si, že na tom není nic špatného. To nejsou historicky odněkud ze středověku. To jsou věci docela moderní. Jste na dvoře. Přidá se k vám jeden, přidá se druhý, třetí, ale nedělá vám to dobře. Schází vám ten a ten a nejraději byste byli s ním samotným. To není dobré. Musíme být otci a bratry všech stejně. Mohu vám klidně říci, že nemám pro žádného přednostní lásku. Všichni jste moji synové a za vaši spásu bych rád položil svůj život. Jak to říká svätý Pavel: „Vy jste má radost, má koruna.“

7. Jsme zde sami a dovolíte mi, abych se zmínil ještě o jedné věci. Když jdete na záchod, hleďte vykonat, co je třeba a rychle se vzdálit. I tam, na tom nejspínavějším místě, může přijít pokušení. Dábel má nejvíc namířeno na toho, kdo je sám. I zde je na místě modlitba.

8. Zvykněte si na toto. Když jste večer pod peřinou, pomodlete se potichu nějakou modlitbu a uvidíte, že vám dá ďábel pokoj. Někdo řekne: Já, jen co ulehnu, už o sobě nevím. Bud rád. To právě chci. Jiný řekne: Já zase nemohu usnout. Co mu mám říci? Modlit se, modli se, i když se ti do modlitby nechce. Bůh ti tu námahu odmění. Tuhle byl u mě profesor Garelli, školní inspektor. Říkal mi, jak to dělá, aby brzy usnul. Počítá do tisíce. Ale prý ještě nedošel k padesátce. Jiný zase recituje verše z Danta nebo z Vergilia, nebo něco, co večer nastudoval. – Nakonec bych byl rád, kdybyste to, co jste slyšeli, nevykládali chlapcům, nebo, že vám Don Bosco říkal to a to. K vám mluvím důvěrně jako otec ke svým synům. To není kázání, ani opravdová konference. Všichni se jeden za druhého modleme.

Dva dny po této konferenci napsal světec okružní list všem mimoturínským spolubratřím s tím, aby to každý vzal, jako by to bylo psáno pro něho. Ale napřed se podívejme na stav kongregace k 1. lednu 1876. Kongregace měla 112 členů s věčnými sliby, 79 s časnými, 84 noviců a 55 aspirantů. Nové domy byly v Přímořské Nizze, další v Bordighera-Vallecrosii, dva v Argentině v San Nicolás de los Arroyos a v Buenos Aires. Během roku jich přibude ještě několik dalších. Don Bosco v roce 1880 řekne: „Na každé protivenství já odpovídám tak, že otevřu další dům.“ Tak silné bylo jeho přesvědčení, že Bůh je s ním a vede ho. Přátelé Dona Boska přivítali tohoto roku s radostí skutečnost, že v papežské ročence četli poprvé v řadě generálních představených jméno Don Boskovo. To se nemohlo stát bez svolení sekretariátu kongregace pro biskupy a řeholníky.

Okružní list, o němž jsme se zmínili, byl ozvěnou toho, co říkal klerikům v Oratoři, ale předeslal výčet míst, odkud se volá po příchodu salesiánů: Itálie, Francie, Anglie, Amerika Severní, Střední a Jižní, zvláště císařství brazilské, Argentina, Alžír, Nigérie, Egypt, Palestina, Indie, Japonsko, Čína, Austrálie. Miliony a miliony duší, jen dělníků je málo. Pak vyjádřil touhu, aby salesiáni měli vysokou mravnost a doporučoval, aby se v každém domě podporovaly náboženské družiny na způsob těch valdockých. Nikdo ať hochům netiskne ruce, nebere je pod paží nebo kolem krku. To je zakázáno i mezi chovanci samými. Opustili jsme svět, ale svět nás chce znovu přitáhnout k sobě, proto pozor! V dopise jsou další doporučení stejná nebo podobná, jaká dával klerikům.

Z ledna jsou zachována dvě večerní slovíčka k hochům. V prvním Don Bosco poučuje hochy, jak se mají chránit před zimou, pak jim vypravuje, jak žijí misionáři v Argentině, jak se mají, co dělají, jaké plány připravují. V druhém probírá u příležitosti nověny k svatému Františku Saleskému některé záležitosti pořádku, odporučuje jako vždycky svatou zpověď, ale upozorňuje, že zájemců je hodně, ale vždy bývá hned obklopen těmi nejmenšími, což není dobré. On raději zpovídá větší, kteří mají různé problémy a potřebují na zpověď více času.

Jako kvítek, to je myšlenka k praktikování během nověny k svatému Františku Saleskému, dal toto: Snášet trpělivě zimu, vlhkost a jiné věci, které mohou přijít, vše z lásky k Pánu Bohu a ke cti svatého Františka. Kdo chce ještě jinak uctít tohoto světce, ať ho napodobuje v mlčenlivosti a ukázněnosti.

Pokud nežádala nutnost, aby Don Bosco poslal jednotné heslo všem svým ústavům, psal do každého domu zvlášť, když ne hned k Novému roku, tak aspoň v měsíci lednu.

Dochovaly se toho roku dva dopisy: jeden do Lanza a druhý donu Francesiovi do Varazze. Jakou měl lásku k těm v Lanzu, ukazuje odstavec vyňatý z uvedeného dopisu: „Když jsem byl v Lanzu, okouzlili jste mne svou laskavostí a pozorností, takže jste mi svou zbožností spoutali rozum. Zbylo mi ještě mé ubohé srdce, a to jste mi ukradli celé teď, když jste mi poslali dopis podepsaný dvěma sty rukou. Teď mi nezůstalo nic jiného než touha milovat vás všechny v Pánu, prospět vám a všem vám zachránit duši.“ Ale jistě měl nemalou lásku k hochům v ostatních ústavech a k mládeži celého světa. V dopise donu Francesiovi se zmiňuje o kleriku Barberisovi, který by rád hrál na klavír, ale ředitel mu to nedovolil. Don Bosco píše: „Barberis mi píše, že by rád hrál aktivně na klavír, abych Ti ho doporučil. Jistě máš důvod, proč mu to nedovoluješ, ale přesto vezmi do úvahy, jestli bys snad dovolením nemohl od něho dosáhnout něco, co Ti na něm vadí. Ale v každém případě udělej, jak uznáš za dobré.“

V dopise donu Francesiovi je zmínka o nějakých dalších trampotách Dona Boska. Týká se to nového udání, které šlo od kohosi v Turíně do Říma zrovna ve chvíli, kdy se Don Bosco snažil znovu žádat o privilegia. Z Říma byl pověřen Dr. teologie Negri, aby podal zprávu o tom, jak se koná v Oratoři výuka bohosloví. Ten se o tom zmínil doktoru Pecheninovi a ten to odnesl Donu Boskovi. Chápeme tedy, proč Francesia píše ve své kronice, že je Don Bosco ty dny dosti sklíčen a cítí se špatně. Přesto však dále říká, že se o všechno a všechny zajímá, dává dispozice, rady, projevuje svá mínění, atd. Těmuž Francesiovi sdělil své uspokojení, že duch kongregace nabývá denně víc na kvalitě.

Don Boskovy myšlenky dlely přirozeně často u jeho misionářů. Věděl už z Marseille, že loď šťastně přistála u amerických břehů, ale čekal zprávu od nich. První dopis od dona Cagliera nese datum 17. ledna 1876. Otec na něj hned odpověděl, i když to mohl učinit jen ve chvatu. První expedice misionářů znamenala epochu v dějinách salesiánského díla. Světec rozeslal sta a sta fotografií pořízených před odjezdem, nyní psaly různé časopisy o salesiánech v zámoří, prostě otevřela se nová fronta a bylo třeba ji udržet. Don Bosco měl hlavu plnou plánů a rád o nich mluvil. V té době hodně zapsal don Barberis, o kterém Don Bosco řekl, že ho plně pochopil. Proto s ním hovořil i o věcech, o kterých se mluví jen s nejdůvěrnějšími. 21. ledna mu prozradil, že seděl už ve čtvrt na tři ráno u psacího stolu a vyřizoval korespondenci. Nehnul se odtud do osmi hodin a ještě má na stole haldu dopisů. Musí teď dělat rychle, jedno stíhá druhé a tlačí na něho. Bohudík už si zvykl pracovat na zvýšený výkon. Vše k větší cti a slávě Boží. A co se nestačí, ponechat Pánu Bohu. Don Barberis mu vyjádřil přání, aby ještě dlouho žil a ve zdraví, aby ještě hodně vykonal. On na to: „Také si myslím, že kdyby mne tu Pán Bůh nechal do osmdesáti nebo pětasedesáti let, tolik věcí by viděl Itálie, Evropa, a všiml by si toho celý svět. Ovšem, ať Pán Bůh činí, co on chce.“ Dokud on bude chtít, bude na světě rád a bude pracovat. Čas rychle utíká a on zrychluje práci, ale má v hlavě projekty, které by rád uskutečnil. Mnohé by zdokonalil, ale musí počítat s tím, že se ozve signál: „Dan dan dan.“ Pak bude třeba odjet! Co dělat? Odjede. Kdo zůstane, bude muset pokračovat a práci dokončit. Ale dokud nezazní „dan dan dan“, nevzdá se. Fakt je, že Don Bosco zemřel ve svých dvaasedesáti letech a nechal svým nástupcům mnoho nedokončeného. Ale byla zde semena a byl zde jeho duch. Dílo se rozvinulo, rozrostlo se a nejeví sklon k brzkému zániku. Don Bosco žije a pracuje dál v nebi i na zemi.

2 Sny: O reptání – tři úmrtí

V polovině ledna měl Don Bosco zase symbolický sen. Don Barberis ho prosil, aby jej vypravoval hochům na večerním slovíčku. Odůvodňoval to tím, že hoši jsou žádostiví slyšet jeho sny. On jen podotkl, že ho to potom stojí mnoho času a utrpení, aby uspokojil dotazy, ale slíbil. Dne 23. ledna vystoupil na katedru a začal, když ho k tomu, jak bylo domluveno, don Barberis vyzval.

Zdalo se mu, že je někde v domovském Castelnovo d'Asti a má před sebou širokou rovinu. Na jednom velikém poli, které nebylo jejich, pracovalo mnoho rolníků. Někteří orali, jiní seli, někdo zpracovával hroudy, někdo řídil práce. I on byl mezi těmi posledními. Pořád ho trápila myšlenka, čím je to pole a co to vše znamená. Sám si však odpovídal, že je to na to, aby hoši měli dost paňotek k jídlu. Zemědělci pořád pracovali a jen sem tam se někdo usmál nebo něco prohodil.

Pak se kolem něho seskupili kněží a klerici. Někteří byli blízko něho, jiní trochu dál. Divné mu bylo, že se konaly práce jarní, kdežto on byl oblečen zimně. Pak se tam ukázal starý muž a Don Bosco se na něho obrátil s otázkou, co to všechno znamená, je-li to všechno skutečnost. Stařec ho ujistil, že je to skutečnost a že je na poli doopravdy s tělem i s duší.

Pak se ho zeptal, čím je to pole a stařec mu řekl, přece ví, jak zní druhý pád od latinského slova Dominus. Páně! Je to pole Pánovo, tedy Boží. Don Bosco řekl, že začíná chápat. Zatím přicházeli na pole lidé a přinášeli pytle zrní k setí. Jiní zpívali: „Vychází ten, který rozsévá, rozsévat svoje zrní.“ Bylo to překrásné zrní, škoda ho zaházet hlínou a nechat shnit. Nová změna. Na pole se přihrnula spousta slepic a ty se jaly sezobávat zrní. Zpěváci zpívali: „Přišli nebeští ptáci, sebrali zrno a nechali tam koukol.“ Don Bosco se rozhlédl po svých klericích a co viděl? Někteří stáli se založenýma rukama a dívali se na to bez zájmu, jiní si cosi povídali mezi sebou, někteří se tomu smáli a vůbec si každý dělal, co chtěl. Dona Boska to začalo hněvat a začal je okřikovat, jak to, že nechávají ty slepice tak krásné zrno sezobávat, a sám se jal slepice plašit tleskáním. Několik kleriků se vzpamatovalo a začali mu pomáhat. – A sbor zpíval: „Němí psi neumí štěkat.“ –

Don Bosco se znovu obrátil na starce a ptal se, co znamená to zrno. Odpověděl mu, že zrno znamená slovo Boží. Pole je Boží žeň, o které mluví evangelium. Pole může být také jednotlivé lidské srdce. Zemědělci jsou ti, kdo pracují na říši Boží, ptáci znamenají reptání a nezáměr o slovo Boží. Stařec se rozhovořil nadlouho o tom, jak lidé hospodaří s Božím slovem a jaké má toto slovo osudy. A co ti klerici? Nemohli zabránit tak velikému zlu? Nezabránili, odvětil stařec. Vidíš přece, že stojí jako němé sochy se založenýma rukama. Nejedna sám patří mezi reptaly a maří účinek Boží setby.

Vtom Don Bosco zakopl o nějaké polní náradí a probudil se. „Nyní sen skončil a je třeba z něho vyvodit důsledky. Co tomu říkáš, done Barberisi?“ Barberis řekl. „Je to pro nás malý výprask a každý si můžeme vzít svůj díl.“

„Je teprve devět hodin,“ prohodil Don Bosco. „Chcete-li, budu vám vyprávět ještě jeden sen, který jsem měl v tyto dny.“ A vyprávěl, že byl zase kdesi. Nebylo to ani Castelnovo ani Oratoř. Kdosi k němu přiběhl a říká: „Done Bosco, vy nevíte, co se děje? Ten a ten hoch umírá. Pojdte rychle.“

Don Bosco běžel za ním. Přišli do nějakého domu, do světnice a tam ležel na posteli určitý hoch. Byl v tváři změněný, dusil se kašlem, bylo vidět, že pracuje k smrti. Dal se s ním do řeči a viděl, že je zle. Ještě ráno s ním byl, procházeli se pod portikátem a nyní umírá. Dobrý otec ho hned vyzpovídal. Těžkého neměl nic, ale chtěl mít svědomí v naprostém pořádku. Horší to bylo se zaopatřením svátostí nemocných a se svatým přijímáním. Neměl u sebe nic, bylo třeba teprve to přinést. Udělal, co mohl, ale když se vrátil, hoch už byl mrtvý. Stačil se jenom vyzpovídat, ostatní už nedostal. Ještě štěstí, že to byl hoch opravdu dobrý. Bylo možno jen pokleknout a pomodlit se za něho.

Nezůstalo při tom. Sen měl pokračování. Když Don Bosco vycházel z pokoje zemřelého, šel mu vstříc Ferraris z knihkupectví a oslovil ho jako ten dříve: „Done Bosco, vy nevíte, co se stalo?“ Don Bosco: „Vím, zemřel, byl jsem u něho.“ Ferraris: „Ale ne, já mluvím o druhých dvou. Už jsou oba mrtví. Zemřeli, než jste přišel. Víte, kolikátého je dnes?“ „Vím. Je 22. ledna a je druhý den devítidenní pobožnosti k svatému Františku Saleskému.“ „Jste na omylu. Podívejte se.“ Don Bosco se podíval do kalendáře a hle: bylo tam 26. května. Oba se ještě dohadovali, nakonec Ferraris zatleskal rukama a Don Bosco se probudil. „To je dobře, že to byl jen sen, jsou ještě živí,“ končil světec své večerní vypravování. Ale dodal, že co se jeho týče, ujistil se, že všichni tři ještě žijí, ale dá si na ně pozor, hlavně na ty dva poslední a udělá všechno, kdyby snad opravdu zemřeli, aby byli připravení.“

Když Don Bosco vypravoval tyto věci, hoši naslouchali v posvátném tichu a ze zástupu několika set mladých lidí se neozvalo ani zakašlání. Dojem pak trval týdny a měsíce. Nikdo se neopovažoval říkat, že jsou to výmysly, protože zatím se všechna ta znamení uskutečnila a to, co Don Bosco někomu řekl o jeho svědomí, se ukázalo jako pravda.

Někdo si může myslet, že hoši z Oratoře žili pod příkrovem strachu. Podle svorného svědectví současníků to nebyla pravda. Hoši jsou lehkomyšní a brzy zapomenou na dojmy, které v první chvíli byly silné. Mimoto byla v Oratoři rozšířena představa, že kdo tam zemře, přijde určitě do nebe, protože se Don Bosco postará o jeho duši.

Brzy po vypravování snu, byl Don Bosco obklopen několika kleriky, kteří na něho doráželi s otázkami, kdo zemře. Don Bosco řekl: „To víte. Já vám určitě řeknu jméno toho, kdo zemře, aby ten zemřel ještě dříve než má určeno,“ a usmál se. Ptali se ho také, zda jsou mezi těmi, kdo stáli němí a nehybní, když viděli slepice řídit na Božím poli. Odpověděl všeobecně, ale tak, aby si nemysleli, že nevěří jejich poctivé práci. O reptání řekl, že tím myslí vůbec vše, co někdo řekne a co nějak oslabuje účinek Božího slova. Takových věcí může být hodně.

Než Don Bosco začal vlastní vypravování snu, řekl, že tam bude pro každého něco. Don Barberis se žertem ptal, zda tam bude něco také pro něho. Don Bosco podobně s úsměvem odpověděl: „Třeba tam bude nějaká výtka i pro tebe.“ – Nyní kterýsi odvážlivec z kleriků položil Donu Boskovi otázku, zda si také don Barberis zaslouží nějakou výtku ze snu. Novicmistr byl přítomen a vyzval Dona Boska, ať jen klidně veřejně řekne, v čem se má polepšit. Don Bosco tedy řekl: Málo mluví o těch věcech novicům. Měl by to připomínat častěji. Barberis zase rád přiznal, že bohužel ani loni

ani letos novicům na to téma nemluvil, že si tedy z Don Boskovy upřímnosti nic nedělá a že si napomenutí zapíše pěkně za ucho a polepší se.

Don Barberis se s Donem Boskem na téma snu bavil ještě v jeho světnici. Chodili spolu sem a tam asi půl hodiny. Don Bosco mu potvrdil, že může každému říci, čím byl, zda slepicí nebo němým psem, zda byl mezi těmi, kdo napomenutím se dali do zabraňování zlu nebo zůstávali lhostejní. Tyto vědomosti mu velice slouží ve zpovědnici, protože zná nejen hříchy jednotlivců, ale zkušenost ho přivedla k opačnému přesvědčení. Písmo svaté říká: „Zkoumejte duchy a co je dobré, to si ponechte.“ Když sny prospívají, proč by

3 Zimní konference

Svátek svatého Františka Saleského připadl toho roku na sobotu a vnější slavnost byla v neděli. Od pondělka do soboty byli v Oratoři všichni ředitelé na výročních poradách. Jako obvykle to vneslo do společenství nový vzruch a slavnostní náladu. Páni ředitelé bydleli jen v podkrovních světničkách a sami si je uklízeli, aby dali dobrý příklad, jak je to v pravidlech. A bylo veselo, hodně bodrého smichu a bratrské vzájemné dobírání. I to všechno dokumentovalo, že mezi salesiány vládne dobrý duch.

Don Bosco dal poradám dvě praktická hesla „Moudrost a vědění – předvídat a předcházet.“ Druhé: „V našich domech se musíme obírat samými malými problémy, ostatek přijde sám od sebe.“ Porady tedy nebyly ve znamení velkých věcí, ale šly do podrobností malého všedního života.

V prvním sezení, kterému předsedal don Rua, ředitelé projednávali personální otázky pro další rok. Don Bosco mohl rozdělit personál sám, ale dával přednost, aby se na tom podíleli ředitelé. Nemínil zavést do salesiánského života administrativní styl, ale pokud možno setrvávat při stylu otcovlády – kde otec dává synům cítit, že je už považuje za dospělé a nechává je spoluvládnout.

V Oratoři bylo třeba vyměnit dona Chialu ve funkci katechety řemeslníků. Tento velmi dobrý salesián byl na tom zdravotně špatně a během roku zemře. Na jeho místo měl nastoupit don Branda, prefekt z Valsalice. Ovšem vynořila se otázka, zda bylo na Valsalice vše v pořádku. Branda byl totiž prefektem jen podle jména, jinak všechnu prefektu náležející věci držel v rukou ředitel don Dalmazzo. Ukázalo se, že bude třeba všude zařizovat věci, aby se pravomoci dělily podle stanov a pravidel. Něco jiného je samozřejmě Don Bosco. Don Bosco je zakladatel a každému stačí, když vyjádří přání a už se letí je splnit. Takové to stále nebude. Až Don Bosco zemře, budou vládnout pravidla. Bude lépe si na to zvyknout už teď. Co se týče funkce prefekta, je třeba poznamenat, že prefekt má na starosti disciplínu v domě. To se moc neslučuje s úlohou zpovědníka. Podle příkladu Dona Boska jsou ředitelé také zpovědníky hochů. A za druhé: kdyby ředitel dělal všechno sám, nikdo by nevěděl, co dělá a neměl by nad sebou žádnou kontrolu. Hledal se tedy nástupce dona Brandy v úřadě prefekta a našel se v osobě dona Marenca, který se později stal biskupem a apoštolským delegátem a zastával vůbec významné funkce v církvi.

Když byl vyčerpán tento bod, přistoupilo se k druhému. Byla to duchovní cvičení, která se v kolejích konala na konci školního roku, ale to se nezdálo být vhodné. Spíš se myslelo na polovici března nebo duben. Důvod k této změně: hoši během několika měsíců ústavního života jsou zralí, aby

je měl tajit. Don Barberis poznamenal, že jeho sny způsobily, že si mnozí zamilovali kongregaci. Působí to dobře i jinde. Kdo ho osobně zná, ví, že nelže; kdo je cizí, myslí si, že jsou to pěkná podobenství. „Ano, ano, jsem o tom přesvědčen.“ „Ale nikdo je dosud nesebral,“ řekl don Barberis. Don Bosco: „Já nemám čas a mnohé jsem už zapomněl.“ Barberis: „Já si pamatuji ty, které hovoří o rozkvětu kongregace pod ochranným pláštěm Panny Marie.“ Don Bosco: „Ano, ano...“ a s vážnou tváří dodal: „Když myslím na zodpovědnost, kterou mám v mém postavení, celý se třesu. Jaký účet budu muset Bohu klást za všechny milosti, které nám dal pro dobrý chod naší kongregace!“

udělali radikální změnu. K tomu jim slouží exercicie. Ale potřebují upevnit se v dobrých předsevzetích. V případě, že tento zlom v životě udělají až na konci roku a pak jdou hned na prázdniny, brzy se vrátí k bývalým návykům a ovoce duchovního cvičení je zmařeno. Všichni souhlasili a podle toho hned stanovili data duchovních cvičení a rozdělili si, kdo je bude dávat.

V odpoledním sezení don Rua tlumočil přání Dona Boska, aby mu dali seznam těch, kteří připadají vhodní pro přijetí svěcení, ať nižších nebo vyšších. Totéž, co se týče obnovení slibů. Don Boskův zástupce připomenul další důležitou záležitost. Dosud vládla značná svoboda, která připouštěla, aby ředitel v případě vážného provinění nebo nedostatku sám bez předchozího uvědomění Dona Boska propustil aspiranta nebo novice nebo dokonce klerika. Teď bude třeba věc zpřísnit. Už nebude možno někoho propustit jen tak, ale bude třeba co nejdříve o tom uvědomit Turín a uvést také příčiny, proč byl někdo propuštěn. Když šlo o aspiranta koadjutora, řešilo se to zatím tak, že se dotyčný vrátil Oratoři, ale už se to tak nebude smět dělat bez toho, že by napřed byla upozorněna hlavní rada nebo byl dán dotyčnému alespoň průvodní list, aby se vědělo, co se stalo.

Další projednávaný bod byla historiografie kongregace. Teď po definitivním schválení bude třeba řádně myslet na to, aby se věci psaly. Don Bosco byl rozený historik. Zachovával dokonce své školní sešity a vůbec nezahodil ani nejmenší papír, který mohl nějak sloužit jako dokument pro budoucnost. Bude třeba, aby každý ředitel zaznamenával události, které se sběhly v jeho domě a zvláště řeči a činy, které tam učinil Don Bosco. Kdyby nemohl ředitel, ať pověří některého spolubratra, ale aby tento byl náležitě informován a psal zodpovědně. Také je třeba důkladně vypsát vše, co se týká založení domu a dále všechno důležité. Nevynechat například ani, proč klesl počet žáků a podobně. Může se psát třeba do malých sešitů, ale pak se musí každý sešit pěkně přepsat do velké knihy, která musí zůstat v ústavě. Sešity bude dobré poslat do Turína do Oratoře. Don Ceria poznamenává: Jaká škoda, že se všude podle toho nepostupovalo! O jak velké hodnoty byla kongregace připravena! Přemíra práce je jistě polehčující okolnost, ale neodstraňuje bolest, která tím kongregaci vznikla. Je třeba myslet více na dějiny. To není koníček pro lenochy, ale způsob života, jak zafixovat tradici. Historie je škola života, zkušenost a pobídka k získávání zásluh.

Zbytek odpoledního sezení byl věnován otázkám kolem Všeobecných pravidel. Už minulé dvě konference jim věnovaly pozornost, ale byly to neuspořádané přídatky a vsuvky,

kteřé vedly k tomu, že to nikdo nezachovával. Teď don Rua přinesl do porady určitý svod všech připomínek, takže z toho bylo malé právnícké dílo. Konference obsah schválila a pak se to vydalo tiskem a každý dům dostal kopii. Některé věci se týkaly jen ředitelů, a ty byly vytištěny zvlášť. Nebyly to žádné tajné pokyny, ale důvěrné rady ředitelům, aby dobře vedli svěřené spolubratry a komunity chlapců. V souvislosti s tím se hovořilo také o korespondenci mezi ústavu. Bylo zdůrazněno, že není v pořádku, když se přenášejí dopisy z ústavu do ústavu, aniž představení vědí, co kdo komu píše. Není přikázáno, že ředitel musí nutně číst všechny dopisy, které odcházejí nebo přicházejí do jeho domu, ale každý má poštu předávat otevřenou představenému, řediteli nebo prefektovi, ale nemá existovat nějaká tajná pošta mezi ústavu. Zároveň se konstatovalo, že si spolubratři málo dopisují. Je to škoda. V některých řeholních rodinách se na dopisování hodně dá. Podporuje se tím vzájemnost. Tato látka probudila velkou diskusi. Komu psát, kdy psát, jak psát? Říkalo se, že každý spolubratr by měl aspoň třikrát za rok napsat Donu Boskovi a hlavní radě, pokud možno kolem svátku svatého Františka Saleského, snad i během duchovních cvičení. Vyzvedla se také svízelná otázka: Každý dopis má mít odpověď. Nebudou představení zahrnuti zbytečnou prací s psaním dopisů? Už tak má každý práce nad hlavu. Nic se nestanovilo, ale diskuse kolem toho byla aspoň užitečná, protože všelicos osvětlila.

Konference druhý den dopoledne byla celá věnována vysvětlivkám k Pravidlům. 1. Zpěv. Dříve se každý den zpívalo po večeři. Pak víceméně ve všech ústavech převládá zvyk zpívat ke konci večerního studia. Bylo dohodnuto takto pokračovat, ale uvědomit o tom Dona Boska. 2. Rozhovory s představeným. Zdůrazněno, že se nemá týkat záležitostí svědomí, ale jen vnějšího života. Ale je to důležitý příspěvek k dobrému chodu ústavů. 3. Čtrnáctidenní konference. Někomu se zdálo, že je to příliš často. Kde brát látku k projednávání? A jak to udělat, aby všichni mohli přijít a aby při tom neutrpěla asistence? V Oratoři bývá konference ne večer, kdy jsou spolubratři unavení, ale v pět odpoledne. Asistence ve studovnách se v tu hodinu svěřuje jiným osobám. Snad by se to tak mohlo dělat všude. 4. Liturgie. Je nešvar spěchat se mší svatou. V Turíně nejvýznamnější jsou filipíni a my snad jdeme hned za nimi. Ale někdo má tendenci dělat to jak většina světských kněží. 5. Dovolení dávat něco tisknout. Bude třeba jmenovat někoho cenzorem pro naše autory. 6. Spisy. Bylo zvykem spisy z našich per posílat po jedné kopii do každého ústavu, ale ne spisy jiných autorů. Katolické čtení se dávalo každému spolubratru, knihnice klasiků jen profesorům. Může to pokračovat.

Oznámení, že odpoledne v 17.00 hodin bude generální konference, ukončilo diskusi. Konference začala v oznámený čas. Předsedal jí Don Bosco a bylo přítomno asi 150 salesiánů, noviců a aspirantů. Konala se v kostele svatého Františka Saleského. Don Bosco byl uprostřed presbytáře a kolem něho byli tváří k ostatním usazení kapituláři a ředitelé. Zahájil Don Bosco tím, že naznačil postup. Napřed přednesou své relace ředitelé, a on nakonec poví něco o stavu kongregace, o tom, co se zatím uskutečnilo.

První relaci měl ředitel z Borgia San Martino don Giovanni Bonetti. Hlásil, že ústav je přeplněn hochy, jsou velmi dobří, spolubratři pracují až přes příliž, ale dělají to s nadšením, ukazují se výsledky – množí se povolání. Salesiáni mají v rukou obecní školu a získali si přízeň veřejnosti, poslední

dobou onemocněla učitelka a místo ní učí děvčata naše sestry. Lidé by si přáli, aby to tak bylo napořád. Don Lemoine promluvil za kolej v Lanzu. Nešetřil chválou na spolubratry. Interních žáků je 220, externích 130. Hodně pomáhá salesiánům pan vikář Albert (pozn. dnes blahoslavený). Don Francesca mluvil za Varazze. Ústav je těsný, pojme 130 hochů a mnoho přihlášek muselo být odmítnuto. Personál výtečný. Don Cerruti načrtl stav svého ústavu Alassiu. Do svěřené městské školy chodí na 500 hochů, z nichž 160 bydlí v internátě. Duch spolubratřů je výborný, také mezi hochy je dobrý, ale prázdniny nadělaly hodně škody. Nejedno se vrátilo morálně hodně poškozený. Don Dalmazzo hlásil, že počet chovanců v jeho ústavě na Valsalice vzrostl z 30 na 60. Učí většinou profesori z města, ale stojí to mnoho peněz. Don Albera vypravoval o Sampierdareně. Budova je hotová, dosavadní počet hochů 120 – bude možno zdvojnásobit. Přichází hodně hochů a nacházejí u nich, co potřebují pro duši. Synů Mariiných, pozdně povolanych je v domě 30.

Don Costamagna byl ředitelem dcer Panny Marie Pomocnice v Mornese. Chválil sestry a oznámil, že jich je už asi sto. Co se týče vyživování, budou ještě potřebovat pomoc Oratoře. Několik sester bude moci odjet na misie do Ameriky. Bohužel zdravotní stav není nejlepší, dvě sestry jsou v nebezpečí života. V domě je asi 35 chovanců, sestry vedou obecnou školu dívčí, chlapeckou má salesián. Důležitá věc. Diecézní biskup monsignor Sciandra právě schválil Pravidla institutu.

Jako poslední mluvil don Ronchail z Přímořské Nizy ve Francii. Byl to referát nejzajímavější. Ukazoval, že práce ve Francii bude nesnadnější než v Itálii. Dělá to především francouzské zákonodárství. V domě je celkem devět osob: Pět hochů, dva klerici, kuchař a ředitel. Kdokoliv chce vyučovat řemeslu, musí se napřed postarat, aby učen uměl číst a psát. Kněz – cizinec nesmí vyučovat latinu, když nebyl předtím dva roky ve Francii. Žádný kněz nesmí mít více než čtyři žáky. Jak mít za takových požadavků koho učit? Aby mohli salesiáni o nedělích shromažďovat hochy a učit je náboženství a aby mohli mít hochy přímo v domě a tam je učit, obrátili se na hejtmana okresu – protestanta, který jim po mnoha prosbách vyhověl. Hlavní důvod byl strach, že přicházejí na pomoc těm, kteří se v té části Francie zasazují o návrat Nizy pod správu italskou. I tak přišla brzy kontrola. Policejní komisař se přišel podívat, jestli se v ústavě neučí. Dopadlo to dobře. Hochy zastal na dvoře a ředitel ležel nemocný v posteli. Teprve potom přišlo písemné dovolení. Don Ronchail řekl, že ve Francii se hodně pracuje v neděli, jen není dovoleno nutit k práci mládež pod šestnáct let. Salesiáni jsou tam přijímáni různě. Někdo na ně nadává, jiný jim přeje, opět jiný je k nim lhostejný. Je třeba hodně modlit, má-li se tam vykonat trochu dobrého.

Když don Ronchail skončil, začal svou řeč Don Bosco. Řekl, že čas pokročil a brzy bude zvonit do kostela, proto bude stručný. Hovořil jen o tom, jak se mají psát dopisy, dále jak se mají lidé titulovat.

Ve volných chvílích kněží a ředitelé obklopovali Dona Boska a přirozeně se řeč stahovala na věci, o kterých se diskutovalo. Přišla řeč také na historiografii kongregace.

Don Bosco podtrhl, že je třeba, aby každý ředitel napsal vše, co se týká začátku Ústavu a pak aby svědomitě zapisoval všechny důležité události. Kroniku je třeba vést ve dvou provedeních. Jedno zůstane v ústavním archivu, druhé pošle do Turína. Připomenul, že sám napsal hlavní věci

o prvopočátcích. Vidí, že jeho osoba je ztotožněna s dějinami salesiánského díla a nemá nic proti tomu, aby se mluvilo a psalo i o něm. Ať všechno slouží ke cti a slávě Boží. Všichni zakladatelé měli v začátcích i určitá osvícení z nebe a bylo zde mnoho nadpřirozeného. U nás se nepodniklo nic nového, co by nemělo projev Boží vůle. Mně nezáleží na tom, zda se o mně mluví dobře nebo špatně, ale je třeba, aby bylo zjevné, co udělal Bůh.

Třetí den bylo dopolední sezení zase za předsednictví dona Ruy. Znovu se mluvilo o vysvětlivkách k Pravidlům.

1. Svačina kleriků. Má se zavést nebo se nemá dovolit? Zdálo se, že Don Bosco je proti svačině. V jedné řeči k novicům se vyjádřil takto: „Máte-li chuť, nasvačte se, ale...“ Mínění většiny bylo, že oběd je dostatečný a v jiných řeholích nebývají svačiny. Někdo však toto mínění nesdílel.

2. Úřad katechety. Zde byla bouřlivá debata. Šlo o delicate záležitost. Katecheta by měl být asistentem či ředitelem kleriků. Má být druhou autoritou po řediteli? Má mít rovnocenné postavení jako prefekt, jemuž podléhají materiální záležitosti? Většinou jsou katecheti mladí, mnohdy jsou to spolužáci kleriků. Nebylo by dobré, aby tuto funkci vzhledem ke klerikům zastával raději sám ředitel? Zatím nebylo dosaženo shody. Řešení mohl přinést jen čas.

3. Vstupování do cizích pokojů. Pravidla to zakazovala. Každý si měl pokoj udržovat sám. Jen ředitelé a prefekti mohou činit výjimku, protože obvykle přijímají návštěvy ve svém pokoji. Bylo by dobré, aby v tom případě úklid měl některý koadjutor a ne chlapec. Výjimku může mít jen Valsalice. Tam studují synci z lepších rodin a vždycky tam dělali úklid sluhové. Pak by ovšem klerici měli v očích hochů nižší postavení než oni.

4. Text náboženství. V lyceu a ve vyšších třídách gymnázia byl jediný text na dobré úrovni, a to od kanovníka Giovanniniho. Byl to dobrý text.

5. Oblek a obutí. Jeden článek pravidel říkal, že nemá nikdo mít víc než dva obleky a dva páry bot. Někomu se to zdálo málo, ale pak se to nechalo při starém znění.

6. Osobní ekonomický deník ředitele. Pravidla žádala, aby si ředitel vedl zvláštní sešit. Někomu se to zdálo zbytečné zdvojení, když se vedla kniha v prefektuře. Ale pak převládlo mínění, že je přece jen dobré, aby ředitel ukazoval, že nehošpodaří libovolně. Tímto bodem sezení skončilo.

Druhý den porady se muselo večer přesně skončit, protože byl právě svátek Hromnic. Generální konference pokračovala druhý den 3. února. Jako první promluvil blahoslavený Alois Guanella, ředitel externí oratoře sv. Aloise na Porta Nuova. Chodilo do ní asi 250 chudých hochů. Ředitel vyjádřil přání, aby se katechisti, posílání tam z oratoře na Valdoku, snažili mluvit hodně srozumitelně. Don Milanesio, ředitel externí oratoře na Valdoku měl dosti obsáhlou řeč, ve které vykreslil, jak funguje jeho oratoř a jaké jsou její problémy. Náboženský stav oratoriánů vyjadřuje značný počet přijímání o nedělích 150–200, o větších svátcích až 300. Nakonec měl mluvit don Lazzero, ředitel interní Oratoře, ale pak se vidělo, že bude lepší, když přehled o mateřském domě podá sám don Rua, který jako Don Boskův zástupce stál nad všemi složkami hlavního domu. Jeho řeč se dotkla několika bodů. 1. Členové kongregace uspokojovali snahou o pravidelnost. Hodně k tomu přispěla pravidelnost ve zbožných cvičeních – cvičení šťastné smrti, rozjímání, duchovní četba, čtení při stole v poledne i večer. 2. Novici mají vše oddělené od ostatního domu. Je jich asi 60. 3.

Studenti. Je jich hodně a dobře se učí. Ze 45 žáků poslední třídy 40 přijalo duchovní roucho. Z toho značná část požádala o vstup do noviciátu. 4. Řemeslníci. Stav mnohem lepší, než tomu bylo jiná léta. Personál jednomyslný.

Pak znovu začal svou řeč Don Bosco. Vyjádřil potěšení nad tím, jak ve všech domech vládne dobrý duch a všechno se zlepšuje. Připomenul, že jsou v městě ještě další pracoviště našich lidí, tak posíláme personál do oratoře sv. Josefa, založené panem Uccellettim, do rodiny sv. Petra na Borgo San Donato a do dílen sv. Josefa. Potěšitelné je číselný vzestup členů kongregace – je jich už 330, jak plyne z katalogu, který se právě tiskne. Pak jsou zde naše sestry. Je jich už sto. Dohromady je nás v rodině 450 lidí. Sestry jsou v mateřském domě v Mornese, pak v Borgu San Martino a letos se připravují k dalším rozletům, například přímo sem do Turína. Rozhovořil se o Valle Crosii, o Americi a o žádostech o vyslání misionářů do jiných světadílů. Hodně si pochvaloval dobrého ducha, který všude vládne a snahu osvojit si ducha kongregace. „Mám-li říci, jak vidím věci nyní, mohu vás ujistit, – říkám to s trochou pýchy – že jsem spokojen.“ Jeho řeč nabyla patetické zabarvení, když vzpomínal, jak bylo před třiceti roky. Popsal ubohost místa, kde se začínalo, byl tu dokonce nevěstinec. Dále řekl: „Jeden ubohý kněz, sám a opuštěný všemi, a nejen to, pronásledovaný, si umínil prokazovat dobro chudým klukům.“ Věta za větou připomněla další etapy cesty až k dnešnímu dni. Jen důvěra v Boží Prozřetelnost držela ho a drží dosud. Koncem té dlouhé řeči připomněl, čeho je nejvíce třeba: držet se stanov. Nic nedělat a nepodnikat mimo jejich rámec. Poslušnost k představeným! Závěrem řekl: „Pán Bůh od vás čeká veliké věci. Já už je vidím v celku i v jednotlivostech, mohl bych vám je vyložit nebo aspoň nadhodit. Zatím nepovažuji za vhodné tak učinit.“

Don Bosco byl hluboce dojat a jeho projev vyzněl jako prorocství. Jeho dojetí se přeneslo na všechny shromážděné. Mnozí se ptali, co velkého se připravuje. Řekl totiž, že základ bude položen ještě toho roku. My už asi víme, co viděl se rodit. Bylo to dílo Salesiánských spolupracovníků, které čeká veliká budoucnost k prospěchu celé církve. Sám to prozradí 19. února donu Barberisovi, kdy řekne: „Teď pracuji na velmi důležitém projektu, na Salesiánském sdružení. Dlouhý čas o tom přemýšlím a je těžké stanovit něco pozitivního. Dva roky kolem toho pracuji. Teď to zformuji a koncem roku zveřejním. Dva roky budou potřebné, aby se to zkonsolidovalo.“

Na tomto místě historiograf kongregace don Ceria uvádí na správu míru pozdější mínění, že myšlenku založit spolupracovníky vnukl Donu Boskovi blahoslavený don Alois Guanella, který v té době byl ředitelem oratoře svatého Aloise na Porta Nuova. Ceria upozorňuje, že Don Bosco první program pro spolupracovníky vypracoval už v roce 1874, kdežto Guanella přišel do Oratoře teprve v roce 1875. Že blahoslavený Guanella mohl být i sám přesvědčen že dal Donu Boskovi podnět k založení spolupracovníků, nemusí udivovat. Světec měl ve zvyku ověřovat si plány na mínění druhých. Zaváděl na svou myšlenku řeč, aniž řekl, co už sám vymyslel třeba i do podrobností. I ministr Urban Rattazzi mohl klidně věřit, že on dal Donu Boskovi podnět k založení Salesiánské společnosti, ačkoliv Don Bosco dávno předtím na to myslel a jen čekal na vhodnou příležitost myšlenku realizovat.

Poslední konference byla 4. února dopoledne za přítomnosti Dona Boska. Jejím účelem nebylo diskutovat, ale poslouchat, co říká on. Zdůraznil hlavně dvě věci. Přál by si, aby mohl při každé své návštěvě s každým členem kongregace osobně mluvit a slyšet, jak žije a jak se má. Někdy může mít i něco proti řediteli a tu je příležitost, aby se všechno dalo do pořádku. K Donu Boskovi mají snad všichni důvěru a řeknou mu všechno. Už se mu vícekrát stalo, že s někým nemohl mluvit, ten mu pak psal a byly zde i polemiky. Je třeba, aby představený dělal vše, aby s každým jednal moc a moc pěkně. Bylo by dokonce dobré dát Donu Boskovi seznam spolubratří, aby na nikoho nezapomněl a byl si jist, že s každým mluvil. Jako další věc položil ředitelům na srdce, aby oznámili svým salesiánům, že se připravuje další misijnářská expedice. Kdo se jí chce zúčastnit, ať si podá žádost. Kdo tak učinil už loni, ať napíše, že na svém úmyslu trvá. Pak se vyberou ti nejschopnější. Někteří už přišli s misijnářskými úmysly do Oratoře a do kongregace vstoupili proto, aby realizovali svá povolání. Z kleriků ať se hlásí jen ti, kteří jsou naprosto rozhodnutí. V každém případě nebude jen tak ochotni přerušit jim studia.

Dále se řeč stočila na povolání vůbec. Nesmí se nikdo nutit, ale mohou se užít určité svaté triky, jak pomoci povoláním uvědomit si je. Sami musíme mít jasná kritéria. Kdo je v ústavě dobrý, ale z prázdnin přijde porouchaný ve svých mravech, pak se dá opět do vzorného pořádku, ale kdyby šel znovu do světa, pády by se opakovaly, ten není povolán k světskému kněžství. Může se mu však říci, aby se stal řeholníkem – kapucínem, dominikánem, kartuziánem a třeba i salesiánem. Jen ať nechodí do semináře, protože pohoří – buď tam nebo později jako kněz. V každém případě k povolání patří sklon, studium a osvědčená mravnost.

4 Usazení salesiánů v Argentině

První salesiánští misionáři dorazili do Argentiny 14. prosince 1876 po celkem klidné měsíční plavbě přes Atlantický oceán. Když parník vjížděl do přístavu v Buenos Aires, misionáři se až ulekli, když zaslechli cosi jako výstřel z děla. Kapitán je však uklidnil. Řekl, že je na uvítanou salesiánských misionářů. Když byly spuštěny kotvy, přijel malý parníček a z něho čile vystoupil nějaký kněz. Byl to kněz ze San Nicolás de los Arroyos, don Ceccarelli. Přišel je přivítat. Na nábřeží čekalo asi 200 Italů, mezi nimi několik bývalých chovanců z turínské Oratoře. Vůbec se zdálo, že se na ně všichni usmívají. Když přijeli na místo svého zatímního pobytu, byli překvapeni, že je tam očekával sám pan arcibiskup, oba generální vikáři a celá kurie. V dalších dnech přišli uvítat salesiány představení skoro všech řeholních společností a ani faráři nechtěli chybět. Ze soukromých osob nejmilejší byla návštěva pana Beniteze ze San Nicolás, který byl velikým dobrodincem salesiánů. Přišel osobně do Buenos Aires, ač mu bylo už přes osmdesát.

Misionáři mysleli, že se v hlavním městě zdrží jen málo a brzy pojedou do San Nicolás, ale pan arcibiskup byl jiného mínění. Prosil dona Cagliera, aby převzali také italský kostel Matky milosrdenství v Buenos Aires, náboženské středisko pro asi 30 000 Italů, sídlících v hlavním městě. Postavilo jej arcibratrstvo Matky milosrdenství a také jej obhospodařovalo. Francouzi, Němci a Angličané měli při svých kostelích své kněze, jen Italové nikoho neměli. Bylo těžké říci ne.

Důležité je chodit k svátostem – to u nás je. Je třeba dále, abychom byli velmi laskaví. Někdy všichni sotva získají jednoho, ale mnohdy jeden vyžene všechny. Také je třeba získávat si důvěru hochů, dávat jim malé důvěrné úkoly, aby to druhý nevěděl. Hoch se cítí poctěn a otevře se vůči představenému. Don Bosco uvedl řadu příkladů. Přítomní se smáli, protože každý cítil, že i on sám byl chycen tímto způsobem. Pro kněžství získává dobře prováděná liturgie a kněžská bezúhonnost. Musíme počítat s tím, že hoši slyšeli různé pomluvy na kněze a pak se těžko vydávají tou to cestou. Dobré je jednat s hochy podomácku, nechat je vyprávět, co dělali doma, co vyváděli, kudy chodili. Je dobré mít na paměti, že dobrá polovina hochů, kteří přicházejí do našich ústavů, potřebuje generální zpověď. Někdy dá fušku všechno z nich vytáhnout.

Po této konferenci se rozvinula mezi Donem Boskem a řediteli přátelská diskuse, většinou o tématech, která byla projednávána a kde se žádalo, aby sám vyjádřil své stanovisko. Jeho rada byla vždy dobře uvážená, jako například ve věci rozdávání knih salesiánům. Byly zde difference. Někde dostávali Knižnici klasiků všichni, někde jen někteří. To mohlo budit závist. Don Bosco nebyl pro to, aby každý dostával všechno, protože knihy nejsou laciné. Ale ani nechtěl, aby se to zredukovalo radikálně. Navrhl, kde dostávají všichni, aby se to zatím nechalo, tam kde dostávají někteří, aby se to také nechalo, ale těm prvním by se měly dát knihy s razítkem ústavu, tak aby se postupně vžilo vědomí, že salesián dostane, co potřebuje, ale není třeba vozit s sebou celou knihovnu.

Světce zakončil sezení v poledne s přáním šťastné cesty zpět s příkazem, aby ředitelé všem vyřídili jeho pozdrav. Zimní konference přinesly opět kongregaci veliký prospěch a hodně přispěly k dosažení jednoty kolem důležitých bodů.

Když don Cagliero zvážil vše kolem dokola, dal k tomu svolení a hned se ujal pastorače krajanů. Uspořádal devítidenní přípravu na Vánoce, zpovídal, navazoval styky s dospělými a hlavně s dětmi. Tamní věřící hned vycítili, že začíná vanout svěží vzduch. Začalo se hovořit o „los Saleses“. Tak tam po španělsku začali říkat salesiánům. Ozvěna těchto začátků v Argentině zněla dlouho. Ještě v roce Don Boskova blahorečení 1929 vzpomínal biskup Alberti z La Plata, že byl mezi prvními salesiánskými kluky, kteří obklopili dona Cagliera. Napřed je rodiče jimi strašili: „Počkejte, až přijdou salesiáni, ti vás naučí pořádku!“

Proto se také při uvítací slávě drželi hodně v pozadí. Ano, někteří zaujali dokonce protisalesiánský postoj. Vylezli na věž a odvázali provaz od zvonu, takže se nemohlo zvonit. Ale Cagliero po způsobu Dona Boska začal rozdávat medailonky a volat kluky k sobě, takže se strach změnil v nadšení. Už z té první generace vyšla salesiánská povolání. Mimo Msgre Albertiho se stal biskupem ještě Giuseppe A. Orzali. Také jedna z prvních argentinských sester dcer Panny Marie Pomocnice byla přítomna onomu uvítání.

Nesmíme si myslet, že všichni argentinští Italové vítali salesiány s nadšením. I tamní národní komunita jako celá Itálie byla prolezlá revolučními živly a proticírkevním smýšlením. Svobodní zednáři dokonce vnikli i do arcibratrstva, které obhospodařovalo italský kostel a snažili se zlaicizovat toto místo, až by k tomu přišel vhodný čas. Don Cagliero

brzy rozpoznal tyto lidi a v dohodě s arcibiskupským úřadem se jal předělávat statut arcibratrstva, aby z něho vymýtil nekalé lidi. Šlo mu také o odčinění špatného jména, které si italská kolonie vysloužila tím, že v dubnu byl arcibiskup přivítán v kolonii zvané Boca kamením a zapálením koleje zvané Salvador. – Píchl do vosího hnízda a v den, kdy se konaly nové volby do představenstva arcibratrstva, se objevily na zdech plakáty s nápisem „Smrt Caglierovi“. Kandidát na předsednický úřad dokonce dostal ránu dýkou do boku, ale vyzdravěl. Tolik k začátkům salesiánů v hlavním městě Buenos Aires.

Ostatních sedm, určených pro San Nicolás odjelo na nové působiště 21. prosince. Provázeli je pan farář Ceccarelli a pan Benitez. Po pravdě řečeno, mimo dům tam ne našli skoro nic z toho, co bylo slíbeno. Ale to nesmělo vadit. Hlavní bylo, že v blízkosti byli Indiáni a za druhé v San Nicolás a okolí bylo asi šedesát nebo sedmdesát italských kolonistů příslých i italského Ligurska. Tito se nemísili s místními lidmi a nevěsty si přiváděli raději z rodného kraje. Tím se stalo, že byli nábožensky celkem zachovalí a dalo se na ně spolehnout. Toho využil don Fagnano, spojil se s nimi a to, co slibovali a nesplnili lidé z organizace, která vlastnila ústav, začal budovat vlastními prostředky. Brzy měl k dispozici ložnici dlouhou 60 metrů a širokou 14 m, ale jako kdysi Don Bosco na Valdoku, zažil zhroucení stavby za podzimních dešťů. Ale nekapituloval. Pro rok 1877 už byla kolej otevřena a dům naplněn hochy internisty a hochy přicházejícími z města. Pro úplnost historie můžeme dodat, že zmíněná komise, která měla nad domem moc, nedarovala salesiánům ani dům, ani pozemky, natož slíbená stáda ovcí pro jejich vydržování. Bylo to zklamání i pro dobráka pana Beniteze, zvláště když komise nakonec vše předala obci, která byla v rukou zednářů. Ale zachovejme klid a sledujme další děje.

V první půli února přišlo do Oratoře celkem pět poštovních zásilek od spolubratřích za mořem. Všechny byly optimisticky laděné a způsobily veliké nadšení pro misie. Kronikář dokonce napsal, že snad devadesát ze sta spolubratřích je ochotno na první pokyn Dona Boska odebrat se za moře. Dopisy od misionářů, trochu upravené donem Chialou, byly otiskovány v katolických novinách a časopisech.

V korespondenci, která běžela mezi Turínem a Buenos Aires najdeme všelicos, co historik Ceria cítil nutno vysvětlit. Co v životopisných pamětech skutečně uvedl, aby nezůstalo při nadšení, které zachvátilo salesiánské domy při čtení zpráv, ale aby se také ukázalo na určité nedostatky u lidí, kteří v té historii kolem roku 1875 hráli svou úlohu. Tak psal don Tomatis ze San Nicolás donu Francesiovi do Varazze dopis, ve kterém se zmiňuje, že žije s jedním spolubratrem v neshodě. Dopis se četl veřejně a to i s touto poznámkou jak ve Varazze, tak v Turíně, ale Dona Boska se to dotklo. Věděl, oč jde, ale považoval za nesprávné, že se

5 V kolejích a v oratoři

Vyjedeme si nyní s Donem Boskem na turné napřed do Francie, pak na zpáteční cestě navštívíme ligurské ústavy. Turné se uskutečnilo ve dnech 20. února až 11. března.

První francouzský dům stál před velikou proměnou. Dílo tam nemohlo žít a kvést, dokud bude ubytováno v přízemí a v suterénu staré prádelny. Kolem byly samé vysoké domy, odkud mohl každý pozorovat kdejaké hnutí salesiánů. Ale

eventuální neshody mezi misionáři ventilují přede všemi. V dopise Caglierovi se o tom zmiňuje a prosí ho, aby Tomatisovi doporučil více trpělivosti se zmíněným spolubratrem. A donu Tomatisovi osobně psal: „Poslyš, drahý done Tomatisi, misionář musí být ochoten položit život za větší slávu Boží a neměl by snad snést trochu antipatie od druhého, i kdyby měl tento značné chyby? Poslyš, co říká svatý Pavel: ‚Neste břemena jeden druhého a tak naplníte zákon Kristův. Láska je dobrotivá, trpělivá, všechno vydrží. Kdo nemá péči o své, zvláště domácí, je horší než nevěřící.‘ Tak tedy, můj drahý, udělej mi tu velikou radost. Prosí tě o to Don Bosco. Ať je napříště Molinari tvůj veliký přítel. Miluj ho z lásky k Bohu a miluj ho z lásky ke mně. Že to uděláš? Jinak jsem s tebou spokojen a každý den Tě při mši svaté odporučím Pánu – Tvou duši i Tvou práci.“

Molinari byl koadjutor a šel do Ameriky, protože tam nutně potřebovali hudebníka. Povahově byl náchylný k hněvu. Do roka opustil kongregaci. Těžko jej soudit. To pro poučení.

V dopise Caglierovi stojí ještě další záhadná věta. Don Bosco byl znepokojen, že se tam nečiní žádná zmínka o konsulu Gazzolovi, který vedl celé jednání a výpravu také doprovázel. Ptá se: „Nějaký mrak?“ Historik považuje za svou povinnost vyjádřit se i k této věci. Gazzolo byl problematická osobnost a ještě budeme muset o něm vícekrát mluvit. Byl to světský člověk a nezapomínal na sebe. V jednom dopise píše, že postavil kostel Matky milosrdenství, ale to není pravda. On jen byl arcibratrstvem pověřen zakoupit pozemek. Fakt je, že koupil pozemků tolik, že to stačilo na postavení kostela a ještě pro něho samotného. Pro sebe pak stavěl tak, že to zabránilo kostelu rozšířit se a salesiáni museli později od jeho potomků jeho vlastnictví draze zaplatit. Však Dona Boska o tom informoval brzy sám generální vikář Msgre Espinosa a sdělil mu, že kostel se sice plní návštěvníky, ale salesiáni bydlí v malém stavení a nemají možnost postavit vedle kostela vlastní dům.

Když už jsme v tom vysvětlování nedostatků, spojených s lidským snažením, Ceria se dotýká ještě jedné věci. Don Bosco jeden čas při svém plánování evangelizace Patagonie vyjádřil myšlenku, že by se měla i Itálie nějak uchytit v té části zeměkoule. Nebudeme jistě světce podezřívát z politických, případně kolonialistických záměrů. Natolik už ho známe. Jemu šlo vyloženo o šíření Božího království v těch zemích, kde lidé žili ještě jako divoši nebo polodivoši. Dívat se na zemský glóbus a snít, neznamená ještě znát zeměpisné poměry do detailů. Tehdy ještě nebyl jih Ameriky prozkoumán a italské zeměpisné tehdejší doby nebyly na vysoké úrovni. Teprve později se vyjasňovalo a mnohý přínos k znalosti těch vzdálených končin pochází od salesiánských misionářů. Od nich se Don Bosco dovídal o tom, že obrysové byl už Jih rozdělen mezi Argentinu a Chile a že pro nikoho jiného tam už místa nebylo.

ředitel don Ronchail už našel náhradu poblíž vojenského cvičiště, trochu dál od města a přece ne zrovna moc, v místě zdravém a příjemném. Byla to vila. Jen cena byla veliká: 100 000 franků. Tu přišel na dobrou myšlenku abbé Roetti. Noviny tehdy psaly, že přes Nizzu pojedou do Říma ženevský biskup, slavný kazatel Mermillod, který však byl v Ženevě pronásledován sektáři. Co kdyby cestou pronesl „sermon

de charité“ – dobročinný projev v režii konference svatého Vincence z Pauly? Návrh padl na úrodnou půdu. Předseda konference, advokát Michel, baron Héraud a několik dalších členů poslali Mermillodovi pozvání a on přijal. Tak se stalo, že 23. února mezi jedním vlakem a druhým, zazněla v jednom kostele konference slavného řečníka před četným posluchačstvem. Dojem byl tak silný, že se vybralo hned 4 500 franků, které měly sloužit jako počáteční vklad ve prospěch salesiánského díla. V Mermillodově promluvě se mluvilo také o vztahu svatého Františka Saleského – jehož byl Mermillod nástupcem v Ženevě, a salesiánského díla a nemohl zůstat bez povšimnutí ani zakladatel tohoto díla – turínský otec mládeže Don Bosco.

Suma vybraná v kostele sv. Františka, kde se konala konference, ovšem nemohla stačit na zakoupení vily, kterou si don Ronchail vyhlédl. Předseda vincenciánů to Donu Boskovi jasně řekl, ale světec odušil: „Máte malou víru. Uvidíte, že do tří měsíců budeme mít 18 000 a bude možno uzavřít smlouvu. Napište především prosbu Svatému otci Piu IX. a pak se ohánějte jeho jménem. On se jistě postaví v čele subskripce.“ Poslechli a papež poslal 2 000 franků. Pak se rozvinula akce a skutečně do tří měsíců byla suma pohromadě.

Zmíněný předseda konference také poznamenal, že se mu zdá ona vila trochu luxusní vzhledem k účelu, který se sleduje. Jsou tam prý dokonce mramorové schody. Ale Don Bosco ho vyvedl ze skrupulí poukazem na to, že co platí, to je prostor, který se získá. Bůh má více než rozdal. Když šatí nebeské ptactvo a květiny s takovou štedrostí, proč by se měli chudí chlapi tísnit v nějaké nevyhovující budově – boudě. Skutečně, pozemek, který se nabízel, obnášel 9 000 čtverečních metrů. Dvůr, který se mohl získat, byl schopen podle světcova odhadu hostit na tisíc hochů a na bydlení se mohlo přijmout asi 150. Věc byla rozhodnuta a Don Bosco nebyl z těch, kteří když se do něčeho zakousnou, nedovedou to do konce. V případě Nizzy byl přesvědčen, že to Bůh chce a jemu nezbyvá než poslechnout a hýbat se. V případě vily šel odvážně dopředu, ale ne tak v jiné situaci.

Na jednom dosti odlehklém místě jižní Francie stál kostel, kterému se říkalo Laghetto. Před francouzskou revolucí patřil karmelitánům. Ti byli v té bouřlivé době ze svého kláštera vyhnáni. Po uklidnění se vrátili, ale roku 1855 byly kláštery zabrány státem a museli zase pryč. Když bylo hrabství Nizské postoupeno Francii, vláda chtěla klášter prodat. Karmelitáni jej chtěli koupit zpět, ale předešlo je biskupství a koupilo jej pro sebe. Řeholníci se cítili ukřivděni a diecéze se v této záležitosti rozestoupila na dva tábory. Biskup chtěl klášter svěřit Donu Boskovi, ale ten nechtěl. Donu Ronchailovi k tomu dal přesný návod, jak se má chovat, aby salesiáni ani v nejmenším nepadli do podezření, že usilují o cizí majetek. Tak se karmelitáni nakonec domohli svého práva a rána, která bolela celou diecézi, se zahojila. Tolik zatím o Nizze.

Z Nizzy se Don Bosco vydal do Vallecrosie. Na cestě se stavil u biskupa ve Ventimiglia. Bylo mu milé, když slyšel chválu na ředitele dona Cibraria, o němž dokonce někdy říkal, že je to muž svatý. V tom novém italském salesiánském domě byl čilý ruch. Dílo získávalo u lidí na oblibě a protestanti s nelibostí viděli, jak žáci přecházejí z jejich škol do škol salesiánských. Don Bosco, aby jinověrce nedráždil a neprovokoval, přijel do domu raději v kočáře a v kočáře zase odjel. Mimo personál domu ho nikdo neviděl. Návštěva

přinesla tamním salesiánům i sestřím úlevu. Don Bosco slíbil, že dá hned vypracovat plány na postavení kostela a po jeho boku dva poschodové domy, jeden pro salesiány, druhý pro sestry. Tak budou moci přijímat bez omezení další žáky a žákyně. Útočnost valdenských v Itálii neochabovala a proto nic divného, že se církev bránila a proti jejich podnikům stavěla podniky své. Don Bosco se cítil solidární s tehdejší smyšlením a nešetřil sil, aby chránil katolické obyvatelstvo proti těm, kteří se je snažili odvést od víry otců.

Don Bosco se stavil také v Alassiu, ale o tom vydává svědectví jen datum dopisu, psaného tam odtud donu Barberisovi do Oratoře. Snad byl i v jiných ústavech, ale jejich kroniky o tom mlčí.

29. února skončil karneval a 1. března začala svatopostní doba. Ještě předtím v půli února se dávalo v Oratoři drama „SKRYTÁ PERLA“ od kardinála Wisemana s dějem ze života svatého Alexia. Byli na ně pozváni vzácní hosté z řad přátel Oratoře.

Don Bosco držel na divadlo, ale muselo být výchovné. V tom roce velká studovna, kde bývala představení, měla nejistou podlahu, ale světec ji dal podepřít, takže nebezpečí bylo odstraněno a hrát se muselo. Obtíž byla sehnat dobré divadelní kusy. Pro tři roky bylo třeba mít repertoár aspoň dvanácti her, ovšem dobrých. Začátkem února don Paglia navrhl Donu Boskovi, že by mohli klerici nacvičit tragédii KAJUS GRAKCHUS (Caio Gracco) prý za účelem cvičení paměti a přednesu, ale Don Bosco návrh zamítl. Paglia říkal, že by mohli jen recitovat oblečení v kleriky, ale to teprve nepovažoval za správné. Tragédie končila sebevraždou, k tomu na jevišti. Děj byl vzat ze zcela pohanského kulturního prostředí. Jak by klerici vypadali před hochy, kteří dávali divadlo o svatém Alexiovi. V soukromí dodal: „To bychom potřebovali, aby ještě ten den pan arcibiskup psal do Říma, jak vychováváme kleriky.“

Toho roku sehráli učni „DŮM ŠTĚSTÍ“. Napsal to Don Bosco už v minulých létech sám. Byla to sice veselá hra, ale navýsost výchovná. Don Barberis ve své malé kronice z toho roku vypočítával cíle, které podle Dona Boska měla sledovat dramatická produkce. Mají to být kusy: 1. zcela nezávadné. 2. rozvíjející smysly mladého herce a učící ho vystupovat na veřejnosti. 3. budící radost v mladých divácích, 4. působící zábavu, která oddaluje špatné myšlenky, 5. dělající dobrou reklamu pro naše výchovná zařízení.

Don Bosco stále vymýšlel prostředky, jak nevinně upoutat chlapeckou fantazii. Stejně se díval na krásný průběh svátečních obřadů v kostele. Se stejným zaujetím hlídal časové intervaly. Když už jedny dojmy doznávaly, bylo třeba opatřit další. Spoutat fantazii! To mu leželo velice na srdci. Už dříve jsme vzpomenuli, jak hledal Don Bosco způsob, jak zavést v Oratoři „Arkádskou kolonii“ básníků, umělců a podobně, ovšem ve stylu přiměřeném úrovni hochů. Nepřišel k závěru, ale podstatu přijal. V tom mu byl velice nápomocen don Bertello. Do této kategorie výchovných prostředků patří pěstování sborového zpěvu, u učňů kapela. Mistru Doglianimu svěřil v roce 1876 vyučování hře na klavír. Zvláštní pozornost věnoval žákům poslední třídy gymnázia. 13. března si zavolal jejich profesora Petra Guidazia a probral s ním třídu obecně a každého hochu zvlášť. Také mu dal pro každého hochu cenné rady. Od roku 1869 každou neděli seděli u stolu představených někteří významení hoši, i když ne zrovna vedle Dona Boska. Ale po obědě ho šel každý pozdravit a on měl možnost každého oslovit. Ti, kteří o Zeleném čtvrtku při

umývání nohou zastávali funkci apoštolů, seděli pak s otcem při večeři přímo kolem něho.

Stejně důmyslný byl Don Bosco co se týkalo výuky náboženské. Studenti měli náboženství dvě hodiny týdně a ještě každou neděli. Koncem postní doby skládali první zkoušky. V roce 1876, o kterém vypravujeme, se tyto zkoušky začaly dělat s určitou slavností za přítomnosti pozvaných examinátorů. Byl zván i místní farář. Co platilo o internátě, platilo i o externí mládeži. V roce 1876 byla zavedena změna. Dříve byly katechismy odpoledne v jednu hodinu, nadále to mělo být až v osm večer. Takových dvě stě učňů z okolních továrniček a dílen ještě v umaštěných blůžkách, přicházelo do Oratoře a poslouchalo v třídách výklad z úst vybraných katechetů. Byli to hoši od dvanácti do čtrnácti let. Don Bosco jim uspořádal i třídní duchovní cvičení. Šedesát jich bylo připraveno k svatému biřmování, které přijali v katedrále. Mnozí z těch hochů byli poprvé u svatého přijímání.

V tom roce dostal mocný impuls svátek svatého Josefa. Dosáhl skoro stupně vroucnosti, s jakou se slavil měsíc máj. Byli to hlavně řemeslníci, kteří tím velice získali, ale také do toho vložili hodně své práce. Byla i velkolepá akademie ke cti svatého Josefa. Don Bosco dal dni korunu tím, že měl k večeru zvláštní konferenci, které se zúčastnilo přes 200 salesiánů, hochů, studentů i řemeslníků. Účelem bylo nevtíravým způsobem dělat propagandu duchovním povoláním. K tomuto tématu se Don Bosco vždy rád vracel.

K svátku svatého Josefa toho roku se váže drobná informace. Don Bosco byl na obědě u takzvaných josefinů, kteří měli v Turíně dobročinný ústav zvaný Artiganelli – Řemeslníci. Ředitelem tam byl svatý Leonard Murialdo, Don Boskův spolupracovník, který po několik roků pod jeho vedením dělal ředitele Oratoře svatého Aloise na Porta Nuova. Byli přátelé a don Leonardo nazýval Dona Boska svým učitelem. Založil kongregaci, jejímž účelem bylo dát řemeslo opuštěným hochům a vychovat je v náboženském duchu. Měli tedy podobný cíl.

K životu v Oratoři patřily vycházky a také výlety. 26. března na místě, kde měli večerní modlitbu studenti a většina salesiánů, oznámil, že chystá velký výlet vlakem do Lanza, jen jak bude hotová železnice, která tam má vést. Hochů se zmocnilo nadšení a jak by ne. Přece takový výlet znamenal vybočení z normálních kolejí a pěkný zážitek. Don Bosco jej přál hochům, ale nebyl spokojen, když někdy při takové příležitosti někteří zneužívali poměrnou svobodu k něčemu, co bylo zakázáno. Tak Don Bosco 30. března měl večerní slovíčko hodně rázné a na něm probral případ poslední vycházky do města, odkud se vrátili někteří hoši

6 Světova cesta do Říma

Co vedlo Dona Boska znovu do Říma? Navenek povinnost plynoucí z členství v Arkadské akademii. Byl v tom sboru literátů zapsán on a celá řada dalších salesiánů, třebaže šlo jen o formální příslušnost. Tentokrát však byl žádán, aby přijel a aby měl v akademii v paláci Tempo o Velkém pátku oficiální projev, který by oslavil Umučení Páně. Don Bosco přijal pozvání, aby své členství ve společnosti projevil skutkem, ale ještě více proto, že mu to mohlo posloužit jako ochranný plášť pro jeho kongregační cíle, ostře sledované jeho nepřáteli turínskými i římskými. Dále při akademii mohl vejít ve styk s mnoha slavnými lidmi z římské smetánky a naklonit si je pro své cíle.

poněkud podroušení. Bylo vidět, že nedodržují zákaz držení peněz u sebe. V té věci byl v Oratoři určitý zvyk dávat hochům do rukou ne peníze, ale jakési bony, za které si mohli v kantýně něco koupit bez nebezpečí, že by mezi sebou kšeftovali nebo peníze utráceli lehkomyšlně. Výsledek případu byl, že přikázal asistentům na vycházce se nezastavovat s hochy a nedat jim příležitost, aby se mohli rozcházet. Hochům pak vypravoval některé odstrašující příklady, které se v Oratoři staly a kdy někteří svou neukázněnost draze zaplatili.

Posledního března měl Don Bosco večerní slovíčko pro řemeslnické učně. Hovořil poprvé docela otevřeně o koadjutorském povolání: Kdo pečlivě sledoval duchovní vývoj Oratoře, snadno pochopil, že si Don Bosco svátkem svatého Josefa připravoval půdu pro tuto řeč. – Napřed však hovořil o tom, co mu v nedávné době způsobilo hodně bolesti. Byla to nutnost rozpustit kapelu a znovu ji zorganizovat na solidnější bázi, dále skutečnost, že se mezi učni našli někteří, kteří kradli nebo vedli nemravné řeči, takže museli být vyloučeni z Oratoře. A vybídl ty, kteří snad ještě zůstali, ale zůstávají neradi, aby nečekali, až budou vyloučeni, ale raději hned řekli, jak to s nimi je, aby se mohli rozejít s představenými a s kamarády v dobrém. Pak přešel na vlastní téma. Pochválil změnu, která nastala mezi učni. Dříve měl dojem, že se na něho dívají jako na strašáka. Studentů měl kolem zpovědnice vždy spoustu, kdežto učňům marně domlouval. Buď jen jeden nebo vůbec žádný. Teď je to jiné, i když ještě to není zcela v pořádku. Don Bosco je vždy rád, když za ním někdo přijde si popovídat. Zvláště ho potěšilo, že se v poslední době někteří přišli zeptat, jestli by mohli také vstoupit do kongregace sv. Františka Saleského. Samozřejmě! Tato kongregace se skládá z kněží, kleriků a také laiků, zvláště z řemeslníků, kteří chtějí prospívat sobě a ještě druhým. Nuže, kdo chce spasit svou duši, má dveře otevřené. Nikdo se nemusí bát, že když vstoupí do kongregace, bude třít nouzi nebo že mu bude něco chybět. Také pro duši bude mít celé zaopatrnutí, což ve světě nikdo nemá.

Je také třeba vědět, že mezi členy kongregace se nedělají žádné rozdíly. Jsme bratři a polévku, kterou jí Don Bosco, kterou jí don Lazzero, don Chiala a jiní, dostávají všichni, kdo patří do kongregace. Někdo se může ptát, zda si Don Bosco přeje, aby se vstupovalo do kongregace. To tedy ne. On nikoho nepřemlouvá, nýbrž jen informuje. Jde o to, abyste věděli, jak se věci mají. Kdo chce, může se hlásit, kdo nechce, ať se nehlásí. Nakonec se zmínil o misiích v Americe. I tam je možno se hlásit. Jsou tam potřební i laici. Nakonec oznámil, že se chystá znovu do Říma a požádal hochy o modlitbu na jeho úmysly.

Přijel do Říma ve dvě odpoledne 5. dubna a jako jindy se ubytoval u pana Sigismondioho v jeho domě v Sixtinské ulici. Tam se dal hned do práce a tam odtud podnikal exkurze do města. Sekretáře mu dělal jako obyčejně don Berto.

Římské starosti mu nebránily věnovat vzpomínku také vzdálené Oratoři. Tak odjel z Turína, aniž mohl vidět dokončenou jednu důležitou záležitost. Hned začátkem postu podal žádost na arcibiskupství o vysvěcení na jáhny dvou podjáhnů, a sice v obvyklou dobu před Velikonocemi. Blížil se Svatý týden a kurie nedávala žádnou odpověď. Don Rua byl jako na trní. Má odpověď urgovat? Nerozzlobí církevního představeného? Nebo má čekat s nebezpečím, že nebude

svěcení a to zase bude mrzet Dona Boska? Proto psal do Říma a tam odtud dostal odpověď, že si Don Bosco přeje, aby oba klerici – Vota a Veronesi – byli vysvěceni, jak svědčí dvě podepsané a přiložené dimisoriálky. Může je poslat třeba do Vigevana, ale napřed se tam má zeptat, zda budou mít svěcení. Mohli by se poslat také do Susy. – Dopadlo to tak, že odpověď z kurie přišla v jednu odpoledne na Velký pátek a zněla takto: „Kandidáti Mojžíš Veronesi a Michal Vota nebudou moci obdržet povolení k svěcení na jáhny, které by měli dostat zítra, nepodstoupí-li ještě dnes 14. dubna zkoušku ze dvou traktátů, jiných, než byly ty před podjáhenstvím, a k tomu zkoušku z traktátu o jáhenství u kanovníka Zannottiho nebo Peyretta a nepřinesou arcibiskupovi písemné osvědčení, že je složili chvalitebně.“ Letěli tedy ke kancléři kurie pro delegaci ke zkoušce, pak honili zkoušejícího, udělali zkoušku chvalitebně, letěli znovu na arcibiskupství odevzdat písemné prohlášení o zkoušce a taktak že chytili vlak odjíždějící do Susy. Tamní pan biskup je přijal otcovsky, jen se moc podivil, co to bylo za honičku, když právo zkoušet svěcence má světící biskup a ne biskup bydliště. Ale svěcení se konalo, jen don Vota, člověk křehkého zdraví z toho onemocněl a měl toho dost na celý rok.

Don Bosco o velikonočním pondělí požádal o audienci u Svatého otce a zatímco na ni čekal, připravil si několik žádostí o různé duchovní milosti pro některé význačné dobrodince. Mezi nimi byli pan Benitez a farář Ceccarelli z argentinského San Nicolas de los Arroyos, ale také argentinský konzul Gazzolo, který doprovázel misionáře na cestě přes moře. To ještě Don Bosco nevěděl celou pravdu o tom člověku a pokládal ho za upřímného dobrodince svého díla a významnou katolickou osobnost Argentiny. Ani zdaleka netušil, že ani ta uniforma pana konzula s bohatými dekoracemi není poctivá a vykreslil ho Svatému otci v petici o ocenění jeho zásluh velmi příznivě. Počítal s jeho dobrými službami u argentinské vlády při dalším šíření misijního díla. Nedá se říci, že Gazzolo přímo škodil, ale při všem hledal především svůj prospěch, třebas i finanční. To už Bůh dopouští, že se při jeho zájmech přizívují i zájmy prospěchářských lidí. V další petici Don Bosco prosil Svatého otce, aby propůjčil nějaké církevní vyznamenání také dvěma dobrodincům, zasloužilým o hospic v Sampierdareně.

V úterý ve Svatém týdnu dorazili do Říma don Durando a don Pechenino. Don Durando před časem prezentoval milému otci druhý díl svého latinského slovníku, hned, když kniha opustila salesiánskou tiskárnu, a tehdy mu Don Bosco řekl: „Trochu si odpočiň a potom půjdeš sám k Svatému otci a věnuješ mu své dílo osobně.“ Teď se naplnil čas a spolu s ním přijel do Říma don Pechenino se svým řeckým slovníkem, podobně očištěným od nevhodných výrazů. Oba pobýli ve Věčném městě pár dní. Durando našel Dona Boska v plné přípravě na vystoupení v Arkadii, kde měl mít řeč, nazvanou „Sedm slov Pána Ježíše na kříži.“ Akademie se konala večer na Velký pátek a světec mluvil přibližně tři čtvrtě hodiny, lépe řečeno četl svůj elaborát, vypracovaný písemně a přepsaný krasopisně sekretářem Bertem. Jak se líbil? Podle toho, kdo jej poslouchal. Publikum zvyklé na literární pochoutky, nebylo jednoznačně nadšené. Většina však byla unesena prostým stylem turínského světce a hlubokými myšlenkami, přičemž nešetřila opětovným potleskem. Nejedno snad nad jeho řeči ohrnul nos a byli tam i farizeové, kteří ho chtěli „polapit ve slově“, aby ho mohli obžalovat u posvátného oficia pro čistotu víry. Nic neulovili

a Don Bosco se se svým průvodcem vrátil šťastně po půlnoci domů. Tam našel pozvání na audienci u Svatého otce. Měl přijít druhý den v sedm večer. Dostal tedy pozvání poměrně pozdě, ale bylo to schválně tak zařízeno, aby nebyl vyrušen z přípravy své řeči.

Audiencie u papeže trvala asi jednu hodinu. Nebyla příliš dlouhá, ale to bylo tím, že měl všechno dobře promyšlené a vědomě hlídal čas, aby nezdržoval. Jeho příprava na audienci byla vždy velmi pečlivá. Sám Svatý otec si pochvaloval jeho schopnost stručně vyjádřit mnoho. O obsahu audiencie mnoho nevíme, ale něco se dá vyčíst ze dvou dopisů, napsaných do Turína. Jeden byl jenom pro dona Ruu, druhý obšírnější se měl číst veřejně. V prvním dopise sděluje donu Ruovi, že jednání o otevření domu v Římě nespí, ale poměry jsou tam po pádu vlády pravicového zaměření tak napjaté, že neví, jestli je vůbec vhodné o něco usilovat. Druhý dopis s oslovením „milý done Ruo,“ ale určený k přečtení všem, hovoří o audienci. Svatý otec prý se ptal, zda je v Oratoři hodně hochů podobných Dominiku Saviovi. Don Bosco řekl, že ano. Ptal se také, kolik mají salesiáni noviců. Don Bosco mu řekl, že kleriků je 61, koadjutorů 35. Svatý otec zvolal: „To je zázrak Boží milosti! A kolik je synů Mariiných?“ „Ve všech našich domech jich může být taková stovka. Doufáme, že v říjnu jich celá řada přijme duchovní roucho.“ „V jiných domech také narůstají duchovní povolání?“ „Je jich hodně ve všech domech, ale v Turíně se hoši obvykle rozhodují při duchovních cvičeních. Doufám, že budu u toho.“ „Co řemeslníci? Také žádají o vstup mezi salesiány?“ „Jsou takoví a budou. Někteří už odešli statečně do argentinské republiky, jiní žádají o to, jiní zase zůstávají zde.“ Hovořilo se pak o misiích. Svatý otec rád slyšel, že je zájem a že přicházejí odevšad žádosti o salesiánské misionáře. Řada lidí u salesiánů studuje jazyky: angličtinu, francouzštinu, španělštinu. Papež velice rád udělil všem apoštolské požehnání. Don Bosco předložil Svatému otci zvláštní dopisy od noviců, od Mariiných synů, od studentů a od řemeslníků. Dopis od noviců byl podepsán všemi novici jmenovitě a don Barberis se podepsal jako novicmistr. Mělo se tím čelit proti pomluvě, že salesiáni nemají žádný noviciát.

Z Říma Don Bosco poslal do světa více dopisů. Stálo ho to čas a námahu, ale nelitoval, protože takové dopisy spojovaly lidi a strhávaly je k práci a k obětem pro Boží království. Tak tomu bylo u lidí žijících ve světě, tak tomu bylo v salesiánských ústavech. V Turíně don Barberis svolal novice ke zvláštní konferenci, aby jim tlumočil zájem Svatého otce o jejich pokrok ve ctnosti. Řada dopisů šla opačnou cestou – z Turína do Říma do rukou Dona Boska a všude byla prosba, aby tlumočil oddanost a lásku všech vůči papeži.

Ještě v rámci této kapitoly povíme něco o tom, co se dalo v Turíně, pak něco o stycích Dona Boska s vládními činiteli, dále o nových nabídkách a konečně o duchovních výsadách udělených Svatým otcem.

Svízele, pramenící z neshody mezi Donem Boskem a arcibiskupem, neustávaly. Don Berto psal donu Ruovi z Říma: „Pan arcibiskup se mi postaral o novou práci. My stavíme a on boří.“ Don Durando psal: „Boj proti naší Společnosti pokračuje, ale s pomocí Boží a laskavostí Pia IX. všechno skončí vítězstvím.“ Znovu don Berto koncem dubna: „Zde v Římě je odpor kurie vůči Donu Boskovi znám ve všech kongregacích a všichni s dobrotou upozorňují Dona Boska, aby byl na strážní a aby se bránil.“ Bertova narážka na novou

práci měla patrně vztah k žalobě, že prý Don Bosco svévolně něco změnil ve schválených stanovách. Dále to byla práce s vyhledáváním dalších právnických důvodů pro povolení privilegií. Záležitost Turína otravovala život samotnému papeži. Msgre Scotton svědčil, že mu jednou papež důvěrně řekl, že arcibiskup Gastaldi je pro rehabilitaci rosminianismu. Přitom prý řekl: „Věřte mi, drahý, že rosminiani konají hodně dobrého, ale tu lásku, jakou má Don Bosco k Svatému stolci, nemají.“ „Já nevím, co jsem udělal turínskému arcibiskupovi,“ řekl papež Msgre Sbarrettimu, „leďa, že jsem mu radil, aby nebyl náhlý v suspendování kněží.“ Sám sekretář kongregace biskupů a řeholníků řekl Don Boskovu sekretáři Bertovi: „Svatý otec všelicos dovolil Donu Boskovi dočasně, ale nechtěl, aby se to dávalo písemně, aby se to arcibiskup v Turíně nedověděl.“ O tom budeme ještě mluvit.

Tehdy se zas jeden biskup pokusil sjednat mír mezi arcibiskupským palácem a Valdokem. Byl to biskup z Alby, Msgre Galletti. Psal 28. dubna Donu Boskovi, že nemůže kázat nověnu před svátkem Pomocnice křesťanů v bazilice Panny Marie, aby si to ještě víc nerozčil s panem arcibiskupem. Pokusil se obhájit Dona Boska a smířit tyto dva velké lidi, které rozděluje ne srdce, ale jen rozum, ale nepovedlo se mu to. Jen ještě víc věci zkomplikoval. Důležité bylo, že zatímco arcibiskup stále žaloval, Don Bosco se jen hájil, ale s takovou umírněností, že to bylo v Římě přijímáno s velkým povděkem.

Nový incident vznikl ještě v nepřítomnosti našeho světce a zase to bylo v souvislosti se svěcením. Don Rua předložil kurii seznam kleriků, kteří přicházeli v úvahu pro svěcení v letních suchých dnech. Bylo mu to vráceno pro nedostatek údajů. A když poslal nový opravený seznam, přišla záporná odpověď.

Don Bosco měl v dubnu další dva varovné sny. Vypravoval je donu Bertovi a ten je zaznamenal. V noci 7. dubna Berto slyšel Dona Boska volat ze sna: „Toníku, Toníku!“ Ráno se ptal a Don Bosco mu vypravoval, že vystupoval jakýmsi úzkým prostorem po schodech, když mu zastoupila cestu velká hyena. Nemohl se jí vyhnout a ona se stále přibližovala, až byla u něho. Už ho chtěla pohltnout, když tu on jí vrazil do chrátanu ruku, ale vtom se probudil. Ještě slyšel napomenutí nějakého pastýře, který volal: „Pomoc musí přijít shůry, ale člověk musí sestoupit co nejvíce dolů. Čím níže sestoupí, tím je pomoc shůry jistější. Tato bestie uškodí jen tomu, kdo si jí všimá a ji chce.“

Jiné noci měl jiný sen. Byl v rodném kraji a viděl tam přicházet nějakého papeže, kterého neznal. Ptal se ho: „Svatý otče, proč nejedete v kočáře?“ A on: „Ano, myslím na to. Můj kočár, to je věrnost, síla a laskavost.“ Byl strašně unavený a říkal: „Jsem u konce.“ Don Bosco si říkal pro sebe: „To ne, Svatý otče. Dokud nebudou věci naší kongregace v pořádku, nezemřete.“ Pak se tam ukázal kočár, ale bez potahu koní. „Kdo jej potáhne?“ ptal se Don Bosco. Ukázala se tři zvířata: pes, koza a ovce. Ty táhly papežský kočár. Pak ale nemohla dál a kočár se zastavil. Don Bosco si pomyslel: „Mohl jsem ho pozvat k nám domů a nabídnout mu občerstvení. Jen co dojdeme do Murialda, půjdeme ke kaplanovi a vše se spraví.“ Pak mu napadlo vztyčit jakousi desku, která vzadu sahala k zemi. Papež se na to díval a řekl: „Kdybyste byl v Římě a viděli by vás dělat tuto práci, ti by se smáli!“ A probudil se.

Co se týče kontaktů s vládními místy, moc toho při té cestě nebylo. Navštívil ministra zahraničí Melegariho

a prosil ho o pomoc pro misionáře, ale víc než úsměvy a hladká slova nezaregistroval. Poslal dona Duranda s jeho latinským slovníkem k ministru veřejné osvěty, ale bylo to stejné. V té době se páni od vlády snažili vystupovat jako gentlemani, ale jinak se báli jeden druhého a neradi by se byli kompromitovali s kněžími. Situace ještě nebyla zralá.

Za svého pobytu v Římě mu bylo všelicos nabízeno v Římě samém a také v okolí. Zatím nic neřekneme ani o konceptinech, ani Castelli romani, ani o Montefiascone. Zastavíme se jen u návrhů, které se sice brzy rozplynuly, ale přece jen svědčí o důvěře, které Don Bosco požíval.

Už v roce 1875 se mluvilo o tom, že by měli salesiáni převzít kolej v Ceccanu. Přál si to kardinál Berardi, ale už samotná myšlenka byla píchnutí do vosího hnízda. Kněží v Římě a kolem Říma byli národovci a v Piemontěnech viděli okupanty. Oni byli cives romani – občané římských, ti ze severu byli buzzurri – snad je to od německého Potzer – tedy někdo, kdo čistí komíny, kominík. Obecný lid byl trochu obecnější i vůči zmíněným cizincům ze severu, ale někde to bylo jako kdysi za časů Kristových mezi Židy a Samaritány. V ty dny sama kněžna Altieriová, příbuzná kardinála Altieriho informovala světce, že se v jistém sdružení pro katolické zájmy jednalo o návrh svěřit Donu Boskovi papežské školy, ale mnozí o tom nechtěli ani slyšet. Byla by to urážka pro římské duchovenstvo. Kardinál tedy požádal o zmíněnou službu scolopy, ale ti sehnali všehovšudy jen sedm žáků. Kardinál tedy chtěl znovu navázat jednání s Donem Boskem, ale ten se vymluvil, že má mnoho jiných závazků. Pravda je, že se světec zasazoval vícekrát o to, aby mohl své salesiány usídlit přímo v Římě, ale všechny pokusy zatím ztroskotaly, i když se zdálo, že by to byla zcela lehká záležitost.

Kardinál Franchi, prefekt kongregace pro šíření víry, zvané prostě Propaganda, položil Donu Boskovi otázku: „Proč usilujete o poslání svých lidí daleko za moře, když je zde také Řím?“ Don Bosco mu hned odpověděl: „Stačilo by, abych dostal nějakou boudu, kde bych mohl shromažďovat hochy. Najděte mi ji!“ Pan kardinál svatosvatě slíbil, pro něj je to jednodušší, ale Don Bosco se jen pod kůží smál. Opravdu pan kardinál zapomněl, nebo musel zapomenout, co slíbil. Kněžna Altieriová také znovu začala řeč a slibovala, že když Don Bosco otevře v Římě dům, dá mu k dispozici svou osobu i peníze. Světec se jen žertem zeptal: „Bude to začátkem, nebo až koncem měsíce?“ „To je přece jedno,“ řekla ona. „To není jedno,“ zase on. „Začátkem měsíce je kapsa ještě plná, ale koncem měsíce zeje prázdnotou.“ „Tak tedy začátkem, vprostřed a ještě koncem měsíce,“ dodala paní. Ale Don Bosco dobře věděl, že Altieriová podporuje celou řadu dobročinných institucí a ani při dobré vůli nemůže svému slibu dostat.

S velkým útokem přišel na Dona Boska kardinál Franchi, prefekt Propagandy. V Číně jsou tři opuštěné apoštolské vikariáty a v dohledné době bude takových misí patnáct. Don Bosco by tam mohl poslat své lidi. Nic ho to nebude stát, všechno bude platit Propaganda. Ale Don Bosco nemohl zatím nic slíbit. Jeho patagonský plán byl nákladný. Nemínil poslat své syny vstříc jisté smrti, ale rozhodl se obklopit sídla Indiánů řetězem stanic, kde by se pěstoval napřed obchodní styk s domorodci a kde by jejich synové mohli chodit do škol a teprve přes ně by bylo možno bez obav vstoupit do jejich území s křížem v ruce. Měl o tom diskusi s kardinálem prefektem a viděl, že v Římě nemají

skoro žádné vědomosti o zeměpisných údajích zemí, které jsou na jihu amerického kontinentu. Co se týče Dálného východu, to si musel dobře rozmyslet.

Pokud šlo o privilegia, Don Bosco jistě podnikal vše, co mu diktovala starost o vymanění kongregace ze závislosti na biskupech, ale nikomu nic neříkal, aby se snad něco neprozradilo. Jisté pokroky dosáhl. Tak si odnášel z Říma schvalovací breve pro jeho „Mariiny syny“ – dílo pro pozdní povolání, a také pro „Salesiánské spolupracovníky.“ O tom jsme psali už v XI. svazku. Další důležitou výsadu si opatřil nyní, když mu bylo dovoleno přijímat kandidáty do noviciátu bez tzv. testimoniálek od biskupských kurií, pokud šlo o chovance salesiánských ústavů. Později bude toto privilegium rozšířeno vůbec na každého, kdo bude chtít vstoupit do kongregace. Velmi cenné bylo, že mu papež dal povolení posílat k svěcení – mimo stanovený čas na tři roky v Evropě, na pět let v misiích. Dostal to však přímo od papeže, a to, jak se říká, pod pokličkou.

Z Říma psal dobrý otec také donu Caglierovi. Byl to obšírný dopis s návodem, jak předat vyznamenaným papežské dekrety. Zajímat ho bude, že Svatý stolec nabízí salesiánům tři apoštolské vikariáty v Indii, jeden v Číně a jeden v Austrálii. Bude třeba, aby se Cagliero vrátil do Evropy a možná bude muset podniknout výlet do Indie. Asi se začne něco v Římě a není vyloučeno, že bude Cagliero v Římě nocovat už pod salesiánskou střechou. Naše sestry možná převzou práci v semináři v Bielle a tři salesiáni by měli odejít do Trinità. V práci je spousta projektů, o kterých by se řeklo, že jsou to projekty bláznů. Ale Bůh tomu žehná a pluje se na plné plachty. Je třeba se modlit, děkovat, doufat a bdít. Dopis končí zprávou, že začátkem května se Don Bosco vrátí do Turína.

Na audienci 3. května byli s Donem Boskem také don Durando a don Pechenino. Třetí audience byla 11. května. Po audienci se chystal na zpáteční cestu do Turína. Napřed se chtěl vrátit, aby byl 7. května přítomen slavnosti ochrany sv. Josefa, ale nevyšlo mu to.

Zatím život v Oratoři plynul i bez Dona Boska dobře. Komunita osmi set hochů prožila krásně svátek Zmrtvýchvstání Páně a pak Ochrany sv. Josefa a začal měsíc Panny Marie. Velikonoce byly ve znamení předepsaného velikonočního přijímání. Řemeslníci je měli v úterý Svatého týdne, studenti ve středu, kněží a klerici na Zelený čtvrtek. V ty dny byla zvláštní třídní jako příprava. Externí hoši a školáci měli velikonoční přijímání na Bílou sobotu (pozn. je třeba mít na paměti, že tehdy byly obřady Svatého týdne ráno nebo dopoledne s výjimkou umývání nohou.) Dělníci měli velikonoční přijímání v den Vzkříšení. Děti, které ještě nebyly připuštěny k prvnímu svatému přijímání, šly během velikonočního týdne ke svatě zpovědi. Externisté měli během svatopostní doby možnost vykonat si duchovní cvičení. Za tím účelem bylo pro ně denně pět kázání, z nichž tři byla povinná. První bylo už o půl šesté ráno a poslední v osm večer. Školáci se zúčastnili jednoho z těch pěti a mimo to měli jen pro sebe jedno dopoledne o půl deváté a jedno odpoledne ve čtyři.

Pro kněze to byla práce navíc, protože ostatní povinnosti zůstávaly. Zajímavé je k tomu číst u Barberise v jeho kronice poznámku. Ptala se ho paní markýza Fassatiová 2. dubna, jestli Don Bosco v nakládání práce nepřehání. Barberis s ní vede v kronice rozhovor, ve kterém svého mistra hájí tím, že v Oratoři je práce zákonem. Každý pracuje jen kolik zmůže,

ale je zcela vytížen. Don Bosco to tak vidí. Když se pracuje, moralita stoupá. Když se nepracuje, klesá. Pro něho i rekreace je práce, protože se hoši musí hýbat, což prospívá duši i tělu. Někteří hoši jsou slabší tělesné konstrukce – konstituce, ale v Oratoři si pomalu zvyknou pracovat sice lehce, ale stále. Na postávání není prostě čas. Salesiáni tak získávají návyk stále něco dělat a nezahálet. Jinde to tak není. Má to velký význam i pro církve. Například ve Francii platila zásada: když to nemůže být dokonalé, tak se jde od toho pryč. Na tuto zásadu církve doplatila, protože tváří v tvář útlaku ze strany antiklerikálů francouzští úředníci a důstojníci opouštěli své pozice a přenechávali je nepřátelům. Don Bosco je jiného smýšlení. Když nemůže všechno, udělá aspoň něco. Když nemůže udělat Zet, udělá alespoň A. B. C., ale nevzdá se. Barberis pokračoval: V Oratoři se také pracovalo utajeně, ale připravovala se budoucnost. Dnes má Don Bosco kolem sebe velmi početnou rodinu s výborným duchem. Jsme všichni mladí, ale všechny nás vychovával on. Tak může nyní otvírat dům za domem. U nás to také trvá, než jsou klerici zformovaní, ale v druhém roce filosofie odevzdávají dobrou práci. Pak rok od roku rostou ve vědě, ve zbožnosti, prozíravosti, otvírají se před nimi horizonty a svěřují se jim další a další úkoly.“ – Věru, je čemu se učit, také o čem rozjímat, můžeme říci my po více než sto letech.

První den měsíce máje se vyznačoval tím, že kdekdo přistoupil k svatému přijímání. Zavanul svěží duch. Vstávalo se o půl hodiny dříve, už v pět. O půl druhé úklid v ložnicích, ve dvě volné studium a zpěv. O půl osmé kázání. Přestaly večerní korepetice. Vycházka ráno hned po mši svaté až do snídaně. Stupňovaly se zkoušky hudby. Napřed se myslelo, že po odchodu Cagliera zpěv upadne, ale Dogliani ho výborně nahradil. Také kapela vytrávila. Její omlazení šlo postupně bez jednorázového vyhazovu těch, kteří tam vnášeli špatné způsoby nekázně. Vznikl orchestr dvanácti houslistů. Hudba a zpěv poznamenávaly všechny rekreace. Oratoř neznala „únavu zbožnosti“. Katecheta řemeslníků vymyslel originální mariánskou akademii. Konala se ve velkém sále pod kostelem Panny Marie. Byla to akademie spojená s katechismovým závoděním. Byly také odměny za přítomnosti všech představených. Všichni věděli, že jejich katecheta je vážně nemocen, ale nevzdává se. Odměnili ho za dobrý příklad tím, že mu věnovali velkou kyticí umělých květů, na nichž byly napsány počty svatých přijímání, modliteb a dobrých skutků za jeho uzdravení.

V polovině května se slavila Ochrana sv. Josefa. Doufalo se, že Don Bosco bude už doma, ale protože nepřijel, vnější slavnost byla přeložena na jinou neděli. V den svátku přijeli do Oratoře generální ředitelé konferencí sv. Vincence z celé Itálie. V neděli 7. května si pánové prohlédli Oratoř a odpoledne byli přítomni sezení konference, ustavené na Valdoku. Byli spokojeni, jen si přáli, aby se zachovávala generální pravidla, pokud je to slučitelné s povahou domu. Rádi slyšeli, že někteří bývalí žáci založili konferenci jinde a že don Cassinis v San Nicolás vzkřísil tamní konferenci.

Zatím bylo v Oratoři cítit blížící se svátek Panny Marie Pomocnice. Strídaly se hudební zkoušky, v kostele se stavělo pódium pro zpěváky, v domě se bílilo, současně škola nepolevovala a představení dokonce brzdili přílišné studování. Málo dní chybělo do návratu Dona Boska, když tu jednou v neděli, právě když byli hoši v kostele, ucítili ostrý pach kouře a obloha se podivně zatemnila. Když byli vyšli z kostela, viděli poblíž Oratoře stoupat dým. Hořela Tensiova

manufaktura mezi Oratoři a Útočištěm Barolové. Naneštěstí vítr nesl jiskry zrovna k Oratoři. Nastal poplach. Don Bertello se chladnokrevně ujal velení. Dal namočit do vody na 200 pokrývek a rozestřít je po střeších, 20 větších hochů vylezlo na střechy, aby je stále namáčeli. Také v oknech visely deky, aby jiskry nezapálily uvnitř. Ostatní hoši museli do kostela a modlit se litanie ke všem svatým. Zatím přijeli hasiči a za čtvrt hodiny zdolali požár, chrlíce ze stříkaček proudy vody. Poplach trval asi hodinu. Škoda na taškách a oknech obnášela asi 1 000 lir. Panna Marie se ukázala Pomocnice i tentokrát. Mezi hochy se s odporem komentovala skutečnost, že v neděli se v továrničce pracovalo.

Tři dny po této události se Don Bosco rozloučil s římskými přáteli a vracel se domů. Cestou se dvakrát zastavil, a to poblíž Pisy a pak v Sampierdareně. 17. května v jednu odpoledne vstoupil do Oratoře, samozřejmě nadšeně vítán jejími osmi nebo devíti sty obyvateli. Celou půlhodinu potřeboval, než se dostal pod portikát, protože kdekdo mu chtěl aspoň ruku políbit. Pak odešel do jídelny něco pojíst a samozřejmě otázkám nebylo konce. Unavený a s velkým hlavou bolením se konečně dostal do světničky, kde na něho místo odpočinku čekala řada dopisů. Vyřizoval je do pěti hodin, pak se trochu procházel po knihovně spolu s donem Barberisem, který mu dělal doprovod a hovořil o Patagonii, jenže hlava ho nepřestávala bolet a proto se raději zase vrátil k práci za stolkem.

Tato kapitola je už dosti dlouhá, ale abychom netrhali souvislost, řekněme si ještě něco o jednom večerním slovíčku, o jednom okružním listu a o jedné konferenci.

Hned večer po příjezdu měl Don Bosco obvyklé večerní slovíčko. Mluvil žertovně, prý čekal, že ho přijdou navštívit, ale zatím nic. Svatý otec prý se ho na ně ptal, chtěl vědět, jsou-li opravdu dobří. „Nu jsou, jsou,“ odpověděl on, ale potichu si myslel, že sem tam něco... Také prý se ptal na jejich zdraví a na to, zda je hodně takových, kteří by chtěli jít na misie. Řekl mu, že jistě, jenže nejeden je předčasně povolán od Pána Boha na věčnost. Papež se hned ptal, zda ti, co umírají, mu zanechávají naději, že jsou spaseni. I to mu zodpověděl. Skoro všichni, když přijde jejich hodina, sami si zavolají kněze a přijmou svátosti. Slovo dalo slovo,

7 Novéna a svátek Pomocnice křesťanů

Novénu k Pomocnici křesťanů kázal kněz bielské diecéze don Fogliano, výborný lidový kazatel, který kázal podle srdce Don Boskova. Jeho kázáními se proplétala také vypravování o milostech Panny Marie z Don Boskovy knížky „Maria Pomocnice, s vypravováním o některých milostech.“ První den tridua se konala vnější oslava odloženého svátku Ochrany svatého Josefa a zároveň oslava návratu Dona Boska mezi své. Byl slavnostní oběd s pozvanými hosty a večer akademie, na které se Donu Boskovi moc líbily dialogy řemeslníků o jejich práci ševcovské, truhlářské, zámečnické, krejčovské a knihařské. Byly to dialogy vždy dvou osob. Jeden švec měl v rukou roztrhané boty, druhý nově ušité boty. Hlavně se líbilo, že to bylo všechno zaměřeno nábožensky. Don Bosco poručil ty trefné dialogy uchovat pro budoucnost, případně je opakovat.

V Itálii se po náboženské stránce zase šerilo; mezi Vatikánem a Itálií vládlo napětí. Vikář Jeho Svatosti kardinál Patrizi vyzýval římské diecézany, aby oživil kult Panny Marie Pomocnice. A aby slavili i svátek Pomocnice křesťanů,

zkrátka dobrý otec se dotkl všeho, co považoval za dobré, aby hoši věděli, aby žili v ideálech, ve kterých žil on sám. Poslední myšlenka oné „dobré noci“ byla: připravit se vzorně na svátek Panny Marie Pomocnice.

S datem 24. května – to je datum svátku Panny Marie, napsal okružní list pro francouzské dobrodince nového domu v Nizze. Hlavně jim sděloval papežské pozhánání s udělením odpustků.

4. června měl konferenci v kostele sv. Františka Saleského pro spolubratry, novice a aspiranty. Konference začala až v 10 v noci, protože předtím bylo divadlo a studovny se musely uspořádat tak, aby velký sál mohl sloužit za divadelní dvoranu. Přítomných lidí bylo 170. Don Bosco byl velmi unaven a mluvil značně potichu. Mluvil dlouho, protože bylo o čem mluvit. Vypočítával všechny milosti, kterých dosáhl od papeže, hlavně mluvil o odpustcích, pak o šťastném zakončení jednání o Synech Mariiných a Spolupracovnících, pověděl, co si řekli o misích, o morálním stavu salesiánské společnosti, o duchu, který vládne v domech. Všechno jaksepatří rozvedl, aby měl každý jasnou představu o tom, jak dílo zraje. Závěrem znovu všem kladl na srdce, aby si zachovali ctnost čistoty, protože bez ní jsou všechny ctnosti vystaveny do nebezpečí, že je ztratíme.

Po návratu z Říma si Don Bosco vůbec neodpočinul. Kolik tam měl práce, vyplývá z deníku jeho sekretáře Berta: 3 papežské audience, návštěva u desíti kardinálů, devatenáct u menších hodnostářů, dvanáct u osob laických. Dvakrát se byl podívat na jakési místo, které chtěl získat, ale nezískal. Navštívil jenom dva kostely, přijal sedm pozvání na oběd. Co projednával, o tom s nikým nemluvil. Někdy říkal, že jedna jediná záležitost stojí za takovou cestu. Když mluvil k salesiánům jako k celku, pověděl vše, co je mohlo nadchnout nebo patřilo k společnému zájmu. Když se vrátil, zase k němu přicházeli lidé s nejrůznějšími problémy. Byli to kněží i biskupové, osoby laického stavu a on s každým ztrácel čas, aby nikoho neurazil, a všem dával cítit, že je mu jejich návštěva milá. Některá návštěva ho stála i několik hodin času, takže za to půldne prakticky nic neudělal a zmeškanou práci pak musel dohánět.

ktej ustanovil papež Pius VII., když se v roce 1814 právě na 24. května vracel po pěti letech vězení z napoleonského zajetí. Zprávy o tomto počínu měly vliv i na Turín. Přibývalo poutníků a don Barberis poznamenal v kronice, že to ukazuje, že se chrám Panny Marie Pomocnice stane opravdovým poutním místem. Rok 1876 bude mít v následujícím ročníku Katolického čtení čestné místo, protože bude uveřejňovat vypravování o padesáti dvou milostech, vymodlených na tom posvátném místě.

Zmíníme se o jedné z nich. V květnu toho roku se vážně roznemohl dvaosmdesátiletý pan Mazzucco z Turína. Dcera Marcela prosila Dona Boska, aby se přimluvil u Panny Marie za jeho uzdravení. Don Bosco jí nařídil nějaké modlitby, které se měla modlit až do svátku Božího Těla. Ona slíbila a konala je, ale dědečkovi bylo stále hůř. Plná zoufalství přišla k Donu Boskovi a stěžovala si. On ji povzbudil k větší důvěře a takto posilněnou ji poslal pryč. Vskutku, přesně na svátek Božího Těla ráno pan Mazzucco hlásil, že se cítí zcela zdrav.

S blížícím se svátkem stoupala v Oratoři nálada, až v sám předvečer dostoupila vrcholu. To přijížděli ředitelé a zástupci jednotlivých kolejí. Přijel také sekretář casalského biskupa Msgre Masnini a po domě se rozkřiklo, že přijeli poutníci až ze Švýcarska. Služebník Boží musel od rána přijímat návštěvy, které přicházely vhod i nevhod, ale on dovedl trpělivě vše snášet a usmívat se. V jednu hodinu po poledni přišel telegram z Janova, že ve dvě přijedou dvě dámy a budou obědvat v Oratoři. I to vzal na vědomí bez komentáře. Na večeri se dostal hodně pozdě, protože zpovídal. A hle: čekal na něho pan konsul Gazzolo, který právě přijel z Argentiny. Četl v Unità Cattolica dopis od misionářů a zdálo se mu, že tam není dosti zdůrazněn. Už to řekl donu Francesiovi a teď to říká i Donu Boskovi. Don Bosco uctivě smekl biret, pána obejmul a dokonce ho políbil na tvář. Pak si ho posadil vedle sebe a tituloval ho, jak se sluší a patří, a hovořil s ním víc než hodinu. Nechtěl kohokoliv od sebe propouštět s hořkostí v srdci.

O svátku v deset dopoledne byla slavnostní mše svatá, kterou sloužil Msgre Masnini. Ďábel do toho zase strčil své kopýtko. Pan arcibiskup byl požádán, aby sám sloužil tuto mši, ale nechtěl. Žádalo se, aby mohl být pozván jiný biskup,

8 Don Bosco ve styku s lidmi

Ceria v této kapitole považuje za vhodné uvést z Barberisovy kroniky některé pasáže, trefně zaznamenávající, jak Don Bosco mistrně vedl každý rozhovor tak, aby dosáhl svého záměru, aniž by urazil svého partnera v řeči. Don Rua a don Barberis provázeli Dona Boska na oběd k dvěma starým dámám – sestřám. Koncem oběda přišli za slečnami nějakými jejich příbuznými, samozřejmě katolíci, ale takoví, jakých bylo mnoho – bez katolické životní praxe. Jmenovali se Tovagliovi. Don Bosco s nimi hned navázal rozhovor a brzy se dotyční pochlubili, že jsou příbuzní nějakého pana Turlettiho. „Ale výborně,“ zvolal Don Bosco. „To je přece výborný pán!“ Pan Tovaglia: „To je pravda. Je jen málo tak dobrých rodin jako je jeho.“ Don Bosco: „Máte svatou pravdu. Je jen málo rodin, kde by se tak poctivě žilo náboženským životem, kde by chodili pravidelně do kostela, k svátostem, na kázání, i když je tolik práce.“ Pan Tovaglia: „Také doma je ke všem laskavý. Kde může pomoci, pomůže.“ Don Bosco: „Vidíte, i to je svatá pravda. Pan Turletti je z těch, kteří pamatují na slova svatého evangelia: „Co vám nadbývá, dejte jako almužnu.“ A hned vypravoval, jak pan Turletti za ním přišel, že prý se blíží zima, ať zakoupí pro své hochy punčochy. Pak zase přišel, přinesl něco na košile, pak opět na zakoupení prostěradel. Donu Boskovi se to tehdy zdálo příliš a napomínal ho, aby pamatoval na sebe, ale pan Turletti, že ne, co prý si myslí, cožpak jen on si chce získat zásluhu pro nebe. On přece také myslí na věčnost a také si chce získat zásluhu. Dobře ví, že Kristovo „co vám nadbývá, rozdejte jako almužnu“ lze brát jen jako radu, ale on to raději bere jako příkaz, protože ví, že „snadněji projde velbloud uchem jehly, než boháč do Božího království.“ Don Bosco takto pokračoval a před Tovagliovými rozváděl zajímavý dialog s panem Turlettim, jejich vzdáleným příbuzným, a oni jen přikyvovali a říkali pořád, že to je svatá pravda, takový on je, my ho dobře známe. Pak Don Bosco zabrousil s rozhovorem do Patagonie a mluvil o svých hrdinských misionářích a řeč se zase stočila jinam, prý rytíř Monti si vzal život. Pan Tovaglia to označil za zbabělost. Tu se kdosi vmísil do rozhovoru, a řekl, že kdyby byl dobrý křesťan, nikdy by

ale to také nedovolil. Nakonec bylo rozhodnuto, že bude mít mši svatou Msgre Masnini. Nebyl biskupem, ale měl nějaké insignie, lidé to moc nerozeznávají, hlavně že je sláva. Ale bylo zle. Už večer přišel dopis z kurie, kde se prefektovi donu Ruovi přikazuje, aby se nikdy nic takového neopakovalo, protože aby někdo mohl sloužit mši s prelátskými insigniemi bez výslovného dovolení pana arcibiskupa, je vyloučeno.

K tomu lze jenom podotknout, že Msgre byl předtím na arcibiskupství, ale nedostal audienci. K tomuto zákazu je třeba přidat ještě druhý z 2. června, jímž Jeho Excelence zakazuje svěcencům z Oratoře mít v kterékoliv farnosti arcidieceze primiční nebo další mši dříve, než uplyne patnáct dní od svěcení. Msgre Masnini pak poslal z domova panu arcibiskupovi omluvný dopis.

Když v domě pohaslo sváteční nadšení, zase se všechno vrátilo do normálních kolejí. Don Rua zase svolal lidi, kterých se to týkalo, k projednání všeho, co se událo dobrého nebo méně dobrého, aby se z toho vyvodily důsledky pro příště. Udělal se o tom obvyklý zápis, který se bude zase číst před svátkem v roce 1877.

něco takového neudělal. Paní Tovagliové nedělalo dobře, že se mluví o smrti, ona si myslí, že na to je dost času, až to přijde. Don Bosco jí dával částečně za pravdu, ale don Caffasso prý byl jiného smýšlení – že když je člověk připravený a nemá nic na svědomí, proč by se trápil myšlenkou na smrt, takový může být stále veselý, protože, až to pak přijde, může být jistý, že přijde do nebe.

Rozhovor s Tovagliovými všechny pobavil a poučil a světec neopomenul při loučení pozvat Tovagliovy do Oratoře. Don Barberis, bystrý Don Boskův následovatel, doma honem za tepla rozhovor zachytil perem a neopomenul zdůraznit Don Boskovo mistrovství, s jakým zvládal každý rozhovor s lidmi tak, aby přinesl jen dobro a žádnou trpkost.

Do Oratoře přicházelo mnoho lidí a Don Bosco co chvíli někoho potkal a věnoval mu maličkou pozornost. V každém viděl především nesmrtelnou duši a pozeptal se ho vhodně právě na ni. Někdy šel ještě dál. Tak se stalo, že potkal v domě nějakého člověka. Nevěděl, kdo to je, ale zastavil se s ním. Jmenoval se Pesce – Ryba. Byl z Mondovi a byl tam v nějaké koleji zaměstnán jako číšník. Měl dokonce v kapse pochvalný dopis od starosty a od pana kanovníka Ighiny. Don Bosco si nechal dopis přečíst a pak se ptal: „Přišel jste sem, abyste zůstal, nebo jen na chvíli?“ Pesce: „Chtěl bych tu zůstat.“ Don Bosco: „Cítíte se tu spokojen?“ „Cítím, ale raději bych byl poslán do nějaké jiné koleje.“ „Co byste chtěl dělat?“ „Co se mi uloží: mohl bych si vzít na starost jídelnu nebo něco podobného.“ Světec neopomenul pozeptat se na jeho zájem o spásu duše, a když viděl, že je to člověk dobré vůle, předal ho hned okoloidoucím donu Barberisovi, aby se ho ujal a vše mu zařídil. Ryba se chytila.

Našemu světci byli i domácí velmi blízcí a měl pro každého otcovské slovo. Jednou večer potkal jich šest a každému něco řekl. Donu Monaterimu: „Oh, don Monateri chce Donu Boskovi ukázat, že dělá zázraky, pravda?“ Klerikovi Podestà: „Tremunt potestates! Třesou se mocností.“ K tomu přidal pohazení a úsměv. Kleriku Ghigliottovi z Varazze: „Ještě ses mi nevyzpovídal ze svého budoucího života. Kdy přijdeš a povíš mi, co budeš dále dělat?“ Koadjutorovi

Rossimu: „Vida, pan hrabě Rossi, velký přítel Dona Boska!“
Rossi: „Ale, Done Bosco, vy pořád žertujete.“ Don Bosco: „Já že žertuji? Není ti milejší, že ti říkám takto, než kdybych ti dal pohlavek?“ Klerikovi Bodratovi, který měl vyučovat v „ohnivé škole“. „Připrav se. Dám ti tolik žáků, že se budeš divit. Ty z nich uděláš vybrané výpěstky na vinici Páně.“ Jinému klerikovi: „Tak tedy půjdeme do Ameriky na pomoc donu Caglierovi. Ty jistě obrátíš celou Patagonii.“ Můžeme si jen myslet, kolik dobrého vykonala tato jen nahodilá slovíčka při pouhém setkání.

Někteří salesiáni kolem Dona Boska věděli něco o kon-sulu Gazzolovi, ale museli se podívat Donu Boskovi, kolik času mu věnoval. Hovořil s ním o obrácení domorodců v Patagonii, o tom jak si Svatý otec přeje, ale on na to ucho neslyšel. Pořád jen vedl svou a chtěl mermomocí salesiány upoutat jen na Buenos Aires a přimět je, aby tam vytvořili něco jako na Valdoku. Don Bosco mu to nevyvracel. Poslouchal, sem tam něco poznamenal, vyjádřil nějakou pochybnost a zatím spřádal své vlastní plány.

31. května se Don Bosco vydal na cestu do Villafranky d'Ásti navštívit nemocného dona Messidonia, bývalého chovance Oratoře. Don Barberis jel s ním. Ve vlaku se potkali s donem Dassanem, Don Boskovým dávným přítelem. Sedli si vedle něho. Mezi řečí ho Don Bosco pozval do Oratoře na divadlo. Dassano řekl, že nemůže, bude právě obcházet nemocné. Don Bosco jej pochválil, to že je velmi užitečná práce. Don Guala, náš ředitel v kněžském konviktu nám říkal: „Kněz, který chce mít kolem zpovědnice hodně kajících, ať se hodně věnuje nemocným. Získá si hodně lidí z jejich rodin. Někdy přijdou celé rodiny ke zpovědi.“ V určité chvíli don Dassano smutně prohodil: „Náš rod brzy vyhasne. Už jsme tu jen dva a oba jsme kněží: já a bratr, představený misionářů v Chieri. Kdo bude po nás dědit, to ví sám Pán Bůh.“ Don Bosco pohotově: „Já vám obstarám dědice.“ A už říkal, kolik má nezaopatřených dětí. Má je v ústavě a potřebuje jim dát prakticky všechno, od košile až po boty. Všechno moc stojí. A hned začal počítat. Donu Dassanovi přecházel zrak, když světec začal uvádět ceny košil, spodků, punčoch atd. a násobit vše osmi sty, tolik kolik měl v domě hochů. Kněz v Cambianu vystoupil z vlaku, ale jistě mu cifry zůstaly tkvět v hlavě a s nimi myšlenka, kterou chtěl náš Don Bosco vyvolat. Ve Villafrance to bylo také takové. U nemocného dona Messidonia se sešlo více kněží a Don Bosco brzy stočil řeč, kam ji potřeboval. Udělal jim přednášku o Dítě Panny Marie Pomocnice pro pozdní povolání, rozhovořil se o dcerách Panny Marie Pomocnice, nezapomněl také jim vyložit všechno o Salesiánských spolupracovnících. Chudák don Messidonio. I on poslouchal, ale s bolestí. Měl tuberkulosu v nejvyšším stupni a neměl naději na uzdravení. Přesto prosil Dona Boska, aby směl po uzdravení přijít k němu do Oratoře a stát se salesiánem. Don Bosco mu řekl: „Podívej se, drahý, už teď tě přijímám mezi své a máš u nás otevřené dveře. Až začneš zase chodit a budeš schopen jízdy vlakem, hned mi napiš. Dáme ti přichystat světničku a já ti sám přijdu naproti na nádraží.“ Všichni přítomní byli přesvědčení, že k uzdravení tak vážně nemocného by bylo třeba zázraku prvního řádu, ale mlčeli a nechali chudáka v přesvědčení, že bude zase chodit a pracovat jako salesián. A obdivovali Don Boskovu velikou lásku.

Na zpáteční cestě dobrý otec s donem Barberisem probíral jednotlivé hochy novice, nechal se informovat a dával své úsudky. Asi to šlo, byli v kupě sami. Mezi řečí konstatoval,

jak hoši všichni lnou k Oratoři a jak se tam všeobecně cítí dobře jako doma. Každý říká: „Náš kostel, náš ústav v Lan-zu, náš kostel v Alassiu, v Nizze...“

A když se mluví o našich misích, mluví se tak, jako by byli pány celého světa. Na konci cesty don Barberis ještě zaregistroval tuto vzácnou radu ze světcových úst: „K našemu duchu patří činnost, dále nikdy se s nikým nesrážet, nepracovat umínění tam, kde se nedá nic dělat, ale jít tam, kde můžeme užitečně vynaložit své síly.“

Když přijeli do Turína – Dona Boska nepřestávala bolet hlava, on sám zavedl dona Barberise do zastrčené kavárničky na šálek kávy. I tam mohli ještě pokračovat ve svých úvahách, protože tam nikdo nebyl. Don Bosco schválně vstoupil do kavárny bočním vchodem. Don Barberis to komentuje: „I to ukazovalo, jaký je duch naší kongregace. Žádné zvláštnosti, ani pohodlí. Ale když je toho zapotřebí, ať se to klidně udělá.“

Když vyšli z kavárničky, ještě cestou mluvili o znacích, které napovídají, že je někdo k nám povolán: Když je hoch zcela otevřený ve svaté zpovědi a chodí stále ke stejnému zpovědníkovi, když po prázdninách nebo po delší přestávce jde zase k svému zpovědníkovi, to je znamení, že zůstane v kongregaci. Když je hoch v ústavě celý rok hodný, ale pak o prázdninách upadne do velkých hříchů, vrátí se a zas je to celý rok dobré, i když se to o dalších prázdninách opakuje, myslím, že takový může zůstat u nás a stát se knězem. Ovšem v žádném případě mu nedoporučím, aby se stal knězem ve světě. Jestli se neudrží teď o prázdninách, co teprve, až bude zcela sám. Ať nikdo neříká, že pak bude mít větší sílu. Já říkám: Ne, naopak, bude mít větší nebezpečí. To je má zkušenost.

Cestou šli spolu, ale pak se k nim přiblížil vicefarář od sv. Karla don Giuganino. Protože don Barberis pochopil, že chce s Donem Boskem mluvit o samotě, oddělil se od nich. Pak zase šli spolu kolem ústavu Řemeslníků. Tam odtud vyšel sv. Leonard Murialdo a šel s nimi až k Oratoři. Jednalo se o antoneliánskou synagogu, zvanou Mole Antonelliana. Stavěli ji Židé s podporou města, ale nemohli to utáhnout a nakonec souhlasili, aby to město odprodalo. Don Murialdo by byl rád, kdyby to vzal na sebe Don Bosco a ten byl ochoten investovat do toho 250 000 lir. Město bylo ochotno dokončit jen vnějšek, nic víc. Ale potom z toho sešlo.

Povíme ještě poslední epizodu: V San Salvatore v Monferratsku se vyvíjelo úsilí, aby tam salesiáni otevřeli kolej. Don Bosco se tam šel podívat a právě stál v kruhu přátel, mezi nimiž byl také místní farář. Všichni byli pro, jen prý ten největší boháč je proti. Pan Provera. A hle: Provera šel právě kolem. „My o vlku, a vlk za humny,“ prohodil někdo. Don Bosco požádal o prominutí a vyšel panu Proverovi vstříc. Smekl, pozdravil ho a že prý považuje za svou milou povinnost pozdravit ho a vyřídit mu svou uctivost. Don Bosco hned navázal řeč otázkou, nepochází-li pán z Mirabella. On měl v Turíně moc hodného přítele z Mirabella, také Proveru, moc si rozuměli. Pan Provera řekl, že z Mirabella pocházel jeho dědeček a opravdu se jedná o vzdálenou přízeň. Takovým pěkným způsobem se rozvinula řeč a pan Provera dokonce pozval Dona Boska do svého domu a – to už byl vrchol, sám byl ochoten jeho záměr podpořit. Nakonec z toho nic nebylo, ale jako doklad Don Boskova způsobu jednání s lidmi všech možných kategorií to jistě může posloužit.

9 Misionáři a misie

Don Boskova misionářská výprava do Argentiny sledovala dva cíle: pomoc tisícům italských emigrantů a pomalé pronikání a evangelizace indiánských kmenů, obývajících argentinský jih. Argentina je velká země, druhá v Jižní Americe. Vešlo by se do ní dvacet Československých republik. Jih byl ještě neprozkoumaný, a proto byly o něm jen mlhavé představy.

Buenosaireský arcibiskup měl v úmyslu dát salesiánům svou nejjihnější farnost při Atlantickém oceáně v Carmen de Patagónes. Mohl by se tam postavit ústav, který by přitahoval Indiány sídlící kolem řeky Rio Negra a odkud by se dalo pronikat ještě jižněji k řece Chubutu. Tam byla kolonie, jíž stál v čele jako komisař Janovan pan Antonín Oneto. Ten zval dona Cagliera k nim a popisoval mu sáhodlouze tamní poměry. Tvrdil, že Indiáni na Chubutu nejsou zlí a neradi prolévají krev, ale nikdo jim nesmí sáhnout na svobodu, pak bývají nesmiřitelní. U pramenů Chubutu na úpatí Kordiller nebo And je prý úrodná rovina, a až tam odtud prý přišlo po třináctidenním pochodu 41 Indiánů prodat kůže z guanaka a z lišky. Je jich moc a skoro by rádi zanechali kočovného života. Někteří mluví španělsky. Vláda má v úmyslu založit další kolonii ještě jižněji na řece Santa Cruz. Tam by měli misionáři další možnosti styku s Patagonci. 3. července psal don Cagliero Donu Boskovi celkem optimisticky o Indiánech, jen připomenul, že kdo by jim chtěl sáhnout na svobodu, musí počítat s tím, že ho bez milosti zabijí. Je třeba získat si kačika – náčelníka. O vládě lze mluvit jen jako o instituci, od které by mohli mít nějaké výhody. Pan arcibiskup by rád salesiány poslal také k Indiánům na řece Rio Salado. Také v Cordobě, v srdci Argentiny, se volá po příchodu salesiánů. I tam by bylo možno otevřít kolej.

Don Bosco pod dojmem těchto zpráv začal pracovat na zřízení apoštolské prefektury a používal k žádosti o to konsula Gazzola. Přece jen to vypadalo úředněji, než kdyby vystupoval svým jménem. Ale Gazzolo dal na relaci jen své jméno. Jemu záleželo více na vlastním zájmu. Mimo jiné šlo o odprodání jeho pozemků, které bránily rozšíření místa kolem kostela Milosrdenství v hlavním městě. Don Cagliero si dal udělat úřední odhad a ten byl vyčíslen na 18 000 italských lir, ale Gazzolovi se to zdálo směšné. Sám si cenil pozemek na 40 000 italských lir. Záležitost zůstala viset ve vzduchu.

Zatím Cagliero pracoval na dalším projektu. Chtěl otevřít v Buenos Aires řemeslnickou dílnu, jak to bylo v Turíně na Valdoku. Nahrával mu v tom Dr. Carranza, předseda konference sv. Vincence, a apoštolský nuncius monsignor Matera. Ač bylo málo peněz, nakonec se začalo v ulici Tacuarí y San Juan v chudobném stavení. Don Cagliero sbíral osiřelé chlapce a začal tam zřizovat dílny – krejčovskou, obuvnickou, truhlářskou a knihvazačskou. Smlouva měla značné mezery, které do budoucnosti nevěstily nic dobrého, ale začalo se a pokračovalo. Brzy přijde s druhou výpravou jako kapitán don Bodrato, který nahradí Cagliera a pan arcibiskup odevzdá salesiánům ještě farnost sv. Jana Evangelisty na předměstí zvaném Boca, ale o tom za chvíli.

Don Bosco čekal na každou zprávu od dona Cagliera nedočkavě a sám odpovídal rychle a dával mu cenné pokyny. Jeho praktická fantazie byla stále u misionářů za mořem a řídila jejich práci. Hodně zdůrazňoval potřebu získat povolání z tamních komunit. Myslel i na zřízení argentinského

noviciátu. V tom smyslu psal Svatému otci Piovi a ten mu odepsal příznivě, jen otevření noviciátního domu vázal na normální požadavek, aby k tomu dal souhlas místní biskup. V praxi to nebylo jednoduché a delší čas se muselo jít dopředu asi tak, jak tomu bylo v začátcích na Valdoku v Oratoři. Kdosi trefně řekl, že u těch prvních pozůstával noviciát v tom, že chodili ke zpovědi k Donu Boskovi a on si s nimi občas pohovořil. Při tom je nám samozřejmé, že žádný novicmistr nemohl dát novicům to, co jim dal Don Bosco. – O těchto problémech hovořil Don Bosco upřímně s papežem a ten měl pro vše nejen pochopení, ale i nadšení.

Ještě jedno zahájení se rýsovalo a brzy uskutečnilo. Severní část Argentiny na řece Uruguay nad zálivem La Plata směrem k hranicím Brazílie se nedávno osamostatnila a zformovala se ve stát zvaný Uruguay. Salesiánští misionáři, než přijeli do Buenos Aires, se zastavili v hlavním městě Montevideu. Zatím tam nebyla žádná církevní správa a v čele církve tam stál apoštolský vikář monsignor Vera, který se namáhal o to, aby církevní život dostal aspoň trochu důstojnou tvář. V té zemi nebyl ani jeden katolický ústav pro vzdělávání mládeže, až nyní se rýsovala možnost začít něco, když pan Fynn nabídl církvi kostel sv. Růženy Linské s nějakými budovami. Salesiáni přijali a 24. května 1876 byla podepsána řádná smlouva. Don Bosco pak slíbil, že pošle do Uruguaye deset salesiánů s druhou výpravou.

To nebylo všechno. Náš světec už měl oči také na druhé straně And, v dnešním Chile. Chtěl vytvořit nějaký odrazový můstek pro evangelizaci tamních indiánů a obrátil se o radu k biskupu chilskému v Concepciónu. Psal mu latinsky a ani nevěděl, jak se jmenuje. Nevíme, jaký osud potkal tento dopis, ale zatím se nemohlo nic podnikat, protože se zjistilo, že mezi tamními Indiány už působí kapucíni. Teprve za deset let přijdou salesiáni do Concepciónu. Bude to ještě za světcova života.

V San Nicolás se na svátek Nanebevzetí Panny Marie slavilo otevření ústavu. Arcibiskup tam měl mši svatou a byl dojat k slzám, když viděl, kolik dětí přistoupilo ke svatému přijímání. Slavilo se dva dny. Po církevní oslavě nastoupila oslava občanská. Kolem pana arcibiskupa zasedly i občanské autority. Řeč měl don Tomatis, mluvil pan Benitez a novopecený monsignor Ceccarelli, který byl vlastním strůjcem toho všeho. Pana arcibiskupa doprovázela k lodi do přístavu řeky Paraná spousta chlapců, což mu udělalo také dobře. Salesiáni ze San Nicolás se nespokojili s apoštolátem v tomto městě severní Argentiny, ale přijali také duchovní správu Italů, jejichž obydlí byla roztroušena daleko široko a byla těžko dosažitelná. Ředitel don Fagnano a jeho spolubratři za nimi podnikali dlouhé namáhavé exkurse.

Z té první doby se připomíná v San Nicolás tato událost. Už tři roky za sebou byl kraj kolem města navštíven mračny žravých kobylek a v roce 1876 hrozila nová invaze. Salesiáni vybidli obyvatelstvo, aby se doporučilo Panně Marii Pomocnici a vyhlásili třídní pobožnost ve svém kostele. Posměchu od zlých slyšeli hodně, ale nedbali. Skončila pobožnost – a hle „Langosta“ byla zde – kobylky pokryly pole, louky, cesty i zdi. Zdálo se, že všechno spasou. Nevěřící se posmívali ještě víc, ale věřící se ještě víc modlili. A tu k úžasu všech se kobylky zvedly a letěly do jiných krajů. Zůstal sice ještě jejich zadní voj, ale v noci přišla bouřka a studený

vít a ty je obrátily na útěk. Vděčnost obyvatelstva byla velká. Uspořádali sbírku, která vynesla kostelu 10 000 lir.

12. srpna napsal don Barberis ve své kronice: „Don Bosco teď v posledních čtrnácti dnech nemluví o jiném než o misiích v Patagonii.“ Vskutku Don Bosco měl plnou hlavu úvah, jak obrátit ty vzdálené země a odevzdat je Kristu. Stále mu ležela na srdci otázka domorodého kléru a širokých mas. Říkal, že v Číně a jinde se na to šlo špatně. Misionáři se opírali o mocné tohoto světa, ale ta doba už přešla a měla se změnit taktika. On sám v Itálii začal brát dělníky pro kněžskou službu od kladiva a od lopaty a věřil, že v budoucnosti to ani jinak nepůjde. Také si byl vědom toho, že v budoucnosti bude muset církev brát kněze z místních lidí a nečekat, že všechno udělají misionáři poslaní z Evropy. Citoval příklad msgre Comboniho v Africe. Ten šel touto novou cestou, ale co je to platné, když druzí ho nenásledovali. Také byl přesvědčen, že misionáři musí mít široké zázemí

10 Morneský duch

V Don Boskových řečech a dopisech se nyní často objevuje díky Boží Prozřetelnosti za to, jak pěkně se rozvíjí Institut dcer Panny Marie Pomocnice. Jejich počet už vzrostl na více než sto, ačkoliv na rozdíl od jiných ženských institutů nové členky přicházely do kongregace bez věna. Snad devadesát ze sta nemohlo přinést věno a nejednu bylo třeba i ošatit. Ale to nesmělo vadit.

V této věci máme pěkný výrok Dona Boska. Jednou v Borgu San Martino se ptal sestry Petronilly, generální vikářky matky Mazzarellové, zda se hlásí postulanky. „Hlásí se otče, ale skoro všechny přicházejí s prázdnými rukama.“ Don Bosco pohlédl k nebi a řekl: „Ach, kdybyste věděly, jak vzácné je každé povolání! Neodmítněte ani jedno pro chudobu. Boží Prozřetelnost se postará. Řekněte to v Mornese a všem. Povolání, i když jsou chudá, učiní váš institut bohatým.“

Žít chudobně, hodně pracovat a zbožně se modlit bylo vždy jakoby dobrým vysvědčením domu. Přicházely sice také dívky z lepších rodin a dokonce ze šlechtických rodin – takové obvykle studovaly a snažily se opatřit se učitelskou kvalifikací – ale jinak neměly nic zvláštního a poslouchaly sestru Marii Dominiku, i když tato neměla žádné školy. Představená to vše bohatě vynahradila tím, že učila své duchovní dcery dobrému asketickému životu. Často říkala: „Nezávidte těm, které v kostele vydávají vzdechy a roní slzy před Pánem, ale pak nedovedou přinést maličkou oběť nebo přizpůsobit se každé práci i nízké. Raději závidte těm, které jsou ochotné udělat ze sebe třeba koště, které zametá dům. Pokora, umrtvenost, láska k oběti, cožpak to není podstata dobré askeze v řeholním životě?“

Na konto ducha Mornese máme krásné svědectví od msgre Scottona, který v roce 1876 kázal v Mornese duchovní cvičení pro skupinu paní. Než odjel, cítil potřebu učinit určité odvolání. Před třemi léty si odnesl z Mornese špatný dojem. Netajil se tím před Donem Boskem a řekl, že si myslí, že institut zkrachuje. Don Bosco řekl: „Nu uvidíme, co udělá Panna Maria.“ Nyní v tomto roce konstatoval u dcer Panny Marie velmi dobrého ducha a divil se, jak počtem rostou. Jistě Don Bosco viděl do budoucnosti lépe než on.

Čtenáři si vzpomenou, že četli, jak Don Bosco za svého pobytu v Ovadě složil první stanovy institutu a jak je pak předložil biskupovi s prosbou, aby je schválil na zkoušku.

v lidech, kteří budou misijní činnost podporovat i hmotně. Tvrdil, že musíme přijmout a nechat vystudovat 50 hochů, než z nich získáme třeba jen jednoho kněze. To stojí peníze. To nemůže dělat jednotlivec, na to zde musí být řeholní společnosti. A ještě jedno: musíme mít neomezenou důvěru v Boží Prozřetelnost, ale ani to nestačí. Je třeba zmobilizovat všechny lidské možnosti a činit a nespát. Jen tak Bůh požehná našemu úsilí. A ještě: nevelebit tolik mučednictví. Je krásné, když někdo může položit život za víru. Takový může být jist, že půjde rovnýma nohama po smrti do nebe. Ale lepší je zachovat si život a potichu vytrvale pracovat a případně chránit se. Jde o dobrou věc, ve které si musí podat ruce Bůh a člověk také.

Takové řeči vedl Don Bosco i mezi chlapci. Často vzpomínal na sv. Atanáše, který se nevystavoval nepřátelům, ale dovedl se před nimi skrývat, ano i užívat malých svatých lstí, aby nepadl do jejich rukou.

Nyní podal formální žádost o schválení institutu jakožto diecézní kongregace. Podepsal se na žádost on sám, dále don Costamagna, ředitel sester a Mazzarellová jako představená. Žádost začínala slovy, že jak známo, v Mornese zahájil institut horlivý kněz don Pestarino a dal mu název Dům nebo kolej Panny Marie Pomocnice křesťanů za účelem výchovy nemajetných dívek, atd. Může překvapit, že Don Bosco nemluvil o sobě jako o zakladateli, ale připsal zásluhu donu Pestarinovi. Z toho, co víme, je nám jasné, že donu Pestarinovi nikdy nepřišlo na mysl založit řeholní společnost, nýbrž jen nevědomky a řízen Boží Prozřetelností připravil pro ni, abychom tak řekli, lidský materiál. Je možné, že když šlo o diecézní schválení, bylo záhodno poukázat na zásluhu diecézního kněze, který stál u kolébky kongregace. Biskup Sciandra kongregaci v tom smyslu schválil, ale jasně v dekretu uvedl jako zakladatele kněze Dona Boska, představeného zbožné Společnosti salesiánské.

V srpnu po zmíněných duchovních cvičeních paní byla obláčka 17 postulantek. Vykonal ji don Rua, který současně vykonal důkladnou vizitaci domu, hlavně po ekonomické stránce. Duchovní cvičení sestrám kázali monsignor Scotton a doktor teologie Ascanio Savio, bratr salesiána Angela Savia. Oba byli bratrance svatého Dominika Savia.

V roce 1876 se vyrojilo z Mornese 29 dcer, sester, novic a postulantek. Nastoupily do šesti nových míst. Do Vallecrosie šly tři už 9. února. Matka generální a její vikářka je provázely sněhem až do Gavi, kde zastavily v poutním kostele Panny Marie, aby si vyprosily ochranu Matky Boží. Do Sampierdareny jel s nimi don Costamagna, který je tam předal valedrozkému řediteli donu Cibrariovi a ten je zavedl až na místo. Chudinky měly veliký strach z protestantů, ale nikdo jim nic neudělal. Jejich účelem bylo založit pro dívky oratoř a dívčí školu.

29. března přivezl don Rua do Turína na Valdocco dalších 7 dcer. Don Bosco pro ně získal blízkou budovu, o které říkal, že to bylo doupe ďáblov. Také začínaly v chudobě, ale měly tu výhodu, že byl Don Bosco nablízku, což ostatní sestry neměly. Arcibiskup dal k usídlení souhlas s podotknutím, že bere na vědomí, že monsignor Sciandra sestry schválil. Sám tak učiní, až je pozná a bude je moci schválit i pro svou diecézi. Ale neměl nic proti tomu, aby si zřídily v domě domácí kapli, ač bydlely blízko kostela Panny

Marie. Don Rua se stal jejich zpovědníkem a Don Bosco jim všemožně hleděl pomáhat. Sestry hned začaly dívčí oratoř a bezplatná vyučování, instalovaly pro děvčata dílny a věnovaly se nedělní a každodenní katechezi. Jejich dům byl zasvěcen svaté Anděle Merici a obraz v kapli svatému Karlu Boromejskému. Bylo to na počest dvou dobroditelek, paní Anděly Biancové a hraběnky Charloty Calloriové.

Třetí hlouček sester měl namířeno do Bielly. Tamní biskup monsignore Leto požádal Dona Boska o sestry pro svůj seminář. Odjely tam 7. září. Bydlení dostaly v blízkosti domu a staraly se o seminář. Msgr biskup jim byl sám naproti na nádraží. Matka Marie Dominika je navštívila až v březnu dalšího roku. Byla trochu znepokojena. Obydlí sester se jí zdálo až příliš panské, ale sestry za nic nemohly, vše našly připravené a musely to podstoupit.

Jen co byla záležitost bielská vyřízena, dalších 7 sester nastoupilo 12. října v Alassiu. Vezl je tam don Costamagna. Tam naopak našly obydlí velmi ubohé, ve chvatu se zapomnělo jim něco připravit. Když začínaly, neměly ani stůl, kolem něhož by sesedly.

8. listopadu tři sestry odjížděly do Lu Monferrato řídit tamní mateřskou školku, vybudovat dílny a otevřít oratoř. Aby měly potřebné, postarali se manželé Ribaldonovi.

V prosinci začaly také v Lanzu. Tam musely být napřed na bytě u nějakých lidí, než bylo pro ně postaveno zvlášť. Protože Lanzo patří do turínské diecéze, musel i pro ně Don Bosco žádat o souhlas k usídlení.

Matka Mazzarelová, když diktovala dopis pro dona Cagliariu, dovolila si zažertovat: „Zapomněla bych, že máme ještě jeden dům, v nebi! Tamní ředitel se vůbec neptá naší rady a vybírá si personál bez našeho vědomí a dovolení jak chce. Už je jich tam sedm.“ Sedm za jeden rok! Ale ze současných ozvěn se nezdá, že by byla komunita uvržena do zmatku, zato se hodně mluví o vzorném životě zesnulých.

V roce 1876 byla morneská komunita svědkem zvláštní události. Přišla tam, poslána Donem Boskem, dívka, která jevila známky nadpřirozených zkušeností. Jmenovala se Augustina Simbeniová a pocházela z Říma. Don Bosco ji osobně neznal, byla mu doporučena. Augustina byla krasavice, měla sladký hlas, plavé vlasy, každý si ji na první pohled zamíloval. Dokonce ředitel don Costamagna o ní říkal, že je to děvče zřejmě omilostněné. Jen matka Marie Dominika, vedená smyslem pro realitu, byla opatrná v úsudku. Také na ni udělalo dojem, že farář z Rosignana řekl, že se mu to děvče nelíbí. Když namítla, že ředitel má jiné mínění, odpověděl: „Ředitel ještě nemůže mít zkušenost.“ Archiv sester chová obsáhlý popis mimořádností, které Augustina vykazovala. Vyjevovala druhým svědomí, uhádla, co se děje na dálku, někdy jako by byla v extázi a vznášela se k výšinám, zpívala francouzsky i anglicky andělským hlasem. Tajemná nemoc ji přivedla na konec života a pak se najednou uzdravila. Prý

11 Přípravy na druhou výpravu

Jak se věci vyvíjely v Americe, bylo třeba připravit bez odkládání druhou, ještě početnější výpravu misionářů za moře. Don Cagliariu žádal alespoň dvacet. To ovšem předpokládalo ochuzení personálu v stávajících domech a to zase vadilo ředitelům těchto domů.

Jednou jel don Cerruti s Donem Boskem z Alassia do Albengy. Don Bosco začal rozvíjet vidinu nových ústavů nejen v Americe, ale i v Oceánii, v Africe a jinde.

se jí zjevuje nějaká dívka a zjevuje jí různá tajemství. Pak předpovídala hrůzy, které zničí Řím. Bude válka. Prorocství se dostalo až do Oratoře a vzbudilo paniku. Augustina psala dokonce Donu Boskovi – prý za tři dny náhle zemře a žádala, aby jí v jejím umírání asistoval. Celá komunita byla z toho zděšená.

Don Bosco se nehnul a donu Costamagnovi, který se ptal, má-li jí posloužit on, řekl, aby ji nechal být. Přišel třetí den a nic se nestalo. Dívka tvrdila, že je to proto, že Don Bosco nepřišel. Nakonec poslali dívku za ním do Borga San Martino a on jí bez obalu řekl: „Člověk by netušil, že v tak mladé ženě může být tolik pýchy a zloby!“ A poručil ji odvést a poslat domů do Říma. Děvče chtělo dále mluvit, ospravedlňovat se a pronést další prorocství, chtěla dokonce, aby směla navštívit papeže, ale Don Bosco jí poručil koupit jízdenku do Říma a trval na tom, aby odjela. Co to bylo? Dábelské mámení nebo nějaké spiknutí proti mladému institutu? Fakt je, že zde bylo nebezpečí kolektivní sugesce, ale matka představená až na nějaké zaváhání se nedala očarovat a Don Bosco tomu udělal rázný konec. Pro něho stačilo, aby zachytil stopy neposlušnosti, nedostatku pokory nebo lži a byl se svým úsudkem hotov.

Zatím se dály tyto věci a dály se i jiné. Sestra Terezie Laurentoni byla dlouho nemocná, ale matka představená jí poručila, aby první den tridua před svátkem Panny Marie Pomocnice šla do kostela. Dovezli tedy pacientku na vozíčku do kostela a byla tam po celou mši svatou. Když však se vystavovala Nejsvětější svátost oltářní, začala být náhle celá rozrušená. Sestra, která ji vezla, zavolala matku Dominiku a ta nemocné poručila, aby vstala a šla se obléci. Ona tak učinila a byla zcela zdráva. Představená v dopise donu Cagliariu 8. července napsala: „Sestra Terezie Laurentoniová je zcela uzdravena.“ Fakt je, že se stala ředitelkou sester v Turíně a žila ještě v roce 1920.

Když přestalo dábelské pokušení uvnitř, přišlo další zvenčí. Pan Pastore, obecní radní, bohužel bývalý chovanec Oratoře, chtěl dosáhnout kdoví jaké funkce a žádal Dona Boska o přímluvu. Ten se pokusil, ale neuspěl. Pastore se na něho rozhněval a ze vzteku navrhl v obecní radě, aby se vyslovila nedůvěra učitelů a také sestře učitelce. První byl salesián, druhá byla dcera Panny Marie. Jeho návrh se nesetkal s vážnou opozicí. Ti dobří lidé prostě nechápali, že je v zájmu institutu Mornese opustit, ovšem obec by na to doplatila. Don Bosco tam poslal dona Bodrata. Byl rodák z Mornese, byl kdysi než se stal salesiánem učitelem, on jim to pořádně rozvedl a řekl, že stejně v Gavi a v Serravalle přijmou sestry s otevřenou náručí, že na ně čekají. Ať si jen poroučejí, uvidí, že si jen uškodí a jiným prospějí. Don Bosco začal vážně uvažovat o tom, zda by nebylo lepší přestěhovat ústav jinam, ale zatím zůstaly věci, jak byly.

Cerruti poslouchal jen na půl ucha. Dona Boska se neptal. Don Bosco se ho zeptal: „Rozumíš?“ On na to: „Něco rozumím.“ Don Bosco: „Vy jste dobří. Nerozumíte, protože se vám nechce přemýšlet.“ Ale sám pochopil, že musí na to opatrně. Ostatně znal své ředitele a věděl, že smýšlejí stejně jako on, vždyť vyrostli všichni v Oratoři.

K té věci jednou řekne: „Je naše štěstí, že většinu našich jsme přijali k nám v mladém věku. Ani si neuvědomili, že

se stali dospělými v pracovité atmosféře a že znají dobře náš život. Jsou z nich hned dobří asistenti a dobří učitelé, mají jednotného ducha a metodu a nepotřebují, aby je někdo zaučoval. Naučili se všemu jako chovanci. Dávají nám také záruku, že zde bude kontinuita ducha, vyvarujeme se roztržek a nebudeme potřebovat reformy. Když vstoupí do kongregace člověk s velikou vědou a autoritou, není-li zrovna veliký svatý, takový nadělá více škody než užítku. Je těžké svléci starého Adama, zvláště když zde nejde o velké hříchy, ale věci, které se dají dobře srovnat se svědomím. Takoví zkřivují dobrého ducha a to pak má nedobry vliv na chování druhých. Myslím, že dosud žádná kongregace nebo řád neměly takovou snadnost vybírat si lidi jako my. Velikou naší nadějí do budoucnosti je také to, že za ředitele ustanovujeme ty, kteří u nás vyrostli. Tak to bude i v zámoří. Budou otvírat nové domy a za ředitele budeme automaticky jmenovat kněze, které tam pošleme odtud. A než vyrostě nějaký Američan, to už bude salesiánský duch zdomácnělý a zapustí v novém světě dobře kořeny.

Zatím se daly přípravy. Don Cagliero přes kurii v Montevideu dosáhl od uruguayské vlády zaplacení desíti cest, kolik tam mělo přijet misionářů. Rozproudila se propaganda v Itálii. O chystané výpravě psaly různé noviny a vypravování o misionářích budila zájem. Psalo se tam otevřeně, že vypravení prvních dvanácti misionářů stálo 40 000 lir, ale vypravení dalších dvaceti bude stát 60 000 lir. Don Bosco sám koncipoval provolání k veřejnosti. Chtěl také do věci zainteresovat italskou vládu, ač si nedělal iluze o její reakci. Říkal, že to nevádí, aspoň budou vědět, co se děje a nebudou moci říci, že salesiáni něco kutí potmě. Když zde je příležitost mluvit o tom, co dobrého podnikáme, je třeba mluvit. Hlavně však je třeba nechlubit se úspěchy. To působí u jiných řeholí závist. Popravdě řečeno, my jsme skutečně někdy trochu hodně výbojní.

Pro jednání s italskou vládou bylo kompetentní ministerstvo zahraničních věcí. Don Bosco v jednání používal služeb židovského sekretáře Melegariho, který mu byl nakloněn. Přes něho poslal ministrovi promemoria, ale z odpovědi vycítil, že uvedl ministra do rozpaků. Nahore viděli věci z jiného zorného úhlu. Teprve před nedávnem se

12 V Oratoři od duchovních cvičení do udělování cen

Když se psal XII. svazek Don Boskových Životopisných pamětí, don Ceria v této 12. kapitole si povzdechl, že každým rokem se více tenčí počet těch, kteří se mohou chlubit, že žili s Donem Boskem a zažili jeho otcovskou lásku. Don Bosco byl pro ně sluncem, které ozařovalo všechny, kdo měli to štěstí žít s ním pod jednou střešou. Noví chovanci byli po příchodu zaliti stejnou atmosférou jako ti starší. V této hlavě si povíme něco, co se prožívalo v Oratoři během tří letních měsíců roku 1876.

V té době se Don Bosco zdržoval většinou doma. Jednak v té době byla duchovní cvičení, jednak hoši odcházeli na prázdniny a bylo třeba je na ně připravit. Před duchovními cvičeními se dávalo v Oratoři latinské drama Phasmatonices, které napsal pozuolský biskup Rosini, zemřelý v roce 1836. Drama se nedávalo v Oratoři poprvé, ale vždy to byla kulturní událost, na kterou se sešli profesori a podobně lidé z celého Turína. Bylo se na co dívat a co obdivovat, když herci – chlápci, bezvadně hráli hru celou latinskou a to tak přirozeně, jako by mluvili rodnou řečí. Don Bosco tím

rozhořel spor mezi Argentinou a Chile o hranice a nebylo třeba přikládat k tomu další polínka. Také povstání Srbů proti Turkům zaměstnávalo ministerstvo, že nemělo chuti brát si jiné starosti na sebe. Co se týče misionářů, ministr vzkázal, že se napřed musí dotázat argentinské vlády. Ale jelikož také argentinská vláda zaplatila cestovné osmi misionářů, italská, aby nezůstala příliš pozadu, dala Donu Boskovi „tisíc lir“, a to s velkým politováním, že nemůže dát víc.

Bylo víc než přirozené, že Don Bosco zaklepal také na dveře Propagandy v Římě. Vždyť Svatý stolec zamýšlel zřídit v Patagonii apoštolskou prefekturu a svěřit ji salesiánům. Jaký osud měla žádost nevíme, ale Svatý otec na své konto poslal Donu Boskovi 5 000 lir, což bylo jistě hodně, povázíme-li v jaké finanční tísní se papež v té době nacházel.

Přes všechny starosti domácí byl Don Bosco v druhé části roku v myšlenkách stále u svých misionářů, jak to do svědčuje několik dopisů psaných donu Caglierovi.

V jednom mu říká, že bude třeba, aby se příští rok vrátil do Evropy a aby si udělal výlet na indický ostrov Cejlon. 4. července propukly v Buenos Aires velké nepokoje ve snaze překazit lidové shromáždění k počtě Spojených států. Podle Dona Boska je podněcovali Italové jako odvetu za to, že vláda vyhostila ze země asi 500 cizinců, viněných z podvrtné činnosti. Bylo třeba, aby byl don Cagliero svrchovaně opatrný a nezadal si ani na jedné ani na druhé straně. Co se týče Cejlonu, Don Bosco slíbil tamnímu misionáři donu Aloisi Piccinellimu, že mu snad v roce 1878 bude moci někoho poslat. Piccinelli chtěl dvěma salesiánům svěřit misii, čítající 8 000 katolíků mezi mnohem větším počtem mohamedánů, buddhistů a protestantů. Přijetí nebylo definitivní a rozhodnout se mělo, až by Cagliero osobně viděl, oč jde.

Odjezd misionářů byl stanoven na listopad. Nakonec mělo odjet 23 misionářů a sice: 8 jich mělo založit ústav ve Villa Colón v Uruguayi, 2 začít domov pro chudé italské chlapce v Buenos Aires, 2 měly mít na starost oratoře v témež městě, 2 se měli připojit k personálu kostela Misericordia tamtéž, 2 se měli ujmout farnosti zlými pověstmi prostoupené obce Boca, 4 měli jít na pomoc do San Nicolás a 3 měli být připraveni odejít do Carmen do Patagonie a pokusit se vejít ve styk s Indiány.

nepřímo dokazoval, že se v Oratoři studie neodbývají, ale naopak, že se tam studuje lépe než jinde.

O představení psaly samozřejmě i noviny. Divadlo se muselo pro veliký zájem opakovat. O přestávkách hoši zpívali veselé kuplety a zazněl také slavný don Cagliero „Marinaio – Námořník“ jako tklivá vzpomínka na milého představeného. Pak po uklidnění nastala duchovní cvičení. Sice bylo řečeno, že se už nebudou konat koncem roku, ale raději v postní době, ale tentokrát to ještě nevyšlo, protože Don Bosco byl v Římě a bez něho se duchovní cvičení neobešla. To byla přece privilegovaná doba pro rozhovory o povolání, to si světec nemohl nechat ujít. Cvičení byla od 11. do 18. června pro studenty i řemeslníky zároveň. Kázal oblíbený kazatel don Belasio. Proběhla k Don Boskově naprosté spokojenosti. Don Barberis, který měl ve vyšších třídách gymnázia náboženství, dal hochům návrh, aby nenechali projít duchovní cvičení bez toho, že by si udělali rozhodnutí ohledně svého budoucího povolání a bez toho, že by se poradili se svým řádným zpovědníkem.

Výsledek byl překrásný. Ze čtvrté a páté třídy gymnázia se přihlásilo do kongregace čtyřicet hochů, asi dvanáct jich zůstalo nerozhodných nebo se chtěli napřed poradit s někým jiným. Také Dílo Panny Marie Pomocnice pro pozdní povolání slibovalo dodat asi 20 kandidátů a s těmi, kteří měli přijít z dalších salesiánských domů, to vypadalo, že bude v noviciátě asi 80 mladých kleriků. Ve skutečnosti jich však bylo více, jak ještě budeme vypravovat.

Kongregace se tedy slibně rozvíjela. Don Bosco ten růst povolání připisoval také tomu, že nečekáme, až někdo přijde sám, ale jdeme povoláním naproti a snažíme se je v pravý čas podchytit. Hoši k nám přicházejí bez zvláštních úmyslů, a pak se jim u nás zalíbí a začnou žít s námi a nakonec dají najevo, že by rádi s námi zůstali. Nám při tom zůstává jen vybrat si, kdo se hodí a kdo ne. Důležitý prvek, který musíme mít na mysli je ten: my nejsme kongregace, která přijímá obrácené hříšníky, jak je tomu jinde. My předpokládáme, že kdo se chce stát salesiánem, nikdy neupadl do velkých neřestí a že nevedl hříšný život.

Milá je následující epizoda. Don Bosco se procházel s hloučkem chlapců. Jeden chodil, ale byl zamyšlený. Don Bosco to postřehl a zeptal se ho: „Ty bys mi rád něco řekl, že?“ „Ano, ale aby to nikdo neslyšel.“ Don Bosco si ho vzal stranou a on rozevřel ruce a zase je složil a řekl: „Chtěl bych se vám dát, a to tak, abyste si se mnou mohl dělat, co chcete, a abyste si mě nechal navždycky.“ Světec odpověděl: „Vidíš, lepší dárek už mi nemůžeš dát. Přijímám tě, ale ne pro sebe, nýbrž pro Pána.“ Byl to zrovna ten chlapec, který v minulých letech z nepochopení slov pana prefekta myslel, že musí odejít z Oratoře kvůli tomu, že matka na něho nemůže platit. Don Bosco mu tehdy řekl: „Když tě pan prefekt vyvede ven před vrátnici, vrať se přes kostel a přijď ke mně.“ Byl to Picollo, který později, když mohl jít jako přijatý do noviciátu ještě na nějaký den k rodině, jako jediný rozhodně odmítl ze strachu, že by si to třeba rozmyslel. Don Barberis, když o něm toto píše, říká, že hoch byl trochu šibal, ale asi to nebylo tak zlé, když na konci roku dostal za píli první cenu a z chování desítku, což bylo jako naše jednička. Picollo byl později inspektorem na Sicílii a pak 23 let snášel trpělivě nemoc, kterou mu Don Bosco předpověděl, ale také mu řekl, že si získá mnoho zásluh pro nebe. Picollo si své povolání draze vykoupil. Pocházel z Pecetta, odkud byl také Dr. Rho, který se oněm pochvalně zmínil panu arcibiskupovi Gastaldimu. Ten byl ochoten vzít si ho zdarma do semináře a opatřit mu šatstvo i knihy. Hoch odmítl. Pokoušel se ho přemluvit i bratr zmíněného teologa, školní inspektor Rho. Ten na něho zaútočil, když byl Picollo už klerikem. Vzkazoval mu prostřednictvím matky, že jestliže vystoupí od Dona Boska, obstará mu místo učitele na gymnáziu s tím, že si dodatečně opatří kvalifikaci. Klerik mu odpověděl stejně, jako odpověděl jeho bratrovi. Pohaněný inspektor řekl matce: „Tak ať si tedy zůstane u Dona Boska, že třeba se stane kardinálem!“ Don Bosco na jedné straně trnul, jak se vše rozhodne, ale na druhé straně měl radost z toho, jak se někteří osvědčují.

Na téma povolání můžeme uvést ještě další příklady. Až do páté třídy chodil do gymnázia hoch jménem Josef Mino. Nikdy na něho nebyla nejmenší stížnost. Byl výborný zpěvák, sympatický hoch a v pokušeních se ocitl víckrát než ostatní, protože jako zpěvák musel jít často i na zábavy a všelijaké hostiny. Don Bosco jednou řekl donu Barberisovi: „Byl bych rád, kdyby Mino zůstal u nás. Moc bych si to

přál. Zatím u něho žádné mé slovo nepadlo na skálu. Ovšem jsou zde rodiče, je zde farář a je zde biskup. Ten ho chce do semináře.“ Stalo se tak. Hoch šel do semináře, aniž Don Bosco slovem na něho dělal nátlak. Jako mladý kněz těžce onemocněl a krátce po Don Boskově smrti zemřel i on. Jeho farář pak říkal, že teprve prostřednictvím něho začal mít Dona Boska rád.

Byly však i jiné případy, kdy Don Bosco jednal jinak. Tak jistý Jakub Gresino, také žák páté třídy, se rozhodl zůstat u Dona Boska. Přišel jeho strýc a žádal světce, aby mu dal vysvědčení, potřebné pro přijetí do semináře. Chudák hoch! A ještě se přidal otec! Řekl, že nebude ho uznávat za syna, když bude salesiánem. Farář se také přidal a jako by nestačilo, k nátlakové skupině se připojil jeden kněz z Turína, který kdysi Jakobovi pomáhal na studia. Pak se ozvala i chochova sestra. Ta padala do mdlob, jen když se před ní řeklo, že bratr zůstane v Oratoři. Don Bosco odmítl strýci vydat žádané osvědčení. Řekl, že jen tehdy by je vydal, kdyby hoch sám chtěl jít do semináře. Strýc naléhal dále, ale Don Bosco zůstal neoblomný. Nakonec zavolali hochu. A hoch? Selhal. Útok byl příliš silný. Don Bosco už neřekl ani slovo a hned žádané osvědčení napsal a podepsal. Bitev kolem povolání bylo v roce 1876 více a některý hoch vítězství draze zaplatil. Jeden se musel písemně zřeknout dědictví ve prospěch bratra, druhý musel snést, že se s ním otec zcela rozešel, třetí musel domů, ale utekl a vrátil se do Oratoře. Gresino své slabosti litoval a po maturitě na lyceu prosil Dona Boska, aby ho znovu přijal. V roce 1930 byl ještě salesiánem.

Ještě jsme téma nevyčerpali. Nebyly vzácné případy, že dobré rady ze strany Dona Boska nenalezly odezvu, jakou čekal. Nejedna na to v životě doplatil. Nedal na jeho radou hned, odkládal, ale pak zvlažněl, přišly jiné myšlenky a on odešel navždy. Když Don Bosco viděl, že někdo nepřijímá jeho radu a hledá si jiné rádce, ztratil hned veškerou naději a nechal ho jít, nepřemlouval ho. Stalo se i mimořádně, že někdo přišel jako marnotratný syn a žádal, aby se směl vrátit. Takový byl případ jistého Coccera. Přišel 19. listopadu po asi 8 letech a prosil o znovupřijetí. Don Bosco mu kdysi řekl: „Nechod do semináře, to není tvé místo. Mohl bys vydržet jen v nějaké řeholní společnosti.“ Nevěřil a šel do semináře. Došel až do posledního ročníku, když tu si ho zavolal rektor a řekl mu, že nemá povolání, ať jde domů. Nešťastný bohoslovec odešel domů, byl tam dva roky, ale našel klid. Až se rozhodl vrátit k Donu Boskovi. Don Bosco ho přijal.

O těchto případech světec často hovořil se svými a když se divili, říkal: „Není se čemu divit. Hoši mohou být dobří, ano velmi dobří, ale co je to platné, když přijdou do zlého světa. Ten je tak záludný, že jejich dobrota na něj nestačí. Já mám zkušenosti. Takoví nikdy nebudou mít opravdový klid.“

Také u řemeslníků se duchovní cvičení vydařila k Don Boskově plné spokojenosti. Hezký počet se jich přihlásil do noviciátu jako koadjutoři. Otcí to udělalo velikou radost, protože mu na koadjutorech velmi záleželo. Ale každá růže má své trny. U Dona Boska o trny nebyla nikdy nouze.

Po svém návratu z Říma Don Bosco onemocněl. Zemřel hrabě Callori a on se na jeho pohřbu nachladil. Vrátil se celý zpocený. V noci na 14. května dostal silnou koliku. Nechtěl nikoho rušit a tak vydržel na pohovce do rána. Měl horečku a potil se celý další den. Mimo to měl tři nemocné kněze. Don Barberis sice ještě vyučoval, ale sotva se držel

na nohou, protože ho nikdo nemohl zastoupit. Don Guidazio, třídní v páté třídě gymnázia, musel opustit svou milou kvintu a na rozkaz lékaře oddat se úplnému klidu. Odjel do Nizy Monferrato k hraběnce Corsiové. Nejhůř ze všech byl na tom don Chiala, horlivý katecheta řemeslníků.

Don Chiala pracoval, dokud mohl, ale pak odešel ke svému strýci v zapadlé vesnici u Feletta v ivrejské diecézi. Bohužel čekalo ho tam zklamání. Před léty odešli z kongregace zároveň dva kněží, bratři Cuffiové a opravdu nedělali svému stavu čest. Ivrejský biskup monsignore Moreno, který se kdysi nepohodl s Donem Boskem kvůli Katolickému čtení, z toho teď vyvodil důsledky v tom smyslu, že se rozhodl nedat souhlas k sloužení mše svaté žádnému knězi, který odešel z jeho diecéze. Byl to zákaz neoprávněný, protože nezákonný, ale nyní odmítl dát donu Chialovi dovolení sloužit mši svatou. Dona Boska to hluboce zarmoutilo. Poslal Chialovi celebret, o který prosil, ale řekl mu, že jestliže bude monsignor trvat na zákazu, obrátí se do Říma. Není přece možné, aby se knězi, který se ničím neprovinil, odmítlo sloužení mše svaté jen proto, že vstoupil do některé řeholní společnosti.

Duchovní cvičení řemeslníků končila v neděli 18. června a ten den se konala v církvi veliká slavnost. Slavilo se třicet let pontifikátu papeže Pia IX., jubileum zcela ojedinělé. Také v arcidiecézi ordinář napověděl, aby se všude konaly děkovné bohoslužby. V Oratoři byla v 10 hodin slavná mše svátá, při které kázal don Belasio, který kázal také obojí duchovní cvičení. Ten rozohnil ve všech lásku k Svatému otci.

Don Belasio pojal během pobytu v Oratoři smělý úmysl smířit Dona Boska s arcibiskupem. V minulosti s ním měl přátelské styky a myslel si, že má k němu otevřené dveře. Šel, ale neuspěl. Jen se přesvědčil, kde je příčina všeho. Gastaldi trpěl pocitem, že mu Don Bosco podřívá autoritu a nemínil od svého přesvědčení ustoupit. Belasio se potom sešel s Donem Boskem v Borgu a vše mu vypověděl. Ten ho jenom ujistil, že nikdy neměl touhu pana arcibiskupa shazovat, ale on se o tom nedá přesvědčit.

Zatím se přiblížily dvě slavnosti: svatého Aloise a jmeniny Dona Boska. Jinde by takové maličkosti dějiny zatížily, zde naopak, když jdeme po stopách světce, je na místě nic nevynechávat, co by porušilo sled událostí.

Svátek sv. Aloise byl původně stanoven na 25. června, ale Don Bosco s tím nesouhlasil. Druhý den byla totiž v Turíně pouť sv. Jana Křtitele a tradičně se jako před poutí v Oratoři zpovídalo. Bude-li svátek sv. Aloise hned druhý den, odpadne příležitost k velkému zpovídání. Přeložit svátek sv. Aloise na svátek sv. Petra se také nehodilo, protože zastínit sv. Petra v těch pohnutých dobách nebylo vhodné. Byl tedy sv. Alois slaven už první neděli v červenci. Tímto rozhodnutím však nebyla věc odbyta. Don Bosco k tomu řekl: „Nelíbí se mi, když se něco rozhoduje, aniž bych byl dotázán, co tomu říkám. Líbí se mi naopak, když jsem tázán na mé mínění, protože jinak jsem nucen přikývnout i k tomu, co se mi nelíbí.“

Rozhovoru byl přítomen Dr. Belasio, který otevřel téma, jak může Don Bosco vědět mnohé jinak skryté věci. Řekl, že v domě je několik hochů, opravdu nevinných, kteří hovoří s eucharistickým Bohem nebo s Ukřižovaným a pak mu přijdou všelicos říci. Vždycky se mu to potvrdí. Hlavně ho upozornil na „věci“ v domě. – Don Vespignani, který přišel mezi salesiány jako mladý kněz a později byl i členem hlavní rady, píše ve svých vzpomínkách, že byl svědkem, jak

přišel za Donem Boskem nějaký brazilský biskup se svými úzkostmi a jak Don Bosco zavolal pět hochů, kteří každý zvlášť měli monsignorovi dát radu. Všech pět mluvilo stejně. Biskup odjížděl ujištěn, že na tom, co ho trápí ve svědomí, nemá žádnou vinu.

Vraťme se k rozhovoru Dona Boska s jeho blízkými, který don Barberis poctivě zachytil písmem. Mluvilo se o zdravotním stavu hochů. Don Bosco při té příležitosti velebil pohyb. Říkal, že za mladších let s donem Giacomellim někdy urazil cestou od svatého Genesia přes Turín do Avigliany i padesát kilometrů. Podobně chodil pěšky do Becchi třicet kilometrů bez jediného zastavení. Přitom vyzvedal skutečnost, že si lidé zvykají na omnibusy, kočáry a na železnici, kdežto před léty taková cesta z Turína do Lanza se považovala za procházku.

Po duchovních cvičeních vládlo v Oratoři ovzduší velkého klidu. Mnozí hoši se vyznačovali takovou zbožností, že to připadalo až nadpřirozené, abychom se vyjádřili, jak to učinil ve své kronice Barberis. Také pracovní úsilí a studium bylo veliké. Hoši by byli studovali i v noci. Don Boskův svátek jako jiné roky proběhl úspěšně, ale přišlo, takže manifestace určená pro volné prostranství musela být přeložena na odpoledne svátku sv. Petra.

V ty slavnostní dny – 28. června, don Cesare Chiala zemřel doma ve své rodině, kam ho Don Bosco poslal na rodný vzduch, aniž mu to pomohlo. Měl plicní neduh. Don Chiala byl svatý salesián, pracovitý, jeden z nejnadanějších.

Poslední den června se slavilo Boží tělo. Večer Don Bosco vypravoval sen, který měl před dvěma týdny. Sen by mohl nést nápis – „Víra – náš štít a naše vítězství.“ Zdálo se mu, že už je večer a stmívá se. Je na dvoře Oratoře a kolem něho spousta hochů. Vtom je slyšet bolestné výkřiky od vrátnice. Všichni strnuli a Don Bosco viděl hochy, jak couvají. Chtěl jít na pomoc těm, kteří tam naříkali, ale hoši ho nechtěli pustit. Ať prý utíká pryč s nimi. A už viděl obludu, která měla zprvu podobu obrovského lva, jaký jistě neexistuje na zemi. Byl ošklivý a zadek měl spíše malý v porovnání s hlavou. Z tlamy mu čouhaly dva předlouhé zuby, ostré jako meče. Don Bosco vyzval hochy, aby se stáhli pod portikát. Zatím lev dostal podobu medvěda, který vstoupil do Oratoře a pomalu se přibližoval, jako by si byl jist kořistí. Hoši se ptali Dona Boska, co mají dělat a on jim řekl, aby se obrátili k soše Panny Marie, která byla pod portikátem. „Všichni klekněme a modleme se s větší vroucností než jindy. Je-li to zvíře, společně je zabijeme. Je-li to ďábel, Panna Maria ho zneškodní.“

Medvěd se zatím plížil, břicho až na zemi, jako by se chystal ke skoku. A hle. Nikdo nevěděl, jak se to stalo, všichni byli najednou v jídelně kleriků. Uprostřed stála Panna Maria, Don Bosco nevěděl, zda v podobě sochy pod portikátem nebo obrazu, který visel v jídelně. Celá zářila, zatímco jídelna se stonásobně zvětšila do šířky i do výšky. Zářila jako slunce o polednách. A kolem ní byli sami svatí a andělé, takže sál vypadal jako nebe. Rty Panny Marie se pohybovaly, jako by chtěla něco říci. Hochů bylo velké množství a namísto strachu do nich vstoupil úžas. Panna Maria promluvila: „Nebojte se. Mějte víru, to je jen zkouška, kterou na vás seslal můj božský syn.“ Don Bosco se rozhlížel a viděl mezi nebešťany dona Alasonattiho, dona Ruffina, jistého Michala od školských bratří a svého bratra Josefa. Bylo tam mnoho jiných, kteří žili v Oratoři a teď jsou v nebi. Byli tam i jiní, kteří dosud žijí.

Někdo z těch, kteří obklopovali Pannu Marii zavelel: „Vstaňme.“ Opakoval to několikrát, až všichni pochopili, co to znamená. A už se všichni zvedali od země. Každý někde stanul, někdo na okně, někdo stál na rohu dveří, někdo na římsě. Všichni se divili, že nespadnou dolů, a to už obluda vstupovala do jídelny, provázená množstvím podobných zvířat. Šelmy pobíhaly po jídelně a řvaly. Snažily se vyskočit a někoho uchopit. Don Bosco se držel okna a myslel, co by se s ním stalo, kdyby spadl dolů.

Zatímco všichni strnule stáli na místě, někdo z průvodu Panny Marie začal zpívat slova sv. Pavla: „Vezměte do ruky nezdolný štít víry.“ Byl to zpěv tak podmanivý, že všichni měli pocit, jako by byli ve vytržení mysli. Bylo to jako by zpívalo sto hlasů noty od nejnižších do nejvyšších. Od Panny Marie začali vycházet překrásní hoši, každý měl křídla a sestoupil z nebe. V rukou měli štíty a začali je klást hochům na srdce. Střed každého štítu byl železný, pak byl kruh diamantový a okraj z ryzího zlata. Ten štít představoval víru. Když byli všichni vyzbrojeni, ti kolem Panny Marie znotili duet nesmírně melodický, že byli všichni uneseni jeho krásou. Pak zazněl ostrý rozkaz: „Do boje!“ Všichni najednou stáli zase na pevné zemi, šelmy začaly řvát a vrhat se na ně. Z jejich chřtánů šlehal plameny a do štítů byly koule, šípy a všemožné střely, ale štíty byly pevné a vše se od nich odráželo a padalo zpět na útočníky. Dlouho trvala bitva, až nakonec šelmy byly poraženy a Madona řekla: „To je naše vítězství, které přemáhá svět – naše víra.“ Šelmy se daly na útek.

Don Bosco se rozhlížel kolem a viděl, že vítězů byly tisíce. Ale tu se ozvaly bolestné výkřiky a divoký řev. Don Bosco si uvědomil, co to je a přes odpor hochů vyběhl ven pod portikát. Dvůr byl pokryt umírajícími a raněnými. Jiní utíkali, ale šelmy jim byly v patách. Nejvíce řádl ten medvěd a hlavně mezi učni. Svými britkými zuby probodával nešťastníky z jedné i z druhé strany hrudi a prorážel jim srdce. Don Bosco volal hochy, někteří se snažili přijít k němu. Přišli na pomoc i hoši, kteří zatím vyšli z jídelny se svými štíty a začali nový boj. Medvěd se snažil zaútočit na Dona Boska, ale musel ustoupit. Don Bosco si všiml, že na zubech šelmy stojí nápisy. Na jednom stálo Lenost, na druhém Nestřídmost. Don Bosco se divil. Že by v jeho domě byli lidé líní nebo nestřídími? Šel za oním školským bratrem Michalem a ten mu vysvětlil, v čem může být člověk lenivý nebo nestřídímý. Pak se sen začal měnit v bdělý stav. Don Bosco si ohmatával ruce, aby se ubezpečil, zda sní nebo spí, nebo je vzhůru. Chtěl mluvit s donem Allassonatem, s donem Ruffinem a se svým bratrem, ale marně je chtěl nahmatat – rozplývali se. Bratr Michal ho poučil: „Měl bys vědět, že dokud je člověk ve stavu jen duchovním, marně se snažíš na něho sáhnout.“ Snažil se tedy mluvit s Pannou Marií, ale nepodařilo se mu to, protože se vzbudil.

Náš světec znovu řekl, že si každý může o snu myslet, co chce, ale ať hoši nepiší o něm domů ani to nevypravují cizím lidem. Není třeba, aby se říkalo, že Don Bosco žíví chlapce sny. V každém případě ať se každý varuje zahálky a nestřídmosti. Z nich vychází velké zlo. A zajímá-li je to, chce jim ještě říci, že byl snem velice unaven, víc, než kdyby celou noc nespal. A druhý den se mu sen opakoval a ještě v něm viděl, co v první noci skončilo předčasným probuzením.

Sváteční dny neodtrhovaly hochy od učení a od práce, spíš je nutily k větší solidnosti. V neděli 2. července byl přeložený svátek sv. Aloise. Toho dne mimo tradiční průvod se

sochou patrona mládeže byla slavnost odměňování učňů. Na otevřeném prostranství v Oratoři byla tribuna, na kterou odpoledne zasedl Don Bosco, vedle něho prior slavnosti – jeden význačný dobrodinec a další pozvaní hosté. Hoši seděli ve dvou půlkruzích po stranách tribuny. Studenti na jedné straně a učni proti nim. Don Bosco rád odměňoval píli, chování i studium, aby hoši měli jasné vědomí, že poctivá práce zaslouží odměnu.

V těch letech veřejné školy uzavíraly školní rok začátkem července. Don Bosco toho využil a už po kolikáté v oratořích na Valdoku, u Porta Nuova a také v Oratoři sv. Josefa držel doučovací prázdninovou školu pro žáky obecné školy. Roku 1876 jich bylo do kursu zapsáno 600. Nebyl to laciný podnik, ale rodiče zřejmě své chlapce posílali k salesiánům rádi, protože neradi viděli, že se jejich děti v ty měsíce toulají městem a ztrácejí čas. Náš světec poslal na obecní radu žádost o finanční příspěvek. Nebylo to poprvé, odpověď nikdy nepřišla. Tentokrát poslal novou žádost s prosbou, aby radnice aspoň vyslala někoho k prohlídce této prázdninové akce. Jelikož zase nedostal odpověď, rozhodl se jít na radnici přímo k starostovi zeptat se, co v tom je. Pan starosta mu jen vyhýbavě řekl, že sice žádost přišla, ale odpověď byl pověřen hrabě Riccardi. Víc nechtěl říci.

Don Bosco tedy šel, doprovázen sluhou, k Riccardimu. Ten měl právě schůzi, ale přerušil ji a vyšel ven. Byl však nervózní a chtěl, aby Don Bosco počkal, že prý mu odpoví písemně. On se však nenechal odbýt a chtěl odpověď stručnou a hned. Byla záporná a přitom si nechal hrabě ujít větu: „Chápete, v radě sedí většinou zednáři.“ To už náš světec věděl, ale byl rád že to má jasné vyjádřeno. Nehádal se, ale neodpustil si poznámku: „Divná věc. V radě zasedají většinou katolíci. Celý národ se hlásí ke katolické víře. Valdenští dostávají příspěvky a Židé také. Jen katolickému knězi, když dělá něco veřejně prospěšného, se nechce dát koruna.“ Byl dosti diplomatický, aby se s úřady nehádal, a je třeba říci, že turínská radnice, i když mu nečinila nyní žádné překážky, také mu nikdy v ničem nevycházela vstříc.

O svátku Nanebevzetí Panny Marie 15. srpna místo 40 kvintánů, kteří odcházeli domů před vstupem do noviciátu, případně do semináře, přišlo 40 nových hochů. Jejich první den se vyznačoval velkými dojmy z kostela a také z oslavy Don Boskových narozenin. Bohužel nechybělo ani toho dne hořké sousto. Don Bosco připravil řadu hochů k sv. biřmování. Arcibiskupská kurie na jeho žádost, aby svátost dospělosti udělil pan arcibiskup přímo v Oratoři, odpověděla záporně. A tak bylo třeba se smířit s tím, že hoši museli jít nechat se biřmovat do katedrály. Ceremonie se konala 24. srpna.

V těch letech končil školní rok v Oratoři teprve ve čtvrtek v nově k svátku Narození Panny Marie, který připadal na 8. září. Don Bosco byl vždycky málo nakloněn prázdninám u rodičů. Říkal, že to jsou „dáblovky žně“. Začátek roku byl vždy po Všechny svatých, a podle jeho přesvědčení září a říjen byly až příliš dlouhými prázdninami, co teprve, kdyby se volno prázdnin protáhlo ještě i v červenci a srpnu! – Před rozchodem měl Don Bosco večerní slovíčko zaměřené na prázdniny, ale konstatoval, že jejich blízkost vede u jednoho k citelnému odchýlení od učení a zbožnosti.

31. srpna byla slavnost udílení odměn studentům. To se už vrátili hoši, kteří skončili pátou třídu a byli měsíc doma na prázdninách. Na ten den se konalo také cvičení šťastné smrti a skoro všichni byli u svatého přijímání. 1. září byl

odjezd. Odjíždělo najednou 400 hochů. Don Bosco k nim měl ještě jednu řeč. Pak během několika hodin byli všichni pryč.

Na závěr uvedeme několik vět ze vzpomínek dona Fran- tiška Picolla, o kterém už jsme mluvili a který skončil prá- vě pátou třídu. Později byl dlouho nemocen a měl čas do hloubky vzpomínat na vše, co prožil po boku svého svatého vychovatele Dona Boska. Píše:

„Jeho osobu jsem vždy pociťoval a ještě pociťuji jako ob- klopenou panenskou čistotou. Krása této ctnosti vyzařova- la z každého jeho gesta a z každého jeho slova. Byl to anděl v lidském těle. Kdykoliv mluvil o této ctnosti, to vlastně zpí- val o její kráse, jak to lidé obvykle nedovedou! A když se podíval, činil to s takovou skromností, že jsme sotva mohli

13 Rodinné záležitosti

Koncem srpna zela v Oratoři pokladna prázdnotou tak ve- likou, že když potřeboval jeden spolubratr odjet do Borga San Martino, v celém domě nebylo tolik peněz, aby měl na cestu. Koadjutor Pelazza dlužil papírně 30 000 a koadjutor Rossi, zásobovatel, továrně na textil 60 000. Za Donem Bos- kem raději nešel, aby mu nedělal těžkou hlavu, ale ten sám prolomil mlčení a řekl: „Rossi, všechny peníze, které dostanu, pošlu tobě. Už jsem napsal hromadu dopisů, ale zatím to musíme vydržet, páni jsou na letním bytě.“ Posledního října psal Don Bosco Caglierovi: „Peníze jsou vyčerpány, druhá výprava nás mnoho stála.“ Ale nebyl kvůli tomu smutný a když šlo o povolání, nešetřil. Někdo radil, aby si klerici před obláčkou museli koupit talár sami. Stál přece dvě stě lir. Ale otec o tom nechtěl slyšet. Co kdyby někdo nechtěl bojovat s rodinou a raději by odešel domů? A ti, kteří by zů- stali, neměli by nepříjemný pocit, že své rodiče zatížili a pak je nechali? „Stojí nás to oběti,“ říkal, „ale vyplatí se to! Až budou kněžími, všechno se nám splatí. Máme zde hochy, za které platí měsíčně dominikáni, jezuité, filipíni, obláti v na- ději, že pak třeba vstoupí k nim. Ale oni je třeba zklamou v jejich naději. U nás se vždy najde pro každého, nás to tolik nestojí.“

Jiní navrhovali, aby se otvíraly koleje, kde se musí platit měsíčně, mohl by z toho být finanční prospěch a ulehčilo by se Oratoři. Don Bosco odpovídal: „Potřebujeme Oratoře i ústavy, ale dokud máme povolání, to jsou domy, kde máme chudé hochy. My potřebujeme domy jako je naše Oratoř v Turíně nebo Hospic v San Per d'Areně nebo patronát v Ni- zze, kde máme studenty a řemeslníky vesměs chudé a kde je lepší příprava na život, protože se tam musí také pracovat. Takové domy nám dělají reklamu u dobrých i nedobrych. Ti nedobří, i když nám nepomáhají, aspoň nám neškodí.

V ty měsíce se konaly velké přípravy na druhou misio- nářskou výpravu do Ameriky. Bylo třeba opatřit misioná- řům prádlo a šatstvo. V Oratoři nebylo ničeho nazbyt. Lidé sice pomáhali, posílali obnošené věci, ale když dostal jeden, bylo třeba dát i druhému a tak bylo potřeba stále se dělit.

Přes velké finanční potíže se i sem tam něco postavilo. Tak v roce 1876 se změnilo průčelí traktu, kde jsou dnes takzvané „Don Boskovy světničky“. Původně v místech za dnešním bronzovým pomníkem otce byla jen terasa. Nyní, kdy Don Bosco měl potíže s nohama, které otékaly, salesiáni si usmysleli, že vyženou nad terasou zdi až nahoru, tak, aby měl Don Bosco možnost projít se, aniž by musel sestoupit dolů na dvůr. Dovolil jim to až po delším váhání, v kterém

vidět jeho podivuhodné panenky. A když se dotýkal (jedi- ným pohybem, který si dovoľoval, bylo položení ruky na naši hlavu na způsob žehnání), pak nám jeho dotek připadal jako by nás ovanul dech nějakého nebeského ducha a na- plnil nás láskou k čistotě.“ V jiné úvaze dona Picolla stojí: „Měli jsme dojem, že se Don Bosco stále modlí. U něho spojení s bohem bylo trvalým stavem. Kdo se k němu při- blížil, cítil blízkost serafa. Tak nám připadal, když se v kleče modlil, takový byl, když sloužil mši svatou, takový byl jeho krok, vážný a přitom jasný. Takový byl, když s námi hovo- řil, to dovedl od nejobyčejnějších věcí zvednout nás k Bohu, aniž by nám byl nějak nudný nebo tíživý. Bylo to neuvěřitel- ně přirozené. Kolem Dona Boska by se byl vyjímal nápis psaný světlem: „Naše prodlévání je v nebi.“

hrály značnou roli dva keře vinné révy, sahající až k jeho ok- nům, které daly původ pěkné tradici. Vždy na podzim Don Bosco slavil kolem svého bytu vinobraní. Ustříhoval hrozny, z nichž část posílal darem určitým velkým dobrodincům v městě, část podělil hochy ze čtvrté a páté třídy. Nyní si vyhradil, že budou keře z terasy vykopány a znovu zasazeny do země k nové zdi. Tak se i stalo.

Don Bosco se řídil v chudobě heslem sv. Tomáše Akvin- ského: „Ani zbytečné výlohy, ani úzkoprsé škrčení.“ Ale po- važoval například za zbytečné každý rok vymalovávat celou polovičku místností, i když šlo o pouhé vybělení vápnem. Také říkal salesiánským představeným, aby mu pomáhali šetřit. „Každý den, kdy není v domě zedník, je zlatý den.“ Jinde si zase počínal jako grand. Neváhal poddat se značné finanční zátěži, když šlo o přijetí nových a nových hochů. „Nebojím se, že nám Boží Prozřetelnost nepošle i na věci hodně drahé, jen když to bude sloužit duchovnímu cíli. Ale opustí nás, budeme-li peníze vyhazovat zbytečně.“

Velkým administrátorem darů Boží Prozřetelnosti byl don Michal Rua. Měl tehdy 39 let, z nichž dvě třetiny prožil po boku světce Dona Boska a byl mu oddán v myšlenkách, slovech i činech na 100%. Stežně se najdou v dějinách příkla- dy takové shody dvou lidí, jak tomu bylo v případě Dona Boska a dona Ruy. Ti dva mysleli vždy unisono. Vzpomínal don Vespignani, jak přišel poprvé k Donu Boskovi. Don Bosco seděl u stolu v jídelně a vedle něho stál don Rua tro- chu skloněn, jako někdo, kdo přijímá rozkazy. Don Bosco mu předal doporučující listy nově přicházejícího a svěřil ho jeho péči. Vespignani pochopil hned, že Rua je ta oso- ba, prostřednictvím které Don Bosco řídí celý podnik. Byl mladý, milý, uvážlivý kněz, který chtěl být Don Boskovým druhým já, až na to, že za Dona Boska, aby ho chránil, bral na sebe všechny věci, všechno to, kde bylo třeba ukázat přís- nost.

Don Vespignani nám zachoval další vzpomínky na dona Ruu. Ve společném životě ho viděl vždy na místě, kde měl být. A včas. Byl ochoten přerušit rozhovor s Donem Bos- kem, kdykoliv zazněl zvonek a bylo třeba jít s hochy na modlitbu a podobně. Rua také řídil četbu při stole. Toho roku se v jídelně končilo čtení monumentálního vypravová- ní o dějinách církve z pera Rohrbacherova. Bylo to 15 vel- kých svazků a jejich četba trvala v Oratoři 9 let. Jen v prázd- ninové měsíce Don Bosco žádal, aby se četba přerušila, protože byl veliký pohyb lidí v domě a mnozí by o četbu těch podrobných dějin přišli. Don Vespignani také vykreslil

zvyk dona Ruy vždy po večerní modlitbě v tiché usebranosti měřit krokem portikát a modlit se tam svatý růženec. V životopise prvního českého salesiána Božího služebníka P. Ignáce Stuchlého čteme, jak tento ještě jako klerik směl s donem Ruou, již hlavním představeným salesiánů, modlit se tuto modlitbu v tichu ivrejského formačního domu. Jak hluboce se musela vepsat do jeho srdce tato vzpomínka! Don Rua ještě v hluboké noci potichoučku prošel celý dům a svůj den končil před svatostánkem. Don Rua byl také řádným zpovědníkem komunity. Vespignani chodil k němu. Blahoslavený měl ve zvyku při zpovídání přiblížit svá ústa až k uchu penitenta a mluvit mu opravdu do duše. Z jeho slov bylo cítit touhu probudit v něm lásku k Pánu Bohu.

Don Rua měl mimo jiné nevděčný úkol napomínat a rozkazovat. Náš informátor nám i k tomu dává cenné poznámky. Měl oči všude, aniž by to vypadalo jako policajtování. V psacím stolku měl lístečky, které mu nařezali v tiskárně a na ně si psal poznámky, třeba jen jméno. Ty lístečky měl s sebou na dvoře a hned toho a onoho zastavil nebo si nechal zavolat, aby mu řekl, co potřeboval. Po obědě k tomu byla nejvhodnější příležitost. Přitom užíval zásadně výrazy jako Don Bosco: „Udělal bys mi radost.“ „Šel bys tam a tam.“ „Mohl bys mi říci, jak se ti vede ve studiu?“ „Nemáš nějaké potíže ve svém úřadě?“ „Nemohli bychom si promluvit o tom a o tom?“ A končil jako Don Bosco: „Tak, zvesela!“ „Buďme přátelé!“ „Odvalu!“ Kdo píše tyto řádky, mimoděk vzpomíná na dona Stuchlého. I on byl takový. Totlikrát jsme z jeho úst slyšeli totéž. Don Rua byl a musel být přísný, ale nikdo se ho nebál, protože dovedl každé slovo zabalit do hedvábného papírku.

Don Rua měl u sebe několik sekretářů a každého pro jeho úkol vyškolil. Sám si zhotovil šikovné příručky, ve kterých formuloval metody registrování pro potřebu našich domů. Měl registry pro zapisování mešních intencí, účetní deníky, sešity se seznamy spolupracovníků a dobrodinců, nejruznější knihy pro sakristii, dílnu, kuchyň, skladiště, šatnu. S neúmornou trpělivostí učil nováčky vést účetnictví, tak aby jim bylo jasné, že jsme zavázáni administrovat všechno jako dobří administrátoři Boží.

Jeho úkolem bylo vést korespondenci, pokud patřila k řádné administraci domu a díla. Všechno nemohl dělat sám a musel k tomu používat sekretářů, ale přečetl každý dopis a ke každému připsal na způsob poznámky, co a jak se má odeslat. Zmíněný don Vespignani praví, že byl také ze začátku mezi těmi sekretáři a že může říci, že z té kanceláře zásluhou dona Ruy brzy viděl do celého soukolí valdického domu a do celého salesiánského díla.

A ještě. Don Rua měl na starosti bohoslovce, kterým každý týden vysvětloval Nový zákon a dbal na jejich intelektuální a řeholní formaci. Také pomáhal začínajícím učitelům. U kněží dbal, aby dobře zachovávali všechny liturgické rubriky. Osobně byl vzor řeholní chudoby. Byl pověstný tím, že schraňoval kdejaký kousek papíru, aniž by to bylo malicherné počínání.

Don Vespignani měl také možnost nahlédnout do vztahu dona Ruy k Donu Boskovi. Stalo se, že žádal o přijetí do kongregace kněz, jeho rodák. Don Rua mu jménem Dona Boska odepsal. Vespignanimu uložil vložit dopis do obálky. Ten si dopis přečetl a dovolil si poznamenat, že toho kněze dobře zná, že je v pokročilém stadiu tuberkulózy. Nebylo by dobré dopis pozastavit a zabránit nešťastnému přijetí? Don Rua nad tím návrhem užasl a řekl: „A ty by sis troufl

pozastavit dopis, vyjadřující myšlenky Dona Boska? Nevíš, že Don Bosco si dobře rozumí s Pannou Marií? Víme my, jaké úmysly má Boží Prozřetelnost s tím knězem?“

Opět jindy přišel don Rua k Vespignanimu s tajemnou tváří a řekl mu: „Dám ti práci, ale napřed musíš být v Boží milosti a pomodlit se vzbuzení lítosti, protože jde o Don Boskův rukopis a ten se těžko luští. Jsou to pravidla pro domy. On je zrevidoval a místy nově upravil. Teď mají přijít definitivně do tisku.“ Sekretář vše krasopisně přepsal a když rukopis odváděl, prosil, aby si mohl nechat jeden list z Don Boskova rukopisu na památku, ale nepochodil. „Nevíš, že každý kousek papíru s Don Boskovým rukopisem pečlivě schováváme pro archiv kongregace? Tím více toto, když je to kodex salesiánského života!“

Don Ruova kancelář, to byl stánek zbožnosti, kde se práce ustavičně posvěcovala. Když ráno vstoupil se sekretáři do místnosti, pomodlil se s nimi modlitbu před prací a Zdrávas Maria, potom jim přečetl citát ze svatého Františka Saleského. A když se končilo, zase bylo kratičké čtení a modlitba na poděkování a opět Zdrávas. Zkrátka don Rua byl prvotřídní spolupracovník Dona Boska a prvotřídní formátor svých spolupracovníků. Být s nimi znamenalo absolvovat vysokou školu salesiánské spirituality. Don Rua je dnes už blahoslavený Michal Rua, je tedy na místě, když mluvíme o Donu Boskovi, nezapomenout na něho.

Za příkladem Dona Boska a jeho věrného dona Ruy všichni salesiáni té doby byli velcí pracovníci. Bylo horké léto, ale oni stále byli za katedrou a učili. Neměli čas na odpočívání. Ve Varazze chtěl lékař předepisovat salesiánům lázně, ale Don Bosco nechtěl o lázních ani slyšet. Byly kolem toho i diskuse. 14. srpna se diskutovalo v přítomnosti samotného zakladatele. Ten poslouchal a nechal mluvit. Asi čtvrt hodiny se střídaly důvody pro a proti. Pak Don Bosco řekl své mínění. Byla to malá konference na toto ožehavé téma a don Barberis myšlenky zachytil perem.

Don Bosco řekl, že každý ze salesiánů, který by zemřel od práce, měl by přitáhnout do kongregace sto dalších. Je to tak a on je na to hrdý. Ale není pravda, že salesiáni umírají vysílení prací. Don Alasonatti měl vřed v krku. Doktoři mu radili to a ono a slibovali mu uzdravení, ale nic nepořídili. Don Ruffino pracoval hodně, ale příčina jeho smrti byla jiná. Nachladil se, když vešel promoklý do zpovědnice a dlouho tam zpovídal. Byl právě Svatý týden. Dostal silný kašel a sedlo mu to na plíce, na průdušky. Don Croserio také hodně pracoval, hlavně ve škole. Ale on trpěl odmalicka bušením srdce a to ho přivedlo do hrobu. O donu Chialovi všichni vědí. Opravdu nezabila ho přílišná práce. Kdo by se mohl považovat za oběť práce, to je don Rua, ale vidíte všichni, že ho Pán při práci zachovává na živu. Ale i kdyby někdo zemřel následkem přepracovanosti, co na tom? Měli bychom přimluvit v nebi a na zemi by k nám přišlo sto nových pracovníků. Rosteme a já si myslím, že za padesát roků nás může být deset tisíc. Ovšem také vidím silnou touhu po blahobytu a to mi nahání strach. Když jsem začínal zakládat kongregaci, byl jsem docela sám a přesto se udělalo všechno. Teď se práce rozděluje a ještě dále se dělí. Je pravda, práce přibýlo nesmírně a kdo se dává do práce, je většinou ještě mladý a nezkušený a normálně musí ještě studovat, aby mohl dostat zpovědnickou fakultu. Ale já tu vidím tu tendenci! Jistá je další věc. Dokud budou na světě ti, kteří se mnou dlouho žili a viděli ty krásné časy kongregace, půjde to dobře. A pak... svěřme to Pánu Bohu.

Jsou tři věci, které mohou rozbourat řeholní společnost. První je to, co jsme právě řekli: zahálka, malá pracovitost. Musíme si umínit, že budeme pracovat nad naše síly. Tak přece uděláme hodně. Druhá příčina je přebytek pokrmu a nápoje. Běda nám, kdybychom si zvykli mít v bytě láhev, likéry, sladkosti. Běda, kdybychom chtěli mít na stole to a ono. Už se po této cestě ušlo hodně a já mám obavy. Není třeba, aby nám chybělo potřebné. Bylo by třeba toho a onoho, protože u nás jsou pořád nějací hosté. Ale dnes uděláš krok, zítra další krok, zvláště co se týká vína. Je jasné, když jsi hodně snědl a hodně vypil, že přijde ospalost. Tělo bude odpočívat, ale fantazie sotva. Třetí příčina zkázy se nazývá sobectví nebo touha po reformách, nebo nespokojenost, nazývejte si to jak chcete. Když podřízený nerad vidí to, co dělá nadřízený, nařiká, radí, jak by se to mohlo zařídit jinak. Nemyslím zrovna na novice, ale na nižší představené. Pamatujte si: Jestli se mezi nás vloudí rozdělení myslí, kongregace nepůjde dobře dopředu. Zato, když budeme jednotní, uděláme desetkrát tolik a ještě lépe.

Světce, zatímco nabádal k pracovitosti, měl také pochopení pro potřebný odpočinek. – Ke konci srpna se vrátilo 14 kleriků z Pinerola, kde skládali zkoušky na učitelském ústavě. Předtím se chodilo do Navary, ale teď pro privatisty ministerstvo určilo, že budou zkoušeni v Pinerolu. Nadřeli se dosti, protože studovali při jiné práci, ale vrátili se s veselou. Všichni udělali zkoušky a byli pochváleni. Bydleli v semináři. Vrátili se rozjaření a hned se hrnuli políbit Donu Boskovi ruku. On je pochválil za jejich vavříny a hned jim řekl, že si přeje, aby si dopřáli několik dní odpočinku. Jeden z nich – klerik Jan Křtitel Rinaldi, byl na tom zdravotně dost špatně. Don Bosco mu řekl, ať si vybere, který chce dům, aby se zrekreoval. On dal přednost Turínu, aby mohl být s Donem Boskem.

Jedno Don Bosco nesnášel: když mu klerici mluvili o prázdninách v rodině. Ale dovedl zavřít oko z obav, aby se někdo neodradil. Říkal, že v zavádění novot se má vše dobře uvážit a zavádět je tak, aby se novost nepocitovala. Když pak je už něco zavedené, ti noví už to přijmou jako samozřejmost. Byl spíš pro prázdniny v salesiánských domech. Tak rozhodl, aby novice strávili měsíc v Lanza. Ale nemělo to znamenat úplné uvolnění. Chtěl, aby bylo přitom trochu školy a také trochu práce.

V srpnu se přibližovala duchovní cvičení a pro novice čas složit řeholní sliby. Don Barberis jel za svými ovečkami do Lanza a tam odtud poslal Donu Boskovi zprávu o jednotlivcích. Bohužel psal smutně, protože někteří novice si to rozmysleli a odešli domů. Don Bosco ho potěšil dopisem, ve kterém mu vypravoval sen, který měl před několika dny. Viděl nějakého pastýře, který se chystal stříhat ovce. Pozval přátele, ale jak byl překvapen, když vešel do ovčína a několik oveček scházelo. Tu mu kdosi řekl: „Nediv se, přišel kdosi a nabídl jim, že je zavede na lepší pastviny. Bláhové ovce uvěřily a šly za ním. Pastýř byl smutný, ale věrné ovečky lidským hlasem jednotně řekly: „Nic si z toho nedělej, ony ti odnesly vlnu jinam, ale my ti to všechno vynahradíme svou vlnou i svou kůží.“

Jak otcovsky myslel Don Bosco na každého hoča, dosvědčují tyto epizody. Budoucí novic Piasco psal z domu, že by potřeboval trochu čerstvého vzduchu a Don Bosco ho poslal do Lanza. Hoch byl z toho celý pryč. Takovou pozornost nečekal. Jiná příhoda: Dva kluci, jedenáctiletý Antonio Aime a jeho kamarád Pietro Furno přišli do

Lanza, když tam byl Don Bosco na duchovních cvičeních spolubratří. Kluci chtěli dělat duchovní cvičení s nimi, ale kazatel don Dalmazzo se postavil proti tomu, že duchovní cvičení nejsou pro ně, ale pro dospělé. Hoši byli zaraženi, ale Don Bosco je poslal k prefektovi, ať jim dá každý den 4 soldy a 2 paňotky, aby se mohli vydat do přírody a mít se dobře. Aime se později stal salesiánským inspektorem ve Španělsku a pak v Americe, Furno byl prvním ředitelem salesiánského domu v Trentu. V září a na podzim se podávaly písemně nebo ústně přihlášky do kongregace. Bylo to celkem volné a ještě nebylo ustanovení, jak dlouho musí trvat noviciát. Novici měli italský název „ascritti“, což znamená zapsání. To nám dává příležitost na několika příkladech ukázat, jak se to dělalo v praxi.

V Oratoři byli tři řemeslníci, kteří vyjádřili přání, aby se směli zúčastňovat rozjímání a konferencí noviců. Jmenovali se Borghi, Ghiglione a Garbellone. Všimněme si posledního – Garbellona. Byl to vysoký čahoun s černým plnovousem, který si rád oblékal vojenskou uniformu s metály. Měl trochu sklon k výstřednostem a kdyby byl ponechán samému sobě, byl by na posměch světu. Ale měl dobré srdce, za Dona Boska by byl do ohně skočil a chtěl být salesiánem. Don Bosco právě na něm osvědčil mimořádný pedagogický formační talent a udělal z něho koadjutora, který prokázal dílu neocenitelné služby zvláště v externí oratoři, kde k sobě upoutal valdocké kluky jak málokdo jiný. Uměl je rozveselit, pořádal pro ně veselé zábavy, vodil je do kostela, ke zpovědi, ano připravoval je i na svaté přijímání. Bez Gabellona by byla oratoř nemohla existovat. Padesát roků tam hrál originální úlohu a vždy vděčně vzpomínal na Dona Boska, který mu jednou před druhými svěřil dokonce 30 000 lir, aby cosi zaplatil.

Ten podzim se hlásili do kongregace dva klerici z jiných diecézí. Chtěli jít rovnou do noviciátu, ale Don Bosco nechtěl. Vzal je mezi aspiranty. Nerad přijímal někoho, aniž by tento napřed okusil v praxi salesiánský život. Dával vždy přednost těm, kteří přišli jako chlapci a brali salesiánský život jako samozřejmost.

Hlásil se za koadjutora jeden, který byl sice inteligentní, ale měl nějakou tělesnou vadu. Don Bosco ho nepřijal za člena, ale donu Barberisovi dal návod, jak má dotyčnému vysvětlit, proč není vhodné, aby byl salesiánem. Měl mu říci asi toto: „Podívej se, my salesiáni se musíme z povolání stále stýkat s lidmi a tu je třeba, aby nám nikdo nemohl nic vytknout. Ty za nic nemůžeš, a my tě máme rádi. Zůstaň s námi bez slibů, nechceme tě poslat pryč.“ Hoch zůstal celý život v Oratoři. Jmenoval se Doda.

Tři kněží, kteří věděli, že Don Bosco ze začátku sem tam někomu zkrátil noviciát třeba na tři měsíce, chtěli složit sliby už na svátek Neposkvrněného Početí Panny Marie. Don Bosco jim neudělal výjimku, jelikož znalci církevního práva dost často poukazovali na to, že takoví pak někdy dělají kongregaci obtíže. Udělají třeba hned věčné sliby, ale ještě nemají ducha. V uvedeném případě se hlavní rada vyjádřila k jejich žádosti záporně a Don Bosco její postoj schválil, ač jako hlavní představený měl od papeže fakultu udělat výjimku.

Toho roku odjelo do Ameriky na misie dalších 23 salesiánů – koadjutorů, kleriků a kněží, ale Boží Prozřetelnost podivuhodně poslala Donu Boskovi hned stejný počet jiných, což on považoval za zvláštní projev Boží Prozřetelnosti. Sem patří ještě další takové Boží gesto. Psal do Říma

Svatému otci a prosil ho o řadu milostí. Už chtěl dopis zalepit a odeslat, když tu přišel dopis od Svatého otce a v něm byly jednotlivé body všechny kladně vyřízeny. Don Bosco řekl, že kolem papeže je zřejmě nadpřirozená atmosféra.

Jelikož salesiánská kongregace měla nyní zvuk a těšila se všeobecné oblibě, stávalo se, že přicházeli kněží a někdy i hodnostáři podívat se a někteří dávali najevo, že by také vstoupili do kongregace. Don Bosco se toho bál. To byli lidé, kteří už měli postavení ve své diecézi a byli zvyklí na určitou volnost. Jak by se mohli vejít do rámce, který měl docela jinou povahu a poslání? Nebudou brzy rozčarováni skutečností? Nebudou se chtít vrátit do diecéze? Světec nerad viděl takové námluvy a obyčejně žadatele přesvědčil, že udělá lépe, když bude sloužit ve své diecézi jako světský kněz. Ovšem neuzavíral se docela, jak to dosvědčuje případ dona Josefa Vespignaniho, který přišel v roce 1876 jako novokněz a dotáhl to v kongregaci tak vysoko, že se stal členem hlavní rady jako rádce pro řemeslníky. Už jsme čerpali z jeho vzpomínek a je nám dosti známý.

Donu Boskovi byl představen, když tento seděl v jídelně obklopen čtyřmi nebo pěti kněžími. Don Bosco ho posadil vedle sebe a Vespignani mu předal doporučující dopis od Ceruttiho, do jehož ústavu v Alassiu přivedl své dva mladší bratry. Don Rua přečetl dopis a řekl: „Toto je kněz – novokněz z římského kraje a rád by zde zůstal s Donem Boskem.“ Don Bosco se usmál a vesele řekl: „Vy přicházíte, abyste nějaký čas pobyl u nás, abyste viděl, jak to u nás chodí, ale pak po roce se vrátíte, abyste pracoval podobně u vás.“ Vespignani byl překvapen. Tak nějak mu to říkal jeho farář v Lugo. Trochu se zakoktal, ale pak řekl, že to tak není. Chce opravdu zůstat. Don Bosco: „Dobrá. Teď se vidíme při lucerně, zítra si promluvíme za bílého dne.“ A odevzdal ho donu Ruovi. Ten ho doprovodil, sám mu rozestlal postel a ještě mu prstem ukázal na kroupku, na které stálo: „Ať mne Bůh stojí, co stojí, mně nebude nikdy příliš drahý.“ Druhý den sloužil tento novokněz komunitní mši svatou pro misionáře, kteří toho dne měli mít loučení.

Co se týče kleriků a kněží, kteří se hlásili k salesiánům, ti potřebovali pro přijetí takzvané testimoniálky – vysvědčení zachovalosti. Mnozí biskupové je neposílali a tak se Don Bosco rozhodl dělat to jako barnabité. Nechal natisknout formuláře, poslal jeden dotyčnému kandidátovi s tím, aby to podepsal biskup a pak, udělal-li to nebo neudělal, to už byla biskupova věc, právně to sedělo a nebylo si třeba lámat nad tím hlavu. Pro ty, kteří už žili v salesiánských domech, jak víme, měl Don Bosco fakultu nežádat testimoniálky, ať měli jakýkoliv věk. Přesto zase přišel dopis z Říma od kongregace pro biskupy a řeholníky, kde se od něho žádalo, aby vysvětlil, proč přijal nějaké kleriky, prý vyloučené ze semináře pro nemravný život. Zase šla obšírná odpověď zpět jako jindy. Don Bosco tentokrát prosil dotyčná místa, aby zjistila, proč pan arcibiskup pořád píše takové nepravdy a proč jeho samotného suspendoval od zpovídání.

Hlásili se do kongregace i lidé, kteří už měli nějaké svedené zaměstnání jako advokáti, notáři a dokonce lékaři. V jednom momentě Don Bosco přemýšlel, zda by nebylo dobré pro takové otevřít zvláštní komunitu, kde by mohli takový poznat, co je to řeholní život, ale pak si to rozmyslel. Zkušenost byla, že se málokterý dospělý osvědčil. Místo toho se tím více věnoval péči o mladé kandidáty, hlavně o novice. Světské předměty v noviciátě ještě poněkud vadily. Pro latinu bylo třeba spokojit se s překladem a vysvětlením

žalmů a některého životopisu od sv. Jeronýma, pro italštinu některý zpěv z Dantovy Božské komedie, pro filosofii s logikou a ontologií. Jinak se měli novici věnovat práci speciálně noviciátní. Hodně Donu Boskovi záleželo na pedagogii. Přál si, aby zde byla příručka nazvaná Učitel a asistent, rozdělená podle úseků, kde se směl mladý salesián uplatnit.

Co se týče oddělení noviců od profesorů, ještě byl zde problém společné jídelny. Bylo zde nebezpečí, že ve styku s profesory novici odkoukají od těchto všelicos negativního, zatímco by měli ve všem mít na mysli pravidla. Ještě další bylo třeba změnit, co se týkalo jídelny. Nezdálo se mu vhodné, aby hoši, kteří nedávno oblékali duchovní roucho, seděli při stole stejně jako Don Bosco, don Rua a další. Třebaže nebylo vhodné dělat rozdíly v jídle, hlavně u starších bylo někdy třeba dělat výjimky, ale raději se to mělo dělat tak, aby to mladší neviděli. Také vyjádřil přání, aby členové rady měli jídelnu zvlášť a mohli svobodněji mluvit o různých věcech.

Jak si čtenáři mohli uvědomit, jsme pořád ještě ve stádiu, kdy Don Bosco myslel i na maličkosti. Tak psal řediteli Lemoyneovi do Lanza, aby poslal Varaju na svěcení do Casale. Svěcení tam bude 3. září. K jménu Varaji přičiňme poznámku. V roce 1869 musel tento hoch odejít z ústavu v Lanzu z rodinných důvodů. Byl velmi smutný, a večer před odjezdem měl sen. Viděl poblíž kolotoče Pána Ježíše, před kterým padl na kolena a prosil ho, aby se mohl stát knězem a misionářem. Pán Ježíš ho potěšil a řekl mu, že mu dá jedno i druhé. Skutečně se mohl vrátit. V roce 1876 byl vysvěcen na kněze a poslán za ředitelem do Francie do San Cyr. V roce 1891 ho představení poslali do Palestiny, kde svatě zemřel 19. října roku 1913.

K všednímu životu veliké valdocké komunity patří vzpomínout na jednu událost z 25. listopadu toho roku 1876. Don Bosco rád vzpomínal na různé události, ve kterých se v Oratoři projevila zvláštní Boží ochrana. Toho dne v přítomnosti řádného profesora řeckého jazyka na univerzitě Bacchialoniho a několika salesiánů vzpomínal celé řady takových událostí. Bylo to podobné žalmu, ve kterém svatopisec velebí Boha za dobrodiní prokázaná izraelskému národu. V jeho „Zpívejme Hospodinu“ jako by defilovaly tyto události: Před dvěma roky na svátek sv. Josefa se utrhl srdce zvonu a padlo mezi hochy, hrajícími si na dvoře. Nikomu se nic nestalo. Jiný rok Buzzetti a don Rua jen tak tak že nepřišli o život, když se před nimi propadla žumpa tři metry hluboká a plná. Už v prvních letech se zřítela celá novostavba. Pak udeřil blesk do ložnice a nikomu se nic nestalo. Aldroandi spadl z balkonu z výšky sedmi metrů a roztrhl si břicho. Lékař mu je zašil, ale hoch šel pár dní nato na výlet na Supergu, kde mu šití prasklo. On si šel sám na omnibus a k lékaři, aby mu ránu zase zašil. Uzdravil se velmi brzy. Hoch z první třídy při hře na tingolo spadl do výtahu a tam odtud do kantýny, ale utíkal dál, prý aby ho nechtyli. Svalily se velké dveře kostela na dlažbu portikátu a nikomu se nic nestalo, ačkoliv mohlo být pochroumáno dvacet hochů. Jeden hoch se při hře na zloděje schoval do nějaké díry, a jiný na něho křikl: „Počkej, já jsem had, zakousnu tě.“ Hoch hrůzou omdlel a musel přijít lékař, aby se pokusil přivést ho k životu. Vtom se kluk probudil a utekl z ošetřovny s výkřikem: „Mně nic není.“ V Trofarellu padl hoch do sádky na ryby a topil se. Finocchio se za ním vrhl a v poslední chvíli ho zachránil před utonutím. Při stavbě kostela Panny Marie žádné neštěstí. Don Savio na lešení stoupl špatně na prkno, to se zvedlo, ale on se chytil ráhna

a nespádl. Oheň. Několikrát mohla Oratoř vyhořet. Jednou kluci vařili v ložnici na lihu v kufru kávu. Přišel asistent, oni kufr zavřeli a oheň zůstal v něm. Ani tehdy se nic nestalo. Kolikrát při hře dva narazili na sebe čelem, až ztratili vědomí, jeden měl proraženou hlavu, a přece vše skončilo dobře.

14 Od ústavu k ústavu

Don Bosco nezapomínal na druhé domy. Objížděl je ten rok dvakrát: jednou v červenci, podruhé u příležitosti loučení misionářů. První turné mělo více povahu inspekce, druhé bylo příležitostné.

20. července ho nacházíme v Alassiu. Tam odtud psal do Přímořské Nizy do Francie, řediteli donu Ronchailovi, co má dělat, aby se rozvíjela záležitost získání domu Gautierova pro novou, nadějnější základnu salesiánského díla v městě. Šlo o peníze, které bylo třeba za každou cenu sehnat, jestliže chtěli salesiáni místo získat. Z Alassia jel do S. Pier d'Areny u Janova. Tam hospic sv. Vincence z Paola utěšeně vzkvétal. Když tam hoši přecházeli z Marassi, bylo jich 40. Teď se jejich počet rozrostl na 200 a Don Bosco sliboval, že bude brzy moci hostit na 300 až 400 a snad ještě více hochů. Bude to podobné jako Oratoř v Turíně. Dům se stal také centrálním ústavem pro pozdní povolání a nyní se chystalo založení druhé salesiánské tiskárny. Toto spěchalo, protože v Turíně tisk záměrně brzdil arcibiskup. Měl k tomu legální možnosti, protože všechno potřebovalo církevní schválení. Stačilo odkládat a hledat kdejakou hnidu, aby se tisk opožďoval a abonenti znechucovali. Don Durando měl s cenzurou ustavičný kříž. Pan arcibiskup byl po filosofické stránce rosminián a dával si záležet na tom, aby vše bylo podle jeho názorů.

Ještě než objížděl ligurské ústavy, Don Bosco objel ústavy piemontské. Tak byl v Borgu San Martino. Už bylo jeho zvykem ke konci roku přijít a promluvit si se všemi kvartány a kvintány o jejich budoucnosti. Vždycky někoho ulovil pro kongregaci. Také v Lanza byl a hovořil s hochy z vyšších tříd s každým zvlášť.

Kolej na Valsalice v Turíně měla malý incident s ordinátem. Ředitel don Dalmazzo pozval fossanského biskupa monsignora Manacordu na slavnost svatého Aloise. Dověděl se to arcibiskup a hned napsal na Valsalice kárný dopis, což je to za pořádek zvat biskupy do diecéze, aniž se o to požádá turínská církevní vrchnost. Nevíme, jak to dopadlo, ale Manacorda dona Dalmazze uklidnil situaci popsanou v usnesení piemontských biskupů, že v rámci provincie mohou dělat pontifikální mše bez zvláštního dovolení souseda. Ale nyní se vrátíme do Lanza, kam bude muset Don Bosco ještě jednou, a to na slavnost otevření železnice.

Železnice z Turína do Lanza se začala stavět v roce 1865 a měla být dlouhá 32 kilometry. Stavělo se deset let a konečně v roce 1876 se dokončoval poslední úsek z Ciriè do Lanza. Lanzo připravovalo velikou parádu, a protože to bylo v Piemontě, musela to být paráda vlastenecká. Měli na ni přijít tak ministři a další honorace z celé Itálie. Teď však byla vláda levicová – pravicová padla, a to byla vhodná chvíle, aby se při slavnosti ozvaly i levicové tóny. Pro salesiány tím vznikl nemalý problém, zvláště když lanocká obec žádala, aby v koleji měli hosté zastávku a mohli tam popít trochu vermutu. Don Lemoyne psal Donu Boskovi, co s tím. Starostovi zatím řekl, že není kompetentní dát odpověď, že rozhodnout musí Don Bosco. A Don Bosco rozhodl, že bude-li

Co říci o uzdravení Dona Boska ve Varazze? Jedna třešně táhne druhou. Vzpomínalo se na výbuch v prachárně, na onemocnění dona Ceruttiho v Mirabellu a na jiné události. Vzpomínal Don Bosco, vzpomínali ostatní. A všichni jako by k tomu říkali: „Milosrdenství Boží trvá na věky.“

doma, jistě přijede sám, ať se vše připraví, jak se patří. Ani nemohl jinak odpovědět, protože zájem o pohoštění v koleji projevil i starosta Turína a ten mluvil i za prefekta provincie, ano i za ministry, kteří měli do Lanza přijet.

Slavnost byla stanovena na 6. srpna. Toho dne bylo Lanzo vzhůru a vše se skvělo v slavnostním hávu. Také ústav byl krásně vyzdoben. Na každém sloupu visel křížácký prapor, mezi sloupy byly červené a bílé závěsy. V prostředku byl velký obraz krále Viktora Emanuela II. mezi třibarevnými prapory. Pod obrazem byl podstavec a na něm kytice v průměru půldruhého metru. Byl tam i nápis: „Kolej přeje všem štěstí.“ Dále byla z jedné i z druhé strany rozestavená křesla a nechyběly ani stoly pokryté bílými ubrusy pro zmíněné už pohoštění. Na zemi byly dlouhé koberce a nescházela ani tribuna pro ústavní kapelu.

Podle úředního oznámení měl přijet sám kníže Amedeo, vévoda z Aosty, ale v poslední chvíli se omluvil. Počasí bylo nádherné. O půl osmé přijel vlak a přivezl tři ministry: ministra Depretise, předsedu vlády, ministra vnitra Nicóteru a ministra veřejných prací Zanardelliho, který zastupoval krále. Pan vikář, blahoslavený Bedřich Albert, s osmi kleriky z ústavu, všichni v rochetách, stáli na peróně pěkně seřazení. Batalion železničního vojska vzdal hostům počtu zbraní. Pan vikář požehnal vlak a řekl pár svatých výřečných vět, načež duchovenstvo odešlo, zatímco vojáci zvedli průvod do města, kde stál na okraji vítězný oblouk, neboli slavobrána. Oficiálních hostů bylo asi 400 a za nimi se valil obecný lid. Ministři asi na pět minut vešli do nemocnice a pak na náměstí sv. Petra, kde pod baldachýnem čekal pan vikář s dětmi ze zemědělské kolonie, z mateřské školky a ještě s většími děvčaty z dívčí koleje. Zas bylo krátké oslovení pro králova zástupce a už byl průvod u brány salesiánského ústavu. Obecní kapela stále hrála, ale jak zazněl marš ústavní kapely, přestala hrát. Karabiníci na koních udělali špalír, pěší vešli dovnitř, muzikanti také vešli dovnitř, zatímco Don Bosco a don Lemoyne ve slavnostním pláštíku na zádech stáli na prahu. Ministr Zanardelli se zeptal Dona Boska: „Promiňte, je Don Bosco také zde?“ A Don Bosco: „Prosím, osobně. To jsem já.“ Následovalo podání ruky a vzájemné komplimenty. Jejich Excelence byly poněkud upjaté a takto překročily práh salesiánského domu. Tam stáli chovanci v řadách po vojensku seřazení pod vedením učitele tělocviku, zaznělo „Čelem vzad“ a hoši zaujali nacvičené polohy. Ministři museli vyslechnout proslovy a básně, dokonce don Lazzero, koadjutor Pelazza a dva hoši zapěli čtyřhlasou zdravici. Servíroval se slíbený vermut a pak Don Bosco vzácné hosty vedl do zahrady a byl s nimi až do samého konce. Vedl je do západní části zahrady, pod kterou už teče řeka Stura a odkud se rozprostírá krásný pohled na alpský kraj.

Tam v tom kouzelném koutu hlavní osoby usedly; někdo na zahradní besídku, někdo ke stolku, někdo si sedl raději na trávník. Byli tam Nicótera, Depretis, Zanardelli, Spantigati, Ercole, Ricotti a mnoho jiných. Don Bosco uprostřed

nich. Ostatní z doprovodu chodili sem a tam po zahradě nebo pod portikátem. Zatím se v tom „hlavním štábu“ odehrál uprostřed výbuchů smíchu mezi Donem Boskem a hosty tento rozhovor. Nicotera jako první otevřel oheň a ptal se: „Pane Done Bosco, vy hodně cestujete?“ Don Bosco: „Jistěže. Musím navštěvovat své ústavy aspoň třikrát do roka.“ „Do Říma chodíte také často?“ „Zajisté, byl jsem tam už vícekrát.“ „My víme, že chodíte také do Vatikánu.“ „A proč ne? Vatikán je ústředím pro kněze. Kam jít bych šel?“ „Říká se, že máte s Vatikánem spíše důvěrné styky.“ „Ano. Chodím k Svatému otci a on mě přijímá vždy s velkou dobrotou. Mám s ním různá důležitá jednání, jak on uzná za dobré. Ovšem mám také přístup k ministrům. Když tam jdu jednat, obvykle mě nenechají čekat. Já jdu pak k Svatému otci a ani on mne nenechá stát přede dveřmi. Tak se už všelicos dalo do pořádku. Mohu říci, že papež má ke mně velikou důvěru a totéž mohou říci třeba o ministru Viglianim. I on se mnou jedná docela důvěrně a nechává mi volnou ruku, ačkoliv říká, že jsem papežštější než sám papež.“ Řeč přerušil poslanec Ferraris. „To je pravda. Já mohu dosvědčit, co řekl Vigliani, když opouštěl ministerstvo. Řekl, že si máme Dona Boska držet, protože může státu prokázat veliké služby.“ Don Bosco pokračoval: „Dostával jsem různá pověření a mohu říci, že mě papež v řeči nepřerušoval, i když mu třeba moje řeč nebyla zrovna po chuti. Oficiální pověření jsem však nechtěl. S Viglianim jsme se na všelíčems dohodli, ale pak neprozřetelností někoho se to nemohlo uskutečnit.“

Don Bosco mluvil docela prostě, že všichni poslouchali, ani nedutali. Pak se zas přihlásil o slovo Nicotera: „Ale vy, Done Bosco, neříkáte všechno.“ „Já? A proč?“ „Protože jste chytrý.“ „V čem myslíte, že jsem chytrý? U mě přece platí: Co na srdci, to na jazyku. U nás v našem domě kdekteř chlapec ví, co vím já. Jestli je chytrost v tom, pak přiznávám, že jsem chytrý. Co se týče papeže, klidně každému řeknu, že držím s ním a jsem na to hrdý.“ „A co se týče moderních věcí?“ „Poslouchám ustanovených autorit.“ „Ale já přesto myslím, že neříkáte všechno.“ „Dovolte, pane, ale já myslím, že i z toho jak mluvím, můžete vycítit, že zde nejsem, abych vám lichotil, ale počínám si jako otevřený člověk, který jasně říká, co si myslí. Tak mne znají všichni.“ Pak převzal slovo senátor Ricotti: „To je správné, ale v očích levicové vlády má Don Bosco dvě černé kaňky.“ „Mohl byste mi říci jaké?“ „Za prvé: vyrábí moc kněží.“ „A za druhé?“ „Příliš mnoho profesorů.“ „Ale, pane senátore, z toho mne nemůžete vinit.“

15 Salesiáni zemřelí v roce 1876

Někomu by se mohlo zdát nevhodné v životopise Dona Boska zmiňovat se o životech jiných zemřelých salesiánů, ale jsme ještě v době, kdy Don Bosco držel všechno ve svých rukou a každý salesián prošel jeho osobní školou. Povíme si něco o členech Společnosti, kteří zemřeli v roce, kterým se právě zabýváme. Jde o tři kleriky a dva kněze. Klerici vyšli z mimoturínských domů a všichni u salesiánů před noviciátem skončili pátou třídu gymnázia.

První byl Jakub Piacentino. Přišel z Lanza a duchovní roucho přijal z Don Boskových rukou v roce 1870, když mu bylo 18 let. V těch prvních letech, když byli klerici dobří, Don Bosco jich hned užil k práci. Piacentina poslal do Borga k donu Bonettimu, který mu dělal novicmistra. Klerik první rok dělal asistenta, druhý rok učil pátou obecnou, pak

Co se týče prvního bodu, nemusím se hájit. Kněží zase není tolik. Daleko více je těch, kteří vstoupili do státních úřadů, do kasáren, do různých profesí, ale i do řemesel a umění. Nechápu, jak můžete říci, že se provinuje kněz, který se snaží vychovat další kněze. To dělá každý. Voják se snaží získat pro vojenství další muže. Lékař se snaží rozmnožit počet kvalitních lékařů. Kdybych se nestaral o rozmnožení kněží, co byste mi řekli? Že jsem špatný kněz.“ Přítomní s tím souhlasili a Don Bosco pokračoval: „Co se týká těch profesorů, za to můžete vy. Udělali jste zákony a předpisy, že nikdo nesmí vyučovat, nemá-li příslušné tituly, tak mi nezbyvá než zařídit se podle zákona. Snaha podřídit se zákonu je snad proviněním?“

Ministři museli uznat, že jim Don Bosco uzavírá ústa a přehodili raději rejstřík. Poslanec Ercole chtěl, aby Don Bosco řekl, kdo je větší hříšník, zda Nicotera nebo Zanardelli. Don Bosco odmítl přímou odpověď. Řekl, že jim nevidí do svědomí a tedy nemůže posoudit jejich svědomí. To mu dalo možnost promluvit jim s úsměvem o duši, o smrti, soudu a o dalším, co každého čeká. Zde bylo dobré přijít ne na nějakou hodinku, ale na celá duchovní cvičení a promyslet si v nich celý život. Páni ministři a senátoři či poslanci se snažili obracet vše v smích, ale nedařilo se jim to. Fakt je ten, že rozhovor s Donem Boskem je poučil i pobavil a co je hlavní, přesvědčil, že mají před sebou protivníka, kterého si musí vážít a snad i více. Prostota řeči a zřejmá snaha neurazit nikoho z nich kousavou poznámkou, jim udělala dobře. Don Bosco měl pocit, že vyhrál jednu bitvu. Všichni se měli k němu nyní přátelsky a do konce návštěvy se předháněli v projevech přátelství. Bylo ještě další pohoštění a zastávka, která měla v ústavě trvat dvacet minut, se protáhla na hodinu a půl. Nicotera si dokonce utrhl kytičku, a dal si ji za klopou na znamení, že bude v dobrém vzpomínat. A když odcházeli, Don Bosco vyprovázel hosty a přitom držel za ruku z jedné strany Nicoteru a z druhé strany Zanardelliho a ministerský předseda Depretis šel za nimi. Ten za celou dobu neotevřel ústa.

Don Bosco měl radost ze setkání s mocnými tohoto světa a rozebíral vše se svými salesiány. Byla to škola církevní politiky pro něho i pro ně. Znovu se přesvědčil o správnosti svého systému dávat císaři, co je císařovo a Bohu, co je Boží. Poznamenal také, že si všiml, že během návštěvy nepadlo jediné zlomyslné slovo. I to řekl, že je rád, že přijel osobně sám, protože don Lemoine by byl chudák těžko s takovými pány zápasil.

byl odvolán do Turína do Oratoře, kde byl do konce života asistentem učňů. Jeho přičinlivostí se tito zmožili na divadelní soubor, který mohl v umění zavodit se studenty. Když už byl dosti daleko se studiem teologie, příbuzní znásobili tlak, aby ho přiměli k odchodu z Oratoře, ale on odolal všem svodům. V květnu onemocněl. Představení ho poslali do Alassia, aby na mírném povětří Riviéry pookřál, ale nemoc se zhoršila a Piacentino v červenci zemřel.

Z Alassia pocházel a v tamní koleji studoval další klerik Antonín Vallega, který zemřel tři měsíce před Piacentinem u rodičů v Noli. V sedmi letech byl těžce nemocen a uzdravil se na přímluvu Panny Marie. To na něj zapůsobilo tak, že se rozhodl pro zbožný život. Velmi dobře se učil a maturitu na královském gymnáziu v Monviso složil jako nejlepší

z internistů i externistů. Jako novic se horlivě zasazoval o své posvěcení a dokonalost, jak svědčí notýsek, který jako novicmistr don Barberis zachoval a který je plný jeho samostatných myšlenek, směřujících k Bohu. V lednu 1875 onemocněl nemocí, kterou trpěl už v mládí a která ho tentokrát neúprosně vedla k smrti. Před smrtí prosil, aby vyřídili Donu Boskovi, že je šťasten, že se mohl stát salesiánem a že mu za to děkuje.

8. září odešel na věčnost třetí klerik Jakub Vigliocco. Už od chlapeckých let byl velice zbožný. Navštěvoval kolej v Calusu, ale když se dověděl o salesiánech, zatoužil dokončit gymnázium u nich. Byl menší, skoro dětské postavy, a tak se stalo, že ho zařadili do první třídy gymnázia. Nic neřekl, až teprve na druhý den při psaní úlohy přišli na to, že má nějakou třídu za sebou a přeřadili ho výš. Jeho duchovní prospěch byl vyznačen mimo jiné tím, že brzy vystrídal družiny sv. Aloise, Nejsvětější Svátosti, až se dostal do družiny Panny Marie, kterou založil svatý Dominik Savio a do které patřili ti nejlepší. Když přišel čas rozhodnout se, byl už rozhodnut a přihlásil se do noviciátu. Plně se odevzdal do rukou magistra noviců. Vymyslel si účinnou metodu rozjímání. Představil si Ukřižovaného Pána a co chvíli se na něho podíval a mluvil s ním. Nakonec ho prosil, aby nechal skanout kapku své vykupitelské krve na jeho duši jako záruku odpuštění a milosti. Také předsevzetí si dělal jako by společně s Pánem Ježíšem.

Ke kongregaci ho silně přitahovala možnost pracovat pro duše zanedbaných hochů. Po dvě postní doby každý den po obědě utíkal se svolením představených do Oratoře sv. Aloise učit náboženství. Blahoslavený don Guanella, který byl ředitelem té oratoře na Porta Nuova, píše ve svých vzpomínkách na Dona Boska také o něm a nazývá ho „velice ctnostným hochem“. Jeho zápal pro duše ho vedl k tomu, že se hlásil už do první misionářské expedice. V dopise, který psal Donu Boskovi, čteme, že je ochoten snášet kdejaké utrpení a kdejakou námahu a že ho může poslat třeba na konec světa. Jenže úrady Boží byly jiné a Vigliocco začal churavět. Byl poslán do vily na Superze, pak domů na rodný vzduch. Všude kolem sebe shromažďoval kluky a učil je. Když byl blízek smrti, Don Bosco k němu poslal dona Ruu. Před smrtí ujišťoval svého faráře, že se nebojí zemřít, protože si myslí, že si udělal každý měsíc poctivě cvičení šťastné smrti. Bylo mu při smrti necelých dvacet let.

Ze dvou kněží, kteří zemřeli v roce 1876 jako salesiáni, je první don Josef Giulitto. Vstoupil do Oratoře v roce 1866

16 Duchovní cvičení v Lanzu

V roce 1876 se konala duchovní cvičení salesiánů v Lanzu na tři směny. Začalo se 10. září. První turnus trval celých sedm dní a byl pro hotové salesiány a pro ty, kteří měli obnovit sliby na tři roky, případně dělat věčné sliby. Kázal don Bonetti a Dr. Ascanio Savio. Don Bosco měl tři kázání a šestkrát večerní slovíčko. První večer doporučoval usebranost, mlčení a také nenáročnost na ubytování. Každý ať dělá exercicie, jako by byly poslední v životě. Vzhledem k unavenosti po cestě se bude vstávat o půl hodiny později.

Ráno měl Don Bosco dopolední instrukci. Rozvinul podobenství a sebe přirovnal k správci, který přidělil dělníkům každému určitou práci a pak si je volal, aby z ní vydali počet. Správce může člověk nějak oklamat, ale když přijde na inspekci pán, není odvaha chtít ho podvést. Dona Boska

jako dvanáctiletý chlapec. Don Bonetti napsal jeho životopis. Pocházel od Alexandrie a v Oratoři vychodil čtyři roky gymnázia. Měl andělské mravy a za nic na světě se nenechal zlákat, aby odešel od Dona Boska. Don Bosco ho poslal učit do koleje v Borgu San Martino. Tam se seznámil s klerikem Naiem, kterého prosil, aby mu dělal monitora, to je, aby ho upozorňoval na jeho chyby. Znal bezvadně knihu jezuitu Rodrigueze o křesťanské dokonalosti, která se po mnoho let užívala u salesiánů jako duchovní četba. Byl pověstný tím, že ve sporných otázkách vždy řekl: „Jdi a najdi v Rodriguezevi na stránce té a té a uvidíš, co říká on.“ – V září 1875 mu Don Bosco náhle řekl, aby se připravil na nižší svěcení a pak velmi brzy za sebou následovala svěcení vyšší. Když dospěl na vrchol, měl teprve dvaadvacet let, ale Don Bosco potřeboval kněze. Asi to tak mělo být, protože onemocněl a měsíc poté, co zpíval v Borgu první mši svatou, znělo v téže kapli rekviem za jeho věčný pokoj. Byla to spasitelná lekce pro všechny spolubratry. Po mrtvém zůstala jen živá vzpomínka na jeho ctnostný život.

Pár týdnů před donem Giulitem odešel k Pánu don Cesare Chiala, nám už dosti známý salesián. Don Bosco o něm jednou řekl, před všemi salesiány, že je to „naše perla“. Přišel k Donu Boskovi již jako dospělý, ale znali se dávno. V roce 1850 ho nacházíme v seznamu padesáti hochů, které Don Bosco vedl na duchovních cvičeních do Lanza. Tehdy mu bylo 16 let. Narodil se v Ivrey v roce 1837. Ve svých dvaceti šesti letech už byl ředitelem královských pošt v Piemontu. Tehdy ještě s klerikem Ruou pomáhali Donu Boskovi v oratořích učit katechismus. V jedné oratoři si vzal na starost skupinu mladých kominíčků. Byl vysoké postavy a bylo pěkné vidět ho uprostřed třicítky umouněných kluků vysvětlovat jim pravdy svaté víry. Když bylo hlavní město přeloženo do Florencie, odstěhoval se tam, později odtud v roce 1870 odešel ve funkci provinčního ředitele pošt na Sicílii do Caltanissetty. V roce 1872 opustil vysoké postavení a vrátil se k Donu Boskovi do Turína. Udělal noviciát, vystudoval za tři roky teologii a roku 1875 byl vysvěcen na kněze. Držel se schválně v pozadí a byl ochoten konat i nejnižší služby. Řídil také Katolické čtení, v němž byl už dříve skvělým Don Boskovým spolupracovníkem. Když zemřel, mluvilo se o něm, že zemřel světec. Ve snu o nebi bude Don Bosco brzy vidět dona Giulitta a dona Chialu s jinými salesiány v průvodu svatého Dominika Savia.

snad také může někdo oklamat, ale ten pán je sám Bůh. Toho nikdo neoklame. Shromáždili jsme se k revizi svého počínání ve službě Boží, udělejme to poctivě. Budeme muset zemřít a nastane nám soud. Také v letošním roce odešli na věčnost klerici Vallega, Piacentino a Vigliocco, dále kněží don Chiala a don Giulitto. Loni se modlili s námi za zemřelé, dnes čekají na naše modlitby. Samozřejmě na těchto myšlenkách postavil celou instrukci. Máme po ruce jen výtah, pořízený donem Barberisem.

Druhé večerní slovíčko se týkalo klečení v kostele, třetí vybízelo salesiány, aby si neosvojovali špatné návyky, ale ani návyky, které se mohou proměnit ve špatné. Ve čtvrtém Don Bosco rozebíral rozdíl mezi sliby časnými a věčnými, v pátém se hovořilo o modlitbách za zemřelé spolubratry,

v šestém o kněžích. Don Bosco nenechával nikoho na pochybách, když říkal, že vystudovat na kněze a pak opustit kongregaci je podvod a okrádání kongregace. Kdo by skládal sliby s úmyslem později odejít, je zloděj. Don Bosco mluvil o takovém jednání rozhorleně a dotýkal se anonymně událostí, které se skutečně v poslední době sběhly. Tehdy šlo zrovna o dva kleriky, kteří zatím odmítli obnovit sliby. Dotyční nemohli říkat, že je Don Bosco shodil před ostatními nebo že vyhradil úřední tajemství. Oni mu totiž ještě nic neřekli o svém rozhodnutí. Výsledek však byl, že dotyční v noci měli debatu, co dělat a rozhodli se zůstat. Také je třeba říci, že oba měli proti sobě prakticky celou vesnici v čele s panem farářem a že se do záležitosti vmísil i sám pan arcibiskup, který při své návštěvě v jejich farnosti prohlásil, že je nikdy nepřipustí k svěcení.

17. září byly sliby. Don Bosco v promluvě vyjádřil radost nad tím, že řady salesiánů pěkně rostou a vybízel všechny k opravdovosti v následování Krista poslušného, chudobného a čistého. Vypravoval také, co se mu přihodilo. Přišel k němu hoch – velice dobrý, a mermomocí žádal, aby mohl jít domů k rodičům, že má bratra a přivede ho také do Oratoře. Má i sestru a ta zase jistě vstoupí k dcerám Panny Marie Pomocnice. Don Bosco znal jeho nestálou povahu a chtěl mu to rozmluvit. Ale nedal si říci. Šel a už se nevrátil. Pak se Don Bosco dozvěděl, že vede nespořádaný život. Vzkázal po jednom člověku z jejich vesnice pozdrav a co že s ním je. Přišel dopis. Don Bosco si jej schoval na památku. Stálo v něm: „Když jsem byl v Oratoři, věřil jsem, že venku ve světě jsou samí špatní lidé. Zatím to není pravda. Přesvědčil jsem se, že je v něm hodně dobrých lidí a že mohu být i ve světě dobrým křesťanem.“ Světec řekl, že už v tom dopise viděl hodně zloby. Ten hoch přece několik roků požíval jeho důvěru a byl jím vydržován. Ani slovíčko o vděčnosti! Dokonce byl dáván druhým za vzor. Pak odešel, ani se s nikým nerozloučil. Don Bosco však na něho pořád myslel a Pán Bůh to zařídil, že se s ním jednou setkal a on se nemohl setkání vyhnout, ač by byl nejraději utekl. Don Bosco se ho ptal, jak to s ním vypadá. A on: „Co chcete, změnil jsem názory. Ty časy, kdy jsem kněžím líbal ruce, jsou dávno pryč.“ „A co zpověď, přijímání? Byl jsi o Velikonočích?“ Řekl, že nebyl. „Výčitky nemáš? Žiješ úplně klidně ve svědomí?“ Něco říkal, ale nakonec řekl to pravé: „Nechme toho. My už si nerozumíme. Jdeme každý po svých, to bude nejlepší.“ Don Bosco se na něho ptal později zase toho člověka, který mu první o něm vyprávěl. Prý komusi řekl: „Zlořečený den, kdy jsem se s Donem Boskem setkal.“ Prý, aby ten dojem ze setkání přemohl, musel klít, pít a oddat se výstřednostem.

Na konci duchovních cvičení, o kterých nám všelicos předal don Barberis, měl Don Bosco kázání na téma: Trpělivost, naděje a poslušnost. Když mluvil o trpělivosti, prozradil něco také o sobě. Don Ceria to dal v Memoriích vytisknout proloženým písmem: „Nemyslete si, že mě nic nestojí, když někomu uložím nějaký úkol, třeba důležitý a choulostivý a on to neudělal včas anebo to udělá špatně. I mě to moc stojí, abych zachoval klid. Mohu vás ujistit, že mi někdy krev v žilách vře a všechno se ve mně jen třese.“

Po kázání se jako obvykle zpívalo *Veni Creator – Přijď, Duchu přesvatý*, Don Rua z kazatelny předříkával obnovení slibů a všichni to opakovali. Bylo *Te Deum* a svátostné požehnání, oběd a při něm nějaké přilepšení. Po obědě ti, co byli z Piemontu, odjížděli, kdežto Ligurští jeli až druhý den.

Druhá směna byla o něco kratší. Zúčastnilo se jí asi 250 exercitantů, skoro všichni byli novici nebo aspiranti. Na konci cvičení 18 noviců složilo sliby na tři roky, 18 salesiánů složilo sliby věčné. Další 4 složili časné a 118 věčné během roku v ústavech. Jinak z těch duchovních cvičení není dalších záznamů, jen sem patří významná epizoda, týkající se dona Michala Uniy, pozdějšího apoštola malomocných. Jako hoch přišel do Oratoře zrovna na začátku těch cvičení a poslali ho beze všeho do Lanza. S Donem Boskem se neznali, ale když k němu šli všichni ke zpovědi, šel i on. Chtěl se vyzpovídat od poslední svaté zpovědi, ale Don Bosco mu navrhl, aby si udělal celoživotní zpověď. Řekl, že není připraven, ale Don Bosco: „To nevádí, já ti všechno řeknu, stačí, když budeš říkat ano nebo ne.“ A skutečně mu řekl všechno, co kdy vyvedl. Michal byl z toho vyjevený a ptal se Dona Boska, jak to může všechno vědět. On mu řekl: „Znal jsem tě už od tvých chlapeckých let. Chceš na to důkaz? Tak poslyš. Bylo ti dvanáct, když jsi byl jednou v neděli odpoledne v kostele na nešporách se svým bratránkem. Ten na nich usnul a spal s otevřenou pusou. Ty sis toho všimnul, vytáhlš z pytlíku švestku a hodils mu ji do úst. On by se byl málem zadusil.“ Unia musel doznat, že to tak opravdu bylo. Mnohokrát to vypravoval a byl ochoten stvrdit to přísahou.

Ještě jedna zpráva se dochovala z té druhé směny duchovních cvičení. Don Bosco v závěrečné promluvě vypravoval sen, který ředitel Lemoyne hned pečlivě zapsal.

Zdálo se mu, že byl s mnoha salesiány na cestě z Lanza do Turína. Jak se jelo, to nevěděl, snad dráhou, snad autobusem, ale rozhodně se nešlo pěšky. V určité chvíli se jeho vozidlo zastavilo, on vystoupil a hle – měl před sebou člověka, který mu poručil, aby všechna vozidla odbočila do polního terénu. Stalo se tak, ale tam vozidla zmizela. Terén byl udusán, vypadal jako mlat. Tam mu ten neznámý řekl, že vozidla musela vyjet na pole, protože jim hrozilo nebezpečí. Museli se vyhnout řvoucímu býku, který nikoho neušetří. A už se ozval řev. Býk se blížil. Neznámý poručil Donu Boskovi, aby křičel: „Udělejte cestu, aby mohl býk proběhnout. Sehněte se!“ Většina poslechla, někteří však zůstali stát, aby se podívali. „K zemi!“ poručil volat znovu muž. Skoro všichni poslechli. Don Bosco sám přitlačil hlavu až do prachu, ale přitom viděl všechno, co se událo...

Býk se přiřítíl a byl hrozný. Na hlavě měl sedm rohů: dva pod tlamou, dva tam, kde byly oči, dva tam, kde měl hřívku a jeden na vrcholku hlavy. Byly to pohyblivé, velmi ostré rohy. Samy se obracely různými směry a koho napadly, ten byl ztracen. Smělci byli rázem roztrháni na kusy. – Ten člověk řekl: „Teď uvidíme, co dovede pokora.“ A hle: Všichni byli vyzdviženi do vzduchu. Býk zuřil, skákal, snažil se je dosáhnout, ale nepodařilo se mu to. Tu, jako by chtěl zavolat jiné býky, zuřivě odcválal. Všichni zase stanuli na pevné zemi. Neznámý zavelel: „Obráťte se všichni k jihu.“ – Když se obrátili k jihu, scéna se změnila. Místo v polích byli ve velikém kostele před oltářem, na kterém uprostřed mnoha svíců byla vystavena Nejsvětější Svátost oltářní. Během recitace korunky k Srdci Ježíšovu se přihnalo celé stádo takových býků, ale nemohli dál. Tu svíce zase zmizely, zmizel i oltář, zmizela monstrance a Don Bosco byl se svými opět na onom prostranství. Všichni si byli jasně vědomi toho, že rozzuřený býk je ďábel. Oněch sedm rohů je sedmero hlavních hříchů. A nejhorší ze všech je pýcha. Proti ní obstojí jen pokora, základ všech ctností.

Zatím stáli všichni beze slov, když tu ten neznámý člověk sám promluvil. Řekl Donu Boskovi: „Ukážu ti budoucnost salesiánské kongregace.“ Najednou uprostřed té nesmírné roviny stála velká skála. Don Bosco dostal rozkaz vystoupit na ni. Učinil to, a co viděl? Všude zástupy hochů a děvčat, vedené salesiány. Díval se na jih a rozpoznával typy salesiánů ze Sicílie a dále z Afriky, obrátil se k Východu a zas ohromující divadlo. Jeho pozornost upoutala pestrost barev šatů, viděl ženy s kratičkými chodidly, jak četl, že chodí ženy v Číně a v Japonsku, u těch předních salesiánů rozpoznával tváře, ale v dalších řadách se objevovaly nové, jemu neznámé tváře. Rovina byla široká, nedohledná, zdálo se, jako by obsahovala celý svět. A ten záhadný člověk Dona Boska poučoval: „To je úkol, který čeká na tvé salesiány. V tomto století, v dalším století a v dalších ještě, která přijdou. Ale..., vše závisí od toho, jak budou věrní tvému odkazu. Jsou zde nebezpečí, která už zničila mnohé kongregace.“

Don Bosco chtěl vědět, která to jsou a neznámý mu řekl, aby si prohlédl jedno z těch vozidel, která se znovu objevila na scéně a do kterých nastupovali ti, kteří s ním přijeli. Bylo to záhadné vozidlo záhadného tvaru a uspořádání. Don Bosco přistoupil blíže a na jednom oddělení četl nápis: „Jejich bohem je břicho“, na druhém: „Hledají jen své a ne to, co je Ježíše Krista“, na třetím: „Jejich jazyk je zmije“, na čtvrtém: „Ložnice lenosti“. To jsou ty čtyři hřeby, které umučily Pána Ježíše a přikovaly ho na kříž, a stejně přikovaly i mnoho řeholních společností. Ale to není všechno. Don Bosco si všiml, že uprostřed vozu roste vysoká tráva, která se rozlézá po celém voze. Tam byl nápis: „Had je schován v trávě.“ Jsou lidé, kteří se neotevrou představeným a mají svá tajemství. V jejich srdci narůstá jed, který se šíří dál. Don Bosco si zapamatoval ještě jedno ponaučení tajemného průvodce. Má dát své kongregaci heslo: „Práce a sebeovládání.“ Pracovitost a obětavost. To zajistí rozkvět kongregace.

Don Bosco si chtěl všechno opsat do notesu, ale průvodce mu v tom zabránil. Vtom se začala země třást, znovu se ozval řev býka, znovu na všechny padla bázeň a v tom zmatku se probudil.

Náš světec vypravoval sen v instrukci hodně podrobně a během řeči slíbil, že se ještě vrátí k tématu „sebeovládání“, ale pak zapomněl a přešel k další části kázání, v níž rozvinul jako při první směně duchovních cvičení téma „Poslušnost, trpělivost, naděje.“

Tato druhá směna duchovních cvičení v Lanzu byla poznamenána tragickou událostí. Tamní zbožný učený biskupský vikář Dr. Bedřich Albert právě v době, kdy Don Bosco v ústavní kapli kázal, dohotovoval štětcem svou malbu v kapli oratoře a zemědělské kolonie, když tu mu uklouzla noha a on spadl z lešení dolů z výšky osmi metrů. Hlavou narazil na kámen a tam ho našli v bezvědomí. Přivolání lékařů nic nesvedli a on po dvou dnech agonie odevzdal duši Pánu Bohu. Volali k němu samozřejmě Dona Boska, ale že tento právě kázal, letěli tam don Rua a don Lemoyne. Don Bosco mohl přijít až později. Raněný nepromluvil, ale snad

17 Nabídky a realizace

Don Bosco byl už velmi populární osobností a rostla důvěra v jeho pedagogické schopnosti. Projevilo se to také stoupajícím zájmem o salesiánské vychovatele. Nabídka přišla z Chiavari, kde byl opuštěný klášter kapucínů, ale Don Bosco nechtěl přebírat majetek rozpuštěných řádů. Na

stiskem rukou mu dal najevo, že je si vědom jeho přítomnosti. – Přicházeli kněží a jiní, všichni byli dojatai a prosili Dona Boska, aby vyprosil od Panny Marie zázrak, ale Don Bosco jen řekl: „Odevzdejme ho do rukou Boží Prozřetelnosti a podrobme se jeho vůli.“ Doma mezi svými řekl, že sám cítí nesmírně jeho ztrátu, protože bylo z části jeho zásluhou, že salesiáni dostali Lanzo a mohli se tam zabydlit. V současnosti pan vikář budoval oratoř a vše se dalo v dohodě se salesiány. Ale Pánu se zlíbilo povolání ho k odměně, nemůžeme se tomu protivit. A vzpomínal, jak kdysi Albert jako mladičkový nezkušený kněz přišel k němu a nabízel mu své služby. Don Bosco mu tehdy nabídl, aby s ním kázal chlapcům první duchovní cvičení, která se konala v Oratoři. Bylo jich účastno asi dvacet chlapců. Od té doby byli oba svatí mužové velkými přáteli.

Albert zemřel 30. září ve věku 56 let. Vynikl velkou umrtností a zbožností. Založil v Lanzu útulek pro děvčata a založil sestry sv. Vincence. Měl pověst jednoho z nejlepších kazatelů v arcidiecézi. Dnes už i on jen prohlášen za blahoslaveného, takže salesiánská rodina ho počítá ke svým nebeským přímluvcům. Don Bosco poslal kleriky, kteří měli být na třetí směně duchovních cvičení do Lanza o něco dříve, aby se mohli zúčastnit pohřbu tak velikého dobrodince.

Třetí směny se zúčastnili většinou starší spolubratři – začala 7. října. Kázal turínský filipín P. Bruno. Zpráva o průběhu se nedochovala žádná a tak do té doby patří jen Don Boskovo vypravování dalšího snu, který přešel do dějin pod názvem „La Fillossera (Filoxera) – révokaz.“

Donu Boskovi se zdálo, že přišel do velikého sálu někde na předměstí San Salvario v Turíně, kde byli shromážděni zástupci různých řeholí. Když vstoupil, měl dojem, že na něho čekají. Také mu to řekli: „Přicházíš se nás zeptat, čeho je potřeba, aby tvá kongregace dlouho žila? Potřebuješ vědět, o čem máš kázat na závěr duchovních cvičení v Lanzu? Radíme ti všichni: Dej si pozor na FILOXERU. Víš, co je to filoxera? To je nákaza, která hrozí zničit celou vinici, jako zničila tolik řeholních společností.“ Don Bosco nechápal, a tu mu řekl jeden nově příchozí, že jde o duchovní filoxeru. Je třeba brát ji v morálním slova smyslu. Filoxera se nešíří na vinici od kmene na kmen, ani nákaza nesestupuje na zem, aby se dostala k dalším rostlinám. Roznáší ji vítr. V případě řeholních společností jde o vítr, který se jmenuje reptání. Filoxera se napřed objeví na jednom kmeni, ale brzy je nakažena celá vinice. Don Bosco se ještě ptal, jak se dá taková nemoc vyléčit a dostal odpověď, že jen tak, když se nemocné keře vykopou a spálí. Zde nepomůže čekat, že se nespokojenec polepší. Je lépe takového pyšného a nepodajného řeholníka vyloučit, aby nekazil ještě druhé. Don Bosco ať o tom poučí ředitele a také ať si to vezme za téma závěrečné promluvy při duchovních cvičeních.

Ten, který toto říkal Donu Boskovi, se ho ptal, zdali ho zná. Don Bosco řekl, že ne, ale on mu na to: „Ale ano, znáš mě, znáš. Už mnohokrát jsem stál po tvém boku ve snu a mnohokrát jsem ti vysvětloval, čemu jsi nerozuměl.“

prázdnou vyšla nabídka z Boloně a ze San Rema na ligurském pobřeží. Všechno se nehodilo nebo ještě neuzrálo.

Jeho stálým zájmem bylo zřídit salesiánský dům v Římě. Bylo by to nesmírně usnadnilo jeho styk s církevním ústředím. I odtamtud přišla nabídka. Jednalo se

o nějaký zchátralý zámek na břehu Tibery, kde by se časem dalo umístit několik set hochů. Monsignore Fratejacci byl do toho hned celý žhavý, ale nic z toho nebylo. Zato přišly hned tři nabídky z okolí Říma, z takzvaných urbikárních diecézí. První byla z Ariccie, kde měli zájem o dva salesiánské učitele pro obecnou školu a o jednoho kněze, který byl se ujal kostela. Ariccia patřila do albánské diecéze a tamní biskup, kardinál Di Pietro měl zájem, aby salesiáni současně převzali komunální gymnázium, kam by mohli docházet do školy také žáci jeho malého semináře. Nebylo jich mnoho, ale kdyby přišli salesiáni, jistě by jejich počet stoupl. Don Bosco se dověděl, že by to rád viděl i sám Svatý otec a hned dal k tomu souhlas. A do třetice všeho dobrého se k akci připojil ještě suburbikární biskup kardinál Alois Bilio ze Sabiny, který by byl měl rád pro svůj seminář v Maglianu dva salesiánské profesory. Pro našeho světce to byl problém, ale pustil se do toho.

Když se věc projednávala v kapitule, řekl, že v určitých částech Itálie se klade velký důraz na to, jak se kdo dovede představit, ale v římském případě se tímto ohledem nebudeme řídit. Měl samé mladé lidi a jiné poslat nemohl. Riskl to tedy. Ředitelem pro Albano a Ariccii udělal dona Monateriho a dal mu k ruce dva kněze, dona Montiglia do Ariccie a dona Sammorioho do Albana, šest kleriků a jednoho koadjutora. Do Magliana poslal kněze Daghera a klerika Giacomuzziho. Celkem dvanáct lidí a ještě přidal dva aspiranty koadjutory. Některá jména přešla do dějin kongregace, např. Tirone, který byl později organizátorem salesiánských spolupracovníků. (Poznámka: v roce 1931, už staříček, nám kázal duchovní cvičení v Šaštíne na Slovensku.) Varvello byl filosof a jeho texty byly oficiální v kongregaci několik desetiletí. Tehdy byli oba klerici. (Poznámka: Mluvil jsem s Varvellem někdy kolem roku 1937 jako bohoslovec a říkal mi, že četl o rozkvětu salesiánského díla v Československu článku v Osservatore romano a gratuloval mi.) Určení pro zmíněná místa nastoupili práci postupně v říjnu a listopadu roku 1876. Když byli pohromadě, kardinál Bilio je představil jako skupinu Svatému otci. Ten, když je uviděl, vesele zvolal: „Ach, Don Bosco!“ Pro něho příchod salesiánů znamenal příchod Dona Boska.

Řekli jsme, že všichni ti salesiáni byli mladí. Tak tomu bylo tehdy obecně. O dva roky později přijde do Ariccie klerik Picollo. Stane se z něj kněz dětské tváře a malé postavy. Ženské po něm budou pokřikovat: „Velebný pane, kde jste nechal chůvu?“ A přece tento holobrádek dovedl ve třídě držet na uzdě padesát prvňáčků tak, že školní inspektor, který mu udělil znenadání inspekci, byl zcela překvapen a když sám třídu jaksepatří přezkoušel, panu učiteli vyslovil obdiv a blahopřál mu. – Dona Boska muselo hřát u srdce, když přišel dopis od kardinála Bilia, v němž tento mu pěl chválu na ty dva salesiány profesory na gymnáziu a dokonce psal, že je ochoten klerika Giacomuzziho co nejdříve osobně vysvětit na kněze.

Vraťme se nyní do Piemontu. V Trinità u Mondovì pan Dupraz a jeho manželka dělali všechno, aby také k nim přišli salesiáni. Don Bosco nespáchal, protože se dalo čekat, že plán narazí na odpor laické vrchnosti. Říkal: napřed obyčejná oratoř pro hochy, trochu výpomoci v tamních školách, pak snad nějakého chlapce přijmout pod střechu a pomalu zakládat útulek, tak, aby se moc neupozorňovalo na vznikající dílo. Tak to bylo dohodnuto a tak to v listopadu začalo. Jako ředitel tam byl poslán blahoslavený don Guanella.

Začalo se v domě, který nabídli zmínění dobrodinci a sice: otevřely se tam tři třídy obecné školy se 120 žáky, těmi nejchudšími v městě a asi s třemi třídami večerní školy pro dospělé. V první byli hoši od šestnácti roků, v druhé od dvaceti do třiceti a v třetí od třiceti do padesáti let. Těch dospělých bylo asi sto. Také se otevřela oratoř, do které začalo chodit asi 200 hochů. Vypadalo to skoro zázračně, ale nebylo. Stalo se nepředvídané. Paní Duprazová si myslela, že bude Don Bosco všechno financovat sám a nebyla ochotna ani v nejmenším přispívat na režii takového podniku. Fakt je, že dílo začalo hynout na úbytě, až byl dům po třech letech zavřen. Možno říci, že dílo zaniklo nepřízní počátečních příznivců.

Jak vidět, lidské dovede zničit nejedno dílo, které v prvních chvílích vyrostlo z nadšení a třeba i s podporou osob vysoko postavených, ale snad nebylo v samých začátcích zrovna dobře postavené. Povíme si ještě něco o tzv. konceptinech, do jejichž historie byl zapleten sám papež Pius IX. a také náš Don Bosco. V roce 1854 papež vyhlásil článek víry o Neposkvrněném Početí Panny Marie. Latinsky se početí řekne conceptio. V nadšení těch let se rozhodl v roce 1857 ke cti Neposkvrněné založit nemocniční kongregaci jistý pan Pezzini z Kremony. Nový institut dostal za patronku Pannu Marii Neposkvrněnou a členům se začali říkat conceptini. Svatý otec zrod díla podpořil a rád souhlasil, aby si nový laický institut vzali pod ochranu kapucínů a aby jej zapojili do široké rodiny III. řádu svatého Františka z Assisi. Všechno bylo dobré, ale institut začal chřadnout a ztrácel členskou základnu. Ani neměli podmínky k normálnímu růstu. Conceptini měli jako hlavní sídlo nemocnici sv. Ducha v Římě a působili ještě na dvou jiných místech. U svatého Ducha s nimi žil jako ředitel kapucín, oni pak měli v stanovách zákaz usilovat o kněžské svěcení. K tomu neměli žádný noviciát, hlásili se k nim lidé už dospělí a s vselijakou minulostí, k tomu každý dostával určitý měsíční obnos na útratu a jejich společný život byl tak volný, že si každý hospodařil, jak chtěl. Nad nimi jako protektor stál monsignor Fiorani, který obstarával jejich styk s římskými úřady a s papežem.

Papež s bolestí viděl, jak se dobře začaté dílo začalo rozpadat a přišel na myšlenku pověřit Dona Boska, aby se ujal vedení institutu a aby mu vdechl salesiánského ducha. Don Bosco byl vždycky poslušen papeže a ujal se bez odmlouvání nevděčného úkolu. Mezi Turínem a Římem se rozběhla potřebná korespondence, Don Bosco vypracoval schéma řešení a předložil je prostřednictvím monsignora Fioraniho Svatému otci. Generálního představeného kapucínů měl vystřídat on sám jako hlava institutu, v Římě u svatého Ducha měl ředitele kapucína vystřídat don Scappini, zástupce ředitele v Lanzu, člověk velmi činný a pěkných způsobů. V Don Boskových představách měl hrát v Římě zároveň roli prokurátora Salesiánské společnosti. Důležité bylo, aby měli conceptini žádný noviciát a aby jim formaci dával jako novicmistr salesián. Jinak měli mít samostatnost, jakou žádala jejich služba v nemocnicích, zachovávat si svůj skoro kapucínský oblek, ale mělo se dbát na dodržování společného života. Hmotné zajištění si měli opatřovat sami.

Don Bosco si nesliboval od projektu mnoho, ale pro něho bylo zásadní, že to chtěl papež. Přitom jeho široké srdce už předbíhalo to, co dnes po II. vatikánském sněmu je šťastnou skutečností, že k původním třem větvím, které sám založil, přistoupila celá řada dalších institutů, takže se vytvořila i po právní stránce široká Salesiánská rodina,

kteřá se dále rozšiřuje a bude rozšiřovat a kam patří i některé ženské řehole, které se věnují převážně nemocným. Jak je tomu například u Dcer svatých srdcí Ježíše a Marie, které založil salesián, služebník Boží Alois Variara v Kolumbii pro službu malomocným. Monsignor Fiorani poslal do Turína bývalého představeného konceptiánů bratra Řehoře a Svatý otec vyjádřil přání, aby Don Bosco přijel do Říma, aby se záležitost dostala brzy pod střechu. Světec ještě před Novým rokem oznámil, že tam pojedje koncem ledna nebo začátkem února. To si však necháme pro příští XIII. svazek našeho putování „PO STOPÁCH CHARISMATICKÉHO

18 Druhá misionářská výprava

Odjezd 23 dalších misionářů do Ameriky byl stanoven na 7. listopad 1876. Don Bosco rozšířil všude letáček, který zval k slavnosti rozloučení. V kapitulním zasedání 5. listopadu bylo rozhodnuto pozvat pana arcibiskupa, a kdyby nemohl, aspoň ho poprosit, aby odjíždějícím požehnal na arcibiskupství. Monsignore podle očekávání volil to druhé. Cereмонie loučení se konala v 17 hodin večer. Předtím bylo cvičení šťastné smrti. Požehnání velebnou svátostí udělal představený nemocnice Cottolenga otec Anglesio. Don Bosco měl kázání.

Schválně upustil od všeho, co by rozplakalo přítomné i jeho samotného. Zato se rozhovořil o svém díle za mořem a vypravoval, co se za ten rok udělalo. Salesiáni se usadili v hlavním městě Buenos Aires a v San Nicolás de los Arroyos. Ujali se duchovní správy italských vystěhovalců v Buenos Aires. Tam také otevřeli dílny. V tom druhém městě mají školu a internát. Museli sami stavět, ale za půl roku už mohli přijmout 120 žáků. I tam mají salesiáni kostel a sváteční oratoř. Všude v Argentině by chtěli mít salesiány, protože potřeba je velká. Přišly žádosti z Cordoby, z Mendoza, také z Chile přicházejí žádosti z Valparais, z Concezione. A už je zde také sousední stát Uruguay. Našlo se místo v hlavním městě zvaném Montevideo na předměstí zvaném Villa Collon. Tam se musí otevřít ústav k počtu panujících Pia IX. Uruguay nemá kněžských povolání, nemá ani jednoho bohoslovce. Je naděje, že salesiáni tento stav změň. Don Cagliero se chystá otevřít nové domy v Argentině v Dolores a v Carmen. To už jsou poslední civilizovaná místa Argentiny. Ale už se přihlásili dva kačikové Indiánů o misionáře. Chtějí přijmout křesťanství. Slibují, že misionářům nic neudělají. Také na samém jihu Argentiny, tam, kde je Magalhãesova úžina, jsou trochu civilizovaná místa při moři – Santa Cruz a Punta Arenas. I tam se volá po misionářích. Don Cagliero chtěl napřed 6 misionářů, pak 10, pak 20, pak aspoň 24. A kdo ví, třeba je na cestě dopis, ve kterém žádá ještě další. Vypadá to, že se ze všech stran volá, aby Evropa poslala misionáře. Pak Don Bosco oslovil odjíždějící asi takto: „Jste rozděleni do čtyř skupin. Jedna zůstane v Buenos Aires a založí tam řemeslnické školy. Proto tam jedou nejen kněží, ale také mistři. Další část zůstane v Montevideu v Uruguay a založí tam kolej pro studenty. Snad tam odtud vyjdou brzy nějakí kněží. Třetí skupina posílí spolubratry v San Nicolás a čtvrtá bude k dispozici donu Caglierovi pro přímou práci mezi Indiány. Zatím nám schází ještě jedna věc a to je požehnání od Svatého otce. Zde začal mluvit nadšeně a dojatě o papeži, o jeho lásce a důvěře, kterou má k salesiánům. S jeho požehnáním bude všechno jistě dobré. Konec promluvy byl přece jen dojemný. „Kdo ví, zda se ještě

SVĚTCE“. Jen napovíme, že ani tento podnik nemohl být vinou lidí doveden k šťastnému konci.

Ke konci roku se v různých kruzích dosti mluvilo o tom, že je Don Bosco přepracován, že si toho bere příliš mnoho do hlavy a do rukou. Dokonce za ním přišel jeho starý přítel – jezuita P. Franco z Turína, aby si s ním o tom popovídal. Ale Don Bosco ho přivítal s úsměvem a aniž by mu dovolil otevřít ústa, uvedl mu tak pádné důvody, proč nemůže ustát od práce, že P. Franco už nic neříkal a jen později donu Francesiovi o svém poslání k Donu Boskovi vypravoval a nakonec řekl: „Než svatý Ignác z Loyoly nebyl lepší.“

uvidíme. Možná ano, možná ne. Ale v každém případě nás jednou spojí nebe.“

Cesta do Říma byla až příliš romantická. V Pise končila severoitalská železniční síť a začínala středoitalská. Tam už neplatila sleva a vůdce výpravy don Bodrato byl velmi překvapen, když mu u přepážky napočítali za středoitalské jízdenky 593 lir. Neměl tolik a Don Bosco a misionáři museli vyklopit všechny kapsy a ještě nedali všechno dohromady. Pokladník byl neúprosný a žádal plnou sumu. Trapné bylo, že nakonec scházely už jen čtyři liry a rozveselující bylo, že ty čtyři liry nakonec pokladník vzal ve staré stříbrné měně, která jinak už neplatila. Hledání po kapsách skončilo, když už byla jen malá chvíle do odjezdu vlaku. A zase další nesnáze. Vagóny byly už zcela naplněné, když se přihnala na peron skupina našich misionářů. Železničáři museli připojit extra jeden vůz, ale zase to bylo výhodné, protože v něm byli sami a jelikož už začínalo svítat, mohli se modlit breviář a jiné modlitby hlasitě. Jen hlad měli všichni ukrutný. Celých 24 hodin nic nejedli, takže do Říma přijeli pořádně vyhládlí. Tam na ně čekal hlavní ekonom don Sala. Přišel vyzvednout misionáře a také salesiány určené pro Ariccio a pro Albano, kteří jeli spolu s misionáři. Dona Boska si odvezl domů nám již dobře známý pan Sigismond. Překvapením bylo, že Svatý otec jim poslal audienční pozvánku už na druhý den.

Audience byla stanovena na dvanáctou hodinu 9. listopadu. Svatý otec misionáře přivítal obklopen čtyřmi kardinály a mnoha preláty, biskupy a arcibiskupy. Misionáři, jak byli zvyklí se chovat v Oratoři, hned chtěli papeži políbit ruku, ale to ještě bylo teprve 19. století a Svatý otec sám je zadržel slovy: „Počkejte, počkejte, servate ordinem – zachovejte pořádek!“ Rozestoupili se tedy na čtyři skupiny podle určení a Don Bosco každou skupinu představil zvláště a řekl, kam směřuje a co tam bude dělat. Svatý otec jen pokyvoval hlavou, a protože tam všude kdysi byl, měl ke každému místu nějaké poznamenání nebo vzpomínku. S misionáři byli přítomni audienci také salesiáni určené pro Albano. Papež měl k salesiánským misionářům dojemnou řeč a jim bylo, když přešel do jiného audienčního sálu, jako kdysi apoštolům, když Ježíš zmizel při nanebevstoupení jejich zrakům.

Don Bosco měl soukromou audienci u papeže 10. listopadu. Hovořilo se hlavně k záležitosti konceptinů. Papež stavěl pro ně noviciátní budovu někde u Piazza Mastai a chtěl, aby si novostavbu Don Bosco prohlédl. Měla kapacitu asi 25–30 osob. Světec neměl k projektu zvláštní připomínky.

Zatím misionáři odjeli do Sampierdareny, kde je ředitel don Albera pozorně hostil. Byly to dny přípravy na odjezd

za moře. Ti určení pro Buenos Aires měli odjezd 14. listopadu, ti určení do Montevidea měli odjíždět později z francouzského přístavu Bordeaux. Stál jim v čele don Lasagna. Don Bosco byl přítomen prvnímu odjezdu. Už se znal s kapitánem lodi Savoia a mohl volně chodit po palubě i v podpalubí, jak chtěl. Kapitán byl dokonce se salesiány na obědě. Také vyhostil z lodi protestantského propagandistu, který tam rozdával Bible a chtěl s Donem Boskem mermomocí vést hádky. Loučení bylo podobné loňskému a cesta také tak. S těmi, kteří jeli vlakem do Francie a tam do přístavního města Bordeaux, se Don Bosco rozloučil na nádraží v Sampierdareně. Bylo stejně pohnuté. Druhou skupinu však provázela smůla. Když přijeli do Bordeaux loď Poitou už byla pryč. Co teď? Ubytovat se v hotelu? Na to neměli peníze. Naštěstí se jich ujal světící biskup, dále ředitel vincienciánské konference a jiní dobrodinci, takže mohli jít na privát. Don Lasagna využil pobytu v městě k apoštolátu. Záležitost byla velmi nepříjemná, protože bylo třeba vést složitá jednání o zavazadla a podobně. Konečně 2. prosince mohli odjet na velkém anglickém parníku zvaném Iberia, ale i tak si přišli na své. Prožili na moři velikou bouři.

Dobrý otec zatím hodně cestoval. Spolu s ním jezdil don Sala, který se vracel do Turína. Z té cesty se zachovala tato zpráva. Don Bosco potřeboval vyřizovat důležité věci, ale strašně ho bolela hlava. Sala mu dobrácky řekl: „Přeneste to bolení hlavy na mě.“ Don Bosco na to: „Tak budiž.“ A stalo se, že Don Bosco byl na potřebný čas v pořádku, kdežto jeho průvodce si nemohl naříkat na nedostatek zábavy s hlavou.

Do Turína se vrátili 17. listopadu a Don Bosco podle zvyku měl delší večerní slovíčko, ve kterém komunitě vyprávěl, co všechno prožil se svými odjíždějícími syny.

Uruguayští misionáři byli bouří zmítáni celé čtyři dny a na moři byli osmnáct dní. Ale toužebně očekávání přece jen dorazili na své místo, kde je srdečně stiskl do náruče tamní apoštolský vikář monsignore Vera. Z Montevidea odjeli do blízkého Villa Colón, které bylo teprve naskicováno a rostlo směrem k salesiánské koleji, která sestávala

19 Novinářští otravové

V liberální Itálii druhé poloviny minulého století existovala svoboda projevu nejen pro dobré, ale i pro zlé. Plynilo to ze zásady co největší svobody. Ale jak už to bývá, zlo je průbojnější než dobro a lidé jsou víc nakloněni k zlému než k dobrému. Tehdy stačilo podle tiskového zákona oznámit, že někdo chce vydávat noviny nebo časopis, a mohl to udělat. Hlavně že měl na to peníze! Jedinou úzdou bylo ustanovení, že se nesmí urážet na cti. Když šlo o vědomé nebo lživé nařčení, mohl se postižený dovolávat nápravy tím, že noviny byly povinny uveřejnit jeho ohrazení, v horších případech mohly být noviny i zastaveny na určitou dobu nebo natrvalo, ale proti tomu byla zase ochrana v tom, že se napadený nejmenoval a jmenoval se jen v narážkách. Hlavně, že všichni věděli, koho se to týká.

V Itálii existovala řada časopisů, které žily ze lži a z napadání druhých, a za nimi se skrývaly různé skupiny lidí, kteří takovým záludným způsobem ovlivňovali veřejné mínění. A že si lidé rádi počtou články, kde se mluví o skandálech a o všelijakých pikantnostech, takové časopisy měly odběratele zvláště mezi prostými lidmi, kterým nejde ani o žádné mravní nebo národní ideály, ani o pravdu

z několika budov kolem velkého, v gotickém stylu postaveného kostela. Kostel a budovy byly jen omítnuté a obiléné, zařízení žádné. Prostě byla to novostavba. A kolem dokola samá lebeda a trní. Salesiáni se však nedali. Z Argentiny přijel don Cagliero, don Tomatis, stolařský mistr Scavini a několik týdnů všichni pracovali, až bylo možno přijmout asi stovku studentů. Spustila se i propaganda v tisku hlavního města. Pak se otevřela obecná škola, současně nižší třídy gymnázia a už se připravovalo lyceum – vyšší gymnázium. Začala škola na klavír a otevřela se škola zpěvu. Don Lasagna měl valdickou průpravu a směřoval k tomu, aby vytvořil ve Villa Colón druhé Alassio, odkud přišel. Hodně kázal, psal, marně se sektáři snažili očernit misionáře. Postupem času se stal tamní ústav hlavním kulturním střediskem Uruguaye a kostel, zasvěcený Panně Marii Pomocnici, se stal národní svatyní.

Ještě pár slov o cestě oné skupiny, která směřovala do Argentiny a dorazila k americkým břehům dříve než skupina Lasagnova. Ti s Donem Bodratem měli zastávku v Riu de Janeiro a setkali se s tamním biskupem. Vyřídili mu pozdravy od Dona Boska, ale pan biskup jim s bolestí řekl: „Pořád jen Buenos Aires! Proč nepošle Don Bosco své misionáře také k nám do Brazílie? Tolik bychom je potřebovali.“ Don Bodrato ho utěšoval, že přijde don Cagliero a něco domluví. Ale musel slíbit, že i sám napíše Donu Boskovi. Další zastávka byla v Uruguayi v Montevideu. Mluvili s tamním apoštolským vikářem, ale měli sotva tolik času, aby tam nechali některá zavazadla pro spolubratry očekávané ve Villa Colón. K přístavu se dostali ráno 12. prosince a byli překvapeni, když se jim k jejich parníku přiblížil parníček, na kterém byli don Cagliero a don Fagnano. Srdečně se obejmuli, ale vystoupit na břeh zatím nemohli. Tehdy ještě neexistoval moderní přístav a parníky kotvily daleko od pevniny a vše se přepravovalo na břeh teprve, až moře bylo klidné. Ale brzy byli i oni na pevné zemi a jen je mrzelo, že pan arcibiskup právě odjížděl do Paraguaye a neměl na ně čas.

a vzdělání, ale jen o zábavu za každou cenu. K takovým časopisům patřil Ficcanaso (přeložilo by se asi jako „Strčdotohonos“), Ficchietto (Píšťalka), a Pulce (Blecha). Tam bylo možno denně číst věci, o kterých se dalo povídat a byly tam také karikatury, které vyjadřovaly názory autorů kresbou budící smích. V 19. hlavě Memorií se uvádí řada článků, které si vzaly za terč sv. Jana Boska. Ozývaly se v nich škodolibé úvahy o jeho „finančních machinacích s odkazy zemřelých“, nechyběly ani škodolibé narážky na vztah Dona Boska k arcibiskupovi a naopak. To našeho světce nejvíc mrzelo a samozřejmě mu to komplikovalo život, protože v arcibiskupském paláci byli přesvědčeni, že takové věci pouští do světa Don Bosco. Utrpení z toho bylo tím větší, že se podobné zprávy předstihovaly v dalších novinách, ať to bylo tak či onak, nebylo možno se proti tomu bránit. Don Bosco volil cestu křesťanské trpělivosti a na banálnosti tisku odpovídal mlčením, tím, že šel dál Boží cestou, kterou nastoupil a měl jít uprostřed těžkostí až do konce. Nám stačí říci tolik, kolik stačí k tomu, abychom si uvědomili, že být svatým není lehké.

20 Začátek školy a konec občanského roku

Poslední kapitola XII. dílu Memorií, ze kterých čerpáme látku, nás vrací do klidného prostředí prvního salesiánského domu, do milé Oratoře Don Boskovy. Máme prožít trochu klidu ve společenství s dobrým otcem a cítit se jeho žáky, jako se cítili tehdejší hoši a mladí salesiáni.

Školní rok začínal obvykle hned po svátku Všech svatých 1. listopadu, ale že Don Bosco nebyl přítelem dlouhých prázdnin, kolem 20. října už byli v Oratoři všichni nováčci a dvě třetiny starých chovanců. Starostlivý otec měl 20. toho měsíce večerní slovíčko, ve kterém vybídl hochy, aby si dali do pořádku svědomí. Třeba neudělali o prázdninách velký hřích, ale ještě neslyšel, že by někdo tvrdil, že byl o prázdninách lepší než v Oratoři, nebo že nějak pokročil ve ctnosti.

O dva dny později vybídl hochy, aby nelenořili. Řádná škola sice začne až po Všech svatých, až budou všichni na místě, ale už zítra se začne vyučovat dopoledne i odpoledne. Bude to opakování loňské látky. Nesmíme ztrácet zbytečně čas. Kolik hochů o pololetí začne vzdychat, když vidí, že má špatné známky. Chtějí pak studovat po večerech a po nocích, ale to už dobře nejde. Pak tím trpí zdraví a představení to nemohou dovolit. A protože začínala nověna ke Všem svatým, dal hochům jako první duchovní kvítek chránit se každého hříchu a dodržovat pravidlo, že v ústavě se nemluví nářečím, ale správně italsky. Jíst, pít, hrát, pracovat a v noci třeba chrápat po piemontsku, to je dovoleno, ale mluvit se má správně.

27. října vzpomínal, jak to bylo v době Dominika Savia, Michala Magona a tak dále. V domě bylo šedesát až sedmdesát hochů, ale svatých přijímání bylo také šedesát až sedmdesát. Čím to je, že teď se tak těžko probouzí nadšení? Je to jeho vina, že nedovede nadchnout? Nebo hochů, že se nedovedou nadchnout? A vykládal názorně jak třísky, naskládané jedna na druhou a zapálené, chytají jedna od druhé, a jak je hned teplo. Tak je to s nadšením. Musíme zapalovat jeden druhého touhou stát se lepšími, ba svatými. Máme myslet na svaté v nebi. Jsou tam i naši příbuzní, přátelé, spolužáci, představení. V nověně ke všem svatým je dobré vzývat je a následovat je.

Protože se blížil den loučení misionářů, rozhovořil se Don Bosco o věcech kongregace. Misionáři ještě neodjeli, ale odjeli někteří určení do Albana poblíž Říma. Ještě jiní pojedou za nimi. Albano stojí na kopci, kde stála kdysi bájná Alba Longa, předchůdkyně samotného Říma. Musíme se teď hojně modlit za naše misionáře. Jedni apoštolové odcházejí, ale je třeba, aby dorostli další. Potřebovali bychom, aby naše pekárna pod kostelem Panny Marie dobře fungovala, aby naši hoši rostli, pokaždé aby byli o metr delší. Nu, doufejme. A aby hodil do větru hned důležitou myšlenku, naznačil, že chce brzy udělat konferenci, na které poví, jak roste Salesiánská společnost a jaké dělá pokroky.

Napovězená konference byla 30. října. Měla připravit salesiány, ale i novice a aspiranty na zahájení školního roku. Bylo jí přítomno 207 lidí. Zase mluvil o povolání do kongregace, o tom, s jakou opravdovostí máme opustit svět, jaká nebezpečí číhají na člověka o prázdninách. Neváhal rozvíjet myšlenky o tom, že právě příbuzní jsou mnohdy ti, co přemlouvají mladé lidi, aby nešli za Pánem, snaží se je strhnout z nastoupené cesty. Rodinu máš přece zde v Oratoři, prostě jsi v salesiánské rodině. Proč bys měl pořád toužit po rodině, kterou jsi pro Pána opustil? Konference byla dlouhá

a bylo vidět, že se Don Bosco cítí v tématu o povoláních doma a že považuje za nutné, aby se každý rozhodl jasně a aby podle toho jednal. Každý musel odcházet svatě dotčen pravdivými argumenty dobrého otce, který uměl věci tak pěkně vyložit.

Pěkné bylo večerní slovíčko na Dušičky. Don Bosco oznámil, že začne zcela pravidelné vyučování. Zatím bylo mnoho rekreace, vycházek a málo studia, teď je třeba začít doopravdy. Ovšem rekreace ať je také opravdová. Teď je čas studovat. Studovat opravdově může jen ten, kdo má duši v pořádku. Do zlovolné duše moudrost nevstoupí, jak to stojí v Písmu svatém. Je třeba umínit si tři věci: že se budete varovat hříchu, budete chodit často k svatě zpovědi a často k svatému přijímání. Don Bosco vypravoval, co se přihodilo jednomu penitentovi sv. Vincence z Paula. Nelíbilo se mu, že světec pořád doporučoval svaté přijímání, třeba víckrát v týdnu. Rozhodl se přejít k jinému knězi. Ten vyslechl jeho důvody a politoval ho. Jsou to skutečně velké požadavky, kladené na začátečníka. Chodí zatím jednou za týden. Později, když dotyčný padal pořád do stejných hříchů, poradil mu, aby chodil jen jednou za měsíc k svatě zpovědi, ale opravdu dobře. Nic to nepomohlo. Právě naopak. Penitent byl stále horší a slabší. Když chodil k svátostem jen jednou za měsíc, nemusel si na sebe dávat tolik pozor. I začal chodit do divadla, sem tam si dopřál taneční zábavu, až nakonec sám viděl, že ho vede slepý vůdce a vrátil se k svatému Vincenci. To ho zachránilo.

Bohužel Don Boskova péče nepřinášela vždycky zamýšlené ovoce. Nejednou se vracel z prázdnin duševně zle pohmožděný a pak se stal neúnosným pro komunitu. Don Bosco nebyl slabošský vychovatel a dovedl chránit své stádce i radikálními opatřeními. Tak se stalo zrovna v tom roce 1876 v listopadu, že tři hoši z páté třídy gymnázia museli být posláni domů pro špatné chování a kažení druhých. Jeden byl z Palazzola. Po rozmluvě s Donem Boskem byl poslán k viceřediteli donu Lazzerovi a pak k prefektovi donu Bolognovi a padal před nimi na kolena, plakal a prosil, až dosáhl odvolání vyhazovu, ale byl poslán do Lanza. Druhý byl z Trinità. Odjel, ale za několik dnů se vrátil s tatínkem. Ten padal do mdlob, již prý kolik dní nejedl zármutkem. I zde převládl soucit a hoch byl poslán do Borga k donu Bonnettimu, samozřejmě s udáním důvodu, proč tam je. Třetí případ byl podobný. Hoch byl několik dní doma, ale pak psal dopisy a dopisy, až dosáhl odpuštění a byl poslán do Alassia, kde však musel na rozdíl od Oratoře platit celé měsíční poplatky. Jen zvláštní okolnosti přiměly Dona Boska, aby zmírnil tvrdost přísného rozhodnutí.

Světec se nikdy nedal mnohými povinnostmi vyřadit z přímého styku s Oratoří, ale ani ze styku s dalšími ústavami. 21. listopadu byl v Borgu, 4. prosince navštívil Lanzo, 12. prosince byl v nově otevřeném domě v Trinità. I v dopisech se jeví jeho starostlivost o každého jednotlivce a o každou skupinu jeho svěřenců. Z každého řádku dýchal zájem o lidi a lidský přístup k nim. Tak v dopise donu Cibrariovovi do Vallecrosie napsal i takovou větu: „S otcem Lavagninem vypijeme napřed jednu z jeho úžasných lahví a pak celou záležitost uzavřeme.“ Lavagnino byl velkým dobrodincem tamního díla.

Od 29. listopadu probíhala nověna k svátku Neposkvrněného Početí Panny Marie. Don Bosco ji zahájil večerním

slovíčkem. V něm vzpomenu zase svého milého žáka svatého Dominika Savia. Připomenul, že v jeho životopise napsal rozhovoru, kterou s ním měl Dominik v přípravě na prohlášení článku víry o Neposkvrněném Početí Panny Marie, ale ten rozhovor byl mnohem delší. Hlavní myšlenka byla: Dominik Savio chtěl prosit Pannu Marii, aby mu vyprosila velikou milost, aby raději zemřel, než by udělal třeba jen malý hřích proti svaté čistotě. Mezi Dominikovými rozhodnutími bylo také před tím prohlášením dogmatu vykonat si u Dona Boska celoživotní svatou zpověď. To dalo světcům příležitost, aby téma generální zpovědi rozvinul také hned na začátku novény. Ne, že by si měli všichni udělat obšírnou zpověď, ale kdyby to někdo potřeboval, aby si ji skutečně udělal, aby měl duši v naprostém pořádku. O Dominikovi mluvil Don Bosco také ve večerním proslovu ke komunitě učňů.

Po svátku Neposkvrněné prožila Oratoř něco nového. Veliký počet noviců donutil obstarat jim velkou studovnu. Stalo se to a večer 10. prosince se tam sešlo asi 200 salesiánů a noviců na malou akademii, kterou uspořádali sami novici a při které byla posvěcena krásná socha Panny Marie, která pak už v té jejich studovně trůnila pořád. Don Bosco měl řeč a po ní byla akademie.

Tehdy dostávali známku z chování také klerici. Don Bosco si to přál a dával si známky předložit. Pak třeba po svaté zpovědi někomu řekl: „Podívej se. Měl jsi slabší známku z chování, snaž se polepšit.“ Pak chudák klerik pospíchal za magistrem Barberisem a v slzách se ho ptal na důvod nespokojenosti představených.

V roce 1875–1876 nějak vážlo vyučování filosofie. Don Bosco potřeboval nového profesora a jeho zrak padl na mladého kněze Augustina Richelmyho, který byl po jeho smrti kardinálem arcibiskupem turínským. Richelmy mu tehdy nemohl vyhovět a Don Bosco se na něho teď obrátil po odchodu blahoslaveného Guanella do Trinità s následujícím dopisem, z něhož lze vyčíst, že tento kněz byl s ním v důvěrném styku: „Milý Richelmy, když už jsem Tě nemohl mít pro hodiny filosofie, pomoz mi alespoň s kázáními v oratoři sv. Aloise. Tamní kostel není tak velký. Krátká instrukce, třeba jen s jedním příkladem a z něho vyvodit morální závěr, to by stačilo. Don Durando Ti podá vysvětlení. Modli se za mě ubohého a já ti budu vždycky v Ježíši Kristu nejoddanější přítel kněz Jan Bosco.“

Když byl Don Bosco naposled v Lanzu, měl tam sen, jehož vypravování stále odkládal, protože ho příliš bolelo, co při tom zvěděl. Dověděl se o všech tajných nepořádcích, které se vyskytovaly mezi 800 jeho hochů, učňů a studentů, a také jména těch hlavních. Jednoho dne si dal zavolat jednoho studenta a jednoho učně a bylo to velmi tvrdé. První byl učeň. Don Bosco mu řekl: „Podívej se. Napřed budu mluvit já, ty mne nesmíš přerušovat. Pak budeš moci mluvit ty a říci, zda je to pravda, nebo ne.“ A začal. Vypočítal chlapci všechny jeho hříchy pohoršení, že dotyčným nezbylo, než říci, že je to tak, jak mu to Don Bosco řekl. Byl ochoten odejít z ústavu, ale prosil, aby směl zůstat a všechno napravit a odčinit. V každém případě se chtěl kajícím vyzpovídat, aby měl duši zase v pořádku. Don Bosco ho vzal na milost. Student to měl horší. Jemu Don Bosco řekl, že všechno ví, ale chce, aby mu hoch všechno řekl sám. Ten mluvil, něco přiznal, větší věci zatajil, místy i lhal. Pak teprve mluvil Don Bosco a nakonec ho poslal s lístečkem k donu Lazzerovi s tím, že ho má ráno vypravit domů.

To byl úvod. V domě zavládlo velké očekávání, kdy bude Don Bosco vypravovat slíbený sen. Ale Don Bosco si vše rozložil. Na jednom večerním slovíčku mluvil o hříchu obecně, i když důrazně, a teprve 22. prosince došlo k očekávanému vypravování před všemi obyvateli Oratoře. Uvítal ho jako obyčejně bouřlivý potlesk, pak nastalo hrobové ticho a on začal mluvit.

Napřed řekl, že měl sen, který nebyl obyčejný sen, ano ani nemůže říci, že byl v posteli, když jej měl. Zdálo se mu, že je na nějakém kopci a odtud přehlíží dalekou rovnou krajinu, která připomínala mořskou hladinu. Vše bylo rozdělené na záhony, louky, zelené pásy, všude byly podivuhodné stromy, jako ze zlata, s květy z dýmánek, domy úžasné stavební krásy a dokonalosti. Tu se ozvala krásná hudba, proti níž skladby dona Cagliera nebo Doglianio nejsou nic. Bylo to, jako by hrály tisíce hudebních nástrojů a k nim se pojily pěvecké sbory.

V té zahradě se pohybovali lidé. Ten hrál, ten zpíval, jeden krásněji než druhý, vše v naprosté harmonii. Žádné lidské přirovnání to nemůže vystihnout. Na tvářích těch lidí bylo vidět, jak jsou všichni šťastní a jak je blaží jejich zpěv i zpěv druhých. Zpívali: „Spása, sláva, čest Bohu, všemohoucímu Otci.“ A jak tak poslouchal, hle, zjevil se mu zástup mládeže, nesmírný zástup. Některé hochy znal, většinu ne. V čele šel Dominik Savio, za ním don Alasonatti, don Chiala, don Giulitto a další a další. Každý vedl svou skupinu. Když se zastavili na osm nebo deset kroků od Dona Boska, hudba ustala a bylo veliké ticho. Všichni se mile usmívali. Dominik se přiblížil, takže se ho Don Bosco mohl skoro dotknout rukou. Byl krásný jako anděl. Všichni měli boky okrášlené růžemi a byli samé světlo.

Tu Dominik Savio sám přerušil mlčení a ptal se Dona Boska, proč nic neříká. Mezi učitelem a žákem se rozpředl rozhovor. Dominik řekl, že jsou tam, kde vládne plné štěstí, ale vše je ještě zcela přirozené. Pak vyzval Dona Boska, aby zavřel oči a zase je otevřel. Když to učinil, viděl světlo tak oslnivé, jako by to bylo samo nebe. Ale Dominik řekl, že i to je světlo přirozené. Co je v nebi, to nemůže smrtelný člověk ani zahlédnout, ani jen tušit. Mluvil se o mnohém a nakonec Savio řekl, že přichází jako Boží posel. Má Donu Boskovi říci o minulosti, přítomnosti a budoucnosti jeho díla. Kongregace Donem Boskem založená vykonala už mnoho dobrého, ale mohla by vykonat mnohem více, kdyby měl Don Bosco ještě větší víru. Dominik ukázal na vchod do oné zahrady a tam stálo napsáno: „Salesiánská zahrada.“ V ní byli všichni salesiáni a ti, kteří byli od salesiánů vychováni nebo měli s nimi nějaké styky. „Spočítej je,“ řekl Savio, „můžeš-li. Bylo by jich sto milionkrát více, kdybys měl větší důvěru v Boha.“ Don Bosco sliboval, že se bude snažit.

Pak Dominik ukázal Donu Boskovi kytici, kterou držel v náruči a ve které byly růže, fialky, slunečnice, lilie, slamenky a další květiny. Každý květ byl symbolem některé ctnosti, tak lásky, pokory, důvěry k Bohu, čistoty, vytrvalosti a dalších ctností. Don Bosco se ptal Dominika, která ctnost ho nejvíce těšila, když se loučil se světem a on mu řekl, že láska k Panně Marii. Pro budoucnost předpověděl Donu Boskovi, že ho v roce 1877 čeká veliká bolest. Šest plus dva z jeho nejmilejších budou odvoláni z tohoto světa a přeneseni do ráje. Ale Pán Bůh pošle další. V nastávajícím roce vzejde kongregaci veliké světlo, ale je třeba dbát, aby ti, kteří táhnou vůz, na kterém stojí Pán, nevybočili z dráhy. Budou-li konat dobře své poslání, budoucnost bude skvělá.

Osudy církve jsou v Božích rukou. „Co Pius IX?“ ptal se Don Bosco. A svatý hoch mu jen řekl: „Už dlouho nebude bojovat na zemi. Bůh mu dá zaslouženou odměnu. Církev nezahyne.“ Také na sebe se Don Bosco ptal a Dominik mu jen sdělil, že ho čeká ještě mnoho úkolů. Don Bosco se chtěl Dominika dotknout, ale bylo to, jako by chtěl uchopit pouhý vzduch. Hoch mu řekl: „Blázínku, co to děláš? Já nemám žádné tělo; dostanu je zase až kdysi. Když je duše mimo tělo a s Božím souhlasem se má někomu zjevit, bere na sebe jen podobu těla, jak je měla na zemi, třeba zkrásleného, ale opravdové tělo dostane až v soudný den a pak je bude mít i v nebi. Otec chtěl vědět ještě něco o hoších. Dominik mu podal seznam, na němž byli hoši rozdělení do tří kategorií. Invulnerati byli ti, kteří si uchovávali křestní nevinnost. Vulnerati (ranění) byli ti, kteří vše napravili. Lassati in via iniquitatis (zmalátnělí na cestě nepravosti) byli ti, kteří setrvali v hříších, neměli sílu povstat. Don Bosco pohleděl do seznamu, ale nic tam nebylo napsáno. Místo toho věděl, do které kategorie kdo patří. Pak udeřil hrom a Don Bosco se probudil. Jen ještě cítil zápach, který pronikl zdi i jeho šaty a který cítil v bytě ještě několik dní. Říkal, že ještě teď, kdy to vypravuje, vrací se mu ten pach a je mu na zvracení.

Don Bosco si všechno dobře ověřil a neměl žádný důvod považovat sen za pouhý sen. Co se týče těch šesti mrtvých, opravdu v roce 1877 zemřelo šest hochů, jak dosvědčují registry Oratoře, kde je u každého mrtvého poznamenán křížek. A mimo hochy zemřeli dva klerici, takže jich bylo opravdu osm. Pokud jde o to, že v roce 1877 měl být svět ozářen novým světlem, to možno aplikovat na sdružení salesiánských spolupracovníků, pro které Don Bosco vydával SALESIÁNSKÝ VĚSTNÍK. A pokud šlo o Pia IX., ten skutečně 14 měsíců po Don Boskově snu zemřel, sužován mnoha bolestmi do konce života. Ještě jedna kuriozita. Ve čtvrti Borgo Dora, kam patřila Oratoř, byl na komisariátě policie pán, jménem Angelo Piccono. Doslechl se předpovědi, že v Oratoři zemře osm lidí, a pečlivě sledoval běh událostí. Poslední zemřel zrovna na poslední den roku. Tu Piccono nechal světské kariéry a stal se salesiánem. Pracoval mnoho v Itálii a později také v Americe.

Na Štědrý den nastala v noviciátě další značná změna směrem k oddělení noviců od profesorů. Dostali vlastní jídelnu. Moc jim to milé nebylo, ale Don Bosco dovedl i nepříjemné sousto osladit, aby bylo přijatelné. Pak zde zase byl problém půlnoční mše svaté. Z arcibiskupství se povolovala, ale měla se sloužit při zavřených dveřích. Viceředitel domu byl v nesnázi. Znamená to, že pozvaní nesmí vstoupit do kostela ani dveřmi vnitřního dvora? Napsal v tom smyslu na lístek dotaz na Dona Boska a ten mu odpověděl: „Sestoupíme tam všichni tedy z věže.“ Toho večera Don Bosco přijal ještě věčné sliby od čtyř kněží a jednoho klerika, časné sliby od dalších dvou kleriků. Stalo se to v přítomnosti všech noviců a profesorů domu. Měl přítom příslušnou řeč, ve které provedl kandidáty jakoby za ruku procházkou Oratoří, kde jim názorně ukazoval, jaké práce a jaké možnosti je čekají. Pěkně rozvinul své oblíbené rčení, že každému zaručuje práci, chléb a nebe. U práce se pozastavil nejvíce a problém rozcupoval do nejmenších podrobností. Konference se protáhla na půldruhé hodiny. A byl to skutečně velmi sugestivní Štědrý večer.

V provincii se v Římě odebral na věčnost kardinál státní sekretář Antonelli. Mnohokrát jsme o něm hovořili. Pár dní po jeho smrti jmenoval papež jeho nástupcem v sekretariátě kardinála Simeoniho.

A už máme na programu poslední den roku – 31. prosinec 1876. Toho dne světec napsal dopis donu Caglierovi, čili končil rok s myšlenkou na své salesiány v Novém světě.

Večer měl Don Bosco obvyklou řeč na závěr roku, při které dal všem jako novoroční dárek společnou myšlenku. Byla jednoduchá: „Chovat se vždy tak, abychom byli připraveni, kdykoliv by přišla smrt.“ O předpověděných osmi úmrtích neřekl ani slovo. Takový byl jeho zvyk. K předpovědi se vrátil jen tehdy, když ho k tomu někdo vyprovokoval.

Don Ceria končí XII. svazek Memorií upozorněním, že není radno u Dona Boska zastavovat se u jeho vnější činnosti, ale spíš přemýšlet o tom, co lidským očím unikalo, co bylo pravým nadpřirozeným základem velkolepých realizací, které mu světila Boží Prozřetelnost.

XIII. DÍL

1 První měsíc roku 1877 v Římě

Začínáme XIII. svazek naší cesty „Po stopách charisma-tického světce“ Dona Boska, do kterého chceme uložit ve zkratce obsah XIII. dílu „Životopisných pamětí“ tohoto světce, napsaného salesiánským historiografem Evženem Ceriou. Svazek vyšel v roce 1931, dva roky po Don Boskově beatifikaci, tedy v době, když už bylo možno světce a jeho dílo hodnotit bez obavy, že se něco přežene. Don Ceria v předmluvě XIII. dílu výstižně poukázal na Don Boskův význam, když napsal: „Don Bosco se objevil uprostřed katolické církve jako znamení, určené k tomu, aby na všech stranách probudilo svým příkladem mnohotvárnou, buď novou nebo aspoň obnovenou činnost pro rozšíření Božího království a pro záchranu duší. Dvě kongregace, obdařené podivuhodnou pružností, schopné přizpůsobit se podmínkám, za všech vlád a ve všech podnebích, řada kongregací, vyrostlých z těchto kongregací, systémy propagandy, jím vynalezené, řadou lidí s nedůvěrou přijímané, ale nakonec obecně přijaté, formy náboženské spolupráce, inspirované starými třetími řády, ale sladěné s dobou a připravující dnešní Katolickou akci, misijní ideje, schopné sympaticky proniknout do všech vrstev společnosti, zcela osobitý pedagogický směr, který poněkud z vítězily nad všemi dosavadními pedagogickými metodami, tiskařské školy, určené pro lidovou propagandu dobrého tisku, rozmanitá asistenční díla pro mládež, buď zcela nová nebo aspoň přizpůsobená době, získávání povolání mezi mládeží, která k tomu dozrála, nevídané liturgické slavnosti, neodolatelně působící na lidské masy, nezvyklá účast na svátostech a praxe časného svatého přijímání, uzákoněná čtyřicet let po jeho smrti papežem Piem X., bezmála stejnými slovy, jak je napsal on, kněžský apoštolát zcela nezávislý na politice, duch naprosto pravověrný co do zásad, ale láskyplně získávající co do provádění, to je stručný přehled iniciativ, které vyšly přímo od Dona Boska, nebo byly Donem Boskem rozšířeny a kterých je dnes plný svět, zatímco v jeho době byly zcela neznámé, nebo se pokládaly za neuskutečnitelné, nanejvýš jen místy použitelné.

Potud Ceria. Co říci dnes, kdy se končí Don Boskovo jubileum – sto roků od jeho smrti, kdy papež Jan Pavel II. prohlásil Dona Boska pro celý svět Otcem a Učitelem mládeže a sám putoval po stopách tohoto velikého světce, obklopen zástupy jásajících mladých lidí a kdy Don Boskovo rodné místo navštívilo během roku půldruhého milionu poutníků? Snad neškodilo předběhnout dobu, abychom se vrátili zase k prvopočátkům a putovali po stopách žijícího Dona Boska jako jeho živí učedníci.

Začínáme rok 1877. Don Bosco na Nový rok večer seděl ve vlaku a odjížděl do Říma. Provázeli ho jeho věrný sekretář don Berto a don Scappini, který byl dosud prefektem v ústavu v Lanzu, ale Don Bosco si ho vyhlédl za ředitele konceptinů v Římě. Spolu s nimi jel jako čtvrtý aspirant koadjutor Bono, určený do Albana. Po šťastném cestování dorazili do Svatého města druhý den, 2. ledna. Dona Boska si z nádraží odvezl nám už známý Alexandr Sigismondí, oba kněží se ubytovali v sídle konceptinů v nemocnici Svatého Ducha. A protože právě záležitost konceptinů přivedla našeho světce do Říma, hned v prvních dnech se setkal s jejich církevním protektorem monsignorem Fioranim, který si

vždy přibíral svého auditora. Diskuse se samozřejmě točily zase kolem přivtělení konceptinů k Salesiánské kongregaci, anebo aspoň kolem jejich reformace v duchu salesiánském.

Začalo to tím, že monsignor dal na papír první návrh, aby se vidělo, zda je pro Dona Boska přijatelný a aby k tomu mohl napsat případné poznámky. Návrh však byl zcela nový a nevycházel z toho, co už bylo dohodnuto v minulém listopadu. Don Bosco návrh vzal a prostudoval a pak 7. ledna jej vrátil se svými poznámkami. 13. ledna bylo další společné sezení, které skončilo tak, že se jen „zdánlivě“ zachránila myšlenka Svatého otce na spojení obou institucí. Don Bosco Fioranimu otevřeně napsal, že není nijak spokojen s navrhovaným řešením a že tedy může nabídnout konceptinům pouze duchovní asistenci salesiánů, nic víc. A pak se rozjel za svými do Albana.

Papež Pius IX. byl o Don Boskově posledním návrhu zpraven napřed Donem Boskem samotným a pak v audienci monsignorem Fioranim a povzdechl si: „Chudák Don Bosco! Už to je moc, že nabízí konceptinům duchovní asistenci. Je vidět, že ze své strany dělá vše, co může.“ Následovalo další setkání konceptinů s Donem Boskem v přítomnosti Fioraniho. Don Bosco referoval, že papež souhlasí s tím, aby Fiorani podržel materiální stránku jejich institutu a on aby si vzal jenom stránku duchovní, ale Fiorani řekl, že papež si to rozmyslel a že znovu vyjádřil své mínění, že by Don Bosco měl mít obojí. Ale nenaléhal. Jen řekl, že v každém případě se bude snažit, aby obojí probíhalo ve společné důvěře. Don Bosco ze všeho mohl vycítit, že konceptini nemají o něho zájem a že jsou zde ještě jiné osobnosti, které se do věci vkládají, například nový laický protektor nemocnice kníže Pavel Borghese. Don Bosco s ním kdysi mluvil, ujednal si s ním dostaveníčko, ale pán nepřišel. Don Bosco na něho marně celou hodinu čekal.

V této nejistotě se konala porada, z níž vzešel nový generální představený konceptinů, nový ekonom a další představení. Do toho Don Bosco nemluvil, ani nechtěl mluvit. Jen cítil, že se za zády něco děje. Už když byl 9. ledna poprvé na audienci u Svatého otce, byl překvapen, že mu monsignor Macchi, vrchní komorník Jeho Svatosti, v čekárně řekl, že nemá audienci. Don Bosco řekl, že je to sice pravda, ale že musí mluvit se Svatým Otcem. Jiní k němu chodí ve svých záležitostech, on za ním jde v jeho záležitosti. Monsignor na to nic neřekl a musel ho pustit dovnitř. Ale překvapilo ho, když ho papež přivítal větou: „Jak to, Done Bosco, že mě necháváte na sebe tak dlouho čekat?“ Don Bosco si neodpustil vysvětlení: „Protože to není tak lehké dostat se k Vám.“ Papež se podíval na vrchního komorníka, ale Don Bosco vše zamluvil tím, že záležitost konceptinů nesnese dalšího odkladu. Co se dále mluvilo, nevíme.

Druhou soukromou audienci měl Don Bosco u papeže 11. ledna. Trvala půl hodiny. Třetí měl o deset dní později 21. ledna. Ta byla zcela překvapivá. Papež byl silně nachlazen. Propustil kardinály, kteří s ním potřebovali mluvit, pak si šel lehnout, ale pak Dona Boska dal zavést do své ložnice a mluvil s ním v posteli. Z této audience víme jen tolik, že ho přemlouval, aby si vzal celé vedení konceptinů. Světec řekl, že je to už domluvené s monsignorem Fioranim jinak, ale papež poznamenal, že Fiorani není papež.

Dojem Dona Boska z této audience byl ohromný. Ložnice Svatého otce na něho udělala veliký dojem. Papežova postel byla nízká, jakou mají hoši v Oratoři, podlaha cihlová, naprosto žádný koberec, dokonce u postele nebylo nic, nač by mohl položit nohy. Když Don Bosco vstoupil, Pius ho upozornil, aby dal pozor, že prý by mohl na jednom místě zakopnout. Don Bosco o tom psal druhý den donu Ruovi a v dopise dodal: „Papež byl v posteli nemocen a odkázal všechny audience. Jen náčelník turínských uličníků směl k němu a mluvil s ním tři čtvrtě hodiny.“

Během římského pobytu Don Bosco navštívil ministra školství a veřejné osvěty. Měl k tomu velký důvod. V minulých létech se vyhlašovaly mimořádné habilitační zkoušky pro vyučování na nižším a vyšším gymnáziu pro ty, kteří neměli vysokou školu, ale mnozí to neradi viděli, protože to snižovalo jejich prestiž, jiní zase proto, že to nahrávalo církevním školám. Byla zde tendence tuto možnost zcela škrtnout. Don Bosco by byl rád tuto možnost viděl otevřenou a momentálně se mu zrovna jednalo o to, aby řada kleriků získala potřebný diplom. Ministr Coppino s ním jednal velmi laskavě a Don Bosco mu svou žádost motivoval tím, že mnozí nemohou dosáhnout povolení k vyučování pro chudobu nebo proto, že jim není možno navštěvovat řádně univerzitu. Coppino se tvářil, že je přesvědčen o jeho argumentech, ale pak Dona Boska velice zklamal. V dekretu, kterým se 10. května povolovaly dodatečné zkoušky, byly podmínky pro Dona Boska tak nepříznivé, že z jeho třiceti kandidátů jen málokdo je mohl splnit. Žádalo se, aby dotyční měli alespoň 30 let a za sebou šest let vyučování, anebo 25 let a nějaký diplom pro vyučování na obecných nebo technických školách. Coppino byl jeden z těch, kteří uhlazeně jednali, ale drsně se stavěli proti Donu Boskovi a jeho Oratoři.

16. ledna si Don Bosco vyjel do Albana. Bydlel tam v karmelitánském klášteře, kde byli ubytováni spolubratři, ponavštěvoval autority světské i církevní a vykonal cvičení šťastné smrti pro salesiány z Albana i z Ariccie. Pak se vrátil do Říma a navštěvoval různé členy posvátných kongregací. Na kongregaci pro biskupy a řeholníky odevzdal poprvé tříroční relaci o stavu kongregace. Z ní se dovídáme, že kongregace měla 163 členy s věčnými sliby, 78 se sliby časnými, 120 noviců a 79 aspirantů, dále, že hlavním představeným byl Don Bosco, prefektem don Rua, duchovním ředitelem don Cagliero, ekonomem don Ghivarello, školním rádcem don Durando a rádcem don Sala. K tomu několik poznámek: Na místo dona Cagliera Don Bosco určil za generálního duchovního ředitele nebo katechetu dona Bonettiho, ale ten zatím nemohl opustit ústav v Borgu San Martino. Don Ghivarello byl dříve jen rádcem, nyní začal být generálním ekonomem namísto dona Bodrata, který odjel do Ameriky. Don Durando, dříve jen rádcem, dostal nyní na starost všechno salesiánské školství a začalo se mu říkat generální školní rádcem. Do generální rady přišel jako nový rádcem don Sala namísto dona Lazzera, který se stal místoředitelem Oratoře.

Koncem ledna přijel do Říma turínský arcibiskup, provázený rektorem semináře. Ubytovali se u rosminiánů. Zase měly noviny co psát. Psaly, že přijel dát papeži demisi z úřadu turínského arcibiskupa a samozřejmě se zase rozvířovala otázka jeho vztahu k Donu Boskovi. Časopis Fischietto – Píšťalka zobrazil oba v karikatuře, kde Don Bosco v postoji gladiátora sráží Gastaldiho ke svým nohám. V Oratoři se nečetly noviny, nebo jen někdo měl na to dovolení. Ale

nebylo možno zabránit tomu, aby se tato věc nedostala na přetřes mezi kněžími. Don Bosco o všem raději mlčel.

Z Říma rozeslal Don Bosco řadu dopisů. Dvanáct, psaných významnějším salesiánům, se zachovalo dodnes. 29. ledna sloužil v kapli pana Sigismondioho mši svatou ke cti svatého Františka Saleského a pak opustil město. Zastavil se v Maglianu u kardinála Bilia. Don Berto, sekretář, byl překvapen přivítáním Dona Boska. Naproti mu přišel na nádraží světící biskup, seminaristé, hoši z konviktu se svými profesory. Všichni líbali Donu Boskovi ruce, prostě bylo vidět, jaká pověst ho předchází a v jaké vážnosti je. Dokonce přišel starosta města s početnou deputací složit mu poklonu a Don Bosco mu ji musel druhý den oplatit. V Maglianu se zdržel asi tři dny. Další zastávka byla ve Florencii a 4. února byl už zase mezi svými v Turíně.

Dva dny po návratu byl Don Bosco zase v Římě, ale jen ve snách. Sen vypravoval na konferenci ředitelů a pečlivě jej zapsal don Barberis a don Lemoine. Je však třeba předeslat, že po smrti kardinála Patriziho papež jmenoval svým zástupcem pro římskou diecézi kardinála La Vallettu a ten prosil Dona Boska, aby poslal do Říma několik salesiánů, kteří by řídili nemocnici zvanou Utěšení. Chyběl však personál. A poněvadž to bylo poprvé, že tento kardinál Dona Boska o něco žádal, Don Bosco by byl rád vyhovět. 7. února měl tedy sen.

Zdálo se mu, že se vrátil do Vatikánu a ocitl se ve velkém sále, když tu přišel Pius IX., sedl si na velkou pohovku a vybídl ho, aby si sedl vedle něho. Mezi nimi se rozpředl asi tento dialog. Papež: „Není to tak dávno, co jsme se viděli.“ Don Bosco: „Před několika dny.“ Papež: „Teď se budeme vidět častěji, protože máme mnoho věcí k projednání.“ Don Bosco: „Dostal jsem dopis od kardinála Valletty, chce, abychom převzali řízení nemocnice Utěšení, ale my máme málo personálu.“ Papež: „Kolik jste jich poslal ke konceptinům?“ Don Bosco: „Zatím jednoho, ale chceme tam poslat více lidí.“ Papež: „Zatím dejte přednost nemocnici sv. Ducha.“ Tu si Don Bosco uvědomil, že Svatý otec ve tváři celý září. Řekl: „Kdyby tak moji hoši mohli vidět vaši tvář, ti by byli nadšeni.“ Papež: „To může být. Kdoví, třeba bude jejich touha uspokojena.“ Tu papež zavrával, jako by mu bylo špatně. Sedl si na pohovku. Pak si lehl. Don Bosco mu chtěl pomoci a chtěl mu pod hlavu podložit polštář, ale on nechtěl. „Nedělejte to,“ řekl. „Je třeba přikrýt mne bílým prostěradlem od hlavy až po paty.“ Pak vstal a řekl: „Jděme.“ Šli do nějakého velkého sálu, kde lidé čekali na audienci, ale on zamířil do jedné dveří. Don Bosco hned přiskočil a dveře před ním otevřel. Jeden z přítomných prelátů zabručel: „To se nesluší pro Dona Boska, na to jsou jiní určení lidé.“ Don Bosco se omlouval, že si nepřisvojoval žádný mimořádný úkol, že jen viděl potřebu a, když se nikdo nehýbal, otevřel sám. Papež se na něho usmál a jim řekl: „Jen ho nechte, já si to přeji.“ Pak vešel a už se nevrátil. Don Bosco osaměl a nevěděl, kam má jít. Tu uviděl Buzzettiho. Ten přišel k němu a povídá: „Vaše boty už jsou špatné, roztrhané.“ Don Bosco: „Já vím. Už se také něco nachodily. Měl jsem je s sebou v Lanzu. Dvakrát jsem byl v těch botách v Římě, také ve Francii byly se mnou a teď jsou se mnou znovu zde. Ale řekni mi, kde to jsem. Sním, či bdím?“ Buzzetti: „Jste vzhůru, jste v Římě ve Vatikánu. Papež zemřel. Tolik je pravda, že bude těžké vyjít ven. Najdete ani schody.“ Don Bosco viděl, že všechno kolem je jako po zemětřesení; okna vybitá, domy zřízené, všude

samé trosky. Buzzetti pokračoval: „Po papežově smrti bude celá církev hrozně otřesená.“ Přesto se Don Bosco snažil sejít dolů, ale už tu bylo mnoho lidí, kteří mu v tom bránili. Drželi ho za šaty a dokonce za vlasy. Ta bolest ho probudila a on viděl, že je ve svém pokoji.

Don Bosco si sice nenechal sen pro sebe, ale zakázal ředitelům o něm mluvit. Ano, ať prý se snu zatím nepřikládá žádná víra. Byl to však prorocký sen. Přesně za rok, v noci z 6. na 7. února velký papež Pius IX. po rychlé nemoci odevzdal svou duši Bohu.

Zakončíme tuto kapitolu doplňkem k otázce neshody mezi turínským ordinariátem a Don Boskovým Valdokem. Snad si vzpomínáme, jak Don Bosco v době, kdy začínal v domě Pinardiho se svou Oratoří, jezdil občas do Stresy k rosminiánům. Rosmini byl tehdy zvláštní osobností uprostřed ruchu italského sjednocovacího procesu. Byl to kněz osobně bezúhonný, zakladatel řeholní společnosti, ale současně moderní a sympatický. U něho se scházeli lidé tehdejší kultury a drželi na něho i lidé z tehdejších vládnoucích kruhů podobně jako na Dona Boska, snad ještě více a ve větším množství. Rosmini měl osobité filozofické názory, které se v nejednom bodě rozcházel s oficiální klasickou tomistickou filosofií. To Římu vadilo a Rosmini byl některými podezříván i z bludu. Rosminiáni si kdysi dělali naději, že don Bosco vstoupí k nim.

Kanovník Gastaldi – teď turínský arcibiskup, vstoupil mezi rosminiány a byl s Rosminim solidární ve filozofických otázkách. Pak si to rozmyslel, vystoupil z kongregace a odešel do Anglie. Ale jak už byl náladový, zase změnil. Když byl zvolen arcibiskupem, začalo se hovořit, že se vrátil k rosminiánské filosofii, a skutečně tomu tak bylo. Don Bosco naopak nikdy nezměnil své názory. Přijímal prostě katolickou filosofii tak, jak ji držela oficiální místa v Římě a pravděpodobně i tato okolnost hrála velkou roli v arcibiskupově postoji k němu.

V jednom důvěrném rozhovoru papež Pius IX. položil Donu Boskovi otázku: „Víte vy, že už máme jedenáct Božích přikázání?“ A pokračoval: „Kdo říká, že jsou Rosminiho knihy zakázané, hřeší těžce. Ovšem toto přikázání si udělali za mými zády. Co tomu říkáte vy?“ Don Bosco: „Já doufám, že nebude platit, dokud je Vaše Svatost neschválí.“ Papež: „A přece to udělali beze mě v Turíně.“ Co v tom bylo? Kongregace posvátného Indexu zakázaných knih v jedné odpovědi poslané milánskému arcibiskupovi, kde se znovu rozhořela polemika kolem Rosminiho, zdůraznila povinnost zachovávat v této věci mlčení a nevyjadřovat odsouzení, které by se týkalo Rosminiho výroků ohledně věrouky a mravouky nebo jeho osoby, což se ovšem netýkalo jeho názorů filozofických. O těch bylo dovoleno ve školách diskutovat. Turínská kurie však v liturgickém kalendáři

2 Záležitost konceptinů

Ze začátku to vypadalo růžově, ale brzy se vidělo, že je to úkol na pováženou. Do věci začalo mluvit mnoho lidí. Hlavně se ukázalo, že v Římě mnoho lidí neovedlo pochopit, proč právě Piemontan Don Bosco byl pověřen úkolem reformovat kongregaci, když je Svaté město plné jiných schopných lidí. Nacionalismus je vždy špatným rádcem. Uvnitř té kongregace to bylo teprve špatné. Byli tam členové, kteří ještě nebyli ani připuštěni k prvnímu svatému přijímání a někteří už léta nechodili k svátostem. Hlavní byla světská administrativa nemocnice, všechno ostatní bylo vedlejší.

oznámila kněžím, že smrtelně hřeší, kdo by řekl, že Rosminiho spisy jsou nebezpečné.

Když byl tedy Don Bosco naposled v Římě, přijel tam Gastaldi a ubytoval se u rosminiánů, ale Don Bosco zachoval v té věci klid a spravedlivý odstup. Zásadně se nepouštěl do diskusí, ale držel se oficiálního učení církve. Měl své poslání a tomu se věnoval stoprocentně, takže mu ani nezbyl čas vkládat se do polemik, když zrovna nešlo o definovanou nauku církve. Pak měl zásadu v žádném případě se neodchýlit od mínění hlavy církve, ať bylo vyjádřeno písemně nebo jen v rozhovoru mezi čtyřma očima. Ale nic mu nebránilo říci papeži, když o to sám žádal, své mínění, jak jsme to už mohli častěji konstatovat. Beztak to bylo mínění vždy umírněné pokorou a úctou k nejvyšší autoritě. Tak vychovával i své syny a měl pocit, že jde po správné cestě. Nakonec byla tato cesta prověřena i církevními dějinami, které on dobře znal. Toto zdrženlivé stanovisko zachovával i tehdy, když se na něho doráželo, aby pověděl, co si o určitých otázkách myslí.

V Piemontě byl do Rosminiho filozofických názorů zblázněn hlavně casalský biskup monsignor Ferré, který jak uctíval Rosminiho, tak si vážil i Dona Boska. Ten mnohokrát pobízel Dona Boska, aby se vyjádřil, ale on odpovídal: „Podívejte se, monsignore, já nejsem filosof, abych se mohl s vámi měřit v učených debatách. Tolik však vím, že rosminiánská nauka, že je možno Boží existenci dokázat a priori a že idea Boha je člověku vrozená, neodpovídá skutečnosti.“ Jednou monsignor zase začal a Don Bosco odpovídal vyhýbavě. Tu vstoupil do pokoje don Francesia a Don Bosco hned: „Přicházíš jako na zavalanou. Poslyš, co říká monsignor Ferré. Snad tomu rozumíš, já na to nemám hlavu, nerozumím tomu.“ Jindy byl pozván do casalského biskupského paláce na oběd. Byli tam všichni kanovníci a ze salesiánů don Bonetti a don Bertello. Řeč se brzy stočila na rozehrívající téma. Kanovníci drželi s biskupem, salesiáni mlčeli. Jen don Bertello, který učil filosofii, se odvážil říci, že je antirosminiánského názoru. Biskup žádal Dona Boska, aby se přece také vyjádřil. Dal si říci a vyjádřil se takto: „Monsignore, nemám v úmyslu vcházet do jádra mínění jedněch a druhých, jen si dovolím poznámku: Byl by diecézní biskup spokojen, kdyby se dověděl, že klerici jeho semináře mají jiné názory než má on? Sotva. Můžete se divit, že papež trpí, když vidí různice v církvi? Není celý svět takovým velkým seminářem? Já myslím, že musíme mít k papeži i jako soukromému učiteli uctivý poměr a že je záhodno podporovat jeho názor. Tak to dělají všichni dobří synové vůči otci.“ Všichni zmlkli a polemika pohasla. Večer rektor semináře Donu Boskovi gratuloval k moudré odpovědi. Don Boskův postoj může být i pro nás v naší době instruktivní a pro salesiány dokonce závazný.

Monsignor Fiorani stále držel svou tezi, že Don Bosco má mít jen duchovní vedení institutu a on ekonomické. Chodilo se v tom smyslu k papeži, až si tento nevěděl jiné rady, než přistoupit na toto řešení a dát vypracovat dekret, který by stanovil vzájemný poměr mezi duchovní a ekonomickou správou. Don Bosco byl jmenován administrátorem in spiritualibus – ve věcech duchovních, Fiorani in materialibus – ve věcech hmotných. Ve věci přijímání noviců a propouštění se měli vždy dohodnout.

Přidala se polemika o tom, kdo vlastně založil konceptinu. Jedna verze, potvrzená kapucínem, který byl z těch původních dob, říkala, že zakladatelem byl Kremonoan Cipriano Pezzini, ale proti tomu se ozval bývalý ředitel konceptinů kapucín P. Valentino a v novinách tvrdil, že pravým zakladatelem bratří konceptinů byl kapucín Giovanni Battista Taggiasco. Don Bosco byl zastánce taktiky „nechat vrabce čimčarárovat“ – nechat lidi mluvit.

Začátkem března monsignor Fiorani ve smyslu pravomoci, udělené mu zmíněným dekretem, jmenoval představeným institutu bratra Aloise Montiho a ten nemeškal a poděkoval Donu Boskovi za jeho péči. Ale poměry uvnitř byly katastrofální. Fakt je, že v prvních dvou měsících musel nový představený vyloučit z kongregace osm řeholníků a asi dvacet sluhů. K jeho chvále třeba říci, že ve všech těchto věcech konsultoval ředitele – salesiána dona Scappiniho. Ale zmatků neubývalo. Oba představení, konceptin a salesián, byli z toho smutní. Co Don Bosco? Don Bosco, ač byl v duchu přesvědčen, že pracuje nadarmo, přece když slíbil Svatému otci, že do toho půjde, nepomýšlel na ústup. K tomu vybízel také dona Scappiniho. S tímto rozhodnutím podnikl další cestu do Říma v červnu u příležitosti oslav jubilejního roku biskupského svěcení Svatého otce. Nejel tam jen on. Předdeslal tam dva své kněze – dona Lazzera a dona Barberise. Schválně. Potřeboval je dostat do kontaktu s konceptini. Proto psal monsignorovi Fioranimu, aby je laskavě ubytoval v nemocnici svatého Ducha, což se i stalo. Tam měli možnost promluvit si s donem Scappinim a od něho získat informace o situaci. Monsignorovi oznámil, že don Lazzero je ředitelem hlavního domu v Turíně a don Barberis novicmistrem. Tím mínil podepřít jejich autoritu. Byli přivítáni dobře a vytvořila se dobrá atmosféra, jen o své autonomii prohlašovali, že je nedotknutelná. Oba salesiáni jim kázali duchovní cvičení.

Don Bosco přijel do Říma spolu s arcibiskupem z Buenos Aires z Argentiny, který přišel do Evropy v čele poutní výpravy, ale věnoval se skoro výlučně jen záležitosti konceptinů. Spolu s donem Scappinim a s oběma dalšími salesiány prohodili věc a Don Bosco sestavil pro papeže dlouhý rozklad. Papež měl v té době plno práce a byl téměř nepřístupný. Dával audience biskupům příšlým z celého světa. Světec si podal žádost o soukromou audienci, ale musel se spokojit s tím, že se přidal k veřejné audienci. Když Svatý otec šel kolem něho, dovolil si mu říci, že by s ním potreboval chvíli

3 Výroční konference (1877)

Don Bosco se vrátil do Oratoře v neděli 4. února, právě včas, aby se mohl zúčastnit svátku svatého Františka Saleského. Byl uvítán hlučně jako jindy a vítali ho také ředitelé salesiánských domů, svolání do Turína na obvyklou výroční konferenci. Večer byla akademie na počest návratu milovaného otce. Po ní se dávalo divadlo s názvem: Povolání svatého Aloise.

Odpoledne 5. února začala konference. Předsedal jí don Rua. Dílo se rozrůstalo a Don Bosco už nestačil formovat kleriky sám. Byla projednávána obava, aby snad v nich neupadla zbožnost, horlivost v přístupu k svátostem, láska k modlitbě, horlivost po liturgické stránce, radost z Božího slova a ze zbožné četby. Projednávala se účinná opatření právě v tomto sektoru salesiánského života.

Jako druhý bod se projednávala situace Synů Panny Marie, kteří teď měli hlavní sídlo v Sampierdareně. Počet

mluvit, ale v tom zmatku z toho nic nebylo. Protože nemohl příliš prodlužovat pobyt v Římě, nakonec odevzdal svůj rozklad kardinálovi vikáři a prosil ho, aby to Svatému otci předal on. Pak se vrátil domů.

V rozkladu vypočítal napřed nedostatky konceptinů – nemají řádný noviciát, jsou přesvědčeni, že si na vše stačí sami, což vůbec není pravda, je zde celá řada představených a členové nevědí, koho mají dřív poslouchat, nemají sliby a ani na ně nejsou připraveni, takže mezi nimi není žádná kázeň, ani se neví, kdo by sliby od nich přijal. Tomu je třeba čelit tím, že se zařídí řádný noviciát, ne daleko od nemocnice, sliby budou dělat na stanovy salesiánské, nebudou se přijímat nemocnice, kde by byli řeholníci ve styku s osobami druhého pohlaví, nebudou se přijímat laičtí ošetřovatelé a vedení bude jen jedno. Světec končil ujištěním Svatého otce, že salesiáni budou vždy a ve všem, co rozkáže, k jeho službám.

Papež si rozklad pečlivě přečetl a musel uznat, že za došavadního stavu Don Bosco opravdu nemůže úkol splnit. Ovšem v první osobě nemohl jednat a předal vše kardinálovi státnímu sekretáři Simeonimu a ten to zase předal kardinálovi Randimu. Randi si přečetl dekret z února a také uznal, že, jak to bylo ujednáno, Don Bosco nemůže být ani vizitátorem ve věcech duchovních. Ale stejně to nemělo žádoucí účinek. Někdo byl netrpělivý. Don Bosco se v novém dopise omlouval, že je nemocen a že se nemůže momentálně vydat znovu osobně do Říma, Don Scappini onemocněl horečkami, jak se před regulací Tibery v Římě často stávalo, a na nějaký čas odjel do Ligurska dát se do pořádku, ale když Don Bosco kardinálovi psal, že se už vystonal a brzy přijede vybaven plnou mocí, Randi mu napsal, že bude záležitostí konceptinů pověřen někdo z římských duchovních a to bude pod dohledem samého kardinála vikáře Jeho Svatosti, aby se tedy zatím nevracel.

Pro Dona Boska to byl úder. Chtěl upřímně realizovat myšlenku Pia IX., ale papežovo okolí bylo silnější a on už neměl sil energicky prosadit svůj názor. Don Bosco byl zvláště dotčen tím, že cítil, jak se mu brání v přístupu k Piu IX. Dříve si k němu chodil takřka bez zábran, nyní se k němu nedostal ani na písemnou žádost. Po papežově smrti Svatý stolec neopustil konceptinský institut a dovolil, aby v něm mohli být také kněží, kteří by poskytovali bratřím ošetřovatelům duchovní péči. Tím se věc zahojila.

starších hochů rostl a ne jeden se hlásil i mezi rokem. Co s takovým? Napsat mu, aby přišel až k určitému termínu? Don Bosco byl rozhodně proti tomu. Každý odklad může znamenat ztrátu povolání. Lepší je, ať každý nastoupí třeba hned. Zatím se s ním může něco dělat, může pracovat manuálně, trochu se učit, až bude připraven hlouček takových, dostanou učitele a utvoří se z nich třída. Bylo rozhodnuto, že v tomto smyslu se upraví prospekt přijetí.

Třetí bod. Don Rua tlumočil ředitelům přání Dona Boska, aby bylo na začátku školního roku přípravné třídění s možností vyzpovídat se po prázdninách nebo po vstupu do ústavu. Od té doby, to je od roku 1877, se to dělá v salesiánských ústavech normálně.

Druhý den 6. února byl rannímu zasedání přítomen Don Bosco sám. Schválil rozhodnutí z minulého odpoledne a rozhovořil se o stavu díla, také o konceptinech.

V minulosti byl Don Bosco vždy proti přijetí budov, které byly odňaty řeholníkům. Nechtěl, aby se říkalo, že se salesiáni zařizují v ukradeném. Tentokrát změnil a řekl, že Svatý otec sám ho měl k tomu, aby přijímal nebo kupoval takové budovy bez skrupulí. Je lepší, aby se dostaly zase do rukou církevních, než aby se jich zmocnili cizí lidé.

V Albanu a v Maglianu se volalo po tom, aby tam byly od salesiánů zřízeny polokonvikty a kardinál Berardi už potřetí žádal, aby se přijal ústav v Ceccanu, odkud chtěli odejít skolopové. Nabízel se také ústav v Asconě. Don Bosco měl k tomu komentář: „To je k neuvěření! Jdeme na místa, kde je překážka na překážku a my jsme ještě nemuseli odnikud utéci. Vše se nám daří nad původní pomýšlení. Kdybychom nevěřili v Boží Prozřetelnost, byli bychom opravdu slepí.“

Na přetřes přišel ústav na Valsalice. Nebylo to tam valné. Hlásilo se jen málo zájemců. Blížil se podzim, kdy skončí smlouva o pronájmu se školskými bratry. Jak dál? Odejít odtud? Ústav pro šlechtické synky nám byl prakticky vnučen panem arcibiskupem a zdá se, že na něm nespočinulo Boží požehnání. A vypravoval rozmarnou historku o tom, jak měli ďáblové schůzi a na ní se radili, jak to udělat, aby řeholní společnosti byly zničeny. Přišel prý jeden malý diblík a podal praktický návrh, jak to udělat: jednoduše způsobit, aby do řeholí vstupovali šlechtici. Těm se bude muset všelicos povolit, aby se neznechutíli. Povolí se to, povolí se ono, povolení se bude muset rozšířit na všechny a tak pomalu řehole upadne až se rozpadne. Všichni ďáblové nadšeně diblíkovi zatleskali a návrh byl jednomyslně odsouhlasen. – Don Bosco dále řekl, že salesiány chrání svatý František z Assisi. Sice se hlásili také šlechtici, ale žádný nezůstal. Za to je třeba Pánu Bohu poděkovat. Co se týče Valsalice, zatím se nekvapujeme. Přemýšlejme a modleme se. – Neřekl to jen tak, aby problém shodil pod stůl. O deset dní později byl problém Valsalice znovu projednáván v hlavní radě za přítomnosti valsaličského ředitele dona Dalmazza. Podzimní lhůta se blížila a bylo třeba rozhodnout. Rada nebyla jednotná a obě strany měly pravdu. Ti, co byli proti další přítomnosti salesiánů v oné koleji, uváděli hlavně skutečnost, že kolej má roční deficit 6 000 lir a doplácet na ni musí Oratoř. Mají chudí doplácet na bohaté? Po delší diskuzi bylo přece jen rozhodnuto zůstat, ale upravit ekonomii tak, aby se na kolej nedoplácelo. Návrh, aby se kolej proměnila v polokonvikt, kam by mohli dojíždět hoši z lepších rodin z města, neprošel.

Ke konci ranního zasedání Don Bosco vroucně apeloval na ředitele, aby každý napsal historii svého ústavu, a ne ledajak. Na závěr doporučil, aby se mezi hochy propagovaly tři věci: Duch zbožnosti, Duch mravnosti, Duch šetrnosti. Ať se o tom hodně mluví mezi salesiány i s hochy.

Odpoledne se sešlo 211 salesiánů, noviců a aspirantů v kostelíku sv. Františka na generální konferenci, aby se na ní rozvinul podrobný obraz práce v Evropě i v Americe. Na rozdíl od jiných let bylo dohodnuto, že don Rua na základě údajů poskytnutých jednotlivými řediteli podá obsažný referát sám, aby se šetrilo časem. Don Bosco si vyhradil, že poví, co se týká vzdálenějších míst – Ameriky a římského okolí, které právě zvizitoval.

Nebudeme opakovat, co už víme, jen řekneme, že referát dona Ruy se uchoval celý a že byl důkladný a systematický. Don Rua prošel ústavy podle data narození, čili začal Borgem San Martino, dědicem prvního domu v Mirabellu, přešel do Lanza, kde povykládal obsírně o slávě kolem

otevření železniční trati z Turína, pak přešel na ligurské pobřeží do Varazze, odtud do Alassia, pak do Sampierdareny, vrátil se do Turína a promluvil o Valsalice, nato se vydal do Bordighery, Vallecrosie a Nizzy, zase se vrátil do Piemontu do Trinità a skončil v Turíně v Oratoři. Nezapomněl ani na sestry v Mornese a v Turíně samotném. I tak byl jeho referát dosti dlouhý, protože bylo o čem mluvit.

Po donu Ruovi nastoupil Don Bosco. Připomenul ještě odnože Oratoře valdocké – oratoř sv. Aloise, oratoř sv. Josefa, zmínil se o duchovní asistenci salesiánů v turínských institucích, ale pak už byl za mořem v Uruguayi v Montevideu, v Buenos Aires, v San Nicolás de los Arroyos, mluvil o svých misionářích, o nabídkách z Paraguaye a z Brazílie. Pak se přenesl do římského okolí, kde už také zakotvili salesiáni, zmínil se o konceptech, velebil papeže Pia IX., nezapomněl ani na Sdružení spolupracovníků. Zde se jeho apoštolská fantazie rozohnila a on doslova prohlásil: „Dílo salesiánských spolupracovníků teprve začalo, a už se do něho přihlásilo hodně lidí. Účelem je vzájemná duchovní a mravní pomoc, ale také hmotná. Uvidíme veliký rozkvět. Nebude trvat dlouho a celé národy a celá města budou spojena v Pánu duchovním poutem se Salesiánskou společností. Co se týče materiálních záležitostí, věci se už zařídily a budou se udržovat tak, že nebudou záviset na nikom jiném, leda na duchovní autoritě papeže. Ovšem ne tak, že by se naráželo na biskupy nebo na světské autority. Maglianský starosta, velmi bohatý rytíř, nejbohatší v kraji a zjevný liberál, i on se chtěl stát salesiánským spolupracovníkem. Říkal, že je to dílo Boží. Co udělal maglianský starosta, chtěli udělat i mnozí jiní. Ale zde bude třeba postupovat velmi opatrně a pomalu v přijímání těch, kdo žádají o diplom.“ – Co se této věci týče, bylo rozhodnuto, že se bude vydávat salesiánský věstník. Budou to salesiánské noviny, protože je mnoho věcí, které je třeba sdělit spolupracovníkům. Věstník bude vycházet periodicky a bude vytvářet spojení mezi spolupracovníky a salesiánskými spolubratry. Budeme-li povolní Boží vůli, doufám, že neuplyne mnoho let a celé populace se budou rozlišovat od salesiánů jen bydlištěm. Je-li nyní spolupracovníků sto, jejich počet vzroste na tisíce a tisíce: „A je-li nás nyní tisíc, pak nás budou miliony. Jen se musíme starat, aby se zapisovali jen ti nejlepší. Doufám, že taková je vůle Boží. Snažme se propagovat toto dílo, protože Bůh je chce.“ (MB XIII., 81)

Zde Don Bosco apeloval na ředitele, aby se o těch věcech mluvílo, aby se konaly přednášky o kongregaci, o našich věcech, o misiích, o spolupracovnících. Znovu zdůraznil, že jde zjevně o Boží dílo. Kdybychom to neviděli na vlastní oči, nevěřili bychom tomu. Bůh má s námi zvláštní úmysl. Co máme dělat? Jen to jediné! A nadšeně vypravoval o své audienci u nemocného Svatého otce, že byl dokonce přijat od něho ležícího v posteli, protože byl nemocen. Papež mu řekl: „Jděte a napište svým synům, že není pochyby o tom, že vaše kongregace je řízena Boží rukou. Na vás leží velká zodpovědnost, abyste na tuto milost odpověděli kladně. Ale mohu vám Božím jménem říci, že budete-li svým příkladem odpovídat Boží vůli, budete-li pěstovat ducha zbožnosti a ducha mravnosti, zvláště co se týče čistoty, a zůstane-li ve vás tento duch, budete mít pomocníky, spolupracovníky, horlivé kněze, uvidíte, jak se budou množit řeholní povolání, jak pro vaši kongregaci tak pro jiné řády, a také pro diecéze. Nebudou jim chybět horliví kněží, kteří vykonají mnoho dobrého. Chci vám prozradit tajemství! Jsem si jist,

že tato kongregace byla vzbuzena v této době Boží Prozřetelností, aby se ukázala Boží moc. Jsem si jist, že Bůh chtěl až do naší doby držet v tajnosti, co nebylo známo v tolika minulých stoletích a tolika jiným minulým kongregacím. Vaše kongregace je první v církvi, která je nového typu, která může být současně řádem náboženským i světským, mít slib chudoby a současně vlastnit majetek, mít něco ze světa i z kláštera. Její členové mohou být zároveň v klášteře i žít jako svobodní občané. Bůh to zjevil v naší době a já vám to chci odhalit. Kongregace byla založena, aby se ve světě, který je podle slov svatého evangelia celý prostoupen zlem, vzdávala sláva Bohu. Byla založena, aby se vidělo, že je možné dávat císaři, co je císařovo, a Bohu, co je Boží. Předpovíám vám, a napište to svým synům, že kongregace rozkvetne, zázračně se rozšíří a bude trvat v budoucích staletích a bude mít vždy pomocníky a spolupracovníky, dokud bude šířit zbožnost a náboženství a zvláště mravnost a čistotu. Ještě bych vám chtěl říci mnoho věcí, ale jsem unaven. Vypravujte mi vy nějakou historku.“ Pak se začalo mluvit o jiných věcech.

Don Bosco na tomto místě prosil přítomné, kdo má dobrou paměť, aby to, co právě pověděl, pečlivě zapsal, že to sám prohlédne a třeba k tomu ještě něco dodá. To pak bude sloužit jako memoriál velké ceny pro budoucnost kongregace. A ještě dodal: „Nezapomeňme žárlivě střežit mravnost! Sláva naší kongregace spočívá v mravnosti. Bylo by neštěstím a zatemnilo by naši slávu, kdyby salesiáni degenerovali. Pán by rozptýlil a rozehnal kongregaci, kdybychom nebyli věrní čistotě. To je balzám, který musíme šířit mezi národy, pěstovat u jednotlivců, to je centrální bod všech ctností.“ A na závěr Don Bosco poděkoval velmi srdečně ředitelům za jejich práci a námahu. Děkoval také Panně Marii za její ochranu. Byla to uchvacující konference, která nezůstala v srdcích přítomných bez mohutného ohlasu.

Generální konference nebyla tentokrát poslední jako jindy, ale byly ještě další čtyři. Spokojíme se s několika body. Byla projednána duchovní cvičení pro všechny domy, věc to veliké důležitosti – pracovalo se na definitivním textu pravidel pro chovance, znovu a znovu se vracelo téma, jak uchovat mravnost v našich domech. Donu Boskovi tato věc ležela vždy na srdci. Byla to klíčová otázka úspěšnosti preventivního systému, vládnoucího v salesiánských domech. Zatím rodiče svěřovali salesiánům své děti v jistotě, že se u nich hoch nemůže zkazit. Ale bude tomu tak stále? Stačil by jeden případ a mohl by poškodit dobré jméno celku.

Některých z těch dílčích porad se Don Bosco zúčastnil osobně a vždy zabrousil na téma mravnost. Bylo zdůrazňováno, aby salesiáni jednali s hochy s dobrotou, aby si získali jejich důvěru a aby byli obětaví v asistenci. Doporučovalo se, aby byla přesná evidence umístění jednotlivců v ložnici, v učebně, v jídelně a ve studovně, aby se i v noci dělala inspekce v ložnicích. Na vycházky mají hoši chodit po třech

4 Cesta do Francie

Velký přítel Dona Boska, don Giacomelli, když viděl, jak se Don Boskovo dílo šíří, dovolil si otázku, zda Don Bosco míní proniknout také do Francie. Dostal vyhybavou odpověď. „Francouzi si dělají všechno nejraději sami,“ řekl. Ale jindy k téže otázce řekl, že lidé míní, ale lidské věci a běh lidských dějin řídí Bůh.

Koncem února roku 1877 vedly Dona Boska do Francie zvláště dvě pohnutky: otevření Patronato di S. Pietro v Nizze

a nezastavovat se, ani nedovolovat, aby opouštěli řady. Ve škole a ve studovně z titulu dobrého chování ať nedrží ruce pod lavicí. Hodně ať se pěstuje hra a ať se hrají hry, které mají hoši rádi. Don Bosco také vyjádřil myšlenku, že není dobré holdovat příliš masitým pokrmům. Řekl, že v krajích, kde se jí příliš mnoho masa, je moralita celkem nižší. Také pozor na zvláštní přátelství. Buď máme mít rádi všechny stejně, nebo nikoho. Velkou zárukou morality je pracovitost. Někdo říká, že Don Bosco zabije salesiány přílišnou prací, ale on je toho mínění, že kněz buď zemře přílišnou prací nebo zemře na neřestný život.

Během konferencí neměl Don Bosco čas jít mezi hochy, ale jakmile vše skončilo, byl rád, že může promluvit i k nim. Učinil tak 11. února, den poté, co zemřel první z těch šesti plus dvou, o kterých se zmínil Dominik Savio v již vyprávěném snu Dona Boska. Jmenoval se Štěpán Mazzoglio. Chodil do 4. třídy gymnázia. Byl to hoch zbožný, pilný a po všech stránkách příkladný. Na jeho případu Don Bosco rozvinul úvahu, jak je dobré být připraven na smrt.

V neděli 18. února přišel Don Bosco na oběd do nové jídelny noviců. Noviců bylo tou dobou 65. Po obědě měl k nim řeč. Pochválil je za chování. Skoro všichni mají 10/10 z chování a jen málo 9/10, ale i to je celkem dobré. Připomněl, aby si každý hleděl zdraví. Slyšel, že někteří se chtějí v postě hodně postit, někteří by si rádi odřekli rekreaci, aby mohli před zkouškami studovat, nebo také aby se mohli umrtvovat. Nic takového! Lepší je umínit si, že budou zachovávat poctivě rozvrh a konat své povinnosti. Jíst, co se k jídlu předkládá, nechat postit jazyk, neohrnovat nos, když přijde na stůl něco, co nechutná. Jezuiti prý, když někdo žádá o přijetí, napřed ho vezmou na oběd. Když vidí, že dotyčný pěkně všechno slupne, mají radost a on má šanci, že bude přijat. Myslí si: když všechno sní, je jistě zdravý a bude schopen pracovat. Musíme být opravdu dobří. Lidé si myslí, že salesiáni jsou všichni svatí. Mnozí, kdo byli jako chovanci u nás, dostali dobré místo jen pro pověst, že jsou od salesiánů dobře vychovaní. Misionáři přijeli šťastně do Ameriky a už má každý své zaměstnání. Don Cagliero píše, aby se tam posílali jen vzorní lidé, aby nepokazili dobré jméno salesiánům. I v noviciátě budou pololetní zkoušky. Může se stát, že zrovna nebude mít každý vyznamenání. Třeba nemá velké nadání. Ale z chování může mít každý 10/10. Dále je třeba odvyknout reptat proti představeným. Tak coraggio! S odvahou!

Řekli jsme, že bylo noviců přes 60. K tomu je třeba přičíst řadu kněží a kleriků. I o tom se mluvilo. Don Bosco řekl, že by opravdu potřeboval mít kleriky blízko sebe, aby je mohl formovat, ale současně uznával, že to tak dlouho nepůjde, a už přemýšlel, jak na to. Ve školním roce 1879–1880 už bude noviciát ve zvláštním dobrém místě, v San Benigno Canavese.

a nutnost projednat otevření dalšího domu v Marseille. Měl na programu ještě další města, ale o tom nic nevíme. Cesta do Francie mu zabránila být přítomen oznámené inspekci ze strany turínského prefekta a školního inspektora. Ale dal představeným, jmenovitě donu Ruovi, detailní pokyny: Přivítat pány s kapelou, dát jim vědět, že v Oratoři mají převahu řemeslničtí učni, povodit je po dílnách a postarat se, aby bylo všechno v plném proudu, studenty spíš rozptýlit

po domě, aby nebyli pohromadě a kde by byl patrný nedostatek zařízení, omluvit to velikou chudobou domu. Dát jim na památku každému Don Boskovy Dějiny Itálie a zase je vyprovodit s kapelou. Sám odcestoval 21. února a napřed pochodil ústavy v Sampierdareně, Varazze, Vallecrosii, ve Ventimiglii navštívil biskupa.

Než budeme mluvit o Francii, udělejme si krátký přehled styků s ní. První poznal Dona Boska advokát Michel. On také seznámil veřejnost s italským světcem na konferenci v Marseille. Tam jeden z posluchačů, abbé Guiol, farář od svatého Josefa, dostal nápad, že by Don Bosco mohl něco udělat pro množství italských otrhánků, žijících v tom přístavním městě bez toho, že by se někdo o ně zajímal. Guiol se spojil s kanovníkem Timonem, zakladatelem Díla Srdce Ježíšova pro dělnickou mládež, který se dobře znal s advokátem Michelem. Došlo ke korespondenci s Donem Boskem. Světec psal Guiolovi, že by ochotně přišel do Marseille a založil tam žádané dílo, ovšem musel by s tím souhlasit místní biskup. On by musel dílu poskytnout morální podporu, nalézt nějaké místo, kde by bylo možno shromážďovat chlapce a on – Bosco, by už předem mohl ujistit, že kde dosud salesiáni pracovali, nikde nedošlo k žádným střetům s kýmkoliv. Přes Michela a Guiola přišel dopis do rukou kanovníka Timona a ten byl ochoten postoupit v Marseille salesiánům místo, které chtěl původně převzít po školských bratřích on sám. To všechno se odehrálo už v roce 1876, ale Don Bosco se tehdy do Francie nedostal. Teprve teď na prahu roku 1877 tam zamířil osobně.

První překážkou byl sám místní biskup monsignor Placcé. Ve městě byla už řada všelijakých institucí s charitativním účelem, nerad by byl viděl další. Don Bosco opatrně nežádal hned vše, ale jen dovolení, aby si mohl ve městě vytvořit opěrný bod pro své misionáře, kteří budou většinou odjíždět z marseilleského přístavu. Ale Don Bosco byl Don Bosco a bylo těžké odolat jeho osobnímu kouzlu. Stalo se, že biskup změnil názor a dokonce označil abbé Guiola za nejschopnějšího kněze, který by jistě upravil salesiánům cestu do města a třeba by v Marseille mohlo vzniknout něco takového, jako je v Turíně. Je dobré poznamenat, že farář Guiol nebyl zrovna v dobré vůli s biskupem a že všechny překvapilo, že biskup jmenoval ochráncem salesiánského díla právě jeho. V roce 1879 se bude mluvit o zázračném uzdravení, které Don Bosco vyprosil na Panně Marii jako první ve Francii. Don Bosco se usměje a řekne: „Kdepak, prvním zázkem Panny Marie bylo jmenování pana faráře Guiola ze strany biskupa za ochránce salesiánského díla.“ Při prvním setkání svěťce s Guiolem bylo třeba užít tlumočníka, protože Don Bosco těžko hledal vhodné výrazy v jednání a farář neznal ani slovo italské. Přesto si tyto dva hned napoprvé výborně porozuměli.

Zatím však šlo jen o kontakty. Konkrétního nebylo nic. Don Bosco oťukával situaci. Nabízelo se mu dílo pana kanovníka, zvané Étoile, ale tam se přijímali hoši od sedmi let a odcházeli ve čtrnácti. Don Bosco přijímal od dvanácti a hoši u něho byli, dokud se nevyučili. Bydlel u školských bratří a cítil se tam dobře, protože tam bylo hodně chlapců. Snažil se s nimi navázat kontakt, kdykoliv je potkal, a hle, metoda zabrala. Dříve plaší hoši se mu napoprvé otvírali a hned přicházeli další. Dokonce se Don Bosco odvážil zvát je ke svatě zpovědi a i to zabralo. Jedna celá světnice (Camerata) se u něho vyzpovídala a když se rozkřiklo, že Don Bosco každému řekne hřích, který zapomněl, většina hochů

se chtěla u něho vyzpovídat. Představeným to bylo nemilé a Don Bosco to vycítil a raději přestal. Ale přesto se řeč stáčila na jeho přitažlivost pro mládež. To mu dalo příležitost jednak zamyslet se nad teoretickými základy své pedagogie, jednak na toto téma hovořil s představenými koleje, kde bylo asi 600 hochů, ale duch neodpovídal jeho představám. V té koleji pobyl asi týden, který byl pro něho zkouškou, protože si musel i poležet v posteli, jelikož zjistil nějaké krvácení z plic. Vůbec podnebí Riviéry v tom období silných větrů a náhlých změn v teplotě mu nedělalo dobře. Doopravdy si odpočinout nemohl, protože ho čekaly další cesty a námahy.

Zatím v Přímořské Nizze se chystala na 12. března slavnost otevření Patronage svatého Petra v oné Gautierově vile. Don Bosco tam musel být, protože se tam měla shromáždit nízká smetánka. Úvod ke dni byl opravdu symbolický. Ráno se tam dostavil nějaký hoch v ošumělých šatech, s houslemi pod paží, a prosil o přijetí. Otec mu zemřel, matka ho poslala vydělávat si na chleba, hoch uměl hrát na housle a tak chodil po hospodách a hrál. Ovšem jeho hraní postrádalo teoretický základ a o ten mu šlo, aby mohl hrát i v divadlech a na koncertech. Bylo mu patnáct let, číst a psát moc neuměl a ještě nebyl připuštěn k prvnímu svatému přijímání. Byl přijat.

Opoledne se zaplnila kaple Patronage, pan biskup Sola měl náboženskou část události, při které promluvil také Don Bosco. Mluvil o tom, jaký má Patronage účel, mluvil ovšem hodně o almužně a nezatajil, že vila ještě není ani z polovice zaplacená a že vše závisí na dobročinnosti přátel. Řeč dojala publikum a třebaže se původně nemyslelo na sbírku, našli se nadšenci, kteří začali sbírat a sebrali 1 500 franků. Don Bosco neváhal při následující akademii na dvoře představit i hochu houslistu, který byl ráno přijat a hoch hostům zahrál na housle. Oznamila se také malá loterie ve prospěch Patronage a lístky šly na dračku. Dámy z Ženské sekce konference sv. Vincence druhý den hochu nově oblékly. Druhý den byl přijat ještě další hoch, zcela chudý a už dosti obeznámený s všelijakým životem z bídy. Do třetice byl přijat hoch, kterého rodiče dali do dobročinného ústavu jinověrců, ale hoch tam odtud dvakrát utekl, až byl přijat v Patronage.

Nadšení přátelé z Nizy přišli na myšlenku obeznámit se salesiánským podnikem širší veřejnost a Don Bosco se myšlenky chytil a sám napsal brožuru „Otevření Patronage svatého Petra v Nizze“. Dal si na ní záležet a několikrát ji předělával, než s ní byl jakžtakž spokojen. Toto dílko udělalo ve Francii hodně dobrého, zvláště pro zásady zdravé pedagogie v něm obsažené. Don Bosco sám si pravděpodobně neuvědomoval, jak svými zásadami zasahuje do chaotických názorů, které tehdy vládly ve Francii, kde nebylo místo pro Boha a náboženství a tedy šlo o čistě laickou morálku. Bylo to poprvé, co Don Boskovo jméno zaznělo ve velké diskusi o výchově a ne zrovna skromně. Dnes má Don Boskova výchova v církvi své takřka oficiální místo podobně jako Summa svatého Tomáše v oboru teologie. Ne nadarmo nedávno papež Jan Pavel II. prohlásil Dona Boska za otce a učitele mládeže. Učinil tak u příležitosti uzavření milostivého roku mládeže k stému výročí Don Boskovy smrti. Kéž i u nás brzy dostane Don Boskova výchova mládeže, jak se říká, „zelenou“. Mohlo by to po katastrofálních výsledcích ateistické výchovy v posledních čtyřiceti letech znamenat záchranu kultury našich národů a základ k šťastné budoucnosti!

Z Francie pospíchal Don Bosco zase do Itálie, ale než ho uvítala Oratoř, objel znovu ligurské domy. Kronika dcer Panny Marie Pomocnice zaznamenává jeho návštěvu ve Vallecrosii, kde zvizitoval jejich dům do nejmenších podrobností, od ložnice až po kuchyni a skladiště. Pochválil chudobu sester a šetrnost, ale žádal sestry, aby nezapomínaly na své zdraví. Ty dobré duše mu ukázaly také jakýsi druh zelí. Byl to veliký exemplář, který prý se podobal velkému květu. Don Bosco jim dal pokyn, aby to poslaly hraběnce Corsiové spolu s jeho vizitkou. Ředitelka rozkaz hned provedla. Don Bosco totiž tehdy jednal o koupi domu v Nizze Monferratské, kam mínil přenést mateřinec sester z Mornese a potřeboval, aby mu hraběnka byla nápomocná penězi. Byl také v Alassiu a navštívil i tamní dcery Panny Marie. Odtamtud se zachoval jeho výrok: „Kde se pracuje, tam není pro ďábla místo.“ Tamtéž se ho sestry ptaly, jak by se naučily žít stále v Boží přítomnosti. Don Bosco jim poradil: „Zvykněte si při každém přechodu z práce do práce vzbudit úmysl dělat to k větší Boží slávě. Tak budete žít stále v Boží přítomnosti. Není to těžké.“

Z Alassia jel Don Bosco do Sampierdareny. Různé dopisy z té doby, poslané na různé strany, dokreslují trochu jeho starosti o vše a o všechny, ale nebudeme všechno vypisovat. Jen řekneme, že Don Bosco celý ten čas byl

5 Zlaté jubileum Pia IX.

V roce 1877 se slavilo 50 let od biskupské konsekrace papeže, který zatím překonal všechny rekordy nástupců sv. Petra. Tento papež byl opravdu velkou osobností a zábor Říma ze strany italského státu jen zvedl jeho mravní prestiž. Nepřehlédné zástupy věřících ze všech končin světa se hrnuly do Říma vzdát mu zasloužený hold lásky a věrnosti. Dary, které dostal k té příležitosti a které tvořily zvláštní expozici, měly cenu desíti milionů lir a sbírky zvané Svatopetrský haléř vynesly ve světě toho roku šestnáct a půl milionu lir. V tomto plebiscitu lásky nemohl chybět Don Bosco a jeho kongregace s celým salesiánským dílem.

Jak už jsme slyšeli, vyslal do Říma dva kněze – dona Lazzera a dona Barberise – aby předali Svatému otci nádherné album, datované v 32. roku jeho pontifikátu, 86. roku jeho věku a 50. roku od jeho biskupského svěcení. Grafická část byla uměleckým dílem a album samotné podalo papeži podrobný obraz celého salesiánského díla. Byl tam přehled hlavní salesiánské rady (tehdy se říkalo kapituly) se všemi tituly. Jednotlivé domy v něm defilovaly rozdělené na jednotlivé sekce a skupiny se jmény všech salesiánů v nich působících, s uvedením počtu hochů, ale i jmen dalších skupin, kterým salesiáni věnovali svůj apoštolát. Oratoř svatého Františka Saleského měla tyto podtitulky: 1. Dům pro studenty. Kapitula a počet žáků. 2. Dům pro učně. 3. Noviciát. Personál a počet noviců. 4. Dům pro dospělé studenty. 5. Chrám Panny Marie Pomocnice. 6. Sváteční oratoř sv. Františka Saleského s přílehlými školami. 7. Sváteční oratoř sv. Aloise s přílehlými školami. 8. Sváteční oratoř sv. Josefa. 9. Dílny sv. Josefa, kde se učí řemeslu asi 100 děvčat, jimž se věnují sestry sv. Josefa. Kaplan kněz Antonín Sala. 10. Institut sv. Petra pro asi 100 hochů, kteří opustili vězení. Kaplan kněz Dr. Josef Bertello. 11. Institut Dobrého Pastýře, kde je umístěno asi 500 děvčat různé úrovně. Kaplan Josef Bologna. 12. Institut sv. Karla se školami pro děvčata. Duchovní

nachlazen – průdušky mu nedělaly dobrotu, chraptěl, že nemohl skoro mluvit. Večerní slovíčko pro komunitu měl teprve 10. dubna.

Don Bosco dělal svému dílu propagandu, avšak občas slyšel i kritiku. Ale nedal se. Říkal: „Dnes je to tak: musíme pracovat. Svět je materialistický a je třeba pracovat a také ukazovat, co se udělalo. Kdyby člověk dělal zázraky a modlil se ve dne v noci někde ve světničce, nikdo by na něho nedbal. Svět potřebuje vidět a ohmatat.“ Na otázku, zda je dobré dělat dobrým podnikům reklamu, říkal: „To je jediný prostředek, jak je uvést ve známost. Dnešní svět chce dílo vidět, chce se přesvědčit, že kněží pracují, učí a vychovávají chudou a opuštěnou mládež. To je jediný prostředek, jak zachránit tuto mládež. Je třeba ji vyučit ve víře a tak pokřesťanštit společnost.“

Do doby této Don Boskovy francouzské cesty patří případ čtení myšlenek. Don Albera to slyšel vyprávět přímo od paní, které se to týkalo. Slyšela, že je Don Bosco světec a chtěla se o tom osobně přesvědčit. Známa jí dovedla na oběd, který dávala jedna rodina na jeho počest. Don Bosco v jedné chvíli zvedl pohár a pronesl přípitek na zdraví rodiny. Paní se nad tím pohoršila, ale jak byla překvapena, když jí Don Bosco při loučení řekl: „Ať jíte nebo pijete, všechno dělejte ve jménu Páně.“ Ona pochopila a stala se horlivou salesiánskou spolupracovnicí.

ředitel kněz František Paglia, kaplan kněz Cipriano Carlo. 13. Sváteční Oratoř v Chieri, vedená několika spolupracovnicemi. Ředitel kněz Michal Rua.

Podobně album zachytilo obraz práce, kterou konaly dcery Panny Marie Pomocnice. Jejich kongregace je v albu jmenována jako připojená ke kongregaci salesiánů. Jejich účelem je konat pro dívky to, co konají salesiáni pro hochy. Působí v Mornese, v Borgo San Martino, v Lu, v Alassiu, Turíně, Bordighere, Bielle, Lanza. Uspořádání podobné jako u salesiánů. Co se týkalo Ameriky, přehled tamních děl pořídil don Cagliari. Don Bosco ho o to včas požádal. Don Bosco si dal na sestavení tohoto katalogu záležet, protože věděl, že v té době zůstane album v Římě ve Vatikánu jako autentický historický dokument pro rok 1877.

Don Lazzero a don Barberis odcestovali z Turína 28. května, ale v Římě začaly slavnosti už 30. dubna. Hlavní slavnosti byly: 21. května se vzpomínalo, že před padesáti léty byl monsignor Mastai jmenován arcibiskupem spoleťským, 3. června se vzpomínalo, že před padesáti roky přijal biskupské svěcení. Don Bosco se k oběma příležitostem postaral, aby si je v Turíně salesiáni a hoši připomněli. – K onomu 21. květnu byla v Římě velká pouť z Francie a ta se na zpáteční cestě stavila v Turíně v Oratoři. Byli velmi slavně přivítáni. Don Bosco proslovil francouzskou zdravici a hoši volali opětovaně po francouzsku – „Vive les pèlerins français! – Ať žijí francouzští poutníci!“

Poslední den května – to už bylo po hlavních slavnostech, dostal Don Bosco telegram z Gibraltaru. V něm se Donu Boskovi oznamovalo, že buenosaireský arcibiskup Aneyros přijede do janovského přístavu 1. června. Světec hned na druhý den odjel do Janova přivítat ho. Arcibiskup byl hostem janovského arcibiskupa a s Donem Boskem se setkal ráno 3. června v kostele sv. Kajetána. Don Bosco právě končil mši svatou, když přišel. Don Albera chtěl

uvědomit svého představeného, ale arcibiskup byl takti
a prosil, aby ho nevyrušoval z poděkování po mši svatě. Setkání obou nemohlo být srdečnější. Oba si padli do náruče v slzách. Don Bosco v něm obejmul v duchu i své milé misionáře argentinské a celé své dílo za mořem.

Po tomto setkání Don Bosco hned odpoledne odcestoval do Říma s argentinskými poutníky, zatímco monsignor arcibiskup, zdá se, jel za nimi až později, doprovázen janovským kolegou. Už jsme četli, že se usadil u Sigismondii a co všechno v Římě dělal. Nebudeme to opakovat. Jen řekneme, že ubytování měl velmi nepohodlné. Bydlel v podkrovní světničce, kde bylo velice horko, takže musel mít neustále dokořán otevřená okna i dveře. Však už se mu nabízelo jiné ubytování u sester v Tor de' Specchi.

Do jeho římského pobytu nám dává trochu nahlédnout dopis, psaný 6. června donu Ruovi. Z něho se například dovídáme, že v Turíně onemocněl duševní chorobou klerik Bodrato. Řím byl v ty dny opravdu hlavním městem světa. Pius IX. byl zřejmě světovou osobností číslo jedna. Výstava darů vzbudila závist a zbytečné řeči, takže byla předčasně skončena. Do salesiánské kongregace vstoupil advokát Fortis a hrabě Cays, významný Don Boskův spolupracovník v dobách nejhroších, nyní vdovec. Zatím se Don Bosco nedostal k papeži, ale ví se, že si Svatý otec stěžoval, že za ním nejde. Ale jak se k němu dostat? Věci v Argentíně šly dopředu výborně. Farnost Bocca, jedna z nejhroších, ale také nejdůležitějších, byla dána salesiánům natrvalo. Don Lazzero a don Barberis kázali konceptinům duchovní cvičení.

Co se týče audience u Svatého otce, papež v té době pro stáří a únavu nedával soukromé audience vůbec, ba ani jednotlivým biskupům ne. Chodili k němu po skupinách. Co se týče Dona Boska, jeho výroky, že Svatý otec řekl to a ono mohou svádet k domněnce, že s ním mluvil soukromě. Ale pak by nebylo oprávněné, co psal kardinálovi Biliovi, že mu sice Svatý otec při hromadné audienci řekl, že by s ním chtěl mluvit, ale to bylo jen mimochodem, jinak ani písemná žádost o audienci nic nepomohla a nedostal se k němu. Fakt je, že při oné hromadné audienci viděl Don Bosco papeže Pia IX. naposledy. Byla to audience pro katolické novináře. Don Bosco se jí zúčastnil z titulu šéfredaktora Katolického čtení a bylo to 10. června. Papež se ho při té příležitosti jen zeptal, potřebuje-li pro misionáře nějaká paramenta. On řekl, že ano. „Domluvte se o tom s kardinálem Oregliou,“ řekl papež a to byla jeho poslední slova k Donu Boskovi.

Zmínili jsme se o změně bydliště Dona Boska v Římě. Nabídly mu je oblátky od Tor de' Specchi. Dokonce mu nabídly hned pět místností, aby tam mohl mít i sekretáře, a ještě aby tam mohli přenocovávat salesiáni, pojedou-li přes Řím nebo tam budou mít nějakou práci. Však už se začaly trousit po Římě řeči, že si Don Bosco chce udělat z konceptinské nemocnice svatého Ducha salesiánských ústav. Velkodušnost oblátek mu tedy přišla velmi vhod.

V turínské Oratoři svatého Františka Saleského se konaly veliké přípravy na návštěvu buenosaireského pana arcibiskupa. U něho přece zahájilo salesiánské dílo svou misionářskou činnost. Don Bosco vyzval dona Ruu, aby vyžádal od turínského ordináře pro vznešeného preláta a jeho kněze dovolení celebrovat v arcidiecézi a na svatého Petra a Pavla mít pontifikální mši svatou v kostele Panny Marie Pomocnice. Gastaldi napřed dovolil, ale pak zrovna na 24. června povolení zrušil s poukazem na to, že bude mít sám v turínské katedrále pontifikální mši svatou a nesluší se,

aby v některém kostele měl současně pontifikální mši svatou jiný biskup. Jen dovolil, aby měl zámořský host ten den v Oratoři večer po šesté hodině požehnání s Nejsvětější Svátostí oltářní.

Don Bosco jiné roky slavil 24. června, na svátek sv. Jana Křtitele o turínské pouti, své jmeniny. Tentokrát vzkázal, že nebude doma, protože musí provázet americké hosty. Ti 22. června opustili Řím a jeli do Ancony ke kardinálu Antonucciovi, 23. června byli v Loretě a zase se vrátili do Ancony. Pak si odskočili ještě do Milána a 26. června byli v Turíně.

Vstup do Oratoře se podobal triumfu. Všude vlály vlajky, modrobílé argentinské, italské, papežské, mezi dvěma dvory byla nádherná slavobrána, kapela hrála argentinskou hymnu, všichni obyvatelé Oratoře poklekli, aby přijali hostovo požehnání. Pak Don Bosco vystoupil s arcibiskupem na balkon, představil hosta jako největšího salesiánského dobrodince za mořem, potlesk byl mohutný a nekonečný, pan arcibiskup byl dojat a stejně jeho průvod kněží v čele s generálním vikářem. Také Don Bosco byl z hloubi srdce dojat, následovalo srdečné objetí, zpívalo se, muzicírovalo se a k večeru byla veliká iluminace alla veneziana – po benátsku. Druhý den se při obědě udála krásná historka. Uprostřed oběda vstoupil do jídelny historický Gastini, oblečený za šaška, a přednesl květnatou báseň na pana arcibiskupa a na Dona Boska. Jeden z přítomných kanovníků mu dal za vystoupení liru. Gastini ji však s dvorným gestem odevzdal Donu Boskovi. Kanovník si ho zavolal a chtěl ho přece jen také obdarovat. Dal mu další liru a Gastini ji zase nesl Donu Boskovi. Na otázku, proč si ji nechce nechat, odpověděl rozmarně, že přece v Oratoři jsou všichni doma a mají všechno společně.

Nejslavnější bod milé družby byla akademie v předvečer svátku svatého Petra a Pavla. Na ten den byly přeloženy jmeniny Dona Boska, ten den se slavil svátek svatého Leona, patrona pana arcibiskupa Aneyrose a do třetice všeho dobrého měl svátek také monsignor Ceccarelli, který byl Petr. Nemohlo být šťastnější kombinace. Výzdoba dvora byla přímo fantastická. Na vyvýšeném místě byla tři pozlacená křesla, prostřední bylo pro pana arcibiskupa a dvě postranní pro Dona Boska a pro monsignora Ceccarelliho. Oči přitahoval veliký transparent s hvězdou širokou dva metry a s dvaceti paprsky. Každý paprsek znamenal jeden salesiánský dům a byl vyznačen jménem domu a datem založení. Uprostřed bylo jméno Dona Boska. Dvůr byl obsazen salesiánskými spolupracovníky a dobrodinci a bylo tam asi tisíc hochů interních i externích. Řemeslníci měli kapelu, studenti sbor. – V devět hodin začala akademie. Pan arcibiskup si nechtěl sednout na to prostřední křeslo a nabízel je Donu Boskovi. Vznikla milá rozmluva, která skončila tím, že si oba sedli tak, aby prostřední křeslo zůstalo prázdné a řekli, že je symbolicky vyhrazeno nástupci svatého Petra, papeži Piovi. Akademie byla zakončena krátkým proslovem Dona Boska.

Druhý den měl komunitní mši svatou pan arcibiskup Aneyros, zpívanou měl monsignor Ceccarelli. Pontifikální mše se nekonala, ale vzácný host se vzdal i pontifikálního svátostného požehnání, protože čekat až po šesté hodině večer bylo neúnosné, jelikož musel být dokončen sváteční program na dvoře. Možná byl také zámořský host unaven. Beztak bylo ráno tolik svatých přijímání, že podával jen části a pak prosil, aby za něho někdo jiný pokračoval. Na závěr večerního programu mluvil zase Don Bosco. Mluvil

dojemně o lásce, která oživuje shromáždění, mluvil o tisících a tisících hochů, kterým salesiáni nesou lásku Boží třeba až za moře. Velebil zástupy lidí, kteří věnují své peníze na toto dílo, velebil ty mnohé, kteří vstupují do salesiánských řad, aby se mohli cele věnovat práci pro opuštěnou mládež. Omlouval se, že mohl tak vzácným hostům nabídnout jen chudobný pobyt, ač by jim byl rád nabídl palác plný diamantů, s podlahami posetými růžemi a liliemi. Byla to jedna z řečí, která ukázala šířku jeho srdce jak málokterá jiná. Ceria k tomu doslova říká: „Koncem řeči tón jeho slova byl tak podmanivý, jak dosud nikdy nezazněl z jeho úst.“ Pak mluvil monsignor Aneyros španělsky. Jako poslanec argentinského parlamentu měl pověst znamenitého řečníka a tak mluvil i nyní. Jeho španělský projev mistrně hned nato tlumočil monsignor Ceccarelli italsky. Don Bosco políbil panu arcibiskupovi prsten a on jemu ruku a oba se srdečně uprostřed potlesku přítomných obejmuli.

Den byl korunován krásnou epizodou. Na slavnost přišla dvanáctiletá dívka, kterou před měsícem Don Bosco na přímělu Panny Marie Pomocnice uzdravil z ochrnutí a nemoty. Rodiče ji přivedli poděkovat Donu Boskovi. Byla představena panu arcibiskupovi a ten si od ní dal vypravovat, jak to bylo s jejím uzdravením. Don Rua zařídil, aby byla celá věc hrabětem Caysem zapsána, a rodiče i dívka dokument na místě podepsali. O dívce napřed rodiče říkali, že se nedokáže podepsat, ale Don Bosco řekl, že když se uměla podepsat před onemocněním, dokáže to i po něm, protože Panna Maria nedělá dobrodiní napůl.

Jako obvykle musela do krásné pohody skanout kapka hořkosti. Arcibiskup z Buenos Aires chtěl navštívit pana arcibiskupa Gastaldiho, ale nezastihl ho doma. Prý odjel do svého letoviska. Jednalo se tedy o nějakou možnost další, ale Gastaldi odpověděl, že se sice vrátí do Turína na pontifikální

mši svatou, ale hned zase pojede. Pak si to rozmyslel a poslal svého sekretáře, aby pozval na oběd samotného Aneyrose. Sekretář to řekl jen ústně prvnímu hochu, kterého potkal na dvoře, aby prý to vyřídil Donu Boskovi. Hoch byl bezradný a k Don Boskovu bytu přišel, když tam byli nějací hosté. Hoch nevěděl, zda má, nebo nemá jít dovnitř a tu se ho ptal baron Bianco, co chce, a řekl, že to Donu Boskovi vyřídí. Vyřídil. Ovšem pana arcibiskupa se to dotklo a odmítl jít na arcibiskupství a raději hned ráno odjel do Sampierdareny. Bylo to krajně nechutné. Don Bosco se snažil zdržet ho, ale pak uznal, že by to nemělo žádný smysl. Slíbil, že za ním přijede do Alassia a setká se s ním, než on si odbude jiné naplánované návštěvy v Ligursku.

Program zámořské návštěvy měl být zakončen divadelní hrou „Minulost a budoucnost Patagonie“. Napsal ji don Lemoine za vydatné spolupráce samotného Dona Boska. Dávala se za účasti monsignora Ceccarelliho a velmi se líbila. Ceccarelli zůstal v Itálii až do odjezdu další misionářské expedice. 4. července byl Don Bosco s ním v Borgu San Martino a pak spolu jeli do Alassia, kde se setkali s arcibiskupem Aneyrosem. I tam bylo slavné přivítání. Světec neopustil milého hosta, dokud tento neodrazil od pevniny v Marseille dne 17. července. Argentinství poutníci byli už beztak v myšlenkách doma a počítali dny, kdy budou zase ve vlasti. Don Bosco jim však řekl, aby tolik nespěchali, že přijedou o dvanáct dní později, než předpokládá jízdní řád. To se stalo. Bouře poškodila jejich loď a museli kdesi čekat na přeložení na jinou loď, takže přirazili k argentinským břehům přesně tak, jak jim to Don Bosco předpověděl.

Náš světec byl v Marseille se zdravím na tom špatně. Psal donu Ruovi, že je unaven na nejvyšší míru a že se bude snažit přijet co nejdříve do Turína, kde ho snad, jak doufá, nechají komáři na pokoji. Přes Alassio se vrátil domů.

6 V Americe u tří komunit

Tři řádné komunity, ustavené v republice argentinské a uruguayské, tvořily tehdy „americkou inspektorii“, kterou v zastoupení Dona Boska řídil don Cagliero. Mezi Buenos Aires a Turínem běžela pravidelná korespondence. Don Bosco psal vždy k 1. a 14. v měsíci, takže Cagliero mohl být stále informován o chodu kongregace a také instruován ve věcech argentinských a uruguayských. Z dopisu, poslaného Caglierovi v půli února, se dovídáme, že Gazzolo požadoval za oněch 700 m² pozemku u kostela Milosrdenství ne 19 000 franků, za které je koupil, ale 60 000. Jednání s ním bylo tedy obtížné. Dále se Don Bosco ptal Cagliera, zda je nutné pomýšlet na další expedici, nebo raději počkat a napřed dát do normálního stavu římské věci. Také mu psal, aby panu arcibiskupovi Aneyrosovi před jeho cestou do Itálie naznačil, že Svatý otec by rád zřídil v Carmen apoštolskou prefekturu a že stejného mínění je kardinál prefekt Propagandy. Hlavním důvodem jsou zprávy z těch krajů, podle kterých Argentina a Chile jsou na svých výpravách proti Indiánům rozhodnuty tyto vyhubit, ale ne obrátit na víru. Opravdu argentinská vláda stále více zatlačovala divochy z jejich lovišť do And, tedy do hor. Vytvořila celou linii pevností, vzdálených od sebe po dvaceti kilometrech, kolem kterých chtěla usadit kolonisty a tam založit nová města a vesnice. K tomu potřebovala ovšem faráře, kteří by si vzali na starost duchovní správu takových míst. Jak se k tomu postaví salesiáni? Mohou říci ne, když by se mohli takto dostat

do blízkosti Indiánů a prospět jim? Don Bosco byl toho mínění, že se má tato možnost využít.

Nejmladší z domů americké inspektorie byla kolej Pia IX. v Colón u hlavního města Uruguaye Montevidea. Pod vedením ředitele dona Lasagny rychle vzkvétala. Co do vnitřního pořádku, držela se argentinského domu v blízkém San Nicolás de los Arroyos z druhé strany hranice. Oba ředitelé spolu úzce spolupracovali, jen v jedné věci byl každý ústav v jiné situaci. Týkalo se to styků rodičů s chovanci. San Nicolás měl hochy z širokého okolí a rodiče za syny příliš často nechodili. Jinak bylo v Uruguayi, Colón bylo víceméně předměstím hlavního města a salesiánská kolej byla jediná v tom novém státě. Rodiče by byli nejraději, kdyby jejich synci chodili, ne-li každou neděli, tak aspoň hodně často domů. Ale to bylo proti salesiánskému výchovnému systému. Pendlování mezi ústavem a rodinou nemohlo vést k žádnému výchovnému prospěchu. Ředitel Lasagna šel na to takticky. Ústavní náboženskou družinu Nejsvětější Svátosti tvořili skoro sami starší hoši, které pan ředitel zpracoval v tom smyslu, že nakonec sami hoši odmítali chodit často domů a dávali přednost setrvávat v ústavě s představenými. Zároveň byli vedeni k tomu, aby dělali katechety externím hochům a to bylo právě o nedělích a o svátcích. S jejich pomocí začaly nakonec i v samém městě vyrůstat jakési minioratoře, řízené jimi, a k doplnění systému se tohoto apoštolátu chytily i sestry hochů, takže k velkému

údivu města a všech dobrých ze salesiánského ústavu vyrostl celý systém svátečních oratoří v Montevideu a salesiáni si tak získali pověst znamenitých vychovatelů. Například jeden synek z rodiny milionářů se dokonce tak zamiloval do salesiánského života, že se sám stal salesiánem. Byl to don Mario Migone.

Také dům v San Nicolás prosperoval pod vedením dona Fagnana. Stál na vyvýšeném místě, takže byl snadno viditelný všem, kdo se plavili po řece Paraná. Starý pan Benitez vytrvával v salesiánském nadšení a pilně sledoval všechny salesiánské výboje. Od něho máme zprávu o tom, že don Cagliarier zajížděl daleko od svého působiště mezi italské kolonisty a bral s sebou klerika Rabagliatiho. Bylo to 300 kilometrů a byli na cestách od 12. do 26. dubna, to je 14 dní, z toho deset dní pršelo. Byla to průkopnická cesta. Přišli do styku i s jedním kačikem (náčelníkem Indiánů), kterému vláda propůjčila hodnost plukovníka, a ten mu doporučil čtyři lidi ke křtu. Cagliarier mu jel jeden celý půlden oplatit návštěvu, jen aby se dostal blíže do styku s Indiány. Už to bylo něco, jen misionářů kdyby bylo více!

13. června buenosaireská komunita ztratila jednoho znamenitého člena – dona Jana Baccina. Přišel do Argentiny s první výpravou. Navenek to byl obyčejný člověk, ale měl srdce velké a obětavé. K Donu Boskovi přišel už starší, ale vystudoval a pak ukázal své vlohy. Byl neúnavným zповědníkem a kazatelem. Nedovedl odřeknout žádnou námahu

7 Nový mateřinec Dcer Panny Marie Pomocnice

V naší historii se budou nyní objevovat dvě Nizzy. Ta jedna Nizza byla ve Francii a už jsme slyšeli, že tam salesiáni zahájili Patronage – domov pro mládež. Teď budeme mluvit o Nizze Monferratské v Itálii v janovském kraji. Bude tam přenesen mateřský dům sester. Ale napřed trochu historie.

Na okraji této Nizzy stál od nepaměti kostel Panny Marie Milostné a starobylý klášter. Obývali jej napřed minorité, pak františkáni, pak kapucíni. V roce 1855 při rušení klášterů v Piemontě byli kapucíni vyhnáni, klášter a kostel zavřeny. Koupilo jej město a to je zase potřebovalo zužitkovat pro veřejnou potřebu. Byly pokusy zřídit v klášteře gymnázium, ale jednání ztroskotalo. Nakonec objekt přišel do rukou nějaké enologické společnosti, která tam zřídila v kostele vinné sklepy. Páni se však přepočítali. Měli v kostele velké sudy vína, každý měl pojmenování podle některé klášterní hodnosti, ale nespočinulo na nich Boží požehnání. Společnost se tedy chtěla objektu zbavit, ale nedostavoval se žádný kupec. Až jednoho dne přišel Don Bosco z Turína a projevil o něj zájem. Přiměl ho k tomu hrabě Balbo, který měl blízko své vinice, ale těžce nesl, že místo, kam putovali věřící po celé věky, bylo tak zneuctěno. Don Bosco právě hledal něco vhodného pro sestry, kterým bylo Mornese už příliš těsné a nevyhovující, a když viděl, že budovy i kostel přes naprostou zanedbanost mají zdi pevné a schopné adaptace, přijal nabídku a skutečně je 30. dubna 1877 za 30 000 lir koupil.

Bylo to hodně v předpokladu, že opravy a úpravy budou stát spoustu peněz, ale našli se dobrodinci, kteří pomohli. Byla zde hraběnka Corsiová, pak nějaký kanovník, který si šetřil na stáří, ale slyšel od Dona Boska, že kněží odpočívají až v nebi, a raději mu dal své peníze na věčný úrok. Později odevzdal salesiánům ještě své letovisko na venkově pro zřízení domu odpočinku pro nemocné salesiány (Poznámka: později tam zemře salesián – polský kníže August

a doslova se udřel v práci. Kongregace mohla zaznamenat veliký triumf. Zůstala po něm ta nejlepší pověst.

Když zmizel tento veliký dělník Boží, komunita měla ještě aspoň na čas ztratit toho hlavního – Cagliariera. Don Bosco mu totiž psal, že začátkem září se bude slavit v Turíně první generální kapitula a bylo by dobré, kdyby na ni přijel. Když se o tom roznesla zpráva, všichni v Americe byli zarmoucení. Bylo jim, jako by ztráceli hlavu.

Ještě před Cagliariem přijel do Turína biskup Lacerda z brazilského hlavního města Ria de Janeiro, ten, který tolik toužil, aby mu přišli salesiáni na pomoc. I on byl srdečně uvítán a ujištěn, že salesiáni přijdou, jen jak to bude trochu možné. Nešlo to hned. Přišli do Brazílie teprve roku 1882, šest roků před Don Boskovou smrtí. Don Bosco tehdy biskupovi předpověděl, že bude sice mít za života stále problémy s vládou, ale po jeho smrti se vše obrátí. Skutečně, když později zemřel, měl triumfální pohřeb a sám prezident se na něm nedal zastoupit svým zástupcem.

Začátkem září 1877 byl don Cagliarier v Don Boskově náručí. Celá Oratoř jej nadšeně uvítala. Měl dlouhé rozhovory s otcem a Don Bosco v té době napsal řadu dopisů nejvýznamnějším dobrodincům a příznivcům salesiánského díla v Americe. Byly to dopisy dlouhé a důkladné, ne pouhé pozdravy. Jako Don Bosco dovedl k sobě připoutat lidi v osobním setkání, stejně dovedl využít i korespondence k tomu, aby lidi zainteresoval do svých plánů a zapojil je do jejich realizace.

Czartoryski, kandidát oltáře). Nakonec udělal Dona Boska svým universálním dědicem s přáním, aby bylo všechno použito ve prospěch salesiánských misí v Americe. Čtenáře bude zajímat, že odkoupení bývalého kláštera muselo mít také souhlas jak Říma, tak bývalých majitelů – kapucínů. Don Bosco se zavázal, že v případě opětného oživení kapucínského řádu bude ochoten objekt jim vrátit, samozřejmě proti odškodnění. Doklad o tom měl zůstat na biskupství v Acqui. I když souhlas Říma byl samozřejmý, světec nepodepsal smlouvu s prodávajícími dříve, než přišel příslušný reskript.

Po uzavření koupě se začalo v Nizze hned pracovat. Nebylo možno rázem z budov o holých zdech udělat výchovný ústav a noviciát. Byl konec srpna a práce ještě nebyly u konce. Ale Mornese tlačilo. Stále hůře se tam pocítovala skutečnost, že vesnice byla daleko od železnice a že tam nejezdil ani žádný omnibus. V zimě býval dům sester odříznut od světa sněhem. Ani zdravotní stav sester nebyl valný. Pravděpodobně při ostrém ovzduší, slabé stravě a množství práce se v žaludcích často ozýval hlad. Byly zde i ubytovací potíže. Hlásilo se hodně děvčat a nebylo je kam uložit. Že by Morneským bylo nemilé, že sestry chtějí odejít, to se také nedá říci. Pořád tam ještě byli lidé, kteří Donu Boskovi zazlívají, že místo chlapeckého ústavu otevřel ústav pro sestřičky. Dokonce toho roku 1877 o karnevalu celou noc zaznívaly z venku hrubosti, uspořádané pod okny tlupou výtržníků.

Celý rok se v Nizze pracovalo, aniž veřejnost něco věděla o tom, co bude v opravovaném domě. Teprve v únoru 1878 vyzval Don Bosco představenou svatou Mazzarellou, aby se šla do Nizzy podívat se svou ekonomkou. Současně tam poslal ekonoma salesiánů dona Salu a ředitele dona Bonettiho z Borga. S Mazzarellou tam šla Jindřiška Sorbonová, asistentka pro chovanky, která bude později hrát

v kongregaci sester velmi důležitou úlohu. Don Bosco ji jmenuje vikářkou kongregace a ona setrvává v této funkci půl století, až do doby, kdy bude generální dům přenesen z Nizy do Turína.

O Jindřišce Sorbonové ještě pár slov. Pocházela z Rosignana Monferrata jako proslulý Don Boskův koadjutor Marcel Rossi. Znali se a Rossi děvčeti, už asi osmnáctiletému, poradil, jak by se dostala k Donu Boskovi, aby viděla světce. Ona zatím neměla žádné myšlenky na řeholní stav, protože jí matka zemřela a ona, nejstarší, se musela starat o své mladší sestřičky a bratříčky. Ale uvítala návrh a Rossi jí dal vědět, kdy bude Don Bosco v Borgu San Martinu, vzdáleném od Rosignana čtyři hodiny cesty. Šla tam se dvěma sestrami Rossiho. Viděla bouřlivé uvítání Dona Boska ze strany chovanců ústavu, když před tím pomáhala nějakým ženám, které spravovaly prádlo. Don Bosco šel kolem ní a všiml si jí, dokonce s ní navázal několika slovy rozhovor a řekl jí, aby se naobědvala, že by s ní potřeboval mluvit. Po obědě s ní měl delší rozhovor. Vyptal se jí na rodinné poměry a nakonec jí navrhl, aby šla do Mornese k sestřím. Ona nato, že pan farář jí vždy říká, že dělá dobře, když se stará o sourozence, a že by byly v Mornese nějaké sestry, o tom ani neví. Ale Don Bosco na návrhu trval a jako poslední slova jí řekl s významným pohledem: „Zanechme ten šalebný svět!“ To jí utkvělo v hlavě. Překonala potíže, které měla zpočátku s otcem a s panem farářem a šla a začala v Mornese studovat. Pán Bůh ji odměnil tím, že mimořádně zařídil, aby její sourozenci nezůstali bez péče a ona se stala jednou z nejdůležitějších opor kongregace dcer Panny Marie Pomocnice a ochránkyní tradic tohoto Don Boskova díla. Dočkala se Don Boskova blahorečení.

Matka Marie Dominika Mazzarellová byla svatě skromná a myslela si, že tam, kde jsou sestry v těsné blízkosti salesiánů, jak tomu bylo v Borgu, není třeba, aby je sama vizitovala. Ale Don Bosco jí řekl, že by to nebylo správné. Jen ať vždy jde a mluví se sestrami osobně a také s řediteli salesiánských domů. Je třeba, aby všechno viděla na vlastní oči a slyšela na vlastní uši, aby měla vhled do jejich života a mohla moudře rozhodovat. Matka poslouchala a, když shlédla budoucí dům v Nizze, objela všechny ostatní stanice sester, jak jí to bylo řečeno.

Na tomto místě bude dobré ukázat, jak vzorně svatá Marie Dominika Mazzarellová poslouchala a jak jí leželo na srdci, aby i sestry považovaly Don Boskův hlas za Boží hlas. Zachovala se řada drobných epizod a výroků Don Boskových i jejich, které to bohatě dokumentují.

Někteří lidé poukazovali na to, že oděv dcer Panny Marie je příliš černý a že by bylo dobré přidat více bílého. V Mornese se pracovalo na modelu a matka představená chtěla, aby se turínská představená Kateřina Dagherová ukázala Donu Boskovi v novém oblečení. Don Bosco se dobrácky usmál a řekl: „Nu, špatné to není. Můžete to zkusit, však to budete nosit vy. Zkuste to.“ Velký rozruch způsobilo v Mornese, když Don Bosco nadhodil, že budou moci sestry také odjet za salesiány do Argentiny a do Francie. K tomu někteří říkali, že by se mělo počkat, až budou lépe vyučené a připravené. Matka měla k tomu poznámku: „Když to Don Bosco říká, jistě to má od Panny Marie, a ta zase ví, k čemu má užít naše sestry.“ Některé sestry byly v Cuneu podrobit se veřejným zkouškám. Bydlely u dominikánek a vrátily se plné obdivu k nim. Matka řekla: „Učme se také tak pěkně jednat jako ony, ale nezapomeňme, že ony s námi tak

jednají proto, že jsme sestry a dcery Dona Boska.“ Po návštěvě komunity sester v Bielle matka považovala za nutné informovat otce o tom, že tam sestry nechtějí zůstat, zda by nebylo dobré dům zavřít. Don Bosco řekl: „Když jsou tam nespokojené, přeložte je jinam, ale dům musí zůstat otevřený. V Don Boskových domech nesmí být nikdo držen násilím.“ Matka už na to nic neřekla. Při vizitaci u sester v Alasiu se matce zdálo, že mají přetížený rozvrh. Hodně brzy se vstávalo a pozdě se šlo spát. Mluvila o tom s ředitelem asi takto: „Ví Don Bosco o tomto programu? Jestliže ano, je všechno v pořádku, jestliže ne, ať se to upraví.“

Když začal vycházet Salesiánský věstník a byly tam uveřejněny programy nově otevřených výchovných ústavů sester v Nizze Monferrato a v Chieri, pochvalovala si to: „Ach, Don Bosco. Je vidět, že nás opravdu považuje za členy své rodiny. Všechno naše má život a štěstí jen zásluhou Dona Boska a jeho synů. Běda, kdybychom si vzaly do hlavy, že můžeme něco bez nich. To by byla pýcha. Byly bychom jako ratolest, odříznutá od kmene.“ Podobnou myšlenku projevila před sestrou Eliškou Roncallovou, která s nadšením vyprávěla o tom, jaké mají sestry úspěchy mezi turínskými děvčaty: „To je všechno pravda, ale nesmíme zapomenout, že po Pánu Bohu za všechno musíme děkovat Donu Boskovi a jeho tak hodným a svatým synům, které nám Don Bosco dává k dispozici pro naše vedení. Nezapomeňme nikdy děkovat Panně Marii, že nás svěřila takovému světci, jako je Don Bosco!“ K těmto hodným a svatým synům Dona Boska patřil na prvním místě don Rua, který byl duchovním vůdcem turínských sester. Jednou se ho ptala ředitelka, mohou-li dále dávat k snídani také ovoce. Dostávají prý ho hodně, byla by škoda, kdyby se zkazilo. Don Rua se ptal, jak je to v pravidlech. Řekly mu, že je tam napsáno: Bílá káva, nebo ovoce. A on: „Jestli je tam napsáno ‚nebo‘, tak to znamená buď jedno, nebo druhé. Kdyby se však mělo ovoce zkazit, dejte je děvčatům. Lepší je zachovávat pravidla, než zachraňovat ovoce před zkázou.“ Když to slyšela matka Mazzarellová, hned živě upozorňovala: „Vidíte svatě? Běda vám, které jste v Turíně, jestliže nevyužijete jejich blízkosti.“

Sestry v Turíně pečlivě sbíraly všechny Don Boskovy výrocky a ponaučení. V roce 1878 byl Don Bosco velmi dlouho na cestách a když se vrátil z Říma a z Francie, sestřičky ho chtěly mít u sebe a k tomu účelu vkusně ozdobily jejich jinak skromnou hovornu. Don Bosco se to dověděl a vzkázal jim: „To ne! Já nechodím, kde mají závěsy, záclony a pohovky.“ Sestřičky uvedly honem hovornu do původního stavu. Když Don Bosco přišel, tvářil se, jako by se nic nestalo a hned se jich ptal, mají-li hodně děvčat. Když řekly, že ano, pokračoval: „Proto jsme zde, ale pozor! Chcete-li vykonat mezi děvčaty hodně dobrého, musíte být stále veselé, mít je rády a stále je povzbuzovat a vážit si jich, i když si to některá nezaslouží.“ Pak se jich ptal, chodí-li k nim děvčata také odpoledne a večer, když jdou z fabriky. Na kladnou odpověď měl zase komentář: „Tím méně hříchů bude na světě, tím méně dojmů, které vedou k hříchům, tím více pěkných myšlenek, s nimiž půjdou spát a s nimiž se budou probouzet. I rodiny z toho budou mít prospěch, protože děvčata beztak všechno doma vypovídají, co nového uslyšely.“ Sestry se ptaly, co by měly udělat pro šíření úcty k Panně Marii Pomocnici, a on jim poradil, aby o ní často mluvily, aby o ní psaly v dopisech rodičům a známým, aby vypravovaly o milostech, které lidem Panna Maria vyprosila, také aby si osvojily invokaci Pomocnice křesťanů, oroduj za nás, aby

zpívaly mariánské písně, rozdávaly medailky, také aby radily maminkám, aby dávaly děvčátkům na křtu jméno „Ausilia“ nebo „Ausiliatrice“ atd., atd.

V Mornese onemocněla jedna novicka. Lékaři ji prohlásili za neuzdravitelnou. Dívka prosila, aby směla jít k sestřím do Turína, aby si vyprosila požehnání Dona Boska pro šťastnou hodinku smrti. Don Bosco, než ji požehnal, se jí zeptal, chce-li odejít do nebe. Ona, že ano. On ji požehnal, ale řekl jí, že má na nebe ještě čas, že musí ještě vykonat mnoho práce. To se také stalo, i když si dívka v duchu myslala, že jí to řekl jen tak pro útěchu. Jestliže si sestry vážily jednotlivých Don Boskových výroků, co teprve říci o proslovech, které k nim měl o duchovních cvičeních. V roce 1876 byl v Mornese za tím účelem dvakrát. Při jedné z těch příležitostí přirovnal poslušnost k pytli. Stačí, aby se pytel začal párat, a všechn obsah se vysype. Podobně poslušnost ochraňuje všechny ctnosti. Stačí pohrdnout poslušností a už je po všem veta. Když vycházel z kostela, potkal Matku Marii Dominiku a řekl jí, že by rád, aby se pod portikát umístily dva nápisy: „Sebeovládání je abeceda dokonalosti“ a „Každá minuta času je poklad.“ Ještě neodjel z ústavu a už nápisy visely na zdi. O druhé směně duchovních cvičeních v Turíně užil již známého přirovnání ke kapesníku, který se nechá prát, žehlit, mandlovat bez odmluvy. „Chceme být

8 Hrabě Cays

Takto ho jmenovali současníci i sám Don Bosco. V Don Boskově demokratickém společenství tento starý aristokrat, který se však dovedl plně přizpůsobit, připadal všem jako symbol nových časů. Plným jménem se nazýval Karel Albert Cays, hrabě z Giletty a Caselletty, a pocházel ze starého šlechtického rodu. Vystudoval v Turíně u jezuitů a získal doktorát z práva. V roce 1837 se oženil, ale pod osmi letech ovdověl. Měl jednoho syna, ale po smrti manželky žil jenom pro chudé. Zvláště mu ležel na srdci osud opuštěných mladých lidí. To byl důvod, proč od samého počátku patřil mezi Don Boskovy nejhrošlivější spolupracovníky. Vyučoval náboženství v oratoři svatého Františka na Valdoku a také v Oratořích sv. Aloise a Anděla Strážného. Podporoval mocně Don Boskovo dílo také penězi. Byl milý královské rodině a je fakt, že tato přežila v roce 1854 cholera na jeho zámku v Caselletě ve zdravém Předalpi. Byl činný také politicky jako poslanec podalpského parlamentu v Turíně, kde vždy směle hájil zájmy církve a náboženství. Teprve když viděl, že to nemá smysl, věnoval se raději konferencím svatého Vincence. I u něho udělala policie prohlídku v oněch horkých dobách, kdy byla i Oratoř pod dohledem strážců zákona. Přitom se v jeho srdci stále ozývala touha opustit svět a věnovat se zcela Bohu. Jeho preference se stále více vztahovala na Salesiánskou společnost. K Donu Boskovi měl neomezenou důvěru. Vše vykristalizovalo v roce 1877, kdy Dona Boska požádal, aby ho přijal za svého a dovolil mu stát se salesiánem. Světec mu napřed kladl překážky. Ukazoval na to, že řeholní život nese s sebou opuštění majetku a přijetí chudoby, pohrnutí světskými poctami a tituly a pokornou službu bližnímu, dále zřeknutí se postavení, v němž člověk jenom poroučí, kdežto teď musí poslouchat. Ale Cays měl všechno dobře rozmyšlené a troufal si pro Boží království všechno přijmout.

Byla zde otázka principu. Don Bosco si vytvořil své pomocníky z chudých chlapců a liboval si, že se mezi salesiány

stále veselí?“ řekl, „naučme se poslouchat.“ Toho roku dostaly dcery Panny Marie stanovy, schválené předtím biskupem, vytištěné a vyvázané. Úvodem v nich stál krásný dopis Dona Boska s datem 8. prosince 1878. Jejich stanovy byly podobné stanovám salesiánským, ale byly tam také mnohé rady asketické povahy, které si dychtivý čtenář může přečíst v 7. hlavě XIII. svazku Don Boskových Životopisných pamětí (MB).

I dcery Panny Marie se začaly rozlétávat po světě. V září 1877 zakotvily ve francouzské Nizze, v říjnu rovněž ve Francii – v Saint – Cyr. Dalších šest sester jelo s 3. misijnářskou výpravou do Villa Colón v Uruguayi a v prosinci následujícího roku dalších deset pod vedením sestry Magdaleny Martiniové, která se stala první inspektorkou sester vůbec, do Buenos Aires. Cestou dvě z této skupiny zůstaly ještě ve Villa Colón, ostatních osm založilo dům v Almagru v Argentině. V září 1878 dcery otevřely dům v Chieri a sice v onom historickém domě, kde žila matka svatého Aloise Gonzagy, než se vdala. V tom domě Don Bosco jako student podstoupil zkoušky před klerickou obláčkou. Sestry tam nyní otevřely dívčí oratoř. Trochu později, také to bylo v září – začalo stěhování z Mornese do Nizzy. 27. října tam byl kostel znovu posvěcen a odevzdán kultu a čtyři dny nato přijely z Mornese první chovanky.

nehlásí žádný člověk vznešeného původu. Stejně často konstatoval, že jeho salesiáni většinou vyrostli u něho odmalíčka, takže si ani neuvědomovali, že si osvojili jeho ducha a způsob života. Když procházel dějiny církve a řeholních společností, uvědomoval si, že většina krizí v nich byla způsobena tím, že zakladatelé stavěli své dílo na starších, už ustálených lidech, což vedlo k uplatňování jejich názorů při formování díla a k určitým různostem v chápání poslání. Nejedna společnost na to doplatila. To nebezpečí u něho nebylo a starší lidé, které začal přijímat, nebyli zase natolik staří. Pak dosahovali kněžství s námahou a jen málokdo se dostal na vyšší stupeň, co se týče zodpovědnosti. To byly výjimky. Ale nemohly být také výjimky další? Zde šlo o člověka, který prokázal dílu veliké služby a dobře znal poměry Don Boskových domů. S mládeží byl srostlý dlouhodobou službou v oratořích.

Nakonec Don Bosco dospěl k závěru, že je záhodno udělat výjimku a hraběte přijmout mezi své salesiány. Pro Caysa osobně byla rozhodující jedna zázračná událost. Čekal v předsíni Don Boskova bytu na audienci mezi ostatními, když tu vešla nějaká paní s děvčátkem, které jevílo viditelné známky postižení. Bylo na jednu nohu ochrnuté, na obě uši hluché a snad nebylo ani mentálně v pořádku. Během čekání děvče začalo být neklidné a paní už se zvedala, že s ním půjde domů. Lidé však byli tak ohleduplní, že se všichni rozhodli dát jim přednost. Hraběti napadlo udělat z případu svou osudovou záležitost. Řekl si: „Jestli Don Bosco děvče uzdraví, bude to pro mne znamením, že mne Bůh chce mít u salesiánů, a už o tom nebudu pochybovat.“ Skutečně se událo něco mimořádného. Don Bosco děvče uzdravil, takže vyšlo na svých nohou, plyně mluvílo a jevílo se jako docela normální dítě. Hrabě už neměl pochyby a požádal Dona Boska o přijetí. Don Bosco ho přijal. Na třetí den už byl v Oratoři, dostal malou podkrovní světničku a začal žít komunitním způsobem. Nebylo to zcela

hladké. Zlý duch ho v prvních 24 hodinách naplnil úzkostí, že to nevydrží, aby raději odešel hned, než bude mít ostudu, ale on s Boží pomocí všechno překonal a do duše se mu vrátil klid.

Jeho kariéra byla velmi rychlá. Vzdělaný byl, teologii měl tak jako tak prostudovanou ve všech částech, takže byl po této stránce hotovým člověkem. Bylo mu už 65 let a to se bralo do úvahy, že nemůže s kluky lítat po dvoře, ale nikde nebylo napsáno, že každý salesián musí běhat po dvoře. Ve prospěch mládeže se dá pracovat všelijak. A tak se stalo, že Don Bosco mu zkrátil noviciát a rozhodl, že co nejdříve přijme svěcení, která ho přivedou k stupňům oltáře. Ani to nebylo zrovna lehké. Nastala komplikace. Na svátek Neposkvrněného Početí Panny Marie bylo ustaveno, že složí hned věčné sliby a že o suchých dnech prosincových přijme nižší svěcení. Bylo o ně hned požádáno v předepsaném termínu a pan arcibiskup Gastaldi, když šlo o takovou osobnost, nemohl, ani nechtěl, dělat těžkosti. Ale současně Don Bosco žádal, aby byla udělena svěcení na podjáhny dvěma dalším salesiánům a to už pan arcibiskup nemínil udělat. Měl nějaké námitky. Existuje dopis, který pan hrabě napsal panu arcibiskupovi, v němž má on námitky a sice proti tomu, že jemu se dala přednost, kdežto ti druzí dva zůstali vyloučení. Se vši uctivostí psal, že míní zůstat věrný salesiánské kongregaci až do smrti a když ti dva nemohou jít dopředu, ani on nechce přijmout svěcení. Bylo to od něho hezké a panu ordináři nezbylo, než ustoupit a nakonec udělit svěcení všem třem. Ovšem neodpustil si, aby nepsal do Říma, že se podle jeho mínění Don Bosco provinil tím, že hraběti zkrátil roční

9 První generální kapitula

Uplynuly tři roky od definitivního schválení salesiánských stanov a podle nich se měla každé tři roky konat generální kapitula. Don Bosco na to pamatoval a připravoval ji. Chtěl, aby se konala hodně slavně, také proto, aby se vidělo, že se nemluví, ale jedná. Také mu šlo o to, aby byla jeho Společnost konsolidovaná pro případ, kdyby měl zemřít. Dosáhnout pravidelnosti ve všem, skončit s improvizováním, to bylo hlavní přání jeho srdce v roce 1877. Říkal, že salesiánské stanovy jsou hodně stručné, ale kdyby je měl dělat znovu, zredukoval by je na pětinu. V Římě se hledí na to, aby byl tento základní dokument pěkně organicky koncipovaný, a když je v něm hodně slov, každé se probírá a zkoumá a problémy jen narůstají. Něco jiného je praktické rozvedení stanov. To se ponechává volnějšímu zkoušení. Bude úkolem generální kapituly stanovy rozvést do praxe. A sám už řadu bodů promyslel a nadhodil, poslal určitý počet výtisků do domů, aby je mohli spolubratři prodiskutovat a přijít s konkrétními návrhy.

Tituly navrhované látky k projednání zněly: 1. Společný život. 2. Zdraví a ohled na ně. 3. Studium. 4. Studium chovanců. 5. Učebnice. 6. Mravnost mezi salesiány. 7. Mravnost mezi chlapci. 8. Oblek a prádlo. 9. Ekonomie v nákupech. 10. Ekonomie ve svícení. 11. Ekonomie v kuchyni a dříví. 12. Ekonomie v pracích a stavbách. 13. Ekonomie v cestování. 14. Úcta k představeným. 15. Inspektoráty neboli provincie. 16. Pohostinnost, pozvání, obědy. 17. Řeholní zvyky. 18. Zvyklosti. 19. Almužny. 20. Novici. 21. Prázdniny.

Generální kapitula byla svolána do Lanza a měla začít odpoledne. V kapli bylo vyzvání Ducha svatého, pak se přečetly příslušné články stanov a Don Bosco měl krátký

noviciát. Don Bosco zase měl ústní fakultu od papeže a užil jí, aniž komu co vysvětloval. Byla kolem toho nová tahanice, nepřijemná pro Dona Boska i pro novopečeného salesiána. Vložil se do toho i prefekt kongregace pro řeholníky a jako kompromis nařídil, aby Cays i po složení slibů žil ještě jeden měsíc v noviciátní komunitě a pod vedením novicmistra. Ten se tomu pokorně podřídil a pak se věc zklidnila.

Život šel dál, jak měl jít. Hrabě byl připuštěn k tonzuře a ke čtyřem nižším svěcením v turínské katedrále a udělil mu vše, za přítomnosti mnoha významných hostů z patriciátu, arcibiskup Gastaldi. Podjáhenské svěcení mu udělil 15. dubna 1878 alexandrijský biskup a tentýž mu udělil i jáhenské svěcení 15. června a kněžské 20. září. Novokněz sloužil primiční mši svatou raději v salesiánském ústavě v Sampierdareně. Don Bosco byl primici přítomen osobně. Don Carlo – jak mu nyní v Oratoři říkali, denně prosil Panu Marii o tyto milosti: aby zemřel asistován Donem Boskem, aby mohl v hodině smrti dát požehnání svým drahým, aby se tito uchovali ve svaté víře a aby on při umírání příliš netrpěl, protože se bál, že bude netrpělivý. Žil na Valdoku ještě pět roků. Pán ho povolal k sobě 4. října 1882, šest let před smrtí Dona Boska. První přání se mu nesplnilo – Don Bosco musel jít na duchovní cvičení do San Benigna, ale svěřil ho donu Ruovi, který měl zvláštní charisma pro připravování nemocných na smrt. Ostatní přání se mu splnila. Tak mohl dát požehnání svému synu a jeho manželce. Salesián Karel Cays do posledního okamžiku vzbuzoval božské ctnosti a děkoval Bohu za dar řeholního povolání.

úvodní projev. V něm řekl, že účelem shromáždění je praxe, vyplývající ze stanov, připomenul, že Ježíš je přítomen tam, kde jsou dva nebo tři shromáždění v jeho jménu, svěřil kapitulu Panně Marii Pomocnici křesťanů a doporučil, aby se o jednáních zachovalo přísné mlčení. Následovalo svátostné požehnání a hned se zahájila práce.

Zachoval se nám úřední seznam členů I. kapituly. Bylo jich 23 a některých zasedání se zúčastnili další spolubratři jako poradci a odborníci, mezi nimi byl koadjutor Josef Rossi a hrabě Cays, tento jako právník. Někteří ředitelé si přivedli s sebou delegáta domu. Členové kapituly byli následující: Don Bosco, don Rua, don Cagliero, don Ghivarello, don Durando, don Lazzero, don Sala, don Bonetti, don Francesia, don Cerruti, don Lemoyne, do Albera, don Dal-mazzo, don Ronchail, don Costamagna, don Cibrario, don Guanella, don Scappini, don Monateri, don Daghero, don Belmonte, don Barberis a don Berto, dále Josef Leveratto z Borgo San Martino a Antonín Pagani z Magliano Sabino (viz MB XIII 252–253).

Sezení byla dvojí: v komisích a společná. Don Bosco pozval na některá sezení dva jezuity, své dobré známé: P. Seconda Franca a P. Jana Rostagnu. Generálních sezení bylo 26, všem předsedal Don Bosco. Nebyl určen žádný zasedací pořádek, ale všichni seděli v kruhu kolem předsednického stolu. V prvním sezení se přečetl řád kapituly a zvolili se dva moderátoři: Don Barberis a don Berto. V prvním sezení byli členové kapituly rozděleni do komisí, kterých bylo pět a jejichž počet byl během kapituly rozšířen na osm. Promluvil P. Franco a Don Bosco znovu připomenul povinnost zachovat tajemství. Závěry budou dvojího druhu:

disciplinární budou v Římě jenom ověřeny, ty organické a závažné závěry musí být v Římě schváleny a teprve potom vejdou v platnost. Nebudeme vše uvádět do podrobností a spokojíme se tím, že budeme sledovat, jak se Don Bosco stavěl k jednotlivým problémům kongregačního života.

2. konference: Koadjutoři a řemeslníci – Přechod od řemesla ke studiu – Kázání

Normálně, kdo byl přijat do Společnosti jako koadjutor, nemohl přejít na kněžskou dráhu. To bylo všude jinde neúprosné. Don Bosco však projevil mínění, že v době, kdy kněží ubývá, není třeba být úzkoprší. Už se nejeden takový přechod vydařil. Uváděl se příklad dona Laga. Přibývalo učňů, kteří chtěli přesedlat mezi studenty. Kázání je dobré psát si. Je to k prospěchu posluchačů i kazatele.

3. konference: Kázeň a pořádek – Účastníci generální kapituly

Ve stanovách, kde se jednalo o kapitule, na které se volí hlavní představení, stálo, že se jí zúčastní ředitelé a z každého domu po jednom zvoleném spolubratru s věčnými sliby. Tam kde se mluvilo o normální tříroční kapitule, se neříkalo nic. Don Bosco článek upravil poznámkou: „Skládá se z členů hlavní rady a z ředitelů jednotlivých domů.“ I. kapitula ještě přidala inspektory.

Don Bosco bohatě rozvinul svou představu o ředitelích. Nedostatek personálu svádí k tomu, aby ředitelé kumulovali ve svých rukou více úřadů, ale ideál je, aby ředitel jenom řídil, ale sám aby všechno nedělal. Jeho povinností by bylo každý den důkladně projít celý dům, všechno vidět a o všem se informovat, tak aby nemohly nastat nepořádky. Upozornil, že on napřed načrtl pravidla pro komunitu učňů, pak přišly domácí dílny a bylo třeba pravidla znovu předělat. Pak vznikla komunita studentů. Muselo se zase předělat. Nyní už pracujeme v semináři, brzy přijdou zemědělské kolonie. Snad už se může říci, že věci dospěly k jakémusi normálu. –

Mnozí Donu Boskovi radí, aby se zastavil a dílo jaksepatří konsolidoval. On si je toho vědom, že se práce stále rozšiřuje a lidí je nedostatek, ale je také fakt, že mnoho duší je na cestě k zavržení. Máme se na to dívat se založenými rukama? On tento problém předložil papeži a ten řekl: „Když máte dobrého kněze nebo klerika, na němž můžete stavět, otevřete klidně další dům.“ Don Bosco mu namítl: „Pak tam bude ovšem menší kázeň.“ A papež: „Když tam odtud nebudete mít zrovna novice, to nevádí, ale vychováte dobré křesťany, znalé Božího zákona.“

4. konference: Salesiánští spolupracovníci a Věstník

Jak vznikl Salesiánský věstník? Asi dva roky před jeho vznikem salesiánská tiskárna na Valdoku začala vydávat něco jako Knižní novinky. Jmenovalo se to Katolický bibliofil. Ale už v něm byl uveřejněn v srpnovém čísle roku 1875 prospekt Synů Mariiných. V srpnu 1877 nastala znamenitá změna. Na osmi velkých stránkách o dvou sloupcích začaly vycházet salesiánské zprávy. K titulu Katolický bibliofil přibyl podtitul Salesiánský věstník. Od ledna 1878 už zde byl jen jeden titul, ten poslední. Prvním redaktorem byl Don Bosco sám, ale už měl v hlavě myšlenku zavolat do Turína ředitele Bonettiho a jemu svěřit redakci. Don Bosco přikládal Věstníku velikou úlohu. On bude vydržovat salesiánské dílo ve světě, protože nám získá přízeň mnoha lidí. Cena předplatného na rok bude 3 liry, ale Don Bosco hned řekl,

že se to nemá od nikoho vymáhat. Jiný dá třeba několikanásobně víc.

Když Don Bosco s nadšením promluvil o tomto novém podniku, musel obrátit pozornost kapitulářů na Sdružení spolupracovníků. Vysvětlil jim jejich účel a vhodně zdůraznil: „Zde se nezakládá další bratrstvo ani náboženské, literární nebo vědecké sdružení ani žádné noviny, jde prostě o jednotu dobrodinců lidstva, ochotných ne mluvit, ale dělat, starat se, podstupovat oběti sloužící prospěchu bližních. Nebudeme si všímat politiky a budeme se vědomě držet stranou všeho, co by mohlo poškodit autoritu, ať státní nebo církevní. Náš program bude takový: nechejte nás v klidu pracovat pro chudou a opuštěnou mládež a my se budeme snažit vykonat co nejvíce ve prospěch civilizace a dobrých mravů.“

Našli se i lidé, kteří prohlašovali, že Salesiánský věstník bude jen vytahovat z lidí peníze. Don Bosco nechal lidi mluvit a jednal. Fakt je, že Salesiánský věstník přinesl ze všech Don Boskových počínů nejvíce užitku. I v tom Don Bosco jasně předešel dobu. Vycítil, že bez publicity nelze jít dopředu.

První Salesiánská kapitula neschválila návrh, aby se mezi spolupracovníky zavedlo měsíční cvičení šťastné smrti, ač se o tom zmiňovala první pravidla. Vedl k tomu důvod, považovaný za přesvědčivý a shodný s názorem Dona Boska, že by to bylo na překážku věci. Je mnoho lidí, kteří chtějí být salesiánskými spolupracovníky a vykonat hodně dobrého, ale mají odpor ukazovat se na veřejnosti nebo jim není dobře možné chodit na taková shromáždění. Kdo by nadále nechtěl patřit k sdružení a přestal by chodit, snadno by to pak omlouval poukazem na nějaká rozhodnutí salesiánů. Věstník už sám je přirozeným poutem spolupracovníků. Tím zmíněná překážka odpadá. Nezaslouží si už někdo být salesiánským spolupracovníkem? Ať se mu prostě zastaví posílání Věstníku a věc je vyřízena.

Mluvilo se také o tom, že vydávání Věstníku bude stát peníze a práci. Nemělo by se žádat, aby bylo zavedeno řádné předplatné? Proti tomu se konstatovalo, že se zatím Věstník vyplatil i s úroky. Mnozí, když viděli, že se posílá zadarmo, rádi poslali více. A co se týče práce, bude se to muset zařídit tak, aby vzniklo jedno ústředí, které si vezme na starost administraci a pak se vše zaběhne bez problémů. To byl názor Dona Boska, který doslova pokračoval: „Měl bych hned poruce prostředek, který by nám vše ulehčil. Nechat, aby každý dům jako středisko přijímal a zase vyškrtával, koho by chtěl. Tak to dělají františkánští terciáři. Ovšem tím se ztrácí střed a jednota v akci. Celá léta jsem o tom přemýšlel a zdá se mi, že se mi podařilo udělat věci tak, aby zde bylo jednotné vedení a aby hlava mohla mluvit ke všem údům. My si zatím nedovedeme udělat představu o rozmachu tohoto díla a jaký bude mít morální vliv. Až bude spolupracovníků několik tisíc – já doufám, že jich bude brzy nejméně pět tisíc – pak dosáhneme překvapivých výsledků. Sám Svatý otec, když si představil toto pouto mezi hlavou a členy, překvapen řekl: „Ale vždyť to je hotová katolická mašinerie.“

Mímo to je naším účelem rozsevat dobré zásady a tak prospívat rodinám, které budou dostávat Věstník. Představme si jen, že začneme propagovat, aby se všichni věnovali náboženské výuce mládeže, a že ukážeme, jak je to užitečné, a budeme učit, jak se to dělá. Nebo že se budou zítra ve Věstníku propagovat naše ústavy, jindy se zase bude na stránkách Věstníku mluvit o cvičení šťastné smrti

a doporučovat, aby si je lidé dělali každý měsíc; v jiném čísle se budou doporučovat duchovní cvičení jednou za rok a podobně. Kolik dobrého to způsobí, když budeme s lidmi mluvit jako přátelé. Jsem přesvědčen, že toto veliké dobro budeme působit vždycky, protože naše návrhy se berou vždy s porozuměním. Uvažme také, že se třeba naše kongregace bude za rok nacházet ve velikých těžkostech finančních. Budeme mít Věstník, můžeme apelovat na přátele a oni nám jistě pošlou, protože je jich hodně rodin, které jsou ochotny přinést tyto oběti.

Je třeba, aby každý ředitel znal tyto spolupracovníky a aby o nich správně mluvil. Když se nás bude někdo ptát, jaký je jejich účel, řekneme, že chceme jen prospívat mládeži, pokud možno té nejpotřebnější a nejpouštěnější. Také říkejme, že Svatý otec chtěl být veden jako první spolupracovník. Jistě tím mnozí budou přitaženi – to nepřeháním, a budou chtít být také spolupracovníky.

Don Bosco vyzval všechny přítomné, aby hledali praktický způsob, jak rozmnožit počet spolupracovníků. Líbil se návrh, aby se z abonentů na Katolické čtení vytáhl seznam těch, které známe a aby se jim poslal diplom. Na otázku, zda je dobré přijímat mezi spolupracovníky také řeholníky a výchovné ústavy, Don Bosco odpověděl kladně. Řekl, že spolupracovníci nemají žádné závazky ve svědomí a proto k nim mohou patřit i řeholní společnosti, a tím spíše terciáři františkánští a dominikánští. Náš způsob, jak prosazovat Boží slávu, je zcela jiný než jejich. Oni tak činí na způsob askeze, hodně se modlí, recitují hodinky a podobně. Oni jsou samá zbožnost, my samá láska, takže se můžeme vhodně doplňovat. Dále řekl, že obecně vzato je Sdružení spolupracovníků všude dobře viděno, protože se nijak neplete do politiky, a že právě proto je politici nechávají na pokoji. On sám chtěl, aby tato myšlenka byla zakotvena ve zvláštním článku ve stanovách, ale třikrát mu tento článek v Římě škrtli. Až před posledním definitivním schválením mu řekli důvod: je to proto, že doba je už taková, že se politika a náboženství dotýkají a tedy není účelné dobré katolíky z politického dění zcela vylučovat. Don Bosco to uznává: někdy mohou nastat takové případy nutnosti, ale mimo ně považuje za správné držet se všeobecné zásady a nemíchat se do politiky, jelikož je to tak velmi prospěšné.

Čtvrtá konference skončila před svátkem Narození Panny Marie. Někteří kněží měli cukání jít do města pomáhat zpovídat, ale Don Bosco nebyl pro to. Řekl, že práce v kapitule je velice důležitá a bude mít význam pro celý další vývoj kongregace. Není třeba spěchat, ale ani ztrácet čas. Jen u dona Duranda bylo uznáno, že musí odejít.

5. konference: Aspiranti – Příliš mladí koadjutoři

Konala se odpoledne na svátek Narození Panny Marie po odpolední pobožnosti. Jednalo se o aspirantech, novicích a profesech s tříletými sliby. – Don Bosco především řekl, kdo jsou aspiranti. Aspiranti jsou lidé, kteří chtějí opustit svět a přicházejí k nám podívat se jak se u nás žije a zda by se jim kongregace líbila. Kdo přichází z venku, má vždycky neúplné poznání a je třeba si je získat. Také kongregace má zájem poznat takové lidi. Mohou tedy přijít a zkusit to. Také představeným se tím dává příležitost poznat je aspoň povšechně. Aspiranti mohou něco platit, případně mohou pro dům něco udělat. Komu se u nás nelíbí, může odejít. Zalíbí-li se mu u nás, ať si podá žádost o vstup do noviciátu. – Není třeba, aby aspirant poznal naše pravidla; stačí,

když pozná všeobecně našeho ducha. Kdo k nám takto přichází a zná už víceméně kongregaci, takový už má aspirantát za sebou a může být hned přijat mezi novice. Totéž platí pro naše žáky, ti mají také aspirantát za sebou. Pro dospělé je aspirantát nutností. Jiné řeholní společnosti musí čekat hned vpustit do společného života, u nás je dobré, aby dospělý napřed hodně pracoval a tak si osvojil ducha kongregace, nebo aby si alespoň na sebe vydělal. Pokud šlo o věk aspirantů, Don Bosco byl přesvědčen, že církev není pro míchání mladých koadjutorů s dospělými. Také není radno takovým mladým svěřovat choulostivé práce, například službu v jídelně. Řekl: „Než bych nechal mladého dělat službu v jídelně, to bych ji raději dělal sám.“

6. konference: Společný život – Dary a knihy

Diskuse vedla k úvaze o článku stanov, podle kterého každý má odevzdat představenému všechno, co dostane jako dar. Don Bosco poznamenal, že tak je to ve všech řeholních společnostech. Doložil to dvěma vzpomínkami. Byl přítomen epizodě, kdy jedna dobroditelka přinesla sestře hodinky. Sestra si je prohlédla a uznale řekla: „Pěkné, opravdu pěkné“, a hned je předala představené. Paní namítla: „Ale já jsem to přinesla vám.“ Sestra pohotově: „Já vím. Až to budu potřebovat, ona mi to sestra představená dá. Teď to nepotřebuji.“ Jindy přišel někdo a odevzdával už postaršímu řeholníku obnos pro chudé. Šel kolem převor kláštera a dotýčný mu hned obnos předal a řekl, že je to od toho pána a nač se to má použít. Také v tomto případě dárce měl námítky, ale dobrý řeholník mu řekl: „Nevíte, že v dobré rodině, co má syn, to patří také otci?“

Co se týče knih, Don Bosco řekl: „Myslím, že kongregace bude dělat velké pokroky, až při stěhování salesián nebude dělat žádné kufry, ale ponese si s sebou jen malé zavazadlo pod paží.“

8. konference: Mravnost – skrupulozita – rozjímání

(Poznámka: O některých konferencích nemáme zprávy.)

Týkala se noviců. Zdůrazněno, že kongregace nepřijímá lidi, kteří se obracejí k Bohu, ale shromažďuje takové, kteří chtějí věnovat své síly šíření Božího království. To je také účelem noviciátu. Novic musí pochopit salesiánské poslání a musí se naučit takovému stylu života, který potom povede po celý život. Don Cagliero zdůraznil, že jinak bychom došli k neblahým důsledkům. Don Bosco pohovořil v té souvislosti o problému hříchů proti čistotě. Řekl, že když někdo dvakrát, třikrát padl do hříchu, ale snažil se a dlouho se mu nic nestalo, a shledáme, že je to člověk pevné vůle, můžeme ho vést dál. Ve stejném případě, když zjistíme, že je to slabošská povaha, musíme případ považovat za negativní. Kdybychom chtěli být rigoróznější, to bychom museli semináře a řeholní společnosti vylidnit, jelikož by tam nemohl skoro nikdo vstoupit. Don Cagliero na okraj zápisu připsal: „Samozřejmě to platí o hříších samotářských. Běda, kdyby tomu bylo jinak.“

Dále se mluvilo o skrupulantech, o lidech s úzkostlivým svědomím. Těžko se najde člověk, který se odevzdá Bohu, aby ze začátku netrpěl určitou skrupulozitou. Bůh takové stavy dopouští, aby člověka zdokonalil a očistil. Takové je třeba povzbuzovat a pomáhat jim k rovnováze se vši trpělivostí. Jinak je to v případě tvrdých hlav, které všechno berou za špatný konec. To je třeba považovat za začátek opravdového zbláznění. Takových je třeba se zbavit, jinak nám způsobí veliké potíže.

Pak se mluvilo o vhodných knihách pro rozjímání. Nejvíc se chválil Da Ponte a doporučovalo se, aby byl dále u nás užíván.

10. konference: Špatné zpovědi – Částečná klauzura – Míchání s lidmi o svátcích – Asistence v ložnicích

Znovu se vynořilo téma: mravnost mezi chovanci. Don Bosco na konci řekl, že se zapomělo zdůraznit to nejdůležitější a to je častá zpověď a přijímání, ovšem dobře vykonané. Je třeba poskytnout hochům co největší možnost zpovídat se a volat také cizí zpovědníky. Jinak u některých zůstanou určité zmatky ve svědomí a povlečou se s nimi třeba celá léta. Bohu díky u nás se mnoho věcí dá do pořádku, ale přesto zůstávají takoví, kteří se nedají do pořádku.

V uvedené souvislosti přišla řeč také na morálníitu mezi salesiány. Don Bosco upozornil, že by bylo třeba, aby salesiáni bydleli zvlášť a také ložnice hochů aby byly chráněny před vstupem osob, které tam nemají co dělat. Pokud nějaké ženy bydlí v domě, také je třeba, aby měly oddělené bydlení. Dnes třeba není žádné nebezpečí, ale opatrnosti nikdy nezbývá. Skoro bych byl toho názoru, že se mají byty představených oddělit nějakou mříží, aby se vědělo, že je to prostor rezervovaný pro odpočinek představených.

V Oratoři se nyní občas pořádaly pouťové trhy a byly také pro cizí lidi. Tím nastávalo míšení interních obyvatel s externími. Don Bosco k tomu řekl, že když se něco takového pořádá jako novinka, obyčejně to není škodlivé, ale když se to opakuje, tvoří se něco jako vychozené cestičky. Výjimky mají sklon stávat se pravidlem a to svádí k zneužití. Oratoř byla v prvních létech otevřená. Kdo chtěl, přišel. Pak jsme museli postavit zeď, později vrátnici a do ní dát vrátného. Stejně je to s poutí Panny Marie Pomocnice. Napřed to byl veliký rámus, pak ale ubylo návštěvníků a je to už spořádaný svátek.

Rozprava se stočila na ložnice. Asistenti ložnic měli dřív v koutě svou postel, opatřenou plátěnou celtou. Někdo si tam instaloval stůl s knihami a uchýloval se tam i mimo noc. Don Bosco se v té věci postavil rázně i proti některým ředitelům, kteří dost úporně hájili zájem učitelů. Trval na svém a jistě měl k tomu důvody ze zkušenosti. Prostě v ložnici kolem postele asistenta jen jednoduchá plátěná celta a jen pro chvíli lehání a vstávání, jinak otevřená. Argumentovalo se také tím, že místa je málo, aby mohli mít učitelé svůj stůl ve studovně hochů. „Tak ať se tedy přijme méně hochů do ústavu;“ řekl rázně Don Bosco.

K otázce mravnosti řekl dobrý otec toto: „Nikdy se nám nepodaří stoprocentně dosáhnout mravnosti mezi hochy. Musíme sáhnout také k modlitbě a k svátostem. Takto lze dosáhnout skoro dokonalé mravnosti mezi hochy. Ovšem zůstanou někteří, kteří přišli se zastaralými návyky. Jdou třeba ke zpovědi, i litují, ale co je to platno, návyk je silnější než oni. Zde by se musel stát zázrak. Zde musíme být neústupní a ty, kteří působí pohoršení, vrátit rodičům.“

11. konference: – Liknaví rodiče

Celých pět konferencí se týkalo ekonomických záležitostí. Především byly veliké stížnosti na to, že až příliš mnoho rodičů dává do salesiánské koleje své synky, aby je tito vyškolili, ale pak neplatí smlouvené měsíční. Co s nimi? Mluvilo se o tom dlouze, až Don Bosco diskusi ukončil jasným slovem. Vymáhat peníze soudně nemá smysl. Tím bychom si jen poškodili. Nejlepší je takové hochy poslat domů po předchozím uvědomění. Buď rodiče začnou platit smlouvené

měsíční, nebo si musí sami připsat vinu za to, že odmítli dávat, co je spravedlivé. Výjimku můžeme udělat v případě, že hoch dává naději, že bude na prospěch církvi. V tom případě by se mohl poslat buď do Turína nebo do Sampierdareny, protože ty dva domy jsou dobročinné a nejsou to normální gymnázia.

13. konference: Podporování chudých

Otázka zněla: Máme dávat chudým polévku u dveří našich domů? Veřejně ne, ale soukromě lidem, označeným za takové farářem, ano. Když máme co činit s lidmi, kteří jistě potřebují pomoc, udělejme pro ně vždy vše, co můžeme. Zvláště musíme mít srdce pro chudé hochy, ale i pro lidi, kteří jsou sice dobře oblečení, ale ve skutečnosti jsou chudáci. Jdou-li takoví jinak zdraví lidé žebrat o peníze, asi je k tomu vede opravdová nouze. Jsou-li to hoši, pak takoví jsou předmětem našeho poslání. Nejsou na život připraveni a snadno se mohou dát na špatnou cestu.

Jsou i děvčata, která prosí o příspěví. Tam teprve musíme mít srdce otevřené, protože jsou ve velikém nebezpečí mravní zkázy. „Já osobně, kdybych nic jiného neměl, rád bych dal takové svůj oběd a sám bych byl hladem. A i kdyby zrovna nebyly ctnostné, aspoň pro tu chvíli je uvarujeme hříšného počínání. – Nikdy neříkejme obecně, že žebráci jsou špatní lidé. Dnes je tolik chudoby mezi lidem, víc než si můžeme myslet. Ke mně přišlo prosit o pomoc už tolik lidí – i o chleba žádali – a byli to i veřejní zaměstnanci a byli přitom slušně oblečení. Když jsem jim dal, někdy se až rozplakali.“

14. konference: Zednické práce – Kroniky

Don Bosco vždycky káral, když se podnikaly zednické práce bez dovolení představených. Tak i tentokrát. Někdo nazval postoj představeného úzkoprsým, ale on se nedal. Řekl, že předpis je třeba striktně dodržovat. Už je to tak v lidské povaze. Někomu se něco nelíbí v domě, a už by stavěl nové příčky, prorázel nové dveře, bořil a zase stavěl, a peníze jdou do vzduchu. Přijde druhý a má zase jinou představu a tak to jde stále do kolečka. Je třeba každou stavební změnu hlásit a mít na ni dovolení. To dovolení dávají představení z hlavní rady nebo aspoň inspektoři. Ředitelé z toho mají výhodu, protože jsou chráněni proti tlaku ze zdola. Některé ře-hole jsou v té věci velmi přísné a kláštery musí každoročně všechno do maličkostí vyúčtovat.

V návaznosti na záležitost stavebních změn se řeč stočila na kroniky, o kterých se už podvkrát hovořilo na ředitelských konferencích. Don Bosco k tomu tématu měl delší úvahu (Memorie XII., 276), která má platnost dodnes. Upozornil ředitele na povinnost vést kroniku domu, aby budoucnost měla jasný obraz toho, jak probíhal skutečný život. Musí se začít od prvních jednání o otevření domu, uvést pokud možno doklady, průběh jednání, dále zaznamenávat všechny významnější události s mnoha podrobnostmi, a vést kroniku dvojmo – jednu kopii poslat do Turína. Tam se pak udělá výtah stručnější, který zachytí průběh života v celé Společnosti. Některé řeholní společnosti mají zvláštní funkci – scriptor historie domus – pisatel domácích dějin. Dokonce je tak veden v katalogu personálu. Totéž platí o životech zesnulých spolubratřích. Některé budou kratší, ale jsou postavy, které si zaslouží sepsání životopisu. Don Bosco se rozhovořil o donu Alasonattim a o donu Ruffinovi z prvních dob. Ruffina přirovnal k svatému Aloisovi z Gonzagy, co se týče ctností. Historie opravdu učí. Nesmíme se

bát ani napsat, kterých chyb jsme se dopustili a jak se nám vymstily. Historie má být pravdivá. Zde bylo cítit, že mluví historik nebo aspoň milovník historie, který s bolestí vidí, jak se minulost ztrácí beze stop, protože ji nikdo nezachytil perem.

16. konference: Odpočinek po obědě – Inspektorie a inspektoři – Hlavní představený a hlavní rada

Téměř ve dvou následujících konferencích se mluvilo o dobrých a špatných návycích. Mezi indiferentními návyky, které se snadno mohou proměnit ve špatné, uvedl návyk jít si po obědě lehnout. V teplých krajích je to obvyčejem zcela běžným. Některé kongregace to dokonce nařizují v pravidlech a i křesťanští vychovatelé to doporučují chovancům. – Don Bosco je však opačného mínění. Zkušenost učí, že právě zde číhá veliké nebezpečí pro dobré mravy. Tím nechce odpolední pospání zcela vyloučit. Když někoho popolední překvapí ospalost při práci nebo při studiu, ať si jen klidně opře hlavu o zeď nebo si ji položí na psací stůl a ať si klidně na chvíli odpočine. Ale jít si lehnout do postele, jen aby si přivodil spánek, to ne! Právě to je to, čemu se říká „odpolední démon“. Co se týče hochů, ať jdou po odpolední rekreaci do studovny nebo do třídy a ať studují nebo ať se i prospí, jak chtějí, ale musí být řádně asistováni a zachovávat klid, aby spící nerušili. Zkrátka, kdo potřebuje spát, ať spí, kdo necítí potřebu spánku, ať se zaměstná, a tak bude po nebezpečí. Není správné chodit spát do postele. Někdo z přítomných poznamenal, že v horkých krajích je to zvyk skutečně obecný a výjimek je málo. Don Bosco řekl, že bychom měli patřit mezi ty výjimky. Udělali bychom více práce, získali bychom si úctu a dávali bychom dobrý příklad.

Když bylo vyčerpáno téma „dobré a špatné návyky“, mluvilo se o rozdělení kongregace na inspektorie a o vhodnosti nebo nevhodnosti užívat výrazu „provinciál“. Bylo jasné, že před světem by to bylo zdůrazněním naší řeholní povahy a vzbuzovalo by to představu klášterů. Už svatý Ignác namísto tradičního „kvardián“ zavedl titul „rektor“. My bychom měli říkat „inspektor“ a „inspektorie“.

Co se týče věku inspektora, Don Bosco ve všech předěšlých konstitučních náčrtcích se vyhýbal stanovení věku pro představené. Jemu šlo o to, aby to byli lidé se zdravým úsudkem a schopní vést druhé. Ovšem v Římě rozhodli, že má mít inspektor aspoň 35 let. Zatím však byli lidé většinou hodně mladí a bylo stanoveno jednat podle toho, jak budou radit okolnosti. Uvidí se, co tomu budou říkat v Římě, až dostanou rozhodnutí generální kapituly.

Co se týče úřadu inspektora, Don Bosco zdůraznil, že v jeho představách je inspektor otec spolubratří i samotných ředitelů a pomáhá všem překonávat obtíže. Slovo dalo slovo a začalo se hovořit o problému autority hlavního představeného. Někdo řekl, že dokud žije Don Bosco, nikdo nemá pokušení umenšovat jeho autoritu. Ale jak bude později, až Don Bosco nebude? Don Bosco hned skočil do řeči a řekl: „Právě proto mi záleží na tom, aby autorita hlavního představeného nebyla omezena. Co se týče mne, já vím, že mě necháváte dělat, co uznám za dobré. Ono to ani jinak nejde, protože mám všechno v rukou. Ale já musím myslet na to, co bude po mně.“

20. konference: Odešli salesiáni

Tato konference měla spíš povahu řádného zasedání Hlavní rady. Přišla na přetřes také otázka, jak se chovat k těm, kteří opouštějí kongregaci. Don Bosco byl pro maximální

blahovůli. Je pravda, že takoví poškodili Společnost, ale je v našem zájmu, aby odešli v dobrém. Raději oceňme to dobré, co vykonali, i když toho bylo málo, než bychom zdůrazňovali zlé, co zavinili. Máme zájem, aby zůstali aspoň našimi přáteli.

22. konference: Nevhodné vnějškovosti

Vynořila se otázka každodenního svátostného požehnání. V Oratoři v Turíně dříve nebývalo, pak od té doby, co je kostel Panny Marie, bývá pravidelně. Nemělo by se to zavést také ve všech kolejiích? Don Bosco byl pro opatrnost. Samo o sobě je to pěkné, ale musíme počítat s tím, že je na nás upřeno mnoho očí, a mnozí hledají důvody, aby nás mohli pomluvit a zošklivit v očích veřejnosti. Kdysi dal někdo návrh, aby v každé ložnici byl malý mariánský oltářík a aby před obrazem Panny Marie hořelo věčné světlo. Je to krásné, ale musíme počítat, že naši konviktoři přicházejí z rodin nábožensky slabých a ty se bojí, abychom jejich synky nevychovávali příliš klášterně. Kdysi byla také řeč, zda mají hoši dělat kříž, než se zakousnou do paňotky ráno na dvoře, protože se nechodilo do jídelny na žádnou snídani. Don Bosco sám byl proti tomu. Když je to při stole, je to něco jiného, protože v katechismu se říká, že se máme modlit před jídlem a po jídle. Tak je to ve všech dobrých křesťanských rodinách. Ale kdybychom to hnali do krajnosti, lidé by řekli, že jsme bigotní. Sami můžeme, ale žádat to od hochů není dobré.

23. konference: Hlavní představený a hlavní rada – Kritiky – Katolické čtení a Věstník

Stanovy říkaly, že ve větších záležitostech má hlavní představený svolat svou radu. Jinak je třeba držet se zásady, že on je ten hlavní a je třeba, aby všechno záviselo na něm.

Když jde o učebnice, varujme se kritizovat je. My budeme užívat ty texty, které budeme považovat za dobré, ostatní nás nemusí zajímat. Jen bychom na sebe uvalili nenávisť. Totéž se týká jiných sdružení, než jsou naše. Nikdy o nich nemluvme pohrdlivě a nezesměšňujme je. Spíš jim pomáhejme. Stejně budme klidní, když někdo kritizuje nás. „Konat dobro a nechat lidi, ať si říkají, co chtějí.“ I když se vyjde z diskuse vítězně, vždycky se něco ztratilo.

Každý ředitel ať se snaží propagovat Katolické čtení a Věstník. Věstník bude sloužit k šíření jednotného smýšlení. Zatím nás není tolik a známe se. To je výhoda. Později budeme muset dávat pozor, aby se naše jednota nenarušila.

24. konference: Název Salesián – Dávat císaři, co je císařovo
Dosud se název Salesián užíval střídavě. Teprve před dvěma roky v souvislosti s misionářskou výpravou se začal velmi užívat a ujímat. Ale musíme se držet raději zpátky. Zatím i světským lidem je svatý František Saleský sympatický pro svou velikou dobrotu a laskavost. Proto lidem název salesián není protivný. Nesmíme si to zkazit. Mohlo by to vzbudit závist nebo dát zlým podnět k hanobení našeho díla. – Dnes se udělal veliký krok kupředu tím, že vydáváme Věstník a nazýváme jej doplněně Salesiánský věstník. I tam musíme hledět, aby obsah ukázal veřejnosti naši pravou, tu laskavou tvář. – Věstník nám může velmi pomoci v této důležité věci. Hlavně musíme ukázat, že chceme dávat císaři, co je císařovo, aniž bychom zapomněli, že musíme dávat také Bohu, co je Božího. V naší době je to problém, ale budeme se snažit vyřešit jej co nejlépe. Někdo může namítnout, že naše vláda podporuje i darebáky, ale musíme vzít na vědomí, že

apoštolové učili věřící poslouchat „etiam discolis – také darebáky“. Jistě je nebudeme poslouchat ve zlých věcech, ale zásady se budeme držet.

Don Bosco dále řekl: „Nikdo z nás není slepý, aby neviděl, v jak těžkých proudech pluje církev. Snad od dob svatého Petra nebyly nikdy tak těžké doby jako jsou naše. Způsob je rafinovaný a prostředky obrovské. Ani pronásledování za Juliána Odpadlíka nebylo tak podlé a škodlivé. Budeme se snažit dělat všechno legálně. Budou-li nám ukládat daně, budeme je platit. Nebudou-li jim milé formy kolektivního vlastnění, budeme vlastnit jako soukromníci. Budou-li od nás žádat habilitační zkoušky, budeme je skládat atd. Bude to znamenat námahu, vydání, trampoty? Nikdo to nezná tak, jako já. Já vám ani všechno neříkám, abyste se nepolekali. Potím se každý den, abych dal všechno do pořádku, ale nedá se nic dělat. Musíme mít svatou trpělivost. Neřukat, ale pracovat, aby dobro šlo dopředu. To je to, co čekáme od Věstníku. Bez velkých slov se budeme snažit vykonat velké věci.“

Zásady mívají také spravedlivé výjimky. Don Boskovo „nechávat mluvit“ nebylo absolutní. Tak právě před měsícem pověstná Gazzetta del Popolo v černé kronice uveřejnila článek o zatčení nějakého klerika asistenta v místní koleji v Giavenu pro mravnostní delikt a přidala, že jde o bývalého žáka Don Boskova. Don Bosco napsal hned redakci uctivý dopis, v němž žádal, aby bylo nařčení odvoláno, protože dotyčný nikdy nebyl žákem Don Boskových ústavů. Podle zákona o svobodě tisku redakce musela bez komentáře v rubrice „Žumpa“ uveřejnit Don Boskův dopis.

25. konference: Závěrečné ustanovení – Duchovní cvičení spolubratří

Už v 16. konferenci se řeklo, že bude dobré, aby kapitula jako taková koncipovala pro římské úřady závěry porad s tím, že se dává Donu Boskovi volnost textu podle potřeby upravit, ale protože zase nebylo tolik času, aby celé shromáždění na tomto závěru pracovalo, bylo stanovené v 25. konferenci, aby tuto práci vykonala hlavní rada z pověření celé kapituly. Zasedání kapituly skončilo 5. října. Kapitula tedy pracovala celý měsíc a ještě se rozcházela s pocitem, že mnohé ještě čeká na projednání. Don Bosco měl závěrečnou řeč. I on zdůraznil, že práce bude muset ještě pokračovat. Musí se jasně odlišit, co má být vzato na vědomí v Římě a co zůstává spíš záležitostí disciplinární a měnlivou podle situací a je třeba pečlivě odstranit všechna opakování, aby byl výsledek vnitřně vyrovnaný a organicky členěný. – Stanovilo se také, že nadále nebudou moci duchovní cvičení být jen v Lanzu, i když tam je nejvhodnější prostředí, ale že budou muset být vedlejší kursy pro římské okolí, pro Ligursko a pro Francii. Pro „Římany“ to bude v maglianském semináři, pro Ligursko se ještě určí, zda v Sampierdareně, nebo v Alassiu nebo v novém ústavě ve Spezii. „Francouzi“

10 Třetí výprava do misí

13. září 1877 Unità Cattolica ohlásila veřejnosti, že se chystá třetí výprava salesiánských misionářů do Ameriky a že pojeде dokonce 40 misionářů a misionářek, i když ne najednou. Don Bosco potřeboval propagandu, protože takový podnik stál hodně peněz a bylo třeba probudit zájem. Článek končil větou: „Víme, že někomu není po chuti, že odcházejí lidé do misí, zatímco doma řidnou řady kněží, ale jistá zkušená osoba, znalá moderní historie, nám opětovně řekla, že za

zatím půjdou společně s „Ligurčany“. Také Amerika musí mít svůj turnus duchovních cvičení. Jelikož zatím nemáme sami vhodné místo, ať don Cagliero požádá pana arcibiskupa, aby je dovolil konat v semináři. Ředitelé půjdou všichni do Lanza. Tam budou dva turnusy pro spolubratry z Piemontu. Všichni kapituláři svorně žádali, aby duchovní cvičení kázali vždy salesiáni. Bude tam sice méně učenosti a svatosti, ale bude to salesiánštěji podávané.

26. konference: Závěr

Konal se večer 5. října. Jak se 5. září zpívalo vzývání Ducha svatého, tak nyní stejně vroucně se zpívalo „Bože, chválíme tebe“. Předtím se podpisoval dekret, koncipovaný donem Durandem a donem Francesiou. Jen jedna věc se v návrhu změnila. V návrhu se říkalo, že se uspořádáním definitivního textu pověřuje Hlavní rada, ale Don Bosco byl toho mínění, aby se řeklo, že se k tomu zmocňuje Hlavní představený. Důvod. Z Říma se také dokumenty adresují hlavnímu představenému. Dále, když se řekne Hlavní představený, rozumí se, že v takové věci jsou zde mínění také členové hlavní rady. Konečně jde o obecnou normu, o které byla už řeč.

Také se v té poslední konferenci hovořilo o potřebě dobrého textu Posvátného řečnictví pro naše teology. Touto prací byl pověřen don Bonetti, ale Don Bosco měl hned připomínku, že důležitější než normy pro přednes jsou normy pro správnou výchovu v duchu preventivního systému, který už bude také třeba teoreticky zpracovávat. Salesiáni mluví hlavně k hochům a mají vědět, jak je oslovovat, aby bylo Boží slovo zcela srozumitelné.

Když byl přinesen do pléna dekret, všichni jej po přečtení vlastnoručně podepsali. Závěrečnému aktu byl přítomen také jezuita P. Franco, který salesiánům blahopřál. Řekl, že to, co by jinde trvalo několik měsíců, oni zvládli za jeden měsíc. – Pokud šlo o kanonické schválení Rozhodnutí generální kapituly, to už byla delší záležitost. Ještě ani za rok nebyla práce hotová a Don Bosco musel vydat pro obecné uspokojení aspoň výtah statí o Společném životě, o Mravnosti, o Ekonomii a o Inspektorkách. I tak měl výtah asi 100 stran. První kapitula se měla konat tři roky od schválení Stanov, ale ty byly schváleny 3. dubna, takže kapitula se konala s pětměsíčním zpožděním až od 5. září. Bylo třeba žádat římská místa o dovolení další kapitulu svolat tak, aby se konala v prázdninových měsících. – Don Bosco akta 1. kapituly neposlal do Říma ani za rok. Nebylo povinné poslat je k schválení, dokud se nechtělo mít potvrzení závaznosti. Don Bosco – to víme z minulého vypravování – nikdy nespěchal s takovými věcmi, ale nechával je prověřit praxí. Tak se stalo, že zcela vědomě to nechal zrát až do 2. kapituly, která se konala v roce 1880 a která věci znovu na základě zkušenosti prohodila a přidala ještě další, co bylo potřeba, aby vše mělo organickou podobu, prověřenou životem. Společná akta prvních dvou kapitul vyšla pak tiskem roku 1882.

každého misionáře Pán Bůh pošle deset jiných pracovníků, kteří nastoupí na místo toho, který odešel.“ – Byla to jemná narážka na dlouhý okružní list pana arcibiskupa ze 4. srpna, který adresoval farářům a v něm je vyzýval, aby hledali nová povolání a posílali je do malých seminářů v Giavenu a v Bra. Okružník obsahoval jasnou narážku na to, že se připravují mladí lidé pro misie a že se říká, že řeholní stav je důležitější než stav, ve kterém žijí diecézní kněží. Okružník toto tvrzení

vyvracel a hlavní argument byl: Když je duchovní správa věřících v rukou diecézního kléru, jak by tito mohli být méně dokonalí než řeholníci? Bylo to přitaženo za vlasy a kdo žil v Piemontě, každý věděl, že je okružník namířen proti Donu Boskovi. Okružník vzbudil nelibost dokonce i u generálního vikáře Zappaty, který vyjádřil panu arcibiskupovi obavu, že se vše obrátí spíš proti němu než proti jeho nejmenovanému protivníkovi. – Ovšem redaktor Unity Margotti dostal za otištění článku svůj díl. Dostal zákaz propagovat odjezd do misí. Však psal Donu Boskovi, aby mu podruhé také články k uveřejnění raději neposílal. Don Bosco k tomu jen v dopise, týkajícím se jiných věcí připsal: „My dva, milý doktore, budeme asi muset jít do nebe spolu, protože, kde je jeden, tam musí být vždy také druhý.“

Kdo byli ti šťastní, kteří měli odjet do Ameriky s třetí výpravou? – Seznam byl vyhotoven asi dva měsíce před zahájením generální kapituly, tedy snad koncem června. O zveřejnění, na které se napjatě čekalo, máme tyto zprávy. – Jednou pozval don Rua dona Vespignaniho do jídelny na šálek kávy spolu s Donem Boskem. On rád přijal toto vyznamenání a šel na ně jen s nějakým tušením, které však v sobě tlumil. Don Rua tam vytáhl svůj zápisník a ptal se s tajemným úsměvem Dona Boska, zda může přečíst seznam misionářů. Ten přikývl a don Rua četl: „Costamagna, Vespignani...“ a další. Vespignani zájmal. Už nedoufal, protože hned při vstupu do Oratoře žádal do misie, ale zdravotní stav neměl takový, aby Don Bosco mohl jednoduše přikývnout. Souhlas vázal na rozhodnutí lékaře. Ten nyní prohlásil, že bude jistě schopen cestu přes moře absolvovat.

Vespignani přišel do Oratoře jako novokněz v předvečer druhé výpravy a jak už jsme řekli, dotáhne to hodně vysoko – bude významným misionářem a zemře jako jeden z rádců hlavní rady v roce 1932. – Když se rozkřiklo, kdo odjede do misí, někdo poznamenal: „Samí mladoši!“ Měl pravdu, ale tito mladí salesiáni měli v sobě jiskru a ducha. Costamagna se stane biskupem, o Vespignanim jsme už řekli, Milanesio vynikne jako hrdinský apoštol Patagonců. Také jsme už o něm mluvili. Klerik Gamba vynikne jako organizátor inspektorie uruguayské a paraguayské, Rota založí inspektorii brazilskou, Paseri bude úspěšným kazatelem a zpovědníkem, Panáro se zapíše do dějin Patagonie podobně jako Milanesio, Galbusera bude řadu let úspěšným ředitelem velkého ústavu v San Nicolás. Z koadjutorů Massa, obuvnický mistr, přivede za padesát let práce obuvnickou dílnu k velkému rozkvětu a k mistrovství ve svém oboru přivede i prvního salesiánského koadjutora Indiána, syna jednoho z indiánských náčelníků. Známe už také koadjutora Graziana. Odložil výložky vysokého oficíra italské armády a stal se koadjutorem Dona Boska. V Argentině bude šéfem kanceláře, která bude mít na starosti organizaci salesiánského odborného školství. Don Vespignani ve svých vzpomínkách podtrhne skutečnost, že tito „mladoši“ z třetí výpravy budou hlavními protagonisty větvení salesiánských stanic po Jižní Americe. Budou stát u kolébky salesiánského díla v Chile, v Brazílii, v Bolívii, Paraguayi a Ekvádoru.

Tentokrát si Don Bosco přál, aby misionáři dostali předběžnou formaci. Don Cagliero, který byl ještě v Itálii, jim vštěpoval základy španělštiny a don Barberis pro ně zorganizoval samostatná duchovní cvičení v Lanzu. Dával je Don Bosco sám a don Vespignani vždy s radostí vzpomínal, jak se vždy všichni tlačili kolem otce a jak sáli do sebe každé jeho slovo a naučení. Dříve se všichni neznali, teď v těch

formačních dnech se stávali jednotlým celkem. – V závěrečném kázání, ve kterém se tradičně dávaly takzvané „ricordi – myšlenky k zapamatování“, Don Bosco vypravoval sen. V něm se ocitl kdesi u Porta Susa v Turíně a na jednom rohu viděl nějakou paní, jak cosi převracela v bubnu na ohni, jako by pražila jedlé kaštiny. Don Bosco se jí ptal, co to kuchtí, a ona mu buben otevřela a ukázala mu jeho obsah. Byly to cukrářské výrobky. Některé byly bílé, jiné červené, jiné černé. Měly jakoby gumovou polevu a byly postříkány jakoby kapkami. Paní o polevě z cukru řekla, že je to symbol salesiánské laskavosti po způsobu svatého Františka Saleského, kapky znamenají, že ta laskavost znamená zapotit se samým sebezpřemáháním. Bílé cukrovinky nestojí moc námahy, ale snadno se mohou zašpinit, červené stojí krev, černé třeba i život. Don Bosco všechna ta naučení rozváděl do podrobností, vzatých z běžného života. A vybízel své mladé apoštoly národů k obětavosti, pracovitosti, zbožnosti a k vytrvalosti. A aby se skupina ještě více sešla – v této první skupině byli 4 kněží, 8 kleriků a 6 koadjutorů – poslal je ještě na pouť do Becchi, která se konala jako obvykle na Růžencovou Pannu Marii 7. října.

Zatím chyběla hlava výpravy – don Costamagna. Ten byl v Mornese a školil sestry, které měly odjet do Ameriky jako první. Školil je až do 28. října, kdy měl pro ně poslední přednášku. Toho dne přijel do Mornese nový ředitel don Lemoyne, odvolaný tam z Lanza, kde byl po odjezdu Cagliari do Ameriky jeho dostatečnou náhradou.

V Mornese byly jako chovanky dvě sestry dona Vespignaniho. Ten ještě neuvědomil rodinu, že odjíždí za moře. Ale právě v ty dny přijel pan Vespignani navštívit své dcery do Mornese a tam se vše dověděl od ředitele domu. Samozřejmě sedl na vlak a jel do Turína. Ale dopadlo to dobře. Don Bosco byl zrovna doma a že už se spolu znali, uklidnil ho, takže vzal věc na vědomí a dokonce nejen dal k odjezdu dona Josefa svolení, ale ještě slíbil, že nebude naléhat, aby se přijel domů rozloučit. Prý to sám matce vysvětlí a uklidní její srdce.

Don Bosco zatím hledal peníze. Výprava spotřebovala veliké sumy. Ještěže zde byl už Salesiánský věstník. Hlavně v listopadovém čísle se v něm bubnovalo na SOS. Světec psal italskému ministru zahraničních věcí, stejně také francouzskému, aby poskytli pomoc s cestovným, ale ti byli oba nedoslýchaví. Už dříve usiloval o to, aby patagonská misie byla zařazena do Díla Propagandy víry jako misie, která dostává pravidelné příspěvky, ale ani tento dopis neměl efekt. Předali to zase jinému rezortu. Byla zde řada neúspěchů, které deptaly, ale nezbylo, než v zájmu věci vydržet. Nejhorší bylo, že byl vážně přerušen styk s papežem. Seděla tam nějaká žába na prameni.

Don Bosco prosil kardinála Bilia, aby poprosil Svatého otce, aby dal také pro nastávající výpravu nějaký příspěvek, ale dostal od něho dopis, který ho nepotěšil. Kardinál byl koncem října u Jeho Svatosti a přednesl mu Don Boskovu prosbu, ale papež nebyl tentokrát tak nadšen jako vloni. „Důvody, jestli jsem dobře pochopil,“ psal kardinál, „jsou dva: záležitost konceptinů a prý děláte mnoho věcí najednou.“ Kardinál dále psal, že se snažil Svatého otce ujistit, že Don Bosco na tom nemá vinu, ale neví, zda se mu to podařilo. Snad by bylo nejlepší, kdyby Don Bosco přijel do Říma sám.

Co se týče záležitosti konceptinů, jistě nebylo vinou Dona Boska, že mu intriky nedovolily splnit papežovo přání. Ten však neprohlédl manévry svého okolí a byl

výsledkem zklamán. Už jsme řekli, že světec marně žádal o audienci. – Co se týče papežova výroku, že si Don Bosco bere příliš mnoho úkolů na sebe, mohli bychom i my říci, že na tom něco je. Ale je fakt, že mimo záležitost konceptinů ani jedna Don Boskova akce nezkrachovala, že každou dovedl až do šťastného konce. Zde mluví historie. –

Byla zde ještě další věc. – V první půli roku 1877 Pius IX. psal Donu Boskovi třikrát, ale nikdy od něho nedostal odpověď. Papež nemohl pochopit, proč Don Bosco neodpovídá na jeho dopisy. Někdo se ve Vatikánu staral, aby byly dopisy ztopeny. Pak se nemůžeme divit, že stárnoucí Pius IX. řekl, že si Don Bosco pro mnoho věcí nemůže na něho udělat čas. Teprve, když don Cagliero přivedl do Říma misionáře, kardinál Bilio se od něho dověděl, že Don Bosco na každý z těch tří dopisů odpověděl, ale marně čekal na potvrzení přijetí. Kardinál pak po odjezdu misionářů řekl Svatému otci, co v tom bylo, ale ten se zmohl jen na povzdech: „Pazienza – trpělivost!“ Možná ani té verzi neuvěřil. Bůh dopouští někdy veliké zkoušky. Bylo tomu tak i v případě přátelství svatého Jana Boska a doufáme brzy svatého Pia IX. Pro našeho světce toto byla jedna z nejtvrděších zkoušek. Známe jeho vztah k papežství a jak byl na tento problém citlivý.

Pokud šlo o výpravu, nepřicházely jenom záporné odpovědi. V říjnu přišla zpráva od francouzské námořní společnosti, že z Buenos Aires bylo zapláceno 10 jízdnek 2. třídy pro Don Boskovy misionáře.

Ceremonie rozloučení se konala v chrámu Panny Marie Pomocnice 7. listopadu. V Mornese se konalo rozloučení dcer Panny Marie Pomocnice o den dřív – 6. listopadu. Určitou úlevou bylo pro sestry, že s nimi pojedou jejich ředitel don Costamagna. Sestry nejely do Turína. Dvě hned po rozloučení odjely s Matkou Marií Dominikou do Říma, další čtyři se s nimi sjely 13. listopadu v Sampierdareně. – V Turíně při rozloučení mluvil Don Bosco. Mluvil o úspěších misionářů a o jejich plánech, povzbuzoval odjíždějící, aby vynaložili všechny síly pro spásu duší, a končil pateticky: „Kdybychom se už neměli na světě vidět, pak na shledanou v nebi.“

Jako minulý rok zase jeli misionáři do Říma provázeni donem Cagliem. Ze sester tam byly jen některé. Bylo jich

11 „V soužení se cvičí vytrvalost“ (Řím 5,3)

Zatímco Don Bosco vyprovázel misionáře a plnil je nadšením pro svatou věc, jeho srdce nebylo veselé. Musel se tak jen tvářit. Trápilo ho nové vzplanutí kontroverze s panem arcibiskupem Gastaldim a skutečnost, že ho záležitost konceptinů bez jeho viny uvedla do nepříznivého světla u Svatého otce, který si myslel, že Don Bosco za ním nechce jít, zatímco opak byl pravda. Všechno bylo jako začarované. Povězme si něco o první záležitosti, o té turínské.

Když se pan arcibiskup vracel v únoru do Turína, šla s ním také představa, že v Římě mohou mít dojem, že právě on se staví proti Donu Boskovi a jeho kongregaci. I sedl a napsal obšírný rozklad o tom, jak sám stál u kolébky salesiánského díla, jak by si přál, aby prosperovalo a jak trpí tím, že ďábel pořád dělá všechno, jen aby kalil jejich vzájemný vztah. Kopie rozkladu poslal kardinálům z koncilové kongregace s datem 28. 2. Ale ďábel opravdu nespál a v srpnu propukl nový skandál – nová kontroverze – pro kterou podle dona Cerii vyteklo „moře inkoustu“. Co se stalo? Jistý mladý kněz z ivrejské diecéze, don Perenchio, požádal

dohromady devět. Setkání se uskutečnilo při generální audienci v Rafaelově galerii. Svatého otce provázeli kardinálové Bilio, Pacca a Ledokowski. Don Cagliero byl vybidnut, aby misionáře představil. Pius IX. poslouchal a řekl: „Kde bere Don Bosco tolik lidí?“ Cagliero: „Posílá mu je Boží Prozřetelnost.“ Papež: „Ach ano, Prozřetelnost. Dobře to říkáte. Ta může všechno, důvěřujeme jí vždycky.“ Don Cagliero mu dal dvě dílka, jedno se týkalo otevření Patronáže svatého Petra v Nizze, druhé Díla Mariina pro pozdní povolání. Papeže to zaujalo a rozvinul delší úvahu na téma vzatého ze svátku Posvěcení chrámu. Týkalo se to slov: „Hrozné je toto místo.“ Prý mu při mši svaté napadlo, proč je tam právě to slovo „hrozné“. Řekl, že církev je laskavá matka, ale k těm, kteří ji tupí a ničí, musí být přísná v trestech. Vybidl nato misionáře, aby se starali, aby mohl mít každý Matku církev rád. Nakonec don Cagliero požádal Svatého otce, aby udělil donu Vespignanimu dovolení cestou lodí zpovídat. Ten vyhověl s tím, že si pak v Buenos Aires dá všechno do kanonického pořádku.

Audience udělala misionářům dobře u srdce. Jako salesiáni měli přirozenou úctu k náměstku Ježíše Krista a nástupci svatého Petra, ale osobní setkání jejich věrnost jen umocnilo.

Odjezd misionářů se měl uskutečnit ze tří přístavů: z Janova, Lisabonu a z Le Havru. Největší skupina odjížděla lodí Savia z Janova 14. listopadu. Ti druzí měli odjezd až 29. listopadu a do Portugalska se měli dostat přes Francii vlakem. Poslední byli jen dva a odjížděli mezi těmi dvěma termíny. Sestry byly v první skupině, kterou vedl don Costamagna. Druhou skupinu vedl monsignor Ceccarelli, který pro ten účel odjezd z Itálie odložil. Don Bosco a matka Mazzarellová až do odjezdu neopustili odjíždějící. Byli s nimi i na palubě parníku a mávali odjíždějícím ještě z bárky, která je k parníku přivezla. Stala se i malá komická událost. Vítr sfoukl Donu Boskovi při odjezdu čepičku s hlavy do moře, ale jedna sestra ji pohotově vylovila a vyždímala. Místo čepičky pak Donu Boskovi nasadil na hlavu nějaký skvělý spolupracovník svůj cylindr. Bylo to směšné, ale aspoň to zmírnilo poněkud smutnou náladu, ležící mezi odjíždějícím parníkem a bárkou, která se vracela k zemi.

Dona Boska o přijetí mezi salesiány. Don Bosco ho přijal do noviciátu a žádal jeho biskupa, aby mu vydal vysvědčení o mravní zachovalosti, takzvané testimoniálky. Monsignor Moreno nejenže odepřel, ale hned psal panu arcibiskupovi a ten zase nemeškal a poslal přes kanovníka Chiaverottiho do Oratoře dotaz, je-li pravda, že se dotyčný kněz nachází v Oratoři, zda tam slouží mši svatou a jak dlouho je v Salesiánské kongregaci. Odpověděl don Lazzero, ředitel Oratoře, že dotyčný požádal o vstup do kongregace, ale ještě nebyl přijat, jen Don Bosco už požádal ivrejského biskupa o testimoniálky. Ale hned nato přišla výzva, aby se odpovědělo jasně na další dvě otázky, zvláště, zda sloužil dotyčný v Oratoři mši svatou. Don Lazzero tedy odpověděl, že dotyčný je v Oratoři dvanáct dní, přivedl ho sám jeho farář a dal mu doporučení, považovalo se za samozřejmé, že může sloužit mši svatou, i když ještě formálně není propuštěn z diecéze, ale vše se už vyřizuje. Po pravdě řečeno všechno bylo v normě a při dobré vůli nebylo třeba dělat tragédii, ale dělala se. Tentokrát měl na všem hlavní podíl sám ivrejský ordinář,

protože současně s dopisem arcibiskupovi poslal pro dotyčného kněze dekret, v němž ho prohlašuje za suspendovaného z kněžského úřadu s odůvodněním, že je vinen nějakého zločinu – „maleficiorum“. Byl tam také požadavek, aby turínská kurie Perenchiovi doručila suspensi soudní cestou, ale on nic do rukou nedostal. Přesto don Lazzero s dorozuměním s donem Ruou hned dotyčnému zakázal sloužit mši svatou, a aby věc nevzbudila v Oratoři pohoršení, poslal ho do Sampierdareny.

Představení s údivem četli v dopise z kurie následující slova: „Pan arcibiskup mi poručil upozornit vás, že jde o velmi delikátní věc a jestliže nebude salesiánská kongregace zachovávat církevní zákony, bude muset o tom zpravit Svátý Stolec.“ A ještě závažnější slova tam byla: „Ani on, ani kterýkoliv člen kongregace nesmí sloužit mši svatou v kostelích, které nejsou zrovna jejich řeholními kostely, jestliže nemají k tomu souhlas ordináře.“ To byla bomba. Přece salesiánští kněží chodili sloužit mši svatou do více kostelů a nikdo nikdy neřekl, že na to musí mít zvláštní dovolení od biskupského úřadu. Ani o to nikdy nežádali, bralo se to jako samozřejmost. Teď najednou byli postaveni na roveň s knězem z jiné diecéze. Don Lazzero tedy z návodu Dona Boska poslal kanovníkovi Chiaverottimu uctivý dotaz, zda je řeholní společnost, již definitivně schválena Římem, co se týče jejího vnitřního života, povinna, když přijme někoho z jiné diecéze, předložit kurii všechny doklady a dále, zda takový kněz, přijatý do noviciátu, smí celebrovat jen ve vlastním řeholním kostele, zvláště když má v pořádku všechny žádané doklady a k tomu ho představil a doporučil sám jeho farář. – Aby se předešlo dalším komplikacím, bylo hned oznámeno příslušným farářům, u kterých salesiáni vypomáhali, že salesiáni zatím nemají církevní pověření a tedy nemohou chodit celebrovat. Kdo by nutně potřeboval výpomoc, ať si zavčas požádá o souhlas ordináře. Dopis přišel v sobotu odpoledne, takže někdo to stihl, někdo ne. Lze si domyslet, jaký zmatek z toho nastal. Ale i to vzala kurie ve zlém. Arcibiskup tvrdil, že neměl v úmyslu zakázat salesiánům vypomáhat v kostelích, že si ten výklad vymysleli salesiáni sami. A nejen to, don Lazzero byl hned potrestán. Dne 26. srpna mu bylo na 18 dní zakázáno zpovídat v celé arcidiecézi. A také hned putoval do Říma kardinálovi Ferrierimu dopis, ve kterém se říkalo, že Don Bosco nikdy nežádal ani turínskou ani ivrejskou kurii o testimoniálky pro cizí dieceziány, že rozpaluje mladým lidem hlavy, jen aby je přilákal k sobě, a konečně, že případ Perenchia jen ukazuje, že se Oratoř svatého Františka Saleského stává útočištěm všech trestaných kněží. Don Bosco buduje diecézi v diecézi, na jedné straně staví, na druhé boří, koná mnoho dobrého, ale také mnoho zlého a podkopává autoritu arcibiskupa a rozštěpuje arcidiecézi. On – arcibiskup, vykonal pro Dona Boska s výjimkou Svátého otce více než kdokoliv jiný, ale teď mu nezbyvá než prosit Svátý Stolec o ochranu proti duchovnímu, který má hlavu plnou autonomie a ještě tím plete hlavy svých lidí. Krátce po prvním dopise následoval druhý, také adresovaný kardinálovi Ferrierimu, jak o tom důvěrně psal kardinál Oreglia Donu Boskovi 6. září.

V této atmosféře se konala v Lanzu první salesiánská generální kapitula. Don Bosco z Lanza poslal Oregliovi rozklad, ve kterém věcně a s naprostým klidem uváděl věci na pravou míru a prosil, aby Oreglia jeho dopis dal přečíst kardinálu Ferrierimu. Požadavky ordinariátu byly opravdu

neslučitelné s autonomií jeho institutu a jeho povinností bylo tuto chránit.

Gastaldi byl jako posedlý myšlenkou, že mu Don Bosco podlamuje autoritu. 19. září psal do Říma potřetí. Byl to dopis o šestnácti hustě popsaných stránkách a tentokrát hlavně vyčítal salesiánům, že způsobili veřejné pohoršení tím, že tu neděli nešli sloužit jako obvykle mše, a žádal, aby mu dali veřejné zadostiučinění. Ale všechno se jako naschvál obracelo v jeho neprospěch. Dokonce kanovník Chiaverotti, který z jeho rozkazu psal dopis, kterým to začalo, přišel do Oratoře a žádal, aby mu dopis vrátili. Říkal, že jej psal pod diktátem pana arcibiskupa. Don Lazzero během dne originál dopisu kurii vrátil, ale než byl dopis doručen, generální vikář kanovník Zappata poslal donu Lazzerovi lístek, kde mu nabízel, aby se s ním sešel v nějaké sakristii a tam mu dopis dal. Jak vidět, kurii záleželo na tom, aby kompromitující dopis byl ztopen. To bylo 5. září, v den, kdy začínala generální kapitula. Dva dny nato don Rua z Lanza poslal arcibiskupovi deklaraci Dona Boska jakožto hlavního představeného salesiánů, v němž mu oznamoval, že don Perenchio byl přijat do kongregace a že byly pro něho žádány testimoniálky, které však jeho biskup odmítl vydat. Jen stručně byl citován dekret Regulari disciplinae z 25. ledna 1848, ze kterého plynulo, že se v ničem salesiáni neodchýlili od toho, co bylo stanoveno zákonem. Deklarace byla krajně stručná.

Jeho Excelence pan arcibiskup pověřil svého prosekretáře Dra Maffeie, aby donu Ruovi potvrdil příjem deklarace, ale také žádal, aby mu bylo sděleno, zda don Lazzero a ostatní představení jsou ochotni odprosit ho za „velmi závažnou urážku, kterou mu způsobili obrovským omylem“, jehož se dopustili 26. srpna. Ať prý to potvrdí dopisem, podepsaným donem Lazzerem a dále buď Donem Boskem nebo donem Ruou. Jinak udělá, co bude nutné udělat v zájmu respektování důstojnosti své autority.

Salesiáni si nebyli vědomi žádného přečinu a nevěděli, proč by měli odprošovat, k tomu písemně. Ale také si od té chvíle dobře opatrovali všechny doklady. Hlavně šlo o onen dopis kanovníka Chiaverottiho, který měl nyní v rukou ordinariát. Don Lazzero tedy napsal generálnímu vikáři Zappatovi, aby mu dopis byl vrácen, nebo aspoň jeho ověřený opis. Zappata 19. září odepsal, že pan arcibiskup má dopis u sebe, ale prý ho vrátí druhý den. Vrátil ho, ale s průvodním dopisem, ve kterém se donu Lazzerovi oznamovalo, že je mu zakázáno zpovídat bez určení času. Nebylo jen to. Byla zde snaha přesvědčit Řím, že Don Bosco musí být hlídán. Tři dny předtím byl doručen do Oratoře dekret, jímž se suspendoval kněz Cappelletti z Bologně, který přišel do Oratoře na zkoušku. Hned letěl do Říma další dopis, v němž se tvrdilo, že Cappelletti se dopustil při zpovídání svádění k hříchu proti šestému přikázání a tento dopis byl adresován posvátnému Officiu. Don Bosco se musel bránit. Psal boloňskému arcikancléři, pozdějšímu kardinálovi Manarovi, aby mu poslal informace o Cappellettim. Odpověď zněla, že dotyčný je lehkomyšlné povahy, ne zrovna schopný člověk, ale kdyby byl dobře veden, jelikož je jinak horlivý a pracovitý, mohl by dobře působit. Co se týče jeho mravnosti, nejsou v Bologni známy žádné námitky. Jak splaskla tato bublina, není známo. Don Lemoyne pokládal vše za výmysl, jen aby mohlo být pošpiněno dobré jméno kongregace. Přesto byl ten kněz vrácen do boloňské diecéze.

Musíme jen obdivovat úžasnou Don Boskovu sílu vůle, že uprostřed těchto útoků pracoval s klidem dál, vedl složitá

jednání v kapitulních sezeních a vyřizoval ještě řadu jiných věcí, aniž dal na sobě vidět nějakou skleslost. Ale měl také po boku lidí, kteří stáli při něm. Tak máme k dispozici dopis, který napsal turínskému arcibiskupovi jeho někdejší spolužák Robert Murialdo. V něm píše arcibiskupovi, že je ochoten prostředkovat mezi ním a Donem Boskem, aby se konečně toto pohoršení zlikvidovalo. Jiný dopis, který bere Dona Boska plně do ochrany, pochází od jezuity Aloise Tes-ty. Je dlouhý a končí výzvou, aby Don Bosco hájil svou při, napřed v první instanci před turínskou kurií, v druhé odvolací pak přímo před kurií římskou. „Tak jednali všichni svatí zakladatelé,“ říká se tam závěrem. Don Bosco cítil, že dostal-li poslání založit v církvi novou kongregaci, musí ji také hájit v rámci církevního zákonodárství a nesmí ustupovat.

Zatím tři arcibiskupovy dopisy, poslané kongregaci pro biskupy a řeholníky, měly svůj účinek. Kardinál Ferrieri napsal Donu Boskovi v říjnu 1877 dosti přísný dopis, aby zachovával církevní předpisy, i když se mu jinak nebrání hájit se. Světec tedy sedl a vypsal prefektovi vysvětlení případu. V něm uvedl několik případů dalšího neodůvodněného stíhání členů Salesiánské společnosti, například ředitele Lazzer-ara, který je v krajně trapné situaci, jelikož má zakázáno bez omezení času zpovídat.

Vyskytly se další pokusy usmířit arcibiskupa s Donem Boskem. Tak nový děkan v Lanzu don Tresso, bývalý salesiánský žák, si vymohl audienci u pana arcibiskupa, ale ten vedl jen monolog a nepustil ho vůbec ke slovu, takže odešel z paláce tak zničený, že už neměl ani odvalu jít za Donem Boskem a všechno mu porozprávět.

Válka pokračovala. Gastaldi znovu poslal tiskem vydaný spisek „Turínský arcibiskup a kongregace svatého Františka Saleského (zvaná proto salesiánská)“, obohacený o další stížnosti, všem kardinálům kongregace pro biskupy a řeholníky. V něm se zaměřil zvláště na požadavek, aby salesiáni ve prospěch usmíření veřejně uznali, že se dopustili „velmi těžkých omylů, ne-li chtěných, tak aspoň teoretických a smyšlených“. Pokora je základem řeholního života a jejich povinností prý je napravit urážku, kterou způsobili „božské autoritě biskupské a církevní autoritě arcibiskupské“.

Celá věc tedy byla už v Římě. Kardinál Oreglia radil Donu Boskovi, aby se obrátil přímo na Svatého otce a aby žádal, aby se celá věc projednávala v plénu příslušné kongregace. Don Bosco radu přijal a poslal prostřednictvím tohoto kardinála jen trochu pozměněný rozklad, který už poslal kardinálovi Ferrierimu. Jedna kopie arcibiskupova zmíněného listu ještě existuje. Je na ní připsáno rukou jistě hodně vysoké osobnosti v římské kongregaci tužkou: „Lépe by bylo, kdyby se věc byla projednala napřed mezi čtyřma očima a teprve potom aby byla předána církvi.“ Na jiné stránce je připsáno fialovou tužkou: „Dětinosti, které dělají dojem, že jde o klepy a slovíčkaření.“

Záležitost se stávala nechutnou. Ordinariát blokoval salesiány, kdykoliv někdo žádal o zpovědní jurisdikci. Totéž bylo s celebrací, když někdo navštívil svou rodnou farnost, anebo se žádalo, aby některý salesián někde kázal o pouti a podobně. Samá zamítnutí. Z Říma kardinál Ferrieri žádal, aby Don Bosco předložil písemně všechny dekry, dokládající fakulty udělené papežem, prý aby bylo všechno po ruce, až se bude turínskými neshodami zabývat kongregace biskupů a řeholníků. Strídaly se dopisy a všem bylo z toho špatně. Na Don Boskův dopis arcibiskupovi ze dne 22. listopadu tento poslal následující odpověď: „To nejlepší, co

byste mohl udělat, bylo by představit se arcibiskupovi, ale jen v duchu pokory a lásky. Pak by se snad k Vašemu prospěchu a k prospěchu Vaší kongregace mohly odstranit překážky míru. Nynější arcibiskup, jak kdysi spolupracoval na budování Salesiánské kongregace, tak si i nyní přeje pomoci jejímu rozšíření a uchování, ovšem pod podmínkou, že bude uchována arcibiskupská autorita, jak to arcibiskup přísezně slíbil, a že z toho vyplyne prospěch a ne škoda turínské arcidiecézi.“ Stále stejná písnička. Mohl Don Bosco jen tak prosit za odpuštění? Za něco, co nebylo žádným proviněním? A co by z toho vzniklo? Kurie by slavila vítězství a kongregace by byla spoutána na rukou i na nohou. Že by neshody pokračovaly do nekonečna, o tom svědčilo, že zase vzplanul hněv páně arcibiskupův ohledně nového vydání dílka „Karmelský obláček“, vydaného v Katolickém čtení už před 25 roky. Zase se křičelo, že se mohou dovoleně uveřejňovat jen zázraky, které schválil arcibiskup. A zase se mávalo tridentskými dekry, ovšem přitaženými za vlasy.

25. listopadu psal donu Ruovi arcibiskupský prosekretář: „Jeho Excellence mne pověřila, abych Vás upozornil, že dopisem z 9. září žádala, aby dopisem, podepsaným Donem Boskem nebo donem Ruou nebo aspoň donem Lazzerem, salesiáni prohlásili, že litují mrzutosti, která byla způsobena závažnou událostí z 26. srpna, a aby žádali o odpuštění. Tomuto prohlášení neodpovídá ani trochu Vaše prohlášení, učiněné 56 dní později, že litujete mrzutosti, způsobené monsignorovi, a nic víc. Kdo má srdce, toho vždy mrzí, co udělal a také přijímá trest, který z toho pro něho vyplývá. Je tedy jasné, že Vaše prohlášení o tom nic neříká.“ Téhož dne psal sám arcibiskup Donu Boskovi. Nabízel mu navrácení své milosti a sliboval, že mu bude pomáhat budovat dílo, ale pod podmínkou, že přijme jeho rady. Pak pokračoval doslovně: „V případě, že dáte vytisknout nebo litografovat nebo jinak uveřejníte jakýkoliv spis, nepříznivý nynějšímu arcibiskupovi, nebo svou či jinou rukou napíšete něco proti tomuto arcibiskupovi, vyjma papeži a kardinálům, členům posvátných římských kongregací, už teď prohlašuji, že v tom samém okamžiku, tedy ipso facto přestanete mít v této arcidiecézi zpovědní pravomoc, protože pak už nebudu moci mít k Vám důvěru, abych Vám mohl svěřit vedení svědomí kohokoliv z mých dieceziánů nebo osob, které spadají pod mou pravomoc. V případě, že přijmete moje rady, dá se o tom okamžitá zpráva pánům kardinálům a biskupům, kteří jsou informováni o našich věcech.“ Pak bylo ticho až do 1. prosince.

1. prosince se kolotoč roztočil znovu. Pan arcibiskup psal znovu a znovu stroze hrozil Donu Boskovi odnětím zpovědní jurisdikce. Nad hlavou světce visel Damoklův meč, ale snažil se zachovat klid. Sháněly se a prepisovaly doklady pro římské úřady, i některé nejnovější. Pak někdo přilil do ohně pořádnou dávku oleje. Začátkem prosince vyšel z jedné turínské tiskárny spisek, nazvaný „Dopis o turínském arcibiskupovi a o kongregaci svatého Františka Saleského“. Psal jej anonym, který se podepsal jen jako salesiánský spolupracovník. Dopis byl adresován nějakému děkanovi, také beze jména. Dotyčný se představil jako bývalý chovanec Dona Boska, ale stejně to mohl být provokatér, kdoví od koho najatý. Způsob vyjadřování byl spíše hrubý. Dopis se posílal farářům i jednotlivcům a rozumí se, že se to dostalo také do arcibiskupského paláce. Dostali to i někteří salesiánští představení. Jejich reakce byla jednoznačná. Rozhodně s tím nesouhlasili. Monsignor Gastaldi hned psal

Donu Boskovi. Byl na nejvyšší míru rozhněván a hned žádal Dona Boska nebo v jeho zastoupení dona Ruu, aby tento spis do určitého termínu zavrhl jako lživý. „Jestliže do 15. prosince tak neučiní, monsignor učiní, co bude nutné pro obhájení jeho autority.“ Intimace měla datum 5. prosince. Dne 6. prosince Don Bosco odesílal doklady kardinálovi Ferrierimu a hned po svátku Neposkvrněného Početí poslal panu arcibiskupovi rezervovaný soukromý dopis, v němž prohlásil, že ani on ani žádný salesián nemá nic společného s urážlivým tiskem a že jeho obsah odsuzují. A doporučil, aby se k té věci už naprosto nic nevydávalo tiskem, protože by se tím jen nahrávalo jak nepřátelům jeho, tak nepřátelům Jeho Excelence. A ujistil ho, že salesiáni nikdy nebudou patřit mezi jeho nepřátele, ano budou, jak jen jejich síly budou stačit, pracovat pro dobro arcidiecéze.

10. prosince monsignor dal odpovědět Donu Boskovi, že ho jeho vyjádření neuspokojilo, že žádá, aby Don Bosco za sebe a za své v „Unità Cattolica“ nebo v „Emporiu“ odsoudil a odmítl vše, co je psáno ve zmíněném hanopisu. – 12. prosince Don Bosco znovu psal arcibiskupovi a chtěl, aby tento přesně řekl, co je jeho „přísnou povinností odmítnout a odsoudit“. Zřejmě se bál, že se tím polemika jen přiotřívá a že se dostanou do veřejnosti věci, které není dobré vláčet po ulicích. Arcibiskup na tento dopis už neodpověděl. Toho dne odpoledne kanovník Chiaverotti si dal zavolat dva kleriky, kteří měli přijmout svěcení v prosincovém termínu a žádal od nich, aby podepsali, že odsuzují hanopis podepsaný „salesiánským spolupracovníkem“. Ti vůbec nevěděli, že něco takového existuje a odmítli cokoliv podepisovat bez vědomí představeného. Podpis byl na nich vynucován pohrůžkou, že nebudou vysvěceni. Pak si to však na ordinariátě rozmysleli a dotyční vysvěcení byli.

Někdo si může myslet, že ti dva se jen tvářili, že o ničem nevědí. Ale ne. Don Vespignani později svědčil, že on sám, ač kněz a odjíždějící misionář, se teprve po létech dověděl, že existoval nějaký případ s donem Perenchiem, nebo že jeho ředitel don Lazzero byl suspendován ze zpovídání. Tak diskrétně byla celá záležitost utajena a věděli o ní jen vedoucí představení. Don Bosco o kontroverzích s arcibiskupem mezi podřízenými dole nikdy ani nehlesl.

Náš trpitel stanovil, že 15. prosince odjede do Říma, ale toho dne musel ještě zůstat doma. Přišel k němu redaktor Margotti s hrabětem z Castagnetty, bývalým to senátorem a ministrem státu, poctivým šlechticem, který se přišel nabídnout za prostředníka mezi Oratoří a arcibiskupským palácem. Dokonce ho poslal sám arcibiskup, prý ve snaze, aby se kontroverze konečně odstranila. Margotti jásal, ale Don Bosco měl příliš jemný postřeh, aby z rozmluvy s hrabětem nevyčítal, že arcibiskup chce jenom vysondovat, s jakými úmysly Don Bosco jede do Říma. Přesto starého pána uspokojil a poctivě mu řekl, jak se věci měly a mají. Také mu řekl, že mu dává plnou moc jednat, ano dal mu i písemně svůj postoj k anonymnímu hanopisu, jen si položil dvě podmínky: Aby pan arcibiskup hleděl na salesiánskou kongregaci jako na ostatní kongregace v Turíně a aby svůj dobrý postoj k salesiánům vyjádřil tím, že přijde do kostela Panny Marie Pomocnice a bude tam mít nějakou funkci. Řekl mu také, aby ujistil pana arcibiskupa, že odjíždí do Říma, ne aby na něho žaloval, ale aby jen podle pravdy odpověděl na otázky, které mu položí prefekt kongregace pro biskupy a řeholníky, kardinál Ferrieri.

Řekněme hned, jak hrabě u pana arcibiskupa pořídil. Psal Donu Boskovi, který už byl v Římě, že nepořídil nic. Ujistil prý monsignora, že Don Bosco touží po urovnání konfliktu i s ohledem na svou kongregaci, která tím trpí, nabídl monsignorovi už koncipovaný text Don Boskova prohlášení, kterým se hanopis odsuzuje, prosil ho také, aby udělal gesto a šel do Oratoře celebrovat, ale pan arcibiskup žádal, aby Don Bosco prohlásil za nepravdivý všechny obsah hanopisu a co se týče návštěvy kostela, to že je ještě nezralá věc. Arcibiskup hraběti koncept prohlášení prostě jen vrátil s pouhou svou vizitkou, čímž dal najevo, že nechce, aby se do věci dále míchal. Zmíněná navržená Don Boskova deklarace pak vyšla v Salesiánském věstníku a veřejností byla oceněna jako zcela správná a uctívá k turínské církevní vrchnosti.

Don Bosco odcestoval do Říma 18. prosince a my ho budeme sledovat v jednom z dalších vypravování. Zde musí- me jen povědět, jak pokračovaly věci v Turíně.

Z vůle arcibiskupa měli kanovníci dvě schůze. Na schůzi 17. prosince byli jen kanovníci skuteční. Tam bylo navrženo, aby se panu arcibiskupovi poslal dopis, ve kterém by byl hanopis odsouzen, ale aby bylo dosti jasně naznačeno, že pochází od Dona Boska. Část kanovníků však odmítla toto nařčení. Zmínka o Donu Boskovi byla tedy potlačena. Ale ani očištěné vydání neprošlo úplně. Podepsal je samozřejmě kanovník Zappata, který schůzi svolal, a kanovník Pelletta jako kapitulní sekretář. Ostatní kanovníci mysleli, že jde o soukromý projev solidarity s představeným, ale byli překvapeni, když pak projev vyšel tiskem v Emporiu. Toto uveřejnění rozpoutalo požár. Všechny noviny se o tom rozepsaly. Margottiho Unità Cattolica odmítla uveřejnit dopis kanovníků. Margotti jasně řekl proč: Nebude uveřejňovat žádný protest, který jen rozmnožuje zlo. Ví, že papež čte denně Unitu a nechce mu v jeho stáří naplnit hlavu starostmi. Kanovník Soldati, rektor semináře, dal podepsat vyjádření solidarity s arcibiskupem seminaristům a podepsalo to několik kněží od Panny Marie Těšitelky. Ale pak nebyla odvaha uveřejnit tyto další projevy. Děkan Dr. Tresso z Lanza byl volán na kobereček a obviněn, že jemu byl připsán hanopis. Ale byl statečný a nedal se. Také slušně odmítl žádost, aby dal kněžím svého vikariátu podepsat nějaké prohlášení. Zkrátka bylo zle.

Vraťme se k těm turínským schůzím. Kanovníci téhož dne 17. prosince schůzovali podruhé. Byl dán návrh poslat Svatému otci dopis s prosbou, aby odsoudil Dona Boska a salesiány. Většina kanovníků se postavila proti. Po dlouhé živé diskusi bylo rozhodnuto poslat Svatému otci žádost, aby prostředkoval mezi arcibiskupem a Donem Boskem. To se stalo. Podepsali to také čestní kanovníci a sice 22. prosince. V tomto dopise nebylo nic, co by znělo nepřátelsky vůči Donu Boskovi a salesiánům. Generální vikář Zappata dopis předal kanovníkovi Chiusovi, ale neví se, zda byl vůbec odeslán. Není po něm ani stopy, ač se po jeho osudu hodně pátralo.

Také turínští faráři byli svoláni na poradu. Žádalo se od nich, aby následovali příklad kanovníků. Přišlo jich 14, ale 7 z nich bylo proti jakémukoliv vyjádření. Osm se jich vůbec nedostavilo. V hájení Dona Boska vynikl zvláště jeho bývalý žák don Reviglio. V dopise, který pak poslal Revigliovi Don Bosco o Vánocích, je pozoruhodná myšlenka. Říká, že je dobré, že faráři jako celek zůstali neutrální, protože by to

bylo jen k neprospěchu pana arcibiskupa, kdyby se byli za něho nuceně postavili. Dále se tam píše, že Svatý otec teprve vstal z postele. „Je už zmořený věkem, prací a churavostí. Kéž nám Bůh tento poklad ještě zachová.“

V dopise, který poslal Reviglio Donu Boskovi, stojí ke konci tato věta: „Jeden kanovník řekl jistému faráři, že monsignor arcibiskup by rád podepřel svou záležitost prohlášeními farářů, ale dosahuje pravého opaku. Je obecným přesvědčením, že faráři už nebudou svoláváni a kdyby byli, byl by to triumf Dona Boska. Při této příležitosti bylo možno hmatatelně zjistit, že v Turíně se cení nesmírné dobro, které prokazujete církvi a společnosti. Modlitby dobrých začínají působit.“

Faráři byli ještě jednou svoláni a sice do arcibiskupského paláce. Monsignor s nimi projednával otázky katechetické, ale, ač se to čekalo, nedotkl se bolestné záležitosti a nekonal se žádné hlasování. V té době se už blížily velké veřejné události, které přehlušily jiné, víceméně soukromé spory.

Po Don Boskově odchodu do Říma zůstal v Turíně don Rua jako strážce zájmů kongregace sám. Ale byl v neustálém styku se zakladatelem aspoň prostřednictvím pošty. Ten navštívil cestou do Svatého Města nově otevřený salesiánský dům ve Spezii a tak se stalo, že mu přišel místo Říma do Turína dopis od kardinála Ferrieriho, kde mu tento slušnými slovy, ale důrazně nařizoval, aby ani on, ani kdo další z jeho lidí nic ve věci neuveřejňovali. Don Rua dopis hned poslal za ním do Říma a Don Bosco tak měl možnost napsat Ferrierimu dlouhý dopis, ve kterém mu vylíčil

12 Výroky a činy od března do listopadu roku 1877

Ještě zůstalo dosti drobných výroků a činů Don Boskových, podobajících se klasům, ležícím na poli po sklizni. Budeme tedy paběrkovat, snad z nich složíme ještě nějaký snop.

Don Bosco nikdy v konverzaci se svými nemluvil jen pro zábavu, ale stále mluvil o věcech, které přinášely poučení, i když forma byla nenásilná a třeba i zábavná. Mnozí si zapisovali, co od něho slyšeli, v této době hlavně novicmistr Julius Barberis. Jen škoda, že brzy začne jeho zapisování slábnout, až po roce 1879 se úplně odmlčí. Vyberme z jeho zápisů, co bude moci dále osvětlit Don Boskovy názory.

2. dubna 1877 se procházel s několika spolubratry a mimo jiné se mluvilo o životě v našich kolejích. Otec řekl, že když se vyskytnou v komunitě nepořádky, není třeba nikdy si zoufat, ale nesmíme nechat věci běžet dál. Rozhodující je, aby představení vedli svatý a pracovitý život. Pokud jde o některé kleriky, kteří nevedou správný život, než bychom je vyloučili, je dobré nabídnout jim několik dní duchovních cvičení. Je lepší zredukovat počet chovanců na polovinu, než chtít za každou cenu udržet jejich počet. Pokud jde o nepořádky mezi hochy, není třeba dělat povyk, ale posílat škůdce jednoho po druhém domů, až se kolektiv uzdraví.

Den nato se procházel don Barberis s Donem Boskem sám. Mluvilo se o tom, že sem tam některý klerik jeví sklon k nestřídmosti. Don Bosco řekl, že je to neřest těžko vyléčitelná. Je třeba být na stráži. Takoví lidé mají slabou vůli. Všechno slíbí, ale nedrží slovo. Svatý Jeroným říká, že víno a čistota nejdou dobře dohromady. Vypravoval o některých případech, kterých byl svědkem v semináři jako bohoslovec a potom v konviktu za dona Cafassa a dona Gualy. Ti říkali: „I kdyby takoví dělali zázraky, nevěřte jim. Nepolepší se a po nějakém čase začnou znovu.“

následky arcibiskupovy ofensivy proti salesiánům. Zatímco salesiáni byli vázání pod pohrůžkou nejtěžších trestů mlčet, on sám psal na všechny strany a vydával tiskem věci, které těžce poškozovaly jméno kongregace. Don Bosco jmenoval další akty, které poškozovaly kongregaci materiálně i jinak: Někteří salesiánští kněží mají zákaz zpovídat, kázat, sloužit mše svaté, jemu samému se takovým trestem hrozí, bude-li se bránit, všude je zmatek, někteří aspiranti na salesiánský život se znechutili a odešli. Dopis je voláním o pomoc. Je jasný a je cítit, že světec při jeho psaní jen těžko udržoval potřebný klid. Však na konci prosí, aby kardinál prominul, jestliže tón dopisu je místy vzrušený. Nejde o něho, ale o věc Boží, která tím vším trpí. Trpí i jeho chudí chlapci, kterých má na starosti 20 tisíc a musí se starat o jejich výchovu i o jejich lidské potřeby. Dobrodinci, když slyší takové hanění jeho společnosti, se začínají od něho odvracet.

Don Bosco si byl dobře vědom toho, že v této válce nervů nejvíce ztrácí sám arcibiskup, ale také, že ztrácí on sám. V mnohém pozorovateli vznikalo podezření, že je Don Bosco tvrdohlavý a nechce ustoupit. I sám papež vlivem těch trapných událostí vůči němu ochladl. Bylo mnoho kardinálů, biskupů a prelátů, kteří hájili Dona Boska, ale kdo dobře viděl nebo mohl vidět do podstaty věci? Také je jasné, že i kolem papeže bylo dosti lidí, kteří byli solidární s arcibiskupem Gastaldim, když ne z jiného důvodu, tak aspoň pro klid v církvi. Zatím zavíráme tuto kapitulu, ale budeme se muset k té těžké periodě Don Boskova života vrátit.

Don Bosco vždy trnul, když byl svátek spojený s poutním veselím. Kluci dostávali cosi jako bony, aby si mohli ve stáncích něco koupit, ale byli v domě také klerici a novici. Někdo navrhl, aby i oni dostali nějaký groš na pouť. Don Bosco nechtěl. Ani nedovolil, aby se jim dal v takové dny nějaký pohárek navíc. Říkal, že se takové výjimky časem stanou právem, což vede k špatným koncům.

V rozhovoru 3. dubna přišla řeč na reptaly. Don Bosco nazval reptání dalším morem pro komunity. Když jde o reptání, je lepší takovou nakažlivou větev raději uříznout. Takoví lidé ničí komunity. V některých řádech jsou v té věci neúprosní.

V ty dny don Barberis kázal duchovní cvičení na Valsalice. Don Bosco řekl, že by při žádných duchovních cvičeních pro mládež nemělo chybět poučení o povolání. Není třeba dělat propagandu, ale je třeba jasně vyložit, že každý člověk přichází na svět s určitým posláním. Buď je povolán k laickému životu nebo ke kněžství. Zde se cesta dále rozvětňuje. Může to být kněžství v diecézi nebo v zasvěceném životě, aby byl člověk více chráněn proti svodům světa. Po takovém kázání je vždy možnost téma nenásilně rozvíjet dál. – V salesiánském prostředí je velikou pomocí pro pěstování povolání to, že mezi chlapci existují náboženské družiny: svatého Aloise, Nejsv. svátosti s Malým klérem, případně družina Neposkvrněného Početí Panny Marie.

Narazilo se také na problém psaní pro veřejnost. Don Bosco nedovoloval, aby se něco vytisklo, aniž si to mohl předem přečíst a poopravit, co bylo třeba. Don Barberis se považoval za šťastného, že mu Don Bosco všechno vždy prohlédl a upozornil ho i na literární nedostatky. Tak mu jednou řekl, že nedělá dobře, když si posbírání myšlenky

a pak je jednoduše sešije. Správný je opačný postup: napřed musí člověk vědět, o čem chce psát a teprve potom má hledat dokumentační materiál. A je třeba rozhodně psát populárně – pro obyčejný lid. Varovat se vumělkovanosti v řeči.

Don Bosco rád hleděl do budoucnosti, ale co se týká Oratoře, říkal, že je třeba pečlivě zachraňovat minulost. Vyjadřoval touhu, aby byly po ruce kresby staré Oratoře a aby nechyběly ani scény, které přešly jako typické pro tehdejší zápas o existenci. Tak by byl rád viděl obrazem zachycený dav kluků ve staré Pinardiho kapli, jak poslouchají jeho vysvětlování náboženských pravd, ale neměly tam chybět ani postavy policajtů, kteří tam byli poslání dohlížet, jestli se tam nepřipravuje revoluce, jak si po kázání utírají oči a jak sami přiklekají ke zpovědnici, aby začali řádný křesťanský život. Když se dostal do sféry minulosti, zřejmě si vše znovu oživoval a cítil se šťastný, protože ty výjevy z minulosti tak jasně mluvily o Boží ruce, která vše řídí. Byla by věčná škoda, kdyby ty věci měly zaniknout v moři zapomnění. Přece to byly „tempi eroici – hrdinské časy!“

1. května zapsal don Barberis některé výroky otce, které si odnesl z rozmluvy, kterou s ním měl, když se spolu procházeli po knihovně vedle Don Boskovy světničky, kam se otec uchýloval, když si potřeboval trochu odpočinout. Don Bosco řekl, že je naprosto nutné, aby členové hlavní rady neměli žádné jiné úkoly. Každý z nich by naopak potřeboval ještě zvláštního sekretáře. On – Don Bosco, se snaží všemu stačit, ale už to nestíhá, ani to nemůže vše stihnout. Potřeboval by sloužit mši svatou zcela soukromě ve svém bytě, protože ztratí hromadu času přecházením do kostela a z kostela. Dříve dával audience jen dopoledne, teď za ním chodí lidé celý den, ale kde má vzít čas pro věci kongregace? Také musí ven do města shánět peníze. Když jde, lidé dají, nepřijde-li osobně, nedají nic.

V první polovině srpna hovořil Don Bosco s Barberisem na toto téma znovu. Řekl, že už nemůže dál. Už mele z posledního. Barberis přidává, že je Don Bosco skutečně vysílen. Celé dopoledne dával audience, ale ve dvě odpoledne už zase seděl u psacího stolku a pracoval do půl deváté večer, kdy se dostal na večeri. Ovládá ho neustále myšlenka, že musí dát kongregaci definitivní podobu, než umře.

Don Boskova hlava byla plná myšlenek pro kongregaci, ale také pastorační problémy mu byly blízké. O nich také mluvil se svými kněžími. Tak jednou večer přišla řeč na takzvané „Le beate“ – přepobožné ženy, které jsou snad při každém kostele, ale nedělají vždycky duchovnímu správci radost právě pro svou bigotnost. Don Bosco se o nich rozhovořil a vzpomněl svého duchovního vůdce dona Cafassa. Ten tvrdil, že přes své vady tyto ženské hrají ve farnosti důležitou úlohu. Jsou věrné a plní své náboženské povinnosti s naprostou pravidelností. Don Bosco měl i vlastní zkušenost. Děkan z Castelnova don Cinzano zprvu tyto ženy káral a vyčítal jim, že kvůli nim ztrácí čas a tak dále. Ale Don Bosco ještě jako mladý kněz ho upozornil, že když tyto ženy odhání od zpovědnice a na ně nadává, ony se ho bojí, přestávají chodit ke zpovědi a k svatému přijímání, a k tomu jejich příklad strhuje i druhé. Děkan se nad tím zamyslel, uvědomil si, že svým hromováním farnost poškozují, polepšil se a hned bylo zase ve farnosti slunečno.

Další zkušenost se týkala malých kluků, kteří sice jdou ke zpovědi, ale pak z nich kněz nedostane slovo. Don Bosco měl nápad. Takové šmudlíky si vzal před sebe před zpovědnici, hlavu sevřel do rukou a začal nepsátostně: ptal se jich, jestli

snídali a jestli jim chutná, kolik jich je doma, a hle... najednou rozvázali a dovedli mu upřímně vyznat i své hříchy.

Svátky

Svátkem všech svátků byl v Oratoři svátek Panny Marie Pomocnice 24. května. Předem byl rozšířen krásný program a oznámena čtyřhlasá mše od Rossiniho „Saepo dum Christi o battaglia di Lepanto – Často lid Kristův aneb Bitva u Lepanta“ a Tantum ergo od Cagliari a na konci bylo připsáno, že sbírka bude na opravu dlažby, vylepšení kůru a na nové pozlacení sochy Panny Marie Pomocnice nad kopulí. Jak vidět, už po devíti letech se projeví nedostatky, zaviněné špatným materiálem. Zvláště socha Panny Marie začínala černat a bylo na to poukazováno.

Don Bosco připravoval komunitu na svátek svými večerními slůvkami. Vyzýval hochy i salesiány, aby nepřestávali Pomocnici křesťanů vřele milovat a být jí vděční za její stálou ochranu. – Během třídní pobožnosti před svátkem zmizela jednoho dne všechna stříbrná srdéčka, rozvěšená kolem obrazu na zdi. Pak se zase objevila krásně vyčištěná. Don Bosco z toho hned vyvodil poučení, že máme před svátkem očistit také svá srdce od všeho hříšného.

Svátku předcházela kázaná nověna. Kázal budoucí arcibiskup z Vercelli dominikán otec Dominik Pampirio. Mši sloužených v kostele bylo o svátku 67 a svatých přijímání se podalo 5 000. Pontifikální mši svatou měl s dovolením arcibiskupa biskup z Chioggii, který den nato dostal zprávu, že je jmenován benátským patriarchou.

O svátcích jmenin Dona Boska a o slavnosti svatého Aloise jsme se už zmínili. Byly to slavnosti jako v minulých letech, stejně milé jako zimní slavnost Neposkvrněného Početí Panny Marie, která zvláště poznamenávala rozbíhající se školní rok a byla, vedle svátku Pomocnice, hlavním mariánským svátkem každého roku.

Duchovní cvičení

K významným milníkům salesiánského roku patřila každoroční duchovní cvičení pro hochy i pro salesiány. Don Bosco v nich viděl u hochů něco jako dobu žní, protože nikdy neopominul mluvit o důležité záležitosti volby povolání. Studenti měli v Oratoři duchovní cvičení od neděle 15. dubna 1877. Kázali je don Francesia a don Dalmazzo. Don Bosco měl večerní slovíčko. Vyjádřil potěšení, že velká většina hochů mu dělá radost, ale dostal právě seznam několika, kteří by měli odejít domů. Zatím domů nepůjdou, ale vše záleží od nich. Když pochopí, že musí změnit chování, mohou zůstat. Když nepochopí, budou muset odejít. On – Don Bosco – ten seznam položil k nohám kříže a jejich duše doporučil Panně Marii. Příčina, proč představení nejsou s nimi spokojeni, je špatné chování, jejich špatné řeči, špatná četba a půjčování takových knih. Byl by rád, kdyby mohl mít všechny hochy u sebe, dokud neskončí svá studia, ale nemůže pěstovat v domě špatné byliny. Není jich mnoho, na 700–800 hochů je jich jen asi 15–16. Jsou však mezi hochy také takoví, kteří ustavičně reptají a šíří kolem sebe zlou náladu. Ti by měli pochopit, že škodí kolektivu, a že není možné každého uspokojit v jeho požadavcích. Také připomenul, že duchovní cvičení jsou velkou příležitostí, aby se každý rozhodl, co chce dělat a čím chce být. Týká se to zvláště kvartánů a kvintánů – čtvrté a páté třídy. Kronika dona Barberise poznamenala, že se přihlásilo do Salesiánské společnosti nejméně 20 hochů, další se rozhodli pro seminář. Don Bosco se ještě jednou vrátil na večerním slovíčku

k problému povolání. Řekl, že by nerad, aby se někdo hlásil do kongregace s nepravým úmyslem vystudovat zadarmo a pak odejít. Každý, kdo se rozhoduje, ať se v duchu postaví před Ježíše Ukřižovaného a ať se před ním rozhodne jít tou cestou, která ho naplní jednou spokojeností, až bude umírat. Pak ať se pomodlí Otčenáš a udělá to, co mu řekne jeho srdce. Při rozhodování ať má každý před sebou skutečnost, že je rozdíl mezi světským kněžstvím a kněžstvím řeholním. Světské kněžství má větší obtíže než řeholní. Kdo například musí o sobě říci, že během roku v ústavě nemá větší potíže s šestým přikázáním, ale o prázdninách, kdy nemá za sebou komunitu, snadno podlehne pokušení, ať nevstupuje do semináře, ale ať jde třeba k františkánům nebo kamkoli jinam, jen ne tam, kde bude sám.

Řemeslníci měli svá duchovní cvičení od 27. května. O nich se nedochovalo nic, co by se týkalo Dona Boska. Z duchovních cvičení v druhém turnusu, která se konala v Lanzu v září, se dochovala jen dvě večerní slovíčka a závěrečná promluva Dona Boska. Hlavní myšlenka prvního slovíčka byla: Kdo chce vstoupit do kongregace, musí mít lásku k práci. U druhého: Kdo se chce zavázat slibem, ať nemá žádné postranní úmysly. V závěrečné řeči hovořil o tom, jaké radosti přináší řeholní osobě složení slibu v životě a ve smrti.

Prázdniny

Bouře, kterou rozpoutal pan arcibiskup proti Oratoři v podzimním čase, přinutila Dona Boska k další práci se shledáváním dokladů pro obhajobu v Římě, ale neunavila ho natolik, že by přestal mít zájem o život komunity. Večer 21. srpna rozvinul před shromážděnými studenty a řemeslníky myšlenku přítomnosti Boží. Blíží se prázdniny a je důležité se ozbrojit proti možnosti upadnout do hříchu a tak urazit Pána Boha. Není dobré spoléhat se. Nevíme dne ani hodiny. Může umřít Don Bosco třeba v noci, může umřít podobně kdokoliv jiný. Mnoho lidí umřelo, zatímco jedli, studovali, procházeli se, bavili se. Nedávno v Lanzu jeden kněz – jmenoval se Oggero, měl kázání. Pak se šel projít s panem farářem, aby si oddechl. Pan farář mu gratuloval ke krásnému kázání, když tu se don Oggero svalil a byl mrtev. V San Nicolás umřel jeden kněz v kostele v náruči dona Cagliera. Je třeba mít duši pořádku v naprostém pořádku.

1. září šli na veřejné zkoušky ti, kteří skončili pátou třídou gymnázia. Hoši z Oratoře se vyznamenali a dva z nich dostali zvláštní pochvalu. Hoši z nižších tříd měli zkoušky doma od 27. srpna. Trvaly celý týden. Don Bosco si přál, aby ti, kteří se přihlásili do noviciátu, nechodili domů, ale aby raději zůstali v Oratoři. 2. září bylo slavnostní odměňování, kterému byl přítomen monsignor Ceccarelli ze San Nicolás de Los Aroyos. Toho dne se vrátil don Cagliero z Ameriky, aby byl přítomen generální kapitule. Hoši se měli vrátit do Oratoře mezi 15. a 20. říjnem, ale už 7. října jich bylo v Oratoři hodně a mezi nimi ti, kteří měli dělat dodatečné nebo opravné zkoušky. 16. října přijel do Oratoře biskup Lacerda z Brazílie a 19. října zase odjížděl do Francie a do Portugalska do Lisabonu. 28. října oznámil Don Bosco hochům novinku, že na poradách byl odhlasován požadavek, aby se ve všech salesiánských ústavěch na zahájení školního roku konala třídní pobožnost. V Oratoři to bude tři dny před svátkem Všetech svatých. Triduum se konalo s prospěchem a pak se hoši znovu zakousli do studia.

Hochů bylo přijato mnoho a místa bylo málo. Právě z důvodů nedostatku prostoru Don Bosco poslal misionáře do Lanza. Bylo přijato i hodně dospělých, kněží i laiků. Kronika mluví o „armádě“ všech barev a vypočítává různé profese, které ti lidé opustili, aby se stali salesiány. A skoro s úlevou se tam říká, že mnozí, když viděli, jak se všichni v domě tísní, odradili se a zase odešli. Práce bylo všude nad hlavu. Po příchodu dona Bonettiho do Oratoře a po návratu dona Cagliera z Ameriky si někteří z vyšších představených mysleli, že se jim uleví, ale neulevilo se jim.

Dva dny po sobě – 5. a 6. listopadu se večer předčítala ve studovně v přítomnosti představených pravidla. Toho roku dostala víceméně definitivní podobu. Pracoval na nich don Rua, po něm je přehlížel don Barberis a konečně don Vespignani je krasopisně napsal. Pravidla vyšla tiskem a během měsíce listopadu je měli ve všech ústavěch. Další vydání vyšlo v roce 1899 beze změn, teprve ve vydáních z roku 1906 a 1920 nacházíme změny, které byly schváleny na generálních kapitulách.

Návštěvy

Don Lemoyne ve svých svazcích často uváděl anekdoty spojené s Don Boskovými návštěvami ve vznešených rodinách. Aby se zbytečně nic neztratilo, uvedeme jednu takovou epizodu z roku 1877. Don Bosco byl pozván na oběd k markýze Durandové. Byly tam jisté dámy, které nebyly zrovna slušně oděné. Měly paže nahé. Don Bosco vstoupil do jídelny, rozhlédl se, a hned si dovolil poznámku: „Já myslel, že jsem přišel do domu, kam může kněz beze všeho vstoupit. Je mi líto, ale myslím, mé dámy, že kdybyste měly na šatech menší faldy, že by to vystačilo na rukávy.“ A chtěl odejít. Dámy se zarděly a prosily ho, aby zůstal, že se půjdou upravit. On zase všechno uvedl do rovnováhy při jejich návratu dobráckým zažertováním.

Předpovědi

Také předpovědi don Lemoyne často zaregistroval a don Ceria měl také jednu velikou, kterou uvedl na konci této kapitoly.

Bylo to v Borgo San Martino, když se tam slavilo patrocinium svatého Karla. Přítomen byl biskup monsignor Ferré z Casale. Mezi pozvanými byl dvacetiletý Filip Rinaldi, který seděl blízko Dona Boska a pečlivě sledoval vše, co se mluvilo. Don Bosco vzpomněl, jak před léty arcibiskup Riccardi chtěl přesvědčit bohoslovce Alberu, aby odešel od Dona Boska do jeho semináře, a jak tento bryskně odmítl nabídku. Monsignor se otázal: „Odolal Albera všem těm námluvám?“ Don Bosco přikývl a řekl: „On je můj druhý.“ Víc neřekl, jen si rukou přešel čelo, jako by chtěl něco potlačit. Rinaldi začal přemýšlet, co tím chtěl otec říci. Albera nepřišel do kongregace druhý, ani nezastával druhé místo, protože nebyl ani členem hlavní rady, ani nebyl druhým ředitelem. Rinaldi si dobře zapamatoval, co jiným uniklo. Později, když byl první nástupce Dona Boska don Rua na smrtelné posteli, on, Rinaldi, který byl zástupcem a mohl aspirovat na nástupnictví, sedl, napsal a zapečetěnou předpověď odevdal donu Lemoyneovi, který byl tehdy sekretářem hlavní rady. Když pak byl don Albera povolán druhým nástupcem svatého Jana Boska, Lemoyne zapečetěnou předpověď veřejně otevřel a přečetl. Bylo to jako by promluvil sám Don Bosco a volbu Alberu potvrdil.

Také z roku 1877 se zachovaly dvě předpovědi úmrtí v Oratoři. Don Bosco předpověděl, že jeden zemře ještě

před zahájením postní doby – a skutečně zemřel těsně před poslední nedělí před zahájením karnevalu žák 4. třídy Mazzoglio. Pak Don Bosco řekl, že další se nedočká konce postní doby a doopravdy, v úterý Svatého týdne odevzdal svou

13 Starosti kolem domů

O nových založeních domů pohovoříme v jedné z dalších kapitol. Zde uvedeme něco kolem domů už známých a zmíníme se o nabídkách, zatím neuskutečněných.

V Lanzu stály vedle sebe stará budova, majetek obce, kde Don Bosco začínal s obecnou školou, a nová budova, majetek už jeho, kde byl internát a gymnázium pro studenty. Obec chtěla starou budovu prodat. Don Bosco se po určité době snažil, aby ji dostal do svého majetku, ale nakonec nechal, aby budova přešla do jiných rukou. Obci šlo o peníze, které potřebovala v souvislosti s vybudováním železnice.

V Maglianu u Říma bydleli salesiáni provizorně dosti daleko od školy, kterou vedli. Don Bosco nechtěl takový stav nechat bez řešení a tlačil na generálního vikáře a na starostu, aby se věci daly do pořádku. Byly zde také zákulisní manévry, jejichž cílem bylo vytlačit salesiány z města a založit tam školu s jiným zabarvením. Zatím však salesiáni zůstali až do roku 1879, kdy opustí Albano a půjdou jinam, kde budou lepší podmínky.

V roce 1877 se dlouho vleklo jednání o otevření prvního salesiánského domu ve Švýcarsku v italsky mluvícím kantonu ticinském a sice v Mendrisiu. Švýcarsko bylo prolezlé svobodnými zednáři. Mazzini, republikánská jednička v boji o sjednocení Itálie, tam měl svou vilu. Přesto konservativní strana dosáhla vítězství nad stranou radikální a to umožnilo uvažovat o novém vedení tamní koleje. Ovšem byl zde háček. Švýcarská ústava nedovolovala, aby se školy svěřovaly řeholním institucím. Musely mít laické vedení. Za takových poměrů Don Boskova salesiánská rada byla mínění, aby se kongregace nepouštěla do takového labyrintu. Přišel však orodovat biskup ze Susy a Don Bosco rozhodl, že to zkusí. Salesiáni sice budou muset chodit v civilním obleku, ale uvnitř by si dělali, co by chtěli. Šlo by o to

14 Mezi jedním a druhým pontifikátem

Významné osobnosti radily Donu Boskovi, aby jel do Říma a sám obhájil své, poslední dobou tak vážně ohrožené dílo. Bylo to nepřijemné a nepřijemnost byla ještě znásobena předtuchami, které trápily jeho duši. Než se vydal na cestu, řekl jasně, že Oratoř bude za jeho nepřítomnosti podrobena těžkým zkouškám. Před odjezdem řekl, že toho roku zmizí ze scény světa dvě velké osobnosti a že Oratoř několikrát navštíví smrt.

Do Říma dorazil se svým sekretářem 22. prosince a oba se tentokrát ubytovali v Tor de Specchi. Od toho dne budou mít salesiáni k dispozici byt blízko kláštera sester a to bude velká výhoda. Nebylo to v klášteře, ale poblíž. Sice to bylo bydlení těsné, v létě horké a v zimě studené, ale bylo. Nebylo zadarmo, Don Bosco posílal do Říma sestrám bedny knih a jiných tiskovin, ony to rozprodávaly, ale finance nebyly kontrolovány a stalo se, že oblátky dlužily Oratoři 20 tisíc lir. Vyrovнала to úmluva o pronájmu zmíněných světniček na 30 let, čímž byl dluh likvidován.

Jakmile se Don Bosco usadil, jal se pracovat. Navštěvoval vlivné osobnosti, aby zjistil, co se mu klade za vinu a dověděl se mnoho věcí. Dokonce se mu dostaly do rukou tři dopisy, adresované papeži. V jednom se psalo, že nutí

duši Bohu žák 1. třídy Briatore. Den před tím na ošetřovně sloužil mši svatou jeden kněz, ale zapomněl konsekrovat malou hostii pro nemocného. Slíbil, že to nahradí druhý den, ale už to nenahradil. Hoch umřel té noci, 28. března.

začít a tak pomoci Švýcarsku povstat. Bylo tedy usneseno, že se bude ve vyjednávání pokračovat. Ale nastaly komplikace. Don Bosco nesměl figurovat jako vedoucí osobnost. Tři navržení náhradníci odmítli, vlastně prvního zamítl biskup z Como. Pak zase vláda jmenovala nějakého profesora. Říkalo se, že jde jen o formální záležitost a že nechají salesiány volně jednat, ale jak byl Don Bosco dosud velmi povolný, nyní se vzepřel a dal donu Ruovi, který vedl jednání, pokyn: „Non expedit – nehodí se. To bychom museli ve skutečnosti poslouchat cizího člověka a ztratili bychom autonomii.“ Tím bylo zatím jednání odsunuto na neurčito.

Podobně skončilo jednání o převzetí nějaké koleje, kterou dal do provozu jistý don Usuelli v Miláně. Nebylo možno dospět k jasné koncipované úmluvě.

Neklid panoval o gymnázium otevřené na Valdoku v Oratoři. Pořád zde byly obavy ohledně legálních titulů. Salesiáni měli hodně lidí, kteří měli habilitační zkoušky za sebou, ale ti sotva stačili pokrýt potřebu kolejí. Oratoř byla dobročinným ústavem, kde bylo možno odvolávat se na skutečnost, že jde o dobrodiní prokazované chudým. V Oratoři se vyučovalo bez toho, že by učitelé měli nějaký plat. Naštěstí v Římě seděl na ministerstvu jako centrální inspektor veřejné osvěty Don Boskův spolužák ze školy. Na něho se obrátil přátelským dopisem, kde mu vysvětlil, oč jde, a prosil ho, aby se přimluvil, aby se brala v úvahu povaha jeho ústavu. Zdá se, že to přispělo k uklidnění. Don Bosco se ještě obrátil s obširným rozkladem na samého ministra školství Coppina. Coppino byl rozumný a valdocksé gymnázium žilo nadále v klidu. Horší to bylo v následujícím roce 1878, když po něm nastoupil De Sanctis, ale o tom budeme vyprávět v dalším pokračování.

mladé lidi vstoupit do kongregace, aniž by se přesvědčil o jejich povolání, v druhém, že pošlapává všechny zákony církve, jen aby měl co nejvíce lidí, ve třetím, že navádí své lidi soustavně proti biskupům. Nezbylo než opatřovat si vyjádření opačná. Mnozí, kdo se dověděl, proč je v Římě, mu je rádi posílali a opatrovali. Tak to učinil don Bertagna, nástupce svatého Cafassa v Kněžském konviktu a jezuita Rostagno. Pracovní tempo bylo takové, že zatím nebylo pomysleno, aby Don Bosco usiloval o audienci u Svatého otce. Spíš byl toho mínění, že je třeba mlčet a hodně se modlit. Vítr se začínal obracet ve prospěch jeho hlavně tím, že se kupily stížnosti arcibiskupa proti němu, zatímco on na své představeného nic neříkal, naopak mluvil o něm s veškerou úctou. Tak mezi kardinály začínalo převládat mínění, že je třeba salesiánskou kongregaci podepřít, aby se mohla normálně rozvíjet. Jen jeden kardinál zůstával tvrdý a to byl prefekt kongregace pro biskupy a řeholníky, který byl nakloněn arcibiskupovi také z filosofické názorové blízkosti. Don Bosco Ferrieriho navštívil osobně, ale našel ho nedobře naladěného. Světec o té audienci psal později v roce 1882 svému generálnímu prokurátorovi donu Dalmazzovi do Říma a v dopise vypsál rozhovor s Jeho Eminencí. Byl

tvrdý. Kardinál mu vytkl, že dělá turínského arcibiskupa, že nežádá testimoniální listiny od biskupů, když chce někoho přijmout do kongregace, na to mu Don Bosco odpověděl, že vždycky žádal a jen když biskup odmítl vůbec vyjádřit se, použil fakulty, kterou mu dal papež ústně. Věc tak jako tak přešla vždy na kongregaci, kterou kardinál řídil, a tak mu tento zakázal používat papežskou fakultu. Don Bosco se divil, jak může kardinál pozastavit rozhodnutí papeže, ale od té doby už v žádném případě fakultu nepoužil.

8. ledna 1878 se rozletěla po Římě zpráva, že král Viktor Emanuel těžce onemocněl. Den na to zemřel. V Oratoři teprve teď vzešlo jasno ohledně jedné Don Boskovy dispozice. Od roku 1862 se v kostelích přestalo modlit za krále, protože byl zřejmě exkomunikovaný z církve. Ani v salesiánských kostelích se nekonaly veřejné modlitby za krále. Ale v posledním čase Don Bosco nařídil řediteli Lazzerovi, aby modlitbu zase zavedl. Zřejmě věděl, že král brzy zemře a považoval za dobré modlit se za jeho spásu. Řím a po Římu celý svět měl o čem mluvit. Od podzimu se všude mluvilo o tom, že papežovo zdraví je špatné a čekala se spíše jeho smrt. Král už dal rozkazy pro případ papežova pohřbu. Zatím sám zemřel na zápal plic. Do té doby byl zdravý a plný života. Podle vatikánských novin *Osservatore Romano* z 11. ledna 1878, jakmile se papež dověděl o těžkém onemocnění krále, vyslal do Quirinale nějakého kněze, aby navštívil panovníka a pomohl mu dát do pořádku svou duši, ale ten nebyl k němu puštěn. Přesto se všude mluvilo, že král přijal svátosti a že poslal papeži dopis, ve kterém žádal o odpuštění toho, co proti církvi udělal. Zatím se papežovo zdraví zase zlepšovalo a lékaři dávali naději, že s jarem bude moci opět dávat audience.

Zatím přicházely z Oratoře smutné zprávy. Vypukla tam epidemie tyfu a skosila řadu životů. Pětina studentů musela opustit Oratoř a odebrat se k svým rodičům. Někteří hoši zemřeli v Oratoři, jiní doma. I mezi kleriky byly oběti. Mezi Turínem a Římem se o tom často psalo. V té době nebyla taková epidemie zvládnutelná a nebyla to jen záležitost Oratoře, nýbrž širšího okolí.

K této Don Boskově bolesti přistupovala bolest z nemožnosti dostat se k papeži. Jakmile se dověděl, že papež zase dává audience, hlásil se, ale monsignor, který měl audience na starosti, dělal hluchého a na jeho žádosti neodpovídal. Bolest Don Boskova byla tím větší, že se dovídal, že papež o něm často mluví a říká: „Proč nepřijde, copak jsem pro něho udělal málo?“ Ani pokus kardinála Oreglii nic nepomohl. Tak daleko sahala aktivita Don Boskových nepřátel. Sivilský kardinál Gioachino Lluich y Garriga žádal Dona Boska, aby otevřel v jeho diecézi salesiánský ústav. Don Bosco mu to slíbil, jestli mu vymůže od Svatého Stolce privilegia. Kardinál řekl: „To je přece maličkost.“ – Ale se zlou se potázal. Kardinál Ferrieri, jen co se mu o tom zmínil, obrátil se k němu zády a už s ním nemluvil. Když se o tom zmínil jednou sám papež, Ferrieri mu řekl: „Chcete-li dát Donu Boskovi privilegia, počkejte raději, až zemřu.“ To, že už Don Bosco nemohl s kardinálem prefektem mluvit, působilo kongregaci veliké škody především morální. V turínském liturgickém kalendáři byla další ustanovení, která porušovala řeholní autonomii a co chvíle došlo k nějakému dalšímu nedorozumění, které jen očerňovalo salesiány v očích diecézního kléru. K tomu už půl roku trvalo pohoršení, že ředitel Oratoře don Lazzeri nesměl zpovídat. A pohružka, že totéž stihne Dona Boska, trvala dále.

S datem 4. února se Don Bosco obrátil na monsignora Bianchiho, sekretáře kongregace, a vypsál mu, co monsignor arcibiskup v poslední době podnikl nejen proti salesiánům, ale vůbec proti řeholním kongregacím a vše dokumentoval tím, co vyšlo proti římským rozhodnutím, dokonce písemně. Tak např. ordinář žádal představené kongregací, aby mu hlásili, zda jejich podřízení chodí ke zpovědi. Řeholníci ze starých řádů tyto požadavky jednoduše odmítli, ale co mají dělat kongregace, které mají slabší pozici v církvi? Uvedl, že mezi jiným arcibiskup neváhá veřejně tvrdit, že Don Bosco nutí mladé lidi ke vstupu do své kongregace. V jednom veřejném listě uvedl seznam kolejí, ze kterých jediné budou přijímáni hoši do arcibiskupského semináře. Salesiánské koleje jsou z toho samozřejmě vyloučeny, ačkoliv v letech 1847 až 1877 tři čtvrtiny bohoslovců dodali do arcibiskupského semináře salesiáni. A prosil monsignora, aby nějak přesvědčil kardinála prefekta, aby pomohl zmírnit utrpení, které musí salesiáni zbytečně snášet, zatímco by potřebovali klid, aby mohli konat své poslání. Ale to už zde byl konec pontifikátu Pia IX. a všechno zůstalo viset ve vzduchu.

Svatý otec ještě na svátek Obětování Páně světil svíce a měl řeč k farářům, k zástupcům diecézních kapitul a řeholních společností, kteří mu předávali tradiční svíce, doporučoval všem zvláště mládež, zdálo se, že je při dobré náladě, ale v noci 7. února se jeho stav očividně zhoršil. Ráno přijal svátosti umírajících a k večeru skončil. Bylo to přesně rok poté, co Don Bosco předpověděl jeho odchod ze života. Až do konce zůstal přítelem a obdivovatelem Dona Boska a mluvil o něm s úctou. Jen jednou vyjádřil pochybnost, zda se jeho misie udrží, když tam posílá tak mladé lidi. Ale to neměl papež ze sebe, to mu zas někdo nasadil brouka. – Don Bosco stejně zůstal vždy věren svému velikému dobrodinci, bez něhož by byl nezaložil světové salesiánské dílo. Také byl přesvědčen, že bude tento papež jednou prohlášen za svatého a byl by se zaradoval, když v roce 1907 svatý Pius X. zavedl proces o jeho beatifikaci.

Smrtí papeže přestává platit autorita státního sekretáře. Vládu převzal dočasně Camerlengo svaté římské církve kardinál Pecci spolu s třemi dalšími kardinály. Teď bylo třeba připravit konkláve a volbu nového papeže. Kde se bude konat? Radikálové byli ochotni volbu rušit, umírněné hlavy radily k zachování pořádku, aby Itálie neztratila ve světě prestiž. V ty dny přišla vhod i nepřítomnost Dona Boska v Římě. Byl pověřen, aby neúředně vysondoval vládní úmysly. Byl u ministra milosti, spravedlnosti a kultu Manciniho, ale ten byl k němu hodně hrubý. Šel také k ministru vnitra Crispimu a málem, že to nebylo stejné. Ministr při jeho vstupu do pracovny seděl zabořen v hlubokou pohovku s nohama přehozenýma jednu přes druhou a s doutníkem v ústech. Ptal se příchozího: „Kdo jste?“ „Jsem Don Bosco“, zněla odpověď. „Co chcete?“ „Byl jsem pověřen zeptat se, zda vláda míní zaručit svobodu konkláve.“ „Kdo jste, že mi kladete tuto otázku?“ „Mám přinést odpověď kardinálovi Camerlengovi.“ „Dobrá. Řekněte mu, že vláda udělá svou povinnost.“ „Co znamená, že vláda udělá svou povinnost?“ „Řekněte mi, prosím vás, kdo vás poslal.“ „Nepetejte se na to. Mám přinést odpověď. Je-li vláda ochotna zaručit svobodu papežské volby, potřebuji to zjistit. Jinak bude konkláve buď v Benátkách nebo ve Vídni nebo v Avignonu. Nesmíte zapomenout, že světové mocnosti pozorně sledují, jak se Itálie zachová. Uzákonnili jste zárukový zákon.“ Crispi se odmlčel a začal slušněji. Začal vzpomínat na Turín a vybědl

Dona Boska, aby si sedl. Mluvil i o Oratoři a začal i o výchově. Pak z něho vylezlo, že někdy také přišel do Oratoře a dokonce, že byl u Dona Boska u zpovědi. „Pamatujete se na mne?“ řekl. „Nepamatuji se, ale jsem ochoten kdykoliv vám posloužit.“ „Třeba bych to potřeboval. Asi bych měl méně otravy než mám. Ale tehdy jsem věřil, teď je to jiné.“ Rozloučili se srdečně. Náš světec hned vyřídil na příslušných místech, jak pochodil a církevní kruhy byly uklidněny. Crispi dodržel slovo.

Po svém návratu do Vatikánu Don Bosco zatoužil potkat se s kardinálem dosavadním státním sekretářem Simeonim a schválně tam tudy bloudil v naději, že se s ním setká. Nesetkal se, ale čekalo ho setkání důležitější. Ta část vatikánského paláce byla jedno velké staveniště. Předtím se konkláve slavila v quirinálském paláci, ale ten byl nyní sídlem krále. Bylo třeba zařídit konkláve ve vatikánském paláci. Proto byli všude zedníci a jiní řemeslníci a horečně pracovali. Bylo třeba ubytovat 67 kardinálů a každý měl mít světnici pro sebe. Nad vším tím ruchem dohlížel kardinál Pecci – Camerlengo. Kdosi řekl Donu Boskovi, že kardinál jde právě kolem. A Don Bosco nemeškal a jako by ho hnala vyšší vůle, přistoupil k němu a políbil mu ruku. Kardinál se zastavil a upřel na neznámého kněze oči. „Kdo jste?“ Don Bosco na to: „Jsem jen obyčejný kněz. Dnes Vám líbám ruku, ale chci se modlit, abych vám mohl brzy políbit nohu.“ Tehdy ještě bylo zvykem papeži při audienci políbit nohu, jak to dělali poutníci ve Svatém Petru soše tohoto apoštola. „To vám zakazují,“ řekl Camerlengo. „Eminence, přece nemůžete zakazovat to, co chce Bůh.“ On na to: „Budete-li se na ten úmysl modlit, stihnu vás církevním trestem.“ Don Bosco s úsměvem: „Zatím nemáte takové právo. A kdybyste je pak měl, budu to muset respektovat.“ „Kdo vlastně jste?“ zeptal se kardinál. „Já jsem nějaký Don Bosco.“ Pecci ukončil řeč a šel dále za svou povinností.

Co Don Bosco řekl, to se brzy uskutečnilo. 19. února začalo v konkláve hlasování a už 20. byl zvolen papežem kardinál Pecci. Přijal jméno Lev XIII. na památku Lva XII., k jehož osobě choval velikou úctu. Jeho zvolení bylo všeobecně uvítáno s nadšením. Dokonce pruský kancléř Bismarck, který tolik vykonal pro zničení katolické církve v německém císařství, řekl, že lepší volbu kardinálové nemohli udělat. Don Bosco do čtyřiaadvaceti hodin poslal novému papeži gratulaci jménem celé salesiánské rodiny.

V sobotu 23. února udělil papež první veřejnou audienci poutníkům z Francie, kteří přišli poklonit se památce Pia IX. a vyžádali si, aby mohli složit hold jeho nástupci. Don Bosco dostal od provizorního sekretáře nového papeže dovození přidat se a když šel papež kolem Dona Boska, sekretář světece představil slovy: „Nevím, zda Vaše svatost zná už Dona Boska.“ A on: „Kdo by neslyšel o tak horlivém knězi?“ A obrácen k němu řekl: „Slyšel jsem, že chcete založit svůj dům také zde v Římě.“ Don Bosco na to: „Všechno bude záviset od Vaší Svatosti.“ A vyžádal si pro své dílo požehnání.

Pecci se dostal poprvé do styku se salesiány v Ariccii, kde býval na letním bytě. Jednou vstoupil do jejich chudého domu a prosil o sklenici vody, že má velikou žízeň. Oni opravdu neměli žádný jiný nápoj než čerstvou vodu a podali mu ji. On se trochu informoval o jejich práci a s díky zase odešel.

Ale nesmíme si myslet, že za uhlazenými slovy byl nějaký důvěrný vztah. Papež byl zprvu k Donu Boskovi nedůvěřivý. I tam zapracovaly pomluvy, které se o něm šířily. Fakt je,

že zprvu Lev XIII. odmítl přijmout Dona Boska na soukromou audienci. Za prostředníka se tehdy nabídl fossanský biskup, nám známý přítel Dona Boska Monsignor Manacorda. Zmínil se v audienci o světci, ale papež hned stočil řeč na svatého Cottolenga. „Ten ano, to byl světec,“ řekl. Manacorda se však nedal odbýt a vyjádřil mínění, že svatí mají každý své poslání a svůj styl. Cottolengo měl naprostou důvěru v Boží Prozřetelnost. Don Bosco naopak napřed vyčerpá všechny lidské prostředky a teprve potom se vrhne do náruče Prozřetelnosti. Zkrátka bylo třeba nechat, aby nový papež poznal valdického kněze a přesvědčil se o neoprávněnosti řečí, které o něm kolovaly.

Světec mimo už zmíněné blahopřání poslal novému Náměstku Kristovu další dva přípisy. Don Jan Turchi, bývalý chovanec Oratoře a v době volby Lva XIII. vychovatel v rodině hraběte Mirafiorioho v Římě, vypravoval, že jednoho dne v té době byl u Dona Boska v bytě a zastihl ho, jak píše. Don Bosco mu na jeho otázku řekl, že píše něco „de modo tenendi – o tom jak si má počínat“. Neřekl kdo, ale existuje list, který má podobný ráz, jako měl dopis, který na Boží rozkaz psal Piu IX. v době koncilu. Také není podepsán, ale obsah jasně ukazuje na autora. Obsah listu je takový:

Kněz, který už psal Piu IX. věci, o kterých soudil, že jsou od Boha, píše nyní jeho nástupci Lvu XIII. Čeho je nyní zapotřebí církvi? Hlas praví: Chtějí rozházet kameny svatyně, vytvořit v městě a na Siónu zmatek. Způsobí mnoho zlého. – Nejvyšší ředitel církve musí napravit škody, způsobené nepřitelem. Zlo začíná nedostatkem evangelních pracovníků. Těžko se nacházejí leviti v bohatých domech. Je třeba sáhnout k těm, kteří jsou u kladiva a u rýče. Nehledět na věk ani na postavení. Všechno úsilí i tak nebude dostatečné v porovnání se zlem, které je třeba odstranit, a s dobrem, které je třeba vykonat.

Synové klášterů, kteří dnes žijí v rozptýlení, ať se zase shromáždí a nemohou-li vytvořit deset domů, ať vytvoří třeba jen jeden, ale ať tam vládne zachování pravidel. Synové světa, přivábení světlem příkladu, rozmnoží zástupy synů modlitby a rozjímání. Řeholní rodiny nově vznikající jsou vyvolávány potřebami doby. Stálostí ve víře a materiálními díly musí potřit mínění těch, kdo vidí v člověku jen materii – hmotu. Oni často pohrdají těmi, kdo se modlí, ale budou nuceni věřit jejich dílu, které budou vidět na vlastní oči. Tyto mladé instituce potřebují, aby se jim přálo ze strany těch, kdo jsou Duchem svatým povoláni, aby vedli církev. Svolají-li se rozptýlení řeholníci a budou-li praktikovat pravidla, budou-li podpírány nové kongregace, bude dosti povolání i pro diecéze, pro řehole i pro misie.

Ještě do třetice všeho dobrého psal Don Bosco novému papeži. Byla to prosba o schválení jím složeného „požehnání Panny Marie Pomocnice“. Papež text schválil, ale Don Bosco jej dostal až v půli prosince. Schválení mělo datum 28. května 1878. Zůstalo ležet v kongregaci obřadů a nebýt advokáta Leonoriho, který to tam našel a zaplatil za Dona Boska taxu 11 lir, snad by to byl ani nedostal.

V ty dny se mu dostalo zvláštního setkání. Měl mši svatou v kostele vedle Tor de Specchi a představená ho pozvala na šálek kávy. Byl tam pozván na kávu také onen pán, který bránil, aby Don Bosco dostal audienci u Svatého otce. Nebyl sám. Byl tam ještě s dvěma děvčaty, s nimiž se tuze srdečně bavil. Rozvinul se trapný rozhovor. Pán chtěl, aby se Don Bosco o děvčatech vyjádřil. On na to, že se v děvčatech nevyzná. Pán zase: „Kdyby všichni kněží byli jako vy, bylo

by na světě líp.“ Don Bosco: „Proč kdyby byli kněží jako já, snad jste chtěli říci jako Pán Ježíš.“ Představená chtěla rozhovoru na takové téma zabránit a položila dotýčným otázkou: „Kdypak udělíte Donu Boskovi audienci?“ On: „Víte, Svatý otec má teď tolik starostí, že nemá čas Donu Boskovi udělit – alespoň momentálně – audienci.“ Holky drze vykřikly: „Ale my jsme byly u audiencie už čtyřikrát.“ To bylo i pro Dona Boska příliš. Neodpustil si, aby je nesekl: „To je dobré. Vy jste byly u Svatého otce čtyřikrát a já, který tu čekám měsíce a mám tolik práce, se budu muset vrátit s prázdnýma rukama domů do Turína.“ Pán to začal všelijak točit a přitom dělal slečinkám komplimenty, až Don Bosco vstal a šel pryč. Cestou řekl představené: „To jste mi ale připravila pěkné překvapení!“ Ona se omlouvala, že měla dobrou vůli, ale Don Bosco byl opravdu uražen a řekl jí: „Aspoň mi slibte, že mne pro příště uchráníte setkání s tímto člověkem.“

Svatí to mají těžké. Musí se pořád zapírat a jak! Bylo to ještě v únoru. V Římě umíral advokát Francesco Sertorio, který půjčil našemu světcovi 40 000 lir na pět a půl procenta úroku. Don Bosco ho chodil denně navštěvovat a přitom se v koutku srdce těšil, že nemocný něco řekne k té věci, nebo že aspoň něco ustanoví v závěti. Ale Sertorio zemřel a v bytě se nenašla žádná závěť. Přišli dva bratři advokáta a Don Bosco sám jim řekl, že dluží nebožtíkovi 40 000 lir a pod jakou podmínkou. Ti obdivovali jeho poctivost, ale nic víc. Jen mu nabídli, aby za stejných úrokových podmínek místo bratrovi dlužil zase jim.

Dva dny po advokátově smrti byl Don Bosco přítomen slavnostní korunovací nového papeže. Přivzal si ho k svému doprovodu kardinál Oreglia. Ten se pak postaral, aby přece jen dostal soukromou audienci. Byla stanovena na 16. března, a sice na půl sedmou večer. Ale i tam strčil někdo prsty, protože musel čekat v předsíni hodinu, takže odcházal z apoštolského paláce až o půl deváté večer.

Byla to první audiencie u Lva XIII. a Don Bosco ji chtěl zvětšit tím, že o ní udělal zápis, ze kterého můžeme usoudit, že byla celkem dobrá a že papež projevil upřímný zájem o salesiánské dílo. Don Bosco se mu zmínil o stavbě kostela svatého Jana Evangelisty v Turíně, o ústavu a kostele ve Ventimiglia a připomenul, že na obou dílech měl velký zájem papežův předchůdce jako o hráze, postavené proti zmáhajícímu se protestantismu. Papež řekl, že nemůže jinak, než také podporovat každou iniciativu, namířenou k ochraně víry. Řekl: „Jak velikou mají zásluhu věřící, kteří dávají svůj majetek k dispozici pro díla lásky, zvláště vůči mládeži,“ a vyjádřil politování, že přítomný stav církve mu nedovoluje přispívat tak, jak by chtěl. Don Bosco hned využil příležitosti a promluvil o Sdružení salesiánských

15 Závěr římské cesty: 1878

Na neděli 17. března byl Don Bosco pozván dublinským kardinálem do irské kolej v Římě na oběd. Kardinál se ho vyptával na jeho názor ohledně otázky vztahu italského státu a církve. Snad chtěl vypátrat, jaké je jeho mínění. O tom se hodně psalo a diskutovalo, jak dále. Čekalo se, jaký postoj zaujme nová viditelná hlava církve. Už Pius IX. znal Don Boskovo mínění. Byl pro smíření. Však to potvrdil v roce jeho beatifikace sám papež Pius XI., který s Donem Boskem mluvil osobně. – 21. března byl svátek svatého Benedikta a P. Řehoř Palmieri přivedl našeho světce ten den do benediktinské komunity u svatého Pavla za hradbami. Zmínění

spolupracovníků, mezi nimiž byl zesnulý papež a celá řada kardinálů a poprosil Svatého otce, aby ho směl také nazývat prvním ze salesiánských spolupracovníků. Když se papež přeptal na podrobnosti, rád k tomu dal souhlas. V dalším Lev XIII. vzpomněl, jak šel římskými ulicemi a narazil na tlupu chlapců, kteří lumpáčili, hádali se a kleli. Don Bosco hned, že už delší dobu touží založit ve Svatém městě oratoř pro takovou mládež. I v tom si porozuměli a Kristův Náměstek ho pobídl, aby dále hledal v dohodě s kardinálem vikářem. A ať ho buď on nebo Don Bosco sám informuje o dalším. A když už byli v tom římském tématu, světec prosil Svatého otce, aby určil salesiánské kongregaci úředně jednoho kardinála jako protektora, který by hájil její zájmy před římskými úřady. Hned i nabídl kardinála Oregliu. Přišla samozřejmě řeč na turínského ordináře a papež řekl, že čeká na vyjádření úředních míst a že už má v hlavě plán na nějaké řešení situace, aby vyhovovala oběma stranám.

V závěru audiencie Don Bosco prosil o požehnání pro své dílo a aby Jeho Svatost učinila nějaký vzkaz salesiánským chlapcům, salesiánům, spolupracovníkům, novicům a misionářům. Členům Salesiánské kongregace vzkázal, aby byli Pánu Bohu vděční za povolání. Už mocný rozmach salesiánského díla ve světě ukazuje, že je zde patrný „prst Boží – *Digitus Dei est hic*“. Ale ať zachovávají pravidla. Salesiánským chovancům doporučil, aby stáli pevně při papeži a aby milovali neomylnou matku církve. Spolupracovníkům poručil vyřídit, že sice pracují ve světě, ale mají účast na zásluhách těch, kteří žijí ve společném životě. Novicům doporučil ústraní a představení ať dbají na jejich zdraví. O misionářích se Don Bosco nyní rozhovořil déle a papež projevil o ně veliký zájem. Donu Boskovi doporučil, aby do misí posílal jen osvědčení lidí. Nakonec udělil všem své apoštolské požehnání.

Z římského pobytu nám jinak zůstalo jen málo. O spolupracovnícké konferenci budeme mluvit jinde. Ale Boží služebník měl tentokrát hlavu plnou starostí a srdce ovinuté trním, tolik nepřijemností musel spolknout. V roce 1879 v únoru bude v Alassiu v soukromém rozhovoru vzpomínat na onen římský pobyt dosti hořce. Vzpomene také na svůj sen, v němž viděl Řím zpustošený a preláty, jak budou jako by za trest, že neposlušali jeho rady, shazováni se schodů. Také řekl, že hodně korespondence raději zničil, kdykoliv šlo o lidi, kteří už zemřeli. Salesiáni, kteří byli kolem něho – tak Rocca a Cerruti, vzpomínali, že byl Don Bosco při tom vypravování mimořádně roztrpčen, ale že nejevil žádný hněv, nýbrž jen lítost. I tak v jedné chvíli řekl: „Mluvil jsem asi moc“ a toho večera požádal dona Roccu o svatou zповěď.

řeholníci si to považovali za velikou čest a Don Bosco se zvětšil podpisem v jejich pamětní knize.

Po audienci u papeže už bylo na čase vrátit se domů. Don Bosco navštívil ještě kardinála vikáře Jeho Svatosti, jak mu uložil papež a v předvečer odjezdu ještě napsal rozsáhlý rozklad o turínské rozepři pro kardinála Oregliu, kterého už považoval za salesiánského kardinála protektora. Monsignor Gastaldi byl už od konce února v Římě u rosmiánů, ale neví se, co všechno podnikal. Netrápila ho jenom Don Boskova záležitost, ale měl k projednání asi 30 dalších sporů se svými kněžími. Jen se ví, že po návratu do Turína

poslal do Říma konsultorovi kongregace pro biskupy a řeholníky dominikánů P. Tosovi řadu otázek, které neměly žalobný charakter, ale spíš nechávaly Římu volnou ruku. Tosa odpověděl tak, že ujistil pana arcibiskupa, že pro něho udělá vše, aby bylo zadostiučiněno spravedlnosti, ale také v odpovědi vyjádřil jemnou formou skutečnosti, které pana arcibiskupa nepotěšily. Tak mu potvrdil, že Kongregace svatého Františka Saleského je od 4. dubna 1874 skutečně vyňata z biskupské pravomoci a podřízena přímo Římu a že tedy je nutno tento fakt respektovat. Salesiáni musí sice při každém přijetí do noviciátu žádat od biskupa vysvědčení zvané testimoniální listina, ale když zde nejsou fakta mluvící proti mravnosti kandidáta, nemohou biskupové vystavení vysvědčení odepřít. Ale i kdyby některý diecézní kněz odešel z diecéze a požádal o přijetí do noviciátu v řeholní společnosti, mohl by tam hned zůstat a jen čekat, až přijdou testimoniálky. K upozornění, uveřejněnému v Liturgickém kalendáři, konsultor poznamenal, že slova o zákazu sloužit v cizích kostelích bez ordinářova výslovného schválení jsou tak absolutní, že je nelze chápat jinak, než je pochopili salesiáni, když přestali tuto službu vůči kostelům konat. A vyzval arcibiskupa, aby eventuální neshodu prominul a nenutil římskou kongregaci v zájmu klidu k rozsouzení celého sporu. – Arcibiskup ke konsultorově dopisu jen

16 Na skok do Francie

Z Říma měl Don Bosco na jaře roku 1878 namířeno do Francie navštívit tamní salesiány v Nizze a projednat další založení v Marseille, v Navarre a v Saint Cyr.

Zatím dozrála jen jedna věc. V Nizze měli salesiáni Patronage svatého Petra na pěkném místě a už čile pracovali. Zbudovali řemeslnické dílny a začali otvírat třídy střední školy. Interních žáků měli na 60, ale přijímali také externí žáky, případně takové, kteří část dne trávili v ústavě, část doma v rodině. Také sváteční oratoř pro externí chlapce se utěšeně rozvíjela. Jen finance nekvetly a dům měl dluhy. Don Bosco nic nevyčítal, ale usmyslil si uspořádat tam takzvaný „sermons de charité“ – dobročinnou konferenci. Už jednou taková konference hodně vynesla, když kázal biskup Mermillod. Nyní o takové dobročinné kázání požádal vyhlášeného orleánského biskupa Dupanloup, kterého viděl na vatikánském koncilu a pak se s ním sešel osobně v Turíně. Bohužel nakonec tento nepřijel, jen se slušně omluvil.

Don Bosco svůj příchod do Nizy připravil otevřeným dopisem, poslaným nizským katolíkům. V něm také oznámil, že Patronage potřebuje finanční pomoc, o kterou bude prosit. Přijel tam 31. března a byl velmi slavnostně tamní komunitou přivítán. Ředitel don Ronchail však byl nemocen, takže tíha neděle a přivítání ležela celá na jeho synovci, jeho zástupci Janu Ronchailovi. Don Bosco měl úmysl vzít tohoto s sebou do Marseille a udělat ho tam ředitelem začínajícího díla, ale musel od toho upustit, protože ten, vyčerpan námahou, náhle onemocněl.

Z Nizy jel Don Bosco, provázen donem Ruou, do Fréjus, kde se měla podepsat smlouva o otevření hned dvou domů – v Navarre a v Saint Cyr, ale že přišlo zúčastněným osobám pozvání pozdě, nedostavily se a Don Bosco jel dále do Marseille. Tam už také myšlenka na založení salesiánského díla udělala značné pokroky, ale ještě nebyla zcela jasná. Kanovník Guiol, o kterém jsme už mluvili, po návštěvě Turína už nemyslel jen na oratoř, ale snil o vytvoření takového

přípsal „P. Tosa z Říma. I on je mnich a ochránce všech privilegií mnichů.“

Don Bosco byl v Římě celé tři měsíce a ještě tři dny. Odcestoval 26. března do Sampierdareny, kde ho už čekali členové hlavní rady, s kterými potřeboval dokončit rozdělané věci a projednat s nimi další záležitosti. Ze Sampierdareny chtěl zajet ještě do Francie.

V těch třech měsících Don Boskovy absence z Turína byl jeho zástupcem don Rua. Vyznamenal se velice, ač neměl malou zodpovědnost, vždyť na tyf zemřelo v Oratoři pět hochů a dalších deset odešlo na věčnost u rodičů. V té době navštívil Oratoř nový biskup z Alby, monsignor Alimonda, který o pět let později bude turínským arcibiskupem a svou láskou nahradí Donu Boskovi aspoň částečně příkoří, která musel deset let snášet. Ještě připomeneme, že Don Bosco už v Římě pojal a hned začal uskutečňovat plán sestavit životopis nového papeže. Vyšel s nadpisem „Nejkrásnější kněz apoštolského sboru.“ Na sepsání životopisu spolupracoval také don Bonetti. Samozřejmě dílko skvěle vázané poslal také samotnému papeži. Výtisky rozeslal všem kardinálům a dalším hodnostářům, vždyť knížka obsahovala i stručné životopisy Jejich Eminencí, jak je přinesly soudobé časopisy. Od mnohých dostal děkované dopisy.

díla, jaké viděl u Dona Boska na Valdoku. Stejného mínění byl monsignor Place. V Marseille existovala katolická společnost zvaná Maison Beaujour a měla za úkol pracovat pro záchranu opuštěné mládeže. Měla i nějakou budovu, ve které měli školští bratři obecnou školu, ale chystali se ji opustit. Guiol ve spojení s biskupem uvažoval, že by na místo školských bratří mohli tam nastoupit salesiáni. Když Don Bosco 2. dubna 1878 přijel do Marseille, věci byly ještě v plenkách, ale Boží Prozřetelnost už připravovala plány i jejich realizaci. Don Bosco sloužil mši svatou v kostele svatého Josefa, když tam přišla paní jménem Prat-Noilly. Ta byla hned přesvědčena, že celebrující kněz je svatá duše, a když se pak dověděla, že je to vyhlášený Don Bosco, pojala k němu takovou úctu, že se stala velkou dobroditelkou marseilleského salesiánského díla. – Byla zde ještě další síla, která se připojila k výstavbě tohoto díla. Byl to zástupce faráře Guiola abbé Mendre. Později se sám stane farářem u svatého Josefa a po čtyřicet let bude věrným spolupracovníkem Dona Boska a jeho salesiánů.

Co více vykonal Don Bosco v Marseille? S farářem Guiolem se dohodli na konceptu smlouvy se školskými bratry o převzetí domu, který oni do té doby spravovali. – Pak jel Don Bosco znovu do Fréjus jednat o otevření domu v Navarre. Šlo o veliký pozemek, měřící 233 hektarů půdy, na němž byla zemědělská škola zvaná Siroťčinec svatého Josefa. Zřídil ji kněz Jakub Vincent za pomoci paní Roujou – pozemek byl jeho majetkem – pak celý statek postoupil do pronájmu několika kněžím, stále pod podmínkou, že to bude sloužit zbožnému účelu, ale nakonec se tito kněží jen zadlužili a na radu biskupa byli ochotni vzdát se všeho ve prospěch Dona Boska, pomůže-li jim zaplatit dluhy.

Po pravdě řečeno, Don Bosco zprvu neměl chuti přijmout hospodářskou kolonii a to z ideových důvodů. Zdálo se mu, že na polích je asistence těžká, ne-li nemožná. Ale Bůh mu dal inspiraci, která změnila jeho názor. Dal mu ji

v podobě opravdového snu. – Zdálo se mu, že je někde daleko od Turína v polích. Kolem dokola nebylo žádných obydlí mimo jedno, ke kterému obrátil své kroky. Když se přiblížil, vyšel mu naproti asi deseti nebo dvanáctiletý chlapec a krásně opětovně zpíval jako refrén po francouzsku: „Ami respectable, Soyez notre père aimable – Vzácný příteli, buďte naším milovaným otcem.“ – Don Bosco si myslel, že chce, aby ho přijal do ústavu nebo aby mu dal almužnu nebo něco takového. Ale on stále opakoval svůj refrén. Byla tam také nějaká venkovsky oděná paní a kolem nich se začaly kupit další hloučky hochů, kteří podobně zpívali. Všichni zvali Dona Boska, aby šel dál do stavení. On šel a ocitl se na druhém dvoře, kde stálo selské stavení a za ním byla další velká budova. Obrátil se na tu paní, která měla bílou jupku a na krku červený šátek a vypadala tajemně. Ona mu ukázala na prostranství a řekla mu: „Pohleď na ta pole, na tento dům, na tuto mládež.“ Zatím se počet hochů stal tisíckrát větším, než byl na počátku. Pak přišla další skupina značně početná a nad tou paní rozprostřela veliký plášť. Potom plášť stáhla zase k sobě a hle: byli to už dospělí muži. Řekla mu: „Vezmi si je, to jsou tvoji kněží a klerici.“ Nato pokynula hochům, aby si klekli a zanotila s nimi: „Sláva, čest, díkuvzdání Pánu Bohu zástupů.“ Všichni nádherně zpívali mnoha hlasy – načež se Don Bosco probudil.

Když se Donu Boskovi nabízela zemědělská kolonie, už nebyl proti přijetí. Sen ho ubezpečil, že je Boží vůle, aby ji přijal. Proto jednání s biskupem z Fréjus bylo celkem hladké, i když se neuskutečnilo hned. – Později, aniž byl sen známý (XIII. svazek Memorií byl napsán a vydán až v roce 1931) v roce 1929 francouzští salesiáni dali do Navarre salesiánský noviciát a don Candela, rádce hlavní salesiánské rady, tam oblékal do duchovního roucha první novice a tehdy upozornil na to, že se začal plnit Don Boskův sen o kněžských povoláních, která z toho místa vyjdou.

Ale vraťme se k 5. dubnu 1878. Don Bosco s biskupem fréjuské diecéze projednal záležitost navarrskou, ale i eventualitu otevření domu v Saint Cyr, protože i tato lokalita patřila do jeho diecéze. A dohodl se s biskupem, že nadále s ním povede vyjednávání ředitel z Nizy don Ronchail. S tím odjel. Pak nastala poměrně dlouhá přestávka. Biskup několikrát psal donu Ronchailovi, don Ronchail zase Donu Boskovi, ale odpověď nepřicházela. Don Bosco onemocněl.

V samotné Nizze prožil Don Bosco smutné chvíle. Prefekt nizského domu, zástupce strýce ředitele, don Jan Ronchail, byl vážně nemocný. Nemoc se proměnila v těžký zápal plic. Don Bosco přijel, když už byl nemocný v kritickém stavu a když se lékař vzdával naděje. Stačil jen nemocného mladého kněze potěšit a disponovat na smrt. Vzácný spolubratr zemřel odevzdán do svaté vůle Boží 11. dubna.

Světcí jsou také lidé. Don Bosco byl nadto velmi citlivý a smrt nadějného spolubratra na něho silně zapůsobila. Měl s ním své úmysly. Chtěl ho poslat buď do Marseille nebo do Navarre. K tomu zemřel v Oratoři další kněz don Lumello a v poslední době zemřeli tři klerici. Připočteme-li k tomu řadu lidí, kteří zemřeli na tyfus v Oratoři nebo doma, byla to rána za ránou do jeho citlivého otcovského srdce. Don Bosco se hrdinsky zapíral a nutil se do klidu, aby podepřel ostatní v Nizze i jinde. – Z Nizy ho vedly kroky do Ventimiglie, do Vallecrosie, Alassia a do Varazze a do Sampierdareny, ale tam to propuklo. Dál už si netroufal jet, musel ulehnout. Ještě štěstí, že jeho skvělý ošetřovatel koadjutor Petr Enria, který ho ošetřoval v těžké nemoci ve Varazze,

byl teď už rok v tomto domě a mohl znovu nastoupit do služby u jeho lůžka.

Enria napsal tři dopisy koadjutorovi Josefu Buzzettimu do Oratoře a detailně vypsál Don Boskovo onemocnění. Začalo to několikahodinovým vrhnutím, přišly horečky, zdálo se, že se vrátí oparové onemocnění, kterým byl postižen ve Varazze, také nechut k jídlu, noční nespavost nebo neklidný, vyčerpávající spánek, provázený hroznými sny.

Opět celý tehdejší salesiánský svět, když se dovídal o onemocnění milovaného otce, byl zalarmován k modlitbě a k obětem za jeho uzdravení. A když 21. dubna na Boží Hod velikonoční přišel ze Sampierdareny krátce po obědě telegram od Enrii, v němž stálo: „Modlitby vyslyšeny – otci lépe – obědvá s námi – buďte veselí,“ bylo velikonoční Aleluja znásobeno ještě jásotem nad veselou zprávou. Jakmile se roznesla zpráva o tom, že je Donu Boskovi lépe, začaly proudit do ústavu návštěvy jeho ctitelů a dobrodinci se nechali vidět, takže nemoc trochu zlepšila salesiánské finance, hodně zpustošené v dlouhé době, kdy Donu Boskovi nebylo možno shánět peníze pro neustálé starosti jiného druhu.

V jednom Enriově dopise čteme, že v noci na Velký pátek Don Bosco ze spánku začal křičet: „Hola, stát!“ A začal sebou zmítat na lůžku. Enria ho raději probudil a ptal se ho, co mu je. Až trochu později světec vypravoval jaký měl hrozný sen. Zdálo se mu, že nějakí lidé odsoudili na smrt kocourka a jednalo se o to, kdo nad ním vykoná ortel smrti. Don Bosco tam stál opřen o hůl, když tu vběhl do místnosti černý kocourek a za ním dva psi, kteří ho chtěli roztrhat. Kocourek hledal záchranu a Don Bosco ho vyzval, aby se rychle skryl pod jeho kleriku. On to udělal, psi se zastavili, zlostně vrčeli a doráželi, ale Don Bosco je holí odrážel, že se neodvážili ubohé zvíře zakousnout. „Pryč odtud, nechte to ubohé zvířátko na pokoji!“ volal, a oni k jeho velkému podivení začali mluvit lidským hlasem: „Jeho páni ho odsoudili na smrt a my musíme rozsudek vykonat.“ „Jakým právem to chcete udělat?“ „Dobrovolně se stal jejich sluhou a oni si s ním mohou udělat, co chtějí.“ A zase se vrhli dopředu a Don Bosco zase do nich bil holí. Boj trval dlouho a Don Bosco si v té tísní ani nepovšimnul, že se kocourek změnil na beránka. Ale i oni se začali proměňovat. Hned měli podobu lva, hned tygra, byli čím dál hroznější a nakonec se proměnili v ďábly. „Lucifer je náš pán,“ řvali ďáblové. „Ten, kterého ty chráníš, se mu dobrovolně vydal za otroka a my ho musíme dostat a zabít.“ Tu nastala další proměna. Místo beránka zde byl hoch, která úzkostně volal: „Done Bosco, zachraňte mne!“ Don Bosco mu řekl: „Neboj se! Máš opravdu dobrou vůli být hodný? Jestliže ano, tu máš, vezmi tuto medailku, klekni si a pomodlíme se spolu.“ Ďáblové ještě stáli ve střežhu, ale Don Bosco držel zdviženou hůl. Vtom Enria otce vzbudil a nedovolil mu vidět zakončení vidění. Don Bosco říkal, že šlo o zcela určitého, jemu známého chlapce.

Druhý telegram 23. dubna oznamoval, že je Don Bosco na cestě a že k večeru bude v Turíně. V Oratoři se všech zmocnila bláznivá nálada. Všechno se chystalo jaksepatří ho přivítat. Enria měl sice proti tak brzkému návratu námitky, ale Don Bosco se už nedal zdržet. Provázeli ho na nádraží don Rua a don Albera, Enria běžel napřed koupit jízdenky, ale měli zmeškáno a vlak už byl připraven k odjezdu. Enria prosil přednostu stanice, aby počkal a ten, když slyšel, že jde o Dona Boska, rád zdržel vlak o 5–7 minut.

Také někteří cestující věděli, kdo je Don Bosco a neprotestovali proti zdržení.

Ještě slovíčko k slavnému Enriovi. Asi o měsíc později přijel do Turína. Don Bosco ho srdečně pozdravil a řekl: „Už měsíc ti chci napsat a pořád mi k tomu chybí čas. Povím

17 Po návratu do Oratoře

Don Bosco vstoupil do Oratoře pozdě večer, protože ho něco zdrželo v Asti. Ovšem hlídky hlásily, že je zde a až na náměstí Panny Marie Pomocnice bylo slyšet šum z Oratoře. Těch bouřlivých „Evviva“ bylo dost a dost, až uši zaléhaly. Otec šel na večeři do jídelny, ale i tam bylo hlučno a přede dveřmi se tlačili chlapi, každý ho chtěl aspoň zahlédnout. Druhý den přicházeli zástupci všech tříd a dílen, každý se svým příspěvkem, takže to byla jedna velká akademie na pokračování.

Don Bosco nebyl tři dny schopen velké práce a dopřával si aspoň částečnou rekonvalescenci. Přesto si rád poslechl referáty od jednotlivých představených, aby se informoval o životě v domě i mimo dům. Přijal i několik lidí z venku. Také napsal několik dopisů, které nebylo možno odložit.

V těchto souvislostech uvádí don Ceria korespondenci, týkající se té doby a Don Boskova výchovného systému. Tak psal sekretáři ministerstva vnitra Aluffimu, který byl jeho přítelem, a jsou tam nářky na neurčitý projekt vzít do salesiánské rezie některé místo v Římě, kde by se mohla shromažďovat ohrožená mládež podobně, jak tomu bylo v Turíně. Nebyl to projekt braný ze strany úřadů vážně, ale Don Bosco aspoň dělal, že to bere vážně a podle jistého promemoria navrhoval dokonce šest různých míst v hlavním městě, kde by mohli salesiáni začít působit. Také existuje náčrtek jeho preventivního systému jakožto způsobu, který by měl vystřídat systém represivní, v té době aplikovaný ve výchově mládeže. V tomto náčrtku světec-vychovatel uvádí, kterou mládež považuje za ohroženou: 1. Mládež, přicházející z venkova do města za účelem nalézt práci. Takoví brzy utratí to málo, co si přinesli s sebou a snadno se nechají strhnout ke krádežím, čímž se dostávají na cestu mravní zkázy. 2. Mládež bez rodičů, která se připojuje k tlupám chuligánů, protože se jich nikdo jiný neujme. 3. Mládež, o kterou se rodiče nestarají a kterou vyhánějí na ulici. Takových rodičů je bohužel mnoho. 4. Tuláci, kteří padají do rukou veřejné bezpečnosti, ale nejsou ještě zcela zkažení. Kdyby se takoví octli v nějakém domově, kde by našli výuku a výchovu, mohli by být navraceni společnosti jako poctiví občané. Don Bosco radil, aby veřejná moc podporovala zřizování zařízení, kde by taková mládež našla domov. Nemluvil přímo o oratořích, ale pro nás, kteří známe jeho práci mezi mládeží, je jasné, co takovými shromážděními myslel.

Do těchto souvislostí patří Don Boskovo setkání s turínským provinčním prefektem na téma „Generalá“. Už jsme četli o tom, jak za ministra vnitra Urbana Rattazziho Don Bosco provedl husarský kousek, když bez policajtů dokázal přivést zpět z výletu do této káznice mladistvé kárance, aniž mu který utekl. „Generalá“ byla poslední dobou pro Turín velkým problémem. Dokonce v ní došlo ke vzpouře, při níž málem začaly hovořit pušky. Prefekt by si byl přál, aby Don Bosco přijal Generalu do své rezie, ale Don Bosco namítal, že to ministerstvo vnitra nedovolí. Prefekt zase řekl, že se pokusí. Pokusil se a ministr odpověděl kladně. Když si však

ti to tedy ústně. Chci, abys věděl, že jsem ti ze srdce vděčný za všechno a že mě mrzí, že jsem ti způsobil bolest, že jsem tě s tím odjezdem zarmoutil. Ale cítím se dobře. Jsi rád?“ Enria jen cosi zakoktal. Don Bosco: „A nezapomeň se před odjezdem ještě u mne stavit. Chci tě ještě vidět.“

Don Bosco vymíňoval, že bude vnitřní život kárenců organizovat bez zásahů ze strany kohokoliv a že bude užívat prostředků náboženských, změnil rozhodnutí s poukazem na to, že by z nich Don Bosco vychovával kněze, kterých prý už je tak jako tak nadbytek. Na tomto úskalí ztroskotala záležitost „Generaly“, ale i pokus založit pro ohroženou mládež něco v Římě.

Když se Don Bosco po návratu ze Sampierdareny vrátil domů a probíral se haldou korespondence, našel tam také tlustou obálku z Říma. Byly tam tři dopisy: advokát Leonori mu posílal dva dokumenty podepsané kardinálem Ferrerim a seznam privilegií, které v Římě naznali jako platné. Povězme si napřed něco o tomto seznamu.

Kardinál nařídil 14. listopadu 1877 Donu Boskovi, aby předložil dokumenty, jimiž by prokázal pravost výsad, které mu udělil Svatý otec ústně. Uvedl, že se tím bude zabývat kongregace pro biskupy a řeholníky. Nyní mu posílal seznam těch uznaných. Výsada, na základě které mohl přijmout někoho do kongregace bez biskupských testimoniálů, definitivně padla. Ale toto byla okrajová záležitost. Hlavní byl reskript, poslaný turínskému arcibiskupovi ohledně sporu s Donem Boskem. Kardinál Ferreri v něm uvádí šest „žádostí“ arcibiskupa a odpověď posvátné kongregace na ně s vyjádřením naděje, že se tím spor skončí. Don Bosco mohl jen smutně pokývat hlavou, když četl, že arcibiskup žádá: 1. aby Salesiánská kongregace zachovávala papežský reskript z 25. ledna 1848 o testimoniálkách, 2. aby se nemíchala do činnosti kazatelské a do svátostné pastorace bez toho, že by se zachovávaly všechny v tom smyslu ustanovené kánony, 3. aby se nepsalo o zázracích, k nimž došlo v Turíně nebo v turínské diecézi, dokud by to arcibiskup nedovolil, 4. aby se nepublikovaly odpustky, aniž by arcibiskup předem si mohl ověřit jejich legitimnost, – 5. aby v salesiánských domech mimo členy kongregace necelebroval nikdo bez jeho souhlasu, 6. aby ho byla Salesiánská kongregace poslušna ve všem, co není výslovně vyňato z pravomoci arcibiskupa schválenými stanovami. Pan kardinál prefekt všechny žádosti arcibiskupa potvrdil a Donu Boskovi nařídil, aby se dostavil k arcibiskupovi a ústně se s ním domluvil také ohledně suspense ředitele Lazzeri a jiných věcí.

Don Bosco si udělal násilí a šel na stanovenou dobu do arcibiskupského paláce a měl s ordinářem rozhovor. Don Lazzeri seděl v předsíni a slyšel arcibiskupa silně mluvit. Když pak šli s Donem Boskem z paláce, dobrou čtvrt hodinu světec nepromluvil. Až potom si nechal uklouznout větu: „Hrozný člověk! Vůbec mě nepřipustil k řeči, mluvil jen sám.“ – Ale nějaký výsledek zde byl. Arcibiskup sám psal Donu Boskovi, aby mu poslal seznam lidí, kteří by měli přijmout svěcení, samozřejmě se všemi potřebnými údaji. Se světeckou pokorou se Don Bosco snažil splnit vše bez protestu nebo vysvětlování. Zatím měl nutně pocit prohrané bitvy. Papež byl mrtev, druhý papež zatím nebyl jeho zastáncem, takže poslední instancí byl skrupulózní kardinál prefekt a ten nahrál v zájmu klidu arcibiskupovi.

Nyní svatý Don Bosco z ran nevycházal. Od března šla městem vlna epidemie granulozního zánětu spojivek. Město zavřelo kolej Misií, řízenou doktorem Ortaldou a pozornost zdravotnické komise se upnula na Oratoř. Vykonala tam důkladnou prohlídku, která trvala několik dní. Bylo vidět, že páni věnují Don Boskovu podniku mimořádnou pozornost a ne zrovna s mírumilovnými úmysly. Nedało se nic dělat, nemoc byla i v Oratoři. Rozkaz zněl: Poslat domů všechny těžce nemocné, separovat od druhých lehce nemocné, věnovat jim předepsanou lékařskou péči, vybělit vápnem všechny portikáty a stěny na schodištích, na chodbách atd., nepřijímat žáky pro další školní rok, dokud bude nebezpečí trvat a také zvětšit počet těch, kdo měli na starosti úklid a čistotu domu.

13. května byla další vizita, která hlásila, že se od první vizitace nic nezměnilo, ale to už se začal Don Bosco bránit. Hlavně písemně prohlásil hlášení za nepravdivé, protože všechna nařízení hygieniků byla splněna. Dopis byl energický a prefekt provincie jím byl zaskočen. Don Bosco nadto získal lékaře Losanu, aby osobně převzal dohled nad domem z lékařského hlediska a ten, nejen že jej vzal, ale dovedl i Oratoř bránit. Přišla nová komise a kterýsi z členů kroutil při prohlídce domu nosem a říkal: „V ložnicích je málo vzduchu.“ Doktor mu odsekl: „Tak se běžte podívat, jak bydlí lidé ve městě, jak se celé rodiny tísní ve svých bytech, jak v jedné světnici bydlí otec, matka, tři čtyři děti a ještě se tam vaří, spí, pere a když člověk zvedne hlavu, narazí na strop.“ K zavření Oratoře tedy nedošlo. Byla slíbena další vizita, ale už nikdo nepřišel.

18 Kostel sv. Jana Evangelisty – Památník Pia IX.

Myšlenka postavit v Turíně na pozemku oratoře svatého Aloise kostel zasvěcený svatému Janu Evangelistovi se zrodila v Don Boskově hlavě v roce 1869, ale on už dříve pracoval o rozšíření pozemku v těch místech. Šlo mu o to, aby paralyzoval snahy valdenských, kteří se usadili v blízkosti jeho díla a vystupovali čím dál tím útočněji. S plánem udělat z nového kostela památník Pia IX. vyrukoval teprve po smrti tohoto papeže. Architekt Mella vypracoval projekt, podle něhož prostor vevnitř měl obnášet 1 100 m², kde by se směstnalo pohodlně 2 500 lidí. Uprostřed fasády měla být věž vysoká 45 m. – Arcibiskup Gastaldi podnik schválil a stavitel Spezia se do díla pustil s potřebnou vervou. V srpnu 1878 už bylo podzemí skončeno a začaly se zvedat zdi. Vše probíhalo normálně a opravdový incident vznikl zrovna v době, kdy byl Don Bosco v Římě.

Jistě si pamatujeme, že Don Bosco začal stavět kostel svatého Sekunda v Turíně na prosbu pana arcibiskupa, ale pak byl donucen vzdát se díla. Pan farář toho místa don Leone Prato si chtěl pomoci k bohatší podpoře stavby veřejností tím, že vyrukoval s myšlenkou postavit ten kostel jako památník Pia IX. V tom smyslu dělal propagandu a pan arcibiskup vydal zvláštní pastýřský list. Ale jak se to projeví na salesiánském staveništi u Porta Nuova? – Don Bosco dal pokyn redaktoru Salesiánského Věstníku donu Bonettimu, aby tam salesiánským spolupracovníkům doporučil zase salesiánský kostel, také jako hold vděčnosti zemřelému papeži. Ovšem, když lidé žijí v nevěli, každá maličkost se bere za nesprávný konec a tak tomu bylo i v tomto případě. Pan arcibiskup dostal do rukou Salesiánský věstník a hned to vzal jako konkurenci. Nejen to, také to hned udal v Římě. – Jak

V druhé půli května přišla další sekatura. Na radnici si vymysleli zavření obecné školy, kterou měl Don Bosco otevřenou pro děti z okolí. Zas přišla komise a shledala, že místnosti nejsou dostatečně vyhovující. Don Bosco se zase musel bránit a ubránit se. Dokázal, že se vyučovalo v nevyhovujících místnostech jen prozatímně, než se upraví normální místnosti. Také poukázal na to, že hoši, kteří chodí do školy k němu, by normálně obecná škola vůbec nepřijala. I tato ošidná akce vyzněla naprázdno a Don Bosco brzy mohl dokázat, že jeho řeč o přenesení do slušných místností není žádný bluf, ale skutečnost. Provinční školská rada si vyžádala jména a kvalifikaci vyučujících a víc se o věci nemluvalo.

K dovršení těžké zkoušky, kterou mu Boží Prozřetelnost připravila pro jaro 1878, zemřeli tři jeho velicí přátelé a dobrodinci. Zemřel baron Kamil Bianco z Barbanie, který po smrti svého dědice odkázal všechno Donu Boskovi. Noviny se rozepsaly prý o milionech, které spadly Donu Boskovi do klína, že už nebude muset shánět peníze. Na lži dal odpověď Salesiánský věstník. Dále zemřel význačný spolupracovník Dona Boska markýz Dominik Fassati, který ve své době dělal v Oratoři katechetu při nedělní výuce uličníků a vydatně pomáhal i finančně. A ještě před jmenovanými dvěma opustil toto slzavé údolí v Římě kardinál Berardi, který se tolik zasloužil o salesiánské dílo svým nezištným zprostředkováním služeb u zemřelého papeže Pia IX. S těmi třemi odešel kus Donu Boskovi drahé historie jeho díla a jeho srdce každým z těch úmrtí bylo bolestně raněno.

v Římě? – Kardinál státní sekretář Franchi psal Donu Boskovi, že přišla stížnost, aby tedy nedával podnět k dalším sporům, když kostel svatého Sekunda je diecézní podnik a arcibiskup má právo dělat pro něj propagandu. Don Bosco v odpovědi uvedl, že kostel svatého Jana byl schválen také panem arcibiskupem a o něm bylo už tehdy řečeno, že je to památník lásky k Piu IX. Uvedl dále, že neměl naprosto v úmyslu poškodit stavbu kostela svatého Sekunda a že pro svatého Jana Evangelistu dělá propagandu výlučně mezi salesiánskými spolupracovníky. Salesiánský věstník ani není vydáván v Turíně, nýbrž v Sampierdareně v diecézi janovské, kde tamní biskup nemá žádných námitek. Ovšem v Římě se na to dívali z hlediska jiného. Pro ně bylo důležité, aby Don Bosco nedráždil onen křehký, vlastně naporučený mír mezi Oratoři a arcibiskupským palácem. A Don Bosco ujistil všechny, i arcibiskupa, že v souvislosti se stavbou kostela svatého Jana už nebude mluvit o památníku Pia IX., ale spokojí se normální propagandou. Redakce Věstníku byla sice tímto zásahem pohoršena a popravdě řečeno uražena, protože pan arcibiskup v dopise Donu Boskovi si neodpustil poznámku, že „jistí takzvaní katoličtí novináři“ si dovolují urážet ty, kdo jsou určeni, aby šli a učili všechny národy, dále, že se proti nim bude stavět „totis viribus – ze všech sil“ a chování těch žurnalistů nazval přímo bezbožným a rozkolnickým.

Stavba obou kostelů pokračovala nyní tak, jak jinak nemohla pokračovat. Přitom Don Bosco dovedl přece jen čelit velkým překážkám, protože měl duši v klidu a každý věděl s jakými těžkostmi zápasí. Bylo třeba uspořádat co nejdříve slavnost svěcení základního kamene a to zase nebylo možné

bez svolení pana arcibiskupa. Ten nyní v duchu sjednaného „míru“ přece jen hleděl aspoň na veřejnosti vystupovat jako patron obou kostelů a uvolil se nakonec osobně obřad vykonat. Bylo to 14. srpna 1878 v předvečer svátku Nanebevzetí Panny Marie. – Slavnost vyzněla celkem obstojně. Pan arcibiskup pronesl plamennou řeč, v níž velebil apoštola – miláčka Páně a všechny povzbuzoval k účtě k Nejsvětějšímu Srdci Ježíšovu, k Panně Marii Pomocnici křesťanů a k neochvějně věrnosti Svatému otci. Končil slovy: „Dokud bude Turín pěstovat tyto tři účty, které už tak zakládají jeho slávu, katolická víra zde nepřestane žít.“

Horší to bylo s kostelem svatého Sekunda. Staviteli zde byli bratři – nám už známí ze styků s Donem Boskem při jeho stavbách – Karel a Jozue Buzzettiové. Ti měli s panem arcibiskupem smlouvu, že jim bude jako stavebník vyplácet peníze v hotovosti. Každý plat mu Buzzettiové písemně potvrdovali při přejímce peněz. Pak se stala nepřijemná věc. 1. února jim pan arcibiskup navrhl, aby se dílčí faktury, kterých bylo hodně, nahradily jednou souhrnnou. Jozue novou příjemku potvrdil, ale vtom přišli nějací hosté, pan arcibiskup ho poslal pryč a už ty částečné příjemky nikdo neviděl. – Jozue to řekl Karlovi, Karel ho poslal zpět na ordinariát, ale už nedostal audienci. Pak v květnu mu dal pan arcibiskup dalších 10 000, ale odmítl mu dát ony částečné

19 Organizování spolupracovníků

Don Bosco definoval svůj nový podnik zprvu takto: „Jednota má za účel spojit některé osoby duchovní a laické, aby spolupracovaly na věcech, které budou považovány za dobré k větší slávě Boží a k prospěchu duší. Jako prostředky k cíli budou sloužit horlivost pro slávu Boží a činorodá láska k bližnímu. Užije se všech možností duchovních i hmotných, které by sloužily tomuto účelu. Neopomene se žádné vědění, které by mohlo účelu napomoci a to bez jakéhokoliv ohledu na osobní prospěch nebo světskou slávu. Každý věřící křesťan může být členem této jednoty, jen když bude ochoten jednat podle zmíněného účelu a užívat zmíněných prostředků.“ Definice je velmi obecná a nemluví se v ní o mládeži. Může nás překvapit i to, že se v ní mluví jen o „některých osobách“. To je třeba připsat dobovým okolnostem, které radily nedělat s tím žádný hluk. Zatím jen v Don Boskově hlavě žila velkorysá představa, se kterou nemínil jít na veřejnost. Ale už zde byl zárodek, ze kterého vyrostl první program z roku 1874, který dále rostl v létech 1875 a 1876. V dalších dvou letech 1877–78 Don Bosco propracovával dále své myšlenky a představy a tak pomalu vyrůstalo to, co Boží Prozřetelnost chtěla zde mít.

Aby nějaké společenství mohlo přinášet užitek, musí zde být jednota ducha. Tu Don Bosco vštěpoval spolupracovníkům Salesiánským věstníkem. Nebyl to orgán v jejich rukou, ale byl pro ně. Vytvářel v nich jednotu názoru a činnosti. Jeho hlavními rysy byla od začátku jednoduchost obsahu a rodinná důvěrnost. Žádné předplatné jako u jiných tiskovin, jen apelování na dobrovolnou spolupráci. Dále bylo nutné, aby se Sdružení nedostávalo do konfliktních situací s kýmkoliv, hlavně s vedením diecézí. Ovšem bylo také třeba, aby diecéze neutlačovaly Sdružení. Turín, to byl mimořádný problém, ale nebyl typický. Důležitým krokem v tomto smyslu bylo papežské breve z 9. května 1876, jímž Pius IX. udělil Sdružení některé duchovní výhody. To se rovnalo úřednímu schválení z nejvyššího místa. V Turíně

stvrzenky. Pak už ho monsignor nikdy osobně nepřijal, vždycky ho poslal za kanovníkem Chiusem a ten stále sliboval, že mu stvrzenky přinese na staveniště, ale nikdy je nepřinesl. Tak zůstala věc viset, čili Chiuso měl v ruce částečné stvrzenky a ještě souhrnnou stvrzenku, čili měl potvrzeno, že bratři přijali dvakrát tolik peněz, než ve skutečnosti přijali. Pan arcibiskup zemřel v roce 1883 a kanovníka Chiusa ustanovil svým universálním dědicem. Zdědil přes milion lir, protože hodně peněz jeho zemřelý představený přijal na vlastní občanské jméno, ačkoliv to bylo dáno účelově na církevní potřeby. Jenže při projednávání dědictví to nebylo možno prokázat. Jozue Buzzetti, když si to uvědomil, byl z toho celý pryč. Naděje na čestné vyrovnání klesly na nulu. Bratři tratili asi 80 000 lir. Chiuso dělal, že o ničem neví, byla prý to věc mezi nimi a arcibiskupem. Ten však už nemohl promluvit a uvést věci do pořádku. Buzzettiové to nakonec dali k soudu, tam Chiuso zapíral, ale nakonec byl usvědčen, že všechno věděl a usvědčen i přiznal, že ony částečné stvrzenky má a vydal je. Byla to ostuda o to větší, že se podvodu dopustil člověk, který dělal panu arcibiskupovi dlouhá léta sekretáře a jistě měl také účast na všech tahanicích kolem problému arcibiskupství – Oratoř. Podle svědectví Buzzettioových Don Bosco bratry nijak nešťval proti ordinariátu, spíše je mírnil a nabádal k opatrnosti ve slovech.

nechtěli uznat kanonickou existenci spolupracovníků a pan arcibiskup ohlašování odpustků na území své arcidiecéze prohlásil za podraz, ale v té nesnázi přispěchal na pomoc janovský arcibiskup Monsignor Magnasco, na jehož území v Sampierdareně Věstník vycházel a ohlásil, že Sdružení sám schválil a tak mu dal existenční kanonickou základnu. Když vyšel tento fakt na světlo, konečně Turín přestal volat na poplach. Papežská audience z 16. března 1878 zasadila odporu smrtelnou ránu. Don Bosco na stránkách Věstníku oznámil, že Lev XIII. se také stal spolupracovníkem a dovolil, aby se jeho jméno uvádělo v čele členů, tedy na prvním místě.

Jako třetí nutnost, aby se Sdružení upevnilo, bylo vytvoření pevného pouta mezi ním a Společností svatého Františka Saleského. Bylo to důležité a nemůžeme se divit, že Don Boskovi hlavní pomocníci z hlavní rady nebyli zprvu pro nový podnik nadšení, ano že měli proti němu námítky. Už bylo těch podniků dost a dost. Ale Don Bosco dovedl začít a nespěchat. Vzal si na pomoc čas, ale věc samotnou hlídal, až druzí pochopili a začali mu pomáhat. Co se týče Sdružení, po třech letech situace dozrála a na první generální kapitule, která měla zákonodárnou povahu, byl základní statut Sdružení salesiánských spolupracovníků přivtělen k salesiánskému kodexu, takže už zde byla pevná právní vazba mezi jednou a druhou institucí. V Rozhodnutích generální kapituly už čteme, že jde o „Sdružení pro nás veledůležité“ a že je to „pravá ruka kongregace“. Kapitula schvaluje jejich „už vytištěná pravidla“ a o spolupracovnících říká, „že to jsou dobří křesťané, kteří žijí ve svých rodinách, udržují ve světě ducha kongregace svatého Františka Saleského a pomáhají jí morálně i hmotně, zvláště křesťansky vychovávat mládež. Tvoří něco jako třetí řád a berou si za program konat skutky lásky k bližnímu, zvláště k ohrožené mládeži.“

V třetím článku se uvádějí podmínky pro přijetí: Věk aspoň 16 let a občanská bezúhonnost, nezadluženost a takové

postavení, aby mohli kongregaci a jejím podnikům prokazovat pomoc hmotnou nebo morální a dále zachovávat pravidel. Ve čtvrtém článku se uvádí, že Salesiánský věstník je „poutem jednoty mezi spolupracovníky“. Kdyby se některý spolupracovník stal nehodným přínaležet k Sdružení, prostě se mu bez dalších formalit zastaví posílání Věstníku. Pátý a šestý článek řeší dva zvláštní případy. „Do Sdružení mohou patřit i výchovné instituce. Přitom stačí, když je v seznamu veden představený a jméno instituce, ale každý člen musí nějak přispívat podle pravidel, aby mohl požívat duchovních výhod. A jelikož Sdružení nikoho neváže ve svědomí, mohou být jeho členy i řeholní osoby, zvláště terciáři františkánští a dominikánští. V sedmém článku se dává salesiánům za úkol propagovat spolupracovnictví. „Ředitelé a ve všeobecnosti všichni salesiáni ať se snaží rozšiřovat řady spolupracovníků. Proto ať vždycky mluví dobře o tomto Sdružení a ať říkají, že Svatý otec je prvním spolupracovníkem. Účel Sdružení je zcela nepolitický, míří zvláště k dobru společnosti a chce zabránit zkáze ohrožené mládeže. Proto je Sdružení otevřené všem. Ale ať se spolupracovnictví navrhuje jen osobám, které již známe my nebo jiní lidé, jejichž zbožnost a poctivost jsou zárukou dobrého výběru.“

Mezi vzájemné vazby mezi salesiány a jejich spolupracovníky se od začátku počítalo, že hlavní představený salesiánů vždy k začátku občanského roku napíše spolupracovníkům otevřený dopis, v němž je seznámí s tím, co se za jejich pomoci uskutečnilo v uplynulém roce a s tím, co se plánuje pro další rok. První takový list hlavního představeného byl uveřejněn v lednu 1879. Byla to iniciativa požeňaná, která nikdy neustala a každým rokem se dodnes uskutečňuje. Také se velmi brzy vžilo a stalo se zvykem, že se ve Věstníku uveřejňovala jména zemřelých, případně jejich krátký nekrolog. Poprvé se to začalo praktikovat v Salesiánském věstníku v roce 1878. Byla tam uveřejněna jména triapadesáti spolupracovníků a na prvním místě byl uveden kardinál Berardi. Konečně Don Bosco chtěl, aby se spolupracovníci soustavně seznamovali s odpustky, které mohou jako členové salesiánské rodiny získávat. Na poslední stránce Věstníku se uváděly odpustky na každý další měsíc. Tak se to dělalo od roku 1877 do roku 1883, dokud Don Bosco osobně dohlížel na redakci každého čísla.

Hovořili jsme o stabilizování Sdružení salesiánských spolupracovníků a nyní je třeba říci něco o šíření tohoto díla. Ale napřed ještě poznámku jiného druhu.

Don Bosco se v prvním okružním listě zmínil o farní výuce náboženství a o jiných iniciativách ve prospěch ohrožené mládeže. Světci bylo vždycky cizí považovat salesiánské spolupracovníky za výlučné pomocníky salesiánů jako takových. Don Bosco měl širokou představu a už v prvním čísle Věstníku uvedl pro povzbuzení případ faráře, který měl zamrzlou farnost a měl jen málo dětí, které docházely do kostela na hodiny náboženství. Stačilo, že mu napadlo svolat salesiánské spolupracovníky a svěřit jim řešení a nastal radikální obrat. Spolupracovníci začali chodit po domech a dělat propagandu a hle, brzy byly hodiny náboženství čteně navštívené. Samozřejmě, že mu spolupracovníci nejen nahnali žáky, ale také se sami věnovali katechezi. Však už přistupme k šíření spolupracovníků.

Nestačilo Sdružení konsolidovat, bylo třeba je také propagovat. V roce 1877 psal Donu Boskovi jeden z jeho známých bývalých žáků, který se vždy cítil se salesiány

v rodině – don Anfossi: „Kolik lidí se chlubí, že byli jmenováni salesiánskými spolupracovníky!“ Slovo „jmenování“ ukazuje, jak Don Bosco rozmnožoval řady spolupracovníků. Většinou nečekal, až ho budou lidé žádat o přijetí, ale když se domníval, že u církevních osob nebo u lepších laiků nenarazí, sám takovým poslal jmenovací diplom, který měl toto znění: „Podepsaný uctivě nabízí N. N. diplom salesiánského spolupracovníka a prosí, aby jej laskavě přijal. Kdybyste shledal, že by další osoby z Vašeho okolí chtěly být účastny stejných duchovních výhod, stačí uvést jejich adresy a hned jim bude také poslán. Prosí Boha, aby Vám udělil vše dobré a zůstává Vám vděčný oddaný služebník kněz Jan Bosco.“

Výše postaveným osobnostem Don Bosco posílal diplom s osobním přípisem. Už jsme viděli, jak prostě udělal salesiánským spolupracovníkem nového papeže Lva XIII. Podobně získal celou řadu kardinálů a biskupů. Stejně si počínal vůči významným světským osobnostem. Poslal diplom salesiánských spolupracovníků dokonce Jejich královským Výsostem, hraběti a hraběnce ze Chambord, pretendentům na královský trůn francouzský. Diplom poslal i největšímu italskému historiku Cezarovi Cantù. Nejen to. Don Bosco byl rodilý organizátor a hned se jal spolupracovníkům dávat prostou, ale účelnou organizaci. Postaral se, aby se seskupovali kolem určitých lidí, kteří by se o ně starali a měli by funkci důvěrníků hlavního představeného, od kterého všichni záviseli. Tam, kde nebyl salesiánský dům, když počet spolupracovníků tvořil asi desítku, dal jim vedoucího, který měl název dekurion. Výjimečně to mohl být i vzorný laik. O diecézních ředitelích zatím nebyla řeč.

Dalším velmi účinným prostředkem k šíření Sdružení byly pravidly předepsané dvě konference v den svatého Františka Saleského a Panny Marie Pomocnice křesťanů. Tyto konference táhly jednak proto, že byl na ně volný vstup, jednak že se oznamovaly také tiskem. Až do roku 1878 se žádná nekonala, až toho roku Don Bosco ukázal, jak si takovou konferenci představuje. Uspořádal ji za svého pobytu v Římě 29. ledna. Konala se v kapli oblátek v Torre de' Specchi a předsedal jí vikář Jeho Svatosti kardinál Monaco La Valletta. Pozvánky byly posílány mnoha aristokratům věčného města, ale i mnoha prelátům a jiným duchovním osobám. Bylo to významné shromáždění, o kterém mluvil celý Řím. Úvodní slovo měl jeden salesián, četl se úryvek ze životopisu svatého Františka Saleského, zaznělo motetto na slova „Ty jsi Petr“ s doprovodem varhan a Don Bosco měl tříčtvrtěhodinovou řeč. Úvodem uvedl, že Svatý otec všem účastníkům uděluje plnomocné odpustky. Vypravoval historii salesiánských spolupracovníků, zdržel se u popisu situace mládeže, zkrátka měl možnost vylíčit vše, co a jak salesiáni podnikají ve prospěch ohrožené mládeže v Evropě i v Americe. Rozumí se, že chválil, co všechno římská katolická vykonala a ještě konají pro spásu duší a pro dobro církve. Po Donu Boskovi vystoupil kardinál vikář a po jeho řeči, která vyzněla také velmi povzbudivě, udělil všem svátostně požeňání.

Samozřejmě ten rohatý jako vždycky se postaral o to, aby Don Bosco měl z konference další nepříjemnost. Ze slavnosti v Torre de' Specchi byly posílány zprávy do dvou turínských časopisů, do Emporia, které redigoval jezuita Vasco a do Unità Cattolica, kterou redigoval Dr. Margotti. V Emporiu zpráva nevyšla, protože arcibiskup ji zakázal uveřejnit. Margotti na zákaz nedbal, ale byl pokárán dodatečně. I zde byla ostuda

za ostudu. Zase se toho někdo chytil, kdo se podepsal jako kaplan, a uveřejnil v jednom protiarcibiskupském spise mezi jiným, že Gastaldi zakázal Emporiu zprávu uveřejnit. Ale to bylo ještě před oním „uzavřením míru“, o kterém jsme mluvili. O druhé konferenci, která se konala v Turíně u příležitosti

20 Další pracovní nabídky

V létech 1877–1878 dostal Don Bosco velké množství nabídek na usazení salesiánů. Mluvílo se o stovce takových nabídek, ale dnes je nemožné všechno si ověřit a pro nás je to i zbytečné. Zmíníme se jen o Římu.

To bylo staré přání Dona Boska usadit salesiány v centru křesťanstva a už víme, že řada pokusů mu ztroskotala. Na jaře v roce 1878, také asi v důsledku rozhovoru s papežem Lvem XIII., mu Don Bosco napsal dopis, ve kterém rozvinul své myšlenky písemně. Papež samozřejmě předal dopis svému vikáři, který měl v jeho zastoupení na starosti pastorační problémy Svatého města. – Není vyloučeno, že sem patří článek v turínské katolické Unitě, ve kterém se hovoří o těžkostech duchovní správy v papežském sídle po záboru Říma. Zvláště se tam naříkalo na to, že nekatolické sekty rozvinuly s tichým souhlasem vládních kruhů v Římě širokou propagandu a že tam mohly zakládat celkem nerušeně své stanice, otvírat školy a tak narušovat katolicitu tohoto města. Don Bosco četl korespondenci z Říma a nedalo mu to, aby nevzal do ruky pero a nenapsal kardinálovi La Vallettovi. Nabízel mu několik salesiánů, kteří by mohli přijít

21 Nová založení v Itálii

Mathi

Dvě salesiánské tiskárny potřebovaly kvalitní papír a Don Bosco pořad přemýšlel, jak by si jej vyráběl sám. Až se k tomu naskytl trochu riskantní příležitost, když se doslechl, že paní Varettova prodává svou papírnu v Mathi na trati Turín – Lanzo. Zavázal se jí, že jí bude vyplácet důchod 12 000 lir a že první splátka bude obnášet obnos 100 000 lir. Bohužel bylo to příliš jednoduché a on netušil, jaké komplikace mu to přinese. Papírna potřebovala samozřejmě schopného vedoucího a Don Bosco jej našel v osobě pana Dominika Varettilho z Janova, který přestával vyrábět tílka a byl ochoten přejít k němu, s tím, že bude bydlet v Turíně. Ujednání bylo brzy hotovou věcí. Don Bosco s ním vešel ve společnost, ale běda – pan Varetti si najednou začal počínat, jako by byl vlastníkem papírny. Nastala roztržka, kterou už nebylo možno zacelit. I svatí se někdy utnou, utnul se i Don Bosco. Pan Varetti se ukázal jako nepoctivý společník a milý Don Bosco musel s ním záležitost uzavřít úředně a vymyslet si jiný způsob administrování papírny. Ředitelem podniku udělal koadjutora Ondřeje Pelazzu a za technického vedoucího si získal jiného člověka.

La Spezia

Spezia bylo město, kde se množilo dělnictvo, ale silně tam agitovali protestanti. Byla to záplava přistěhovalců a staré obyvatelstvo se v něm ztrácelo. Podle toho vypadala i náboženská úroveň města. I tam se volalo po salesiánech a chtělo se, aby zřídili ve Spezii oratoř pro mužskou mládež. Světec přijal a hledalo se místo. Žádné nebylo ideální, až jedno bylo jakž takž. Don Rua tam byl osobně prozkoumat všechny možnosti a tu uznal za nejlepší. Jen tam nebylo žádné zařízení. Don Bosco se zeptal: „Je tam aspoň rendlík na usmažení vajíček?“ „Snad ano,“ řekl don Rua. „Tak

svátku Panny Marie Pomocnice, byla už lepší nálada. Don Bosco opět mluvil a byl dychtivě poslouchán nejen salesiány, ale také četnými spolupracovníky. Pak už se staly dvě předepsané konference spolupracovníků tradicí k nesmírnému prospěchu salesiánského díla v celém světě.

do Říma a začít něco dělat. V Albanu působilo celkem dvánáct salesiánů, ale s malou účinností, protože měli všehovšudy jen 35 seminaristů a externích žáků a mohli by být všichni použiti jeho Eminencí, jen kdyby se vyřešila otázka, kde se ubytovat. S takovým množstvím lidí si Don Bosco jinde troufal posbírat tisíce hochů, vystavených nebezpečí. V dopise uvedl také jednu potenciální dobroditelku – paní vévodkyni z Gallieri, která by byla ochotna dát k dispozici peníze. Jeho Eminence poděkovala za ochotu, ale radila k opatrnosti. Římané prý nejsou vychovaní pro takovou dobročinnost vůči zbožným podnikům a nebylo by dobré začít a pak ztroskotat, jak se už stalo jiným. Ale nespalo se. Monsignor Iacobini, sekretář kanceláře pro takzvané Breve, pracoval o získání velkého pozemku v blízkosti samého Vatikánu, kde by se mohly otevřít řemeslnické dílny. Byli i pánové ochotní dílo podepřít. Už se i vyjednaly dosti příznivé podmínky, když tu sekretář paní vévodkyně, která měla miliony, ale nyní začala couvat, napsal Donu Boskovi negativní odpověď na jeho dotaz, zda by chtěla opravdu věnovat podniku svou přízeň. Tak se stalo, že i tato naděje zamrzla.

to bereme,“ rozhodl Don Bosco. A brzy tam nastoupili čtyři salesiáni – don Angel Rocca jako ředitel, dva klerici: Karel Pane a Josef Descalzi a koadjutor Dominik Clara. Uvedl je tam don Cagliero. Začátky byly mizerné, zvedla se i vlna pomluv v novinách, ale salesiáni se nevzdali a časem se tam zbudoval chlapecký domov a postavil kostel, který zastavil ofensivu jinověrců.

Lucca

V prosinci roku 1877 byl don Cagliero také v Luce. I tam Don Bosco slíbil zřídit oratoř a slib dodržel. Místo bylo slušné, byl tam kostel sv. Kříže a u něho prostor pro hřiště. Salesiáni, vedení donem Janem Marencem, tam přišli v červnu 1878. Uvítání nebylo nejlepší. Místní časopis Fulmine – Blesk křičel na poplach, že prý se do Luccy nastěhovali jezoviti, vyhnaní odjinud. Článek byl podepsán „Diavolo – Dábel“. Nový domov salesiánů určitě živly zahrnul kamením, ale oni nepodlehli panice. Řev pod okny trval v noci nejméně čtvrt hodiny, karabiníci měli co dělat, aby dav rozptýlili, ano celý měsíc trvaly výtržnosti, ale pak samotný „Blesk“ uveřejnil článek, ve kterém dementoval řeči, že se do Luccy nastěhovali jezoviti, věci se pomalu uklidňovaly a oratoř sama udělala průlom do veřejného mínění. Přes mládež se vytvořil most i k dospělým.

Pan arcibiskup žádal ředitele dona Marencu, aby převzal vedení Kroužku katolické mládeže, ale zdá se, že Don Bosco byl proti tomu. K ničemu nedošlo. Důvod byl ten, že tehdy katolická mládež vstupovala i na politickou arénu a bojovně se utkávala s vládnoucími liberály. Don Bosco byl zásadně pro to, aby se salesiáni věnovali opuštěné mládeži a aby si nedělali nepřátele politickou aktivitou. Z tehdejších kroužků katolické mládeže (říkalo se jim circoli) se časem vyvinula Katolická akce, ale sám její největší šířitel papež Pius

XI. rozhodl, aby se věnovala výlučně jen nábožensko-mravnímu působení mezi mládeží a politickou sféru přenechala jiným činitelům. I v této věci se světec ukázal jako průkopník správného stylu.

Este

Ve stejnou dobu se připravovalo zahájení salesiánské činnosti v benátském kraji Este. Nějaký don Augustin Perin získal pro myšlenku povolání tam salesiány místního biskupa a tak se stalo, že Don Boskovi synové vzali do své režie velikou budovu zvanou Ca' Pesaro. Prvním ředitelem tam byl don Jan Tamietti. I tam byla překvapení, protože stav budovy nebyl vůbec ideální, ale Don Boskovi synové si dovedli se vším poradit a dílo se rozjelo.

Montefiascone

Šlo o gymnázium a byl to sám nový papež Lev XIII., který žádal, aby tam Don Bosco poslal pro začátek aspoň jednoho kvalitního kněze, který by se ujal vyučování ve 4. a 5. třídě. Don Bosco vybral dona Guidazia a byla to výborná volba. Biskup psal po čase Donu Boskovi: „Je to kněz vzorný, pracovitý, velmi vzdělaný a získal si všeobecnou úctu u laiků i u duchovenstva. Ať je Vám to k útěše, že jste vychoval takového syna.“ Přesto si don Guidazio Donu Boskovi stěžoval, že je tam jako kůl v plotě. Kázeň není žádná, takže se neudělá ani desetina toho, co by se mohlo udělat. Představení ho

22 Finanční starosti

Čím více se salesiánské dílo rozrůstalo, tím více bylo třeba peněz. Don Boskova hlava byla pořád obtěžována těmito starostmi. Ještěže zde byli nyní spolupracovníci. Přece jen to byli lidé, kteří věděli, že Boží díla rostou na lidských základech a že jejich rostoucí počet bude dávat světcům do rukou

23 Salesiáni a sestry ve Francii

V roce 1878 se Don Boskovo dílo ve Francii dále upevňovalo. Don Bosco měl rád Francii, která byla kdysi „nejmilejší dcerou církve“, a nyní trpěla následky francouzské revoluce. Už jsme viděli, jak salesiáni zakotvili v Přímořské Nizze a otevřeli tam ve vile Gotierově Patronage a seznámili jsme se s prvním francouzským ředitelem donem Ronchaillem. Byl sice Ital, ale jeho francouzské jméno ho dělalo Francouzem přijatelnějším. Také jsme v roce 1877 sledovali jednání o uvedení salesiánů do dalších míst: do Marseille, do La Navarre a do Saint Cyr. Postoupíme v této historii o kousek dál.

Nedaleko Nizy bylo městečko zvané Cannes. Don Ronchail vyjednával s tamním farářem Barbem, že by eventuálně salesiáni převzali tamní farní školu. Don Bosco nebyl proti tomu, ale napřed chtěl jít do Marseille a dál, jak už se k tomu zavázal, ale horlivý canneský pan farář hned propustil laické učitele a nezbylo, než tam narychlo poslat dona Perotta jako ředitele a s ním dva kleriky a jednoho koadjutora. Pak se však záležitost zkomplikovala, pan farář měl velmi grandiózní plány a představoval si, že bude stát v čele díla, ale to zase Don Bosco nemohl přijmout a tak se stalo, že odvolal své lidi tam odtud pryč.

Don Perrot odešel v roce 1878 z Cannes do La Navarre zase jako ředitel. Byl ovšem mladý a netroufal si, ale Don Bosco ho přesvědčil, že na to má. Psal mu: „Je pravda, jsi ještě kluk a potřeboval bys ještě studovat pod vedením někoho zkušeného, ale co chceš? Svatý Timoteus byl na tom

sice mají až něžně rádi, ale nekázeň, která tam panuje už po dvě staletí, kolej zcela znehodnocuje. Don Bosco poslal tamnímu biskupovi další diplomy svých lidí, ale nebylo možno docílit zásadní věci, aby tam měli salesiáni všechno ve svých rukou a aby mohli v koleji zavést salesiánský pořádek. Proto dal donu Guidaziovi pokyn, aby přesvědčil pana biskupa, že nemá smysl, aby tam zůstával. Ten měl sice své další plány a počítal s tím, že ho podepře papež, ale na podzim dostal don Guidazio od Dona Boska jiné umístění.

Magliano Sabino

Spokojenost pana kardinála Bilia s dvěma salesiány, kteří učili v sabinském semináři, dovolila, aby se při semináři otevřel ještě konvikt pro externisty. Ředitelem tam byl až do roku 1889 don Josef Daghero.

Chieri

V roce 1878 byla od několika kněží otevřena oratoř v Chieri, kde Don Bosco kdysi vystudoval gymnázium a bohosloví. Byla zprvu určena pro chlapce, ale z různých důvodů byla proměněna v dívčí oratoř. Staraly se o ni dcery Panny Marie Pomocnice. Bohužel vše ztroskotalo na nepochopení některých pánů kanovníků, kteří žádali, aby se oratoř omezila jen na malá děvčátka. Oratoř sice zůstala, ale sestry otevřely dům také pro hlouček internistek, aby měly aspoň nějakou nadějnější práci.

prostředky, aby mohl udržovat chudou sice, ale slušnou úroveň ve svých domech, že zbude ještě na další podnikání. Jako jindy, i v roce 1878 Don Bosco uspořádal dobročinnou loterii, která opět vynesla trochu peněz, aby poplatil věřitele a aby mohl i ve vybavení dílen postoupit o krok dál.

stejně a přece šel kázat Ježíše Krista židům i pohanům.“ Salesiáni přišli do navarské kolonie 5. července. Byli slavnostně přijati, ale také viděli, že je všechno zpustlé a pro první chvíli se tam cítili s oněmi sirotky jako trosečníci. Byli jen tři – jeden kněz, jeden klerik a jeden koadjutor. – Ale pak převládla důvěra v Boha a v Pomocnici křesťanů a Don Bosco jim postupně posílal další lidi, až se svěřená kolonie rozvíjela. Nešlo mu tolik o hospodaření na rozlehlých pozemcích jako o zřízení první zemědělské školy, kde by hoši dostávali dobré křesťanské vzdělání i výchovu.

Za salesiány přišly do La Navarre dcery Panny Marie. Don Ronchail matku Mazzarellovou tehdy doprovodil do Saint Cyr. Asi šest kilometrů tam odtud zřídil nějaký abbé Vincent smíšený sirotčinec, ale pak neměl sil jej řídit. Biskup jej nabídl Donu Boskovi pro sestry. Matka nebyla nadšená směsíci kluků a děvčat a žádala hned, aby se to změnilo. Sestry se tam nastěhují v roce 1880. V La Navarre měli salesiáni i sestry přebohé ubytování, ale jedni i druhé vytrvali a časem se vše upravilo a zemědělská kolonie rozkvetla.

Mezi francouzskými domy měla mít prvenství Marseille. Dílo se těžce rodilo. Příchod salesiánů byl několikrát odložen a kanovník Guiol se už stával netrpělivým. Za ředitele tam byl určen don Bologna. Nový dům měl nést jméno sv. Lva, snad k počtě panujícího papeže Lva XIII. Salesiáni dorazili na místo 1. července 1878, právě ve chvíli, když se ve městě konaly demonstrace proticírkevního rázu. Z toho důvodu byl jejich nástup jen tichoučký a i oratoř byla zahájena

zcela nenápadně. Ředitel byl spíš malé postavy a ne zrovna krasavec. Byl před dvaceti roky přijat do turínské oratoře jako sirotek a strávil tam dvacet let života. Naposledy byl externím prefektem. Ale měl Don Boskova ducha, to zaručovalo, že se dobře uchytlí, což se i stalo. Biskup Place, který si vymohl salesiánskou přítomnost v Marseille, měl sotva čas posvětit novou instituci, protože byl brzy jmenován rennským arcibiskupem. I v Marseille se začínalo uboze. Osm prvních internistů spalo na slavnících na sýpce. Farář kanovník Guiol měl v plánu zřídit v Marseille salesiánský noviciát. Don Bosco měl stejný úmysl. Uvědomoval si, že musí mít především salesiány rodilé Francouze. Napřed myslel na Nizzu, ale teď změnil a zamýšlel zřídit noviciát právě v Hospici svatého Lva v Marseille. V Hospici samotném byly plánovány řemeslnické dílny. Může být divné, že zatímco se všude mluvilo o patronážích, pro Marseille Don Bosco začal užívat výrazu hospic (česky bychom řekli domov). Pravidelně tím chtěl říci, že zamýšlí v Marseille vybudovat něco, co by se modelovalo podle turínského Valdoka.

I Paříž se ozývala. Abbé Roussel tam založil veliký sirotčinec pro hochy řemeslníky. Pius IX. před časem doporučil předat to salesiánům. Don Bosco byl svolný a kardinál Guibert zahájil jednání. Ze strany Dona Boska byl vedením korespondence pověřen dobrý znalec franštiny – hrabě Cays. Podnik nebyl snadný. Salesiánská kongregace nebyla ve Francii schválena a bylo třeba uchýlit se k určité strategii – založit jakousi akciovou společnost, v níž by třetinu akcií měl Don Bosco, třetinu abbé Roussel a třetí by se rozdělila mezi určité lidi samozřejmě poctivé a spolehlivé. Don Bosco poslal do Paříže seznámit se se situací dona Ruu a hraběte Cayse. Když se vrátili, byla o tom diskuse v hlavní radě. Zjistilo se, že zajištění materiální stránky není ani tak důležité jako zajištění svobody podnikání. Akciová společnost, i když složená z důvěryhodných lidí, nebude chtít

24 Život v oratoři v roce 1878

Od sklonku dubna do sklonku prosince byl Don Bosco účasten všech významných náboženských a školských událostí v Oratoři. Přijel zrovna na začátek měsíce před svátkem Pomocnice a hned zahájil zasedání hlavní rady. Učinil tak přečtením dopisu jedné paní z Bolzana, která vypisovala, jak byla zázračně uzdravena z rakovinného nádoru. Po návratu z cesty Don Bosco psal kardinálovi Bartolinimu, aby vyřídil Svatému otci, že na svátek Pomocnice křesťanů bude za štěstí jeho pontifikátu obětováno 5 000 svatých přijímání. Z odpovědi Jeho Eminence se dovídáme, že po smrti ivrejského biskupa Morena světec doporučil za jeho nástupce jména dvou velmi dobrých kněží. Jak vidět, měl stále na mysli dobro celé církve. Ivrejským biskupem se stal monsignor David Riccardi, který bude po smrti kardinála Alimondy arcibiskupem turínským a bude vždy v přátelském vztahu jak k Donu Boskovi, tak k jeho nástupci donu Ruovi.

Svátek Pomocnice křesťanů byl mimo jiné příležitostí k předepsané konferenci spolupracovníků, ke které Don Bosco pozval mnohé i písemně. Svátek vyzněl grandiózně jako minulé léta.

2. června bylo v bazilice svaté birmování. Přijel pan arcibiskup Gastaldi a udělil je asi dvěma stům hochů a děvčat, připraveným na svátost salesiány a turínskými dcerami Panny Marie Pomocnice.

nakonec salesiánům diktovat, co a jak mají dělat? Nebudou si v takové situaci salesiáni sami zvykat dělat samé výjimky z pravidel a zvyklostí? Rozhodlo se čekat, až se situace vyjasní. Ostatně i sám abbé Roussel měl své pochybnosti a upozornil na ně. Francouzi jsou sice hodní lidé, ale jsou to Francouzi a neradi vidí cizince rozhodovat o francouzských věcech. Nebude lepší přijít zatím jen na rok na zkoušku a jen jako pomocníci oficiálního vlastníka, to je abbé Roussela? Vše ovšem radilo zatím neriskovat. Co kdyby pak salesiáni po roce zkoušky všeho nechali. Nevrhlo by to stín na celé salesiánské dílo ve Francii a také jinde? Nakonec se rozhodlo se souhlasem Roussela vytvořit ve zmíněném nabízeném domě jen komunitu zájemců o salesiánský život; dělat, co bude vhodné a čekat s rozhodnutím, až se ukáže, co bude nejvhodnější. Bude to malý aspirantát.

Ani to nebylo hladké. Měsíce utíkaly a odpověď nepřicházela. Pak došlo k návštěvě abbé Roussela v Marseille, kde viděl na vlastní oči nadšení Marseillanů pro Don Boskovo dílo, ale ani to nepomohlo. Pařížský arcibiskup stál na zmíněné roční zkoušce, pak zase nebyla naděje, že by Řím povolil otevřít noviciát bez pevného sídla. Kongregační rada nakonec rozhodla jednání zrušit a své rozhodnutí opřela o nutnost nezačínat nic jen na zkoušku. Snad už salesiáni podali dostatečný důkaz, že dovedou svůj úkol splnit, ale začínat jen na zkoušku nemohou. Jsou ochotni přijít do Paříže, ale definitivně. Oznámení do Paříže neslo datum 9. února 1879. Don Bosco sám odpověď nekoncepoval. Celá věc ho mrzela a tak aspoň rozkázal změnit ultimativní tón a vyjádřit naději, že se vše časem upraví. Také musel odolávat tlaku mnoha dobrých lidí, kteří říkali, že kdyby salesiáni vstoupili do Paříže, zvedla by se hodně jejich prestiž. Ale Don Bosco nehledal lidskou chválu. Stačilo mu, že se o něm ve Francii vědělo a že jméno jeho a jeho salesiánů tam dostávalo sympatický nádech.

Tradičně proběhly i další svátky: svatého Aloise i otcovy jmeniny, o prázdninách narozeniny Dona Boska, pak tradiční odměňování na konci školního roku a výlet vybraných hochů do Becchi u příležitosti svátku Růžencové Panny Marie. Když se hoši před Všemi svatými vrátili do ústavu a začal nový školní rok, Don Bosco jim jednou večer vypravoval svůj sen během duchovních cvičení v Lanzu:

Zdálo se mu, že je s několika přáteli v nějaké zahradě. Pásl se tam mnoho jehňátek, která vesele skotačila a přitom se pásala na zelené trávě. Pak se otevřela brána zahrady a jehňátka se vyhrnula ven na prostrannou louku. Některá však zahradu neopustila. Pak se najednou zamračilo a spustil se liják a po lijáku začalo krupobití. Když se schylovalo k bouři, Don Bosco vyšel s oněmi přáteli na louku a snažil se ovečky zahnat do ohrady. Mnohé nechtěly a rozutekly se. Bylo mu jich líto, ale nemohl jim pomoci. V zahradě bylo jinak. Tam byla uprostřed fontána s nápisem „Fons signatus – zapečetěný pramen“. Ten najednou oživil a začal chrlit vodu. Voda udělala jakoby veliký deštník, pod kterým našli lidé i ovečky bezpečný úkryt proti krupobití. Don Bosco však myslel na ty na louce a ač pršelo, vyšel se podívat ven, zda by některou nemohl zachránit. Byly zle potlučené. Všechny ovečky, zachráněné i pohmožděné, měly na čele napsáno jméno některého hochy z Oratoře.

Tu mu jeden z jeho přátel řekl: „Tady je lék.“ A ukázal mu krásnou nádobu se stříbrným víkem a s olejem uvnitř. Don Bosco pochopil, že je to lék, kterým má začít potírat a uzdravovat rány. Ale ovečky nechtěly, bránily se a utíkaly. Nezbylo než vrátit se smutně do zahrady. „Nech je,“ řekl mu jeden z jeho přátel, „ony se vrátí.“ Mnohé se vrátily, ale nechtěly se nechat uzdravit a dále před Donem Boskem utíkaly. Ten se díval a viděl, že některé rány byly skutečně smrtelné. Vtom don Scappini ve vedlejší světnici způsobil nějaký hluk a Don Bosco se probudil.

Nový školní rok začal jako jindy. A zase šel teploměr zbožnosti vzhůru jako jiné roky. To už byl takový rytmus života v Oratoři. Don Ceria v této souvislosti vypravuje o obrácení jednoho hochu. Už byl studentem v Lanzu, pak odešel domů. Z domu utekl a dal se k námořníkům. Zpět ho přivedli karabiníci. Zoufalá matka s ním šla na Valdocco

25 Misie a misionáři – čtvrtá výprava

S datem 31. prosince Don Bosco, který už byl týden v Římě, poslal kardinálovi Franchimu, prefektu Propagandy, obšírný rozklad salesiánské činnosti, taktiky a výsledků evangelizace v Pampě a v Patagonii a navrhl, aby Svatý Stolec zřídil jednu apoštolskou prefekturu a jeden apoštolský vikariát, první se sídlem v Carhuè a druhý se sídlem v Santa Cruz. Učinil tak s úmyslem vytvořit si předpoklady k ústnímu jednání na toto téma. Výsledek nebyl zatím žádný, jednak pro zdoluhavost řízení u římských kongregací, jednak pro smrt papeže Pia IX. Výsledek byl takový, že se začalo jednat o zřízení jen jednoho centra a to ještě na zcela jiném místě, než navrhoval Don Bosco. Jiný rozklad Don Bosco předložil přímo novému papeži. V něm zdůraznil potřebu zřídit misijní centrum v Patagónes při ústí Rio Negra.

Zájem světce o misie se neomezil na místa, kde už salesiáni působili. Také biskup ze San Dominga v Dominikánské republice prosil Dona Boska, aby mu poslal aspoň šest salesiánů, kteří by vzkřísili tamní chlapecký a také bohoslovecký seminář, dovedené až k nule. Don Bosco byl ochoten, ale prosil určité rozhodující osobnosti v Římě o pomoc v záležitosti udělení privilegií, ale na to ucho v těch kongregacích neslyšeli. Jednalo se také o vstup salesiánů do republiky Paraguay, která byla tehdy v úplném chaosu. Také to šlo.

Věnujme nyní trochu pozornosti salesiánskému dílu v Argentíně a v Uruguayi. V hlavním městě Argentiny byl 1. září 1879 otevřen nově postavený dům ve čtvrti zvané Almagro. Tam byla přenesena řemeslnická škola již dříve od salesiánů zřízená v hlavním městě, která však tam neměla podmínky k životu. Inspektor don Bodrato přijal v Almagru již postavený kostel a dona Bourlota tam udělal farářem. Úspěch se dostavil. Byly otevřeny i některé třídy gymnázia a slavnosti se zúčastnily i školské autority. Ředitelem domu, zvaného „Escuela de Artes y Oficios“, se stal don Vespignani. Kázání měl mít právě on, ale od několika dní ho trápil velký kašel a všichni se báli, že se obnoví jeho stará nemoc a zahubí ho. Ale inspektor dostal nápad. Oblékl nemocnému rochetu, kterou nosil zemřelý papež Pius IX. a hle – jako zázrakem se pacient hned uzdravil. Internát v Almagru čítal na počátku 115 hochů, z toho bylo 60 studentů a 55 řemeslníků. Obuvníkem se tam začal učit i první Indián, kterého pokřtil don Vespignani a který byl pak dlouhý čas obuvnickým mistrem v salesiánském domě v Patagónes. Také v Bocce se salesiáni činili a arcibiskup Aneyros jim svěřoval další a další úkoly.

k Donu Boskovi. Ten si vzal hochu stranou. Nabídl mu, aby zůstal jen tři dny a rozmyslel si, co bude dělat. A hle, hoch za tři dny úplně změnil, ano odmítl odejít a říkal, že by byl ochoten stát se i klerikem.

Dobře proběhla i nověna k Vánocům a blížil se konec občanského roku. Don Bosco nebyl ve své kůži. V roce 1850 mu blesk u svatého Ignáce poškodil oči a on čas od času ztrácel zrak. I tentokrát začínal slepnout. Doktor zjistil zákal, který začínal i na druhém oku. Poručil mu, aby při umělém světle vůbec nečetl a nepsal, ale on nemohl úplně ustát od práce. V ústavech se všichni úpěnlivě modlili za jeho uzdravení a asi byly jejich modlitby vyslyšeny, protože koncem prosince se vydal znovu do Sampierdareny, do Marseille a do Říma. Jako heslo dal své rodině pro další rok: „Jednota“. Tlumočením hesla pověřil dona Ruu.

O salesiánech se v Americe mluvilo s velkými sympatiemi a také nadějemi. Mnoho biskupů je chtělo mít v diecézi. Ale don Bodrato v dopise Donu Boskovi psal, že je to hezké, jak se všichni zajímají o jeho syny, ale je v tom háček. Jen aby se kryla potřeba chvíle, musel by Don Bosco poslat nejméně 50 lidí. Ale kde je vzít, když podobná sháňka byla i v Itálii a jinde v Evropě. Ale Don Bosco už připravoval další expedici s polovičním počtem požadovaných lidí. Byla to už v pořadí čtvrtá expedice za moře. Tentokrát se už rozvíjela pomocí Salesiánského věstníku široká akce pro sehnání materiálních prostředků pro misionáře.

Tradiční „loučení s misionáři“ bylo stanoveno na večer 8. prosince na svátek Neposkvrněného Početí Panny Marie. Odjíždět mělo 14 salesiánů a 10 dcer Panny Marie Pomocnice. Tentokrát zde byly tři změny. V kostele namísto Dona Boska mluvil jeho zástupce don Rua. Za druhé: nejelo se z kostela přímo na nádraží, ale misionáři zůstali v domě, aby se pak rozjížděli po skupinách na místo určení. Za třetí pro úsporu peněz misionáři nešli tentokrát do Říma pro požehnání Svatého otce.

Malá osvěžující momentka: Mezi misionáři byl klerik Karel Peretto. Don Bosco mu řekl: „Budeš hodně pracovat. Tady máš pomeranč, to aby sis na něj vzpomněl, až budeš v zemi pomerančů.“ Peretto byl určen pro Uruguay, ale tam žádné pomeranče nebyly. Avšak po smrti dona Lasagny se stal inspektorem v Brazílii a byl mile překvapen, když tam uviděl velké plantáže těchto stromů.

Světec sice nemluvil v kostele, ale pak se hned shromáždili všichni obvyklí posluchači z domu v kostelíku svatého Františka Saleského a Don Bosco měl pro ně konferenci. Napřed přijal sliby od 14 salesiánů, mezi nimiž byli někteří odjíždějící, pak měl konferenci. Na jejím začátku přečetl dopis od Svatého otce s jeho apoštolským požehnáním. Sestry na loučení nebyly v Turíně, loučily se v Nizze. S Donem Boskem osobně se rozloučily v Sampierdareně, než se v Janově nalodily 2. ledna 1879 spolu s donem Ciprianem, donem Beauvoirem a jedním koadjutorem. Když se tito vzdalovali, Don Bosco polovážně, položertem prohodil: „Od nynějška se budu muset loučit vždycky čtrnáct dní předem, aby mne to tolik nedojímalo.“

I tito misionáři jeli zatím jen do civilizovaných zemí a i když někteří už na koních urazili míle cesty, aby dostihli roztroušené kolonisty, s divochy se ještě nesetkali. A přece právě na tom Donu Boskovi velice záleželo. Psal donu

Cagliero: „Nerozumíš mi ani ty ani don Bodrato. Musíme do Patagonie. Svatý otec to chce. Bůh to chce. Hýbej se tedy, jednej s vládou, mluv, naléhej, ať se nám otevře cesta do misie.“ Aby Donu Boskovi vyhověl, arcibiskup poslal svého sekretáře monsignora Espinosu se dvěma salesiány, aby podnikli výpravu a pokusili se setkat s Indiány. Don Bodrato, který na místě dona Cagliera nyní řídil inspektorii, vybral k tomu dona Costamagnu a dona Rabagliatiho. Ti 7. března 1878 dorazili do Campany na břehu řeky Paraná a tam se nalodili na parník Santa Rosa, který je měl dovézt do Bahia Blanca a odtud se měli dostat do Carhué a do Patagónes. Ale něco jiného je namalovat si něco na papír a něco jiného to provést.

Cestou jednou div že protivný vítr nepřevrátil vratky parníček, pak zase narazili na mělčinu a zasekli se do ní. Tři

26 Něco z důvěrného styku s lidmi v roce 1878

Don Bosco více než okázalými slavnostmi působil prostým lidským stykem s jednotlivci nebo s menšími skupinami, jakoby v rodinném kruhu. Tam mohl mluvit bez patosu, který je v Itálii obvyklý při slavnostních kázáních. Tak to vyhovovalo jeho otcovskému srdci. Sem patří jeho konference k salesiánům, novicům a aspirantům, kterou měl na svátek Nanebevstoupení Páně v kostelíku svatého Františka Saleského. Začala přečtením několika veršů z Následování Krista, načež dobrý otec řekl, že by se sice v souvislosti s tajemstvím Nanebevstoupení Páně slušelo mluvit o odpoutanosti od pozemských věcí, ale že dá přednost dílčímu tématu a sice bude hovořit o čistotě, kterou salesiáni jako řeholníci slibují Pánu Bohu při své profesi. Odvolal se na svatého Filipa Neri, jenž na otázku, která je hlavní ctnost, řekl, že čistota, protože na ní závisejí všechny ostatní ctnosti. Tato ctnost působí, že řeholníkovo zasvěcení je úplně a opravdové. Ale jak to udělat, aby byl člověk zcela a opravdově čistý? Svatý Filip radí pět prostředků – tři záporné a dva kladné. Je třeba varovat se pochybných přátelství, vyhýbat se zahálce, neživit příliš tělo, modlit se a užívat té síly, která vychází z přijímání svátostí. Světec se častěji ve svých hovorech se syny vracel k této pěti prostředkům k získání ctnosti, kterou musí mít salesián, chce-li být takový tělem i duší. Čistota byla vůbec nejoblíbenějším tématem jeho rozhovorů, bez toho, že by se se zálibou zabýval rozebíráním negativních stránek věci. Jeho mysl a srdce se obíraly raději krásou této ctnosti, která nás činí podobnými andělům.

Dalším oblíbeným Don Boskovým tématem bylo povolání, ať už k životu kněžskému nebo k životu zasvěcenému. Hlavně když se blížil konec školního roku a jednalo se o vyšší třídy – o kvartu a o kvintu, Don Bosco nevynechal příležitosti, aby pobídl dotyčné k jasnému zaměření života k tomu, k čemu každého volá Bůh. Měl hochy k rozhodnutí před Pánem bez ohledu na vlastní rodinu, která je obvykle příliš zahleděná do toho, aby dítě udělalo pozemskou kariéru. Některé případy nám objasní Don Boskovy postoje k tomto delikátnímu problému.

Po duchovních cvičeních v Lanzu bylo do Oratoře přijato i několik kleriků ze seminářů, kteří se chtěli stát salesiány, a také několik hochů, kteří přicházeli za stejným účelem z našich ústavů. V hlavní radě, která zasedala 4. listopadu don Cagliero připomenul, že naše kongregace nepřijímá lidi, kteří chtějí u nás dělat pokání, nýbrž takové, kteří dávají naději, že se budou vřhat do světa, aby tam zachraňovali

dny námořníci pracovali, aby loď vyprostili a pomohli jí dostat se na hladinu oceánu a zaměřit ji k jihu. Celou tu dobu se vlny vzdouvaly pod nárazem zuřivého větru, loď neměla ani plachty ani kormidlo a oni byli sto mil od pevniny, už ani neměli naději na přežití a očekávali smrt v chladných vodách oceánu. Ale pak se přece ukázalo slunce, námořníci vyrobili nějaké náhradní kormidlo a pomalu, pomalu se sunuli k jihu a k pevnině, až přistáli v buenosaireském přístavu. Všichni zachránění šli napřed do kostela, aby tam zazpívali vroucí „Bože, chválíme tebe.“ Bylo všeobecné přesvědčení, že jen zázrakem Panny Marie Pomocnice tu hroznou bouři přežili. To sám ďábel dal cítit, jak je mu nemilý pokus dostat se k domorodcům a získat je pro Krista. Pro naše misionáře tím ovšem první pokus znamenal přinejmenším oddálení záměru.

Don Bosco jeho myšlenku schválil. Ve stejném sezení ukázal, jak mu záleží na povoláních k životu diecézních kněží. V domě byli dva bohoslovci z mantovské diecéze, kde biskup Rota byl pronásledován a musel bydlet mimo rezidenci a seminář byl zavřen. Hoši žádali, aby směli v Oratoři studovat filozofii, ale v civilu. Don Bosco rozhodl, aby se jim vyhovělo i za cenu nějakého nepohodlí pro dům.

Na přetřes přišla i velmi palčivá otázka. V domě totiž byli také klerici, kteří byli rozkolísaní a podle toho vypadalo jejich chování. Co s nimi? Kapituláři byli pro to, aby v zájmu celku raději odešli. Don Bosco mohl těžko říci, že nemají pravdu, ale aspoň radil udělat vše, aby se jim napravila hlava, než budou posláni pryč.

Jak byl Don Bosco přísný v ohledu mravnosti, tak měl zase široké rukávy v ohledu finančním. Jistý Attilio Vercellini přešel z externí oratoře do Domova a byl tam půl třetího roku, ačkoliv jeho otec vůbec nic nechtěl platit. Pak hoch odešel a studoval gymnázium jinde, ale pak nemohl nalézt zaměstnání. Don Barberis ho znal z let, kdy byl ředitelem externí oratoře a teď se přimlouval u Dona Boska, aby mu umožnil studovat na kněze. Don Bosco si Attilia pozval ke zpovědi a když se ujistil, že by hoch mohl být knězem, přijal ho podle zásady svatého Pavla: „Všechno zkuste a co je dobré, ponechte.“ Řekl mu tedy, aby přišel, ale aby mu rodiče dali s sebou aspoň prádlo. Otec i to odmítl a tak hoch přišel s prázdnými rukama. I v tom případě Don Bosco mával rukou. Don Barberis k tomu poznamenává: „To je možná historie dvou třetin našich kleriků.“

O přijetí do kongregace se hlásili také hoši z lepších rodin, ano i ze šlechtických rodin. Hlásili se i z koleje na Valalice, jinak považované od salesiánů za přítěž. Ale stačilo, že se vyskytlo i tam nějaké povolání a pro Dona Boska už to jediné bylo dostatečným důvodem, aby se zavřením koleje nespíchal.

V téže poradě představených defilovaly před nimi jména kleriků seminaristů, kteří čekali, zda budou přijati za salesiánské novice. Představení namítali, že není možno si je předem zkoušet. Přijmout je jen tak přímo do noviciátu? Don Bosco jejich důvody uznával, ale přece jen byl pro určitou šířku. Svatý Pavel říká: Zkusit! Zkusme tedy i my, ale přijmeme jen ty dobré. V každém případě je třeba získat o každém jednotlivém zaručené informace.

O povoláních vypravoval Don Bosco 13. prosince po obědě novicmistroví donu Barberisovi – a ještě dalším, sen.

Zdalo se mu, že byl doma v Becchi a kdosi mu podával košík, ve kterém byla holoubata, ještě neopeřená. Holoubata jakoby divem rychle dostávala peří. Třem z nich narostlo peří černé, takže vypadala jako havrani. Ta tři se rozlétla z koše pryč. Tu vzal kdosi flintu a prásk! Dvě holoubata spadla na zem, třetí uletělo. Don Bosco šel k těm padlým. Vzal je do rukou a hladil a říkal: „Chudáčci malí...“ Ale co to? Najednou měl před sebou místo holubů dva kleriky a někdo z přítomných mu řekl: „Chápeš? Ze tří jenom dva.“ Don Bosco sám dal přítomným vysvětlení: neopeřená holoubata jsou hoši, kteří přicházejí do Oratoře. Z těch, kteří se stanou kleriky, zůstanou jen dva, třetí odejde. Musíme s tím počítat.

A přece každý odchod nebyl útekem od povolání. Boží cesty jsou tajemné. Don Alois Guanella, kterého Don Bosco udělal ředitelem salesiánského díla v Trinità di Mondovì, měl sliby jen na tři roky, ale čím dále šel, tím více ho trápila myšlenka, že je povolán, aby se věnoval dílu ve své diecézi ve prospěch těch nejobožejších. Don Bosco v jeho případě neměl žádné zvláštní světlo a byl přesvědčen, že je povolán do jeho salesiánské kongregace a v tom smyslu mu psal dopisy, které ještě existují a ve kterých ho nabádá k vytrvalosti. Ano, počítal s ním pro založení salesiánského díla v Dominikánské republice, jak si to přál Svatý otec. Ale pochybnosti v mladém knězi trvaly a skončily tím, že po uplynutí tříletých slibů se vrátil do rodné comské diecéze a po dalších svízelných ho roku 1881 tamní biskup postavil v čelo „Malého domu Boží Prozřetelnosti“, kde se stal zakladatelem kongregace schválené Římem a dodnes požehnaně působící. Don Guanella, bývalý salesián, byl Janem Pavlem prohlášen za blahoslaveného a patří mezi ty, kteří v Donu Boskovi viděli po celý život největšího dobrodince a vždy ho milovali tou nejoddanější synovskou láskou. I své kongregaci blahoslavený Alois Guanella odkázal soudržnost se salesiány jako závěť bratrskou. V roce 1891 psal don Guanella donu Ruovi, že při loučení s Donem Boskem netrpěl o nic méně, než když se loučil s otcem a matkou, kteří odešli jeden za druhým, umírajíce v jeho náručí.

Veliká a něžná byla Don Boskova láska k novicům a klerikům. Novicům dopřál v roce 1878 opravdové prázdniny ve vile svaté Anny u Caselle, kterou zdědil po zemřelém hraběti Biancim. Chlapcům to velmi prospělo na zdraví. Zatímco bylo v srpnu v Turíně horko k zdušení, v Caselle povíval svěží větříček. Ba on sám si tam zajel, když cítil, že v noci nemůže spát a ve dne pracovat je zrovna mučednictvím. Setkání se světcem u tamního arcikněže bylo ve společenství s okolními faráři dlouho vzpomínáno. Po návratu do Turína se několikrát za sebou opakovala obláčka noviců. Bylo mezi nimi i několik šlechticů, kteří přitaženi Don Boskovou láskou, se vzdali vábné kariéry a věnovali se práci mezi hochy. Jako chudí řeholníci nemohli mít a ani neměli žádné výjimky.

Don Ceria se v Memoriích zastavuje u zkoušek, které salesiáni podstupovali na papežské fakultě teologické, zřízené při semináři v náhradu za fakultu, která byla zrušena před pěti roky při univerzitě v Turíně. Ale byla zde svízel. Zatímco na univerzitě dosahovali salesiánští klerici vysokého průměru a měli pověst nejlepších, na seminární fakultě byli na rozkaz kurie klasifikováni nespravedlivě nízkými známkami, že se proti tomu bouřili i sami zkoušející. Toho roku se výsledek klasifikace četl veřejně ve fakultní aule a kanovník Soldati si dovolil veřejně říci, že Don Boskovi klerici všichni

vykázali velmi ubohý prospěch. Jednoho jmenoval jako nejhoršího. Byl to první Polák, který vstoupil do kongregace, jmenoval se Matouš Grochow. Ale ten se nedal. Domluvil se s klerikem Vacchinou a šel a žádal, aby mu byli přiděleni dva synodální examinátoři, že prý zmeškal zkoušky na fakultě. Zalhal si – doma pak bylo trochu zle, protože o tom představení nevěděli – ale vyhrál. Dostal výbornou klasifikaci.

Don Boskovi klerici studovali většinou při zaměstnání u hochů a je pravda, že neměli tolik času, aby se věnovali studiu teologie, kolik ho měli jiní studenti. Ale Don Bosco byl přesvědčen, že právě zodpovědná práce mezi hochy je nutí k poctivějšímu studiu vlastního. Nemohou ztrácet čas. Ano, stalo se, že klerik Borio v Borgu San Martino řekl jednou Donu Boskovi: „Done Bosco, my máme tolik práce, že máme málo času na teologii.“ A Don Bosco hned energicky: „To nevádí, já to tak chci.“ Praxe mu dávala za pravdu. On měl vůbec originální myšlenky, jak o tom svědčí jeden případ: Ten, před chvílí jmenovaný, Vacchina, měl na starosti primány v Oratoři – první třídu. Kdysi dostal od rodičů nějaké peníze a tak si myslel, že z toho může sem tam o slavnostech dát klukům nějaký krejcar na přilepšenou. Pak šel k Donu Boskovi ke zpovědi a Don Bosco se ho trochu tvrdě zeptal: „A to jsi chodil k svatému přijímání?“ Klerik se zajíkl a zeptal se: „Udělal jsem svatokrádež?“ Tu se zase Don Bosco zarazil a hned obrátil. A, aby hoch neupadl do nejistoty svědomí, řekl mu: „Ne, nebyla to svatokrádež. Co chceš? Jsi přece můj syn a máš kluky rád jako já.“

V onom roce 1878 odešli na věčnost čtyři klerici: Stefano Omodei, Jan Arata, Cesare Peloso a Pavel Salvo. Všichni čtyři byli blízcí otcovu srdci a on se s nimi jen těžko loučil. Všichni zemřeli doma ve své rodině.

Ještě je třeba říci slovo o koadjutorech. Don Bosco jich měl kolem sebe už hezkou řádku a kde mohl, dával jim cítit, že jsou lidmi jeho důvěry. Svému generálnímu zásobovači panu Josefu Rossimu vystavil úřední doklad, v němž ho doporučoval každému, kdo s ním měl co činit a dával mu plnou moc uzavírat jakékoliv smlouvy a vypůjčovat si peníze až do výše 30 000 franků.

Don Boskova dobrota ke koadjutorům, z nichž byli někteří drsnější povahy, vyplývá z tohoto příběhu. Kajetán Rizzaghi se jednou dopálil a v návalu zlosti opustil Oratoř. Pak toho litoval a často přicházel, jen aby se aspoň potuloval kolem Oratoře, svého ztraceného ráje. Představení se o tom dověděli a pozvali ho, aby si udělal duchovní cvičení. On to přijal a tam ho našla Boží milost. Při rozjímání o podobnosti o marnotratném synu si umínil, že napodobí jeho obrácení doslova. Šel k Donu Boskovi a opravdu se mu vrhl k nohám a prosil ho, aby ho nechal v Oratoři třeba jako posledního sluhu. Don Bosco ho zvedl a sám ho dovedl k řediteli a řekl mu: „Jednej s ním dobře. Je to můj velký přítel.“ Od té doby Rizzaghi při každé vzpomínce na Don Boskovu lásku slzel.

O jiném koadjutorovi jménem Scavini, který odjel s druhou výpravou misionářů do Ameriky, se dověděl, že kolísá v povolání. Napsal mu velmi srdečný dopis, v němž ho prosil, aby neodcházel. Čtete v něm: „Nedělej to! Zsvětíš se Bohu věčnými sliby, jsi salesiánský misionář, jeden z prvních, co šli do Ameriky, jsi velký důvěrník Dona Boska, přece se nevrátíš do světa, ve kterém cíhá tolik nebezpečí zkázy. Doufám, že neuděláš takovou hloupost. Napiš mi, co tě

trápí a já ti jako dobrý otec svému milému synovi poradím a budeš šťastný pro časnost i pro věčnost.“

Když mluvíme o oněch blažených dobách, kdy Don Bosco formoval své lidi, povězme si ještě historii jednoho klerika, jak ji sepsal tento sám.

Jmenoval se Bernard Vacchina. V roce 1876 na podzim oblékl duchovní roucho v rodné farnosti. Don Bosco mu to dovolil, aby uspokojil pana faráře i Bernardovu maminku. Pak šel do Lanza, kde byli ostatní novici a také slavili obláčku. Myslel, že teď budou mít všichni společný pobyt na horách, ale ne. Dostal rozkaz jít do Turína a starat se o 170 hochů, kteří se vraceli z prázdnin. Pak začal noviciát a on se tak osvědčil, že mu bylo řečeno, že bude mít při noviciátě ještě generální asistenci ve vyšší první třídě. Přijal to a dělil svůj čas mezi asistenci a noviciátní povinnosti. Tak to šlo několik měsíců, když si ho Don Bosco zavolal a řekl mu: „Potřeboval bych, abys převzal vyučování v nižší první třídě. Musím to vzít dosavadnímu učiteli, protože si to s chlapci rozdává pěstmi a dává rád opisovat za trest. Představ si, že dává třicetkrát opsat modlitby. To nejde.“ A milý Vacchina začal učit. Měl dvacet hodin týdně a každý den musel opravit šedesát úloh. Motala se mu z toho hlava. Ale Don Bosco ho vedl. Při každé týdenní zpovědi se ho ptal na jeho žáky a dával mu pokyny, jak je má vést. A když říkal, že je to s nimi hrozné, Don Bosco mu dával radu, aby to snášel jako pokání za vlastní hříchy a za hříchy hochů. A stále mu opakoval slova svatého Pavla: „Omnia possum in eo, qui me confortat – Všechno mohu v tom, který mě posiluje.“ Bydlel v podkrovní světničce s donem Ciprianem a zvykl si, když se ráno probudil, udeřit pěstí do stolku a zvolat: Omnia possum in eo, qui me confortat! Spolubydlícímu, který se ho ptal, jestli snad neblázní, říkal: „Moc mi do toho neschází.“

Vacchina byl moudrý a věděl, že musí hochy vychovávat ke zbožnosti. A tak přišel na nápad, že by měl své žáky vést k častému svatému přijímání. Řekl jim to, pak udělal výkres a na něm napsal sedm sloupů svých žáků, kteří se zavázali, že půjdou každý jeden den v týdně ke stolu Páně, aby měl Don Bosco radost. Vacchina se těšil, jak bude Don Bosco spokojený a donesl mu výkres a prosil ho, aby to podepsal. A Don Bosco: „To ti nepodepišu.“ A vysvětlil mu proč: „To musí být svobodné. Kdybych to podepsal, kluci by už nemohli couvnout a měli by pocit, že je policajtuje. To se u nás nesmí.“

Jednoho dne si Don Bosco vzal milého Bernarda na slovíčko a vyptával se ho na hochy, ale také, jak jsou s ním spokojení představení. Vacchina upřímně řekl, že všichni ne. Prefekt mu vyčítá, že se chová špatně k hudebníkům. „Ale oni si myslí, že mají privilegia,“ bránil se klerik. „Prefekt mi říkal, že mi školu vezme.“ „Tak to zase ne...“ řekl Don Bosco. „Kdo ti svěřil třídu? Přece já. Já jsem ti ji dal, jen já ti ji mohu vzít.“ A potěšil ho ujištěním, že ho má rád, ať se ničeho nebojí a ať koná dále svou povinnost. Pán Bůh udělá ostatní.

Školní rok trval tehdy od 15. října do 9. září. Učitel byl celkem spokojen s prospěchem třídy, ale myslel si, že si zaslouží zato odpočinek. Byl by rád odjel na několik dní k rodičům. Ale Don Bosco mu to nedovolil. Za několik dní šel za ním Vacchina znovu, že by rád do Sampierdareny. Tam je moře. Ale Don Bosco ho zase odbyl. „Víš co? Půjdeš pak na prázdniny se mnou.“ Klerik čekal, ale Don Bosco pořád o žádných prázdninách nemluvil. Že by zapomněl? Zeptal

se ho tedy, kdy pojedou spolu na prázdniny. Don Bosco se zasmál a řekl: „Přece budeme mít prázdniny v nebi, ne?“

Pak byla duchovní cvičení v Lanzu. Don Bosco se ho ptal, zda chce dělat sliby časné nebo hned věčné. Dohodli se, že udělá hned věčné sliby. Tak se stalo. A hned zase do práce. Dostal vyučování ve vyšší první třídě. Hned na začátku tam měl malér s jedním hochem, který se mu okázale před celou třídou postavil na odpor. Klerik vzkypěl a chytil kluka za límec, ale ten, málem, že mu nedal facku. Vyhodil ho tedy ze třídy a řekl, že se může vrátit jen pod podmínkou, že odprosí. Hocha zahlédl venku prefekt a poslal ho do třídy zpět. Klerik ho zase vyhodil. Doneslo se to k řediteli. I ředitel poslal hocha zpět, a učitel ho zase vyhodil. Samozřejmě se to dostalo k Donu Boskovi a Don Bosco si Vacchinu zavolal a musel mu dát pocítit, že jedná nesprávně. Ale nepokáral ho drsně. Jen mu řekl, že nejednal správně, protože na hocha položil ruku a násilím ho vyvrlel z třídy. Měli spolu menší pedagogický rozhovor, který světec zakončil návrhem: „Já chlapci domluvím a pošlu ho k tobě, aby se ti omluvil. Ale ty musíš v sobě potlačit nevoli a hned ho musíš vzít bez výčitek na milost. Nesmíš ho zahanbit.“ Tak se stalo a hoch se s učitelem nakonec docela spřátelil.

V roce 1878–1879 dostal Vacchina druhou třídu gymnázia se sto třiceti žáky. Byla to hotová směsice. Byli tam hoši, kteří normálně postoupili, ale i hoši, kteří de facto propadli a byli jen vzati na milost. Ale byli tam také hoši, kteří už byli ve druhé třídě a opakovali. Samý problém! Po několika zoufalých dnech šel po obědě za ředitelem a začal s ním diskutovat. Ředitel nebyl náhlý a nebyl ochoten hned udělat pořádek, Vacchina začal zvyšovat hlas. Don Bosco to z dále pozoroval a pak hlasitě zvolal: „Copak je to tam za kohoutka, že tak zvedá hřebínek?“ Dva dny nato si milého Bernarda zavolal a řekl mu: „Viděl jsem tě hádat se s ředitelem, copak to bylo?“ Vacchina mu řekl, že už nemůže dál. Má 130 žáků, potřeboval by je rozdělit na více sekcí, sám sebe ničí a efekt žádný. Ředitel nemá jiný závěr než říct „Pazienza – trpělivost“. Don Bosco uznal, že má do jisté míry pravdu a slíbil mu nápravu. Několik dní nato asi 15 nejslabších žáků mu odebrali. Někteří šli domů a někteří se vrátili do primy. Don Bosco se ho ptal: „Tak co? Je to lepší?“ „Je.“ „Kolik jich ještě máš?“ „Přes 100.“ „Tak to máš pro zábavu dost. Ale víš, že ředitel má na tebe pifku?“ „Já za to nemohu. Proč mi dali propadlé hochy do třídy?“ Don Bosco neřekl už ani slovo a Vacchina mu políbil vřele ruku. Po té rozmluvě se snažil s ředitelem udobřit. Nakonec se vypracoval na skvělého salesiána, který dělal kongregaci vždycky čest. Měl salesiánské mládí těžké a musel skoro všechno studovat sám bez pomoci druhých. Ale zdolal to a později vzpomínal s radostí. V roce 1931, kdy don Ceria zařazoval jeho vzpomínky do XIII. svazku Don Boskových pamětí, slavil don Vacchina v Buenos Aires zlaté kněžské jubileum.

K této době Don Boskova života patří ještě několik fragmentů rozmluv, které měl se svými syny. Sem patří jeho několikrát napomenutí donu Bonettimu, redaktoru Salesiánského věstníku, aby na jeho stránkách nevedl žádné polemiky. Don Bosco byl toho mínění, že to nevede k dobrému, protože si jen děláme nepřátele. Doba je už taková a bude ještě horší. Nepřátelé církve zrovna čekají na každé kritické slovo, aby mohli zaútočit a splatit to i s úroky. Věstník má svůj jasně vymezený účel: získávat salesiánskému dílu přátele a dobrodince. Proto musí mluvit jen o tom, co se dobrého dělá nebo se bude dělat. Za příklad dal Katolické čtení.

Byla tam sice občas publikována nějaká knížka, která hájila nauku církve a vůbec věc Boží, ale nikdy nevcházela v polemiku s politikou nebo s režimem. Jen jednou tam vyšla knížka nazvaná „Katolický katechismus o revolucích“, ale to jen na rozkaz ivrejského monsignora biskupa Morena, který měl tehdy velké slovo v redakci i v administraci a měl své názory. Ale Don Bosco hned zpozoroval, jak se po té publikaci na něho a na Katolické čtení soustřeďuje pozornost vládních činitelů a byl rád, když se to nakonec obešlo bez velkých škod. Od té doby si umínil, že se ožehavých politických problémů nebude dotýkat. Monsignor byl už takový. Potýkal se hned s tím, hned zase s jiným a kněží ho neměli rádi. Kdyby byl více chválil, byli by si dali říct. Ale že pořad na nich něco viděl, bouřili se. Don Bosco uzavřel toto téma slovy: „Plujeme na křehké bárce uprostřed nebezpečných útesů. Musíme si dát pozor, abychom neztroskotali.“

Další rozmluva se týkala vnitřního režimu kongregace. Don Bosco řekl, že od jisté doby pozoruje určité odcizení mezi domy. Dokud bylo ředitelů málo a všichni byli z jednoho hnízda, byli jsme jedna rodina. Ale teď už musíme jmenovat za ředitele i lidi, kteří dlouho nepobyli s Donem Boskem, a tak vznikají problémy. Mohlo by se stát, že některý ústav úplně ujede. Bylo by třeba, aby členové hlavní rady měli každý tolik sekretářů, kolik jich potřebuje, aby mohl včas vyřídit všechnu korespondenci, aby si lidé nemohli říci: Neodpovídají, nevdají, zařídíme se, jak nám to bude ukazovat. Vedlo by to k rozklizování. Také je třeba osobně navštěvovat domy a hovořit s lidmi, dbát, abychom všechny znali a oni nás. Nesmíme se odcizit navzájem.

Ve zmíněné rozmluvě přišla řeč na ožehavý problém školských titulů. Dosud jsme se zachraňovali tím, že jsme posílali lidi dělat zkoušky v mimořádných termínech. Teď už se takové termíny nepovolují a nebudou se povolovat. Je třeba studovat řádně na univerzitě. Otvíráme nové ústavy, ale toto bude problém. Režim by nejraději všechny církevní školy zničil.

Třetí rozmluva byla soukromá s donem Barberisem. Don Bosco s ním pro jeho prostotu a zároveň pronikavou inteligenci rád hovořil a on zase všechny jeho myšlenky zachycoval perem. Don Bosco mu doporučoval, aby využil příležitosti a nechal dona Cagliera, případně dona Bonettiho mít občas konferenci pro novice. Téma může sám určit, ale když někdo jiný téma probere, je to přece jiné a hoši slyší totéž zas z jiné strany. Jiná poznámka: Je třeba cvičit novice v různých úkolech, aby nebyli jednostranní. Také je třeba naučit novice psát dopisy. Někdo to neumí a pak dělá hanbu celému ústavu nebo i celé kongregaci. Lidé rádi generalizují. A doporučil novicmistřovi, aby pobídl novice, aby každý Donu Boskovi napsal k svátku Neposkvrněné delší dopis, ale opravdu podle pravidel, jak to má být. V doplňku k Pravidlům jsou pokyny pro správné psaní dopisů. Přišla řeč i na to, zda je správné poslat klerika, který působí v Oratoři, jinam, aby nahradil jiného ve stejném zaměstnání, ale málo schopného. Don Bosco řekl, že není radno poškodit něco pro nejistý úspěch jinde. V téže rozmluvě Don Bosco vyjádřil souhlas s tvrzením dona Cagliera, že v Oratoři žije hodně chlapců, kteří by mohli závodit se svatým Aloisem. Někteří už takoví přišli, jiní se obrátili v Oratoři a teď žijí tak pěkně, že to minulé je dávno pryč. Nedávno casalský biskup Ferré trefně vystihl Don Boskovo tajemství dobré výchovy, když řekl: „Don Bosco má život domu uspořádaný tak, že pobožnosti tvoří základ všeho a vytvářejí atmosféru,

ve které hoši žijí a ji dýchají. Není vtíravá a násilná, ale je příjemná a přijímá se. Většina Don Boskových hochů ani nemůže dělat něco zlého. Prostě to nejde. A je zde ještě jedno tajemství: Don Bosco dovede všechny zaměstnat tak, že nemají čas dělat nějaké lumpárny.“ Don Bosco k tomu řekl, že má biskup pravdu, jen zdůraznil, že pobožnosti nejsou u nás úmorné a že neunavují. Co se týče práce, vyzval dona Barberise, aby jen vypočítal všechna místa, na kterých salesiáni konají svou práci. Počítali spolu a vyšlo jim, že jen v plynoucím roku se otevřelo dvacet takových míst. A to se nemluví o těch, o jejichž zahájení se zatím jedná. Je to veliké Boží požehnání, které se dá vysvětlit jen dobrotou mnoha hochů a salesiánů, kteří je svolávají z nebe. Tu se Don Bosco odmlčel a pak řekl: „Je to divné. Kdybych tak mohl všechno vypovědět! Někdy Don Bosco pošle někam za ředitele někoho, kdo je vlastně ještě nezralý kluk. Lidé to kritizují, nevěří, že to dokáže a přece to jde a docela dobře. A co se týče rozmachu kongregace, je to až podivuhodné. Svět, který vyrábí zákony, je proti nám a přece jdeme dopředu. Řády a kongregace nám vesměs závidí, že tak rosteme. Kdybychom nevěřili v Pána Boha, nedovedli bychom si to vysvětlit, čeho jsme každodenními svědky.“

Řeč padla i na Don Boskův věk. Zdálo se, že nepočítá s tím, že by brzy zemřel. Řekl: „Kdybych nyní musel zemřít, bál bych se, že ještě není dílo konsolidováno. Je to dosti spletené. Pravda, jste tu vy a jistě by šla kongregace dál, ale jsou věci, které vy ještě nedovedete zvládnout. Ještě nevidíte dopředu jako ten, kdo drží všechny nitky v rukou od samého začátku. Jde o budoucnost celé církve. Něco jsem už naznačil donu Bonettimu.“ A rozhovořil se o svém nedokončeném projektu sepsání dějin církve. Rozhovor se konal na chodbě před knihovnou. I k té měl Don Bosco poznámku: „Podívej se. Kdysi Don Bosco přišel na toto místo a měl jen košík a v něm breviář a nějakou kazatelskou pomůcku. Dnes je zde celý sál knih a bude se muset zvětšit.“ Don Barberis si dovilil poznámku, že bude třeba pořídit do knihovny kamna, ale Don Bosco opáčil, že v semináři nikde nebyla kamna a vydrželo se dobře přežít celou zimu. Teď je to hotová mánie mít všude kamna, teplo atd. A my máme tolik výloh! ... Don Ceria k tomu přidává svou poznámku: „Dnešní doba je provázena růstem pohodlí. To jen zvětšuje náš obdiv nad přísností života našich otců.“

Zakončíme tuto hlavu, vlastně celý XIII. svazek, vypravováním několika případů zvláštních charismat, daných Donu Boskovi.

Jednou v Mornese vycházel z domu mezi jedním knězem a jedním klerikem. Najednou se zastavil, položil ruku na rameno klerika a řekl: „Co asi bude z tohoto klerika?“ Klerik řekl: „Veliký kazatel.“ A Don Bosco: „Anebo veliký hříšník?“ Splnilo se to druhé. Klerik opustil kongregaci, byl sice vysvěcen na kněze, ale k pláči své diecéze.

V roce 1878 zemřela maminka donu Belmontovi. Před čtrnácti roky navštívila svého syna klerika v Oratoři a řekla Donu Boskovi, že se asi nedočká synovy primice. Don Bosco ji ujistil, že nejen bude vidět syna u oltáře, ale půjde k němu i ke zpovědi. To se i stalo. Matka těžce onemocněla a don Dominik byl u jejího lože. Řekla mu, aby jí přivedl pana faráře, že se chce před smrtí ještě vyzpovídat. Farář nebyl doma. A jelikož nebylo jiné volby, požádala matka syna, aby ji vyzpovídal.

V červenci 1878 přišel jeden salesián kněz k Donu Boskovi, že mu v Caramagni umírá matka, že ji potřebuje

navštívit. Don Bosco mu řekl: „Neboj se. Příklad ráno do sakristie, dám ti pro maminku požehnání a uvidíš, že se uzdraví.“ I to se stalo. Salesián přijel domů v očekávání, jak to bude a skutečně maminka mu vyšla naproti zcela zdravá. Přesně o půl sedmé, kdy jí Don Bosco posílal požehnání, nemoc jako kouzlem zmizela. Ještě měla pocit, že ji někdo vzal za ruku a vytáhl ji z postele.

Rekord v této oblasti drží pravděpodobně salesián don Garrone. Přišel do Oratoře jako student roku 1878. Bylo mu osmnáct a bylo šest večer. Všiml si, že celé procesí hochů šlo do sakristie. Stržen proudem šel také. Hoši si poklekali kolem kněze, který zpovídal. I on si klekl, ale myslel víc na domov než na zpytování svědomí. Podle toho vypadala zpověď. Nemohl si najednou vzpomenout ani na jeden hřích. Kněz mu řekl, ať si z toho nic nedělá, že mu všechny hříchy řekne sám. A řekl mu jich celou řadu i se všemi podrobnostmi. Na zakončení mu řekl: „Garrone, buď vděčný Panně Marii. Šest roků jsi čekal, až tě Panna Maria nakonec přivedla sem. Ona tě zachrání ze všech nebezpečí.“ Bylo to skutečně tak. Už v dvanácti letech se v něm probudila touha po kněžství, ale pro nemajetnost se neodvážil o tom rodičům zmínit. Až teď ho farář doporučil Donu Boskovi. Od té chvíle mu Don Bosco dával kolikrát pocítit, že o něm ví víc, než on sám. V zimě jednou s kamarádem Franchinim Donu Boskovi ministroval v kapličky při jeho bytě a hle: když přišel čas pozdvihování, oba viděli, jak Don Bosco září ve tváři a zvedá se od země natolik, že hoši nemohli dosáhnout, aby mu nadzvedli ornát. Garrone utíkal pro dona Berta, ale našel ho. Vrátil se, když Don Bosco zase sestupoval. Extáze trvala asi 10 minut. Po mši svaté mu Garrone jako obyčejně

šel pro kávu a dovolil si zeptat se ho, co se s ním dělo při mši svaté. Don Bosco neodpověděl, jen ho vybídl, aby si vzal kávu s ním.

Garrone patřil ke skupině hochů, kteří si vzali na starost zalévání kytek. Mimo jiné pěstovali také v bedničkách fazole, aby v letním parnu stínily Don Boskovu světničku. Don Bosco jim říkal žertovně „mé milé fazole“. Jednou této skupince hochů udělal malou přednášku, při které řekl, že někteří půjdou na prázdniny domů, jeden bude přemluven rodiči a odejde do semináře. Ostatní se vrátí a Don Bosco jim obleče duchovní roucho. Jeden umře, druhý nebude moci jet do Lanza na duchovní cvičení, protože bude muset asistovat umírajícího kamaráda. Garrone se vrátil do Oratoře den před odjezdem do Lanza a právě jemu představení řekli, aby nejedl s ostatními, ale aby byl u nemocného. Ten za půldruhého dne zemřel.

Na samém konci roku 1881 řekl Don Bosco Garronemu při zpovědi, že se dlouho nebudou vidět, protože ho vezmou k vojákům. Garrone byl spíše malé postavy a útlého těla, byl si jist, že ho neodvedou. Ale jako naschvál se vrátil od odvodu odveden. Don Bosco mu předpověděl, že ho pošlou daleko a šel daleko – na Sicílii. Ale pak byl překvapen, když ho poslali zpět do Turína a přidělili ho k sanitě. Mohl zase chodit k Donu Boskovi ke zpovědi a ten mu předpovídal další věci. Také mu kladl na srdce, aby se naučil hodně z medicíny, že to bude potřebovat. A potřeboval. Když se stal salesiánem, v roce 1889 ho poslali do Ameriky, kde založil první nemocnici a první lékárnu ve Viedmě a vedl je po 25 let. Patřil k nejdůležitějším evangelizátorům Patagonie.

XIV. DÍL

1 Don Bosco ve francouzských domech

Rostoucí počet italských a francouzských salesiánských domů nutil Dona Boska k stále delším absencím z domu. Hlavně Řím nespouštěl z očí, protože tam se rozhodovalo o osudech jeho díla. Ještě štěstí, že měl v Turíně dona Ruu, svého nejsvětějšího, nejobětavějšího a nejinteligentnějšího syna, který požíval u všech největší autority hlavně proto, že nejlépe interpretoval jeho názory. Budeme ho nyní provázet na jeho cestě po Francii, Ligursku, Toskánsku, Římě a při jeho návratu jinou cestou do Turína. Jeho zdraví bylo sice takové, že by mu každý doktor podobnou námahu zakázal, ale on věděl své a Pán Bůh také.

Odjel z Turína 30. prosince doprovázen donem Cagliem. Několik dní pobýli v Sampierdareně a pak odjeli do Alassia. Tam našli komunitu ve velkých nesnázích. Ředitel don Cerruti byl nemocen a spolubratři velmi unaveni prací. Prosil ho tedy, aby nechal dona Cagliera několik dní u nich na výpomoc. Don Bosco – také vzhledem k tomu, že don Cerruti byl nedávno jmenován inspektorem pro Ligurii – souhlasil. Sám jel do Francie jen v doprovodu tří kleriků, kteří byli určeni pro Francii. První zastávka byla přirozeně v přímořské Nizze. Přijel tam nečekaně, protože telegram přišel, když už byl tam. Nebylo mu dobře, ale přemáhal se. – Z Nizzy jel po svátku Zjevení Páně do Marseille doprovázen donem Ronchalem, kterého si vzal s sebou jako sekretáře, zatímco don Cagliero přijel do Nizzy a dělal tam namísto dona Ronchaila ředitele. Cestou se zastavil u pana biskupa ve Fréjus.

Příjezd do Marseille nebyl nijak slavný. Spíš byl studený a sice z dvojího důvodu. Fičel ledový vítr zvaný mistral a také lidé tam byli jako vyměnění. Zatímco dříve byli nadšení pro Don Boskovo dílo, nyní z nich čísel chlad. Co se stalo? Vzniklo napětí mezi farou a Oratoři, lépe řečeno mezi abbé Guiolem, který salesiány dostal do své svatojosefské farnosti, a ředitelem salesiánského podniku donem Bolognou. Šlo o důležité věci. Farář vítal salesiány do své farnosti s představou, že mu tito budou trvale k dispozici, hlavně že budou konat trvale kaplanskou službu a že také chlapci, ubytovaní u salesiánů, budou kdykoliv k dispozici k službě ve farním kostele. Ve farnosti bylo hodně pohřbů a salesiáni měli bezmála pořád pohřbívat mrtvé. To v ujednání mezi Donem Boskem a abbé Guiolem nebylo a ředitel Bologna se tomu pochopitelně bránil. Říkal, že je to neslučitelné s výchovným systémem Dona Boska, protože salesiáni musí být s chlapci a nemohou je nechávat bez asistence. Také není možné, aby hoši chodili často do farního kostela sami, protože by to vedlo jen k nepořádkům. Odtud ono ochlazení první lásky. – Projevilo se to při návštěvě Dona Boska v jednom církevním institutu v městě, kde ho nechali dlouho čekat v čekárně, než na něho přišla řada, a když přišla, pan rektor ho hned dosti chladně vypoklonkoval. Don Bosco byl změnou atmosféry velmi překvapen, ale nebyl z těch, kteří se urazí a zruší přijaté závazky. Nevěděl, jak z toho ven a tak vzal útočiště jako vždycky u Panny Marie. Řekl jí: „Panno Maria, musíme jít do toho!“ A šli. – Panna Maria poslala k němu do Oratoře nějakou maminku s rachitickým chlapečkem, který se sotva vlekl o berličkách. Prosila ho, aby dítěti požeňal. Don Bosco to učinil a stal se očividný zázrak. Chlapec byl rázem zcela zdravý a utíkal pryč. Matka vyběhla za ním a křičela: „Zázrak, zázrak!“

Ale pak se už ani jeden ani druhý neukázal. Ovšem město toho bylo plné a začalo se mluvit o Donu Boskovi, že je divotvůrce. Pak už se v oratoři dveře netrhly. Nadšení překonalo všechno očekávání a scházely se i milodary. Don Bosco v zázraku viděl Boží pokyn, aby se pustil do stavby velkého domu, kde by našlo přístřeší aspoň 200 chudých hochů a s přístřeším také řemeslo, které by jim usnadnilo vstup do života.

Don Bosco byl žádán, aby veřejně promluvil a on se nezdřáhal, ačkoliv jeho franština byla ubohá. Napřed měl mluvit v kostele, pak aspoň v nějakém městském sále, nakonec se požadavek zredukoval na promluvu k dobrodincům přímo v hospici. Sešli se dobrodinci v čele s panem biskupem a úsudek zněl: „Mluvil francouzsky, jako by uměl francouzsky.“ I to byla veliká pochvala. Výsledek byl dobrý a našel se architekt, který slíbil vypracovat plány. První diskusi o nich byl přítomen kanovník Timon, zakladatel kongregace, s níž je dosud spjato papežské Dílo dětství Ježíšova, ale měl moc poznámek, až tím byl architekt dotčen. Ani Donu Boskovi se nelíbila jeho kritika každého detailu. Po jeho odchodu řekl žertem architektovi: „Bojím se, že až se pan kanovník dostane do nebe, nebude se mu tam také nic líbit.“

Vyskytl se návrh, aby se přátelé Dona Boska sešli na nějakém banketu k jeho počtě a tam se dohodli o dalším. Don Bosco neměl nikdy nic proti takovým setkáním s bohatými, hlavně že si tam odtud odnesl, co potřeboval pro chudé chlapce. V debatě někdo začal zdůrazňovat obtíže spojené s plánovanou stavbou, ale světec pronesl plamennou řeč, ve které zazněla věta: „Je pravda, že máme před sebou těžkou záležitost, ale Marseillané si s těžkými záležitostmi vždycky poradili.“ Ani netušil, jak tato věta zapůsobí na marseilleské patrioty. Bylo hned po těžkostech a všichni věřili, že se věc podaří. – Don Bosco dovedl z takových situací těžit. Také dovedl sáhnout bohatým do kapes a přimět je k velkodušnosti vůči chudým. – Stalo se, že k němu přišel zazobaný pán, jmenoval se Olive. Byl nemocen a prosil ho, aby ho uzdravil. Don Bosco mu slíbil uzdravení od Panny Marie, ale řekl mu, aby šel napřed do banky a vyzvedl pro něho sumu, která by byla úměrná jeho majetku. Pán šel a přinesl 1000 franků. Více nechtěl dát. Byla to lakota. Nepochodil a musel jít a vyzvednout sumu na 2500 franků. Ty poslal po biskupovi, ale Don Bosco ještě nebyl spokojen. Když pak dotyčný přišel a zajímal se, zda bude uzdraven, řekl mu bez obalu, že lhůta k udělení milosti uzdravení už prošla, ať s tím nepočítá. – V nadšené atmosféře, vzbuzeň zázrakem, se upravilo i rozladění mezi hospicem a farou. Aby nemohlo docházet k nelibostem, Don Bosco vypracoval s abbé Guiolem dohodu, ze které bylo zjevné, že salesiáni budou pomáhat ve farnosti ne z povinnosti, ale v mezích svého vlastního poslání, to je bez škody Oratoře svatého Lva.

Přítomnost Dona Boska v Marseille vyjasnila také všelicos ohledně zamýšleného vstupu salesiánů do Navarre a do Saint Cyr. Přes zdravotní potíže psal světec z Marseille také dopisy, které svědčí o jeho nezdolné vůli posunout dílo co nejvíce dopředu. 27. ledna byl s panem farářem Guoilem návštěvou u barona Martira a tam ukázal, jak umí bohaté upozornit, že jejich majetek není jen pro ně. Baron ho

provázek po své vile a Don Bosco se zastavil u jedné skříně, kde byla velká stříbrná souprava. Stál a díval se, pak i k překvapení hostitele začal jednotlivé části soupravy strkat do kapes a do kufříku. Baron hleděl a pořád nechápal, co má ten žert znamenat. Don Bosco mu položil otázku: „Kolik má asi ta souprava cenu?“ – „Kdyby byla nová, stála by asi 10 000 franků. Tak jak je, možná by stála jen 1 000.“ „Dobrá, pane barone,“ tekl Don Bosco. „Já vám všechno vrátím, ale vy mi dáte pro moje chudé hochy těch 1000 franků.“ Baron mu je dal.

Z Marseille vedly kroky Dona Boska do Saint Cyr, pak do Tolone. Doprovázek ho don Ronchail. Do Saint Cyr přijel na svátek svatého Františka Saleského 29. ledna, ale nebylo tam žádné zvláštní přivítání. K večeři byla fazolová polévka, pak fazole s olejem a s octem, plus dva pečení vrabci, které kluci během dne chytily. Pak zase v Tolone si měl Don Bosco prohlédnout nějaký ústav, který mu byl nabízen, ale prohlídka byla tak důkladná a páni tak uctíví, že ho doprovodili na nádraží hladového. Zapomněli na oběd. Přijelo se tam pozdě večer, hrabě z Buttigny byl o tom vyrozuměn a slíbil poslat kočár, ale kočár jel na jiné nádraží a tak naši poutníci šli po rozblácené cestě tmou celou hodinu se zavazadly v rukou, pak dlouho hledali, než přišli na pravou adresu. O jídlo se přihlásili sami. Druhý den kolem jedenácté přijel pro Dona Boska lékař Dr. Espiney a dovedl ho k hraběti z Villeneuve, který spadl s koně, narazil si hlavu a byl nablízku zbláznění. Don Bosco mu dal požehnání a hrabě se brzy uzdravil.

Světec musel toto turné podniknout, protože francouzské dílo bylo v začátcích a ne všechno šlo dobře. Hlavně ta saintcyrská nabídka mu dělala starosti. Bylo tam na čtyřicet mladých lidí od tří do třiceti let, v dílnách byli hoši a děvčata pohromadě a prakticky žádná asistence, sestřičky dělaly co mohly, ale více bylo toho, co nemohly. Mají salesiáni přijmout tak zanedbanou kolonii? Vlastně už zde byl kontrakt, ale jak se věci vyvinou, to bylo ještě ve hvězdách. To

2 Výroční jarní konference

Dlouhý pobyt v Římě v minulém roce 1878 zabránil konání obvyklé konference kolem svatého Františka Saleského. V roce 1879 si Don Bosco přál, aby se konference určitě konala, a to pro změnu v Alassiu, na Riviéře, kam přichází jaro nejdřív. Datum začátku bylo stanoveno zase 6. února. Don Bosco tam dorazil den předtím a podobně z Turína don Rua, don Lazzero, don Ghivarello, don Barberis a hrabě Cays. Přišli tam také všichni ředitelé z Ligurska. – První den se tam projednávaly zvláště záležitosti už otevřených francouzských domů, pak další nabídky z Francie. – Druhý den se projednávaly otázky personálního obsazení domů a bylo rozhodnuto o rozdělení salesiánského díla na inspektorie. První měla být piemontská se sídlem v Turíně, druhá ligurská se sídlem v Alassiu a třetí v Argentině se sídlem v Buenos Aires. Pro Piemont byl za inspektora vybrán don Francesia, pro Ligursko don Cerutti, pro Ameriku don Bodrato. Francesia měl do konce školního roku dále ředitelovat ve Varazze, don Cerutti dostal viceředitele v osobě dona Aloise Roccy. Tohoto aktu zřízení a obsazení inspektoríí byli účastní jen členové hlavní rady a teprve potom tito šli s Donem Boskem do místnosti, kde byli ředitelé, k dalšímu jednání.

Při tomto aktu zřízení inspektoríí nebyla řeč o domech kolem Říma, protože to vypadalo, že salesiáni zůstanou jen v Magliano Sabinu, ale dodatečně, až bude Don Bosco

v kolonii v Navarre, kde už salesiáni zapustili kořeny, byly jiné poměry. Dokonce se tam už rýsovala naděje na několik povolání. – Na Hromnice 2. února byl Don Bosco už zase v Nizze na cestě do Itálie.

Shora jsme se poprvé setkali se jménem Dr. Espineye, který přivedl Dona Boska k nemocnému hraběti Villeneuvovi, aby mu dal požehnání. Manželka hraběte byla také nemocná. Trpěla na následky zánětu pobřišnice – a ne a ne se z toho dostat. Espiney jí doporučil, aby pobyla nějaký čas v Nizze. Tam se i ona setkala s Donem Boskem a sice 3. února. Don Bosco jí dal požehnání a ona ještě tentýž den pocítila, že následky těžké nemoci zmizely.

Ještě dvě drobné epizody z pobytu našeho světce v Nizze. První vypravoval kardinál Cagliero. Don Bosco měl v Nizze přednášku – konferenci. Po ní se lidé kolem něho tlačili, takže si jen stěžl razil cestu zástupem. Stál tam nějaký člověk posupného vzezření. Cagliero ho sledoval očima, když se Don Bosco k němu blížil. Neudělá mu něco? Zatím světec stanul u toho člověka. „Co tu děláte?“ – „Nic.“ – „Nechcete mi něco říci?“ – „Co bych vám říkal?“ – „Nechcete se vyzpovídat?“ – „Já a zpovídat se?“ Don Bosco se přiblížil až k němu a něco mu pošeptal do ucha. Ten člověk v kostele padl na kolena, lidé se rozestoupili a on se Donu Boskovi vyzpovídal.

Druhou epizodu uvedl Dr. Espiney ve své knize „Život Dona Boska“. Slyšel ji z úst známého pařížského vydavatele. – V Nizze navštívil Dona Boska monsignor Postel, učený kněz a spisovatel. Během rozmluvy položil světci otázku: „Můžete mě ujistit, že jsem v milosti posvěcující?“ – Don Bosco se jen usmál a chtěl jít dál. Ale monsignor mu zastoupil cestu, zamkl pokoj a klíček si strčil do kapsy. „Neodejdete odtud, dokud mi neřeknete, jestli mám svědomí v pořádku.“ – Don Bosco mu řekl: „Mohu vás ujistit, že ho máte v pořádku.“ – On na to: „Vy to říkáte jen tak z dobroty...“ – Ale Don Bosco: „Ne. Já to vidím.“

v Římě, přece jen dojde k změně situace. O tom se dozvíme z dalšího vypravování.

Členové hlavní rady už byli ve funkci téměř šest roků a správně by se měla konat volba nové rady na generální kapitule. Ta však byla nedávno a Don Bosco to vyřešil tak, že požádal v Římě, aby směli ve funkci setrvat až do příští kapituly, aby se rozdíl vyrovnal. Don Bosco o tom uvědomil ředitele domů a skrze ně ostatní salesiány zvláštním okružním listem z Turína, datovaným 10. března 1879.

Druhý den konferencí Don Bosco mluvil na oblíbené téma – povolání. Řekl, že základem všeho jsou dvě svátosti: zpověď a přijímání. Na nich je třeba stavět. Ředitelé mají často mluvit o problému povolání, tak aby hoši měli vše jasně vysvětleno. Nesmí se říkat „Ty jsi povolán ke kněžství, ty ne“, ale téma vysvětlit a vyzvat hochy, aby se hodně modlili za osvětlení shůry a zdůraznit, aby o tom mluvili se zpovědníkem. – Důležité prostředky, aby se hoši rozhodli pro kněžství a případně pro salesiánství, jsou tyto: 1. Aby chlapci cítili, že jsou milováni, 2. aby viděli, že se salesiáni mají navzájem rádi a 3. aby se vzorně znala a zachovávala pravidla i rozhodnutí generální kapituly. Vůbec bude dobré, aby byla tato rozhodnutí dána všem členům vytištěná. Také je třeba pravidla dobře vyzkoušet v praxi a zdokonalit. Čím větší souhlas kolem nich se vytvoří, tím budou pevnějším základem pro budoucnost. Tuto práci je třeba vykonat už

ted, aby později nemohly vzniknout různé interpretace, které by vedly k rozkolům. Pravidla formují život a ustalují tradici. Působí, že nově povolání přijímají salesiánský způsob života samozřejmě.

Dalším požadavkem, co se týče povolání, jsou dobří zpovědníci, aby byli všichni stejného salesiánského ducha. Don Bosco uvedl příklad, jak dal komusi v určitých delikátních věcech radu, ale ten šel k cizímu knězi a ten mu dal radu opačnou. Dnes je ten hoch vykolejený chudák. Ať se nikdy neustanovují u nás za zpovědníky kněží nesalesiáni, i kdyby byli svatí jako monsignor Belasio nebo don Persi. Ale ať se ani nepověřují funkcí zpovědníků naši ještě hodně mladí kněží. – Pozor na to, aby nikdo nevázal hochy na sebe. To by vedlo k tomu, že by bylo v domě více center. Ať je středem domu vždycky ředitel. Ptá se tě někdo na něco důležitého? Zeptej se ho, zda se už poradil s ředitelem a co mu ten řekl. Běda, když se zvednou v domě dvě korouhve, protože se kolem dvou korouhví seskupí dva tábory a bude válka. Pozor na jednotu! – Něco jiného jsou externisté, tam mohou zpovídat cizí kněží, tam to jinak nejde.

Řeč přeskočila na soužití cizích s naší komunitou. Když jde o vlivné lidi, nepouštět je k společnému životu, nemají-li úmysl zůstat mezi námi. To platí i o mistrech v dílnách a také o placených jiných silách.

Mluví se také o slibech, zda je lepší dělat sliby časné nebo hned věčné. Don Bosco měl svůj názor. Dával přednost, aby ten, kdo je rozhodnutý, udělal hned slib věčný. Ušetří si mnoho zbytečných bojů. Doslova řekl: „Tříleté sliby se zavedly, když jsem měl docela jinou představu o tom, co je nyní. Ale budiž. Tak, jak je to dnes, tříleté sliby představují nebezpečí. Lepší je přijmout jen ty, kteří mají předpoklady složit hned věčné sliby, ostatní vyloučit.“ – Tím sezení skončilo a bylo už hodně pozdě.

K otázce tříletých slibů don Ceria přidal svou poznámku, která vysvětluje na první pohled mlhavý výrok Dona Boska o jejich zavedení. Říká, že v samých počátcích kongregace neměl Don Bosco jasnou představu. V domě měl plno kleriků ze zavřeného semináře a byl hodně ovlivňován skutečností, že je nemá jen pro sebe. V prvních stanovách se říkalo, že se sliby skládají na tři roky a pak ještě jednou na tři roky, ale pak se musí každý rozhodnout, zda bude dále opakovat slib na tři roky, nebo udělá věčný slib. Dále tam bylo řečeno, že sliby váží jednotlivce jen po čas, dokud je v kongregaci. Kdyby se sám rozhodl odejít nebo by představený považoval za záhodné, aby odešel, slibů ho zproští. Kdyby kongregace otevřela další domy jinde, bude se muset vždy domluvit s místním biskupem o pravomoci nad eventuální oratoří nebo jiným způsobem salesiánské přítomnosti. Teprve v papežské audienci 9. března 1858 padlo rozhodnutí o tříletých slibech jakožto přípravě na definitivní závazek člena. – Praxe dalšího opakování trvala ještě deset let, a ještě po prohlášení Kodexu církevního práva v roce 1917 byly připouštěny výjimky v mimořádných případech.

Ranní konference 9. února byla skoro celá věnována sirtotčinci v Saint Cyr. Don Bosco vyjádřil naději, že je a bude to dílo požehnané. Poznamenal, že ve Francii snad žádná kongregace nesleduje zájmy těch nejubožejších. Skoro všichni řeholníci pracují pro vyšší společenské třídy. A to je právě důvod, proč salesiáni jsou ve Francii přijímáni s nadšením. – Co řekl o Saint Cyr, platilo také o La Navarre. Světec si od obou míst slibovat, že mu dají nová povolání, mladší i starší i koadjutorská.

Odpolední konference nebyla dlouhá. Mluví se o cestě, kterou měli podniknout don Cagliero a don Durando po místech v Itálii, odkud přišly nabídky. Měli jet do Neapole, pak na Sicílii do Randazza, do Palerma, vrátit se po moři do Neapole, zajet do Brindisi a pak po adriatickém pobřeží až do Benátek a přes Milán se vrátit do Turína. Nabídky v Randazzu, Brindisi a Cremoně už byly ve stadiu uskutečnění, jen bylo třeba dovést jednání ke konci. – V Catanii se jednalo o otevření domu pro dcery Panny Marie Pomocnice. Tento bod dal příležitost rozhovořit se o jednom palčivém problému. Šlo o zdraví sester. Institut početně rostl, ale nemocnost a úmrtnost byly veliké. Hovor se týkal hygienického stavu sesterských komunit a bylo stanoveno, že se musí více hledět na to, aby děvčata a sestry měly dostatek pohybu a vzduchu, aby měly své hřiště a nemusely se jen dívat, jak hoši hrají. Také bylo konstatováno, že hodně sester trpí úzkostmi svědomí a podobně, což zdraví nepřidá. S tím třetí den konferencí skončil a šlo se brzy spát.

Během prací si mnozí všimli, a don Barberis zachytil jejich poznámky, že Don Bosco musel hodně trpět. Hlava byla plná nejrůznějších myšlenek a plánů, dlouhé diskuse kolem témat unavovaly a přesto zachovával naprostý klid, ani na chvíli neztrácel trpělivost, nikoho neokřikl, ale ke každému měl veliký ohled, nechal ho vymluvit a tak dále. Sám by byl potřeboval hodně ohledů na zdraví, ale nedbal. Snášel zimu i teplo, ke všemu měl vtipnou poznámku, občas přiznal, že je unavený, ale říkal, že doufá, že si také bude moci odpočinout. – Oči ho bolely a na pravé už vůbec neviděl. Přenechával vše Pánu Bohu, jen říkal, že doufá, že mu to levé ochrání od nejhoršího, protože kdyby oslepl, nemohl by pracovat. – Těch řečí kolem bylo někdy tolik, že ho z toho bolela hlava. Sám měl vše v hlavě srovnané a promyšlené, ale co chvíle se našel někdo, kdo protirečil a prosazoval svou „geniální“ myšlenku. A on poslouchal, ano snesl i to, když jeho plán neprošel, a nechával, aby jeho úmysl prošel později, za lepší konstelace. A když se ukázalo, že měl přece jen pravdu, vůbec se netvářil jako vítěz, který musí prohlásit, že vyhrál.

S chovanci ústavu tentokrát neměl možnost mnoho mluvit, ale když se ráno objevil, trvalo mu takových dvacet minut, než se vymanil z jejich zajetí. – Přicházely také delegace s nabídkami a i s nimi musel ztratit nějaké slovo. – Večerní slovíčko k hochům měl jen jednou. Jedenkrát měl konferenci k místním spolupracovníkům. Sešlo se jich tolik, že zaplnili polovičku kostela. Konference k spolupracovníkům se vžívaly. Rok předtím měl konferenci v Alassiu biskup z Albengy, místní ordinář. Tento budoucí turínský arcibiskup Alimonda rád navštěvoval salesiánský ústav a hodně času poseděl s ředitelem Alberou, pozdějším druhým nástupcem Dona Boska v úřadě hlavního představeného. Tohoto roku si myslel, že Don Bosco bude už na Hromnice v Alassiu a přijel tam. Měl však jen kázání o svatém Františku Saleském. Bylo to více kázání o Donu Boskovi, v němž viděl druhého Saleského. Pak přijel znovu a bylo vidět, jak rád s Donem Boskem hovoří. Když odcházel, Don Bosco jej v doprovodu představených salesiánů doprovodil až na nádraží.

Než se účastníci konferencí rozešli, Don Bosco ještě svolal všechny salesiány na generální konferenci, ale nemluvil sám, předal slovo donu Ruovi. Byl velice unaven a bylo to poprvé, co jenom předsedal, a nechal mluvit druhého.

Z Alassia jel světec do Varazze a tam odtud do Sampierdareny, kde se zdržel do 19. února. – Od práce neměl pokoj.

Kdyby nic jiného, tak musel dávat stále audience. Stal se i div. Jedna paní jménem Anna Chiesa měla dceru, která trpěla úpornými bolestmi hlavy. Byla v předsíni a čekala. Don Bosco vyšel několikrát s někým ven a jí si ani nevšiml. Až pak se jí najednou zeptal, co si přeje. Ona mu to řekla a on: „To je maličkost.“ Položil děvčeti jemně ruku na hlavu a ono bylo v okamžiku uzdraveno. – Vzpomínka na tuto milost dala podnět k další milosti po Don Boskově smrti. – Přítelkyně zmíněné paní Chiesové měla tak bolavou nohu, že lékaři neměli jiný návrh než amputovat ji. Paní Chiesová jí však dala Don Boskův obrázek s malou relikvií z Don Boskova prádla, ona si ji před operací přiložila na bolavou nohu a doktoři, kteří se už chystali nohu uříznout, v poslední chvíli konstatovali, že nastal obrat a noha se začala hojit. Postupně se docela vyhojila.

K pobytu Dona Boska v Sampierdareně se váže osobní epizoda s hrabětem Caysem. Don Bosco se rozhodl, že si

3 Čtyři týdny v Římě

Místo hraběte Cayse si vzal Don Bosco s sebou do Říma dona Bonettiho a důvod byl ten, že mu turínský arcibiskup dekretem z 12. února odňal zpovědnickou jurisdikci na celém území arcidiecéze a bylo lepší, aby z Piemontu zmizel, aby nebyly zbytečné řeči. – Opravdu divný byl pan arcibiskup. – 20. února se v Oratoři hrálo drama o mučednictví svatého Pankráce a stalo se nečekané. Pan arcibiskup vzkázal, že se přijde také podívat, ale bylo to na poslední chvíli, takže ho prakticky nikdo nemohl slavnostně uvítat, jen představení dělali co mohli, aby neřekl, že si ho nikdo nevšiml. V divadle tleskal, dával najevo nadšení a zase odjel. – Krátce na to zrovna tak znenadání navštívil kolej na Valsalice. Nikdo se nedověděl, co tím sledoval.

Zatím byl Don Bosco na cestách. Ze Sampierdareny vyjel 19. února, cestou pojezdil ústavy, jak už bylo řečeno v minulé kapitole, od 1. do 28. března byl v Římě. S ním byli don Berto a don Bonetti. Co všechno v Římě dělal a s kým mluvil, víme jen velmi útržkovitě z poznámek sekretáře Berta, v jehož deníku lze číst dlouhou řadu jmen kardinálů, prelátů a jiných osobností, ale jen málo konkrétního tam najdeme. Několikrát byl u kardinála státního sekretáře Niny, možná se hovořilo o případu boloňského kardinála Parocchiho, který byl pořád ještě bez státního souhlasu a nemohl nastoupit svůj úřad. Také byl na několika obědech společně s kardinály a jinými římskými osobnostmi. Ani zde nevíme, co se tam odehrálo. S Ninou se setkal teprve 5. března a to musel dlouho čekat v předpokoji, protože tam byla dlouhá řada návštěvníků a on přišel poněkud pozdě. Ale byl trpělivý, čekal, až na něho přijde řada. Už se zdálo, že bude muset odejít, ale nakonec byl přijat a audience trvala skoro hodinu, jak svědčil kněz, který měl u kardinála státního sekretáře právě službu a kterého Don Bosco za jeho laskavost hned přijal mezi salesiánské spolupracovníky.

Náš světec navštívil také některé muže ze státního aparátu. Už tehdy hrozilo jeho valdockému gymnáziu zavření a jistě se snažil najít mezi nimi přímluvce. – Nezapomínal ani na Oratoř. Asi třikrát poslal donu Ruovi nějaké peníze. Z Říma v té době vyšla jeho výzva k nové loterii, rozepisovaná spolupracovníkům a spolupracovnicím. – Jejich Sdružení ve Svatém městě od loňského roku početně velmi vzrostlo. 17. března byla v Tor de Specchi spolupracovníká konference, opět za předsednictví vikáře Jeho svatosti kardinála

ho vezme s sebou do Říma, aby mu dělal druhého sekretáře. Hrabě se na to velice těšil a neměl nic proti tomu, že bude spát s donem Bertem v jedné světnici a jen na dvou židlích. Ale pak mu Don Bosco vzkázal, aby zůstal v Turíně. Cays pokorně rozbalil kufr a jen řekl: „Don Bosco vzkázal, že mám zůstat v Turíně.“

Světec odjel se svým věrným sekretářem ze Sampierdareny do Spezie a pobyl v tamním ústavě dva dny. Nocoval však v domě kavalíra Bruschiho, který se později stal také salesiánským knězem. Synovec Bruschina měl zatím pro kněze jen pohrdání, ale rozhovor s Donem Boskem ho přesvědčil, že jsou také dobří kněží, kteří si zaslouží respekt. V Pise ho přivítal ředitel don Marengo. Z Pisy jel do Luccy. Všude ho vítali, zvali ho k nemocným, aby jim dal požehnání, v Luce měl konferenci asi pro sto spolupracovníků. Všude nadšení, žehnání, vítání, zvěsti o úlevách v nemocích. Salesiánské dílo budilo všude zájem a zapouštělo kořeny.

Monaca La Valletty. Don Bosco na ní promluvil o problému italské opuštěné mládeže.

Za Don Boskova pobytu v Římě se znovu oživila otázka salesiánské přítomnosti v samotném Římě. V blízkosti Říma – v Albanu, Aricciu a Maglianu už sice byli salesiáni, ale nemohli se jaksepatří rozvinout, protože byli vlastně jen propůjčeným personálem bez možnosti rozvinout samostatnou činnost. Byli v cizích službách a jen proto tam byli, že Don Bosco nemohl odmítnout propůjčit své syny, aby si nepozlobil vysoce postavené osoby, jako byl například kardinál Bilio. Teď kardinál La Valletta vybízel světce něco přijmout, ale zase to bylo bez perspektivy. Podobně na něho útočil kardinál Oreglia, ale nenašlo se nic kloudného, takže z toho nic nevykvetlo. Po pravdě řečeno, to už nebyl papežský Řím, ale státem okupované město, kde mimoto nad každou dobročinnou institucí stál nějaký šlechtic jako patron a nějaké komitě, které by bylo nejraději Donu Boskovi poroučelo, jak má ústav vést a jak hochy vychovávat. Stavět? To teprve nešlo. Kdo by dal Donu Boskovi tolik peněz? Snad ještě něco přistavět nebo přestavět, ale zase do toho chtělo mnoho lidí mluvit. Tak zatím všechny pokusy zakotvit salesiánské dílo v centru církve selhávaly. Don Bosco už byl opatrný a žádal vždy jako hlavní podmínku, aby měl plnou svobodu a aby mu nikdo neporoučel, jak a co má s chlapci dělat. – Uši hodnostářů spíš slyšely na Don Boskova upozornění, že je Řím zaplaven protestantskou propagandou a ztrácí svou katolickou tvář. Mohl se vykázat zvláštními službami, prokazovanými církvi v Turíně, ve Vallecrosii, ve Spezii, kde měli salesiáni co činit s útočnou herezí. – Také často před velkými pány na církevních ministerstvech rozvíjel otázky, týkající se misie a žádal, aby mu dali nějaké příspěvky v penězích, jak je dostávají z Anglie protestanti.

Don Bosco stál nadevšecko o audience u papeže, ale audience byly na celých čtrnáct dní odvolány. Hledal tedy nějaké boční cestičky, ale mluvit se Svatým otcem se mu podařilo jen jednou po trpělivém čekání v předpokoji Lva XIII. Papež zrovna vyšel ven oblečen vycházkově s pláštěm a s červeným kloboukem. Don Bosco se k němu přitočil a papež s ním laskavě chvíli postál. Světec ho prosil, aby dal salesiánské kongregaci protektora v osobě státního sekretáře Niny. Papež řekl, že to je už hotová věc. Šest dní na to dostal o tom úřední vyrozumění, což bylo velikým úspěchem. Sice kongregace měla už za Pia IX. protektora v osobě kardinála

Oreglii, ale to byla záležitost čistě formální, protože Pius řekl, že dokud bude živ, sám bude salesiánům protektorem.

Zatím jsme nic neřekli o tom, jaký byl Don Boskův zdravotní stav v Římě. Z dopisů jeho průvodců se dovídáme, že nebyl nejhorší, ale oči mu stále dělaly nedobrotu. Co se týče

spolubratrů z okolí Říma, Don Bosco strávil jeden celý den v Maglianu. Do Albana a do Ariccia nejel, ale pozval spolubratry z těch dvou malých komunit k sobě do Říma do Tor de Specchi. Bylo to prý lepší, než kdyby se byl trmácel k nim. Podle ředitele Piccolla prožili v jeho přítomnosti kousek nebe.

4 První pokusy zavřít Don Boskovo turínské gymnázium

Během nastávající dlouhé války, kterou vedl liberální režim sjednocené Itálie proti valdockému salesiánskému gymnáziu, působily na vysoké funkcionáře ve školské sféře hlavně sekty, které sledovaly cíl vyhubit v zemi náboženství. Don Bosco měl proti sobě skrytého, záluďného a mocného nepřítele a jen pomoc z nebe mu mohla zaručit vítězství. – Palba z nepřátelské strany byla zahájena dopisem provinční piemontské školské rady se sídlem v Turíně, jímž bylo Donu Boskovi nařizeno, aby ve všech třídách jeho soukromého gymnázia učili jen řádně patentovaní profesori. V případě neuposlechnutí bude gymnázium úředně zavřeno. Ať bez meškání předloží seznam diplomovaných profesorů, kteří budou učit ve školním roce 1787–79. Don Bosco na to neodpověděl, ale pokusil se vyžádat si od ministerstva školství a osvěty odklad na tři roky, aby mohl nedostatek odstranit. V tom smyslu podal ministru Coppinovi 1. listopadu 1878 příslušnou žádost. Ministerstvo pověřilo piemontského prefekta odpovědět, že se žádosti nemůže vyhovět. Don Bosco tedy poslal žádaný seznam diplomovaných profesorů Ruy, Duranda, Bonettiho, Bertella a Pechenina a k nim přiřadil ještě řadu dalších vyučujících jakožto náhradních učitelů. Tím chtěl naznačit, že jelikož jde o instituci, která má hochům nahradit rodinu, je třeba pro tyto poslední udělat výjimku.

Několik týdnů na to přišel inspektor Rho ještě s avarským inspektorem na školní inspekci, samozřejmě náhlou a nečekanou. Dva diplomovaní profesori, kteří byli doma, rychle nastoupili za katedry, v jiných třídách zůstali suplenti. Inspektor byl kdysi Boskovým spolužákem a čekalo se, že z titulu přátelství přivře oko, ale ten člověk neviděl rád Don Boskovy školy a podal hlášení stroze úřední. Školská rada pak dala Donu Boskovi ultimátum, aby uvedl své školství do 30. ledna 1879 do naprostého pořádku, jinak že bude gymnázium z moci úřední zavřeno. – Don Bosco mlčel a čekal, co bude, a ze svého klidu vyšel teprve, když 7. března tentýž inspektor provedl druhou inspekci, ještě přísnější. Nyní se začal věci důkladně zabývat.

Šel na to takticky. Začal stavět na skutečnosti, že sice ministerstvo žádalo, aby měli vyučující příslušné diplomy, ale nehrozilo zavřením gymnázia. To byl výmysl Turína. Byl to Turín, kdo žaloval Dona Boska. S tím Don Bosco za svého pobytu v Římě šel hned k nejvyšší instanci a vyžádal si audienci u předsedy vlády Depretise, který mu dal na vědomí, že je ochoten se s ním setkat v určitý den na ministerstvu vnitra. – Světec se tam dostavil přesně a ministr chtěl nechtě musel začít vzpomínkou na setkání v Lanzo v salesiánské ústavě u příležitosti otevření železniční tratě Turín–Lanzo. Don Bosco mluvil napřed o misiích a pak převedl řeč na

5 Cestou zpět do Oratoře

Těžko bychom pochopili, jak mohl Don Bosco za takových těžkostí zachovávat klid, kdybychom nevěděli, že měl doma zástupce, který byl jeho veleřední, protože byl jeho druhým já. V době jeho nepřítomnosti byla Oratoř opět ve velké peněžní tísní, ale don Rua statečně zápasil a o takových věcech mluvil jen důvěrně s nejbližšími pomocníky.

ožehavé téma, o němž mluvíme. Depretis nakonec slíbil, že promluví s ministrem školství, a Don Bosco mu dal pro ten rozhovor promemoria, v němž zdůraznil dobročinnou povahu své instituce i svého gymnázia a také žádal, aby se postupovalo tak, aby Don Boskova instituce byla považována za rodinu. Zákon totiž dovoľoval, aby rodiče sami dali dětem potřebnou výuku, když na to stačí a mohou dokázat zkouškou, že učí dobře. Ale Depretis jeho spis nechtěl. Řekl, že bude lepší postupovat neúředně a ujistil Dona Boska, aby za ním přišel kdykoliv, že ho vždycky přijme.

V zákulisí pracoval pro Dona Boska jeden pán z ministerstva a od něho měl světec informaci, že na ministerstvu školství je takovou „tvrdou veličinou“ nějaký Barberis, který má na starosti právě školy druhého stupně a je nepřístupný. Don Bosco si vzpomněl, že byli kdysi na gymnáziu spolužáci a šel ho navštívit. Poznali se. Napřed si vykali, ale pak Barberis nabídl, aby si tykali. Ovšem nechtěl nic slevit s písmene zákona. Teprve, když mu Don Bosco připomenul, že má možnost později mu znesnadnit existenci, až už nebude v úřadě, začal slevovat, změnil tón a řekl, že jeho se bát nemusí, to z Turína pořád vykřikují, školská rada na něho žaluje. A poradil mu, aby se setkal přímo s ministrem Coppinem nebo aspoň s generálním sekretářem Bosiem. – Don Bosco tím nabyl jistoty, kde leží zakopaný pes. Z Oratoře každý rok podstupuje asi třicet hochů maturitní zkoušky a většinou s prospěchem lepším, než mají studenti jiných škol. To dráždí a budí závist.

Jelikož věděl, že mluvit s Coppinem nemá smysl, šel k Bosiovi a ten ho přijal slušně. Ano, dal mu cenné rady, jak si má počínat. – Zatímco Don Bosco šlapal schody v Římě na úřadech, v Turíně inspektor 25. března předložil výsledek druhé inspekce. Hoši prý byli nalezeni v třídách v naprostém pořádku, ale skoro ve všech třídách učili pouze klerici, kteří nemají diplomy. Jen ve čtvrté třídě byl diplomovaný učitel a ten přišel teprve, když zaslechl, že inspekce chodí po třídách. Další příběh upocený, když už byla inspekce skončena. – Ten upocený byl don Pechenino, autor ještě dlouho vyhledávaného řeckého slovníku. Bohužel, dopustil se neopatrnosti. Když inspektor odcházel z Oratoře, ulevil se před člověkem, kterého považoval za přítele, slovy: „To jsme ho ale vypekli!“ Ten to hned donesl dál a pan inspektor byl z toho pořádně vzteklý.

Po takové relaci školská rada rozhodla žádat ministerstvo, aby nařídilo gymnázium zavřít. Co měl Don Bosco dělat? Zvolil taktiku oddalování. Školní rok už jakžtakž skončil a jen budoucnost zůstávala temná. I v tak křehké situaci se snažil zůstat klidný.

Donu Boskovi záleželo na tom, aby byl doma už na Svätý týden, ale měl před sebou ještě řadu zastávek a pořízen. Z Říma odjel ráno 28. března 1879. Na nádraží se setkal s donem Bonettim, který byl u spolubratrů v Maglianu. Jeli spolu do Florencie, kde ponavštěvoval řadu šlechtických osobností, hlavně nemocných, aby se s nimi pomodlil,

požehnal jim a potěšil je. Navštívil i pana arcibiskupa Ceconioho, který mu nabízel dům, kde by se mohli shromážďovat chlapci. Byl to začátek jednání, které později vedlo k cíli.

Z Florencie psal Don Bosco do Marseille kanovníkům Guiolovi. Z dopisu se dovídáme, že jeho kaplan Mendre napsal o salesiánském díle a o Donu Boskovi malou knížku, která měla značný ohlas ve francouzské veřejnosti. Don Bosco na to reagoval v odpovědi, když psal: „Musel jsem si několikrát zakrýt obličej, jak jsem se styděl z chval, které jsem tam četl na svou osobu, ale ať vše slouží ke cti a chvále Boží a k prospěchu díla, které chce knížka doporučit.“ Jak vidět, Don Bosco neváhal přijmout i reklamní způsob propagandy, jen aby jeho věc šla dopředu. Autor knížky závěrem silně doporučoval francouzské katolické veřejnosti, aby se zasazovala o šíření Don Boskových „ateliérů“, – rozuměj dílen.

Z Florencie odjel Don Bosco 31. března do Bologně. Srdečně ho přivítal i kardinál Parocchi, který se dověděl, že se Don Bosco na ministerstvu zasazoval to, aby mu byla přiznána práva, obsažená v Exequatur, která mu však vláda nechtěla uznat. Tato záležitost se projednávala i v parlamentě, ale bezvýsledně. Kardinál měl pověst člověka neústupného a Bologna – ta liberální – ho proto nechtěla. Nakonec ho musel papež z toho města odvolat a jmenovat ho svým kardinálem vikářem pro římskou diecézi. Don Bosco šel v té věci až k nejvyšší instanci provincie, ale neuspěl.

Z Bologně jel náš světec 2. dubna do Este. Tam byl už také salesiánský ústav, ale světec šel napřed do domu velkého dobrodince, pana Benedikta Pelà, který zrovna slavil své devětatadesátiny. Při obědě uprostřed přátel mu Don Bosco oznámil, že ho za jeho přízeň k salesiánům papež Lev XIII. jmenoval rytířem sv. Silvestra. Pán druhý den na to přišel do ústavu, anuloval stvrzenku, že dal půjčkou donu Salovi 8 000 lir, a prohlásil, že peníze ústavu zcela věnuje darem. Také v Este Don Bosco požehnaním postavil na nohy jednu nemocnou osobu. – V Este se zdržel o jeden den déle pro hrozný vítr a vytrvalý liják. Napřed chtěl jet do Padovy navštívit tamního biskupa, ale za toho počasí raději zůstal a měl konferenci pro esténské spolupracovníky.

Dosud Don Bosco držel spolupracovnické konference sám osobně, dvakrát v Římě, po jedné v Turíně, Marseille, Nizze, Alassiu a v Lucce. Nyní dostal zprávu, že v Modeně se spolupracovníci zorganizovali tak silně, že si uspořádali konferenci sami pod vedením arcibiskupa Guidelliho, také horlivého spolupracovníka, který se však nechal v proslovu zastoupit jiným význačným knězem. Řečník skvěle vysvětlil účel Sdružení. Velkým povzbuzením pro modenské spolupracovníky byl telegram státního sekretáře Niny, v němž tento oznamoval, že papež uděluje shromáždění své požehnaní.

Když se počasí umoudřilo, Don Bosco přece jen zajel do Padovy k biskupu Manfredinimu, již šestaosmdesátiletému. A hned na to jel do Milána. Bylo to 5. dubna. Toho dne se vrátili do Turína ze svého turné oba spolubratři – Cagliero a Durando.

V Miláně navštívil Don Bosco pana arcibiskupa a řadu lidí. Pobyl tam celých sedm dní. Jistý Don Uselli mu nabízel

správu velkého ústavu, kde byli také řemeslníci. Don Bosco si vše důkladně prohlédl. I pan arcibiskup prohlásil, že by byl rád, kdyby přišli salesiáni do jeho města. Ale Uselli byl nerozhodný člověk a časem Don Bosco od návrhu ustoupil.

Zastávka v Miláně byla poslední etapou Don Boskovy cesty. 9. dubna byl zase doma, uvítán jako obyčejně hlučným provoláváním slávy ze strany chlapců. Ve Svatém týdnu měl jako obyčejně ve čtvrtek slavné umývání nohou, ale jinak se držel zpátky, protože mu oči nedělaly dobrotu a musel je šetřit. Místo aby psal, raději diktoval dopisy svému sekretáři. – Už bylo zvykem, že se nic nového v Oratoři nezavádělo, dokud Don Bosco neřekl své ano, a tak tomu bylo i tentokrát. Don Lazzero ho informoval o chlapcích, don Barberis o novicích. Řešily se některé osobní problémy i problémy komunitní. Don Bosco se jevil hodně blahosklonný. Tak vzal na milost jednoho klerika, bývalého certosina, který snadno v některých situacích rozdával facky. Řekl, ať má s ním zatím ještě trpělivost, třeba se polepší. Také v případě dalšího klerika byl pro milosrdenství. O takových „jen napůl“ se při té příležitosti vyjádřil takto: „Prostřední lidé budou v každé kongregaci a v každé komunitě. Kdybychom v návalu horlivosti chtěli všechny prostřední lidi vyhazovat, nakonec by mezi zbylými zase zůstali nějakí prostřední a mohli bychom vyhazovat dál. Už je to asi Boží vůle, že zde na světě není dokonalost, aspoň ne u většiny lidí.“

Kdo nejvíc toužil po návratu Dona Boska byl don Rua. Samozřejmě ho nejvíce tížily finance, které byly na dně. Bylo třeba platit dluhy, ale nebylo z čeho. Největší dluh se měl splatit o něco později a Rua na něj šetřil. Proto se zdráhal platit dluhy menší a splatné dříve než ten veliký. Don Bosco ho za to mírně pokáral. Řekl mu, aby jen zaplatil malé dluhy a ten velký nechal na pokoji, až na něj přijde řada. Je třeba se spolehnout na Boží Prozřetelnost, která obyčejně couvne, když se moc počítá dopředu. – Ovšem byl také proto, aby se člověk přičiňoval. Zakázal, aby se loterie skončila. Řekl, že se musí pokračovat, dokud nevyneše celý zamýšlený výsledek. Znovu připomínal přísné šetření a obhajoval systém jedné pokladny, aby byl přehled. Dříve bylo všechno v rukou Dona Boska, teď je tendence hospodařit samostatně. To není správné. A sestavil komisi z dona Ruy, dona Lazzeru, dona Saly a dona Leveratta, aby prozkoumali, jak by se jednotlivé ekonomické úseky účelně propojily. – Znovu zdůraznil, že je třeba navštěvovat zámožné rodiny, které rády dávají a nebát se prosit o příspěvky. Také se nebát dávat almužny. Ty přinášejí požehnaní. Salesiánské práce pro chudou mládež sama přináší požehnaní.

Po návratu z Říma byl Don Bosco často dotazován, jak to tam vypadá a samozřejmě se ozývala i slova odsuzující nepřítel. Don Bosco uznával, ale nabádal k trpělivosti a k odpuštění. K nepřítelům musíme mít soucit. Jsou to chudáci a čeká je těžký soud. – Potěšil ho referát dona Cagliera, kterého poslal na Sicílii na jakýsi průzkum. Všude se rýsovaly naděje. Velkou radost mu způsobila v ty dny zpráva, že biskup Alimonda, se kterým se setkal v Alassiu a který se jevil jako upřímný přítel salesiánů, byl povolán do kardinálského sboru. Tušil, či netušil, jaké veliké služby mu prokáže tento prelát ke konci jeho života jako turínský arcibiskup?

6 Zas ve svém království

Don Boskovým královstvím byla Oratoř. Tam pulsovalo srdce mladého salesiánského díla. Komise, o které jsme se zmínili v předešlé hlavě, vykonala svěřenou práci a dala Oratoři ucelený hospodářský řád. Jediným administrátorem celého domu se stal prefekt Oratoře, čili zástupce ředitele Lazzera. Jemu příslušel dohled na tiskárnu, knihkupectví a na všechny dílny. Generální ekonom kongregace měl jen takový dohled, jaký měl na další salesiánské domy. Ředitel valdockého domu měl být nadále ředitelem jako všichni ostatní ředitelé, ale měl Dona Boska o všem pravidelně a podrobně informovat. Členové hlavní rady se mu do jeho rezortu neměli míchat. On měl rozhodovat všechny důležité věci, hlavně přijímání chovanců. Poblíž vrátnice měl svou kancelář podprefekt Oratoře, ale měl si počínat spíš jako sekretář ředitele. Bylo jeho úkolem dávat informace cizím lidem, vyřizovat papírovou agendu kolem přijetí hochů, ale měl ve všem postupovat ve shodě s ředitelem. Když šlo o přijetí hochů, kterého doporučoval biskup nebo nějaká občanská autorita, měl celou agendu raději předat přímo řediteli. Aby nedocházelo k zasahování členů hlavní rady do záležitostí Oratoře, rada měla mít své kanceláře mimo hlavní objekt a každý rádce měl mít k dispozici dvě místnosti. Radě bylo vyhrazeno celé druhé podlaží centrální budovy při kostele svatého Františka Saleského. Tam měla být i jídelna pro nejvyšší představené.

V jedné věci si Don Bosco vyhrážoval nadále své tradiční místo. Byla to zpovědnice. Zůstával zpovědníkem domu číslo 1. Zpovídal jako dříve celé hodiny, až mu někdy ruka dřevěněla, jak se loktem opíral o zpovědnici. Někdy si pak musel při večeři lžící přidržovat, protože mu vypadávala z ruky. Nezpovídal nikdy dlouze, takže v krátké době odbavil řadu penitentů. Krátké poučení v několika naprosto jasných větách a dost. Jeho rada však ani při velké stručnosti nepostrádala potřebnou vřelost. To mohli potvrdit všichni, kdo byli u něho u zpovědi.

Hoši se rádi u něho zpovídali. Bylo to také proto, že ho provázela pověst, že čte ve svědomích. Zrovna v tom roce 1879 jednou, obklopen asi dvacetihlavým hloučkem hochů na dvoře, náhle jednomu ukázal svou ruku a řekl: „Podívej se, co jsi mi udělal!“ – Na ruce byla červená čára jako po škrábnutí. Hoch se bezděky podíval na své nehty, které si právě ráno ostříhal. Don Bosco se na něho dlouze podíval a hoch porozuměl. Dopustil se nějakého hříchu a Don Bosco mu v následné zpovědi sám řekl, co udělal. Otřásl se to jím a od té doby se nic takového neopakovalo. Stal se knězem a byl ochoten svůj zážitek potvrdit přísahou.

Don Boskova oční nemoc trvala dále. Oční lékař Reynaud říkal, že povede k úplné slepotě. Don Bosco, když jeli s donem Bertem vlakem do Pistoie, řekl svému sekretáři, že měl sen a v něm mu nějaká tajemná paní ukazovala flaštičku s temně zelenou tekutinou, aby prý si po dobu padesáti dnů každé ráno kapal do očí, že to přejde. Pak v Turíně jednoho dne řekl donu Lagovi, který byl před vstupem do kongregace lékárníkem, aby mu tu tekutinu udělal. Stalo se a opravdu během těch padesáti dnů se mu zrak zlepšil, až nakonec nemoc zůstala v diskrétním stavu, takže mohl číst a psát. Později jen jedno oko zcela osleplo.

Sny nepřestávaly a Don Bosco je rád vykládal. Tak vypravoval 9. května o veliké bitvě, v níž se lidé potýkali s oblundnými zvířaty. Kdo bojoval pod korouhví s nápisem „Maria,

Pomocnice křesťanů“, byl nezranitelný. Ve snu se mu dostalo opět cenných rad pro něho, pro novice, salesiány, ředitele atd. Zase zde byl kdosi, který odpovídal na jeho dotazy. Na dotaz, jak dlouho bude existovat jeho salesiánská společnost, dostal odpověď: „Bude existovat tak dlouho, dokud budou její členové oddáni práci a pěstovat sebeovládání. Jakmile by se tyto sloupy podemlely, budova se zhroutí a rozdrťí představené i poddané. – Ke konci snu viděl, jak proti němu čtyři muži nesou rakev. Ptal se, pro koho je určena a oni že pro něho. Ptal se, zda to bude brzy a oni řekli, aby jen pamatoval, že není nesmrtelný a aby sám dělal, co chce, aby dělali jeho pozůstalí. Sen skončil uprostřed hromobití, za kterého se probudil.

K tématu povolání se vrátil znovu v červnu v dopise, který poslal svým milovaným synům ze 4. a 5. třídy gymnázia v ústavě v Borgu San Martino. Obsah byl tento: Každý na zemi má jít vstříc poslednímu určení buď ve stavu laickém nebo duchovenském. Co se týče prvního, každý si má vyvolit buď nějaké studium nebo jiné zaměstnání, hlavně že mu to nebude vadit v náboženském životě. V duchovenském stavu je třeba zvyknout si jít za Pánem důsledně: zřeknout se pohodlí, světské slávy, světských radovánek a zajišťovat si raději radosti nebeské, které nebudou mít konce. Zde ať se každý radí se zpovědníkem a ať nehledí ani na představené, malé nebo velké, ani na rodiče nebo přátele a ať volí to, co bude k jeho spáse. Kdo se podle toho zařídí, mohu říci, že má život věčný zajištěný. Také duchovenský stav je rozčleněn. Může to být začlenění do diecézního kléru, může to být začlenění do kléru řeholního. Jsou různé řeholní společnosti. Každý ať volí podle toho, jak mu stačí síly fyzické a mravní a je dobré poradit se s nějakou moudrou osobou. – Základem zbožného života je časté svaté přijímání, modlitba k Panně Marii o šťastnou volbu povolání, jak je to psáno v Opatřeném jinochu.

Jarní měsíce roku 1879 byly opět poznamenány různými pamětihodnými událostmi. – Začátkem května přišel do Oratoře poděkovat Donu Boskovi člověk, který nedávno vydal nenávistnou antiklerikální knihu, ale pak přičiněním Dona Boska dostal od Svatého otce pozhňání. Kolem 15. května přijelo asi 200 poutníků z Francie a zase byla veliká družba mezi nimi a Oratoři. Samozřejmě se hovořilo o tom, co salesiáni už udělali ve Francii a co hodlají ještě podniknout. Francouzi vyjadřovali přání, aby salesiáni přišli co nejdříve do Paříže. Byla to dobrá propaganda a Don Bosco měl ve Francii o 200 přátel více.

Byly také slíbené konference pro spolupracovníky, na nichž měl Don Bosco příležitost předložit jim své plány, ať už se týkaly Itálie, Francie nebo Ameriky.

O svátku Nanebevstoupení bylo opět přijetí do církve hochů, který byl sice z katolických rodičů, ale ti ho dali do valdenských škol ve Ventimiglii. Mnoho zkusil pro víru, než se stal zase řádným katolíkem a byl mu udělen podmíněný křest. Bylo z toho veliké soptění valdenských proti Donu Boskovi, ale vše časem ochabne, ochablo i to.

V předvečer slavnosti Panny Marie Pomocnice měl Don Bosco zvláštní konferenci pro asi 200 spolupracovníků. V ní jim prakticky rozvedl různé způsoby spolupráce. Nabádal je, aby si všimaly dívek v okolí a snažily se je navést k dobremu životu, aby hledaly mezi chlapci takové, kteří mají vlastnosti, které je doporučují pro duchovní stav, aby rády

prispívaly také peněžně na dílo záchrany mladých lidí z nebezpečí, které jim hrozí. Měl také ostrá slova proti zneužívání majetku. Vypravoval jim případ, který se stal v Turíně. Tam se pořádala nějaká luxusní večírek, opravdu až hříšně luxusní, protože na něj bylo vynaloženo 70 000 lir. Světec poznamenal, že za ty peníze by se mohlo umístit 70 hochů, nechat je studovat a třeba dát církvi dalších 70 kněží. Ten člověk, který tak promrhal peníze, krátce před tím večírkem byl požádán, aby zaplatil na tři měsíce pensi pro jednoho chudého hochu. Odmítl. Zřejmě byly i mezi spolupracovníci dámy, které potřebovaly, aby jim Don Bosco promluvil do duše. – Don Ceria na tomto místě uvádí jména některých spolupracovníků z vyšších kruhů, které v té době byly opravdovými matkami vznikajících salesiánských ústavů. Taková byla v Marseille paní Jacques a ve Varazze paní Susanna Prato.

Svátek Dona Boska, slavený 24. června, byl zase nezapomenutelný. Don Lemoyne napsal hymnus na čtyři Don Boskova založení: – Salesiánské společnosti, Institutu Dcer Panny Marie Pomocnice, Díla synů Mariiných a Salesiánských spolupracovníků. Salesián-koadjutor mistr Dogliani vše zhudebnil. – Na závěr akademie dobrý otec hluboce

7 Zavření gymnázia

Tato kapitola bude věnována vylíčení soustavného boje, který Don Bosco musel v roce 1879 podstoupit proti nenávisným útokům na jeho gymnázium. Už jsme četli, jak turínská školní rada stále vyžadovala, aby měl jen řádné patentované profesory a jak Don Bosco při nedostatku vyučujících řešení protahoval, aby získal čas. Abychom této záležitosti rozuměli, musíme si něco říci o italském zákonodárství té doby.

Od 13. listopadu 1859 platil ve školství takzvaný Casatiův zákon (podle jeho autora – Gabria Casatiho). Podle něho bylo mimo státního školství dovoleno i školství soukromé. Občan od 25. roku věku směl si otevřít soukromou školu (i střední), ať už spojenou s internátem nebo ne. Ovšem musel mít k vyučování patentované učící síly. Ministerstvo si nad ním vyhradovalo dohled po stránce morální, hygienické a po stránce veřejného pořádku. Byla zde ještě jedna forma soukromého školství – takzvaná „otcovská škola“. Rodina si mohla vyučovat doma sama, bez nějakého dohledu, ovšem vysvědčení si jejich děti musely získat zkouškou na veřejné škole. – Nuže, Don Bosco vždycky tvrdil, že to, co má ve svém domě, to je „otcovská škola“, ve které má děti opuštěné, ohrožené a podobně, jimž zastupuje otce. Pro něj tedy platí, že jeho škola není podrobena dohledu. Ale páni od ministerstva školství a také menší školské úřady byly jiného názoru. Turínská školní rada, ve které zasedali sami revolucionáři, mu proto co chvíle připravila perné chvíle. O jaké pány šlo? Především to byl prefekt turínské provincie Minghelli Vaini, který byl v roce 1848 velkým aktivistou revoluce v Modeně, stal se za to i ministrem, pak vládl několika vězeňským zařízením, byl prefektem v Cagliari a nakonec v bývalém hlavním městě – Turíně. Ten člověk zrovna nenáviděl Dona Boska a jeho dílo. Další osobou, která řídila akce proti Donu Boskovi byl Nicomede Bianchi. Také pocházel z Modeny a i on byl přesvědčený revolucionář. Vedoucím školského odboru byl nějaký Rho a jemu zase napovídal jeho bratr kněz, který neprávem dělal školního inspektora. Tito dva byli Don Boskovi spolužáci z Chieli, přitom mu oba nemohli odpustit, že jeden jejich synovec byl vyloučen z mirabellského salesiánského ústavu.

dojatý četl dopis, který mu poslal don Costamagna zprostřed argentinské Pampy a v němž mu vyprávěl o svých kontaktech s Indiány. Don Bosco zářil nadšením a nikdo by byl netušil, že právě den předtím mu byl doručen dekret o zrušení jeho gymnázia.

Doglianiho muzika se Donu Boskovi líbila a večer ho pozval do jídelny na koflíček kávy. Sám si ji dal připravit, protože ho velice bolela hlava. – Slávě byl přítomen biskup Genuardi ze Sicílie, kterého poznali don Cagliari a don Durando za své sicilské cesty. Bohužel turínský ordinář byl zase špatně naložený a nedovolil onomu biskupovi na svatého Petra a Pavla mít v kostele Panny Marie pontifikální mši svatou.

K Don Boskovu svátku patřilo už tradiční přijetí delegace bývalých žáků Don Boskových. U stolu s ním jich sedělo asi 60. Přijetí se pro lepší pohodu konalo až 17. srpna.

Bylo toho více, co patří do roku 1879, o němž vypravujeme, ale nechceme zatěžovat toto dílo. Stačí vzpomenout ještě tah dobročinné loterie, která měla tentokrát ozvěnu i ve Francii. Konal se 30. srpna. V druhé půli září a v první půli října Don Bosco vizitoval ligurské domy.

Když se tedy Don Bosco vrátil z Říma, navštívil vedoucího školského odboru a prosil ho: „Doufám že se aspoň ty zastaneš mé školy, jsme přece spolužáci.“ Ale Rho vedl stále stejnou: „Dej si všechno do pořádku.“ Ale přejdeme k událostem.

V nově k Panně Marii Pomocnici poslali z provinční školské rady do Oratoře opis ministerského rozhodnutí ze dne 16. května, jímž se nařizovalo zavření gymnázia. Důvod: Učí tam nekvalifikovaní učitelé a Don Bosco několikrát poslal radě seznam vyučujících, který neodpovídá pravdě, protože ve skutečnosti učili jiní, kteří neměli žádné diplomy. Vedoucí odboru snad z popudu některých dalších, kteří se Dona Boska zastávali, jen dovolil, aby toto sdělení bylo doručeno do Oratoře těsně před koncem školního roku. Bylo třeba zabránit pohromě. Náš světec napsal panu prefektovi poděkování za tento maličký odklad a hned i napsal rozklad o situaci v oratoři. Přitom jako obyčejně kladl důraz na to, že jde většinou o hochy chudobné, ohrožené, které je třeba zachránit pro společnost. Jsou-li nadaní, je třeba, aby v zájmu společnosti studovali. A závěrem zase jako obyčejně řekl, že je ochoten poslechnout, ale potřebuje, aby se mu dal odklad k uvedení gymnázia do žádaného stavu. Rozklad v opisech poslal radě vysoko postavených osobností v Římě, tak aby ministr Coppino věděl, že má Don Bosco také ochránce a ne ledajaké. – Ministroví přímo už nepsal. Věděl, že je to zbytečná námaha. Ministr slibuje vždy hory a doly, ale pak udělá pravý opak toho, co slíbil.

V dobré víře, že je zatím nebezpečí aspoň na chvíli zažehnáno, vyžádal si Don Bosco audienci u Bianchiho, který měl na školství velké slovo a měl s ním asi takový rozhovor: „Vy jdete kvůli tomu dekretu.“ – „Ano.“ – „Nemusíte se bát. Rada rozhodla poslat vám ministerské rozhodnutí až den před koncem roku.“ – „To vím, ale dekret trvá a v něm jsem obviňován. Chci se bránit.“ – „Neradím vám to. Jen ty nahore podráždíte. I kdybyste pravdu měl, oni vám za pravdu nedají a budete to mít ještě horší. Také vezměte na vědomí, že nejde ani tolik o ministerstvo. Na dekretu má zájem turínská školská rada.“ – „Co mám tedy dělat?“ – „Teď už nic,

ale pro příští rok si opatřete řádné profesory.“ „Já je mám, ale můj ústav není povinen mít pravidelný rozvrh jako státní škola.“ – „Bylo mi referováno, že u vás učí lidé, kteří nemají diplomy.“ – „To neodpovídá pravdě.“ „Tak pošlete znovu seznam těch diplomovaných a připojte jejich tituly. A já-li s vámi mluvit jako přítel, rádím vám: držte se toho, že nejste povinen mít pravidelný rozvrh. Učíte většinou brzy ráno a třeba zase pozdě večer a když je třeba, dělají se změny. A kdyby přišla inspekce, řekněte, že hoši právě nemají školu, ale studium. A když přijde inspektor večer, řekněte mu, že vyučování bylo ráno.“ – „To je hezké a já vám děkuji za dobrou radu, ale já nemám v úmyslu hrát si na schovávanou před úřady. Já chci, aby vše probíhalo v pořádku, ale také aby se uznalo, že když nemůže učit řádný profesor, je třeba nechat ho někým zastoupit.“

Don Bosco se ještě ptal, zda má na sobě před pány nějakou černou skvrnu, o které by nevěděl. Bianchi mu řekl, že jediná skvrna je, že upadl do podezření, že to všechno hraje, což se potvrdilo tím, že vedoucí odboru při své inspekci zaslechl, jak se kdosi se smíchem vyjádřil: „To jsme mu ale vytřeli zrak.“

Tato audience světci přece jen všelicos napověděla, takže si lépe uvědomil, svou situaci a poznal, kde hlavně číhá nebezpečí. Ne v Římě, ale v Turíně jim jde o to, aby zničili jeho gymnázium. Věc je taková: ať zní Casatiho zákon tak či onak, soukromé školy se režimu nelíbí a chtějí je vyřadit z provozu. Oratoř není nějaký maličký ústav, je to veliký podnik. Tam je teprve gymnázium lidem režimu solí v očích. Není jiné pomoci, než opatřit si řádné profesory. A tak Don Bosco 20. června psal znovu prefektovi provincie, kdo v které třídě učí a sděloval mu, že diplomy leží u vedoucího odboru školství. Pro rok 1879–80 může nastat nějaká změna, ale jistě bude zavčas nahlášena.

Prefekt hned psal ministrovi a Coppino, nejen že nesusouhlasil, aby gymnázium pokračovalo do konce školního roku, ale aby bylo zavřeno nejpozději do 30. června. (Nota bene: v Oratoři se učivalo až do poloviny září a školní rok začínal na rozdíl od státních škol pro některé třídy i v polovině října. Šlo přece o soukromou školu.) Vedoucí odboru Rho to hned sdělil do Oratoře a radil Donu Boskovi, aby poslechl a ve vši pokoře poprosil, aby příští rok mohl pokračovat s řádnými profesory. Kdyby trval na tom, že budou tito příležitostně suplováni jinými lidmi, jistě tím ministra jen podráždí.

Zatím se učilo dál, jako by se nic nedělo, ale v předvečer Don Boskova svátku úřední poslíček přinesl dekret, který nařizoval gymnázium od 30. června zavřít a přestat vyučovat. Don Bosco by nebyl Donem Boskem, kdyby jednoduše poslal hochy před koncem školního roku domů. Nařídil jen přestávku. Přestalo se učit ve třídách a jen se studovalo. Hoši chodili na vycházky, každá třída jiným směrem a tam v přírodě se hoši sesedli a „opakovali.“ Opakování nebyla škola. Kdyby byl poslechl, byl by se odsoudil k tomu, že by jeho nádherný ústav klesl na úroveň obyčejného dobročinného ústavu kdesi ve ztraceném koutě Poloostrova, bez možnosti splnit své poslání. Rozhodl se bojovat dál. S datem 26. června poslal ministrovi Coppinovi dopis, ve kterém protestoval proti zavření gymnázia a tvrdil, že je nezákonné a odporuje liberálnímu zákonu Casatiho. A zase zoufale bojoval o každou hodinu odkladu. Prefektovi odepsal, že dostal jeho dopis, ale nemůže během čtyř dní nařízení provést. Pak, protože sám se musel vzdálit z Turína, poslal k němu dona Ruu a dona Duranda,

aby s ním dále jednali. Prefekt nechtěl ani slyšet o prodloužení lhůty, ano žádal, aby byli hoši studenti posláni zpět k rodičům. Datum 30. června nebylo dovoleno překročit. Jak to, že nemůže Don Bosco splnit rozkaz, že lhůta čtyř dní je málo? Vždyť přece mezi dopisem prefekta a dnem 30. června nejsou čtyři, ale osm dní. Zapomněl, že Don Bosco počítá den odeslání a den jeho dopisu jako navíc a k tomu ještě byla mezi tím neděle. Prefekt už měl zřejmě nervy napjaté na maximum, když dal rozkaz policejnímu komisaři, aby rozptýlil hochy násilím. Ale policejní komisař se vzepřel, protože by musel hochy vyhodit na ulici. Fakt je, že 2. července byly povoleny další dny, aby se mohly dokončit výroční zkoušky. Každý den byl dobrý také proto, že se proslýchalo, že vláda brzy padne. Pro takové případy si mnohý opakoval radu kteréhosi francouzského politika: Jen žádná horlivost!“

I Don Bosco měl nervy napjaté na maximum a napsal ministerstvu školství nový, ještě důkladnější rozklad postavení svých škol a znovu a ještě důrazněji dokazoval, že jeho škola je „otcovská“ a tedy postup proti ní je ilegální. Už to slovo „ilegální“ užíval bez obalu, přímo. Byl to už protiútok, k tomu vedený v pravý čas. Když přišel dopis do Říma, Depretisova vláda už padla a s ní i Coppino. Don Bosco opravdu nenechal nic nevyzkoušeného. Psal králi Umbertovi, aby vzal pod svou královskou ochranu 300 hochů studentů, většinou sirotků a podobně, kterým hrozí vyhazov na ulici a postaral se, aby počínání turínské provinční rady bylo veřejně pranýřováno. Unita Cattolica řízená osvědčeným Doktorem Margottim také vyrazila k útoku a k ní se přidaly další listy slušné pověsti. Proti nim se rozeřvaly protiklerikální plátky jako Gazzetta del Popolo a jiné. Ve stylu té doby nescházelo ani osobní ostouzení. Byli napadáni lidé jako Margotti nebo univerzitní profesor Allievo, význačný pedagogický pracovník, nescházely ani karikatury o Donu Boskovi, ale Don Bosco se bil o své gymnázium jako lev, rozhodnut za každou cenu zvítězit. Bitva se neomezila na Itálii, ale přeskočila do Francie a mluvilo se o ní i jinde ve světě. Přišli si na své také oba spolužáci Don Boskovi, bratří Rho, kněz a školní inspektor – zvláště ten kněz. Don Bosco jim udělal dlouhé zpytování svědomí. Byla to polemika běžící mezi nimi, Donem Boskem a doktorem Margottim, který stál pevně za naším otcem. Margotti na dopis patera Rho vůbec neodpovídal, ale poslal jej přímo Donu Boskovi. I Don Bosco psal jen suše a je cítit, že se musel velice přemáhat a že jen stěží zachovával klid, když psal. Bývalý přítel snad ani nebyl zrovna nepřitelem Dona Boska, protože nabízel určité urovnání, ale smířuj se s člověkem, když ten je držen zase jinými pod krkem a musí jim sloužit. Margotti takové lidi bez obalu nazýval „ministerským morem.“

Utvořila se nová vláda, které předsedal Sicilián František Perez. Margotti hned uveřejnil v Unitě článek, který měl upozornit na nespravedlnost, které se dopustila předešlá vláda na Donu Boskovi. Článek napsal profesor pedagogiky na turínské univerzitě Allievo. Stálo tam, že by měla nová vláda začít aktem spravedlnosti a odvolat Coppinův dekret. Právě byl v Turíně návštěvou biskup Genuardi, také Sicilián a žádal Dona Boska, aby u nich otevřel své školy. Nebylo by vhod, aby Sicilián, ministerský předseda ukázal, že je slušnější než jeho piemontský předchůdce? Jak si mohl turínský provinční prefekt dovolit tvrdit, že Don Bosco systematicky podváděl školní radu, když je všem známá jeho poctivost.

Válka ještě neskončila. Don Bosco poslal do Říma dona Duranda, který měl na starosti salesiánské školství a spolu

s ním tam jel profesor Allievo. Nesli s sebou Don Boskův dopis ministru vnitra Villovi, který byl rodák z Castelnova, kde se Don Bosco narodil. S Donem Boskem se dobře znal. Další dopis napsal novému ministru školství. Oba Don Boskovi poslové – Durando a Allievo, měli štěstí, že se dostali na audienci k papeži. Ten už byl od kardinála Niny informován o tom, co se děje v Turíně. Papež jim řekl: „Neztrácejte čas. Jděte k ministru školství, k ministru vnitra, jděte třeba ke králi, prostě hledejte vlivné osoby a prostě je o přímělu.“ Pomohlo to. Nový ministerský předseda po krátkém mlčení napsal Donu Boskovi slušný dopis, ale radil mu, aby splnil požadavek ministerstva, aby učili diplomovaní profesori. Z toho neměl světec velkou radost, protože záležitost zůstávala nevyřešená. Skutečně vedoucí školského odboru Rho právě v novinách tvrdil, že Don Boskovo gymnázium nemá povahu otcovské školy, nýbrž povahu privátního gymnázia. Proti tomu zas ředitel valdocké školy don Bertello odpovídal v jiných novinách tím, že dokazoval nezávažnost názoru pana Rho.

Profesor Allievo se vrátil z Říma a vydal celý spis o Casatiově zákoně. Nemluvil o Donu Boskovi, ale uvědomoval veřejnost o myšlenkách, obsažených v zákoně. Don Bosco užil Allievovu argumentaci v dalším dopise předsedovi vlády. Prostě bojovalo se dále naostro, protože jinak to nešlo. Celé léto se bojovalo, a byl to boj, jak se říká, na život a na smrt.

Z Říma nic nepřicházelo a blížil se nový školní rok. Don Bosco psal znovu předsedovi vlády. Ten mu odepsal zase slušně, ano řekl mu, že když má diplomované profesory, může otevřít znovu třídy gymnázia. Jen o jádru věci ani muk. Předseda chtěl zřejmě zachránit kozu i zelí, zase bylo třeba poslat školské radě turínské provincie seznam profesorů. Nějak se to udělalo, ale to hlavní pořád ještě nebylo. Rada mohla kdykoliv zahájit nový útok. Pořád ještě nebyl v Oratoři přiznán charakter otcovské školy. – Určitou pomocí pro Dona Boska bylo, že v té době v několika evropských parlamentech se bojovalo za svobodu vyučování a že všude mezi katolíky bylo hodně vůle vymanit se z nevědeckého vlivu státní školy, jak jej nastoloval vládnoucí liberalismus. Předseda vlády Perez byl osobně na straně co největší svobody, což dokázal mimo jiné tím, že povolal profesora Allieva do Říma za svého sekretáře. Ovšem kolem něho byli samí hafani, kteří měli své záměry a prosazovali je bezohledně. Pak zde byl přísný úřední postup a nebylo v moci něco rozhodnout bez toho, že by to šlo přes kdoví kolik instancí, než se to dostalo do státní rady.

Don Bosco to věděl a nebylo mu dobře. Věděl, že Turín je bašta, kterou není možno dobře slézt. Ale byla zde určitá cestička a to byla cestička vedoucí před krále. Don Bosco i na to myslel a podal králi příslušnou žádost. Král to předal své královské radě a královská rada to postoupila státní radě. Státní rada ustanovila zvláštní komisi, která měla případ posoudit. V komisi bylo osm rádců a ti se šli 26. února roku 1880, když už byl školní rok na Valdoku skoro

v polovině. – Rada byla opatrná a přišla k závěru, že zatím jí není zcela jasné, zda jsou zde podmínky, aby valdocké gymnázium mohlo být považováno za otcovskou školu. Ale Don Bosco byl o tom závěru důvěrně informován a honem sestavil dokument, který měl otcovskou valdocké školy dokázat. Napsal nový rozklad a poslal jej ministerstvu. – Vyjádřit se měla hlavně turínská školská rada. Ta nyní nepospíchala. Vedoucí školského odboru Rho poslal státní radě své poznámky až 7. dubna. Ale Don Bosco předvídal, jakými myšlenkami bude jeho relace naplněna, a ve své relaci se to snažil předejít. To učinil ve zmíněném rozkladu, který mělo v rukou ministerstvo.

28. dubna se komise sešla znovu a četl se posudek koncipovaný panem Rho. Ale když už bylo nebezpečí, že na základě této relace bude konstatováno, že Don Boskovo zařízení v Turíně není dobročinnou institucí, vyskočil rádce baron Celesia, vyžádal si slovo a řekl: „Pánové, kde vlastně jsme? Jsme v Turecku? Jak to, že zde čteme posudek vyhotovený jednou stranou a neslyšíme také Dona Boska, který představuje stranu druhou?“ Výsledek intervence byl dobrý. Komise uznala baronovy vývody a rozhodla se záležitost zatím neuzavírat.

Zatím nastaly v Turíně změny. Místoprefektem se stal Casalis. Ten, aby splnil vyšší rozkaz, dal Donu Boskovi k zodpovězení otázky: 1. Jaký ráz má Oratoř a jaký cíl sleduje svým gymnáziem. – 2. Kolik je hochů řemeslníků, kolik studentů, kolik kleriků filosofů a kolik bohoslovců. – 3. Kolik hochů – hlavně studentů gymnázia – je vydržováno zdarma, kolik polozdarma. – 4. Kolik studentů ročně jde na liceální zkoušky a kolik jich v minulém roce zkoušky udělalo. – 5. Kolik hochů v minulých pěti letech skončilo pátou třídou gymnázia a kolik jich vstoupilo do filozofie a rozhodlo se pro vstup do salesiánského společenství?

Světec nemeškal a zcela po pravdě vypsal stav Oratoře. Z jeho referátu bylo jasné vidět, že jde o ústav dobročinný a prospěšný obecnému lidu. Následovalo protahování, nyní zase ze strany státních orgánů, jen aby nemusely přiznat svou porážku. Fakt je ten, že Don Boskovo vysvětlení prefekt Casalis poslal ministerstvu teprve mnohem později – 7. června 1881. Státní rada utvořila novou komisi, která nakonec naznala, že gymnázium může dále pokračovat jako soukromá škola, ale ne jako škola otcovská, která nepotřebuje mít patentované učitele. V tom hlavním tedy Don Bosco prohrál a chtěl-li pokračovat, musel se starat, aby měl hodně patentovaných učitelů.

Co bylo v základě celého sporu? Režim sjednocené Itálie byl v podstatě ateistický a směřoval k odstranění náboženství jak ze života dospělých, tak hlavně ze života mladé generace. A jestliže navenek byla Itálie ještě katolická, ve skutečnosti už té katolicity v ní moc nebylo. Bohužel našli se i někteří kněží, kteří se přiživovali na režimu a pomáhali mu z kariéristických důvodů podlamovat církev zezdola a připravovat cestu k arizaci společnosti. Nic nového pod sluncem, říkali staří Římané.

8 Třiletý výkaz o stavu kongregace

V 6. hlavě schválených Stanov Salesiánské společnosti stálo, že hlavní představený má každé tři roky podat Svatému Stolci úřední výkaz o stavu jemu podřízené kongregace. Don Bosco tak učinil v březnu roku 1879, když byl v Římě. Na začátku upozornil, že dříve mohl podat jen povšechný výkaz, jelikož stav byl ještě nehotový a kongregace samá

změna pro zakládání nových domů a jednání o nich. Pak jako obyčejně uvedl krátkou historii salesiánského díla od roku 1841 do roku 1879 s krátkým nástinem, jak je uvnitř sestaveno. V závěrečné části, týkající se morálního stavu kongregace, jsou hodny zmínky zvláště o poměru kongregace k turínskému ordináři Gastaldimu a záležitost privilegií,

dva bolavé body, jimiž je kongregace ve svém zrání zdržována. V této části neopomenul uvést všechno, co salesiáni vykonali a konají ve prospěch církve.

Na kongregaci pro biskupy a řeholníky byl výkaz podroben důkladnému rozboru, z něhož kardinál Ferrieri v odpovědi uvedl sedm poznámek, ze kterých mohl Don Bosco vyčíst spíš nelibost pana kardinála než pochvalu. Chyběla mu důkladnější zmínka o ekonomii kongregace a o noviciátu, nelíbilo se mu dělení kongregace na inspektorie místo provincií. Tam, kde se mluvilo o salesiánských kolejích, mu chyběl poukaz na to, že všude předcházely souhlas ordinářů k jejich založení, dále tam, kde se mluvilo o Dcerách Panny Marie Pomocnice nebylo uvedeno, od koho tento institut závisí, zda je samostatný, nebo zda jej řídí salesiáni. Don Bosco ve výkazu napsal, že sestry mají v ústavech na starosti prádlo, kuchyni a podobně, což Svatý stolec podle pana kardinála zavrhoval. Konečně bylo Donu Boskovi vytknuto, že dal výkaz vytisknout a kopie dal ředitelům salesiánských domů, kdežto takové věci se mají považovat za interní záležitost mezi vedením kongregace a římskými úřady.

9 Záležitost dívčí oratoře v Chieri

V Chieri, kde měly dcery Panny Marie Pomocnice kvetoucí oratoř, vypukla v roce 1879 hotová válka, která se vlekla až do roku 1883. Týkala se hlavně ředitele, dona Jana Bonettiho, který tou dobou byl v Turíně a do Chieri dojížděl na neděli. Chierské dílo bylo už hodně rozvinuté. Vedle sváteční oratoře tam měly sestry internát pro dívky, školu pro zanedbané dívky z města a z okolí a sváteční školu pro odrostlé dívky. Jablkem sváru byla sváteční oratoř.

12. ledna 1879 přiletěl do Chieri arcibiskup, svolal si tamní kanovníky a měl k nim drsnou řeč, ve které se vyjádřil, že salesiáni konají hodně dobře, ale podobají se lokomotivám, kterým schází brzdy a pojistné ventily. Jednalo se o to, zda se má oratoř zavřít, nebo ještě dál tolerovat. Don Bosco byl právě na cestě do Říma a v jeho zastoupení psal jeho zástupce don Rua panu arcibiskupovi velmi diplomatický dopis, ve kterém mu děkuje, že se salesiánů zastal a prosí, aby nadále svou blahovůlí pomáhal uklidňovat eventuální nedorozumění. Ta pocházela zvláště od dómského faráře Oddenina, který viděl v oratoři konkurenci. Don Bonetti ve snaze uklidnit situaci, napsal panu faráři dopis, v němž ho žádal, aby prominul, jestli snad nějak pochybil, ale v dopise, jak už byl polemicky založen, užil i několika výrazů, které pana faráře urazily. Don Oddenino s tím hned utíkal na ordinariát v Turíně a pan arcibiskup podle svého zvyku dona Bonettiho bez jakéhokoliv předešlého napomenutí suspendoval od zpovídání, prý pro nedostatek úcty k vrchnosti. Postižený šel na arcibiskupství a žádal o audienci, ale nebyla mu povolena. Co dělat? Blížila se sobota, kdy měl jít zase do Chieri. Ve čtvrtek tedy sedl a napsal panu arcibiskupovi prosbu, aby suspensi zrušil. Dovolil si podotknout, že jinak v Chieri vznikne pohoršení mezi lidmi. A co dalšího neprozřetelného udělal, v zápalu horlivosti řekl, že by se musel v záporném případě obrátit do Říma, protože nejde jen o jeho čest, ale o čest kongregace. Nemusel to říkat, ale řekl to, a bylo zle. Monsignor odpověděl tím, že mu zakázal zpovídat v celé arcidiecézi a k tomu na neurčito. Dona Bonettiho trochu potěšilo, že mu jeden řeholník poukázal na rozhodnutí z Říma z roku 1615, kde se zakazuje biskupům

Don Bosco všechny ty body v novém podání objasnil a z jeho dopisu lze vycítit, že ho mrzí, že nahoře se dívají na všechno byrokraticky (z pohledu kanceláře) a nemají smysl pro problémy, které se objevují přímo na místě, kde se pracuje. – Od doručení Ferrierových poznámek k odeslání vysvětlení uplynulo několik měsíců a Don Bosco se omlouval, že nemohl dříve v klidu věci promýšlet pro neodkladné záležitosti jiné, které mu nedávaly možnost soustředit se. My už víme, co to bylo – ta nešťastná válka nervů pro snahu vládních míst zavřít mu gymnázium – srdce jeho podnikání. Poznámky byly datovány 5. dubna, vysvětlení bylo podáno 3. srpna.

Don Boskova odpověď znovu neuspokojila a 3. října mu byly zaslány další poznámky, které musel Don Bosco znovu studovat a zodpovědět. Na tuto repliku už nedostal žádný další dopis, ale uvidíme, že se záležitost vynoří znovu později. Co na věci nejvíc udivuje, je naprostý klid, s jakým Don Bosco snášel tuto nervovou napětí, aniž dal najevo, jak silně ztrpčují jeho život. Jen ti nejbližší o tom něco věděli, jinak Oratoř kypěla radostí ze života, jako by všechno běželo po hedvábné nitce.

suspendovat řeholní kněze z jiného důvodu, než když se to týkalo zpovědi. To v jeho případě nebylo. Aby se opravdu předešlo pohoršení, Don Bosco mu psal, aby hned za ním přijel, že ho bude doprovázet na jeho cestě do Říma. To byl důvod, proč nejel s Donem Boskem hrabě Cays, ale Bonetti.

Bylo to právě v této době, kdy se monsignor arcibiskup náhle ukazoval na Valdoku a na Valsalice, když se tam hrálo divadlo. Co všechny překvapovalo, usmíval se, zastavoval se s jednotlivci a oslovoval je, prostě všichni se ptali, co se to stalo, že je zde taková změna. Dříve odmítal světit salesiány a nyní jich připustil k různým svěcením bez řeči několik.

Zatím don Bonetti v Římě 2. března podal odvolání proti arcibiskupově jednání a sice prostřednictvím kongregace koncilu. Don Bosco už v únoru o věci informoval prefekta kongregace pro biskupy a řeholníky Ferrieriho. Ve své zprávě chválil dona Bonettiho jako velmi dobrého kněze a řeholníka, který velmi dobře působí v chierské oratoři. Nevymýšlel si, protože měl v rukou písemné vyjádření dokonce pěti chierských kanovníků z 16. února, kteří říkali totéž.

Je součástí úředního jednání, že se opis stížnosti z Říma posílá osobám, na které stížnost padá, a také představenému, když jde o stížnost, kterou podává řeholník. To se stalo i teď. Monsignor Gastaldi se toho zalekl a pozval si dona Ruu na pohovor. Byl velmi laskavý, Bonettiho pochválil, řekl, že tedy suspensi odvolává, ale přeje si, aby se don Bonetti do Chieri nevracel, protože by se neklid opakoval. Prý takové je mínění chierského duchovenstva s jedinou výjimkou, a to prý je kanovník Sona. Když se to don Bonetti dověděl, vzepřel se tomu. Proč by nesměl v Chieri pokračovat, když se ničeho nedopustil? Lidem by přece nikdo nevymluvil, že odchází z trestu. Jde o dívčí oratoř, zavřete ústa lidem, kteří ve všem hledají skandál.

Záležitost byla na tomto bodě, když vzniklo intermezzo, které se nemělo stát. Don Bonetti vypsál v soukromém dopise jednomu svému příteli z Chieri, jak se věci mají a ten dobrák považoval za svou povinnost jeho dopis trochu pozměnit, namísto osobního oslovení dát tam oslovení hromadné a dopis v oratoři veřejně přečíst. – Don Leveratto,

prefekt turínské Oratoře, který dona Bonettiho zastupoval, o ničem nevěděl a malér byl hotový. Dopis si dokonce lidé opisovali a dávali ho číst dalším.

Po návratu z Říma byl don Bonetti zvědav, jak se pan arcibiskup tváří. V Turíně bylo zvykem, že se krátce po Velikonocích vracely znovu potvrzené zpovědnické diplomy, ale když don Notario, který tam byl pro diplomy salesiánských zpovědníků, přebíral knížečky, viděl, že Bonettiho diplom schází. Hned na to upozornil a bylo mu řečeno, že je to na rozkaz pana arcibiskupa. Don Notario žádal, aby mu to bylo potvrzeno písemně, aby si představený nemyslel, že nesplnil svou povinnost. Sekretář Chiaverotti se zdráhal dát mu potvrzení. Začali se hlasitěji domlouvat a všiml si toho kolemjdoucí kanovník Chiuso. S donem Notariem byl ještě salesián don Deppert a Chiuso uvedl oba k panu arcibiskupovi. Pan arcibiskup se Notaria ptal, kdo je a co si přeje. On se mu představil jako nový ředitel chierské oratoře. Ale jen co to řekl, pan arcibiskup spustil stavidla výmluvnosti a oba museli vyslechnout spoustu výtek na adresu Dona Boska a salesiánů. Don Notario chvíli poslouchal, a když monsignor skončil, dělal, jako by se chtěl poroučet a odejít. Tu se Jeho Excelence zarazila, Gastaldi vzal Notaria pod paží a posadil si ho na židli a vedl s ním klidný dialog, skoro by se řeklo srdečný.

2. května byl zpovědnický diplom vrácen, ale pořád s podmínkou, že don Bonetti nepůjde do Chieri bez zvláštního povolení arcibiskupa. On už tam chodil, kázal, ale nezpovídal. Když mu byl tedy vrácen diplom s tou podmínkou, odvolal se 4. května k Svatému otci. Účinek se projevil 26. května, kdy arcibiskup psal Donu Boskovi, aby hned přišel k němu v důležité věci. Bylo to to, co se čekalo. Arcibiskup diplom vrátil a dovolil donu Bonettimu zpovídat v celé arcidiecézi a pokud šlo o Chieri řekl, že to přenechává moudrosti Dona Boska, pošle-li ho tam, nebo ne. V Oratoři z toho byla radost. Všichni donu Bonettimu gratulovali, ale radost měla krátké trvání. Ráno byl Donu Boskovi doručen další dopis, v němž stálo, že si to pan arcibiskup rozmyslel, aby tedy don Bonetti v Chieri nezpovídal, dokud on, arcipastýř, všechno znovu nepřesetří.

To dona Bonettiho dodělalo. Napsal hned odvolání k Svatému otci a v něm přesně vypsal, jak a co se sběhlo, hlavně, jak během noci pak arcibiskup změnil své smýšlení a vrátil se k tvrdému postoji. „Pokorný prosebník, který se už potřetí obrací na Jeho Svatost, prosí, aby už byl učiněn konec postupu, který působí bolest nejen jemu, ale také jeho představenému, protože je zcela neodůvodněný, škodí Boží slávě a pohoršuje věřící.“

Takové jednání Dona Boska znovu přesvědčovalo, že chyba je v tom, že nemá potřebná privilegia, která jsou mu stále odpírána. I psal v tom smyslu kardinálovi Ninovi, protektoru salesiánské kongregace, a prosil, aby se zasadil i on o jejich udělení, aspoň těch, která už měl od samého papeže Pia IX. K dopisu připojil seznam všech nezákonností, kterých se monsignor arcibiskup dopustil. Psal to ne jako obžalobu, ale aby se vidělo, k čemu vede nedostatek žádaných ochran. Kardinál předložil žádost papeži, ale ten nemohl vyhovět. Řekl, že žádost byla adresována Donem Boskem kongregaci koncilu, ale ta není kompetentní. Kompetentní je kongregace pro biskupy a řeholníky, která už jeho žádost odmítla. Prostředkování kardinála protektora přišlo pozdě. Nina sám nepovažoval za vhodné dále naléhat.

Don Bosco byl pro sebe rozhodnut nenechat záležitost spát. Protože s určitostí věděl, že prefekt kongregace pro

biskupy a řeholníky Ferrieri nepovolí, prosil čerstvě jmenovaného kardinála Alimonda, aby on na Ninu tlačil. Alimonda byl upřímný přítel našeho světce a pokusil se. Mluvil přímo se Svatým otcem ale ani on si netroufal obejít autoritu kardinála Ferrieriho. Sliboval, že, až zase začnou normální zasedání římských kongregací, neopomene záležitost nastolit k novému projednání. Zatím, řekl, moc v Římě neznamená, je poslední, kdo byl přijat mezi kardinály. – Don Bosco dobře věděl, že prozatím neprojde, ale už měl také přesvědčení, že je třeba naléhat a naléhat, protože bez toho se věci zastaví a už se nepohnou.

Vraťme se do Turína. Don Bonetti byl rozčarovaný tím, že musel trpět nespravedlivý trest. Tolik odvolání a všechno marné! Jeho bouřlivá povaha se tomu bránila. Psal 16. července sekretáři posvátné kongregace koncilu monsignorovi Vergovi patetický dopis, v němž říkal, že jménem svým a také jménem Dona Boska pro lásku k Ježíši Kristu, k Panně Marii Pomocnici a k svatému Františku Saleskému ho prosí, aby mu cokoliv odepsal, ale odpověď nepřicházela. Asi zase čekali, co v té věci odpoví Gastaldi. 27. července psal do Říma advokátovi Leonorimu ještě patetičtější: „Tento nespravedlivý trest způsobil, že jsem podezříván z kdoví jakého přečinu, spáchaného v dívčím ústavě a to v době, kdy nás vláda bije mečem, církevní autorita bije křížem, když nás prohlašuje za nehodné kněze a zrádce duší. Je to nespravedlivá a krutá válka a myslím, že není ke cti Svatého Stolce, že dovoluje takový nepořádek, který pobuřuje všechny poctivé lidi. Jsem-li vinen, ať se mi řekne, čeho jsem se dopustil – jsem ochoten třeba zemřít, ale jestliže jsem nevinný, proč mám tak dlouho nespravedlivě trpět, proč má být ostouzena má kongregace a proč mají lidé být tak těžce pohoršováni?“ Nejráději by se byl s arcibiskupem soudil a prosil advokáta, aby mu slíbil, že mu bude dělat obhájce. Leonori odpověděl, že by dal přednost pokojnému narovnání, ale byl ochoten případ hájit. Jen zdrženlivost Dona Boska dovedla krotit Bonettiho výbušnou povahu.

Don Bonetti psal 20. srpna Vergovi znovu. Vypisuje mu opět celý průběh záležitosti a poukazuje na to, že je už bezmála celou veřejností pokládán za pohoršlivého kněze a to tím více, že se o jeho odvolání do Říma všude ví a přece ani po sedmi měsících zde není žádný výsledek. – Uplynul srpen, uplynulo září a půl října a nic se nedělo. Když Řím mlčel, pokusil se znovu setkat se s arcibiskupem, ale ten odmítal udělit mu audienci. Napsal tedy čtvrté odvolání a poslal je kardinálu Ninovi, aby je předal Svatému otci. Psal i jménem Dona Boska. Toto čtvrté odvolání vůbec nepřišlo k papeži, protože je monsignor Verga a advokát Leonori považovali za nevhodné. – Byl konec roku a nic se nehýbalo. Don Bonetti byl z toho krajně roztrpčen a začátkem ledna psal advokátovi, že nedovede pochopit, jak je možné, že Řím není schopen přinutit arcibiskupa, aby přestal pronásledovat nevinného řeholníka, i když jde o jasné přestupování církevního nařízení. A děkuje Pánu Bohu za to, že byl odmalička veden k úctě k Svatému Stolci, protože jinak neví, co by udělal. Ale zůstane věrný, i kdyby měl zemřít s pověstí, že je nehodný kněz.

V Římě pracoval pro dona Bonettiho také nový salesiánský prokurátor don Dalmazzo. Ovšem byl v Římě nový a nemohl se tolik angažovat. Přesto psal, že arcibiskup dostal 28. června z Říma dopis ultimativního obsahu. Jenže arcibiskup na něj odepsal, že jeho opatření není trestního rázu, nýbrž čistě opatrnostní opatření. Každý si může

představit, jak málo mohlo takové vysvětlení postiženého potěšit.

Záležitost se vlekla ještě po celý další rok. Přišly další incidenty. V listopadu 1880 zemřela v Chieri jedna dcera Panny Marie Pomocnice. Začalo se křičet, že salesiáni porušili farní práva. Dva jejich kněží prý vzali z jezuitského domu svatý olej nemocných a udělili umírající poslední pomazání. Pak byl pohřeb a oni doprovodili zemřelou až na hřbitov. Pan arcibiskup měl zase proč salesiány pokárat. Pak přišla oprava. Nemocnou zaopatřil kanovník Colomiatti a pohřeb se konal „more pauperum“ – chudinským způsobem bez doprovodu faráře. Zmatek byl zvětšen ještě tím, že don Rua napsal arcibiskupovi omluvný dopis, zatímco nebylo co omlouvat, protože se nic nestalo. – Další incident se stal rovněž v listopadu. Don Bonetti, který už 22 měsíců čekal na vyřešení svého případu, se obrátil na papeže přímo. Efekt byl skoro okamžitý. Dostal odpověď, že se případem bude zabývat plenární schůze kardinálů. Advokát o tom vyrozuměl Dona Boska dopisem, přičemž ho žádal, aby předal arcibiskupovi zvláštní přiložený zapečetěný dopis určený pro něho. A zase byl cirkus.

10 Sestry a židovka Bedarida

Pro rok 1879 nemáme mnoho zpráv o Don Boskových stycích s Dcerami Panny Marie Pomocnice. Snad bude dobře povědět si na tomto místě něco o případu sester, který se dotkl i salesiánů. Matka Mazzarellová mluvila s Donem Boskem po odjezdu svých misionářek v Sampierdareně. Týkalo se to hlavně uspořádání starého a teď nového mateřského domu. Mornese bylo zpola vykliděno a nový dům v Nizze už byl téměř kompletní. Pak Don Bosco odjel do Alassia s úmyslem zajet do Francie, matka se vrátila do Mornese. V Alassiu Don Bosco provedl u sester důkladnou vizitaci. Doporučil jim, aby hodně pracovaly, ale tak, aby mohly pracovat dlouho. Ať si nezkracují život přílišnou prací a nedostatkem, ani ať nepropadají melancholii.

Generální ředitelství sester bylo přeneseno do Nizzy v únoru. Spoluzakladatelku přechod jistě stál hodně, ale ona byla zvyklá poslouchat jako hodiny. Do roku 1879 náležejí tři sesterská založení v Cascinettě u Ivrey. V San Carlos di Almagro v Argentině v hlavním městě, třetí v Las Piedras v Uruguayi. K novým založením dal Don Bosco matce cenné doporučení, aby beze všeho přijímaly mateřské školky, ale s podmínkou, že při nich otevrou také sváteční oratoř a nějakou dílnu pro odrostlejší děvčata. – V Las Piedras nové dílo trochu pokulhávalo. Zástupkyně představené byla příliš mladá a nezkušená. Matka napsala představené hezký dopis, kde jí nabízela dobré rady, jak si počínat, aby dotyčná, která byla jen krátký čas v Mornese, mohla dohnat formaci. Kladla jí na srdce, aby se hodně radila s inspektorkou a s ředitelem salesiánů. Asi to nebylo tak zlé, když Don Costamagna krátce na to psal Donu Boskovi dopis, ve kterém velebil sestry a jejich obrovské úspěchy při katechizování nejen děvčat, ale i dospělých žen. Při jedné příležitosti tam čtyři kněží seděli ve zpovědnicích a čtyři sestry stačily připravovat pěkně kajícnice, které přicházely porůznu do kostela a některé se před tím neuměly zpovídat.

V dívčí oratoři svaté Terezie v Chieri se jelo dál i po suspendování dona Bonettiho na plné obrátky. Don Bosco, dokud suspense nebude odvolána, ustanovil tam dona Notaria. Práce bylo nad hlavu. V městečku byly manufaktury, kde se zpracovávala bavlna a předlo se plátno. Stovky děvčat

Donu Boskovi byl římský dopis doručen v novém noviciátním domě v San Benigno a on jej přirozeně poslal do Turína a pověřil dona Depperta, aby jej donesl na ordinariát. Deppert zahlédl pana arcibiskupa, ale ten ho odmítl přijmout. Prosil tedy kancléře Chiusa, aby jej předal, že je to dopis z Říma, ale chtěl aby mu to Chiuso potvrdil. Ten se urazil a nechtěl dopis vzít. Stejně odmítl dopis přijmout a předat arcibiskupovi sekretář Corno. Deppert se vrátil domů a vzal si s sebou jednoho spolubratra, aby měl svědka, že dopis přinesl. I to se bralo ve zlém a tak nezbylo než poslat římský dopis zase Donu Boskovi. Ten psal do Říma, co s tím, a tam odtud mu odepsali, aby napsal osobní zprávu panu arcibiskupovi a jejich dopis aby přiložil zapečetěný do svého dopisu. Bylo to komické, ale teď musel arcibiskup dopis vzít a otevřít obálku. Hra skončila tím, že jeden i druhý dopis poslal zpět Donu Boskovi poštou. Do Říma však psal, že se cítil takovým postupem dotčen a aby mu posvátná kongregace podruhé přes Dona Boska nic neposílala. On prý Donu Boskovi od roku 1848 až do roku 1867 ve všem pomáhal i peníze mu dával, teď prý ho tento jen pronásleduje a hledá příležitosti, aby ho zneuctil.

tam byly zaměstnány, ale byla to děvčata analfabetní. Sestry pro ně otevřely sváteční kurs. Učilo se od desíti do poledne. Aspoň stovka se jich naučila číst a psát. Prospěch z toho měl také jejich náboženský život.

Také v Lu šlo dílo sester dopředu, třebaže tam byl jejich dům solí v očích tamních pokrokářů, kteří zle pomlouvali je i Dona Boska a dělali všechno, aby je vystrnadili z obce. Ale mnohem větší bitva nastávala sestrám v jejich mateřském domě. Tam se jedné neděle chystalo všechno k slavné oblačce novickek, když tu přišel do domu acquijský podprefekt provázený nizzeským místostarostou a ptal se, je-li pravda, že tam má být řeholní obláčka. Ředitel salesián don Chicco odpověděl kladně, načeš se vysoký vládní funkcionář ptal, zda všechny novicky tak činí zcela dobrovolně a bez nátlaku. Přítomen byl don Cagliari, on vlastně děvčatům řeholní šat posvětil. Vmísil se do rozhovoru a chtěl vědět, na základě jakého pověření se tyto dotazy dějí. Dům je soukromým bydlíštěm a nikdo nemá právo tam vstoupit. Děvčata, pokud jsou dospělá, jednají, jak chtějí a pokud ještě nemají roky, mají dovolení od rodičů. Místostarosta prskal a začal hrubě mluvit, ale podprefekt ho mírnil. Don Cagliari to také nemínil hnát na ostří nože a umožnil mu rozhovor s tou jedinou, která ještě neměla plnoletost. Dovedl ho dokonce do jídelny a do ložnice. Rozešli se v dobrém. Funkcionář sedl do kočáru, pokynul vozkovi, aby jel rychle. Blízko stálo několik pánů od policie se skupinou dalších občanů, ale těch si všiml jen natolik, aby cítili, že je na ně dopálen a nemá v úmyslu dělat jim šaška. Chování místostarosty jasně naznačilo, kdo za tím vším stojí. Místní sektáři zahájili proti novému institutu v městě ofensivu.

To, co se stalo v den obláčky mladých sester, byla jen přehra. Plán byl mnohem širší, než zjistit, že sestry nečiní nikomu násilí. Téhož dne vyšel v jednom časopise jedovatý článek s nadpisem „Kněžské lumpárny“. V něm se psalo, že v Nizze utekla z rodiny hezká dívka izraelského náboženství, a sice do Turína. Rodičům napsala, že chce zůstat věrná svému přesvědčení (rozuměj židovskému), ale úřady prý ji už hledají. V článku se mluví o Donu Boskovi jako o tmáři a bije se na poplach, jak to, že řehole jsou zrušené, ale zde se

nestoudně přestupuje zákon. Ten plátek téhož dne, co vyšel zmíněný článek, dokončil svůj život, jako ta včela, když dá žihadlo.

O co šlo? Před triadvaceti léty se dcera bohatých Židů rozhodla stát křesťankou. Byla z Alexandrie, ale rodiče ji přinutili zasnoubit se se zámožným obuvníkem v Nizze, také Židem. K přestupu nedošlo, ale myšlenka nyní oživila v její dceři Bedaridě. Bylo to zásluhou právě příšlých dcer Panny Marie Pomocnice. Dívka, aby se osvobodila od rodiny – matka už byla mrtvá, utekla z domu. Sestry jí dopomohly k tomu, aby se směla ubytovat u spolusester v Turíně. Židovská komunita v Nizze jí však šla po stopách, zjistila její pobyt a za pomoci tisku udělala z věci veřejný skandál. Lidé četli v novinách, že dívka byla unesena na rozkaz Dona Boska, vložila se do toho policie, přicházeli příbuzní, byla z toho mela. – Zatím se Bedarida připravovala na křest, ovšem příprava byla neklidná, jak jinak nemohlo být. Příbuzní napřed doufali, že si to rozmyslí sama, ale pak zklamání přešli do zjevného útoku. Těsně před křtem přijel za ní její bratr, provázený synem nizzského rabína, který si ji chtěl vzít, bratr s ní mluvil asi pět hodin. Mluvil a mluvil, až ji unavil a děvče udělalo hloupost, že mu podepsalo list, ze kterého vyplývá, že nechce zůstat u sester. To byla veliká chyba, protože na základě tohoto listu se začali příbuzní dovolávat policejního zásahu.

Katechumenka si uvědomila nebezpečí, do jakého vrhá ústav sester a rozhodla se změnit bydliště. Ubytovala se v Turíně nedaleko Oratoře u jedné paní. Druhý den přišel na Valdocco královský prokurátor, sestry řekly, kde je Bedarida, on k ní zašel, sepsal protokol, ona prohlásila, že na ni nikdo nedělá nátlak, že je to její vůle být křesťankou, načeš prokurátor odešel přesvědčen, že je vše v pořádku. To byl však teprve začátek dramatu.

1. září 1879 přinesla Gazzetta del Popolo zpravodajství z Nizzy, ve kterém se popisoval případ zcela románovým

11 Misie a historie jedné obžaloby

V roce 1879, o kterém píšeme, se neuskutečnila žádná další misionářská výprava. Don Bosco však neustával ve své snaze dosáhnout kanonického schválení své misionářské činnosti. Zatím jak za pontifikátu Pia IX., tak dosud se mu to nepodařilo, ale připravoval si k tomu půdu tím, že informoval Jeho Svatost o tom, co podniká na tomto poli. O turínském Oratoři mluvil jako o semináři pro výchovu misionářů a vyzvedal skutečnost, že jeho bývalí chovanci se už nacházejí dokonce i v Africe a v Austrálii. Připomíná, že ústav potřebuje finanční pomoc a že by rád, aby papežská díla na pomoc misí, jako lyonská Propaganda víry a Dílo svatého Děťství Ježíšova podpořila jeho činnost. Tak psal papeži koncem března. Za měsíc zase psal kardinálovi protektorovi Ninovi a prosil ho o sdělení, na kterou římskou kongregaci se mají jeho misionáři obracet ve svých potřebách, zda na Propagandu víry, nebo na kongregaci pro mimořádné záležitosti církve. Jasně říkal, že zmíněné podpůrné instituce mu nic nedají, dokud nebudou salesiánské misie mít řádný misijní statut v církvi. Tak to skutečně bylo, jak vysvítá z korespondence se zmíněnými institutem. Kardinál Nina hovořil v tom smyslu se Svatým otcem, ale odezva byla minimální. Papež mohl poslat jen 1000 lir jako svůj osobní příspěvek.

Z dopisu kardinálovi se dovídáme, že Don Bosco měl v úmyslu i toho roku vyslat další misionáře a sice do

stylem. Don Bosco byl bezostyšně hanoben jako únosce ubohého děvčete za účelem násilného jejího pokřesťanství. Zpráva smíchala dohromady nizzskou obláčku se křtem, Bedarida prý dokonce musela hrát divadlo, v němž hrála svou vlastní životní historii a konverzi z židovství na křesťanství. Gazzetta nejen, že převzala zprávu z Nizzy, ale přidala ještě výzvu k vládním místům, aby zasáhla a nedovolila znásilňovat svědomí občanů. Navíc bylo inscenováno policejní obklíčení domu, v němž děvče bydlelo, přišel sám generální prokurátor a nám už smutně známý turínský prefekt Vaini. Don Bosco byl vyšetřován, prostě byla to hanebná komedie, předchůdkyně dalších komedií, uspořádaných nepřáteli Boha a církve podle receptu: Kdo chce psa bít, hůl si vždycky najde.

V Turíně se podobně jako nizzský místostarosta vyznamenal zvláště prefekt. Myslel si, že bude hrát roli vysvoboditele a zatím Badarida tvrdošijně tvrdila, že je a chce zůstat svobodnou občankou, která si nenechá mluvit do života. Generální prokurátor byl zdrženlivější. Prefekt nabídl dívce své služby a hlavně od ní chtěl, aby se přestěhovala někam jinam, kde by nebyla v blízkosti Don Boskova domu a sester. Jednání byl přítomen Bedaridin otec, bratr a další příbuzní, byla to ostudná záležitost, která se bohužel neobešla bez asistence ulice, novinové polemiky, ve které zapracovalo také ostré pero polemicky naladěného dona Bonettiho. Turín měl o čem mluvit. Pět dní hlídala policie dům, kde dívka bydlela, nátlak ze strany autorit byl veliký, až nakonec Bedarida, aby její přátelé měli konečně klid, opravdu odešla do nějakého ústavu – konviktu, ale tam komedie pokračovala, až se děvče unavené vrátilo do Nizzy.

Ceria říká, že Don Bosco byl pro to, aby byla dívka co nejdříve pokřtěna. Před hotovým faktem je vždy nutno se sklonit. Don Cagliero byl jiného mínění. Dívka se mu zdála ještě málo připravená a to způsobilo, že se zvedla kolem případu taková bouře.

republiky Paraguay, ale zhatilo se to. Nuncius Svatého Stolce v poslední chvíli poslal telegram, aby se zatím od výpravy upustilo (šlo o převzetí farnosti v hlavním městě Asuncion). Právě tam vypukla revoluce. Už v XI. svazku jsme psali, že ta země byla pořád otrávena občanskými nepokoji. Tím věc utichla a o Paraguayi se nebude mluvit dalších patnáct let.

Ztroskotala také žádost biskupa ze San Dominga o vyslání misionářů na ten ostrov. Zde rozhodla personální tiseň Don Boskových podniků. Biskup urgoval, don Cagliero, ještě pořád přítomný v Turíně, se ptal Dona Boska, jak má odpovědět, a světec mu řekl, aby odepsal, že zatím Svatý otec přišel s novými urgencemi, které přinutily salesiány dominikánskou záležitost odložit. I zde nastane odmlka několika let.

Vůbec zde vystoupil do popředí jako silný faktor nedostatek salesiánského personálu. Dílo se hodně rozběhlo, salesiáni všude ukazovali ochotu vyhovět požadavkům místa i biskupům, ovšem ukázalo se, že by se takovým způsobem salesiáni upracovali. Beztak si ředitelé u Dona Boska hodně stěžovali, že spolubratři mají tolik práce, že nemohou stačit. Horlivost je dobrá, ale Don Bosco nejednomu řekl, že se nesmíme příliš rozbíhat a příliš snadno se angažovat ve věcech, které nesledují zrovna zájem mládeže. Ale vraťme se k misionářům v Americe.

Rok 1879 je pro dějiny salesiánských misí rokem historickým, protože v něm salesiáni navázali první kontakty s Indiány Pampy a Patagonie a tím se zeměmi do té doby neprozkoumanými. Když totiž ztroskotala cesta monsiora Espinozy a dona Costamagni po moři následkem zuřivé bouře, tito dva odvážlivci začali uvažovat o cestě po suché zemi. Šťastná náhoda jim to usnadnila.

V roce 1879 začaly pravidelné výzkumné i dobovačné výpravy Argentiny směrem na jih. První záměr byl dosáhnout břehů řeky Rio Negro, která byla se svým přítokem Neuquenem splavná od oceánu až po Andy a mohla zatím sloužit jako nepřekonatelná hranice mezi Argentinou a Indiány. Ty bylo třeba nyní buď podrobit, nebo zahnat dál. Indiánů-divochů se čítalo asi 25 000, ale ti mohli postavit do boje jen asi 4 až 5 tisíc bojovníků, samozřejmě nevyzbrojených a neznalých vojenské strategie. Argentinská armáda čítající 4 500 mužů se dala na pochod na jih 16. dubna 1879. Bylo to pět divizí a velel jim generál Roca, ministr války. Tři divize se ponořily do hlubin Pampy, jedna postupovala podél oceánu a jedna se vrhla na Patagonii, kde ji čekaly boje s pěti hroznými indiánskými náčelníky – kačíky. Původně se počítalo s podrobením Pampy a jen severní části jižnější Patagonie, ale prakticky bylo rozhodnuto už nyní, protože Indiáni, místo aby se frontálně srazili s vojskem, začali ustupovat směrem ke Kordillerám, za nimiž bylo Chile. Byla to totální porážka rudokožců. Do dvou let budou tito plně podrobena argentinské svrchovanosti.

Po pravdě řečeno vládě nešlo o vybití indiánského obyvatelstva těch zemí, i když silou událostí došlo ke krutostem, jako bylo jímání Indiánů, jejich odvlékání do Buenos Aires a rozprodávání do otroctví. Ale na druhé straně vláda čekala, že církev rozvine akci, která přivede domorodce k přijetí nevyhnutelné okupace. Arcibiskup Aneyros generálu Roci smlouval duchovní službu a hned také pověřil generálního vikáře Espinozu a dva salesiány: dona Costamagnu a klerika Aloise Bottu, aby vešli do styku s Indiány. Ti ve středu po Velikonocích 16. dubna vyrazili z hlavního města na jih, po příjezdu do posledního civilizovaného centra Azulu sedli na koně a provázeli vozem, který vezl bohoslužebné zařízení a další nutné věci jako stan, po osmi dnech dorazili do Carhué, kde bylo stanoviště jedné vojenské divize. Bylo to na hranici světa civilizovaného a divočiny, ale byla tam možnost vejít ve styk s dvěma víceméně už pacifikovanými indiánskými kmeny Eripaylá a Manuel Grande. Don Costamagna a oba jeho druhové se hned představili kačíkům a viděli, že tito v nich nespatřují nepřátele. Dokonce část těchto indiánů už byla pokřtěna a někteří byli kdysi křesťansky sezdáni. Zvědavé děti pak začaly tvořit most mezi příchozími evangelizátory a dospělými domorodci. První zkouška dopadla celkem dobře a misionáři s dovolením arcibiskupa následovali 2000 vojáků, kteří směřovali k Rio Negru a mezi nimiž salesiáni figurovali jako vojenští kaplani.

Cesta trvala víc než 30 dní a bylo třeba ji urazit na koňských hřbetech. Ani nebyla bez hořkostí pro kněžská srdce. Don Costamagna stanul na břehu Rio Negra na svátek Pomocnice křesťanů, zatímco jeho dva druhové, generální vikář Espinoza a klerik Botta, se omeškali srážkou mezi Indiány a jejich skupinou, kde byli bohužel svědky surového zacházení se zajatými Indiány, aniž co mohli vykonat v jejich prospěch. Pak se naši dostali do Choel-Choel a tam odtud až do Patagónes při ústí řeky do moře. Teprve tam si

mohli odpočinout. Byli vyhládlí a vymrzlí – bylo to v zimě. Už nutně potřebovali dát se fyzicky do pořádku.

Všechno, co misionáři prožívali, bylo exotické. Indiáni, s nimiž se setkávali, pokud nebyli zrovna ve válečné náladě, nebyli nepřístupní. Neměli žádné vědomí, že tvoří nějaký národ, natož, aby jim bylo vlastní nějaké kulturní povědomí. Byli ovládáni strachem z vetřelců, kteří byli lépe vyzbrojeni a měli zřejmou převahu. Indiáni ani nevěděli, jak veliké je teritorium, na němž se pohybovali, a co je to stát. Fakt je, že například už 1. června o svátku Seslání Ducha svatého se sloužila na březích Ria Negra slavnostní mše v přítomnosti vojska a jejich generála Rocy, první to novozákonní oběť v těch končinách. Po mši svaté bylo slavné Te Deum na znamení, že ty končiny byly vzaty pod znamení Kristova Kříže. Šedesát Indiánů, jakžtakž připravených, přijalo svatý křest. Byli to bojovníci, kteří byli přijati do argentinské armády. Druhý den 2. června don Costamagna udělil svatý křest dvaadvaceti malým Indiánkům, třem dětem z křesťanských rodin a 14 indiánským ženám. Něco podobného bylo i v jiných místech.

Snad neuškodí povědět něco více o lokalitě zvané Patagónes, která bude pro budoucnost důležitým střediskem salesiánského misijního úsilí. Patagónes už čítalo půl století od založení a bylo tam soustředěno na 4000 lidí, bydlících na obou březích řeky Rio Negro. K Atlantickému oceánu to bylo už jen asi 50 km. Sídliště na levém břehu dostalo jméno po Panně Marii Karmelské – Carmen de Patagones. Její sochu kdysi Patagonci ukořistili v bojích s Brazilci. Sídliště na pravém břehu dostalo jméno Mercedes de la Patagonia.

Po této velké namáhavé exkurzi se misionáři vrátili do hlavního města koncem července. Jejich vypravování o tom, co prožili za tři měsíce putování, nadchlo do té míry pana arcibiskupa Aneyrose, že napsal dlouhý dopis Donu Boskovi, kde mu zvěstoval, že se konečně uskuteční jeho sen dostat se do pravých misí. Salesiáni budou bydlet podle libosti buď na pravém nebo na levém břehu Ria Negra a tam odtud se budou rozjíždět dál na jih, kde ještě tisíce a tisíce duší sedí ve stínu smrti. Vláda si přeje, aby se ty země pokřesťanštily a snad od Nového roku parlament bude ochoten podporovat christianizaci Patagonie i peněžitými příspěvky. Arcibiskup v dopise vyjadřuje naději, že se donu Caglierovi zlepší zrak a bude moci zdárně řídit pronikání salesiánů do těch zemí. – Nadšený dopis arcibiskupa rozradostnil svatého zakladatele a jestliže do té doby nemohl být zcela spokojen, protože pořad chyběl přímý kontakt s domorodci, nyní mohl popustit otěže své apoštolské fantazii naplno. – Aneyrosův dopis dostal Don Bosco v září během duchovních cvičení. Zdá se, že v té době dostal od argentinské vlády úřední dovolení k misionářské činnosti na jihu kontinentu.

Z 31. srpna 1879 pochází dopis, který psal světec hrdinovi té chvíle, donu Costamagnovi. V něm ho pověřuje, aby v dohodě s donem Bodratem a panem arcibiskupem, zařizoval vše, co je třeba. Chválí dona Costamagnu pro jeho dopisy, které se všude opisují a čtou. Don Bosco schvaluje otevření domu v Patagónes pro salesiány a také pro dcery Panny Marie Pomocnice, a kdyby bylo třeba, také v Carhué. Don Costamagna zase v odpovědi velebí lásku Dona Boska k jeho vzdáleným synům a říká, že četl Don Boskův dopis asi se stejnými city, s jakými kdysi četl svatý Timotej dopis svatého Pavla. Světec chtěl mít po ruce pojednání o Indiánech. Zatím mu Costamagna poslal jen několik fotografií

z oné slavné ceremonie pokřtění domorodců. Za rok bude už hlásit Donu Boskovi, že salesiáni pokřtili 203 indiánských dětí a 102 dospělých Indiánů. – Ovšem, jak už to bývá, do kalicha radosti skanula také nějaká hořká krupěj. Tak onemocněl ředitel ústavu v San Nicolás de los Arroyos don Fagnano a musel být vystřídán ve funkci donem Tomatisem. Onemocněl dvakrát za sebou tyfem. Když se uzdravil, opustil San Nicolás a věnoval se misiím patagonským.

Snad prospěje uvést zde, že z dopisu psaného Donem Boskem Tomatisovi vyplývá, že ústav v San Nicolás prožíval určitou krizi. Veřejnost už nebyla salesiánům tolik nakloněna jako dříve. Stalo se to tím, že ředitel don Fagnano pozval

12 Domy neotevřené, případně zavřené v roce 1879

I toto patří k historii salesiánského díla, ale jelikož jde o záležitost pro nás málo důležitou, povíme jen tolik, kolik nám látka skýtá pro naše poučení v obdobných situacích.

Don Ceria jako historik upozorňuje čtenáře Memorií na styl, s jakým Don Bosco projednával přijetí nových založení. Bylo jich v roce 1879 řada, ale jen málo se dovedlo ke kladnému konci. Obyčejně přišla nabídka z toho či onoho místa. Za ní stála buď některá vlivná osobnost nebo skupina lidí. Vždycky se jednalo o dobrou snahu. Don Bosco reagoval obyčejně tak, že dal jen nezávaznou naději a pak čekal, jak se bude záležitost vyvíjet. Věděl, že korespondence nakonec prozradí i to, co se možná chtělo zamlčet. S lidmi, i zbožnými a dobře smýšlejícími, je třeba vždy jednat opatrně. Pak poslal na místo někoho ze svých, aby vešel s nimi ve styk, aby viděl, slyšel, sám si udělal úsudek a ten aby přednesl hlavním představeným. Hlavní bylo nic neslibovat, k ničemu se nezavazovat. „Nemám pověření něco dohodnout, to musí udělat představení.“ Taková měla být jeho řeč. Obyčejně se brzy ukazovaly na modrém nebi mráčky a za nimi třeba i mraky. Obyčejně šlo o nabídku hotových objektů a upadlých institucí, kde nebyla naděje, že vše přejde do rukou salesiánů bez toho, že by si někdo pojišťoval určité pravomoci, pro budoucí správu nežádoucí. Donu Boskovi vždy záleželo na tom, aby měl plnou svobodu organizovat si vnitřní život podle svých představ a svému výchovnému preventivnímu systému pojistit neomezenou pozici. Na této jeho podmínce ztroskotalo mnoho nabídek, které se pak rozplynuly a přestaly být aktuální. Don Bosco vždy ukončoval jednání smírně, někdy jen vše odložil na vhodnější dobu, bez toho, že by udělal ráznou tečku za případem. Někdy opravdu došlo později k obnovení jednání a k šťastnému konci. Tak tomu bylo například v případě Modeny, kde došlo k založení salesiánského díla až po třech desetiletích – v roce 1913. V roce 1879 se dále jednalo o založení díla v Isili na Sardinii, v Pisogni v severní Itálii, v Monterotondo poblíž Říma, v Acireale na Sicílii a v Catanii tamtéž.

Co Řím? Don Bosco tolik toužil mít ve Svatém městě svůj dům. Říkalo se, že ne jeden, ale dokonce dva domy čekají na salesiány – jeden poblíž kostela U čtyř korunovaných, druhý to byl Hospic sv. Michala, kde ještě nebylo řečeno poslední slovo. Chyba byla, že první nabídka se ukázala hned nereálná, druhá ztroskotala na administrativě oné instituce. Salesiánům se nabízela volná ruka jen co do vedení domu po stránce disciplinární a vůbec výchovně interní, ale stránka ekonomická měla zůstat v rukou nesalesiánských. Opět z toho nic nebylo. Zmíněné vlivy si vyhrazovaly spíš úřady, ne církevní instance. Don Bosco nemínil být pouhým zřízencem, chtěl mít plnou svobodu pohybu a činu.

do Ameriky nějaké své příbuzné, chudé, ale hrabivé, a ti udělali ústavu špatnou reklamou. Co bylo a jak bylo, nevíme, ale pisatel Memorií to uvádí pro poučení, jak je třeba spojovat s nadšením také opatrnost. Fagnanovi šlo o zužitkování řemeslnické zdatnosti příbuzných k prospěchu díla, ale ti to nepochopili a hledali jen svůj prospěch.

Nyní bylo zapotřebí mít po ruce personál pro misie. Don Rua prosil jménem Dona Boska všechny ředitele zařídít ve svých domech, aby se do konce ledna komunity modlily zvláštní Otčenáš, Zdrávas Maria a Sláva Otci na úmysl, aby Bůh sám řídil výběr nových misionářů, díky čemuž to budou lidé opravdu povolání k tak důležitému dílu.

Byl zde další problém – můžeme říci „římský“, i když zrovna nešlo o město Řím. Don Bosco před časem přikývl některým vlivným osobnostem a poslal salesiány do Montefiascone, do Albana a do Ariccie. Udělal to v naději, že si tak zjedná přístup do samotného Říma, což se mu nepodařilo. Následek byl, že salesiáni, které poslal, jak se tomu kraji říkalo do „Římských zámků“, nebyli vůbec šťastní a cítili se tam jako zaměstnanci, kteří nemají možnost rozvinout typickou salesiánskou činnost. V Montefiascone stál v čele maličké salesiánské komunity don Guidazio, ale cítil se tam jako ryba na suchu. Učil v semináři, ale znelíbil se tím, že se stavěl proti myšlence zřídit tam vyšší gymnázium, kde by učili salesiáni. Pan biskup se začal k němu chovat ledově. K tomu nebyl don Guidazio zdravý a tak se stalo, že ho Don Bosco odvolal do Turína. V Římě to vzbudilo nelibost a státní presekretář hned žádal, aby se vrátil na své místo jako profesor v semináři. To měl Don Bosco už jiné úmysly a neposlal ho zpět.

Ve velmi trapné situaci se ocitli salesiáni v Albanu a v Aricciu. Kardinál Di Pietro byl přeložen do Ostie a brzy zemřel i jeho nástupce v Albanu, kardinál Morichini. Oba byli přátelsky naladěni vůči salesiánům, ale to už se nemohlo říci o kardinálu Hohenlohe, který tam nastoupil jako další. Byl stoupencem rosminiánské filosofie a držel palce turínskému arcibiskupu Gastaldimu. Když salesiáni projevíli úmysl otevřít v Albanu studentskou kolej, postavil se hned proti tomu. Poslední kapka, která způsobila, že sklenice vody přetekla, byla facka, kterou uštědřil jeden salesián nějakému konviktorovi ze semináře za jeho drzé chování. Byl z toho zbytečný povyk. – Aricchio hostilo salesiány v budově, kde zase vlhkost ohrožovala jejich zdraví. Jejich časté stesky doléhaly k hluchým uším. Nic se nedělo. Pak tam přišel don Cagliari, zjistil stav a psal Donu Boskovi, že jde opravdu o zdraví a život a radil, aby tito spolubratři byli raději využiti někde jinde. To už bylo známo, že místní arcikněz za jejich zády vyjednával a snaží se je nahradit jinými učiteli. – V Albanu se konvikt pro seminaristy po odchodu salesiánů scvrkl na dva kleriky, kteří pak museli chodit do veřejné, víceméně bezbožné školy, kde hodně vytrpěli. Don Bosco jistě nerad opouštěl ta místa, už proto, že věděl, že tím způsobí nelibost u samého papeže, ale svědomí mu nedovolilo udržovat své syny na místech, kde ztráceli na duchu. – Obyvatelstvo toho kraje však na salesiány vděčně vzpomínalo. Ozvěna toho dobrého zvuku se projevila dokonce po mnoha letech, kdy byl otevřen salesiánský ústav v Genzanu, který tam dodnes plní svou funkci a kde kdysi studovali první slovenští salesiáni, než se začalo v Perose.

13 Domy otevřené v roce 1879

Předešlá kapitola pojednávající o neúspěšných pokusech o nová založení na různých místech Itálie a zvláště o zavřené tří oratoři v okolí Říma v takzvaných Římských zámčích mohla na čtenáře působit depresivně. Takový je však život. Nemá jen světlé stránky, ale i všelicos neradostného. Pro nás je jedno i druhé poučné. V této kapitole bude snad více radostného.

San Benigno – ústav, který sehrál v dějinách salesiánského díla velkou úlohu. Byl otevřen v létě 1879. Tímto ústavem Don Bosco dal kongregaci to, co nutně potřebovala a co koneckonců urgovaly římské úřady – řádný noviciát. Do té doby kandidáti na salesiánský život byli vychováni v turínské Oratoři. Zprvu se ničím nelišili a dělali noviciát spíš teoreticky pojatý než prakticky uskutečňovaný. Žili s Donem Boskem a pracovali pod jeho vedením, byli ctnostní a nadějní a v určité době se rozhodli zůstat u něho (stare con Don Bosco). Později dostali svého novicmistra v osobě dona Julia Barberise, ale pořád ještě dělali to, co jiní salesiáni zaměstnaní u hochů. Pak se pod tlakem shora seskupili ve zvláštní komunitu s vlastním programem, ale pořád ještě byli zaměstnaní v Oratoři buď jako učitelé a asistenti v sekci studentské nebo řemeslnické, případně v externí oratoři nedělní nebo každodenní. Ale Don Bosco už pomýšlel na zavedení noviciátu v pravém slova smyslu, jak to žádali z Říma a jak stále urgoval pan arcibiskup. Zlom nastal v roce 1879.

San Benigno Canavese byl původně benediktinský klášter. Založil ho v roce 1001 benediktinský mnich Vilém z Volpiana, dříve opat benediktinů v San Benigno u Dijonu ve Francii. Tento muž založil asi čtyřicet klášterů a zapsal se zlatým písmem do dějin canaveského kraje i církve. Během středověku se klášter stal opatstvím a kolem něho bylo seskupeno na třicet dalších klášterů v Itálii, Francii, Rakousku, Korsice. V době vrcholného rozkvětu od něho záviselo 1200 mnichů. Klášter dal církvi dokonce dva papeže: Inocence IV. a Sixta IV. Pět knížat z rodu savojského se stalo opaty sanbenignskými. Dokonce do toho kláštera vstoupil legendární král Arduin. Koncem 15. století začal úpadek opatství a to, když opatství bylo proměněno v takzvanou komendu – hodnost opata mohla být přenesena i na některou osobu světskou nebo církevní mimo klášter. Po smrti jednoho z těchto komturů kardinála Amedea delle Lanze v roce 1738 bylo opatství inkorporováno do ivrejské diecéze. Smrtnou ránu dostalo opatství v roce 1865, když bylo připsáno k náboženskému fondu italského království. V roce 1877 bylo opatství prohlášeno za národní památník a stát je svěřil do ochrany města. V tomto právním stavu se nalézalo v roce, kdy opatství přešlo do rukou Dona Boska, který na sebe vzal zastupování obecní správy.

Objekt byl Donu Boskovi nabízen už v roce 1867, kdy jej opustili školští bratři, kteří tam měli kolej a při koleji obecnou školu. Tehdejší farář sanbenignský Benone šel k biskupovi do Ivreje vyjednat, aby objekt byl svěřen Donu Boskovi, ale biskup – to byl ten uražený monsignor Moreno – faráře skoro vyhnal a od té doby dělal, jako by sám měl zájem o opatství. Vložil do opravy mnoho svých peněz, ale zemřel, aniž si byl vědom, že ty peníze tam vkládá ve prospěch svého domnělého nepřítele Dona Boska. Ale stalo se – Boží Prozřetelnost to zařídila. Don Benone věc zprostředkoval.

Jaké měl Don Bosco úmysly, jsme si už řekli. Jemu šlo v první řadě o noviciát, ovšem musel na to jít opatrně. Úřady totiž hned žádaly od sanbenignské obce ujištění, že objekt bude sloužit veřejnému prospěchu. Don Bosco tedy dopisem ujistil obec, že tam chce zřídit školu pro místní mládež, večerní školu pro dospělé, péči o mladé dělníky, případně domov pro chudé učně, jak už to dělá v Turíně a zbude-li ještě místo zřídit tam školu pro personál takových lidových zařízení. – O noviciátu se samozřejmě nezmínil, ale také nhlal, protože si skutečně připravoval personál pro výchovná zařízení. – Takto koncipovaný program mohl klidně prezentovat také spolupracovníkům ve svém novoročním listě. Areál opatství byl dostatečně velký, že se do něho mohla vejít vyjmenovaná díla, aniž by si překážela. I novici mohli mít svou kapli, svůj dvůr a prakticky nemuseli přijít s ostatními složkami do styku.

Prvními obyvateli opatství byli novici běžícího školního roku 1878–79, a sice jen klerici. Bylo jich asi padesát. Byli tam přes prázdniny a záměr byl, aby se vyzkoušelo, co nový dům potřebuje a také, aby si hoši zvykli upravovat nová obydlí, až jednou budou sami stát před nutností zařizovat nový dům. Don Cagliari a don Barberis, který byl určen za prvního ředitele samostatného noviciátu, se představili novému biskupovi monsignoru Davidovi Riccardimu a vrátili se rozradostněni, protože je přijal pěkně a dal salesiánům všechny fakulty, jaké jen může katolický biskup dát. V září dotyční referovali na schůzce ředitelů v Lanzu, jak pořídili a poukázali jen na dva nedostatky: Noviciát bude muset platit hlavní dům a bude škoda, že Don Bosco už nebude moci novice zpovídat a tak je dále formovat. – Na první nedostatek Don Bosco odpověděl, že se o peníze postará Boží Prozřetelnost, na druhý, že už tak jako tak musí být celé měsíce mimo hlavní dům a už nezná ani všechny kleriky, kteří žijí na Valdoku. Bude se snažit vynahradiť vše tím, že často do San Benigna přijede a pobude tam, jak jen bude moci. Hlavně se bude snažit přijíždět tam o cvičení šťastné smrti.

V sezení 17. září bylo rozhodnuto, že nadále bude noviciát pro kleriky v San Benignu a že tam budou také duchovní cvičení pro ty, kteří byli přijati do noviciátu. Dne 20. října se tam slavila první obláčka. Duchovní roucho předal novicům sám Don Bosco. Mezi těmi šťastnými byli dva, kteří zaslouží zvláštní zmínku: Michal Unia, apoštol malomocných v Bolívii a blahoslavený Filip Rinaldi, třetí nástupce Dona Boska. Ve zmíněném okružním novoročním listě Dona Boska spolupracovníkům jsou jmenována tři místa, kde Don Bosco ještě v roce 1879 zahájil činnost: Cremona, Brindisi, Challonges. Všechna tři založení brzy zanikla, ne vinou salesiánů, ale když vznikla, je třeba zachovat alespoň jejich jména.

V září odjeli do Cremony tři kněží, dva klerici a dva koadjutoři. Ředitelem tam byl jmenován don Štěpán Chicco, do té doby ředitel v Nizze Monferratské, který své místo předal donu Lemoyneovi. Měla tam být oratoř, škola denní i večerní a veřejný kostel. Salesiáni tam tři roky bojovali uprostřed politicky rozvášněného prostředí, kde nejhluchnější byli rozhodně antiklerikálové. Stalo se bohužel, že jeden salesián dal nepřátelům do rukou zbraň tím, že si v argumentaci s jedním chlapcem pomáhal rukama, toho se chytili sektáři a vyvolali proti salesiánům demonstraci, div že ne zrovna útok na ústav. Další chyba byla, že ředitel don Bruna, který

nastoupil po donu Chiccovi, byl se svým podřízeným solidární a začal ho brát v ochranu. Mezi lidmi se také vytvořila obrana – podpisová akce – don Durando běhal po úřadech v Římě, aby věc zachránil, ale řada nešťastných náhod vedla představené k tomu, aby cremonským salesiánům nařídili ústup.

V listopadu byl otevřen dům v Brindisi na samém jižním konci Poloostrova. Salesiáni tam bydleli ne ve svém, ale v arcibiskupském paláci. Arcibiskupem tam byl barnabita monsignor Aguilar. Začalo se nadějně, ale pak nastoupila nedůvěra místního duchovenstva, tím se sympatie podlomily a salesiáni, sotva začali, viděli, že neprorazí a v létě dalšího roku to vzdali.

V jednání byla také nabídka na založení salesiánské oratoře v Challonges v Savojsku v diecézi Annecy, kde se narodil svatý František Saleský. Jednalo se, ale nakonec zaujetí francouzské vlády proti řeholníkům zabránilo Donu Boskovi přivést jednání k cíli.

Randazzo – Sicílie. Zato se velmi osvědčila nabídka, která přišla ze Sicílie, a sice z města Randazza. Randazzo leželo přímo na úpatí sopky Etny na černé ztuhlé lávě. Tehdy ještě neexistovaly okružní železnice kolem vulkánu, ale kodrcal se tam z Catanie starý omnibus jen jednou za den. Právě tam však Don Bosco zamířil své kroky. Jednoho dne tam přišel mladý ale zjevně churavý kněz-salesián s hloučkem kleriků, aby tam založili soukromou školu. Lidé tam byli starousedlí, byli i dosti vzdělaní a toužili, aby se v jejich městečku založil nějaký ústav – kolej. Byl pro ten účel získán už v roce 1867 basiliánský klášter, jen bylo těžké zajistit síly k vyučování. V rozmluvě s arcibiskupem padlo jméno Dona Boska. Tamní lidé je slyšeli poprvé, ale to jméno

14 To a ono v roce 1879

Některé události, menší a větší se nevejdou do souvislého vypravování. Ty uvedeme v této kapitole, protože by bylo škoda něco poučného vynechat.

Lanzo. – Do Lanza si musíme zajít už proto, že tam šlo o splnění jednoho slibu. Když se tam před šesti roky v roce 1873 stavěl na salesiánském pozemku nový ústav, jednoho dne se zjistilo, že pravá strana, přesněji šestý sloup budovy začíná ujíždět. Byl z toho poplach. Ředitel Lemoyne honem utíkal do Turína uvědomit o tom Dona Boska. Ten jen řekl, aby to světili svatému Josefu a aby udělali slib, že postaví jeho sochu na dvoře na sloupu podobném ohroženému pilíři. Vše šťastně skončilo, ale pak se se splněním slibu otálelo až do roku, o kterém píšeme, až došlo k další události, která slib připomněla. Stalo se, že jeden chovanec se nahýbal opovážlivě přes nějaký převis a sletěl dolů. Štěstí bylo, že spadl zrovna do klína ředitele dona Scappiniho. Ani jednomu ani druhému se nic nestalo, ale oba prý v kritické chvíli vyzývali svatého Josefa. – Nezbylo než vyvodit z toho poučení a slib realizovat. Socha byla odhalena slavnostně 19. března 1879 za Don Boskovy účasti. Bylo tam i mnoho pozvaných. K té příležitosti složil slavnostní hymnus nadějný klerik muzikant Grosso, který později vynikl jako veliký znalec církevního zpěvu. Hymnus doprovázela kapela z Turína pod taktovkou mistra koadjutora Doglianio. (pozn.: U dona Grossa, už staříckého, jsem dělal přijímací zkoušku ze zpěvu v roce 1935, když jsem přišel na Crocettu a chtěl jsem vstoupit do pěveckého sboru. Ptal se mne, kdo jsem a jaké jsem národnosti. Řekl jsem, že jsem Boemo. On se rozesmál

zapálilo. Hlavou hnutí pro povolání salesiánů byl tamní arcikněz, ale srdcem se stal rytíř Vagliasindi. Jemu se nejednalo tolik o vzdělání mládeže jako o její výchovu.

Začalo se jednat o založení technického institutu a gymnázia s konviktem a také o obecnou školu. Pokud šlo o smlouvu, nabízela se jako vzor smlouva, kterou měli salesiáni s Alassiem. Don Bosco poslal do Randazza vyjednat dona Cagliera. Bylo to v březnu 1879. Šlo to dobře a bylo stanoveno, že se začne od nového roku 1879–80. Ředitelem byl jmenován don Petr Guidazio, který byl nyní už natrvalo vyvázan z Montefiascone. – Cesta na Sicílii byla dlouhá a měla více zastávek, ale salesiáni hned pocítili, že je to cesta požehnaná. Všude byli vítáni velmi přátelsky a v samotném Randazzu byli slavnostně uvedeni do kolej. Žádostí o přijetí bylo už asi 50. Přeměnu kláštera v kolej obstaral hlavní salesiánský ekonom don Sala, který určitý čas strávil přímo na místě. Don Guidazio se staral, aby hoši přicházející do kolej byli hned také překvapeni srdečností vychovatelů. V domě zavládl velmi dobrý rodinný duch. Ukázalo se to hned první rok, když rodiče žádali, aby hoši šli na Vánoce domů. Ředitel řekl, že to pravidla nedovolují. A aby ukázal také proč, nechal, aby hoši sami rodiče prosili, aby nemuseli z ústavu odcházet. Šlo ve skutečnosti jen o Hod Boží, ale zvítězila myšlenka, že ústav je rodina a Boží Hod se slaví v rodině. Ještě více zapůsobila v městě oratoř. – Don Štěpán Trione (pozn.: V roce 1930 nám kázal v Šaštině duchovní cvičení) se nabídl, že oratoř povede. Sám vyjednal věc s biskupem, dostal k dispozici opuštěný kostel a hned tam začalo chodit na 200 kluků, kteří se předtím potulovali po městě a vedli zahálčivý život. Začátek byl tedy skoro idylický. Ovšem život nemá jen svou líc, ale také svůj rub.

a ptal se mne, je-li to pravda, že názvu boemo užívají čerti v pekle. Byl to proslulý znalec gregoriánského chorálu.)

Don Bosco zajížděl do Lanza často. V tom roce tam byl na jaře, když ptáčky hnízdili. Stalo se, že několik malých studentičků našlo někde hnízdo kosů s mláďaty. Bez rozmyslu je donesli do ústavu, schovali a pak se snažili malé ptáčky krmit. Marná snaha – ptáčky jeden po druhém hynuli, až zahynul i poslední. Tu si ti chlapani usmyslili, že jim vystrojí církevní pohřeb i s průvodem. – Don Bosco to pozoroval z okna a pak si toho hlavního předvolal k sobě. Vysvětlil mu důrazně, že se taková parodie církevních obřadů nesmí dělat, ale když hoch začal nabírat moldánky, odpustil mu a ještě mu dal pro ostatní ptačí funebráky pytlík karamel.

Jak už jsme řekli, obecní rada v Lanzu v té době byla se salesiány na štíru. To přimělo Dona Boska, že začal v sousedství starého kláštera na svém pozemku stavět vlastní kolej. Do všeho mluvily jako všude školské úřady, které neúprosně vyžadovaly, aby každý učitel měl příslušnou kvalifikaci. I tentokrát musel ředitel domu a školy předložit seznam učitelů, který sestavil sám Don Bosco.

Jaký duch vládl v ústavě, pěkně zachycuje novinová vzpomínka, která vyšla v Rivista di discipline carcerarie (Revue kázeňských věd) v roce Don Boskovy smrti, kterou napsal ředitel turínských věznic Dr. Julius Benelli, který srovnával při inspekci kázeňských zařízení v kraji pořádku-milovnost, kterou našel v lanzském ústavě salesiánů s kázní vládnoucí v oné pověstné turínské Generale – polepšovně. Nebe a dudy, tak nějak vyzněl jeho úsudek. V Generale

samé mříže, dozorcí a policajti. U Dona Boska i bezvousý klerikček udržel dobrovolnou kázeň početných žáků. Tato vzpomínka na inspekci státního úředníka z roku 1879 je krásným komentářem k Don Boskovu preventivnímu systému. (MB, XIV., str. 360.)

V září byla v Lanzu duchovní cvičení pro salesiány. Dva turnusy. Na prvním bylo 250 exercitantů, mezi nimi bylo oněch asi 50 noviců – kleriků. Značný kus cesty vykonali pěšky, část vlakem. Don Bosco byl už na místě a podle kroniky byl „středně zdravý“. Večer 5. září udělal konec diskuzí, která se vlekla už roky, a sice, zda se mají dělat na konci noviciátu sliby jen na tři roky, nebo hned věčné. Řekl jasně, že to je naposledy, že se dělají sliby na tři roky, od příštího roku se budou dělat hned věčné. Teď to musí dojít, protože se předtím změna neohlásila. Ale řekl i důvod. Sliby na pouhé tři roky svádějí k spekulacím. Na rozhodnutí musí stačit jeden rok, proč nejistoty prodlužovat. – Don Ceria poznamenává, že později prošel katalogy personálu a u každého našel výjimky. Znamená to, že jak byl Don Bosco v zásadě jednoznačný, tak v praxi u jednotlivců dovedl dělat výjimky.

Ze závěrečné řeči Don Boskovy na zakončení duchovních cvičení se zachovalo jen něco, ale i z toho plyne, že nechtěl přijímat do kongregace lidi polovičaté. Naznačovala to už počáteční věta: Rok od roku houstnou řady salesiánů a to takových, kteří se tělem i duší zasvěcují Pánu Bohu pro spásu svou i dalších duší.“ – Připomenul, že jako tato směna čítá na 250 exercitantů, tak bude i v druhé směně, a mimo to ještě jedna musí být v Alassiu. A horoval: „Není zde viditelná ruka Boží? Ale na jistém místě stojí psáno v Písmu svatém: Multiplicasti gentem, sed non magnificasti laetitiam – Rozmnožil jsi lid, ale nezvýšil jsi radost. – Mělo by to platit také o nás? Doufám, že ne. Dohodněme se všichni, že to nedopustíme. Co je k tomu zapotřebí? Jen jednoho slova: Observance. Zachovávat stanovy. V jiných řeholích to bylo všelijaké. Kdy začaly upadat? Když se uvolnilo zachovávání pravidel.“ Don Bosco mluvil podobně také na druhé směně exercicií.

Vallecrosia. – Tamní protestanti neustávali v boji o duše. Vydali proti salesiánům dokonce knížku, kde se to jen hemžilo nepravdami. Na ně ostře odpověděl Salesiánský věstník. A že nebyl ochoten opustit bojiště, rozhodl se ve Vallecrosii postavit ne malou kapli, ale velký kostel. Za tím účelem rozvinul širokou propagandu.

Borgo San Martino. – Dobrý duch tam vládl i po odchodu dona Bonettiho z úřadu ředitele. Salesiáni učili také na místní škole, ale představení chtěli v zájmu šetření personálem veřejnou školu pustit. Bylo z toho velké pobouření – podpisová akce. Farář hrozil odchodem z farnosti, jestli salesiáni opustí školu. Don Bosco, když viděl, jak Borgo srostlo se salesiány, zavelel k ústupu a salesiáni vedli školu dále, i když měli co dělat ve svém gymnáziu.

Varazze. – Ve Varazze nastala změna ve vedení. Don Francesia nastoupil jako ředitel v Turíně na Valsalice, na jeho místo přišel don Monateri, který opustil Albano a byl volný. Tomuto se však nechtělo vzít na sebe ředitelský úřad a trochu si zaprotestoval. Don Bosco mu však otcovsky domluvil a poukázal, že vůle Boží je, aby tam šel. V dopise připsal: „Podívej se, mám tolik starostí. Nepřidávej mi další.“

Magliano Sabino. – Pod vedením salesiánů tamní seminární konvikt šel vzhůru. Kardinál Bilio byl s jeho chodem velmi spokojen.

Nizza Přímořská. – Také tam věci pokračovaly dobře. Svědčí o tom tři dopisy psané Donem Boskem tamnímu řediteli donu Ronchailovi. – Práce tam bylo nad hlavu, hlavně se stavbou ústavu.

Valdocco. – Hlavní dům měl soužení s financemi. Dobročinnost klesala a k tomu všechno bylo asi o třetinu dražší. Protože bylo nebezpečí utonutí, Don Bosco dovolil vypůjčit si 100 000 lir a dodatečně dluh zahojit prodejem vily sv. Anny v Caselle.

Konec roku. – Don Bosco sám formuloval duchovní kvítky pro všechny salesiánské žáky u příležitosti vánoční novény a potom do všech ústavů rozeslal novoroční heslo tohoto znění:

1. Všem bez rozdílu – dávat všude dobrý příklad slovem i dobrými skutky. Přemáhat různé návyky.
2. Ředitelům – Jobovu trpělivost.
3. Představeným – přívětivost sv. Františka Saleského vůči druhým.
4. Všem chovancům – dobře hospodařit s časem.
5. Všem salesiánům – přesné zachovávání pravidel.

Představeným se klade na srdce, aby shora uvedená novoroční přání ohlásili a třeba i několikrát se k nim vrátili.

Předpovědi. – Pro rok 1879 nám zbývá ještě uvést některé Don Boskovy předpovědi. Jedna se týká sestry Klementiny z kongregace sv. Josefa. Cítila se povolána do misíí, ale nikdy nenašla odvahu říci to představeným. Ty ji jmenovaly novicmistrovou. – Pak jednou provázela nějaké jejich děvče do Turína do Cottolenga a tehdy si dodala odvahy a navštívila Dona Boska. Ten jí hned řekl, aby šla na misie. „Ale představená mne nepustí,“ řekla. „Tak je požádejte, aby vás propustily z vaší kongregace, připojte se k našim sestrám a pak v Buenos Aires se přidejte k Josefinkám, založených od vaší kongregace v Pinerolu. – Sestra to udělala, ale její žádost byla zamítnuta s poukazem, že jejich kongregace nemá žádný misijní dům. Někdy den na to potkala Dona Boska, jak šel do kostela. Řekla mu, jak pořídila a on: „To chce klid.“ Pak onemocněla, znovu žádala a znovu se jí nevyhovělo. Nakonec se dostala do misíí bez svého přičinění, když ji poslali do Norska pracovat mezi protestanty.

Don Bosco se ukázal jako prorok také ženské kongregace svatě Anny v Turíně. Sestry byly zvány, aby založily dům v Římě, ale netroufaly si, protože neměly prostředky. Don Bosco jim kategoricky řekl, aby šly. Prý po nějakém čase tam dostanou krásný dům. – Stalo se. Vstoupily mezi ně nějaké zámožné dámy a darovaly jim svou pěknou vilu.

Dvě další předpovědi se týkaly dvou salesiánů. Don Secondo Marchisio měl v roce 1879 pětadvacet let od kněžského svěcení. Tehdy mu Don Bosco položil ruku na rameno a řekl mu: Dvacet let budeš prefektem a pak uvidíme. – Opravdu. Uplynulo 25 let, když mu představení řekli, že bude v Oratoři katechetou. Předtím byl dvacet let prefektem na Valdoku a v Borgu.

Don Dalmazzo měl v roce 1879 opustit ředitelování na Valsalice a jít do Říma za generálního prokurátora kongregace. Při obědě na rozloučenou a přivítání nového ředitele dona Francesii domácí lékař Oratoře prosil Dona Boska, aby nechal Dalmazza v Turíně z důvodu zdraví jeho nemocné matky. Don Bosco se obrátil na Dalmazza a řekl mu: „Vrátíš se do Turína, až se bude volit Don Boskův nástupce.“ I to se splnilo, a sice v roce 1888 v lednu, kdy byl povolán za

ředitele domu svatého Jana Evangelisty krátký čas před Don Boskovou smrtí.

Jiná předpověď: V roce 1879 byl Don Bosco v Lu. Na ulici bylo mnoho lidí, kteří ho chtěli vidět. Mezi jinými byl klučík jen tak košilatý a bosý. Díval se po Donu Boskovi. Ten šel k němu a ptal se ho na jméno. „Quartero,“ řekl hoch. Don Bosco: „Nechtěl bys přijít za mnou do Turína?“ – „Právě

15 Nový rok 1880

Jako obvykle kongregace musela spočítat své členy a uvést své vedení. Hlavní rada vypadala takto:

Hlavní představený	don Giovanni Bosco
Prefekt	don Michele Rua
Duchovní ředitel	don Giovanni Cagliero
Ekonom	don Carlo Ghivarello
Školní rádce	don Celestino Durando
Rádce	don Giuseppe Lazzero
Rádce	don Antonio Sala

Mimo členy rady uvádí seznam

Prefekt kněží	don Giovanni Bonnetti
Novicmistr	don Julius Barberis

Don Ghivarello je veden v katalogu také jako ředitel v Saint Cyr, ale pro malou znalost francouzského jazyka tam měl zástupce. Výraz prefekt kněží se rovnal výrazu správce kostela.

Kongregace měla celkem 732 členů:

1. 325 s věčnými sliby
2. 80 s časnými sliby
3. 146 noviců
4. 181 aspirantů

Domy byly rozděleny do čtyř inspekcí: piemontské, ligurské, americké a římské. Představenými prvních tří byli don Francesca, don Cerruti a don Bodrato. Římskou měl na starosti don Durando – řídil ji z Turína, a patřily k ní Magliano, Randazzo, Brindisi a v Římě Torre de' Specchi, kde bydlel u sester generální prokurátor salesiánů don Dalmazzo. – Ke katalogu z roku 1880 byly připojeny krátké životopisy jednoho koadjutora a tří kleriků, kteří zemřeli v minulém roce. Don Bosco velice dbal, aby byly uchovány životopisné paměti všech zemřelých salesiánů.

Sídlo generálního prokurátora bylo chudíčké. Jedna světnička. Když přijel Don Bosco, don Dalmazzo musel spát jen na kanapi. Ale zakladatel si liboval, to že je opravdová salesiánská chudoba. – Postavení dona Dalmazza nebylo záviděníhodné. Kardinál Ferrieri byl proti Donu Boskovi zaujatý a bylo těžké takovému pánovi něco říkat. A tak milý don Dalmazzo při svém prvním referátu z uplynulého roku

16 Návštěvou ve francouzských domech

O cestě do Francie rozhodla zvláště Marseille. Stavělo se tam a bylo třeba sehnat peníze. Také se znovu projevila otázka služby ve farním kostele. Zkrátka byly zde věci, které se nemohly vyřizovat na dálku. Don Bosco už byl pevně rozhodnut, že dá francouzskému dílu jaksepatří rozběh a proto se tam rozjel především znovu sám.

Do Nizzy dorazil 14. ledna pozdě večer. Ředitel Ronchail chodil ke každému vlaku marně a už byl jist, že Don Bosco

kvůli tomu jsem přišel.“ Dojednáno, uděláno. Hoch se stal salesiánským misionářem farářem v Brazílii.

Do roku 1879 patří také předpověď širšího významu. Šuškal se, že brzy vypukne ve Francii pronásledování řeholníků. Don Bosco řekl: „Vypukne, ale naši budou přijati salesiánskými spolupracovníky. Pronásledování bude krátké a zase se vrátí ke své práci.“ Nestalo se to hned, ale v roce 1901 v souvislosti se zákonem o sdružování.

jen smutně končil slovy: „Nesciunt quid faciunt – Nevědí, co činí.“

Dvě věci měl na mysli na začátku nového roku: rozšíření Katolického čtení a rozmnožení salesiánů koadjutorů. Ohledně prvního tématu napsal a rozeslal na fary oběžník, v němž vybízí faráře, aby propagovali levné a poučné knižky s pestrou tematikou. Podobně poslal farářům prosbu, aby mu poslali hochy mezi dvaceti a třiceti roky, kteří by chtěli jako řeholníci koadjutoři pracovat spolu s kněžími v jeho ústavěch. V listě vypočítával možnosti práce: pracovat na poli, v zahradě, v kuchyni, pekárně, starat se o jídelní prostory, zajišťovat čistotu a úklid v domě. V případě, že by měli určité vzdělání, mohli by dělat sekretáře v úřadech a kdyby měli řemeslo, mohli by je provozovat dále. Byla to široká paleta možností pro laiky, otevřená vůči dalším a dalším možnostem.

Jelikož se všude o něm mluvilo jako o světcí, hleděl obrátit pozornost věřících raději na Pannu Marii, v jejích službách stál. Tak pomalu vznikala Don Boskova nověna k Panně Marii Pomocnici. Čím více rostla kolem Dona Boska pověst o jeho svatosti, tím více rostla také jeho pokora. Jednou řekl svému sekretáři donu Bertovi, aby mu bez obalu řekl, jaké má chyby, z čeho by se měl napravit. Sekretář se vytácel, ale nakonec mu řekl několik poznámek: „Když mluvíte podomácku, skoro za každou větou říkáte ‚jářku‘ nebo ‚no a, i když to do kontextu vůbec nepatří. Když recitujete při mši svaté Confiteor – Vyznávám se, místo odpust' nám, říkáte odpust' vám. Když někdy pijete abluci po vymytí kalicha, je slyšet, jak vodu válíte v ústech.“ Don Bosco poslouchal napomenutí s mírným úsměvem, ale pak zvažněl a změnil řeč.

Někdy kolem 20. ledna se Don Bosco vydal na cestu do Francie. Cestou se zastavil v Alassiu. Malá epizodka se zachovala z jeho čekání na vlak do Francie na nádraží ve Ventimiglia. – Běhal tam mezi lidmi malý strašně neposedný kluk a každou chvíli říkal „Christo“ (Kriste Pane). Dona Boska se to dotýkalo. Pak šla chlapcova matka kolem a Don Bosco se jí zeptal, může-li něco chlapci říci. Souhlasila a Don Bosco ho poučil, jak se má správně vyslovovat jméno Spasitele. I s touto rodinou navázal Don Bosco srdečný styk. Paní, kdykoliv jel do Francie, mu dávala na mši svatou.

nepřijede, když tu uslyšel kroky, pak klepání a nakonec i otčův hlas. Po prvním pozdravení se ptal, zda zaplatil za povoz, ale Don Bosco se smál, prý je ještě mladý a může si dovolit procházku pěšky. Hovořili spolu do půlnoci. – Už ráno přicházeli návštěvníci a celé dopoledne padlo na audience. Hoši viděli Dona Boska teprve po obědě. Přišli ho uvítat dokonce s kapelou. Čítala jen 17 muzikantů, ale proti loňsku byl očividný pokrok.

Pak už stál před domem kočár hraběte Celebriniho a Don Bosco musel jet dát požehnání jeho nemocné ženě. Vrátili se domů zase k večeru, právě přijel don Cagliero, který jel sice s Donem Boskem, ale zůstal ještě den ve Valecrosii. Došlo k humorné scéně. Byla už tma, když don Cagliero stanul přede dveřmi. Ředitel ho pozdravil francouzsky: „Bon soir, mon révérend.“ Cagliero odpověděl taktéž francouzsky na otázku, jak cestoval: Très bon – velmi dobře. Don Bosco usoudil, že jde o nějakého francouzského hosta a pozdravil ho také francouzsky. Don Cagliero byl ochraptělý, takže milý otec měl za to, že přišel nějaký francouzský kněz. Když se pak vše vysvětlilo, všichni se tomu srdečně zasmáli.

Druhý den jel don Ronchail s Donem Boskem do Fréjus k panu biskupovi a byl u něho na obědě. Přišlo tam více osob. Beseda se protáhla do čtyř odpoledne a teprve potom se pospíchalo na vlak. Cagliero jel jen několik stanic, pak provázen koadjutorem Rossim přestoupil na Marseille. Don Bosco jel do Hyères, kde na něho čekal ředitel z La Navarre don Perrot. Přenocoval u pana Boutinga, druhý den měl zase řadu návštěv a sám musel absolvovat další návštěvy u přátel. – Přijeli také hoši z La Navarre, prostě Don Bosco neměl chvíli pro sebe. (Dále nebudeme uvádět podrobnosti, ale raději s ním dorazíme do Marseille.)

Jak jsme už řekli, v Marseille bylo napětí mezi Oratoři a farou. Pan farář od svatého Josefa se zlobil na salesiány, že si hleděli svého a nechtěli mu dělat kaplany. Don Bosco však mu už předem poslal laskavý dopis, aby ho naladil. Moc naděje si nedělal, protože šlo o velmi závažnou věc. Farář každou chvíli žádal, aby šli s ním na pohřeb tři kněží salesiáni, ti však nemohli co chvíle být všichni pryč z domu a nechat hochy samotné. Pak zde byla otázka citlivosti tamních lidí. Do Marseille přicházeli z Itálie kněží, kteří si tam přišli přivydělat a tak se stalo, že kdo šel na pohřeb, byl v očích lidí pohřebním knězem. A tak, když se rozkřiklo, že do města přijdou salesiáni, dominikáni se ptali: „Cože, salesiáni přijdou také dělat funebráky?“ Dovedeme si představit, jak těžce marseilleští salesiáni snášeli takovou služebnost.

Když Don Bosco přijel nyní do Marseille, napětí dostoupilo vrcholu. Farář přišel na návštěvu a hned spustil, že je Don Bosco podvodník, nedrží slovo atd. a hned také odešel. Don Bosco zachoval důstojný klid a vlastně ani se nedostal ke slovu. Večer chtěl farář přijít znovu, ale Don Bosco k němu poslal, aby návštěvu odložil na příhodnější čas. Na další den však byli pozvaní hosté. Pozvat faráře v té náladě nebylo vhodné, ale nebylo vhodné ani více ho podráždit tím, že by ho nepozvali. Don Bosco se tedy rozhodl jít k němu sám. Šel tam s donem Bolognou a vyšlo to. Slovo dalo slovo, nakonec se Don Bosco nechal pozvat na oběd. Don Guiol pak po bezesné noci přemýšlení přišel do Oratoře, nechal si svolat salesiány a před nimi odvolal, co zlého řekl Donu Boskovi. Pak uklidnění sedli a napsali dohodu, která pevně stanovila, co je povinností salesiánů vůči faře a co musí zase fara respektovat, aby salesiáni mohli konat své poslání. – Podivné, ne-li zrovna neuvěřitelné: farář se do té míry změnil, že po Don Boskově smrti přijel do Turína a na jeho hrobě začal nověnu, aby se sebraly peníze na přístavbu Oratoře svatého Lva.

V ty dny bylo špatné počasí a řádila chřipka. Přesto se v Oratoři mělo hrát divadlo. Bohužel onemocněl právě hlavní herec a zpěvák. Tak ochraptěl, že nebyl schopen mluvit. Don Bologna šel za Donem Boskem a ten mu řekl, aby hoča poslal k němu. Hoch přišel, klekl před ním a prosil,

aby ho uzdravil. Don Bosco na to: „Počkej, tak úplně to nepůjde, ale víš co? Já ten chrapot převezmu za tebe a pak ti ho vrátím.“ Skutečně. Požehnal hoča a ten byl hned úplně zdrav. Zato Don Bosco ztratil zcela hlas a nabyl ho zase až po divadle.

Čím to bylo, že se kolem Dona Boska v Marseille tolik lidí točilo, vysvětlí následující události. Don Bosco byl 30. ledna navštívit klášter sester Navštívení Panny Marie. Měli tam v domácí ošetrovně dívku, která byla neteří jedné představené a předtím byla u sester chovankou. Jmenovala se Périerová. Měla zhoubný nádor – rakovinu a už se čekal její konec. Don Bosco směl vejít do klauzury navštívit nemocné a potěšit je. Postál u každé postele a přišel také k Périerové. Zeptal se jí: „Nechcete vstát? Přece vstaňte!“ – Představená dala najevo, že je to nemožné, ale Don Bosco řekl děvčeti: „Na oběd už vstaňte“ a šel dál. Děvče po jeho odchodu pocítilo, že jí nic není a skutečně byla úplně zdráva. Rakovina zmizela.

Pak se stala zajímavá věc. Don Bosco vzkázal ošetřujícímu lékaři, aby dal písemné prohlášení, že uzdravení Périerové nelze lékařsky vysvětlit a prosil lékaře, aby k němu přišel. – Lékař skutečně přišel, byl přesvědčen, že jde o jasný zázrak, ale něco mu vrtalo hlavou. Když čekal na audienci, nezdržel se a řekl donu Bolognovi: „To je mi divné. Cožpak Donu Boskovi chybí ctnost pokory? Chce si dělat ze zázraku reklamu?“ – Bologna se mu to snažil vysvětlit, ale doktor ne a ne pochopit. Pak šel na audienci a co se nestalo. Ředitel pod tlakem čekajících pootevřel v jedné chvíli dveře a viděl doktora na kolenou se sepjatýma rukama a plačícího. Když pak vyšel ven, prohlásil: „Pochopil jsem. Don Bosco to všechno dělá pro Pannu Marii, ne pro sebe.“ Perierová se stala dcerou Panny Marie.

Těch divů bylo více. Slečna Barbarinová už čtyři roky ležela na lůžku ochrnutá. Don Bosco ji přišel navštívit a poručil jí, aby přišla mezi hosty do jídelny. Děvče poslechlo a k úžasu asi třiceti hostů přišla sama, jedla a pila. Byla zdráva. Podobně uzdravil Don Bosco z tuberkulózy kostí nějakého pana Bonneta. K tomu to byla tuberkulóza kostí. Chodil k specialistům, ti ho operovali, všelijak trápili, ale nemělo to žádný výsledek. Bydlel v Marseille a právě tam přišel Don Bosco. Nemocný se přivlekl k němu a ten ho ujistil, aby byl klidný, že se uzdraví a ještě udělá kariéru. Přišel domů, z kosti mu vyteklo hodně hnisu a kost se uzdravila. I druhá část předpovědi se splnila. – Neméně zajímavý byl další případ. K Donu Boskovi přišla paní a stěžovala si, že manžel nechce věřit v Boha a naříkala, že má němé dítě. Don Bosco ji potěšil a poslal domů. Vypravovala to muži, ale ten se rozhněval a vysypal ze sebe spoustu nadávek na Boha a na kněze. A co se nestalo. Uprostřed oběda děvčátko začalo křičet „Tati, tati!“ – bylo to poprvé, co promluvílo. Muž byl z toho bez sebe. Druhý den šel k Donu Boskovi a řekl mu, že nemůže věřit kněžím. Don Bosco klidně: „To nevádí. Když mi nemůžete věřit jako knězi, věřte mi aspoň jako člověku.“ A pomalu, pomalu ho přivedl k rozumu a k víře.

Kolem Dona Boska se daly podivuhodné věci. Tak k němu přišla jedna paní se dvěma chlapci. Na jednoho z nich si naříkala, že jí působí jednu bolest za druhou. Don Bosco položil chlapci ruku na rameno a řekl mu: „Karle, to musíš skutečně mamince působit trápení?“ – Nikdo mu neřekl předem, jak se hoch jmenuje, ani jaký je a přece se trefil

do živého. Neminulo se to účinkem. Od té doby prý hoch nezavdal matce žádnou příčinu k stížnostem.

Jedné nemocné předpověděl, že ji na druhý den všechna bolest přejde a vzbudil v ní naději, že bude uzdravena. Skutečně jí všechny bolesti přešly, odešla do nebe. Byla to řeholní sestra. – Byl to celý kolotoč svatých událostí. Don Bosco šel jednou do dívčího ústavu. Chovanky byly seřazené a chtěly začít, když se za Donem Boskem vynořila nějaká žena s děvčátkem, které bylo chromé a neschopné udělat samostatný krok. Žena beze všeho položila dítě na divan a prosila světce, aby je uzdravil. Don Bosco poručil, aby vstala a aby měla důvěru k Panně Marii Pomocnici. Hned matka přiskočila, že jí pomůže, ale Don Bosco nechtěl. Dívka sama vstala a chodila. Don Cagliero, který byl přítomen, se za ní díval z okna a šla docela dobře, jen byla zavěšená do maminky.

Zvláštní byl případ, který chceme vypravovat. Když ona žena s uzdraveným děvčetem odešla, chovanky stále ještě seřazené přistoupily: jedna podala Donu Boskovi kytici, do které byly vpleteny pytlíčky s penězi, které mezi sebou dívky sebraly, jiná měla zdravici jménem sestřiček a spolučovaneček. Pak dívky, které chtěly s Donem Boskem mluvit, měly příležitost. Byla u něho také jedna, která měla podle sester jít na učitelské zkoušky, ale nechtělo se jí. Přála si odejít do nějaké kongregace kontemplativního života a nač by usilovala o učitelský diplom? Don Bosco ji vyslechl a řekl jí, aby si zkoušky udělala, že sice bude žít kontemplativním životem, ale zároveň bude muset i učit. Studentka poslechla a život si s ní opravdu podivně zahrál. V roce, kdy don Ceria vypravoval ve XIV. svazku Memorií tuto epizodu, dotyčná ještě žila jako učitelka, ale mimo vyučování žila naprosto v ústraní jako nějaká sestra kontemplativního života. Jmenovala se Aiguierová. Že nešla do kláštera bylo zapříčiněno tím, že její otec náhle zchudl a ona musela žít celou rodinu.

Don Bosco podle dona Cagliera, který tam byl, zopakoval v Marseille to, co se dalo v roce 64 v Římě. Marseille se hrnula k němu jako k zázračnému světci. Don Cagliero dodává: „Kdyby zde byl delší dobu, opakoval by se zázrak s kázáním Jonáše z Ninive. K jeho nohám padají v slzách otrlí chlapi, zatvrzelí hříšníci, marnivé ženy a vlašní řeholníci. Co nejvíce překvapuje, otvírají se vůči křesťanské dobročinnosti kapsy, které byly dosud pevně zavřené a necitelné k chudým.“

K těm penězům je třeba dodat, že Don Bosco prosil o almužnu veřejně a neútočil na jednotlivce. Když byl tázán, vložil své potřeby, ale nechal, aby se dotyčný zařídil podle hlasu svědomí. V Marseille žila v té době přebohatá paní jménem Pratová. Toužila stát se Donu Boskovi velikou dobroditelkou, ale chtěla, aby ji Don Bosco poprosil o finanční pomoc. On jako by neslyšel. Paní mluvila o tom, kolik dobročinných institucí podporuje, kolik jim dává a on jen chválil, že prý dělá velice dobře a ať jen pokračuje. Ať točila dialog jak chtěla, on pořád jen chválil a mluvil obecně, jako by se ho to osobně netýkalo. To ji dráždilo a byla nad tím celá rozmrzelá. Dona Boska provázela pan farář Guiol a ona si mu za Don Boskovými zády posteskla, co je to za divného člověka, že nedovede říci přímo: „Potřeboval bych, dejte mi.“ Guiol jí poradil, aby šla druhý den znovu do útoku, ať ale sama navodí řeč tak, aby musel kapitulovat. Stalo se a skutečně dialog dostal jiný spád. Uprostřed řeči paní začala jinak: „Done Bosco, já vím, že byste potřeboval pomoc. Mohla bych vám nabídnout něco ze svého majetku.“ Don

Bosco: „Ale ano, proč by ne, potřebuji skutečně.“ „Kolik?“ „Nevím, musel bych se poradit s architektem.“ „Tak se poraďte a dejte mi vědět.“ „Velmi rád, brzy vám napíši, kolik bych zrovna potřeboval.“ Smlouva byla hotova a paní dostala zanedlouho poctivý rozpis, který zněl asi na 60 000 franků. Žádná maličkost. Paní musela ještě poprosit, aby jí Don Bosco posečkal, že bude slíbený obnos splácet.

Don Bosco měl na shánění peněz svůj názor. Věděl, že když přímo žádá, dárce dá malou odměřenou sumu a myslí si, že dal dost. Když ale sám nabídne pomoc, lze od něho očekávat, že dá více. Jde také o jeho čest. A tak místo stovek dá tisíce. – V marseilleském případě Don Bosco sehnal dosti franků, takže poplatil staré dluhy a ještě mohl udělat smlouvu o koupi pozemku u domu Beaujour. Dále mohl udělat pořádek ve věci komunit v Saint Cyr a v Navarre. Bylo to všechno podivuhodné a ze všeho nejpodivuhodnější bylo, jak přirozeně se Don Bosco mezi tím lidem pohyboval se svou přece jen ubohou franštinou.

Přes nekonečné audience se zdálo, že mu zdraví dosti slouží, ale nebyla to úplně pravda. Večer měl trochu času a tak protahoval hodinu, aby si porozprávěl se svými. Horší to bylo ráno s navlékáním gumových punčoch na oteklé nohy plné křečových žil. Byly už hodně vytahané a nestahovaly dobře nohu. Doma mu pomáhal obouvat se don Berto, sekretář, na cestách se musel obouvat sám. – Jednou mu don Berto při tom oblékání políbil nohu. Don Bosco řekl: „To jsi políbil nohu Jidáše.“ Byl to výraz pokory a jak málo si cení sebe. – Jak vypadaly jeho nohy, vypravoval don Belmonte. Jednou na francouzské Riviéře se Belmonte vrátil z cest a prohodil před Donem Boskem: „Mě bolí nohy, že už nemohu na nich stát. Nemám chvíli pokoj, abych si odpočal.“ Don Bosco nadzvedl svou kleriku a řekl mu: „Podívej se! Já to nemám lepší, ale odpočineme si v nebi.“ – Jeho nohy se podobaly dvěma sloupům, jak byly oteklé.

Styk s lidmi mu přinášel také nemalé utrpení. Jednou byl shledán dosti roztrpčen. Někjaká ženská mermomocí chtěla, aby jí položil ruce na její oči. „To nikdy neudělám,“ řekl Don Bosco, „abych nějaké ženě položil ruce na tvář.“ Také mu dělalo zle, že lidé pořád mluvili o tom, že dělá zázraky. „Já žádné zázraky nedělám, to dělá Panna Maria,“ říkal skoro popuzeně. – Jednou se ho ptal ve Francii prefekt marseilleského domu: „Done Bosco, jak to je? Když dáváte někomu požehnání, už víte, jestli bude uzdraven?“ Don Bosco na to: „Když někdo přijde a žádá o požehnání, já o něm nic nevím. Ale pak mi přijde najednou něco jako inspirace a já obyčejně řeknu: Vstaňte a chodte! Ale to přichází odjinud, to není ve mně.“

V prvním týdnu února Don Bosco navštívil Saint Cyr a La Navarre a vrátil se do Marseille. Provázela ho don Ronchail, kterého po svém návratu ze Španělska vystřídal don Cagliero. Ten shledal Dona Boska dosti schopného chůze, ale méně schopného číst. Zánět očí se vracel a bolel. Před odjezdem chtěl Don Bosco shromáždit spolupracovníky a spolupracovnice a s určitou slavností otevřít část nové budovy, aby viděli, že se pracuje. Bylo to shromáždění nakonec velmi slavné a dojemné. Konalo se 20. února. Nadšení bylo, ale nemohlo dlouho trvat. Don Bosco byl praktický a založil hned výbor horlivých osob, kterým svěřil své dílo v Marseille a totéž chtěl pak zařídit v Nizze. Odjezd byl stanoven na 22. února. Lidí, kteří chtěli světce pozdravit, bylo hodně. Odhadem jich tam bylo na tři sta.

Bylo těžké se k světcům dostat. Pamětný je případ chudé ženy, která čekala na možnost poprosit Dona Boska o požehnání pro synáčka skoro nehybného a k tomu slepého, od rána od šesti do večera do šesti. Nebyla by se k němu dostala, kdyby si jí nebyl všiml don Cagliero a v poslední chvíli ji neprotlačil k Donu Boskovi. Ten jí dítě požehnal a uzdravil už při chůzi k vozu, který ho měl dovézt na nádraží. Dítě se uzdravilo, ale v tom zmatku a tlačenci si toho všiml jen don Cagliero. Nebyla to jen přátelská tlačence, protože tam byli také lidé, kteří chtěli Dona Boska rozparcelovat na relikvie. Fakt je, že pracovaly také nůžky a chudák talár byl tak zřízen, že během cesty z Marseille museli mu opatřit jiné oblečení. A v domě v Marseille? Tam bylo Boží dopuštění. Všechno, čeho se Don Bosco dotkl, bylo rozkradeno, dokonce zmizela i prostěradla z postele.

17 Z Ligurska do Říma a do Neapole

Don Bosco byl už dva měsíce vzdálen od Oratoře a byl by se rád vrátil, ale nešlo to. Potřeboval do Říma, vyřídit některé neodkladné záležitosti. Bylo třeba dát nějakou formu salesiánské misii na březích Ria Negra v Argentině, šlo o trvalou snahu školských úřadů zavřít Don Boskovo gymnázium. Byla zde bolavá záležitost jeho kleriků pro nepochopení turínského arcibiskupa a jiné a jiné věci. Musel tedy do Říma, ale ještě navštívil salesiány ve Vallecrosii v Ligursku a byl přítomen svěcení základního kamene kostela Panny Marie Pomocnice. Kostel byl vlastně už postaven, ale svěcení zmíněného kamene se přece jen muselo udělat. Byli tam tři biskupové, lidí spousty a také hoši ze salesiánských ligurských domů pro větší čest a slávu Boží a Panny Marie. Don Bosco držel na tyto vnější slávy, protože se tím šířilo dobro a dílo se propagovalo.

Zatím přijel z Turína Don Boskův sekretář don Berto. Don Rua telegraficky uvědomil římského salesiánského prokurátora dona Dalmazza, že otec jede a ten se postaral o jeho ubytování v Tor de' Specchi, jak to bylo při jeho předešlých cestách do Svatého Města. Don Bosco ještě v den příjezdu navštívil kardinála vikáře Monaca La Vallettu, druhý den pak státního sekretáře Jeho Svatosti kardinála Ninu, salesiánského protektora. Navštívil i kardinála Alimonda a prosil ho, aby udělal v Římě salesiánskou konferenci pro spolupracovníky.

Don Ceria na tomto místě informuje o jedné nepřijemnosti, kterou Don Bosco vyřizoval v Římě. Týkala se prvního salesiána Poláka, který byl vysvěcen na kněze, dostal dovolení navštívit svou rodinu, ale pak o sobě nedal vědět – prostě zmizel. Don Cagliero jako duchovní ředitel kongregace zahájil po něm pátrání, až konečně přišel dopis od jednoho faráře z Polska, že dotyčný je ubytován u františkánů v Krakově. Prý se rozhodl vystoupit od salesiánů a starat se o svou starou nemocnou matku. Byl to trapný případ, protože dotyčný byl následkem toho považován za vága, čili potulného klerika a don Cagliero ho uvědomil, že je suspendován, dokud si nedá své postavení do pořádku. Ten po nějakém váhání se objevil v Římě, mluvil s Donem Boskem, ale více o něm nevíme. Jen to, že Don Bosco mu hledal „dobrotivého biskupa,“ který by ho přijal do své diecéze. Snad ho našel, ale nemáme o tom spolehlivou zprávu. Ten první Polák se jmenoval Matouš Grochowski.

Don Bosco jel do Nizy a opakovalo se stejné divadlo, jako v Marseille. – Ale nesvítilo jenom slunce. V době, když opouštěl Francii, se v obou francouzských sněmovnách bouřlivě diskutovalo o zákoně, týkajícím se vyučování, ale každý věděl, že návrh zákona je namířen proti řeholním společnostem, které měly po celé Francii školy. Ještě v Marseille přišla na toto téma řeč s farářem Guiolem a dvěma pány Rostandem a Bergassem. Mluvilo se, co by se dělalo, kdyby byl zákon odhlasován a řeholní školy zavřeny. Don Bosco se jasně nevyjádřil, ale řekl, že má určitou představu o tom, jak by se mělo postupovat, ale zatím ví jen to, že řeholníci jsou jako vrabci. Máš jich plný dvůr, vesele zobají. Zatlaskáš a oni se rozletí. Ale hned, jak pomine nebezpečí, se zase slétnou a vesele zobají dál. Neuhlídáš je, musel by ses utleskat, aby se nevraceli. Stát může řeholníky na čas zakázat, ale oni se znovu vrátí ke své práci.

Tehdy dostat audienci u Svatého otce nebylo lehké. Don Bosco na ni čekal několik dní a nevěděl, zda ji vůbec obdrží. Z těch dní se dochovalo jen několik dopisů, které nevnašejí do onoho pobytu Dona Boska mnoho světla. Jsou spíše povahy soukromé a týkají se jen salesiánského prostředí.

Ve Svatém týdnu byl v Římě nějaký francouzský zájezd poutníků. Na Štědrý den šel Don Bosco s donem Dalmazem navštívit státního sekretáře kardinála Ninu. Vstoupil do předsíně – bylo to v apoštolském paláci – a co to? Předsíň plná lidí – Francouzů. Byli mezi nimi i páni z Marseille a ti hned vesele volali: Il y a Don Bosco! Tady je Don Bosco. Lidé hned začali padat na kolena a prosili o požehnání. Chudák světec se bránil, že v apoštolském paláci může dávat požehnání jen papež, ale oni ne, nechtěli ani slyšet. Byl při tom takový hluk, že přiběhli tři monsignori podívat se, co se děje. Naštěstí vyšel z kanceláře také kardinál a když viděl, co se děje, poručil Donu Boskovi, aby jim požehnal, což on rád učinil.

Nina byl kavalír, což nelze říci o Ferrierim, prefektu posvátné kongregace pro biskupy a řeholníky. Don Bosco za svého římského pobytu se celkem sedmkrát pokoušel s ním mluvit, ale Jeho Eminence byla vždy tak zaměstnána, že pro něho neměla čas. Ferrieri věřil turínskému ordináři, že Don Bosco ničí arcidiecézi, dělá si, co chce, přestupuje kdekjaký církevní zákon. Don Boskovo pevné obhajování zájmů mladické ještě kongregace v něm tento odpor jen ještě zvětšovalo. I svatí mají svou hlavu a když jde o povinnost svědomí, také se musí ozvat. Ozval se i Don Bosco. Když už byl po sedmé žádat o audienci, dovolil si zeptat se kardinálova sluhy, proč ho nechce oznámit Jeho Eminenci. Ten neodpověděl. Vtom otevřel dveře kardinálův sekretář a Don Bosco hned k němu. Ten zase suše řekl, že pan kardinál nemá čas. Donu Boskovi už také přešla trpělivost a řekl mu: „Tak na co jsou v kancelářích lidé, když nechtějí vyřizovat záležitosti? A kde je vůbec vyřizují?“ I sekretář jen pokrčil rameny a zase zalezl.

Abychom byli objektivní, uveďme, co o povaze pana kardinála Ferrieriho uvádí historik Eduard Soderini v I. svazku nadepsaném Pontifikát Lva XIII. „Tento purpurem přioděný muž byl velmi moudrý a velmi vzdělaný, ale jeho jednání bylo cosi mezi hrubostí a přísností a byl trochu kousavý.“ – Uveďme ještě svědectví novoapečeného prokurátora Salesiánské společnosti dona Dalmazza, jak on popisuje své první

setkání s kardinálem: Napřed bylo samé „pan kardinál je zaměstnán a nemá čas,“ ale Don Dalmazzo nakonec žádal sekretáře, aby řekl panu kardinálovi, kdy bude ochoten mu poskytnout audienci, sám je ochoten kdykoliv přijít, a aby mu to sdělil. Konečně byl uveden do kardinálovy pracovny. Ten se hned nevládně ptal, kdo je a co chce. Don Dalmazzo řekl, že přichází jako nový prokurátor od Dona Boska ujistit Jeho Eminenci, že jeho představený má nejlepší vůli podřídit se ve všem jeho rozhodnutí. Ferrieri však hned začal na Dona Boska nadávat, že je to člověk proľhaný, drzý, který by chtěl nejraději kongregaci pro řeholníky poroučēt. Dalmazzo namítl, že to turínský arcibiskup Dona Boska nutí obracet se na vyšší místa. „Ten je také takový, děla nám jenom potíže. Proč se Don Bosco nespokojí řízením Oratoře, proč si vzal do hlavy, že založí řeholní společnost? Nemá vědu, nemá svatost.“ – Don Dalmazzo se nedal: „Nás je dvě stě kněží a máme o Donu Boskovi docela opačné mínění. Přece nám neupřete tolik inteligence, abychom dovedli rozpoznat, kdo a jaký je náš duchovní otec.“ Audience sice od této chvíle přestala mít povahu slovní pře, ale kardinál neměl náladu dále se bavit a slušně dona Dalmazza vyprovodil ke dveřím a propustil.

Protože nic nenasmědčovalo, že by audiencie u papeže byla v dohledu, Don Bosco hned na Velikonoční pondělí podnikl cestu do Neapole. Nešlo mu o výlet, na výlety neměl nikdy čas, ale byl by rád navštívil řadu osob duchovních i světských a aby zjistil, jaké by byly možnosti zakotvit také na slunném jihu. Navštívil instituci P. Ludvíka da Casoria, navštívil pana arcibiskupa Sanfelice. Mimo jiné návštěva Dona Boska v Neapoli povzbudila mnohé, aby se dali zapsat mezi salesiánské spolupracovníky.

Když se Don Bosco vrátil do Říma, čekalo ho tam nemilé překvapení. Don Dalmazzo, který bydlel v podnájmu u sester v Tor de' Specchi, den předtím ucítil nějaký kouř. Vyšel na chodbu, otevřel světničku, ve kterém spal Don Bosco a tam odtud se vyvalil kouř. Honem se rozhlédl a viděl, že kouř vychází z kufru Dona Boska. Popadl ho a vynesl na chodbu a oheň uhasil. Zatím však začala hořēt ve světničce postel. Dopadlo to dobře. Domácí lidé oheň uhasili a zcela jej zlikvidovali přivolání hasiči. Bylo také vyšetřování a policie zjistila, že kufr byl vyloupen a pachatel chtěl zahladit stopy založením požáru. Bylo jasné, že to musel být někdo z domácích, ale aby se nedala příležitost novinám věc rozmazávat, vyšetřování bylo zastaveno. Co přišel zloděj hledat a co našel? – Don Dalmazzo věděl, že Don Bosco měl v kufru francouzské franky, které měl odevzdat Svatému otci – ty byly pryč. Donu Boskovi bylo líto zmizelých peněz, ale jak byl zvyklý, nehnul ani brvou a zachoval i v této nepřijemnosti světecký klid. Ztráta byla relativně velká – 6000 francouzských franků.

Zatímco trpělivě čekal na audienci, připravoval se na ni tím, že dával na papír různé prosby adresované Svatému otci. To už věděl, že audiencie bude. Našli se přátelé, kteří mu ve Vatikáně vyšlapávali cestu k papeži. O čem chtěl Don Bosco hlavně jednat? Zachoval se lístek s body pro audienci. – Ukradené peníze. – Co podnikáme ve Francii a jaké jsou s tím problémy. – Patagonie. – Otázka zřízení apoštolské prefektury a apoštolského vikariátu. – Seminář pro výchovu misionářů. – Záležitost vztahů ke kongregaci pro biskupy a řeholníky. – Pozastavení fakult. – Nepřístupnost kardinála prefekta. – Požehnání pro spolupracovníky, dobrodince, hochy. – Minutu audiencie pro generálního prokurátora Společnosti a sekretáře.

Konečně pozvánka přišla. Audience byla stanovena na tři čtvrtě na sedm dne 5. dubna 1880. Na tento den na 4. hodinu odpoledne měl Don Bosco ohlášēnou 3. římskou konferenci spolupracovníků. Měla se konat v kapli sester v Tor de' Specchi. Přišli tři kardinálové: Nina, Sbarretti a Alimonda. Don Bosco mluvil asi půl hodiny, mluvili oni, sestřičky prokládaly řeči hudebními čísly. Don Bosco vypočítal místa, kde salesiáni působí. Napočítal jich na stovku a hochů, řekl, salesiáni ovlivňují na 50 000. Jak by účastníci takové konference nebyli naplnēni nadšením a šťastní, že mohou také spolupracovat!

Hned po konferenci pospíchal do Vatikánu na slíbenou audienci. Přišel včas, ale na řadu přišel až o půl osmé. Nevadilo mu to, už si byl jist, že mu nikdo nezabrání v setkání s papežem. Audience trvala půl hodiny a málem by se byla zhatila. Jen co začala, byl oznámen příchod anglického kardinála Manninga. Kardinálové mají vždy přednost, ale byl to sám papež, který situaci vyřešil. Monsignor Boccali, jinak přítel Dona Boska, ho chtěl odvést, ale papež držel Dona Boska za ruku a nepustil ho. Manningovi určil audienci na druhý den a pak hovor s Donem Boskem pokračoval.

Na přetřes přišla hned otázka udělení audiencie. Papež jako by mu vyčítal, že nepřišel dřívě. Don Bosco mu tedy vypověděl, kolik dní ztratil neustálým odkazováním audiencie na neurčito. Nepomohl ani kardinál Nina ani nikdo jiný a Don Bosco papeži klidně řekl, že o všem rozhodoval monsignor Macchi a ten dělal všechno, aby se k papeži nedostal. Papež řekl Donu Boskovi: „Víte co, podruhé přijďte na generální audienci a já, jak vás uvidím, hned vám sám určím, kdy máte přijít.“ To Dona Boska potěšilo. Už si myslel, že upadl u papeže do nemilosti.

V salesiánském archívu se uchovává Don Boskův rukopis z té doby, psaný pro dona Dalmazza, týkající se myšlenek, které Don Bosco buď sdělil nebo se chystal sdělit Svatému otci. Má nadpis: „Důležité věci, které může řešit jen Náměstek Ježíše Krista.“ Jsou to myšlenky a názory Dona Boska na palčivé problémy té doby, ale platné dodnes. – Děti: Je třeba, aby se aspoň o nedělích vyučovalo náboženství. Je jen málokterý kraj, kde se vyučuje, většinou vůbec ne. – Kněží: Měli by s větší pílí dělat křesťanská cvičení podle tridentského Katechismu pro faráře. Jen stěžij najdeme farnost, kde se ještě konala křesťanská cvičení. – Podobné je to se zpovídáním. Většina kněží vůbec nezpovídá nebo jen o Velikonočních. – Kněžská povolání: Povážlivě ubývá kněžských povolání. Hodně by pomohlo, kdyby se věnovala péče pozdně povoláním. Statistika dokazuje, že z chlapeckých zájemců o kněžství (malé semináře) jen asi 6% dojde až k oltáři. U pozdně povoláním asi 93%. – Řeholníci: Řehole prožívají obrovskou krizi. Bylo by třeba shromáždit rozptýlené řeholníky a tlačit na společný život. Rozjímavé řehole by se měly věnovat aspoň vyučování náboženství – katechizaci. Také by měly být k dispozici pro zpovídání. – Svatý Stolec by měl podporovat zakládání nových řeholních společností.

Při audienci Don Bosco nezapomenul na své dobrodince a vyžádal si od Svatého otce několik titulů „monsignor“, např. pro faráře Guiola z Marseille. Také jako obyčejně nadiktoval řadu dopisů pro salesiánské domy a pro jednotlivé osoby, jak bylo třeba. Pan sekretář Berto měl plno práce. Však to Don Bosco viděl a bylo mu ho líto. – Jednou se ho zeptal: „Done Berto, čím bych ti mohl udělat radost za všechny pozornosti, které Donu Boskovi věnuješ?“ On na to: „Jsem dostatečně odměněn už tím, že mohu být

prospěšný a jen mě mrzí, že nemohu udělat více.“ – „Tak víš, co? Chci, abys věděl, že tě chovám jako zorničku svých očí a jestli mě Bůh vezme jednou do nebe a nechá mi ještě nějaké místočko vedle mne, tak je nabídnu tobě.“

Mezi mnohými setkáními, které měl Don Bosco v Římě, je zajímavé to s klerikem Zoiou, který byl bývalým žákem valsalského ústavu a vstoupil k barnabitům v Římě. Jednou měl asi hodinovou rozmluvu s Donem Boskem. Mluvil se také o finančních záležitostech. Don Bosco mluvil na téma velmi zajímavě a mimo jiné řekl, že sám má strach z dluhů a nikdy je nedělá. Klerik namítl, že přece postavil kostel Panny Marie Pomocnice v Turíně na dluh. Don Bosco s tím nesouhlasil, řekl, že podnikal, ale vždy jen tolik, na kolik mu poslala Boží Prozřetelnost. Když neměl, zastavil se, Ceria konstatuje, že to je fakt. Kostel začal fungovat bez toho, že by byl uvnitř už řádně vybaven. Výbava se dokončovala teprve po Don Boskově smrti. U kostela svatého Jana Evangelisty tomu bylo naopak, ale to proto, že na to Don Bosco měl.

Mezi dopisy, které Don Bosco v té době napsal a odeslal, byl také dopis pro Jakuba Ruffina, bratra zemřelého

18 Cestou z Říma do Turína

Don Boskovo jméno zaznělo hned druhý den po jeho odjezdu z Říma v prvním shromáždění Národního díla katolických kongresů, které vznikaly po celé Itálii na obranu papeže a církve. Předsedal čestně sám vikář Jeho Svatosti a bylo tam plno vážných osobností. Na tom shromáždění se mluvil také o záchraně opuštěné mládeže a jeden řečník navrhl, aby se v té věci jednalo s Donem Boskem. Zpráva proběhla i tiskem a Don Bosco byl o schválení návrhu oficiálně uvědomen. Udělalo mu to radost.

V Maglianu v semináři řízeném salesiány se Don Bosco zdržel dva dny a na způsob rekreace byl s tamními obyvateli na výletě do umbrijských hor, kde měl ústav rekreační domek. Po návratu rozmlouval jak s hochy, tak s kleriky a také salesiáni se u něho vystřídalí na audienci. Asi to bylo úmorné, když sekretář zaznamenal: „Otec je velmi unavený, magliánští by z něho stáhli kůži.“

Z té doby se dochovala tato zpráva: V semináři byl hoch jménem Mari. Byl tam dán proti své vůli a podle toho se choval. Nenáviděl kněze a všechny mnichy. Don Bosco ho potkal na chodbě a položil mu ruku na čelo, pak mu řekl: „Ty budeš knězem a řeholníkem.“ Hoch se mu do očí vsmál. A stalo se. V roce 1890 projížděl Turínem v hábitu minoritů, zastavil se v Oratoři, byl na obědě s donem Ruou a vypravoval mu to. Odjel do minoritských misí do Jižní Ameriky.

Ráno 23. dubna celý ústav vyprovázel Dona Boska na nádraží. Byla to podívaná pro lidi, kteří nebyli zvyklí na takový pohled. Ředitel Daghero pak jel s hosty až do Orte, kde se přesedalo na Florencii. V tomto městě květů (tak zní v českém překladu), poskytla našim poutníkům pohostinství zbožná „matka salesiánů“ markýza Ugucioniová. Zase měl Don Bosco ve Florencii řadu setkání, z nichž jedno bylo velmi smutné. Světec šel ráno městem a hle: dlouhá řada dětí a za ní další a další. Neodolal a ptal se, kam jdou. Odpověděli, že do protestantské školy a do kostela. Don Bosco, který tolik vytrpěl před léty, když Turín zaplavovali jinověrci různých denominací a odváděli mu hochy z oratoře, byl tímto setkáním přímo šokován. Však hned psal kardinálovi

salesiánského ředitele dona Dominika. Děkuje mu za dopis, který ho velice potěšil. Rád slyší, že po všelijakých zkušenostech ve světě přišel na to, že u Dona Boska je nejlépe a chce se vrátit do rodného hnízda. Ať jen přijde, vždycky bude vítán. Jen jestli by bylo jeho nynějším představeným obtížné ho hned propustit, ať klidně počká nějaký čas, ovšem pod podmínkou, že to nebude na škodu jeho duše.

Poslední návštěvy Don Bosco vykonal 19. dubna a ráno 20. dubna, pak odpoledne odjel se sekretářem donem Maglianem domů.

A ještě poslední epizoda: Vypravoval don Dalmazzo, že se na Dona Boska obrátila dopisem jedna matka z Francie a chtěla, aby požehnáním na dálku uzdravil její těžce nemocnou dcerku. Don Bosco mu přikázal, aby napsal ženě, aby všechno odporučila do rukou Božích, že dívka zemře. Don Dalmazzo jen nerad napsal tuto odpověď. Ta paní se nevzdávala a psala dvakrát znovu a urgovala požehnání. Don Bosco pokaždé znovu odmítl. Pak řekl i proč tak činí: „Ta matka neumí vychovávat a vychovala by ji špatně. Děvčeti bude lépe, když raději zemře hned.“

Ninovi a ten referoval papeži, jak hereze odvádí katolickou mládež a nikde žádný vážný odpor. Jeho kněžská duše byla pobouřena a vůle osnovala nové plány, jak čelit těmto věcem. Zatím bohužel nemohl ve Florencii zakotvit.

Další cesta ho vedla do Luccy, kde byl loňského roku tak nadšeně vítán. Ředitel don Marengo udělal velkou propagandu a světec měl pro spolupracovníky velkou konferenci, na níž dostalo nadšení pro salesiánskou věc nový mocný impuls. – V Lucce byl nějaký pan Bertocchini, který nabízel Donu Boskovi dům pro zřízení koleje a pozval ho do své vily blízko města na oběd. Provázel ho ředitel a katecheta Borgatello. Od něho máme písemnou zprávu o tom, jaké věci se dály pod světcovou střechou v Turíně. Říkalo se totiž, že Don Bosco dělá zázraky. On to však rázně popíral. V řeči upozornil, že ne on je příčinou, proč jeho dílu Bůh tak zázračně žehná, ale někteří jeho ctnostní hoši. Uvedl pro to dva příklady. Řekl, že jednou vstoupil do kostela Panny Marie Pomocnice a podívil se. Obraz Panny Marie byl jako zahalen něčím tmavým. Šel blíže a hle. To, co mu v první chvíli připadalo jako plášť, se snášelo od obrazu dolů, zastavilo se to před svatostánkem. K jeho úžasu to byl jeden z jeho synů, pravý cherub lásky, který byl v extázi pozvednut až k Panně Marii a pak se zastavil v něm adoraci před stánkem jejího Syna. Don Bosco ho zavolal jménem. Hoch se probudil a celý zmatený ho prosil, aby to nikomu neříkal. Jindy zase našel jednoho svého hochu zdviženého do vzduchu a ve vzduchu klečícího před svatostánkem. Oba salesiáni si vzpomněli na další epizodku andělského hochu, kterou Don Bosco vypsál v životopise Dominika Savia a která byla tehdy v Oratoři všeobecně známa. „Mohl bych vypravovat ještě mnoho jiných takových těžko vysvětlitelných událostí, které všechny dosvědčují, že ne Don Bosco, ale jeho chlapci jsou pravými hrdiny zázraků, které lidé mylně připisují jemu.“ Don Borgatello psal tyto věci donu Lemoineovi z Ameriky v roce 1905 a dovolával se svědectví dona Marenca, který to také slyšel a jistě si vše dobře pamatuje jako on.

V Lucce se udál v Don Boskově přítomnosti ještě jeden zvláštní případ. Když světec sloužil mši svatou, přivedli do

sakristie lidé asi šestnáctiletého hochy, o kterém šla pověst, že je posedlý zlým duchem. Don Bosco se nad ním modlil, opětovně ho žehnal, ale hoch byl stále rozružený, kousal, škrabal, na medailky Panny Marie plival nebo se pokoušel je zničit. Když pak ho vyvedli ven a on byl vzdálen od čehokoliv posvátného, ať to byly předměty nebo lidé, stával se krotkým a normálním. Don Bosco doporučil rodičům určité modlitby, které se měli modlit celý měsíc květen, ale nevíme, s jakým výsledkem tak činili.

Další zastávka na cestě domů byla v La Spezii. Tam byli naši cestující hosty pana Bruschiho, protože nebylo místo ve dvou světničkách, kde bydlel v nájmu don Rocca, ředitel díla, které ještě nezačalo. Don Bosco si mohl na místě ověřit ubohost tohoto začínání a tlačil na dona Roccu, aby sbíral peníze a aby začal stavět. Ten se chudák snažil, ale město se nemělo k tomu, aby otevřelo kapsy. Pořádal konference, ale sebralo se jen velmi málo peněz. Přesto Don Bosco chtěl, aby se začaly aspoň kopat základy k většímu domu, než bude možno zbudovat něco ještě většího. Říkal, že je třeba začít, pak se uvidí. Sám dal příklad. Protože právě spisoval relaci o stavu kongregace, kterou měl předložit kardinálovi Ninovi, popsal mu také situaci, v jaké se nachází dílo v La Spezii, a prosil, aby požádal Svatého otce, aby k příspěvku, který na dílo posílal každý měsíc ve výši 500 lir už od listopadu 1877 dovolil vyplatit najednou 6000 lir ve formě

19 Od května do prosince 1880

V této kapitole budeme vypravovat o věcech, které by jinde umístěné a roztroušené v jiné souvislosti ztratily na svém kouzlu. Zde je budeme vidět pohromadě.

Svátek Panny Marie Pomocnice

Tři momenty ze života svätce nabývaly rok od roku na síle a na významu a sice, kolik lidí přicházelo do Turína na pouť, kolik milostí Panna Maria při tom udělovala a kolik lidí se tísnilo kolem Dona Boska. V červnovém čísle Salesiánského věstníku toho roku 1880 stojí napsáno: „Co kostel Panny Marie stojí, ještě tolik poutníků nepřišlo jako letos.“ Milostí zaznamenaných v sakristii bylo na sta. Věstník sám jich uvedl sedm. Jiné mnohé byly hlášeny z různých míst Itálie i Francie. Samozřejmě to vše přitahovalo pozornost k Božímu služebníku, a ten musel celé hodiny strávit v sakristii nebo v místnosti za sakristií, kam přicházeli lidé požádat o modlitbu a požehnání.

Během svátku Don Bosco měl dvě konference: jednu pro spolupracovníky, druhou pro spolupracovnice. Obě se odbyvaly v kostelíku svätého Františka Saleského. Včas opatřil tradiční čestné předsedy slavnosti. Byl to hrabě Pamparato a jeho manželka. Pozval také kanovníka Guiola z Marseille, který skutečně přijel a Don Bosco se postaral, aby se cítil v Turíně středem pozornosti. Za kazatele přípravného tri-dua si vyhlédl dominikána Vavřince Pampiria. Protože tento byl právě jmenován biskupem albským a chystal se k instalaci, nemohl přijít, ale zůstal Donu Boskovi vždy dobrým přítelem. Tři biskupové přišli zpestit slavnostní dny, mezi nimi byl i slavný monsignor Daniel Comboni, apoštolský vikář pro střední Afriku. Byl velebné postavy a měl dlouhý krásný vous. Hlas měl takový, že ho bylo slyšet až na náměstí, byl hluboce zbožný a lidé na něm mohli oči nechat. Byla to jedna z největších misionářských postav novověku. Vyšel z veronského institutu, odvážil se proniknout do Nubie, postavil řadu kostelů v Egyptě, v Súdánu, také školy pro

půjčky, kterou on bude měsíčně splácet po sto lirách a ještě převezme 2000 lir za odsloužení příslušného počtu mešních intencí, které mu papež k odsloužení svěří. A jakmile měl peníze v rukou, hned poručil na základech stavět jednoposchoďový domek. Pak mu to nedalo a nařídil dnu Ruovi, aby se přidalo ještě jedno poschodí, takže už ne jen základy, ani ne jedno patro, ale hned i druhé, aby tam bylo místo pro třicet postelí a aby tam mohl vzniknout aspoň malý internát pro opuštěné chlapce.

Další zastávka byla ve Sampierdareně u Janova, kam Don Bosco přijel 3. května. Zase ho čekaly audience, konference pro spolupracovníky (přišlo jich asi 180) a vybralo se skoro 600 lir. Byla i akademie na dvoře ústavu, dokonce i malé občerstvení pro hosty. Pan arcibiskup poslal přítomným aspoň požeňání. Sedmého května hned po svátku Nanebevstoupení Páně přijel Don Bosco do Turína, přivítán jako obyčejně s velkým nadšením valdickou komunitou salesiánů a chlapců. Byl unaven, ale přesto napsal hned dlouhý dopis marseilleskému panu faráři Guiolovi. Kdo jej čte, snadno uhádne, že ta délka byla vyvolána potřebou ukázat tomu jinak skvělému dobrodinci, jak si ho váží a aby se zhladily kyselosti, které předtím mezi panem farářem a salesiány vstaly. A nyní budeme zase na chvíli sledovat Don Boskův život uprostřed jeho drahých synů na Valdoku.

černochoy. Hájil černochoy proti bílým chamtivcům, zajížděl do Itálie a do Francie sbírat příspěvky, několikrát navštívil Dona Boska a jednou i přespal na Valdoku. Zemřel v Char-túmu v roce 1881.

Večer 24. května měl monsignor Daniel Comboni večerní slůvko. Privil, že to, co v Turíně toho dne zažil, bylo pro něho přímo rajskou slavností. Prohlásil, že chrám Panny Marie Pomocnice je nejslavnějším kostelem v Itálii. Požádal Dona Boska, aby mu do Afriky na pomoc poslal své salesiány. Turínský katolický časopis napsal oslavné články na průběh oslav svátku Panny Marie v Oratoři a končil: „Dokud bude nad námi držet ochrannou ruku Panna Maria, moc zlého ducha v naší zemi nezvítězí.“ Rodina Don Boskových synů se v den slavnosti početně zdvojnásobila. Přišli spolubratři a chlapci z okolních ústavů. Jak se podařilo pro tak mnohé zajistit stravu? Panna Maria se postarala a zbožní lidé z okolí Oratoře dodali vše potřebné.

Slavnosti se zúčastnil také světský kněz don Antonio Agnolutto. Podařilo se mu mluvit s Donem Boskem. Říká: „Jeho dobrota mi dodala sílu k mluvení. Ne on mluvil ke mně, ale já jsem jakoby poučoval jeho. Dal mi čas, abych v klidu sečetl všechny položky darů pro Oratoř, které jsem přinesl. Nakonec mi sdělil, že by si mne hned ponechal v Oratoři, kdyby to můj biskup nepokládal za křivdu. Projevil jsem obavu, že bych mu v Oratoři více překážel. A on mi tedy nabídl správu farnosti někde v Jižní Americe. S deseti-tisíci farníky nebo s patnácti tisíci?“

Rady a výzvy Dona Boska vrtaly donu Antoniovu hlavou. Ještě před odjezdem z Turína dalšího dne vyčkal Dona Boska a vyžádal si novou rozmluvu. Don Bosco mu slíbil poslat dopis, který mu 17. 6. 1880 skutečně odeslal. Povzbudil ho v něm, aby nadále zůstal upřímným salesiánským spolupracovníkem a byl hotov nezištně sloužit k záchraně nesmrtelných duší.

Den před slavností navštívil Dona Boska také redaktor katolického maďarského deníku Idok Tannuja z Budapešti, který se vracel domů z Říma. Don Bosco ho večer přijal, rozmlouvali spolu latinsky, host předal finanční dar a dal se zapsat mezi salesiánské spolupracovníky.

Svátek Dona Boska (24. 6. 1880)

Slavil se každoročně 24. června. Už den předtím byla akademie. Přijížděli bývalí chovanci, církevní hodnostáři. Na akademii večer před svátkem Don Bosco řekl, že je cikádou, která cvrliká a pak umírá. Při další akademii na vlastní svátek toto využili tři chlapci k dialogu: Don Bosco volá všechny k záchraně svých duší prostřednictvím 38 ústavů, které v té době byly vybudovány.

Ve velkých deskách bylo uloženo 29 blahopřání, které Donu Boskovi ten den předali oratoriáni. V každém dopise je nějaká konkrétní žádost na Dona Boska nebo kytička příslibu dobrého života. Bývalým žákům světec sdělil, že je zve na sjezd 25. června a další týden poté. Prvého srazu se také zúčastnil italský kapucín ze Smirny. Řekl: „Po ovoci se pozná strom. Podle nadšení hochů a jejich zaujetí pro dobro vidíme, že tímto dobrým stromem je váš ústav.“ Don Bosco připomenul skromné začátky díla a jak nyní kvete kongregace v Turíně a ještě více mimo město a mimo Itálii. Dále se zmínil, že ze shromáždění poslal pozdravnou adresu Svatému otci. Projevil radost nad tím, že bývalí žáci žijí jako dobří křesťané a vážení občané. Uvedl, že se najdou i takoví, co jdou špatnou cestou, ale tím není vinna Oratoř. I v okruhu Ježíšově se vyskytl Jidáš. Jako salesiáni zapomínáme na vše nedobré, odpouštíme všem, každému budeme prokazovat podle možností jen dobro. Všude se žáci musí osvědčovat jako dobří křesťané i občané. Náboženství vás ochrání před nebezpečími života, přinese úlevu v denních těžkostech a dodá útěchu v hodině smrti. Mnozí máte rodiny. Zatímco salesiáni šíří náboženství záchranu duší až v Americe, vy čiňte totéž mezi příbuznými doma. Náš sjezd končí, zvu vás na setkání nás všech pod pláštěm Panny Marie Pomocnice v nebi.

Při setkání bývalých žáků – kněží, promluvil don Reviglio. Připomenul Don Boskovu dobrotu, s níž snášel povahu každého chovance a vedl ho k dosažení jeho povolání. Při své práci na vinici Páně budme horliví jako on, snažme se podporovat a hájit někdy i před hodnostáři vysoce postavenými.

Don Bosco se ujal slova. Mluvil očividně dojat. „Nedovedete si představit, jak jsem potěšen, že vás zde vidím. Vždy budu vašim nejuprávnějším otcem. Chtěl bych s každým z vás často mluvit. Je mým přáním, abychom se, pokud budu živ, setkávali jednou v roce. Prokazujte mládeži své farnosti všechno možné dobro. Salesiáni sami nemohou být všude. Mládež musí cítit, že ji máte rádi. Chraňte se hochy tělesně trestat. Když se mezi mládeží objevíte, ať je pravidlem, že se k vám chlapci sbíhají a ne od vás utíkají.“

Jako příklad přívětivého přístupu vypravoval: „Před několika týdny obcházel kolem kostela Panny Marie Pomocnice nějaký důstojník. Stále cosi hledal. Nakonec se přiznal, že hledá starou oratoř Dona Boska. Navštěvoval ji před 50ti lety. A zde je již vše jiné, místo Pinardovy kaple uviděl veliký chrám Panny Marie Pomocnice. Nakonec jsem byl zvědav na pravý důvod, proč sem přišel. Řekl, že mu v uších znějí mnou dávno pronesená povzbuzení, aby rád přistupoval ke sv. zповědi. A nyní po tak dlouhé době mne znovu požádal

o vyzpovídání. Naše dobré slovo přívětivě pronesené chlapcům, přetrvává, jak vidíte na příkladu, i desetiletí. Naše laskavost k chlapcům ponese ovoce i v daleké budoucnosti.“

Don Bosco se přenesl v mysli deset let dopředu a připomenul nedělní slavnost Nejsvětější Trojice v roce 1891, kdy připadne padesát let od jeho primiční mše svaté. „Zvu vás všechny k onomu datu sem ke společnému stolu. A označuji mešní asistenci té oslavy. Diakonom bude don Reviglio, subdiakonom don Vaschetti, asistentem don Balleio a ceremoniářem don Ascanio Savio. Avšak vzhledem k našemu smrtelnému údělu učinme všechno proto, abychom se všichni shledali na věčných Božích oslavách v nebi.“

Dva atentáty

Úspěchy díla Don Boskova vyvolávaly závist nepřátel církve. V roce 1880 byl vystaven dvěma atentátům navzájem pravděpodobně propojených.

Prvý atentát měl vykonat v červnu bývalý Don Boskův žák Alessandro Dasso. Znal ústav, a proto se snadno dostal až do světcova pokoje. Se sklopenýma očima stál před Donem Boskem a byl na něm patrný vnitřní boj. „Co ode mne potřebuješ, mluv, víš, že tě mám rád.“ Po těchto slovech se mládenec vrhl na kolena a vypravoval vše od počátku. Jedna sekta, jíž byl členem, se rozhodla usmrtit Dona Boska. Bylo vylosováno 12 atentátníků a on mezi prvními. Proto sem přišel. „Ale už nikdy se k ničemu takovému nepropůjčím. Jsem darebák, ale Dona Boska zabít nesmím.“ Po těchto slovech vytáhl zbraň a hodil ji na podlahu. Don Bosco jej utěšoval, ale marně. Ten ubohý hoch překotně odešel z pokoje. Světec napsal hned list chlapcovu otci a vše mu o Oratoři vypověděl. Mládenec se však zanedlouho pokusil utopit v Pádu. Celníci jej zachránili a doprovodili domů. Otec znovu doporučil nezdárného syna do Don Boskovy přízně a ten mu opatřil zaměstnání mimo Piemont, kde žil až do své smrti.

V prosinci následoval druhý pokus o atentát. Dostavil se mladý pán asi 25letý. Don Bosco jej posadil vedle sebe na pohovku. Byl roztržitý, zmatený, nervózně pohyboval celým tělem. Don Bosco si všiml, že mu při tom posedávání náhle vypadl z kapsy malý revolver. Položil na něj jako by nic ruku, dále mluvil s návštěvníkem a nepozorovaně zbraň vsunul do své kapsy. Výrostek zvyšoval hlas, zřejmě hledal důvod k hádce a střetu. Sahal po kapsách a hledal revolver. Don Bosco na něho, co hledá. „Ale měl jsem s sebou takovou věcičku a je pryč.“ „A nezapomněl jste ji někde?“ A mládenec hledal po pokoji i ve vedlejší místnosti. Don Bosco se postavil ke dveřím, ukázal mu revolver a řekl: „Toto je asi ta věcička, co hledáte.“ Návštěvník sáhl po zbraní, ale světec přísně: „Ven a Bůh Vám buď milostiv!“ Otevřel a vyzval několik chlapců, aby hosta vyprovodili až na ulici. Tam jej čekali kumpáni s kočárem. Když se dozvěděli výsledek, práskli do koní a atentátník se krok za krokem šoural pryč po Cottolongově ulici. Po šťastné záchraně od atentátníků se Don Bosco o těch případech radil s teologem Margottim, ale rozhodli se nečinat žádná udání.

Toho roku rozšířil Don Bosco oratoř o pozemek Giovannioho Battisty Nelvy, který se mu podařilo pomoci dona Ruy zakoupit.

Druhá generální kapitula

O této kapitule nelze mnoho napsat, jelikož se z ní nedochovaly písemné záznamy. Svědkem z té doby je pouze don Angelo Maria Rocca, ředitel ústavu ve Spezii.

Účastníci se sešli, jako obvykle, v Lanzu v měsíci září. Většina ředitelů, zvláště mladých, neměla čas si připravit obстойné referáty a starým bránila únava. Hlavní usnesení znělo, aby vážné záležitosti všech ústavů se předkládaly k posouzení vrchní kapitule. Z písemných dokladů máme pozvánku na generální kapitulu, v níž se uvádí nová volba jejích členů. Dále latinský Don Boskuv okružník s datem nověny svátku Panny Marie Neposkvrněné. Konečně soubor osmi bodů, jimž Don Bosco věnoval zvláštní pozornost: 1. Znovu pročíst rozhodnutí první generální kapituly. 2. Zdůraznit měsíční zpovídání a cvičení šťastné smrti. 3. Ne navštěvovat lázně. 4. Poslouchat představené, nevzdalovat se z ústavu, nenakládat špatně s penězi. 5. Jako zdroji zla se vyhýbat prázdninovému pobytu u příbuzných. 6. Vést

20 Dvě udání, prohlídky, nedorozumění a osvětlující sen

Don Bosco dal vytisknout zprávu o dívech, které se podle mínění zúčastněných udály na přímluvu Panny Marie Pomocnice v její turínské bazilice. Arcibiskup Gastaldi obvinil Dona Boska u Svaté Stolice, že vydal knižně zázraky připisované přímluvě Panny Marie Pomocnice bez jeho schválení.

Uvedme stručně obsah tohoto obšírného arcibiskupova dopisu do Říma: Brzy po posvěcení baziliky Panny Marie Pomocnice vydali salesiáni knížku popisující milosti a divy, jichž svědky byli návštěvníci tohoto chrámu. Knihu schválil církevní hodnostář doporučený kurií, ale ne přímo generální vikář. Další vydání dílka bylo rozmnoženo o nové zázraky a opatřeno povolením arcibiskupství janovského. Totéž se událo znovu letos v roce 1880. Takový postup odporuje usnesení tridentského koncilu. Vyzval jsem salesiány, aby mi předložili doklady o zázracích, jejich písemná odpověď je nedostačující. Ve velkém počtu jsou vydávány tyto knihy bez předepsaného prozkoumání a mého schválení. Je tam sice prohlášeno, že průkaznost uvedených zázraků má čistě lidskou autoritu, ale může tím být naplněn požadavek Tridentina? Jen biskupská autorita může rozhodnout o pravdivosti zázraků. Početná turínská inteligence, pokud by byla nepřesvědčivě zpravena o současných zázracích, by mohla propadnout pochybnostem i o zázracích v Bibli. Proto je třeba salesiánům zabránit, aby pokračovali ve vydávání podobných knih. Od Svatého otce pak arcibiskup očekává patřičná nařízení v této záležitosti.

Svatý otec svěřil stížnost kardinálu Bartolinimu, prefektu Kongregace obřadů, a ten požádal turínského arcibiskupa o zaslání inkriminovaných knih. Ty prozkoumal msgre. Lorenzo Salvati. Dne 16. 7. 1880 písemně potvrdil, že biskupové jsou oprávněni zkoumat okolnosti zázraků. Ale divy popisované salesiány ve vydaných knížkách mají spíše charakter milostí, než zázraků. V tom případě postačí vzít v úvahu hlavně pravděpodobnost jednotlivých událostí a upozornit na to. Tak se postupuje všude, i v Římě. V mnoha svatyních se napořád uskutečňují duchovní obdarování a věřící je pokládají za divuplné milosti. Ty významnější z nich se pak zkoumají a vydávají s církevním schválením. Nakonec se dotkl finanční stránky věci. Peněžní dary pro chrám nemají v sobě nic obchodnického. Jsou věnovány zcela dobrovolně a svědčí jen o tom, že dárci jsou zcela přesvědčeni o výjimečnosti přijatých milostí. Ve všech mariánských svatyních máme doklady takové vděčnosti, která ukazuje na zdroj vši dobroty – samého Boha. Stačí se podívat na tabulky díků, např. ve svatyni v Lurdech.

vzorný život a vyhýbat se jakémukoliv pohoršení z vlastní viny. 7. Trpělivost a laskavost ve vnějším projevu. 8. Od února do března podat hlavnímu představenému písemnou zprávu o svém zdraví a svém povolání. Ředitelé měli o těchto zásadách přednášet také ostatním spolubratrům.

Podle „Rozhodnutí této Kapituly“ uveřejněného po 2 letech se kapitula zabývala revizí a doplněním kapituly první. Týká se to upřesněných předpisů pro „Církevní, filosofická a literární studia“ a pravidel volby členů hlavní kapituly. Don Bosco spis uzavírá následující výzvou: Rozvoj salesiánského díla v Evropě a Americe je dokladem toho, že v něm působí Boží moc. Proto všichni členové společnosti ať odpoví Božímu požehnání duchem modlitby, poslušnosti, oběti, zachováváním stanov a těchto rozhodnutí.

Mons. Salvati doporučil „dobrým otcům salesiánům“, aby si v nejbližších vydáních knih opatřili arcibiskupské schválení. S tímto rozhodnutím byl obeznámen také Don Bosco. Celou záležitost dal světec posoudit znalci kanonického práva jezuitovi P. Rostagnovi. Ten vyjádřil mínění, že u zázraků svatých stačí osvědčení, že v nich není nic pověrečného nebo odporujícího zbožnosti a církevním pravdám. Dále, že je třeba vzít v úvahu interpretaci nařízení o schvalování církevních knih, jak je uplatňována v jiných katolických zemích. Konečně salesiáni církevní schválení vydání knih měli, i když ne přímo od arcibiskupství turínského. Toto však poskytuje rovněž schválení knihám vydávaným v jiných diecézích.

Světec odevzdal dobrozdání P. Rostagna kardinálu Bartolinimu i mons. Salvatimu. Msgre Salvati odepsal, že si váží jemnosti, s jakou světec ve sporné záležitosti postupoval. Není to poprvé, co zlé mocnosti staví nečekané překážky do cesty Božímu dílu. Hlavní zdroj sporu byl v tom, že jako zázraky byly uváděny takzvané milostiplné události.

Poučné je následující jednání pana arcibiskupa. Nakladatel Binelli, který vytiskl „Boží mystické město“ od Agredy, předložil prvý výtisk k ohodnocení arcibiskupovi. Ten se o něm kladně vyjádřil a otázal se, jak bude kniha prodávána. Co zbude, dám na prodej oratoři Dona Boska. Pan arcibiskup záměr schválil. Vždyť divy popisované v nové knize se podobají divům, které se dějí v chrámu Panny Marie Pomocnice. Podobné milostiplné události byly publikovány Donem Boskem také v „Katolickém čtení“, při čemž bylo dbáno, aby nebylo používáno označení zázraků.

Ten rok byla provedena také nepřijemná domovní prohlídka. Dopoledne 18. srpna vnikla do tiskárny na Valdo ku skupina policistů, kteří provedli bleskovou prohlídku. Teprve, když velitel zabavil kartáčový obtisk Salesiánského věstníku, bylo jasné, po čem šli. V časopisu bylo uvedeno, že je vydáván v Sampierdareně, ale občas musel být tisknut v budově Oratoře. Tak se bylo možno vyhnout střetům s turínským arcibiskupstvím a jeho kontrolám. Velitel tedy splnil svůj úkol, byl však upozorněn, že tiskárny v Turíně i Sampierdareně tvoří jediný celek.

Don Bosco tou dobou dával duchovní cvičení Dcerám Panny Marie v Nizze Monferrato. Když se dozvěděl, co se stalo, napsal donu Ruovi krátký list. Uvádí v něm, že obě tiskárny pracují, aby zaměstnaly jeho učně a obě jsou vládou povoleny. Pozval dona Ruu k sobě.

Po svém návratu napsal v této záležitosti přímo na královský soud dopis, v němž podrobně vylíčil celou situaci

s tisknutím salesiánského věstníku. Připomenul, že v době prohlídky nebyl v Oratoři. V Turíně se časopis tiskne podle vládních předpisů. V roce 1877 však salesiánští učni v Sampierdareně neměli práci, a proto tam byl poslán tiskařský stroj s příslušenstvím, taktéž personál pro zaučení. Zodpovědným redaktorem je nyní pan Josef Ferrari od doby, kdy podle předpisů podobný ručitel za časopis musel být ustanoven. Konečná úprava a expedice Věstníku se vždy prováděla v Turíně, protože tvoří skutečně jediný podnik, při tisknutí v obou jsme zachovávali platné předpisy, nejsem si vědom jakéhokoliv porušení zákona. Jestli prokuratura o nějakém narušení ví, ať to sdělí, aby se Don Boskovi učni mohli i v budoucnu řádně věnovat pracím v tiskárnách. Po čase vyšlo najevo prostřednictvím jistého Vallera, zaměstnance soudu a bývalého chovance, že za celou záležitost s prohlídkou bylo anonymní udání, že se v Oratoři tisknou tajné spisy.

V té době byly zaslány do Říma dva dopisy, týkající se Oratoře. První mons. Ninovi, jeho obsah přesně neznáme. Druhý Kongregaci koncilů od arcibiskupa Gastaldiho. Uvádí v něm, že tento rok nabídl darem Donu Boskovi dům se zahradou v Turíně s podmínkou, že dva salesiánští klerici v něm povedou bezplatnou školu a sváteční oratoř pro okolní opuštěnou mládež. Tato nabídka byla učiněna donu Caglierovi jako zástupci Kongregace s upřesněním, že navíc arcibiskupství přispěje šesti tisíci lir. Návrh smlouvy měl stanoveny všechny právní podmínky, v případě zrušení vyučování se dům měl vrátit do rukou původního majitele. Smlouva měla být navíc schválena od Kongregace biskupů a řeholníků.

Arcibiskup zaslal návrh smlouvy donu Caglierovi, jelikož věděl, že Don Bosco je mimo Turín, v Římě. Don Cagliero otálel s odpovědí a proto ho msgre Gastaldi 8. dubna pozval k osobní návštěvě. Don Cagliero věděl, že tentýž návrh na novou školu odmítli již arcibiskupovi některé jiné církevní společnosti a proto mu sdělil, že ani salesiáni vzhledem k nedostatku vychovatelů a dobrému finančnímu zajištění školy takový úkol na sebe vzít nemohou. Arcibiskup uznal důvody salesiánského odmítnutí. Situace měla být vyřešena po vysvěcení nového kostela sv. Jana Evangelisty v blízkosti uvažované školy, jehož kněží se jí měli ve volném čase věnovat.

Celá otázka se zdála vysvětlená, když dne 23. června obdržel Don Bosco v té věci dopis od kardinála Niny. Píše v něm, že je informován o arcibiskupově nabídce salesiánům ve věci zřízení nové školy a o záporném stanovisku Kongregace. Na osobní jednání se prý Don Bosco nedostavil a poslal jen svého zástupce. Kardinál připomíná neshody mezi mons. Gastaldim a Donem Boskem. Vidí v přijetí péče o školu možnost usmířit si arcibiskupa a žádá o bližší údaje.

Don Bosco mu odpověděl dopisem ze dne 10. července 1880. Sděluje v něm, že průběh jednání s arcibiskupem dal vypsat zúčastněným svým zástupcem donem Caglieroem. Dále připomíná, že bez kanonického oprávnění byl suspendován P. Josef Lazzero, ředitel mateřského domu, taktéž don Jan Bonetti v městě Chieri. Podobně je postižen i sám pisatel.

Nic, co Don Bosco píše či dává tisknout nevrhá nejmenší stín na arcibiskupa, zatímco tento posílá do Říma dopisy o ubohých salesiánech, aniž by tito na ně mohli odpovědět. Přitom více než 30 salesiánů pracuje zdarma v turínském diecézi, aniž jim kdo může v jejich službách co vytknout.

Od turínského arcibiskupa žádal, aby všechny možné připomínky k činnosti salesiánů sděloval předně jemu, Donu Boskovi a nevypisoval je do Říma. Tím se zhoršuje postavení salesiánské společnosti při Kongregaci biskupů a řeholníků. Časy jsou zlé. Je třeba věnovat všechny síly především práci na Boží oslavě. Nakonec děkuje kardinálovi za ochranu Společnosti.

K dopisu bylo připojeno vyjádření dona Cagliera o proběhlém jednání. Salesiáni si dle něho byli vědomi důležitosti vyhovět arcibiskupovi, ale překážky byly ve věci samé, vždyť převzetí školy odmítly z podobných důvodů i jiné kongregace. Jaké však bylo překvapení Dona Boska, když 26. srpna obdržel od kardinála Niny dopis urgující odpověď na svůj list z 23. června! Don Boskův dopis s přílohou kardinálovi Ninovi tedy nedošel, byl mu proto znovu odeslán 3. října. Kardinál Nina neodpověděl, byl s Don Boskovým vysvětlením zřejmě spokojen.

Přišlo však nové nedorozumění. 12. října msgre Gastaldi při vizitaci své arcidiecéze navštívil neohlášen také salesiánský ústav v San Benignu. V dopise Donu Boskovi týkajícím se této návštěvy vyjádřil uspokojení nad uctivým přivítáním místními představenými, ale zároveň si stěžoval, že učni nespěchali políbit mu prsten a asistenti se před ním rozutekli.

Kolik to bylo nedorozumění za posledních deset let! V pozadí arcibiskupových postojů bylo jeho přesvědčení, že Don Bosco a salesiáni vedou tvrdošíjný boj proti arcibiskupovi. Ale Pán těšil Dona Boska nebeskými osvěceními. V noci na 9. červenec měl ve snu vidění záhadného deště. Don Lemoyne vykresluje situaci Dona Boska: „Neshody s arcibiskupem dosáhly vrcholného bodu. Záležitost dona Bonettiho vyžadovala řešení. V Římě se váhy klonily ve prospěch msgre. Gastaldiho proti nám. Lidské naděje pohasly. Za stávajících okolností by záporné hodnocení ze strany Sv. Stolice mělo bolestivé následky.“

Ve snu Don Bosco prožíval, jak je se svou generální radou v místnosti sousedící s jeho pokojem. Zatímco pojednával o salesiánských záležitostech, náhle se zatáhla obloha. Rozpoutala se bouře a blesky a hromy. Nový strašný hrom otřásl domem. Don Bonetti se zvedl, šel na sousední pavlač a začal křičet: „Trny padají jako déšť!“ Brzy na to se ozval nový hrom a hned se zdálo, že se poněkud vyjasnilo. Don Bonetti z balkonu volal: „Ta krása, déšť poupat!“ Pršelo jich z oblohy tolik, že zakrátko jich byla po zemi celá vrstva. Při třetím třesku mocného hromu se objevily na nebi bílé pruhy plné slunečních paprsků. Don Bonetti volal z balkonu: „Déšť květů!“ Celé ovzduší bylo plné květů nejrůznějších tvarů a barev. Ty v mžiku pokryly dvůr i střechy budov v nepopsatelné různosti barev. Zaburácel čtvrtý strašný hrom. Nebe bylo zčistajasna čiré se zářícím sluncem. Don Bonetti zvolal: „Rychle se pojdte podívat, padají růže.“ Skutečně z výše padaly růže nevyslovitelně vůně. „Takový závěr!“ vykřikl nyní don Bonetti.

Don Bosco druhý den svolal pohotově kapitolu, aby jim vypověděl, co viděl ve snu. Vezmou-li se v úvahu události posledních let, zdá se, že sen nastiňuje jednotlivé stupně vnějších potíží kongregace. Až dosud se na všech stranách ukazovaly trny. Ale od té doby se záležitosti počaly zvolna měnit ve prospěch Společnosti. Lev XIII. si vyhradil právo sám rozhodovat ve sporu s mons. Gastaldim, určil způsob urovnání, který Don Bosco s pokorou udivující římské hodnostáře přijal. Ale nepřátelství tím neskončilo. Když arcibiskup zjistil, že v r. 1883 pojedje Don Bosco do Francie, napsal

arcibiskupům lyonskému a marseilleskému, aby mu nedovolili kázat. Jeho listy však dostihly adresáty v době, kdy už byl msgre. Gastaldi mrtev. Skutečně, v Lyonu nemohl Don Bosco veřejně církevně vystupovat, zato pařížský arcibiskup mu umožnil kázat v nejvýznamnějších chrámech. Brzy na to ustanovení kardinála Alimondy turínským arcibiskupem

znamenal pro našeho světce skutečně požehnání. V roce 1884 v den svátku Navštívení Panny Marie kardinál Ferrieri, onemocnělý nervovou chorobou, potvrdil Donu Boskovi privilegia pro kongregaci, o něž po tolik let marně žádal. Tehdy začalo Donu Boskovi období životního klidu, které trvalo až do jeho smrti.

21 První salesiánská konference v San Benigno Canavese a v Borgo San Martino

Přes všechny trampoty v postavení kongregace v arcidiecézi si Don Bosco našel čas a síly uspořádat na dvou místech konference salesiánských spolupracovníků.

V San Benignu promluvil 4. června. Připomněl salesiánským spolupracovníkům dobra, jichž se duchovně účastní, když zachovávají pravidla a ve světě žijí jako duchovní osoby. Jsou jakýmsi třetím řádem Společnosti v moderních podmínkách. Všude ve světě je slyšet hesla: „Práce, vzdělání, humanita.“ Pomocí spolupracovníků salesiáni uskutečňují tyto myšlenky. Otvírají učňovské dílny ve městech a zemědělské podniky na venkově. Zakládají nejrůznější školy pro chlapce i děvčata. Pro tisíce sirotků a opuštěných chlapců zřizují útulky a umožňují zaostalým národům podílet se na darech civilizace. Modlitbami, morální podporou a hmotným přispěním spolupracovníci pomáhají vedení kongregace uskutečňovat výše uvedená trojí dobra. Je třeba pracovat, jinak hrozí zkáza.

Spolupracovník dělá mnoho poskytováním almužen, ale ještě více zúčastní-li se vyučování mládeže v katechizmu. Kněží na to nemohou stačit. Jako příklad uvedl, že v jednom šestitisícovém městě se zúčastnilo vyučování mládeže v katechizmu jen asi 40 chlapců a děvčat. S pomocí spolupracovníků se jejich počet zvýšil na 400 a o Velikonocích přijalo dokonce šest set svátosti. Je třeba usmířovat členy rodin, napravovat chybující, pomáhat těm, kdo nemají na obživu. Vše to je třeba dělat s laskavostí, láskou a rozvážností, kteréžto tři ctnosti charakterizují salesiánského spolupracovníka.

Konferenci spolupracovníků v Borgu předsedal msgre. Ferrè, biskup z Casale. Povzbudil Dona Boska přátelským

22 Drahocenné doklady o duchovním životě

V rozhovorech se svými syny se Don Bosco velice rád vracel k ctnostem čistoty, chudoby a dobře vykonané svaté zpovědi.

Msgre. Costamagna vypravoval příběh svědčící o síle, která ze světce přecházela na zpovídající se chlapce. Jeden hoch z oratoře upadal, zvláště o prázdninách, do těžkých provinění, proti andělské čistotě. Tehdy na podzim roku 1880 se po návratu z prázdnin přišel vyzpovídat Donu Boskovi. Po chlapcově vyznání světec učinil něco zcela neobvyklého: Pevně uchopil jeho hlavu a z očí do očí mu řekl: „Chci, abys podobné hříchy už nikdy ve svém životě neopakoval.“ – Dá se říci, že v ten okamžik zápal pro čistotu v srdci zpovědníka naplnil duši chlapce. Později se stal řeholníkem a v roce 1899 dosvědčil záračný účinek vůle Don Boskovy. Natrvalo se zbavil hříšného sklonu a neupadl do něho ani po dobu vojenské služby v podmínkách těžkých nebezpečí pro ctnost čistoty.

Světec byl velice citlivý i v oblasti salesiánské chudoby. V San Benignu za druhé zimy jeden představený navrhl, aby klerici dostali nové pláště a pokoje, aby byly opatřeny závěsy. Prefekt ústavu don Nai se ve finanční tísní otázel Dona Boska, zda je možno návrh přijat. Ten svolal představené do

projevem: připomenul, že se v Římě zúčastnil projevu papeže Pia IX., svaté paměti, k pracovníkům katolického tisku. Barvitě popsal průběh býčích zápasů ve Španělsku. I sebevíce se bránící nešťastné zvíře je nakonec obětí útoku toreadora a jeho pomocníků jdoucích ze všech stran. Také o dnešních křesťanech platí, že „tuční býci mne obstoupili.“ V boji proti nim musíme stát jako sevřený šik a vyhybat se vnitřním rozbrojům. Vyprávění papežovo připomenulo, že „v jednotě je síla.“

Don Bosco cítil potřebu mít spolupracovníky při zachraňování mládeže hned od roku 1841. Od té doby se tohoto dobrého díla zúčastnily v nejrůznějších akcích služeb mládeži tisíce dobrovolníků, o čemž svědčí zprávy v Salesiánském věstníku, kteří se sdružili do Zbožné společnosti salesiánských spolupracovníků. Po dobrozdání mnoha biskupů bylo Piem IX. toto sdružení schváleno a zahrnuto Sv. otcem řadou duchovních výhod. A od založení v roce 1876 se řady spolupracovníků rozrostly už na 30 000 členů. Pro získání indulgencí je třeba splnit přesně předepsané podmínky a zúčastnit se činnosti Zbožné společnosti. Cílem je pracovat jako spolupracovníci salesiánů při záchraně ohrožené mládeže. Je třeba podporovat vhodný tisk pro mladé, nezapomínat ani na podporu finanční. Bůh nám tuto velkodušnost už zde na zemi stokrát vrátí.

Ten večer byl chovanci v Borgu předveden divadelní kus v latině Phasmatonices, o němž je zmínka v XII. díle Memorií. Totéž drama bylo uvedeno krátce předtím na Valsalice a v roce 1882 v Randazzu na Sicílii. Tradice latinských dramát pokračovala ještě několik roků po světcově smrti.

knihovny a pevnými slovy k nim promluvil o chudobě v oblékání a bydlení. Na připomínku, že by bylo možno sloučit zdobnost s chudobou, rozhodně odpověděl: Ozdobou řeholníka je chudoba.

Don Filip Rinaldi, účastník konference, vzpomínal ještě v roce 1930, že ani kapucínské pojetí chudoby nebylo tak přísné, jako pojetí Don Boskovo. A to v době, kdy světec velkolepě zařizoval budovy tiskárny v Turíně a stavěl rozlehlý ústav při chrámu sv. Jana Evangelisty, Don Bosco vzorově rozhodl na zasedání hlavní kapituly, jak vyhovovat uchazečům o vstup do noviciátu či o sliby. Někjaký mládenec např. žádal o povolení vstoupit do noviciátu. Ale až do duchovního cvičení měl řadu osobních selhání. Po jejich překonání je pevně odhodlán pro dobro. „At se připustí ke zkoušce noviciátu.“ Jiný požádal o složení slibů, ale předtím se rozjede k příbuzným a zde jakoby naposled dovádí. „Ne, ne, ten at není klerikem.“ Takový se po dobu noviciátu ovládá, ale nechá vzplanout jiskru s novou silou a z toho už bylo mnoho duchovních nezdarů. Jako třetí případ uvedl muže, který prožil pestré mládí, nějaký rok však dělá dobrotu a chce se věnovat studiu a kněžskému životu. Don Bosco je

mínění, že pro takového noviciát nepřichází v úvahu, zvláště, jestli svými činy hrubě porušil ctnost čistoty.

14. listopadu 1880 při zasedání hlavní kapituly shrnul další napomenutí. Je jasné, že kongregaci musíme uchránit před úpadkem prostřednictvím šíření ducha zbožnosti a společného řeholního života. Chci vymýtit zlozvyk navštěvování lázní. Zvláště pro kleriky se tu skrývá nebezpečí. Jsme svědky, že bylo nutno zavítit některé cizí ústavy a některé vychovatele popohnat k zodpovědnosti. Zde v Itálii se v našich ústavách takové případy nevyskytly, ale v Navarre a Saint Cyru jsme převzali ústavy, kde dříve taková pohoršení byla. O těchto problémech napíši začátkem příštího roku v dopise ředitelům a zdůrazním v něm hlavní zásady na podporu mravnosti. Dbejme, aby se všichni účastníci cvičení šťastné smrti včetně rozjímání. Vždy a zvláště dnes je pro nás otázka mravnosti otázkou života a smrti. Běda, kdyby se veřejnost dozvěděla, že jsme v této ctnosti pochybili! Obětuje se práci, ale mravnost ať je vždy na prvním místě!

Z 8. na 9. srpna měl Don Bosco v San Benignu, kde dával exercicie aspirantům, sen, který lze nazvat Podivuhodná hostina. Obsah vyprávění: „Je třeba si uvědomit, že sny míváme ve spánku. Zdálo se mi, že se nacházím zde v San Benignu ve velikém sále, ještě větším, než je zdejší jídelna. Tento sál byl plně osvětlen a říkal jsem si: Jak si don Barberis obstaral peníze na takovou slávu? U stolů sedělo mnoho chlapců připravených k obědu. Ale nejedli. Když jsem tam ještě s nějakým průvodcem vstoupil, připravovali se k zahájení oběda. Prostor byl příjemně ozářen světlem, o němž jsem netušil, odkud vychází. Ubrusy a servítky byly tak čistě bílé, že ty nové by se při nich zdály špinavými. Příbory, talíře a skleničky byly tak zářivé a pěkné, že jsem si řekl: To je jistě jen sen. Ale přece jsem v Benignu a tak je vše snad pravdivé. Mezitím jsem hleděl na chlapce, kteří seděli při stolech, ale neobědvali. Řekl jsem: Jak to, že nejedí? Potom všichni začali obědovat. Rozhlížel jsem se a viděl jsem mnoho hochů známých z našich ústavů i z vás, kteří jste zde na exerciciích. Nerozuměl jsem tomu všemu a proto jsem se zeptal průvodce, co to všechno znamená. Odpověděl: Posekej a všechno pochopíš.

Náhle se změnilo osvětlení jídelny, byla ještě zářivější a zatímco jsem se snažil přizpůsobit se té záři, náhle se objevil zástup chlapců, jako andělů, jak drží v rukou lilii a jdou po stolech, aniž by se jich dotýkali. Spolustolující povstali a s úsměvem na rtech hleděli na ten výjev. Ti andělé rozdávali lilie tu jednomu, tu druhému hochu a kdo obdržel květinu, vznášel se jako ti dárci, jako by byli nějakými duchy. Ty chlapce s liliiemi jsem poznával. Ale byli tak hezcí a zářící, že bych neočekával najít krásnější v samém ráji. Zeptal jsem se, co znamenají ti chlapci s liliiemi a bylo mi odpovězeno: Copak jsi tolikrát nekázal o krásné ctnosti čistoty? Jistě. Skutečně je tomu tak, odpověděl můj průvodce, hoši s liliiemi jsou právě ti, kdo tuto ctnost zachovávali. Byl jsem celý v rozpacích. Překvapen jsem viděl opět další zástup hochů kráčejících po stolech. Měli v rukou růže a rozdávali je. A kdo takovou dostal, byl obdařen nevyhovitelnou krásou tváře. Zeptal jsem se průvodce, co znamená nový zástup chlapců s růžemi. Odpověděl: To jsou ti, kdo planou láskou k Bohu. – Všiml jsem si, že všichni měli na čele zlatými písmeny napsaná svá jména. Snažil jsem se jim přiblížit, abych je lépe viděl a přečetl jejich jména, ale všichni náhle zmizeli. S jejich odchodem zmizela i dřívější záře. Zůstal jsem v polosvětle, kde však bylo možno poněkud vidět. Viděl

jsem chlapce se zarudlými tvářemi. Patřily těm, kdo nedostali květiny. Někteří z nich se tísnili u provazu visícího shora a snažili se po něm šplhat do výšky. Ale provaz se vždy přetrhl a znovu se snížil a pak se neboží chlapci opět a opět ocitali na zemi celí zablácení.

Vyděšen z pohledu na takovou hru jsem se zeptal na smysl toho dění a dostal jsem odpověď: Provaz znázorňuje sv. zpověď, jak jsi ji doporučoval a kdo se ho chytne, dosáhne jisto jistě nebe. Tito chlapci se často zpovídají a chytají se tohoto provazu ve snaze se povznést. Ale nezpovídají se s náležitými podmínkami, mají malou lítost a slabé předsevzetí a tak se nemohou zachytit. Provaz se jim vždy přetrhne a nejsou s to se povznést. Klopýtají a jsou stále na stejném místě. Chtěl jsem si zapsat i jejich jména, ale poznamenal jsem si dvě, tři a byli pryč. S nimi zmizela i ta trocha světla a zůstal jsem v úplné tmě. V té tmě jsem viděl skličující výjev. Někteří hoši strašidelného výrazu měli kolem krku omotaného velkého hada, který měl ocas položený na chlapcově srdci a hlavu zvedal přímo proti jeho ústům, jako by mu chtěl ukousnout jazyk. Tvář těch mládenců byla tak ošklivá, že z nich šel děs. Oči měli vypouklé, ústa zkřivená, šířili hrůzu. S třesením jsem se otázel, co to má znamenat a bylo mi řečeno: Copak necítíš? Prastarý had ovíví dvojitým stiskem hrdlo těch nešťastníků, aby při zpovědi neřekli pravdu a jedovatými čelistmi je připraven je uštknout, kdyby promluvili. Chudáci! Kdyby se vyznali v dobré zpovědi, démon by proti nim nic nezmohl! Ale z lidských ohledů nemluví, skrývají hříchy v nitru, přicházejí znovu a znovu ke zpovědi, ale nemají odvahu vyvrhnout jed, který se ukryl v jejich srdci. Právil jsem tedy průvodci: Sděl mi jejich jména, abych si je mohl zaznamenat. Tak piš! Ale není na to čas, odpověděl jsem. Jen piš! Začal jsem psát, ale jen pár jmen, chlapci mi zmizeli z očí. A průvodce dodal: Jdi a řekni chlapcům ať jsou bdělí, vypravuj jim vše, cos viděl. Požádal jsem ho: Dej mi znamení, abych se ujistil, jestli se jedná jen o sen nebo o poselství, které chce Pán vzkázat mým hochům. Dobře, řekl, dávej pozor.

Náhle se znovu objevilo světlo, sílilo a sílilo a bylo vidět chlapce s liliiemi v rukou. Světlo narůstalo, takže jsem jasně viděl, jak jsou ti chlapci šťastní. Andělská radost splývala z jejich tváří. S nepopsatelným údivem jsem ten výjev sledoval. Záře se zvyšovala až došlo k náhlému třesku.

Probudil jsem se celý unavený a tu únavu cítím ještě teď. Tomuto snu věnujte takovou víru, jaká náleží snům. Ale za svou osobu prohlašuji, že je na něm kus pravdy. Včera večer a dnes jsem dotazováním zjistil, že můj sen nebyl pouhým snem a jen výjimečné Boží milosrdenství může zachránit dotyčné nešťastníky.

Následující dva příklady, jak Don Bosco dovedl s humorem upozornit na světské slabosti kněží.

Jednoho dne roku 1880 se zúčastnil s mnoha pozvanými oběda u pana M. v jeho letním sídle v Moncalieri. Většina stolovníků si připjala na počest hostitele rytířské řády. Také několik kněží se pyšnilo záslužnými kříži. Když se společnost rozveselila, Don Bosco zvolal: „Jakým odpuzujícím dojemem tu působím já bez titulu a řádu! Nejsem řádovým rytířem ani profesorem, nemám ani dokonce vysvědčení z první obecné. Až přijdu ke sv. Petru, rozkřikne se na mne: Za celý život jsi si nevysloužil ani diplom či kříž? Vari odtud.“ Všichni se smáli. Na to paní domu řekla: „Nic nemáte, protože o nic takového nežádáte.“ Vše ztichlo. ... „Jak, já že nechci nic přijmout? Zkuste mi dát několik tisíc pro

mé chlapce a uvidíte, jak umím přijímat!“ Paní celá rozpačitá z nečekané nabídky lapala po dechu i vhodných slovech. Don Bosco s úsměvem změnil téma hovoru.

Jindy, opět při obědě dal lekcí jiného druhu. V listopadu kázal při zádušní mši sv. ve farním kostele sv. Martina v Tànaru. Farář, známý svou tvrdohlavostí v prosazování záměrů, založil málopočetnou ženskou kongregaci se základním majetkem 12 000 lir. Vyžadoval od každé vstupující věnem tisíc lir, které ukládal, aby se nerozkutálely. Toho dne se oběda

zúčastnilo několik kněží. Na stůl přišla krocání pečeně. Don Bosco si vybral samotnou hlavu a snažil se ji nožem rozkrojit a naříkal: „Jak tvrdá hlava, jak tvrdá hlava!“ Farář mu podal mísu, aby si vybral lepší kus. „Nechte mne spořádat tuhle porci!“ A vytrvale nožem kloval a opakoval: „Jaká je to tvrdá hlava!“ Konečně se mu podařilo lebkou krůty rozkrojit. „Kdo by byl řekl,“ vykřikl, „že v tak houževnaté lebce je tak malý mozeček!“ – Spolustolujícím bylo jasné, že lekce s tvrdou lebkou je šita na pana faráře. Ten však dělal nechápavého ...

23 Z korespondence

Jen malá část Don Boskových dopisů byla publikována. Psal velice rychle, což je vidět i podle písma. Tím více je v nich bezprostřednosti. Prokazuje v nich plné ovládnání sama sebe a klidnou rozvahu, kterou se vyznačoval v celém životě. Přečteme-li několik dopisů, cítíme dobromyslného ducha pisatele. Boží duch, který žije ve světcích vede jejich řeč i psaní.

Milý done Monateri,

měj trpělivost, píšu podle možnosti, tedy:

1. Jako výpomoc našemu dobrému příteli, nastupujícímu faráři ve Varazze, nemohu nyní přidělit některého kněze, leda pomoc od našich kněží z ústavu podle jejich schopností, což jistě udělají podle svých možností.

2. Ať mi chlapec Fassio z 5. třídy laskavě napíše nový dopis, poněvadž ten minulý, který jsem tuším obdržel, nemohu v mare magnum (velikém moři) své korespondence najít.

3. Z celého srdce žehnám a modlím se za hocha Cyrila Corazzale a jeho bratříčka, již tři roky nemocného.

4. Prosím Boha, aby popřál zdraví, svatost a moudrost při vedení tvých pěnkavek Tobě, jakož i knězi Aloisovi a našim statečným salesiánům.

Bůh Ti, vždy, drahý done Monateri, žehnej a zároveň kež žehná všem našim milým spolubratrům a žákům. Modlete se také za mne, který zůstává vždy v Srdci Ježíšově.

Turín 8. 6. 1880   oddaný přítel

Kněz Jan Bosco

Dopis ve věci dostavby kostela sv. Jana Evangelisty: Kostel sv. Jana Evangelisty v Turíně na třídě Viktora Emanuela rostl před očima, avšak vybavení interiéru zaostávalo. Několik Don Boskových dopisů svědčí o jeho úsilí zajistit

nezbytné finanční prostředky. Obracel se se světečkou prostotou na vhodné dobrodince.

Jako příklad uvedme dopis na barona Cermana, který pokládal základní kámen chrámu:

Zasloužilý pane Josefe Ceriano,

minulého roku jsem si dovolil navštívit Vaši zasloužilou osobnost a prokázat Vaší rodině službu, která měla pocítit příbuzné toho, jenž položil základní kámen našeho chrámu. Tehdy jste mi naznačil naději, že možná uhradíte náklady na dvojité hlavní oltář a balustrádu kolem presbytáře. K dnešnímu dni se náklad velmi snížil, jelikož dodavatelé mramorových dílů, aby si zachovali čest podílet se na této význačné dodávce, snížili její cenu ze čtrnácti na osm tisíc. To je 5 000 za dva oltáře a 3 000 za balustrádu.

Nyní bych Vám byl velice zavázán, kdybyste se rozhodl uhradit jednu nebo obě práce a z celého srdce bych se v modlitbě obracel na Pána Boha za Vás a Vaši rodinu.

Rozhodnutí o započetí prací by mělo padnout nyní, ale jejich provedení a úhrada by se uskutečnily až začátkem roku 1881.

Bůh Vám žehnej a zachovej Vás při dobrém zdraví a věřte, že zůstávám Vaší blahosklonnosti hluboce vděčen

Oddaný služebník

Kněz Jan Bosco

Různé dopisy

Jako příklad budiž uveden dopis donu Evženu Bianchimu. V tu dobu byl kaplanem ve Verucchiu v riminské diecézi.

Navázal styky s Donem Boskem a ve čtvrtém roku svého kněžství se stal salesiánem.

Don Boskův dopis k seznámení:

Drahý v našem Pánu Ježíši Kristu,

ze své strany jsem vždy šťastný, mohu-li připojit ke skromným salesiánským šikům nějakého zdatného bojovníka. Jen přijďte. Ale jak pravíte, přijďte k nám na několik týdnů. Třeba se zúčastněte běhu exercicií v Lanzu od 9. do 16. září. Jestli se Vám tento termín nehodí, řekněte a navrhnou Vám jiný běh. Před jejich zahájením, při nich a po jejich ukončení projednáme spolu vše, to bude k větší Boží slávě. Těším se na setkání, doporučuji se do Vašich laskavých modliteb a je mi potěšením, že jsem nyní i v budoucnu

Váš přítel

Kněz Jan Bosco

P.S. Než odjedete z Rimini, uspořádejte své věci, abyste tam mohl být podle potřeby nějaký čas nepřítomen.

Don Bianchi se stal po vstupu do kongregace hlavním asistentem při donu Barberisovi v noviciátu, později ho Don Bosco ustanovil magistrem noviciátu ve Foglizzu. Po jednácti letech byl ustanoven ze zdravotních důvodů ředitelem

do učňovské zemědělské školy v Bèitgemal v Palestině. Zemřel roku 1931.

Další vybraný dopis je adresován všem ředitelům salesiánských ústavů:

Drahý pane řediteli ...

Když se nějaká matka ocitne v bídě, prosí naléhavě s důvěrou o pomoc své syny. Právě v podobných podmínkách se nyní nachází náš mateřinec na Valdoku. Veliké finanční prostředky jsme vydali ve prospěch našeho díla zde v Turíně. V Bordighere, ve Spezii, v Římě a jinde. Nejbližší misionářská expedice, kterou připravujeme, podpora nových ústavů i toho Tvého, přivedly náš hlavní dům do obtížného postavení. V důsledku toho pokládáme za nutné obrátit se na laskavost všech ředitelů, aby nám přispěli na pomoc:

1. Tím, že upustíte na dobu několika měsíců od vydání na práce, jež nejsou nezbytně nutné.
2. Vymáhejte pohledávky a soustřeďte i jakkoliv malé položky ve prospěch našeho díla.
3. S pokorou a vroucně se doporučujeme do přízné svým salesiánským spolupracovníkům a jiným našim dobrodincům, aby nám přispěli na pomoc a předali příslibenou podporu.

Jakmile obdržíte potřebné peníze, odešlete je nám. Vytrvale se modlíme, aby Pán štědře pečující o všechny, do své péče zahrnul i Vás.

Kněží ať na tento účel věnují memento při mši sv., ostatní spolubratři a chovanci ať obětují časté sv. přijímání.

Kéž nám Bůh žehná a zachová nás ve své milosti.

Vždy v J. K.

Oddaný přítel

Kněz Jan Bosco

Turín – oratoř 21. 12. 1880

24 Chrám Božského Srdce Ježíšova v Římě

Neexistuje žádný zakladatel řeholní společnosti, který by netoužil vybudovat řeholní dům v Římě. Nejinak smýšlel i Don Bosco, ale vše bylo marné až do roku 1880, kdy se vyskytla nečekaná nabídka. Její realizace ho stála sedm let tělesných a duševních námah, kterými si nakonec získal Boží požehnání a obdiv lidí.

Od roku 1870 se očividně rozšiřovala zástavba římské čtvrti Castro Pretorio. Pius IX. prohlásil 8. prosince 1870 sv. Josefa ochráncem celé církve a rozhodl se právě v této čtvrti postavit ku počtě sv. Josefa kostel. Po roce 1871 řada italských biskupů zasvěcovala své diecéze Božskému Srdci. V Římě vzniklo přesvědčení, že právě zde je nutno vybudovat veliký kostel Božskému Srdci, z něhož by se jeho úcta šířila po celém světě. Toto přesvědčení šířil hlavně Věstník Srdce Ježíšova, který vydával řeholník P. Maresca. Pius IX. potvrdil svůj záměr a uvítal, že právě z výšiny Castro Pretorio bude moci Božské Srdce žehnat celému světu.

Nový papež Lev XIII. započal s uskutečňováním plánu. Ještě jako perugijský biskup zasvětil mezi prvními svou diecézi Božskému Srdci. Latinským listem z 8. srpna 1878 požádal všechny biskupy světa, mimo francouzské, kteří měli na starosti stavbu baziliky na Montmartru, aby sbírkami přispěli k vybudování římské svatyně.

Brzy nato bylo započato se stavebními pracemi. Při hloubení základů se objevily nečekaně těžkosti. Místo bylo z dávných dob poddolováno a proto bylo nutno kopat na únosnou půdu až do hloubky 14 m. Základní kámen byl položen 17. srpna 1879. Výkresy stavby dodal vatikánský architekt Francesco Vespignani. Z Belgie se však ozvala baronka DeMonierová, která nabídla pro stavbu 100 000 franků pod podmínkou, že projekt chrámu zpracuje její architekt De Béthune. Navíc požadovala změnu slohu kostela z renesančního na gotický. Došlo k výměně dopisů mezi římským kardinálem Vicariem a belgickým kardinálem Dechampsem, který byl názoru, že v Římě má být postaven chrám gotický jako pokračování slavných gotických

katedrál v západní Evropě. Kardinál Vicario pochválil belgický projekt, ale připomenul, že dar 100 000 franků zdaleka nestačí na jeho vybudování. Architekt Vespignani se vyjádřil, že gotický sloh není v Římě oblíben a současně mu přejí hlavně protestanti. Z belgického návrhu sešlo.

Stavba pokračovala, ale v době, kdy zdivo dosáhlo terénu, vyschly finanční zdroje. Papež byl z toho celý skleslý, ale Prozřetelnost mu vnukla řešení. V kruhu kardinálů si postěžoval, že je v sázce sláva Boží a dobré jméno Sv. Stolice. Přítomný kardinál Alimonda řekl, že zná bezpečnou cestu z těžké situace. „A jakou?“ zeptal se s překvapením papež. „Svěřit stavbu Donu Boskovi.“ „A Don Bosco ji přijme?“ „Svatosti, znám Dona Boska a jeho oddanost papeži. Jsem plně přesvědčen, že Vaši nabídku určitě přijme.“ Z papežova pověření promluvil s Donem Boskem v Římě kardinál Vicario 24. března 1880, ale jakoby jen svým jménem. Don Bosco znaje budoucí obtíže s výstavbou chrámu neřekl tak ani tak. Byla zde předně otázka zajištěnosti finanční. Nebylo možno čekat podporu ani v Římě ani ve Francii. Itálie prožívala ekonomickou krizi v hospodářství a nové státní výstavbě. Náklady na stavby byly v Římě veliké. Navíc Don Bosco stavěl v té době kostel sv. Jana Evangelisty v Turíně a chrám P. Marie Pomocnice ve Vallecrosii, stavěl v Marseille, v Nizze i Spezii.

Na chrám se zatím vybralo 100 000 lir, a ty byly prostavěny. Obnovit bylo nutno smlouvy se stavebními firmami, jejichž nabídky byly jako obvykle předraženy, když se jednalo o papežské zakázky. Z druhé strany bylo třeba se zasadit o Boží slávu a čest Sv. Stolice. Protestanti bohatě finančně zabezpečení budovali v Římě několik kostelů a katolíci ani jeden.

Nakonec vše rozhodlo papežovo slovo při soukromé audienci 5. dubna. Lev XIII. Donu Boskovi řekl, že přijetím zajišťování díla by se mu velice zavděčil. „Přání papeže,“ odpověděl Don Bosco, „je mi rozkazem. Přijímám úkol, který mi Vaše Svatost svěřuje.“ „Ale peníze ode mne

nečekávejte,“ řekl papež. „Nežádám od Vás finance, ale požehnání a všechny ty duchovní výhody, které udělíte mně a všem, kdo se spolu přičiní, aby Božské Srdce mělo ve středu katolického světa chrám. Navíc, pokud s tím Vaše Svatost bude souhlasit, vybuduji při kostele sváteční oratoř a velký ústav, kde budou moci být přijati chudí hoši, kterých je v té čtvrti mnoho.“ Papež rád souhlasil.

Římští senátoři kuli pikle proti stavbě, ale ministr Villa, který byl jako poslanec zvolen za obvod Castelnuovo, jim řekl: „Don Bosco dělá mnoho dobrého pro opuštěnou mládež, jen ať staví.“

Don Bosco, ještě než odjel z Říma, předal kardinálu Vicariovi návrh dohody o budoucnosti chrámu. Obsah přípisu:

I. Chrám Božského Srdce.

Don Bosco se svými salesiány se přičiní, aby tento kostel dostavěl. Na všech náležitostech tohoto díla se dohodne s kardinálem Vicariem.

II. Kongregace sv. Františka Saleského se zavazuje:

1. Během dvou let dokončit chrám a zajistit všechny finance na jeho výstavbu
2. Po ukončení prací vybaví vnitřek kostela potřebným zařízením a rouchy.
3. Dá chrámu k dispozici dostatečný počet kněží pro plnou svátostnou službu věřícím.
4. Nejpozději po dokončení kostela Salesiánská kongregace při něm vybuduje ústav se školami pro chlapce a sváteční oratoř.
5. Po zřízení fary při chrámu navrhne faráře ze svých kněží, po dohodě s kardinálem Vicariem, Salesiánská kongregace.

III. Církevní autorita se zaváže:

1. Kardinál Vicario bude stavbu podporovat jako dosud, předá salesiánům pozemek i základy chrámu a všechny dosud shromážděné finanční prostředky.
2. Povolí sbírky v církevních institucích podle potřeby.
3. Kardinál Vicario nemá přímou zodpovědnost za úkoly spojené se stavbou.
4. Tento návrh předá kardinál Vicario Svatému otci, aby jej po možných změnách schválil.

Řím 10. dubna 1880

kněz Jan Bosco

Don Bosco však nemohl na svá ramena vzít tak obrovskou stavbu bez schválení hlavní kapituly. Její členové měli proti tak nákladnému podniku řadu výhrad a při hlasování byl jen jeden hlas, a to Don Boskův, pro a všech šest ostatních proti. Don Bosco jim řekl: „Správně, podle lidských hledisek jste dali záporný hlas. Ale osobně vám slibuji, že při vašem souhlasu se o finanční prostředky na stavbu svého chrámu postará samo Božské Srdce Ježíšovo a navíc nám zařídí splacení našich současných 300 000 lir dluhu.“ Při novém hlasování byli všichni jednohlasně pro. Projekt chrámu bylo rozhodnuto rozšířit a navíc k němu připojit domov mládeže.

Don Bosco se dal do vyjednávání o rozšíření stavebního pozemku o sousední plochu s postaveným domkem. V něm měli bydlet salesiáni dozírající na výstavbu kostela. Na nově zakoupeném pozemku by rádi stavěli svůj sbor i protestanti. Kardinál Vicario nerad souhlasil se zvětšením půdorysu chrámu Božského Srdce, ale architekt ho velkolepým projektem přesvědčil.

Ohledně stavby psal Don Bosco donu Dalmazzovi, po-věřenému dohledem nad pracemi, do Říma 7. 7. 1880. Ve všem ať se podřizuje přání pana kardinála Vicaria. Je třeba rozšířit plochu interiéru kostela ze 400 m² aspoň na 900 m², aby se do něho vešla alespoň 1/3 okolního obyvatelstva. Dále dává pokyny, jak jednat s bankou Tiberinou a jak za-interesovat na stavbě přítele pana Sigismondioho. Nakonec předává kardinálu Vicariovi ujištění, že salesiáni zůstávají i do budoucna jeho poslušnými a věrnými syny.

Don Bosco se snažil vymoci podporovatelům stavby u Svaté Stolice nejrůznější duchovní výhody. Tak např. zajistil pro dobroditelku vdovu Pratovou právo zříditi soukromou kapli. V dopise donu Dalmazzovi doporučuje přízni římských kardinálů dobrodince stavby, zaobírá se potřebou rozšířit staveniště chrámu a končí: „Jestli přese všechno se stavbou zbankrotujeme, odebereme se spolu s donem Fagnanem do Patagonie. Proto hled dopředu s klidnou myslí.“

Don Bosco se v úvahách trvale zabývá návrhem smlouvy o výstavbě a užívání nového kostela, zvláště odstavcem č. 3. Donu Dalmazzovi píše, že se jeví do budoucna jako nejvýhodnější, aby chrám a fara patřily římskému ordinariátu a užívání kostela salesiánské kongregaci. Záležitost bylo nutno řešit písemně, protože dobrý kardinál Vicario byl také smrtelný a po něm nemusela nastoupit osobnost tak příznivě nakloněná salesiánům.

Problémem se zabýval také Svatý otec, který upozornil na potřebu vyhnout se všem zbytečným úskalím při stavbě a přípravě správy nového chrámu. Don Bosco svěřil celou záležitost ke konečnému řešení kardinálu Vicariovi. Jako prvního správce chrámu Don Bosco doporučil dona Francesca Dalmazza s tím, že mu dá k ruce další osvědčené kněze. Dekret o jmenování dona Dalmazza správcem svatyně Božského Srdce nese datum 12. 7. 1881. Otázka platu faráře byla nakonec vyřešena podle čl. 10 Smlouvy.

Zatím rychle pokračovaly práce na stavbě. V listopadu roku 1880 bylo nutno uhradit bance Tiberině splátku za pozemek a stavební materiály. Dne 27. 11. 1880 píše Don Bosco Dalmazzovi o nutnosti zajistit finanční zdroje na splátky. Dodává, že sám je bez peněz. Smlouva o stavbě a užívání nového chrámu byla po úpravě dvou článků ve prospěch salesiánské společnosti podepsána Donem Boskem 11. a kardinálem Vicariem po schválení Sv. otcem dne 18. 12. 1880.

Zatím bylo nutno splatit bance Tiberině pohledávky v hodnotě 42 000 lir. Don Dalmazzo psal, že nemá možnost sehnat potřebný obnos. Po delším dohadování banka souhlasila, že splátky budou posunuty do vzdálenější budoucnosti. Don Bosco byl finančně v beznadějně situaci, ale když se ho kdosi zeptal, kdo mu zajistí tak veliké sumy peněz, odpověděl: „Prozřetelnost.“ A výstavba chrámu stála nakonec 2 miliony lir a postavení střediska pro mládež půl druhého milionu.

Nespoléhal však pouze na Prozřetelnost s rukama složenými v klíně, ale podstupoval neuvěřitelné námahy, aby získal finanční prostředky pro stavbu. Podle svědectví dona Cerrutiho si tím ukrátil život.

Don Bosco však hleděl do daleké budoucnosti. V den, kdy přijal výstavbu chrámu, řekl: „Víš, proč jsme přijali úkol stavět v Římě? Bude to příležitost zříditi tam ústředí pro evangelizaci celého světa, což bude neméně důležité než misie v Patagonii.“ Z toho je vidět, kam až do budoucnosti sahala Don Boskovo evangelizační nadšení.

25 Salesiánské ústavy ve Francii v době pronásledování řeholních společností

Koncem března 1880 vypuklo ve Francii pronásledování řeholních společností. Šlo hlavně o to, aby bylo zničeno pět katolických univerzit, nedávno vzniklých, a aby z vyučování na školách byli vyloučeni řeholníci těch řádů, které nebyly schváleny státem. Sněmovna poslanců návrh připraveného zákona schválila, senát nikoliv a vláda se proto rozhodla záměr uskutečnit vlastními nařízeními. Bylo nařízeno, aby ze země byli vyhnáni všichni jezuité a zavřeny jejich školy a dále v termínu do 3 měsíců měly požádat stát o uznání všechny kongregace, které takové schválení dosud neměly. Šlo hlavně o to, aby francouzská mládež nemohla být vyučována v katolickém duchu.

V roce 1877 bylo ve Francii celkem 500 náboženských společností neuznaných státem s asi 20 000 příslušníky. Nejdůležitější z nich šly stejnou cestou jako jezuité. Ke schválení totiž státní úřady požadovaly, aby vedení kongregace mělo hlavní sídlo ve Francii a aby byly stanovy společnosti předloženy vládě ke schválení. Vůči pronásledování protestovali biskupové i znalci práva, ale radikální proticírkevní politici šli svou cestou. 30. června byl proveden surový nástup proti jezuitům, policie a vojsko obsadily všechny jejich domy.

Don Bosco hned po vydání proticírkevních dekretů ve Francii napsal P. Beckxovi, generálu jezuitů, že jejich řádu dává k dispozici všechny salesiánské ústavy, aby v nich našli všemožnou oporu. P. Beckx odpověděl dojemným dopisem plným uznání k tak pohotové a bezvýhradné nabídce.

Ve Francii byly tři salesiánské ústavy, v jejichž čele stál don Ronchail. Don Bosco mu ještě v březnu napsal důležitý dopis s následujícím obsahem: Je třeba trvat na tom, že salesiáni nejsou řeholní společností, ale že každý z nich je občanem se všemi civilními právy. Salesiáni byli do Francie přizváni jednotlivými biskupy, aby zachraňovali nejopuštěnější mládež. Za hlavní ústav ve Francii ať je považován dům v Nizze, ostatní ústavy podléhají dobročinné společnosti Beaujour. S předložením stanov k vládnímu schválení netřeba spěchat. Vyučujeme mládež především v zemědělských a různých živnostenských školách. Je třeba hledět na prospěch církve, ta je středem, o nějž se musí opírat všechny náboženské společnosti. Vše přejde. Každý den má svou pěknou i neblahou tvář. Modleme se neustále, aby Pán chránil Petrovu lodici.

Don Bosco doporučoval představeným ve Francii, aby nedávali úřadům k dispozici naše Stanovy. Kdyby takový požadavek vznikl, ať mu to dají na vědomí. Je třeba nechat uklidnit rozbouranou hladinu. Před úřady jsou salesiáni plnoprávními občany pečujícími o opuštěné chlapce, před Církví také řeholníky, ale dotazovat se na tuto duchovní stránku nebyly úřady podle vlastních předpisů oprávněni.

Oratoř San Leone v Marseille žila dál obvyklým chodem. Byla tam dokonce biskupem posvěcená 27. června 1880 kaple. Don Bosco se sem připravoval zjet v srpnu dávat salesiánům duchovní cvičení. Šířil kolem sebe atmosféru klidu, připomínal, aby všichni měli důvěru jít vpřed, neboť zlé události ve Francii salesiány nepostihnou. Sám byl nemocen s očima, měl horečky, kožní vyrážky. Na lékařské doporučení kázat exercicie do Marseille poslal dona Ruu.

Úřady se chystaly vynutit na kongregacích požádání o schválení své činnosti ve Francii. Řada právníků dokazovala neopodstatněnost podobných požadavků, skoro 200

úředníků státní správy požádalo o propuštění. Don Bosco však byl opačného mínění: dobří lidé mají zůstat na odpovědných místech, aby se tam nedostali zlí úředníci.

Ve Francii bylo nutno zachovat především ústav v Marseille. Úředními představenými domu i fary byli francouzští salesiáni. Italové, jako např. don Bologna, ustoupili do pozadí. Don Bosco poslal řediteli ústavu vzor dopisu, který se měl odeslat městskému školnímu inspektorovi. Má v něm být uvedeno, že ústav shromažďuje a dbá o výuku opuštěných a zanedbaných hochů a dále obsahuje seznam francouzských kněží a vychovatelských sil, které v něm působí.

V marseilleském ústavu se vyskytli domácí nepřátelé kongregace. Z těchto dvou prvý, klerik přestoupený z jiné kongregace, zaslal ministerstvu kultury stanovy salesiánské společnosti s dalšími dokumenty, z nichž plynulo, že francouzští salesiáni nejsou jen občany země, ale i řeholníky. Don Bosco se jej snažil osobním rozhovorem získat pro Společnost, ale bezvýsledně. Musel odejít z kongregace a i potom se zvláště v tisku pokoušel diskreditovat dobré záměry salesiánů. Neuběhl ani rok a stihlo jej neštěstí. Při jakési slavnosti s ním spadla tribuna a zlomil si několik žeber.

Mraky nad marseilleským domem se však stahovaly. Činovníci ministerstva navštívili ústav a na Dušičky toho roku dostali salesiáni upozornění, že do 24 hodin budou za vojenské asistence vystěhováni. Již doléhal křik z přepadeného nedalekého dominikánského kláštera. Ve všech třech francouzských ústavech byly pro případ obsazení sepsány protesty proti záboru a zabarikádovány vchody. Vyhnání mohlo být provedeno jen zřejmým násilím.

Druhý den po Dušičkách se před ústavem srocovali zvědavci, částečně provokatéři. V osm hodin se čekal zásah, ale nic se nestalo celé dopoledne, dav se rozcházel. V poledne zabouchal kdosi na bránu. Snad ne očekávaný komisař? Naštěstí se jednalo jen o opata Mendreho, který notně promočený hledal suchý přístřešek. Celý dům však byl na nohou v domnění, že přepadení začalo. Don Bosco napsal marseilleským spolubratrům dopis, v němž uvádí, že na ně přijdou zlé časy, ale ať se nebojí. Budou-li vás chtít vyhnat, vyžádejte si několik dní na předání hochů rodičům a zatím se Pán postará. Adresáti se přesvědčili, že obavy z budoucnosti jsou liché. Jestli to tak napsal Don Bosco, není se čeho bát a všichni, kdo vyslechli obsah světcova dopisu, se rozešli po svých povinnostech. Barikáda za vraty byla odstraněna.

Ohledně osudu francouzských ústavů zůstal Don Bosco podivuhodně klidný. Don Bologna telefonoval z Marseille řediteli ústavu v Alassiu, aby připravil pro vypuzené spolubratry 40 lůžek. „Dnes večer budou všichni vašimi nocležníky,“ končil telegram. Don Rua sdělil Donu Boskovi tuto jakoby hotovou věc. Ten na to: „To je nemožné, nebudou vyhoštěni, přece jsem to donu Bolognovi napsal. Předěj mi telegram, znovu napíše donu Bolognovi. Uvidíš, že pravdu mám já.“

Svou záhadnou jistotu osvětlil večer 1. prosince na zasedání hlavní kapituly v San Benignu. Vyprávěl svůj sen, který prožil jednu noc kolem svátku Narození Panny Marie. „Bylo to v období pronásledování řeholních společností ve Francii. Viděl jsem ve výšinách asi jako na kupoli chrámu Panny Marie Pomocnice přesvatou Pannu. Kolem sebe rozestírala veliký plášť tvořící obrovský přístřešek a pod ním jsem viděl všechny naše domy ve Francii. Panna Maria laskavě shlížela

na všechny ústavy, když tu náhle se přihnala hrozná bouře, spíše zemětřesení s blesky, krupobitím, přehráznými úkazy a hromobitím, že vše bylo naplněno děsem. Všechna tato hrůza směřovala proti našim ústavům, krytým pláštěm Panny Marie. Ale žádný z nich neutrpěl škodu. Všechny nárazy zachycoval její plášť. Blahoslavená Panna zalitá mořem světla se zářící tváří a rajsským úsměvem opakovala: Ego diligentes me diligo (miluj ty, kteří mne milují)“. Po nějaké době bouře ustala a nikdo z našinců nezůstal její obětí. „Proto jsem všem spolubratrům do Francie psal, aby jen byli klidní. Ale téměř nikdo nevěřil a nechápal. Nyní ten div vidíme zřejmě. Zatímco tolik zasloužilých kongregací bylo postiženo, salesiáni v pokoji jedí francouzský chléb. Mějme vždy důvěru k Panně Marii, ale nezpychněme!“

Skutečnost záchranu ústavu v Marseille byla prostá. Státní komisař měl se svými svěřenci záutočit na dům dominikánů v ulici Monteaux až v 10 hodin v noci. A na poslední jeho úkol, přepadnout náš ústav v San Leone už ten den nezbyl čas. Zatím tu noc dorazil na městskou policejní správu z ministerstva posel s nařízením, aby se s dalšími zásahy ustalo.

Don Bosco využil známosti s bývalým spolužákem z Chieri konzulem Annibale Strambiem v Marseille a připravili memorandum proti zlovolnému francouzskému radikálnímu tisku. Časy byly zlé i po doporučení, aby se

26 V Patagonii začínají skutečné misie

Dnešní Patagonii nelze vůbec přirovnat k té z 80. let minulého století. Stačí se podívat do atlasu té doby. Jsou tam nápisy jako pampy, neprozkoumaná území, neznámé země, pouště. Běloši zde byli považováni od domorodců za dobyvatele, nikdo si nebyl jist životem. Vojenský teror zahnal indiány do Kordillerských hor. Jejich přibližný počet se odhaduje na 80 000 osob. Dobře se vyznali v polopouštních pampách, věděli, že běloši bez jejich souhlasu stěží proniknou do vnitřku země.

Salesiánská Patagonie bude ta severní, při řece Rio Negro. Tam byly založeny stanice Patagónes a Viedma, po dobu devíti let jediné ústavy Don Boskových misionářů v této zemi. Odtud skuteční cesty po celém kraji, aby získali duše pro evangelium. Se založením obou domů souhlasil arcibiskup v Buenos Aires, vytvořil zde dvě farnosti v prostoru tak velkém jako celá Itálie. Ředitelem misijního území byl jmenován don Fagnano, k ruce obdržel dva kněze, dva koadjutory a několik Dcer Panny Marie. V září v roce 1880 fungovala už v Pagagónes chlapecká škola se 48 hochy a dívčí se 40 děvčaty.

Ve farnosti Viedma byl správcem don Domenico Milanese, po roce don Giuseppe Beauvoir, opravdový otec Indiánů. Naučil se místní indiánské řeči. Třiatřicet let projížděl křížem krážem na koni celou Patagonii i Kordillerským pohořím. Usmířil indiánské kmeny s argentinskou administrativou, přičinil se o pokřtění náčelníka Manuela Namuncurà. Dona Fagnana nazývali Indiáni „Velkým otcem“ a dona Milanese „Dobrým otcem.“ Oba Don Bosco vychoval jako pozdní povolání.

Aby byl umožněn rozmach misí v Patagonii, bylo podle Don Boskova přesvědčení nutno zřídit zde Apoštolský vikariát podřízený bezprostředně římské Propagandě víry. O této záležitosti jednal Don Bosco v Římě začátkem roku 1880 a po domluvě s kardinálem Alimondou a mons.

zpívalo Te Deum za dosavadní záchranu, světec upozorňoval na naléhavou potřebu modliteb. Donu Dalmazzovi zaslal také koncept dopisu na italského ministra zahraničí. Připomíná v něm, že na jihu Francie založil ústavy v Nizze, Marseille a dvě zemědělské učňovské školy také pro syny italských vystěhovalců, kteří nutné potřebují pomoci. Žádá přímluvný zásah a pomoc ve prospěch salesiánských ústavů. Ministr skutečně uvolnil roční příspěvek ve prospěch francouzských ústavů 1000 lir. Také marseilleský konzul Strambio napsal Donu Boskovi, že se vše obrací k lepšímu a oratoř San Leone v Marseille je přijímána jako důležité středisko pomoci opuštěné mládeži.

Potíže v těch těžkých dobách byly i s otevřením noviciátu v Marseille. Záleželo také na kladném stanovisku římské Kongregace pro biskupy a řeholníky. Don Bosco o celé záležitosti napsal donu Dalmazzovi dopis plný hořkého zklamání. Myšlenku zřízení noviciátu podporoval místní biskup msgre. Robert. Přesto francouzští novici museli téměř všichni do noviciátu v Itálii.

Popularita Dona Boska ve Francii stále rostla. Dr. D'Espiney z Nizy napsal jeho životopis. Všude o něm mluvili jako o světci. S nadšením o něm psal také opat Moigno v Paříži, významný fyzik a matematik. Je to tím pozoruhodnější, že se ve Francii dostávalo takové cti právě zahraničnímu Italovi a řeholnímu knězi.

Jacobinim společně vypracovali v té věci přípis Sv. otci. Krátký průvodní dopis sestavil sám Don Bosco. Přípis obsahoval krátkou historii salesiánských misí v Argentině, jejich nynější stav a předpokládaný rozvoj v rámci připravovaného Apoštolského vikariátu. Semeništěm misijních povolání v Evropě by měl být kněžský seminář umístěn v Itálii, Francii a Španělsku, zde z důvodu osvojení španělštiny, úřední řeči v Argentině.

Ve věci zřízení Apoštolského vikariátu napsal Don Bosco 13. dubna 1880 list arcibiskupu v Buenos Aires. Sděluje v něm, že otázku salesiánských misí v Patagonii projednal nejprve se Svatým otcem, který schvaluje zřízení Vikariátu. Sv. otce je v této věci pověřen zastupovat kardinál Nina.

Druhý dopis napsal donu Bodratovi, salesiánskému inspektorovi v Argentině. Vypisuje v něm, že Sv. otec souhlasí se zřízením Apoštolského vikariátu. Uděluje pokyny, jak jednat s argentinskou vládou, jak nutno zdůrazňovat civilizaci a všelidsky prospěšné působení salesiánských misí. Je třeba žádat vládu o finanční podporu. Dopis měl být vzorem žádosti na úřady. Donu Bodratovi napsal současně důvěrný list, ve kterém předává důležité rady:

1. Ať všichni salesiáni pracují podle svého zdraví, ne více, každý ať se však vyhýbá zahálce.
2. Je třeba doporučovat zachovávání pravidel. Běda nám, jestli je budeme jen znát a ne uvádět v život.
3. Je třeba, aby byl na zasedání hlavní kapituly vyslán někdo z Argentiny, aby podal zprávy o misiích.

Zatím Don Bosco připravoval další misionářskou výpravu do Argentiny. Ke svěcení kněží však potřeboval papežské indulgence, o něž psal Sv. otci zvláštním dopisem dne 14. 7. 1880. Salesiánským ochráncem u Sv. Stolce byl především msgre. Agnozzi, sekretář Kongregace Propagandy, přešel však na stejnou funkci do Kongregace pro biskupy

a řeholníky. Don Bosco napsal 21. 7. 1880 dopis donu Dal-mazzovi s instrukcemi, jak postupovat v žádosti u dělení indulgence *lextra tempus* (o předčasném svěcení kněží – misionářů) u kardinálů kurie. Po intervenci kardinála Niny indulgence byly uděleny.

V červnu se v Argentině rozhořela občanská válka mezi generálem Rocou a gubernátorem provincie Buenos Aires Tejedorem. Salesiánský ústav sv. Karla se ocitl mezi dvěma ohni. Většina chlapců byla propuštěna domů, zůstalo jen asi čtyřicet. Nejhůře bylo 21. června, kdy blízko našich farností v boji padlo několik tisíc mužů. Nemocný don Bodrato jel k lékaři do města, ale plný hrůzy se vrátil s nepořízenou zpět. Později u něho lékaři zjistili rakovinu žaludku, dostal navíc zápal plic a 4. srpna 1880 zemřel. Před smrtí všem přítomným i nepřítomným doporučoval bratrskou jednotu, praktickou zbožnost a lásku k svatě čistotě. Don Vespignani dosvědčuje, že hned po jeho smrti salesiánská komunita pocítila hmatatelné důkazy jeho přímlyvy v nebi.

O životě a smrti dona Bodrata napsal Donu Boskovi 10. srpna 1880 dopis sám arcibiskup Federico z Buenos Aires. Vylíčil mu též zkázy občanské války a svoje úsilí, aby od vlády zajistil pro salesiánské domy v Argentině finanční podporu.

27 Druhá generální kapitula, zakládání domů Dcer Panny Marie (FMA) a vzpomínky sester

V roce 1880 vypršelo šestileté období působnosti vrchní rady FMA. K nové volbě svolal Don Bosco na 20. srpen druhou generální kapitulu Dcer P. Marie Pomocnice. Hlavní představenou byla všemi hlasy zvolena sestra Marie Mazzarelová a většinou hlasů její vikářka Kateřina Dagherová, ekonomka Giovanna Ferettinová, a první i druhá asistentka: Emilia Moscaová a Enrichetta Sorboneová. Sester bylo tehdy 167. Bylo otevřeno 8 nových ústavů a zavřen dům v Mornese. Několik sester odjelo do Patagonie, další na Sicílii a ještě pro vedení sirotčince v Saint Cyr. V září otevřely sestry azyl v Ivrey. Další domy byly založeny v Este, Penangu a Melazzu. Zdejší sváteční oratoř pro dívky vzbudila zasloužený obdiv místních dobrodinců. Nedělní schůzky děvčat přinesly užitek celému okolí. Přestalo tahání mládenců s děvčaty. Mládež se soustředila v oratoři a přiblížila se kos-telu.

V říjnu byl otevřen ústav Panny Marie v Bronte pod Et-nou. Zde vedly FMA základní dívčí školy a nemocnici. Při přejímání těchto ústavů spolupůsobil i don Cagliero. Mezi sestrami v Bronte byla také Karolína Sorboneová. Trpěla dvojí úzkostí: jak se dostat jako misionářka do Argentiny a nejistotou, jestli její bratr – salesián vytrvá v Kongregaci. Don Bosco ji prorocky utěšil: Přijměte obětavou práci na Sicílii, budete tam mít mnoho strádání a protiventství. Sestra dosvědčuje, že vše se splnilo. Také o budoucnosti jejího bratra jí Don Bosco sdělil: „Buďte klidná, setrvá u salesiánů až do smrti.“ Bratr byl tehdy v domě v Maglianu. Zdálo se, že uvažuje o odchodu z Kongregace. Náhle však onemocněl a zemřel jako upřímný salesián.

V archivu mateřince FMA v Turíně je uchována asi stovka svědectví sester o jejich setkáních s Donem Boskem. Sestra Angelina Demartiniová vypráví, že se s Donem Boskem setkala v městečku Lu v roce 1880 na škole FMA. Světec vkročil do třídy, každé žačce vložil na hlavu ruku a zeptal se jí, jak se jmenuje. Většina z nich se později stala sestrami

Dne 22. srpna 1880 napsal Don Bosco donu Costamag-novi do Argentiny dopis, ve kterém ho pověřuje proza-tímním řízením tamního salesiánského díla a žádá, aby se uchovaly všechny doklady zbožného života dona Bodrata. Týž den poslal také list donu Vespignanimu, v němž jej po-vzbuzuje k překonání místních těžkostí: „Trpělivost, modlit-ba, odevzdanost!“ a chlapcům vzkazuje zásady: „Mravnost, pokora a láska ke studiu, to ať je vaším programem.“ Pošta v rozvrácené argentinské zemi fungovala nespolehlivě, do-pisy nedocházely adresátům. V listu z 21. října 1880 donu Fagnanovi Don Bosco o těchto těžkostech mluví a sděluje mu, že připravuje do Argentiny novou výpravu misionářů salesiánů a sester.

Otázku zřízení Apoštolského vikariátu bylo nutno vy-řešit také s novým argentinským prezidentem generálem Juliem Rocou. Dopisem ze dne 12 listopadu 1880 zpravuje Don Bosco dona Costamagnu o krocích, které byly vykoná-ny a ještě je třeba vykonat v této záležitosti u generála Rocy. Argentinská ústava v čl. 67 vyhláší úkol christianizace In-diánů. Z více stran se tak potvrzoval kladný výklad pravdi-vosti odkazu Dona Boska první misijní výpravě do Argen-tiny v roce 1875: „Stojíme na počátku dalekosáhlého díla.“

a své povolání připisovala právě tehdejšímu světcovu po-žehnání ve škole.

Sestra Sofia Miottiová píše, že kdysi několik spolusester, které dosud neviděly Dona Boska, žádalo prostřednictvím svého ředitele, aby mohly zajet do Turína. Don Bosco jim vzkázal: „Nemáme příležitost vidět se a mluvit spolu na tomto světě, ale budeme navždy spolu v nebi.“

Sestra Giacinta Morzoniová byla slabšího zdraví a obá-vala se, že z toho důvodu bude muset opustit aspirantát. Snažila se proto dostat k Donu Boskovi a otázat se ho na budoucnost. Konečně překonala obavy a přišla k pokoji, kde světec přijímal návštěvy. Tentokrát spěchal na vlak, ale ona zavolala: „Otče, potřebuji s vámi mluvit!“ Don Bosco se klidně vrátil, nabídl jí židli a na její otázku, jestli obdrží od Pána dostatečné zdraví pro práci v Kongregaci, jí odpověděl: „Pán Vám dá zdraví a také svatost.“ V roce 1919 tato se-stra vyprávěla, že tehdy v roce 1880 jí předpovídali ještě dva roky života a zatím dosud vyučuje.

Sestra Orsolina Rinaldiová trpěla nevyčlelným ne-duhem na pravé noze, ale toužila stát se řeholnicí FMA. Vypravila se za Donem Boskem a ten jí v sakristii baziliky Panny Marie řekl, že její neduh nestojí za řeč. Pomodlil se s ní Ave Maria a poslal ji k matce Mazzarelové s doporuče-ním, aby byla přijata. V listopadu 1880 byla přijata mezi če-katelky. Celý život konala dlouhé cesty a podstupovala velké námahy, ale na nohu si stěžovat nemusela.

Sestra Giacinta Laureriová byla v noviciátu, ale trpěla oční chorobou. Matka Mazzarelová jí doporučila, aby se vypravila za Donem Boskem a požádala ho o požehnání a uzdravení. Ten ji uklidnil slovy: „Panna Maria Vás sem povolala. Chce, abyste zde pracovala a stala se svatou. Udělím Vám požehnání Panny Marie, vzpomenu na Vás při mši svaté, vezměte si tuto medailku Panny Marie Pomocnice, vykonejte k ní nověnu a požádejte o připuštění ke slibům.“ Sestra Giacinta se dlouho modlila. Za několik dní zjistila,

že je uzdravená, viděla jasně, jako by neměla žádný oční neduh.

Sestra Luigia Bocalatteová vzpomíná na dvě smutné předpovědi, které Don Bosco učinil v Nizze při duchovních cvičeních pro ženy. Při jeho příjezdu bylo krátké přivítání se zpěvy. Don Bosco jim poděkoval a řekl: „Připravte se ještě lépe zpívat v nebi. Čtyři z vás tam letos přejdou.“ Skutečně zemřely sestry Luigina Areccová, Marie Mazzarellová, Clotilde Turcová a Tersilla Gineprová. Všechny byly při uvítání a na každou z nich zvláště světec pohleděl při políbení ruky. Později řekl účastnicím duchovních cvičení. „Také čtyři z vás předstoupí před Boží tribunál.“ Večer přišla za Donem Boskem matka asistentka, že svěřenkyně nemohou usnout, aby je uklidnil. A Don Bosco: „Musím konat Boží vůli. Jestli mi Pán vnuká taková poselství, je na mně, abych je řekl.“

Sestra Celestina Torrettaová zajela k Donu Boskovi pro požehnání před vstupem do ústavu v Nizze jako aspirantka.

28 Podniky zrušené, odložené nebo započaté v roce 1880

V roce 1880 byly založeny pouze domy Viedma a Patagónes v Argentině. Další nabídky v Itálii nebylo možno přijmout. Tak např. princezna Odescalchiová žádala Dona Boska, aby otevřel školu v Braccianu u Lazia, ale světec nabídku nepřijal, nebylo vhodné rozptylovat síly. Druhá žádost byla vážnější. Jednalo se o vedení italských škol ve Splitu. Místní biskupové dokonce přiměli Sv. otce, aby Donu Boskovi převzetí připravených škol doporučil. Don Bosco však vzhledem k nároku na početnost vyučujících sil nemohl vyhovět.

Další žádost přišla z Luga. Městečko navštívili salesiáni don Lazzero, Barberis a Durando. Don Bretto napsal ve svém dobrozdání: „V Lugu je mnoho ohrožené mládeže a občané by salesiánům přáli.“ Naléhal msgr. Josef Emaldi a místní rodina Vespignani. Don Bosco byl však opatrný, zvláště za tehdejšího politického vření v Laziu. Karlu Vespignanimu napsal o účelu a předpokladech vzniku navrhovaného ústavu a v listu připomenul: „Musíme se pevně držet zásady, abychom v politických záležitostech nevystupovali pro ani proti. Naším cílem budiž pomáhat opuštěným hochům.“

Delší dobu byla vedena jednání o převzetí gymnázia a konviktu v Teano. Don Bosco dával naději, alespoň do budoucna, na převzetí ústavů, ale vše zhatil nedostatek salesiánských vychovatelů. Dalším objektem zájmu byl dům v Penangu v diecézi Casale Monferrato v sousedství kostelíka Panny Marie Bolestné proměněného na hostinec. Don Bosco ho koupil za 60 000 lir. V ústavu měli bydlet chlapci obecné školy a vypomoci tak salesiánskému sousednímu ústavu v Borgo San Martino přeplněnému chovanci. O založení zemědělské školy v Mogliano Veneto bylo se salesiány jednáno už od roku 1879, ale otevřena byla až v roce 1882. Dárkyní pozemku zde byla zbožná paní Alžběta Bellavite

29 Předpovědi, vzhled do svědomí, uzdravování, případ bilokace

Zvláště v posledních letech života měl Don Bosco dar mimořádného působení. Ve třech případech předpověděl úmrtí.

Pan Tommaso Buffa, inspektor na železnici, jehož syn zemřel jako salesiánský klerik v pověsti svatosti, jednou řekl Donu Boskovi, že zemře dřív než on. Světec mu odpověděl: „Kdepak, zemřete osm roků po mé smrti.“ Zemřel skutečně

„Jen tam vstupte,“ řekl Don Bosco, „toho dne sestoupí na Vaši rodinu zvláštní požehnání. Máte ještě sestry?“ „Dvě.“ „Později za Vámi přijde i ta mladší.“ Jmenovala se Felicina. Její matka těžce a dlouhodobě onemocněla. Po dvou letech odjela na návod Feliciny za Donem Boskem do Turína. Ten vyslechl její stesky a řekl: „Uzdravíte se, když dovolíte, aby i druhá Vaše dcera vstoupila do Kongregace.“ Matce ukáply dvě slzy, ale neřekla ani slovo. Felicině pak řekl: „Jste spokojená?“ A ona, jak stála za matkou, sepnula ruce a obrátila oči k nebi. Světec si toho všiml, požehnal matce a řekl jí: „Uzdravíte se, jakmile dovolíte i druhé dceři vstoupit do řehole.“ Matce se ještě dva roky nemoc zhoršovala, až si Felicina dodala odvahy, připomenula jí slova Dona Boska a odjela do Nizy. Tři dny nato se stav matky zlepšil a nakonec se uzdravila úplně. Žila ještě v roce 1907 ve věku 78 let, v době, kdy don Lemoyné tento příběh zaznamenal.

Astoriová, která svůj plán zřízení salesiánského ústavu osobně projednala s Donem Boskem v Turíně a navíc slíbila věnovat na novostavbu 150 000 lir. Podnik pokládala za korunu svého životního snažení. Souhlas s tímto podnikem podepsal za biskupství v Trevisu jeho tehdejší generální vikář Giuseppe Sarto, pozdější papež.

V roce 1880 započaly přípravy na zřízení salesiánských učňovských škol v portugalském Oportu. Akci vedl místní farář Šebestián Leite De Vasconcellos. Sám zajel za Donem Boskem do Turína, prohlédl si zdejší provoz salesiánských učňovských škol a vrátil se do Oporta s radou světce, aby zde otevřel sám „Dílny sv. Josefa.“ Jejich správu později převzou salesiáni. Uskutečnilo se to však až po smrti Dona Boska.

V roce 1880 nebyly otvírány nové domy, ale zato se podařilo rozšířit staré ústavy, např. v Navarre ve Francii, v Nizze Marittima, v Marseille a v italské Vallecrosii. V Turínu pokračovaly práce na kostele sv. Jana Evangelisty a v Římě probíhala dostavba chrámu Božského Srdce.

Don Bosco o rozvoji společnosti napsal obšírný list dne 20. srpna 1880 kardinálu protektorovi do Říma. Sděluje mu, že misie v Argentině rozkvétají, ale trpí nedostatkem podpory ze strany vlády a následky občanské války v zemi. Zmínuje se o rozšíření ústavů ve Francii a o rozvoji díla v Itálii. Uvádí potíže se stavbou ústavu ve Spezii, který podporoval i Sv. otec.

S rozšířením salesiánského díla se stala naléhavou otázkou, jak se trvale starat o ubytování, ošacení a výživu tolika chovanců a spolubratrů. Don Bosco připomínal Spasitelova slova: „Dávejte a obdržíte sami v přehojné míře.“ A jindy „Vše, co vám nadbývá, věnujte na almužny.“

v roce 1896 a zanechal v pozůstalosti zapsanou tuto rozmluvu.

Příbuzní Giovanniho Maria Gazy, který ležel s těžkou nemocí, prosili Dona Boska, aby přišel a požehnal mu. Ten tak učinil s milým povzbuzením, ale při odchodu řekl rodičům, že nemocný zemře 27. listopadu. A skutečně se tak stalo.

Baronka Jocteauová, jejíž jeden syn studoval již na Valsalice, přivedla k Donu Boskovi druhého syna, aby mu poželhal. Ten chlapci řekl několik vět o věčném životě a o nebi a nakonec dodal: V ten a ten rok, den a hodinu ti bude dobře.“ Pak mu poželhal. Matka se domů vrátila plná důvěry, ale hoch nakonec v přesně naznačenou dobu zemřel. Baronka na Dona Boska zanevřela. Teprve kanovník Anfossi přesvědčil matku, že Don Bosco předpověděl chlapci šťastnou věčnost. Baronka uvěřila a byla plna vděčnosti Bohu.

Pro změnu předpověď dlouhého života. Dne 20. června 1931 zemřela řeholnice matka Maria Pomocnice od Svatého Josefa. Přes svou útlou postavu byla v roce 1880 přijata do noviciátu, jelikož jí Don Bosco předpověděl, že bude moci zachovávat řeholní povinnosti. Navíc jí dal medailku, na jejíž jedné straně byla zobrazena Panna Marie Pomocnice. Její jméno při obláčce od představených podle jejich rozhodnutí obdržela. Don Bosco jí tehdy předpověděl: „Za mnoho let po spojení dvou klášterů v Benátsku budete zvolena představenou, bude to místo vašeho posvěcení a zemřete tak stará, jak stár zemřu já.“ – Řeholnice byla roku 1901 vyslána, aby založila společný klášter v Bassanu v Benátském kraji a v roce 1916 byla zvolena představenou. Po onemocnění se dotazovala, v kolika letech zemřel Don Bosco a také ona zemřela v 72 letech.

Sestra Brambilla ze společnosti Dcer dobročinnosti byla po obláčce 4. října 1880 v Turíně určena jako vychovatelka do dívčího sirotčince v Sassari na Sardinii. Odjížděla se spolesestrami vlakem. Do jejich kupé přistoupil obyčejný kněz. Když jej zdravili spolecestující, poznala, že je to Don Bosco. Zklamaná sama u sebe jeho zjevem si v duchu opakovala: uši má poněkud větší, než by bylo třeba. Don Bosco náhle začal vyprávět svému spolecestujícímu, že ho kdysi napadlo nechat si zhotovit pěknou fotografii. Když mu fotograf ukázal malé podobanky, Don Bosco podotkl: „Až na ty velké uši.“ Sestra naproti se začervenala. Don Bosco, aby ji vyvedl z rozpaků se jí otázal, kam jede. Že na Sardinii do dívčího ústavu. On na to: „Nechtěla byste se raději zabývat výchovou chlapců? Mohla byste jim prokázat mnoho dobrého.“ Při odchodu z vlaku jí Don Bosco znovu připomenul: „Sestro Brambillo, věnujte se jen hochům!“ V Livornu sestru Brambillu čekal písemný vzkaz, že nenastoupí do dívčího sirotčince, ale do chlapeckého. Bylo v něm 50 chlapců, kteří potřebovali všestrannou pomoc. Po padesáti letech služby v sirotčinci sestra vzpomínala na doporučení Dona Boska ve vlaku a historku živě vypravovala.

Roku 1932 se splnila předpověď Dona Boska o rozšíření ústavu San Leone v Marseille. Jednou při návštěvě tohoto ústavu někdy v roce 1880 Don Bosco s ředitelem ústavu donem Bolognou a koadjutorem Nasim přišli až k fontáně značně vzdálené od tehdejšího salesiánského domu. Světec řekl: „Po čase se budovy oratoře rozrostou až sem.“ Část sousedních pozemků připadla ústavu v roce 1892 a 1923. Teprve v roce 1932 se majetek domu rozšířil až ke staré fontáně a pamětníci si vzpomněli na vyprávění o Don Boskově předpovědi.

Z roku 1880 máme také zaznamenán jeden příklad čtení ve svědomí zpovídajícího se chlapce. Ten vychován v duchu Garibaldiho, byl proti své vůli v oratoři. Šel ke zpovědi, ale bez dobré vůle vyznat nejvážnější hříchy. Ještě než začal mluvit mu Don Bosco ty vážné jeho hříchy vyjmenoval. Chlapec odešel od zpovědnice a vrátil se až po nějaké době,

kdy se rozhodl změnit upřímně život. Svému slovu dostal a stal se později dobrým salesiánem.

Pan Jan Bisio, turínský obchodník, byl známým dobrodincem oratoře. Jeho žena trpěla nemocí, proto se v těžké situaci rozhodl požádat pro ni Dona Boska o požehnání. Don Bosco vyhověl, povzbudil ji a ujistil, že tak brzy nezemře. K údivu lékařů žila ještě 15 let.

Zvláštní nemoc měl koadjutor Luigi Tabasso. Už od malička rostl jen pravou stranou svého těla. Trpělo tím i srdce a těžce dýchal. V červnu 1880 musel do nemocnice. Významné lékařské kapacity si nevěděly s léčením rady. Nakonec se rozhodl jít přímo za Donem Boskem. Ten se s ním kleče pomodlil a udělal mu požehnání. A hle, už při postavení na nohy hoch cítil, že tlak na srdci zmizel a na levé tváři necítil bolest. Během několika dnů dorostla nemocná – levá část těla. Don Bosco, když zjistil tak náhlé uzdravení, zakázal mu, aby o věci s kýmkoliv mluvil a doporučil mu, aby děkoval Panně Marii. Po dvou letech za ním přišel tentýž mládenec s neduživou pravou rukou a žádal Dona Boska znovu o požehnání. Ten mu splnil přání pod podmínkou, že uzdravení přispěje k blahu jeho duše, jinak ať je bez výsledku. A neuh mu zůstal až do konce života.

Pan Agostino Calcagno z Arenzana byl vytrvalým salesiánským dobrodincem. V roce 1881 přinesl Donu Boskovi peněžní dary, které byly na stole shromážděny do pěti kupiček od pěti nemocných dárců. Světec, aniž znal od koho která suma pochází, ukázal prstem: Dárci těchto tří budou vyslyšeni a těchto dvou ne. Zakrátko se oni tři nemocní dárce uzdravili, jeden z nich žije dosud (1933) a má už 90 let. Zbylí dva zemřeli.

Dále se zmíníme o záhadné bilokaci našeho světce. Dne 14. října 1878 byl Don Bosco určitě v Turíně. Ten stejný den vešel do domu paní Adély Clémentové v Saint-Rambert d'Albon neznámý kněz. Mluvil francouzsky, nechtěl však prozradit své jméno a řekl: „Po několika letech se bude o mém jménu psát v knihách, ty se dostanou do Vašich rukou a zvíte, kdo jsem.“ Do domu Dona Boska dovezl manžel paní Adély, který mu po cestě nabídl místo ve voze. Doma podali neznámému knězi občerstvení a svěřili se se svými bolestmi. Hlavní se týkala jejich syna, který oslepl a ohluchl. Ubohá matka zkoušela kde co k jeho uzdravení. Don Bosco jí řekl: „Modlete se za jeho uzdravení a budete vyslyšena.“ Při pohoštění světec řekl, aby si na památku nechali vypalovanou ozdobnou láhev na vodu, z které pil. Otec tehdy malé dcerky jí rok před svou smrtí uložil, že tu láhev má ponechat u sebe jako vzpomínku na onoho záhadného dobrého kněze. Po ukončení návštěvy paní na neznámého kněze naléhala, aby se nechal dovézt k nemocnému hochovi. On však, že to není možné, že musí jít dál. Zatím manželé za chlapcem zajeli sami. Jaké bylo jejich překvapení, když opatrovnice chlapce sdělila, že právě odešel nějaký kněz, který uzdravil jejich syna. Po sedmi letech jeden z přátel, který byl svědkem chlapcova uzdravení, přinesl manželům Clémentovým knihu, kde byl vyfotografován Don Bosco. Všichni se shodli, že to je ten záhadný kněz, jehož jméno neznali. Uzdravený hoch žil až do roku 1926.

Svatí využívali podobných divuplných událostí, aby se tím víc cvičili v pokoře. Don Bosco říkával, že kdyby Pán nalezl člověka ubožejšího než je on, vyvolil by si ho místo něho za spolupracovníka na svém díle.

Příloha dokladů

Je to téměř 200 stran dokladů v italštině a z menší části ve francouzštině. Zde názvy nejdůležitějších z nich:

Dohoda o farní službě v Marseille	Stav Zbožné salesiánské Společnosti v březnu 1879
Pět dopisů Dona Boska donu Ruovi z Marseille	Oběžník Dona Boska o „Katolickém čtení“
Dopis pana Rostanda Donu Boskovi	Oběžník, jak získat koadjutory
Nenadálá návštěva arcibiskupa v oratoři	První salesiánská konference v Sampierdareně
Dva dopisy kardinálovi Ninovi od Dona Boska	Projev Dona Boska k francouzským návštěvníkům oratoře
Don Boskovy prosby k papeži	Konečná zpráva z první generální kapituly FMA
Udělení indulgencí papežem Lvem XIII.	Šest listů Dona Boska komtese Barbové
Doporučení Dona Boska při zpovědi	Čtyři dopisy Dona Boska markýzi Palavicinovi
Francouzští poutníci v oratoři	Devět listů Dona Boska markýze Nině Durazzo – Palavici- nové
„L'Unità Cattolica“ hájí Dona Boska	Sbírka doporučení a pravidel sepsaných Donem Boskem
Don Boskův list králi Umberto I.	